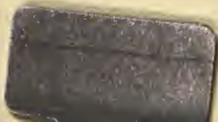

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO MOROLENSE
36
24 B
3

R. BIBL. NAZ. V. E. II
DONO
LEONARDI
AESCULAPIUS
ROMA

EPITOMES Omnium Galeni PERGAMENI OPERAM VNIVERSAM ILLIVS VIRI DOCTRINAM, & methodũ, quàm accuratissimè continẽtis,

SECTIO TERTIA.

PER ANDREAM LACVNAM SECObiensem, *Doctorem Medicum, atq; ex sacro militum Sancti Petri apud Vrbem collegio, Auratum Equitem, summa fide atq; studio collecta.*

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

1548

ILLVSTRISSIMO, ET CLEMENTISsimo Principi, Cosmo Medices, Tuscorum Duci Optimo & Maximo, Andreas Lacuna, Secobiensis, Doctor Medicus, Miles Sancti Petri.

S. P. D.

VMANI CORPORIS fabricam ciuitati optimè institutæ esse similem, Diuinus ille Plato professus est, Clementissime Princeps, neq; id iniuria. Nam si constitutionem utriusq;, dispensationemq́; accuratè expendamus, nihil planè reperiemus in ciuitate, quod longè cumulatius absolutiusq́;, humano etiam non insit corpori. Etenim fortissima quæq; ciuitas, solet esse ualido cincta muro, quo incursiones hostium atq; insultus arceantur. Vice muri cuiusdam est corpori etiam extima cutis, quæ tuetur ipsum ab iniurijs extrinsecis. Ciuitatem qui uolunt inexpugnabilem reddere, minimeq; insidijs obnoxiam, solent semper optimi duces unam tantùm illi portam amplam relinquere, excipiendis commeatibus peruiam: plures autem ueluti canales & aquæductus, ad illius expurganda excrementa. Similiter etiã Natura os uni-

cum corpori humano indidit, per quod nimirum ingrederentur quidem omnia quæ ad partes eius alendas pertinent: ſermo autem elideretur, inſtruendis animis hominum pietate & doctrina, maximè neceſſarius: ac præterea uarios meatus, per quos excernerentur quæ non erant futura ex uſu. Optima *quæq; ciuitas, præſertim ſi duratura ſit, unico tantùm, ſed* Prudentiſsimo, Iuſtiſsimo, & Clementiſsimo *debet eſſe* Principi *ſubdita: quandoquidem* Polyarchia *ſemper fuit ſeditioni opportuna:* Princeps *autem ipſe, à ciuium commercio abſtractus, à fidisq; ſtipatoribus cuſtoditus, in ſublimiori fortioriq; urbis parte, ſe continere: ut illinc, ueluti ex quadam ſpecula, uniuerſos ciues ſuos contueri, et ſi qua coniuratio oriatur, eam facilè reſtinguere poſsit.* Non *aliter, dubio procul, ratio ipſa in homine, quæ reliquarum omnium facultatùm eſt imperatrix, in cerebro, ſublimiori corporis parte, ueluti in arce quadam conſiſtens, membris uniuerſis ſibi ſubditis imperat, eisq; uiuendi leges imponit.* Eius *autem ſtipatores, ac ueluti incorrupti quidam ſatellites, ſenſus exteriores exiſtunt: qui nunquam non facientes excubias, explorantesq; ſingula, quæ aut rationi ipſi, aut cuipiam ſubiectorum illi membrorum, obeſſe aliqua ex parte poſsint, quicquid tandem perceperint, actutum ſenſui communi renunciant: qui ceu dux quidam, ipſi rationi coniunctus, illis præfectus eſt.* Iam *uerò ut* Principibus *adſunt nonnulli* Viri *à ſecretis, qui eos in expediundis negotijs magna ſolicitudine liberãt:*

sic adest Rationi Memoria, uniuersa quæ illi occurrunt, si alicuius ponderis sint, q̃ fidelißime asseruans: eaq; dum occasio postulat, subitò, ueluti ex promptuario quodam, suppeditans. Solent habere Principes & pace & bello, milites quosdam sacramentarios, tum ad repellendas iniurias extrinsecas: tum ad continẽdos in obsequio & fide ipsos animos ciuium. Non secus profectò Diuinus ille Architectus noster, Rationi uim irascibilem, à Platone θυμοειδῆ uocatam, adiũxit: ut si quando ratio immeritò ab aliquo infestaretur, confestim hæc excandescens, illi ferret manus auxiliatrices, omnemq; uim propulsaret. Collocauit autem Natura hanc ipsam, qua irascimur, facultatem, in corde: ut media exquisitè esset inter Rationem atq; Cupiditates, quæ in iecinore sitæ, atq; illinc uarias excursiones facientes, admodum seditiosæ existunt, Rationiq; plurimũ negotij facessunt. Quocirca inter ipsas & uim irascibilem, Natura etiam uallum quoddam firmißimum, diaphragma nempe, interiecit, ne uidelicet imparatam illæ iracundiam opprimerent, insurgentesq; postea contra Rationem, arcem illius expugnarent. Reperiuntur in ciuitate opificia hominum uaria: quum alij, gratia exempli, conficiant panes: alij culinariam exerceant: alij retrimẽta omnia expurgent: alij deniq; diuersas merces per totam urbem in communem usum traducant. An non etiam in corpore humano uentriculus cibos concoquit, hepar sanguinem gignit, melancholicum succum expurgat liẽ, uesica uri=

nam, uenæ per uniuersum corporis habitum (ueluti baiuli quidam) sanguinem copiosissimum riuant, arteriæ uitalem spiritum, ac breuiter, nerui animalem, qui author est motus & sensus? Corporis itaq; nostri harmonia ciuitatis optimam refert constitutionem: imò uerò Respublicæ, ciuitatesq; uniuersæ, ad exemplum corporis humani sunt conditæ: quum arti Natura ipsa tempore & dignitate antecellat. Quemadmodum igitur si in aliqua ciuitate princeps quidem, ut par est, dominetur: ciues autem omnes, militesq;, eius decretis audiant: atq; unusquisq; opifex suo rectè fungatur munere, salus Reipublicæ constat: labefactatur uerò, si contraria accidant: sic etiam quãdiu in nostro corpusculo Ratio ipsa gesserit habenas imperij: affectus autem omnes atq; cupiditates obtemperauerint: singulæq; particulæ pro dignitate sua munia exercuerint: nec interim praua alimenta ingerantur: tandiu certè integra sanitate corporis, animiq;, perfruemur. Si uerò aut Ratio ipsa in consilium admittat cupiditates: aut irascibilis facultas in unum cum his aduersus Rationem conspiret: aut ex organis quæ usui communi inseruiunt, unum, plura, uel omnia, prauè suas obeant functiones: uel deniq; materiæ unde particulæ aluntur sint cachochymæ: pro concursu harum causarum necessum est, aut mentis, aut corporis, aut utriusq;, morbum contrahamus. Atq; ita sanè uaria in corpore morborum genera oriuntur, dissoluta uidelicet, alterataq; uarijs modis habitudine illa & tem=

perie, quàm inter se mutuò uniuersa membra, dum naturali ordini responderent, tuebantur. Quorum uniuersa curatio eadem adhibetur methodo, qua curari solent etiam morbi Reipub. Quippe ut in hac peccata leuiora nunc uinculis, nunc uirgis, nunc exilio, nunc succisa auricula coercētur: in grauiora autem laqueo, securi, flamma, atq; feruenti oleo, acerbißimè animaduertitur: sic exiguos quidem affectus corporis, leuiusculis quibusdam præsidijs, ut puta purgatione, atq; interdum sola tenui uictus ratione, curamus: contumaces uerò, immedicabilesq; (cuiusmodi tum sphaceli, tum cācri existunt) ferro, cauterioq;, ne in sanas partes grassentur, exterminamus. Cæterùm quemadmodum ad stabiliendam Rempub. plectendosq; facinorosos homines, leges fuerunt inuentæ: sic ad cōseruandam temperiem corporis, rescindendosq; morbos, è cœlo delapsa nobis est MEDICINA. *Quo munere nullum hactenus mortalium generi à Deo ipso datum est maius: nec (si Galeno credendum sit) dabitur unquam. At uerò quum hanc ipsam artem, atq; industriam medendi, olim sola experientia constantem, Hippocrates primus omnium methodo tradidisset: reliquisset tamen incultam, imperfectamq;: postea superueniens Galenus, multis illam modis excoluit, eiq; extremum ornatum addidit. Qui quum ob illam quidem admirandam doctrinam, ac sermonis fœcunditatem, qua planè refertus est, magno exciperetur omnium ferè studiosorum applausu: ob prolixitatem autem immensam*

(quæ in tanta uitæ breuitate est exosa) nonnulli à lectio=ne illius abhorrerent: equidem ut ad uotũ omnes eo fruerentur, uniuersa Viri illius opera in breiusculã quandam periochen, uerùm admodum succulentam, ea fide & diligentia contraxi, ut ex ijs quæ iuuare lectores poterant, nihil prorsus omiserim: multa autem quæ deprauata & peruersa in codicibus tam Latinis, q̃ Græcis, erãt, accuratißimè restituerim. Ex quibus nostris lucubrationibus placuit sub splendore Excellentiæ Tuæ, Illustrißime Princeps, partem maximam ædere, nempe quadraginta commentarios Galeni, qui in se omnes differentias morborum, atq; eorum curãdorum generales methodos continent: utiq; sperans fore, ut quum ipse inter omnes Italiæ Principes optimorum ingeniorum sis promotor & altor, eisq; semper ceu propitium quoddam sydus affulgeas, uel ex sola tui nominis præfatione, studiosi omnes ad eorum lectionem inflammarentur. Adeò siquidem Tuam Celsitudinem, quum ob alias planè regias uirtutes, tum uel maximè ob ardentißimum istum sapientiæ amorem, quo semper accensa est, docti omnes ubiq; locorum suspiciunt, colunt, & uenerantur, ut se non minus debere tibi, quàm ipsis Musis, uniuersi uno ore pronunciẽt: qua (ut ego reor) opinione minimè hallucinantur. Siquidem non modò studiosi, sed artes etiam, atq; scientiæ uniuersæ, si non maiorem, at certè non minorem ijs gratiam debent, qui sua munificentia fouendo ipsas, ut subinde crescerent, summumq; suæ dignitatis fastigium

attingerent, effecerunt: quàm illis, quorum industria primum inuentæ, ac in usus hominum æditæ sunt. In maximam itaq; sibi fœlicitatem ascribunt omnia bonarum literarum studia, q̃ hisce turbulentis calamitosisq; temporibus, dum Italia penè uniuersa uarijs æstuat dißidijs, uersaturq; in aßiduo strepitu armorum: dum optima quæq; instituta infirmis titubant pedibus: dum uirtus, pudorq; exulat omnis: nacta sint Clementißimum & Serenißimum Principem, qui explosa undiq;, ea in suos sinus excipiat, exceptaq; aduersus iniurias omneis tueatur. Haud ab re igitur Illustrißimus & Reuerendiß. D. D. Franciscus à Bouadilla & Mendozza, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Senator uigilantißimus, meusq; Patronus unicus, necnon Illustrißimus & Sapientiß. D. D. Ioannes Furtadus à Mendozza, apud Venetos Orator Cæsareus, Vterq; Celsitudini T. addictißimus, nunquam desinunt heroicas istas tui animi dotes magnificis encomijs efferre: Florentiamq;, tuam istam florentißimam urbem, nimium fœlicem uocare, q̃ obtigerit illi Princeps Iustißimus, Clemẽtißimus, Sapientiaq; simul & pietate integerrimus. Ergo si, Illustrißime Heros, hasce nostras uigilias tuo patrocinio dignaberis, ego quidem uidebor haud lusisse meam operã: Galenus autem, ad pristinam dignitatem quam gerebat olim, dum in summa esset authoritate apud priscos Impatores, deesse sibi nihil prorsus existimabit: quin potius hærens apud. C. T. auctam

plurimis modis beatitudinem suam arbitrabitur. Vale. Venetijs, ex ædibus Illustrißimi Viri, D. D. Ioannis Furtadi à Medozza, in hac Republica Cæsarei Oratoris longè Dignißimi. IIII. Idus Aprilis.

M. D. XLVIII.

INDEX COMMENTARIO-
rum Galeni, qui in hac tertia ſectio-
ne habentur: nominaq; Doctiſ-
ſimorum Virorum, quorum
ſumus uſi uerſionibus,
dum Epitomen
conderemus.

Ars medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete.

De Methodo medendi lib. XIIII. Thoma Linacro interprete.

De arte curatiua ad Glauconem, liber. II. Nicolao Leoniceno interprete.

De uenæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum lib. I. Ioſepho Tectandro interprete.

De uenæ ſec. aduerſus Eraſiſtratæos Romæ degentes, lib. I. Ioſepho Tectandro interprete.

De curandi ratione per uenæ ſectionem, lib. I. Theodorico Gerardo interprete.

De hirudinibus, reuulſione, cucurbitula & ſcarificatione, lib. I. Theodorico Gerardo interprete.

De purgantium medicamentorum facultatibus, lib. I. Ioanne Guinterio Andernaco interprete.

Quos purgare, quando, & qualibus medicamentis oporteat, lib. I. Ioāne Guinterio Andernaco interprete.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS MORBORVM, LIBER VNVS.

NIVERSI TVNC se sanos existimant, quum optimè ad vitæ functiones ministerio particularũ vtũtur. At eam partem ægrotare arbitrãtur, cuius operatio sit læsa. Quum igitur sanitas inuestiganda sit, aut in ipsis operationibus, aut in fabrica instrumentorũ: manifestum vtiq; est, morbum esse, vel operationis, vel structuræ oblæsionem. Cæterùm sanitas non operationis actu, sed aptitudine potius est definienda. Sanitas itaq; moderatio quædam existit: morbus autem, vtpote, sanitati cõtrarius, in immoderatione eorum consistit, quorum sanitas est moderatio. At verò, quum animalium corpora magis & minus suscipiant, patiq; & alterascere possint (id quod fieri non posset, si ex elemento constarent vnico, aut ex atomis nulli alterationi obnoxiis) tot nimirum genera morborum simplicium contrahent, quot sunt elementa ex quibus conflantur. Etenim compositio & formatio triplex reperitur ĩ corpore. Prima quidem, similarium particularũ est: vt arteriæ, venæ, ossis, nerui, chartilaginis, ligamenti, membranæ, & carnis: secũda autem, instrumentalium: vt cerebri, cordis, & consimilium: tertia deniq;, totius corporis. Corpus siquidẽ, ex instrumentalibus cõstat: instrumentales autem partes, ex similaribus: illæ deniq; ex simplicissimis elemẽ-

Sanitas in quibus inuestigãda.

Morbus est uel operatiõis, uel structuræ oblæsio.

Sanitas definitur aptitudine opationis, moderatioq; existit.

Morbus quoq; immoderatio dicatur.

Morborũ simplicium genera tot sũt, quot simplicia elementa.

Cõpositio corporis nostri est triplex.

tis constituuntur. Porrò si elementa constituamus impassibilia esse (vt nonnulli autumarunt) duobus tantũ morbis particulæ similares prementur: meatuum videlicet astrictione, & eorũdem relaxatione. Fruentur aũt sanitate absoluta, dum eorum elementorum constructio fuerit cómoderata. At si nostri corporis elementa mutuò inter se patiantur, & tota per tota implicentur (id quod inconcussè est tenendum) totidem simplices morbi dicendi sunt, quot primaria elementa censent. Primaria autem elementa sunt quatuor, calidum scilicet, frigidum, humidum, siccum: ex quibus moderatè confusis, oritur sanitas: immoderatè verò, ægritudo. Erunt itaq; similarium particularum simplices morbi quatuor numero: caliditas videlicet, frigiditas, humiditas, atq; siccitas, vbi earum qualitatum singulæ, naturæ modum excesserint. At morbi partium instrumentalium, tum illis qui ex impatibilibus cõstare corpora dicũt: tum nobis, q ex elementis affectioni subiectis, ea conflari arbitramur, prorsus existunt cõmũnes. Sunt autem eorum genera quatuor. Primum enim est, vbi forma conueniens membro fuerit vitiata: secundum, vbi in numero reperitur vitium: vt si quid desit, quod haberi erat opportunum: aut redũdat aliquid minimè necessarium. Tertium genus consistit in organi magnitudine, vbi aliquid impensius adultum sit, aut similiter diminutum. At quartum genus refertur deprauatæ cõpositiõi: quæ fieri solet aut naturali positu variato, aut mutata partis copula. Porrò prima instrumenta dicuntur, quæ quum ꝯflentur ex particulis similaribus, vnius operationis gratia sunt constituta: vt musculus, atq; vena. At quæ rursus ex his cõflantur, vt digitus, atq; hoc magis pes, instrumenta secunda dicuntur. Vtrisq; instrumentis erunt ipsi morbi cões. Aliud autem genus morbi, præter iam dicta, nullum est reperire, quod sit proprium vel simplicibus, vel compositis partibus. Est

Elementa corporis nr̃i mutuo inter se patiuntur, ac tota per tota miscentur.

Elementa primaria sunt quatuor.

Sanitas et morbus unde exoriantur.

Similariũ particularum simplices morbi, quatuor.

Dissimilarium partium morbi, quatuor generibus continentur.

Instrumẽta prima sunt quæ ex similaribus partibus, unius functionis gratia sunt constituta.

Instrumenta secunda quæ.

tamen vnus morbus communis corporibus similaribus iuxta & dissimilaribus, nempe vnitatis diuortium. Ad reliquas tamen simplicium morborum in partibus similaribus differentias examinandas nos conuertamus. Igitur impatibilium elementoꝝ authores, duas in similaribus corporibus ægritudines statuebant: nempe aut astrictionem, aut relaxationem meatuum: quarum singulæ, in alias rursus differentias secantur. Astrictio siquidem fit, quum aut totum corpus simul cõtrahitur: aut soli obstruũtur meatus: relaxatio autem, vbi vniuersum corpus simul ĩ omnem partem laxatur: aut soli aperiuntur meatus. Similiter iuxta opinionem secũdã, morborum partium similarium duplex differentia nobis oritur. Nam interdum quidem solis qualitatibus alterantur: interdum autem, cum humorum affluxu: qui sanè secundus modus, tumorem conspicuũ excitat. Cæterùm vna & item altera harum differentiarum, varias differẽtias sortitur. Vt autem ad partium instrumentalium (quarũ sanè imbecillitas vel ob meatuum ametriam, vel ob intẽperiem nascitur) discutiendos morbos nos cõuertamus, Totius instrumenti functio tunc ꝑcipuè vitiabitur, vbi pars ipsa, quæ functionis ẽ causa, ægrotarit. Quanq̃ & reliquarum partium, lli inseruientium, vehementiores affectus, actionem ipsam impediunt. Oblæsiones igitur quæ omnino pro ịpria ratione, immediatéq; operationem totius organi offendunt, aut saltem impediunt, ægritudines sunt putandæ. At si minimè id per seipsas moliantur, sed ea solùm ratione, ꝙ primi instrumenti officiunt operationi, causæ morborum sunt, non itẽ morbi. Dupliciter aũt solet vnusquisq; morbus contingere in partibus instrumẽtalibus. Nam aut sequitur alios morbosos affectus: aut contrahitur à prima generatione, Porrò vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atq; iccirco meatus illius occluduntur, si quidem talis particula nullam habeat

Solutio continui est morbus cõmunis tam similaribus, ꝙ̃ dissimilaribus partibus.

Similariũ partium morbi, secundũ cõstituẽtes impatibilia elemẽta, astrictio et laxatio.

Similariũ particularum singuli morbi sũt duplices: quatenus aut solis q̃litatibus, aut accedente humorũ affluxu, afficiunt.

Instrumẽti functio quando uitietur.

Affectus primario lædẽtes functionẽ, sunt morbi.

Causæ morborũ quæ dicẽdę.

Instrumentalis morbus dupliciter accidit.

propriam operationem, obstructio ipsa meatuum dicetur morbus dũtaxat: tumor verò nequaq̃, sed obstructionis causa. Cæterùm si affecta pars aliqđ munus proprium obtineat, hac ratione tum obstructio ipsa, tum particulæ tumor, morbus est appellãdus. Quemadmodum, exempli gratia, si tunica alicuius venæ, quæ ĩ gibbis hepatis est, adeò ĩtumescat, vt eius cauitas obstruatur: tumor quidem ipse, morbus dicetur, q̃ sanguificationem oblædat: obstructio autem similiter, quòd impediat distributionem. Siquidem qui affectus primò lædunt operationẽ, ii et sunt, & verè dici morbi merenẽ. At opationis oblæsio, passio aut symptoma, non morbus, est appellanda. Qui verò ipsam induxit affectus, morbus absolutè vocatur: sicuti & causa morbifica, qđ quid ipsum morbum pepererit, si aliam læsionem non adferat. Attulimus itaq; exemplum morbi, quod in genere formationis consistit. At in numero, duas differẽtias morborum assignaueramus: quum scilicet aliqua particula crescit, aut superabundat. Quarum differentiarum vtraq; rursus in binas alias secatur. Siquidẽ eorum quæ superfluunt, nonnulla planè sunt ex genere naturali: vt si cui sextus adnascatur digitus: nõnulla verò toto genere præter naturam: veluti si in ventre gignantur vermes, aut in vesica lapis. Similiter deficientium particularum, nonnullæ quidem penitus abolitæ sunt, nonnullæ verò ex dimidio præcisæ: vtrunq; aũt, aut natura, aut morbo. Ex his tamen, quæcũq; functionem impediunt, eadem ratione in morborum genere continentur. Quæcunq; verò partem aliquam operationi dicatam, vel refrigerant, vel non satis ei alimenti transmittunt, causæ morborum dicuntur. Quædam tamen & morbi, & morborum causæ censentur: vt si gurgulio radicitus præcidatur. Nam & vocem perturbat, & pectus & pulmonem refrigerat. In magnitudine etiam varii morbi contingunt: vbi scilicet to-

Morbus in formatione.

Functionis læsio, nõ morbus sed passio aut symptoma uocatur.

Causa morbi quę sit dicẽda.

Morbus in numero duplex: cuius utraque differentia bifariã scinditur.

Gurgulio pręcisus pturbat uocẽ pectusq; & pulmonem refrigerat.

tum corpus vel pars aliqua, aut in prima generatione aut ob aliquem affectum præter naturã, vel prodigiosam contraxit molem, vel præter modum est imminuta. Qui morbi in deprauata compositura cõsistunt, varias differentias sortiuntur. Alii siquidem fiunt, vbi naturalis partium situs variatur. Alii vbi ligamẽta nimis soluuntur, ac relaxantur. Alii vbi illa impense fuerint astricta. Quippe ĩmodica linguæ vincula, loquendi mãdendiq; impediunt functionem: pudẽdorum verò, ob auersum meatũ, ĩpedimẽto sunt, quo minus procul rectaq; excutiatur semẽ. Reliquum aũt est quintum ægritudinis genus, nempe vnitatis solutio, quæ tam similaribus q̃ dissimilaribus partibus accidere potest. Nam si in manu, gratia exempli, neruus aliquis præcidatur oĩno, talis solutio erit communis, & toti instrumento, & ipsi præcisæ particulæ. Quòd si non integrè, sed aliqua ex parte præcisus fuerit, solius nerui propria iudicatur affectio, instrumenti verò nequaq̃, nisi ex accidẽti. Sed pro differentia particularum, continui solutio varia sibi nomina vendicat. Siquidem quæ in osse fit, ab omnibus fractura vocatur. Quæ verò in carne contingit, vlcus, vulnus, atq; ruptura. Quæ neruosis particulis accidit, conuulsio nominari consueuit. Diximus itaq; simplicium differentias morborum. Superest autem nũc, vt ad compositorum dignotionem veniamus. Erit igiẽ iuxta hæresim priorem ĩ particula similari morbus cõpositus, dum illius, hi quidem adstringuntur: hi verò relaxantur, meatus. At iuxta eos, qui elementa esse alterationi obiecta contendunt, quatuor numero compositi morbi cẽsentur: nempe calidus simul & humidus: calidus simul & siccus: frigidus iuxta & humidus: frigid⁹ atq; siccus: dum vtraq; videlicet qualitas excellit plus q̃ naturæ conueniat. Quòd si etiã qualitatibus illis plus iusto auctis, accedat pariter humorum affluxus, totidẽ morbi nascentur, differentes nimirum ab illis, qui inua

Morbus in magnitudine.

Morbi in deprauata compositione.

Vnitatis solutio utrisq; partibus existit morbus cõis.

Solutionis continui species diuersæ, pro differentia particularum

Similariũ morborũ cõpositorum differẽtiæ quatuor, iuxta cõstituẽtes patibilia elemẽta

Affluxus humorum gignit quatuor differentias morborum compositorum.

Sol. continui. dunt sine humorum colluuie. Similiter solutio cōtinui miscetur morbis compositis secundum vnam & alteram sectam, necnon simplicibus, quorum à principio mentionem fecimus. Porrò omnes inflammatæ simul & exulceratæ particulæ, tres quidem necessariò: nonnunquā quatuor morbos patiuntur. Voco autē in præsentia inflammationem, rubentem renitentemq; tumorem, & qui dolorem inferat. Quia verò omnes ferè id genus tumores, mutuo inter se commiscentur, raroq; reperire aliquē ipsorum purum atq; syncerū licet, necessariò dicendum est, Erysipelas, herpetem, carbunculum, cancrum, atq; alios id genus tumores, esse compositas ægritudines. E quibus carbūculus quidem, semper cum vlcere inuadit: cætera verò, iterdum citra vlcus infestant. Gignitur autem erysipelas à ruffa bile: ab atra cancer: inflammatio à sanguine: à pituita deniq; œdema, existens tumor laxus & cedens. Qui humores tametsi specie sint humidi, potentia tamen non omnes humidi sunt. Quippe atra bilis sicca est & frigida: flaua, calida & sicca: vt pituita frigida & humida; ac sanguis deniq; humidus simul & calidus. Igitur de morbis compositis similarium particularum dictum nobis quū sit, ad eos qui instrumenta discruciant, sermonem iam conuertamus. Proprii dissimilarium partium dicentur morbi compositi, qui plures atq; diuersas partes simul affixerint: ex accidenti autem, qui vnicam tantùm instrumentorum particulam occupauerint: Etenim si lippitudine obsideatur tunica incumbens corneæ, quum lippitudo quidē sit inflāmatio ipsius partis: inflāmatio aūt oīs existat cōpositus morbus, nemini dubiū est, lippitudinē futurā ēt morbum cōpositū, tunicæ quidē ipsi proprium, ex accidenti verò vniuerso instrumēto. Cæterùm si pterygium, suffusio, ac deniq; angulorum coarctatio simul ipsum oculum presserint, constitutio talis, totius oculi dicetur ægritudo composita: quum ni-

Inflammatæ simul et exulceratæ particulæ, quot morbos simul patiantur.

Inflāmatio qd.

Carbunculus inuadit semper cum ulcere.

Tumorū præter naturā singulis sui humores tribuuntur.

Humorum quatuor, quali qsq; tēperie sit præditus.

Dissimilarium partium morbi compositi, qui sint dicendi

Lippitudo est inflammatio tunicæ incūbentis corneæ.

mirum vno eodemq; tempore diuersæ particulæ con tristentur. Nihil autem refert si dixeris vnicam esse cõpositam ægritudinẽ, an plures, sed in diuersis partibus constitutas.

GALENI PERGAMENI DE causis morborum, Liber vnus.

NVnc verò ad morborum qui secundum sectam generosiorem partes similares inuadunt, causas discutiendas nos conuertamus, idq; à calore immoderato auspicati. Vniuersa corpora plus æquo incalescere solent, vel ex motu improbo, vel ex putredine, vel ex consortio alterius corporis feruidioris, vel ex astrictione, vel ex alimento ad accendẽdam caliditatem accõmodo. Cæterùm vbi quis immodica exercitatione vsus fuerit, si calor inde ortus non occupauerit totum corpus, lassitudinem tantùm inducit: videlicet, articulorum & musculorum, ad quos præcipuè mouẽdi munus spectat. Si verò extẽdatur per vniuersum corpus, febrim accendit. Ex ira etiam, quæ caloris iuxta cor ẽ veluti quidam feruor, vbi is per totum corpus dispergitur, solet febris succendi. In tumorib[9] etiam præter naturam, vbi humores putrescunt, calor interdum cordi sensim cõmunicatur, ac deniq; excitatur febris. Quare hîc venit intelligenda secunda & tertia causa caloris præter naturam. Nam ob putredinem, & ob viciniam partis contabescentis in iis tumoribus febrilis calor accenditur. Quarta species causæ consistebat in astrictione, & quidem meritò. Nam si ob astrictam cutim cohibeantur difflari ea, quæ prius difflari consueuerant, si quidem fuliginosa fuerint, in specus cordis conuersa, eos exurunt, protinusq; febrim accendunt. Calidorũ etiam alimentorum vsus, (in eo enim quintum genus constituebamus) interdum febrim accendit: sicuti & acria medicamenta, siue remedia sint, siue deleteria & contraria. Non autem ex æquo omnes hasce ob causas

Calor immodi cus a q̃bus accendi occasionibus possit.

Mouendi munus ad articulos et musculos pertinet.

Ira est caloris qui iuxta cor est, ueluti quidam feruor.

Febris ex astrictione quomodo oriatur.

Febrire cur nō contingat ex æquo oibus.
Febri gignendæ quæ requirantur.

Causas antecedētes dici, quę in corpore oriūtur: vt pro catarcticas, quæ adueniunt extrinsecus.
Frigiditatis immodicæ, causę.

Apoplexia vnde interdū contrahatur.
Epilepsiam vnde fieri contingat.
Vinum modice sumptū, mire calorem auget.
Cibi oēs alentes plurimū, ī modice sūpti frigidos morbos gignunt.

febricitant: q nec semper illis contingat par quantitas aut actiuitas causæ: quodq́; animantium corpora plurimum alterum ab altero differant. Etenim ad hoc vt accendatur febris in corpore, oportet vt corpus ipsum sit accommodatum & habile, ad excipiēdam febrilem caliditatem: causa aūt efficiens existat valida, tempusq́; & patientis proximitatē sortiatur: vt videlicet ī actione immoretur diuti⁹, & passuro corpore superior euadat. Porrò causæ quæ in corpore humano præter naturam oriuntur, causæ antecedentes vocantur: procatarcticæ verò, siue euidentes, quæ extrinsecus aduenientes occursant. Frigiditatis etiam plurimæ existunt causæ: veluti frigidorum propinquitas, alimentorum quātitas atq; qualitas, astrictio etiam atq; laxatio, ociū deniq; & motus immoderatus: quibus ex occasiōibus cōstat etiam ipsum ignem extingui. Prima igitur species causæ, occursans extrinsecus, siue contactu ipso, siue ēt potentia, solet frigiditatis morbum inducere. Ob secūdam verò, nēpe ob frigidiora alimenta, nonnullos correptos vidim⁹ attonito aut epileptico morbo, aut alio quopiam modo refrigeratos, id quod ex ebrietate vel maximè accidere solet. Quanq̄ vinum modicè haustū, quum familiare alimentum sit, mirè calorem auget. In vniuersum autem, omnes optimi cibi, qui animali plurimum nutrimenti adferunt, si supra modum sumātur, frigidos morbos generāt: sicuti & cætera, quæ natura refrigeratoria quum sint, similiter ingerūtur. Iuxta tertium genus causæ, nempe astrictionem, sæpissimè corporis habitus etiam refrigeratur: vt quæ interdum sopores graues, veternumq́; & apoplexiam inducat. Astrictione autem tunc præcipuè torquetur corpus, dum venæ ipsæ & arteriæ, adeò turgēt & intumescunt sanguine, vt nullus relinquatur locus inanis, in quem, vbi dilatantur, ambientem aerem possint excipere. Quo quidem dum defraudantur, natiuus calor su

bito ferè extinguitur. Proinde qui sic sunt affecti, ãctutum destituuntur motu simul & sensu: id quod Hipocrates significasse videtur, dicens: venarum (hoc ē arteriarum) interceptiones statim vocem eripere. Igitur cordis calor per meatum gutturis, cum ambiente nos aere commercium habet. Quam viam si præcluseris, illico præfocaueris animal. Calor autem qui in omnibus est arteriis, per cor quidem, quatenus viam habet ad fauces, & per vniuersam cutem, in circūfluum aerē transpirat: ac ventilatur quidem, dum attolluntur arteriæ: purgatur verò à fuligine, dum contrahuntur. Atq; vtroq; horum, naturalis ipsius modus seruatur. Si igitur tali motionis vicissitudine ob astrictionē destituātur arteriæ, necessum est calorē extingui, corpusq; omnino refrigeratum emori. Cæterùm si corpus referctū fuliginoso excremento astringatur, aut excitabitur febris, aut extinguetur calor natiuus: sin verò halituoso vapore sanguinis, aut fiet corpus ipsum plethoricū, aut eius calor increscet. Sed quemadmodum astrictio sæpius frigefactionis est causa; sic etiam & rarefactio, vbi plus q̄ ex vsu sit, dissipat dispergitq; natiuum calorem, frigidius efficit corpus. At verò, perinde ac astrictio ipsa interdum vniuerso corpori, nonnunq̄ alicui eius parti accidere solet: eodem etiam modo habet & rarefactio. Porrò quæ extrinsecus admouētur, partem ipsam raram, vel constipatam reddere possunt. At vincula arctissima, & vita membrum priuāt, & ipsum impensè refrigerant. Sed iam de siccis affectibus opportunum est vt dicam. Si quis multo magis difflctur, q̄ pro modo alimenti assumpti, vtaturq; cibis siccioribus, facilè in siccam ægritudinem delabetur: præsertim si curis & anxietatibus, necnō vigiliis torqueatur. Sicca ēt tēperies aeris, balnea quæ desiccādi vī obtinēt, necnon medicamēta, quæ ītus & foris administrata, exiccandi possidēt facultatē, sīr corpora exiccāt. Humidoq; mor

Arteriarū interceptiones cur vocē eripiant. Suffocatio q̄ñ accidat.

Calorem cordis vētilari dilatatione arteriarū: purgari cōtractione earundem.

Astrictio sæpe frigefactionis est causa.

Rarefactio qua ratione refrigeret.

Admota extrinsecus.

Vincula arctissima, vita mēbrum priuant.

Siccę intemperiei causæ.

Humidæ intẽperátiæ causæ.

boꝝ oẽs sunt causæ contrariæ:nẽpe maxima ciboꝝ humectantiũ colluuies,molliuscula viuendirõ ,animi summa trãquillitas,ac deniq; balneaꝝ dulciũ vsus immoderatus,maximeq́; post cibum. Ad idem facit desidiosa vita,pluuiarum copia,humida temporis cõstitutio, ac breuiter,humectantia medicamenta. Iam verò causæ compositorum morborum,similiter compositæ sunt. Si enim calida simul & sicca in vnum aliquando conspirent,calidus simul & siccus sequetur morbus. Itidem ẽ cogitandum & in aliis combinatiõibus. At sæpius causæ natura similes corpus ipsum immutant. Plerunq; tamen viribus pugnant contrariis:ita vt aliquando contingat corpus simul fieri calidum atq; frigidum , sicuti & siccum & humidum, plusq̃ naturæ conueniat:etiãsi minimè id fieri posse videatur: quæ inæqualis intemperies vocatur. Aduertendum autem est rursus,corpora ipsa interdum à solis qualitatibus alterari , quandoque etiam,ab illis quidem,sed accedente aliquo affluxu,humido quidem specie,facultate verò non item. Flaua si quidem bilis potestate est calida & sicca:atra , sicca & frigida:sanguis,humidus atq; calidus : pituita deniq;, frigida & humida. Quorum humorum singuli,interdũ synceri & puri,interdum inuicem misti,solent in imbecilliorem partem confluere: ob idq́; tumores partium variantur.Etenim quum quatuor sint facultates,quib^9 quælibet pars tum animalis,tum plãtæ prædita est,attractrix,retentrix,alteratrix,expultrix:excremẽtũq; omne aut qualitate,aut quantitate offendat:nec sit par robur omnium particularum:semper quæ fortior est, excrementum ipsum ad imbecilliorem propellit. Omnium autem imbecillima est cutis , totius corporis excrementa recipiens . Assignatis iam causis morborum similarium particularũ,ad organicos deinceps nos cõuertamus, exordium à formatione vitiata sumentes. Euariat enim interdum naturalis figura , dum ob ma-

Compositorũ morborũ causæ compositæ sunt.

Contrariis intẽperantiis corpus nostrum simul posse affici.

Inæqualis intẽperies quæ sit dicenda.

Humorum singulorum temperies.

Tumores partium variari,p humorũ differentiis fluẽtiũ.

Facultates naturales sunt quatuor.

Excrementum omne qualitate aut quantitate infestare : semperq; a fortioribus ad partes imbecilliores protrudi.

Cutis est oĩum ĩbecillima ps.

ximam materiæ colluuiem, aut ob qualitatem incõmodã, impedito seminis motu, in vtero deprauatur ipsius fœtus formatio. Secũdò autem potest vitiari alicuius particulæ forma, dũ ĩfantes nõ rectè ab obstetricibus excipiuntur (facilè siquidem peruertuntur, molles fluxilesq; quum sint) aut ruditer inuoluuntur fasciis, aut lac tabefactum sugunt, aut perperam educantur, siue inepta victus ratione, siue exercitiis intempestiuis. Crura quippe, ob incumbentium eis corporum pondus, interdum in exteriorem, nõnunq̃ in ĩteriorem partẽ torquentur: idq; pro natiua ipsorum inclinatione. Nã quibus rectiora sunt, q̃ ordo naturæ postulet, magna ex parte fiunt vatii: vari autẽ, quibus magis curuata. Voco enim vatium, cui in exteriorem partem crus vertitur: varum cui econuerso. At postea q̃ adoleuerint, sæpe ob repletionem immodicam, aut ob alimenti penuriam, figuram naturalem permutant, idq; primaria ratione. Illud enim in elephantiasi: hoc in tabe perspicuũ est. At ob resolutionem neruorum, distentionem, inflãmationem, aut scirrhum, naturalis membri figura ex accidenti vitiatur. Siquidem in iis qui altera parte sunt resoluti, membrũ trahitur à musculis actionem facientibus: at in iis quos in altera parte conuulsio exercet, aut phlegmone, aut scirrhus, aut dura cicatrix, pars sana trahitur ab affectis musculis. Cauitates partium atq; meatus pereunt, vel offenduntur, quæ nimirũ coalescãt, aut constipentur, aut obstruantur, aut confringantur, aut in sese concidant. At facultatis retentricis motus immoderatus solet esse causa constipationis: quemadmodum laxitatis, operatio expultricis immodica, retẽtricisq; languor. Exasperantur læuia, & læuigantur aspera (nam hæc ad formam vitiatam pertinent) illa quidem ob acres humores, aut medicamenta abstergẽtia: hæc verò ob pinguitudinem succi, viscositatẽm'ue. Secundi generis, hoc est vitiati numeri, causæ sunt, si

Forma mẽbro conueniens a quibus causis possit vitiari.

Vatii qui fiãt.

Vari qui fiant, & qui dicãtur.

Elephantiasis. Tabes.

Resolutis altera parte musculis, membrum trahitur a reliquis, q in actione versantur.

Conuulsi alterius partis musculi, ad se partem valentẽ alteram trahunt.

Constipationis causa.

Laxitatis causa.

Numeri deprauati causæ.

quidem numerus sit diminutus, sectio, aut putrefactio, aut immodica refrigeratio: sin autem aliquid supererenerit, quod non sit è numero partium natura constantium, formamq; naturalem sortiatur, abundantia optimæ materiæ erit causa. Quòd si id ipsum præ se formã non naturalem ferat, materiæ qualitas non naturalis etiam erit in causa. Vtrobiq; tamen vires validas esse oportet. Alioqui nec conformari poterit quod est vtile: nec extrudi qđ vitiosum existit. Natura enĩ vtrũq; molitur. Magnitudo partium augetur (i ea enim oblæsa tertium genus constituebamus) à copia materiæ benignæ, necnon à potentiæ robore: imminuitur autem à causis contrariis: vel ob sectionem, vel exustionem, vel putrefactionem, vel deniq; ob frigefactionem ingentem. Quartum verò morborum instrumentalium genus, quod in praua compositione consistit, iterdum ob repentinam improbãq; agitationem contingit: interdum ob articulorum humiditatem immodicã: quãdoq; ob euersionem superciliorum in ipsis articulis: estq̃um ob relaxationem compositio vitietur, quemadmodum in intestinorũ lapsu, quæ laxato peritonæo in scrotum descendunt. Ex his itaq; & aliis plurimis occasionibus, organorum compositio peruertitur. Nunc verò alteri[9] generis causas examinemus, quod vtrisq;, tam corporibus similaribus, q̃ instrumentalibus cõmuniter accidit: id enim est vnitatis solutio. Quæ quidem si carni accidat, vlcus aut vulnus vocatur: sin autem ossi, dicitur vel fractura, vel caries: quæ ab erodentibus oritur humoribus. Ad capitis ossa, complura instituta sunt nomina. Collisio, magna ex parte accidit carni: q̃q̃ & in osse nonnunq̃ etiam contingit, idq; maximè ĩ pueris, sub irruente extrinsecus aliquo violento, valido, ac duro corpore. Ad solutionem etiam continui p̃tinent & ruptio, & conuulsio, hæc in neruis, illa in carne consistens: quæ causam suæ generationis habent

Magnitudinẽ partis quę causę possint augere, ac minuere.

Cõpositio partis vitiosa vnde accidat.

Enteroceles generatio.

Solutæ vnitatis causæ.

Caries vnde gignatur.

Collisionis causæ.

Ruptio.

Conuulsio.

repentinum, validum, atque inæqualem motum. Vt igitur paucis expediam, omnium huiusce generis ægritudinum causæ, nonnullæ quidem occurrunt extrinsec⁹: nonnullæ ab ipso corpore emanant Porrò extrinsecæ sunt, ea omnia quæ percutere, colliderêq; sunt apta. Quæ verò à corpore emergunt, sunt immodicæ inordinateq; animalis motiones, ac præterea humores vitiosi, erodendi vim possidẽtes. Hæ itaque sunt simplices ægritudines similaribus partibus, organicisque communes: ac præterea ipsarum simplices causæ. Compositas autem ægritudinum causas, non est admodum inuenire difficile, quũ nimirũ ex his quas diximus, ꝯstituanť.

GALENI PERGAMENI de Symptomatum differentiis, Liber vnus.

OMnis præter naturam affectus, aut morbus est, aut morbi causa, aut illius symptoma. Est autem morb⁹, affectus quidam præter naturam, functionem lædens. Cæterùm differt affectus à morbo, nam ille quidem extenditur etiam ad sanos & neutros: hic verò solùm circa ægrotantes versatur: quum nimirum sanitati contrarius existat. At ab vtrisque dissidet, quod Græci pathos, Latini passionem appellant. Est enim passio motus qui ab altero fit in alterum: ita vt agentis motus dicatur actio: motus verò eius quod affectum est, passio. In summa, ipsum affici, quodammodo idem quod pati est. Differt itaque ab affectu passio, ipsius tantùm motionis ratione. Quandoquidem in ipso verti & mutari, præterea alterari, & moueri, passio habet generationem: in eo verò quod manet, prorsus affectus consistit. Proprie igitur affectus dicitur passio iã facta: nõ autem quæ etiamnum fit. Sed quemadmodũ ad sanos & ægros ipse affectus extenditur, sic etiam & passio: quo quidem nomine à morbo similiter differt. Rursus affectus ipse, alius quidem naturalem actionem efficit: alia verò euertit & labefactat. Est igitur sanitas,

Affectus præter naturã est triplex.
Morbus est affectus præter naturã functionem lædens.
Affectus & morbus vt differant.
Passio quid.
Actio quid.
Affici quodammodo est idem quod pati.
Passio versatur in motu.
Affectus consistit in permanẽtia.
Passio, vt affectus, ad sanos extenditur.
Sanitas quid.

naturalis quidam affectus functionis author: morbus autem, affectus præter naturam, oblæsæ functiõis causa. At passio, motus est in materia, q ab agente fit, actio vero, ipse motus agentis. Quod autem suapte natura aliquid confert ad eius quod fit generationem, causa vocatur: quæ quidem & ipsa multiplex est. Nam materia, utilitas, scopus, instrumentum, initium deniq; vnde proficiscitur motus, hæc omnia causæ dicunt. Quæ verò nihil conferunt, sed tamen ab iis quæ conferunt seiungi non possunt, hæc eius sine quo non, rationem obtinent. Aduerte autem, aliquid fieri per se, idem esse quod primò: ex accidenti verò, quod secundò. Vt si qs digito vnum calculum moueat, à quo moueatur & alius: per se quidem dicetur mouere primum: ex accidenti autem secundum. Ad eundem igitur modum, qui affectus præter naturam suapte ratione actionem nõ labefactant, sed per morbos à se productos, ii non morbi, sed morborum causæ, sunt appellandi. Morbi enim sunt, qui primò lædunt actionem. Porrò quod morbũ veluti vmbra, sequitur, id morbi symptoma vocatur: quemadmodum functiõis læsio. Est autem symptoma largè sumptũ, omnis à naturali statu mutatio: ob idq; quicquid animali præter naturã accidit, ea significatione est symptoma. Quamobrem morbus quadantenus etiam symptoma dicitur: sicuti & causa pter naturam. Differt autem à passione symptoma (tametsi interdũ in idem coeant) q passio quidem, omnino in motu versetur, sitq; interim secũdum naturam: Symptoma verò, non in motu tantùm, sed in habitu etiam & permanẽtia esse posit, omnino præter naturam. A' morbo verò differt, quoniam neq; affectus necessariò est, neq; actionem ex necessitate lædit: quæ sanè ad constituendum morbum desyderantur. Porrò symptomata propriè strictéq; sumpta (de quibus agere est animus) differentia triplici continentur. Alia siquidem no

Causa quid.

Causa multipliciter dicit.

Causæ rõnem eius sine quo nõ, obtinẽtes.

Fieri per se, & ex accidenti, quid sit.

Morborum causæ.

Morbi primo lædũt functionem.

Symptoma ẽ quod sequitur morbum.

Symptoma large sumptũ quid sit.

Symptoma ab actiõne & morbo quo differat.

Symptoma ꝓprie dictum, ẽ triplex.

ſtri corporis ſunt affectus: alia functionum læſiões: alia ambo hæc comitantur: vt ſunt excrementorum immodicæ tum excretiones, tum ſuppresſiones. Cæterũ ſub actionis læſione, priuatio quoq; mihi inaudiatur, quẽadmodũ immobilitas, inſenſibilitas, atq; cruditas: quæ quidem actionum læſiones ſunt. Has igitur ſymptomatum differentias deinceps examinemus, ab actionis læſione auſpicati. Actionum læſio duplex eſt. Altera enĩ ad animalem: altera verò ad naturalem functionem ꝑtinet: Actiones ſiquidem duplices potisſimum numerãtur: naturalis videlicet & animalis. Rurſus animalis diuiditur in ſenſibilem, motiuam, atq; gubernatricem. Quorum membrorum ſingula rurſus in alia ſecantur. Senſibilis quippe animæ functio, quinq; differẽtias ſortitur, viſiuam ſcilicet, olfactoriam, guſtatoriam, auditoriam, atq; tactricem. Motiua autem facultas, quum vnicum inſtrumentum habeat, vnum tantùm habet motionis modum: variatur tamen pro particularium inſtrumentorum diuerſitate: Vltima functio animæ, quam diximus eſſe gubernatricem, in imaginatricem, ratiocinatricem, ac deniq; memoratricem diducitur. Igitur noxæ omnium actionum ſentiendi, communes quidem, vniuerſalesq; ſunt, inſenſibilitas, & difficultas ſenſus: particulares autem, quæ in ſingulis ſenſibus reperiũtur: quemadmodum in oculis cœcitas, & caligo: in auribus ſurditas & hebetatio: atq; in aliis ſimiliter, vbi videlicet actio abolita eſt, aut deprauata, aut diminuta. Cæterùm tactus in actione ſua, q̃ reliqui ſenſus, multo grauius ſymptoma, quum ab extrinſecus occurſantibus, tum vel maximè ab affectibus interioribus, ſolet recipere. Etenim alii ſenſus, nõ ab internis, ſed ab externis affectibus, in functionibus ſuis ꝯtriſtantur: ac ne id quidem per ſe, ſed ex accidenti, ꝙ videlicet in ſe habeant facultatem tangendi. Eſt enim tactus omnib⁹ ſenſoriis ſenſus quidã cõmunis: reliqui verò quatuor,

Actionũ læſio eſt duplex: altera ad aĩalẽ, altera ad naturalẽ functionẽ pertinens.

Actio animalis eſt triplex.

Senſibilis aĩæ functio eſt quintuplex.

Motrix fũctio uariatur, ꝓ inſtrumentorum diuerſitate.

Gubernatrix aĩæ functio eſt triplex.

Sentiẽdi actionũ læſiones cõmunes & particulares.

Tactus q̃ reliq̃ ſenſus, multo grauius afficiť.

Senſus reliqui a tactu, ab externis cõtriſtãtur duntaxat: idq; rõne tactus quem poſſident.

Tactus est omnibus sensoriis cōis sensus.
Sensus communis symptoma est vigilia, veternusq́.
Motricis facultatis symptoma est triplex.
Motus deprauati species.
Epilepsia quid
Apoplexia quid.
Imaginatricis facultatis symptomata.
Ratiocinatricis facultatis symptomata.
Amentia quid.
Fatuitas quid
Delirium quid
Ratiocinē interdū vitiari, imaginatione atq; memoria illæsis: sicuti cōtra
Naturaliū facultatū singulis duplex tribuit symptoma: nēpe & abolitæ functionis, & non rite obitæ.

suo quisq; tantùm est proprius. Quamobrem oculi sæpissimè graui dolore cruciantur, contristato sensu tangendi. At verò vigilia & veternus sunt ipsius cōmunis sensus symptomata. Motricis facultatis triplex reperitur symptoma: immobilitas: diminutus motus: ac deniq; deprauatus. Cæterùm deprauatus mot⁹, alius tremulus est, alius conuulsiuus, alius palpitās, alius deniq; vibrans. Porrò si conuellatur vniuersum corpus, aīæq; princeps potentia simul sit impedita, id symptoma epilepsia vocatur: apoplexia autem, dum totius corporis perit omnino motus, simulq; principes actiones cohibentur. Hæc itaq; motiuaꝝ actionum sunt vitia. Proximum est, vt gubernatricium functionum iam offensas tradamus, ac primum imaginatricis. Hæc enim interdum tota corrumpitur, exoluiturq́;, quemadmodum in catalepsi: interdum autem vitiatur, vt in delirio: est quum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo contingit. Sic etiā ratiocinatio, nūc exoluit penitus, ipsumq́; symptoma est amentia: nūc deficit atq; remittitur, vocaturq́; id symptoma fatuitas: nunc læditur ac deprauatur, quod symptoma vocant delirium. Plerunq; siquidem in vtrisq; simul cōsistit delirium, tum parum probe imaginando, tum parum aptè ratiocinando. Est quādo dūtaxat in altero. Interdum quippe ratio vitiatur, imaginatione simul atq; memoria illæsa. Quemadmodum etiam ratione integra, contingit tum imaginationem, tum memoriam vitiari. Quòd autem in memorādi potentia consistant vitia, nemini opinor obscurum. De animalium itaq; actionum symptomatis dictum nobis quum sit, ad naturalium symptomata examinanda nos conuertamus. Methodus autem eorum inueniēdorum est, naturalium facultatum cognitio: in quarum singulis duplex reperitur symptoma, alterum abolitæ functionis: alterum non rite obitæ, quod quidem hoc est duplex: alterum quod in diminuta, alterum quod in

vitiata actione cōsistit. Exemplum autem ponamus in concoctione ventriculi, quæ interdum quidē tota corrumpitur: interdum remittitur ob imbecillitatem: interdum vitiatur. Quorum primum symptoma dicitur cruditas: secundum, concoctionis tarditas: tertium prauitas & vitium vocatur. Porrò appetitricis functionis symptomata sunt abolita appetentia, & inmodica cibi cupiditas. Circa nutricationis actionem, si scopum minimè attigerit, atrophia & phthisis accidunt. Vitiatam verò nutricationem sequūtur leuce, ophiasis, alopecia, & reliqua id gen⁹ symptomata. Quum igitur naturales facultates sint quatuor, attractrix, retentrix, alteratrix, expultrix, sanè in singulis naturalib⁹ organis, quatenus naturalia sunt, duodecim oriri possunt symptomata: tribus videlicet in vnāquāq; facultatem congestis: in animalibus verò, quindecim. Quòd si animale instrumentum simul & mouendi, & sentiendi vires obtineat, duodeuiginti symptomatum formas habere poterit. Ventriculus igitur, duodecim sortit symptomata, quatenus est cōcoctionis organum: totidēq; quatenus pars similaris, quæ nutriri desyderat. Siquidē omnes particulæ quæ nutrimentum suscipiunt, duodecim recipiunt symptomata, nempe tria (vt diximus) secūdum singulas facultates. Vbi videlicet aut nihil trahunt, aut languidè, aut vitiosè: vbi id quod attractum est, aut non retinent, aut lāguidè, aut vitiosè: vbi quod iam retinuerunt, aut penitus crudum relinquunt, aut diminutè concoquunt, aut in alienam qualitatem conuertunt: vbi excrementa ipsa expellere nequeunt, aut lāguidè, aut perperam, hoc est, citius aut tardius, q̄ animali expediat. Ex quibus vtiq; accidit particulas, non nutriri, aut imbecilliter, aut perperā & vitiosè. Quod verò ī facultatibus similarium particularum dicimus, id etiam intelligendum est, in iis quæ ad instrumentales spectant. Porrò alteratrix facultas in ventre tunc

Vētriculi actionis symptomata sūt, cruditas, cōcoctionis tarditas, prauitasq;.

Appetitricis facultatis symptomata.

Nutritoriæ actionis symptomata.

Facultates naturales sunt quatuor.

Naturaliū instrumentorum singulis, duodecim attribui symptomata.

Animali instrumento quindecim inesse posse symptomata.

Similariū particularū singulis quæ nutrimentum suscipiūt, duodecim attribuuntur symptomata.

Alteratrix facultas, ventriculi, quando abolita, & imbecilla, & deprauata dicat.

abolita censetur, vbi cibus talis relinquit, qualis assumptus est. Imbecilla autem dicitur, quæ tardè concoctionem absoluit, sicuti deprauata, quæ in malignam qualitatem cibos ipsos permutat. At absoluta concoctio dicitur, vbi cibus in qualitatem animāti familiarem mutatur. Aduertendum tamē hoc loco magnopere est, alteri symptomati, alterum nonnunq̄ succedere. Siquidē iniustum complectendi tempus cōtinuò sequitur diminuta concoctio. Præterea celeris deiectionis ciborum inseparabilia symptomata sunt excrementorum humiditas, alimentiq; per corpus imminuta digestio. Corruptelam cibi sequitur necessariò quidem, excrementorum fœtor: non necessariò verò mordicatio & īflatio. Atque horum sanè omnium iam dictorum symptomatum, quæ in actione oblæsa consistunt, sicuti & aliorum duorum generum, sciendum est, morbos causas existere. Symptomatum quæ in corporū consistunt affectibus, primæ differentiæ sunt quatuor. Siquidē alia ad visum, alia ad odoratum, alia ad gustum, alia denique ad tactum pertinent. Etenim quæ ad visum spectant, ea sunt quæ consistunt in colore præter naturam: siue is vniuersum corpus occupet, vt in arcuatis: siue aliquam eius partem, vt in carbunculis. At quæ pertinent ad odoratū, ea in respiratu ac perspiratu deprehēduntur: vt si, gratia exempli, quod indies expirat è corpore, siue per arteriam asperam, siue per vniuersam cutim, graueolens ac putre sentiatur. In gustu autem symptomata sunt, omnes sapores qui ægris præter solitum accidunt: vt si alienas qualitates percipere sibi videantur. Tangibiles differentiæ sunt, vbi ea quæ subiiciuntur tactui, genuinam mutarunt constitutionem: vt si cutis quæ antea erat mollis, deprehendatur dura, rigidaq;: aut è cōuerso. Quum igitur omne quod naturale est, ex cōmoda temperatura nascatur: vtique id quod præter naturā existit, ex aliqua intemperie orietur. Quamobrē, quū

Symptoma vnum succedit alteri.

Deiectionē ciborū celerem quæ sequant.

Corruptelam ciborum quæ sequantur.

Morbi, quorū sint causæ symptomatum.

Symptomatū quæ in corporum cōsistūt affectibus, prima differentia est quadruplex.

Naturalia omnia ex commoda temperie nascuntur.

hæc omnia quæ diximus, prorſus præter naturã ſint, meritò intemperiei feruntur accepta. Atqui intemperies omnis eſt morbus: ergo liquidò conſtat, has quatuor ſymptomatũ differentias, à morbis generationẽ contrahere. Quæ verò vel excernuntur à corpore, vel retinentur in eo præter naturam (hæc enim ad tertiũ pertinebant genus ſymptomatũ) aut tota quidem ſubſtantia, aut qualitatibus tantùm, aut deniq; quantitatibus, à naturæ ordine digrediuntur. Atq; ipſa etiam vel immediatè ſequũtur morbos, vel mediatè: intercidẽtibus ſcilicet ſymptomatibus aliis. Iam verò hæmorrhagia, quod ad excretam ſubſtantiam pertinet, toto ẽ genere præter naturam, fitq́; aut aperto vaſis oſculo, aut rupto vaſe, aut eroſo. Etenim vulnus, ruptura, eroſio, proprii ſimilarium partiũ ſunt morbi: at apertio oſculorum, ad inſtrumenta pertinet. Accidit enim interdũ ipſe ſanguinis fluor ob retentricis facultatis infirmitatem: interdum quia expultrix immodicè mouet: nonnunq̃ ob vtriuſq; functionis noxam. Sic fit etiam muliebre profluuium, aut ob dictarum functionum ſymptomata, aut quia ſanguis eſt nimis ſeroſus atq; ſubtilis redditus. Sciendum tamen eſt, nihil eorum quæ tẽpeſtiuè, hoc eſt ad animalis commodum, circa corpus contingunt, etiam ſi toto genere præter naturam ſint, verè dici ſymptoma (quale vtiq; eſt id quod ſequitur morbum, atq; in læſione actionis conſiſtit) quum nimirum vnumquodq; eorum ſit elegans & abſolutũ opus naturæ, tametſi ad alterum ſymptomatum genus, nẽpe ad affectum præter naturam reduci poſſit: vt ſi ſanguis per nares, aut hæmorrhoidas, cõmodè erumpat.

> Intẽperies omnis eſt morbus.

> Hæmorrhagia quibus modis fiat.

> Symptomata dici non debẽt quę tempeſtiuè atq; ad animalis commodum circa corpus contingunt, vel ſi toto ſint genere præter naturam.

GALENI PERGAMEMI DE ſymptomatum cauſis. Liber primus.

IN ſenſili actione triplex ſymptomatum genus deprehenditur. Vnũ, quum primum ſenſus inſtrumẽtum quippiam perpeſſum eſt: alterum, quum ſen-

> Sentiendi actio triplex ſymptomatũ gen' i ſe ipſa admittit.

terum oculum claudimus, dilatatur alterius pupilla, q spiritus antea ambobus particulatim distributus, vniuersus in vnum confluat. Iccirco quibus suffusis altero oculo clauso pupilla clarior apparet, ii sperare debent fore aliquando, vt visum, punctione facta, recuperent. Quibus autem non dilatatur, ii omni spe recuperandi visus sunt destituti. Vnde liquidò constat, spiritum aliquem animalem à cerebro demitti ad oculos. Si igitur pupilla amplior fuerit, spiritus implere illã non potest: quare diffundi ipsum, dissolui, dissipariq; est necesse. Si verò angustior, cogitur, & cõstringitur, ac densior fit spiritus. At coactus spiritus cõstrictusq; ad facilitatem sensus conducit plurimum. E diuerso dissolutus dissipatusq; sentiendi difficultatem inducit. Est autem albugineus humor veluti propugnaculum crystallini, cuius etiã nonnihil essentiam iuuat. Quamobrem, si imminuatur quodammodo, ipse crystallinus arescit ac super ipsum rhagoides tunica corrugatur & cõcidit: sic vt visio ipsa oblædatur: nimirum externo lumine, per exiguũ medium, humori crystallino occurrente. Iam verò instrumentum visionis, citra tædium tolerare splendorẽ nõ potest. Ob idq; rhagoides tunica illi est obiecta, nigra existens simul atq; cœrulea, quibus coloribus ocul⁹ potissimum recreatur, quem infestauit splendor. Verùm coarctatio pupillæ, queãdmodum amplitudo, si quidẽ ab humiditate superflua trahat ortum, facilem: sin verò à siccitate quadam inexpugnabili, desperatam curationem sortitur. Porrò si rhagoides tunica ita sua continuitate soluatur, vt tenuis ille humor prolabatur ad exteriora, maximè visio labefactat. Ad hæc si humor ille albugineus se ipso crassior sit redditus, exactam cernendi aciem multo obtusiorem reddet. Quòd si plurimum aucta sit crassitudo, visum omnino prohibebit. At si non totum foramen à contento ibi crasso corpore obtenebretur, sed relinquatur eius aliqua particula

Oculo altero clauso, cur dilatetur alterius pupilla.

Suffusorũ, qui nã possint visum recipere, & qui minimè.

Spiritũ animalem a cerebro demitti ad oculos.

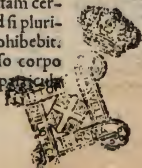
Spiritus cõstrictus, coactusq;, plurimũ cõducit ad sensus facilitatẽ: at dissolutus, contra, obest.

Albuginiei humoris usus.

Rhagoidis tunicæ vsus.

Pupillæ coarctatio quando facile, & quando ægre curationẽ recipiat.

Rhagoidis solutio quãdo visum exoluat.

pura, videre licebit p illam externas res, idq; nihilo de terius q antea: sed vnamquálibet solam. At si in pupillæ centro exigua cōsistat suffusio, maneantq; partes quæ in circuitu sunt, puræ, qui sic sunt affecti, quicquid aspiciunt, id veluti fenestratum putant. Vbi verò humor inter crystalloidem atq; ragoidem medius, proprium colorem mutarit, si quidem ad fuscum declinet, arbitrabitur quis se per nebulam, vel per fumum etiam videre. Sin alio quouis colore inficiatur, huius quoq; imaginem, ea quæ spectant, referēt. Præterea, quibus adeò absoluta est cernendi facultas, vt ne minimum quidē visibile eos latere posfit, si vapores à vētriculo sursum ferantur, hos symptomata suffusiōi similia infestabūt. In vniuersum autem, vel parua, vel magna symptomata accedent, pro ipsius magnitudine affectus. Cui spiritus animalis simul & multus fuerit, & æthereus, is, res quæ porrò distant, & videre, & discernere potest. Cui verò paucus quidem fuerit, sed purus, is vt res propinquas planè discernit, sic distātes haudquaq̄ videt. Quod si humidior simul fuerit & multus, res distantes videt quidem, sed nō ad vnguem discernit: quemadmodum cui humidior simul fuerit & exiguus, is neq; exactè, neq; porrò videre potest. Ceratoidis tunicæ pars illa quæ pupillæ est obiecta, si crassior densiorq; sit, aciem hebetem reddit. Si verò humidior densiorq; fuerit, non modo reddit visum obtusum, sed etiam efficit, vt qui sic ē affectus, putet se per tenebras, aut nebulam, aut vaporem aliquem, aut p fumum res ipsas cernere. At si humores non multitudine sed colore peccauerint, secundum eiusdem coloris naturam ipsa cœcutiētia oboriuntur. Proinde qui morbo regio laborāt, quicquid vidēt, id pallere arbitrātur. Quibus autem ea ceratoidis pars insigniter vlcerata est, aut vulnerata vsq; adeò, vt ipsū vulnus ad īteriora pertingat, ii magna ex parte obcœcantur. Vidi tamen equidem puerum, quum iuxta pu-

Obiecta quando fenestrata videantur.

Videre plane distantia obiecta, quibus contingat.

Ceratoides tunica.

Icterici putant omnia obiecta pallere.

pillam pūctus fuisset stylo, sic vt aquosus humor efflueret, ac tota omnino cornea corrugaretur, visum (incredibile quippiam) recuperasse: instaurato scilicet paulatim humore qui per vulnus effluxerat. Solius etiā corneæ ipsius corrugatio (qualis senectute confectis solet semper accidere) similiter visum offendit. Cæterùm si pupilla simul sit imminuta, scire licet, aquosum quoque humorem imminutum existere: sin verò æqualis permanserit, ad solam ceratoidem affectus pertinet. Corneæ igitur morbi, si fuerint magni, in totum visionem impediunt: maximè si vel phlegmone, vel suppuratione, vel scirrho (quatenus instrumentum est) infestetur. Inhærens verò membrana phlegmone obsessa, ex accidenti quoque impedire potest visionem. At chymosis, vnguisq́; non ex accidenti, sed primaria ratione pupillam ipsam obscurant: quemadmodum genarum in gentes tumores præter naturam.

Visum recuperasse puerū, cui albugineus humor effluebat, corneaq; oīno corrugabatur. Galenus vidit.

Chymosis.

Vnguis oculi.

Grauis auditio surditasq́; animanti euenire solent, aut ob auris partem aliquam; aut ob neruū à cerebro descendentem: aut ob cerebrum ipsum, si ea in parte, vnde neruus oritur, affectum fuerit. Igitur nerui cerebriq; offensa in his, haud aliter q̄ in oculorum affectibus, accidit. Reliquarum verò partiū noxæ, illis ad portionem respondent: verùm non omnino similis læsio existit. Partes itaq; ad auditum pertinentes, quatenùs similares sunt, octo intemperaturis vexantur, ac præterea solutione continui: quatenus autem instrumentales, tum hac, tum obstructionibus inuaduntur, ob tumorem aliquem præter naturam, aut ob sordem obturantem auditorium meatum.

Auditus symptomata vnde proficiscantur.

Quum autem lingua sit duplici facultate prædita, ac per vnam quidem sentiat, per alteram voluntariè moueatur: contingit sanè ipsam, aut minimè sapores percipere, aut deprauatè: idq́; ob tunicæ, quæ illam inuoluit, vel corporis ipsius, vel mollium neruorum, vel ei⁹

Linguæ inesse duplicem facultatem: sensitricem, atque motricem.

titudinem, aut solitæ secretionis suppresſionem antecesſiſſe neceſſe eſt. Igitur eius cauſa coniuncta, affectus nerui ẽ talis, vt facultatem illi à pricipe parte miſſam, impedire posſit. Atqui impedietur, ſi neruus meatu aliquo præditus, vel obſtructus ſit, vel compreſſus. Si verò meatum non habeat, ſed vti Solis radii per aquam, aerem'ue, tranſeũt, eodem modo facultas à principio per neruorum corpora permeet, ipſa in tranſitu præpedietur, ſi ad immodicam crasſitudinem neruus ipſe peruenerit: id quod illi continget, aut crasſis viſcidisq; ſuccis nutrito, aut violento frigore perfrigerato.

Nerui ipſi ſint neſeraminibus præditi, an minime, Galenus hæret.

Torpeſcunt etiam nerui, vbi vel laqueo, vel manibus conſtringuntur: aut extrinſecus à vicinæ partis phlegmone, vel ſcirrho comprimuntur: aut vbi luxatis fractis'uæ oſsibus fiunt arctiores. Pricipio igitur ſtupidi fiunt, deinde oĩno & ſenſum et motũ amittũt: qđ vitium ipſorum, dicitur paralyſis: à torpore ſola magnitudine differens. Quòd ſi omnes occupauerit neruos, repente vniuerſum corpus ſenſu & motu priuabiṫ, ſuccedetq; citisſima mors, ꝙ prohibita ſit reſpiratio. Si ſpinæ pricipium lædaṫ, ſolæ partes capitis, quo ad vixerit animans, & ſentire & moueri poſſunt. Si tamen cerebro quoq; noxa ipſa acciderit, qui ſic afficiũtur, his omnium partium perit ſimul & ✱ motus & ſenſus. Viuere autem poſſunt vtriq; tanto tempore, quanto viuunt ii qui præfocati ſtrangulantur.

Paralyſis a torpore ſola magnitudine differt.

Spina verò in inferiori loco affecta, nẽpe ſub ea neruorum propagine, à quibus thorax attollitur, ſi quidẽ ingens fuerit affectus, partes inferiores omnes ſubitò & ſentiendi & mouendi facultate priuantur. Si verò non ita vehemẽs affectus videatur, ſtuporem inducet. Atq; ii ſanè mortem effugiunt, quandoquidem in ipſis reſpiratio ſeruatur. At quibus quinta ſpinæ vertebra affecta eſt, eorum manus omnino & ſenſum & motum amittunt. Vox autem omnibus illis perit, quibus ea ſpi-

Spinæ quinta vertebra affecta, reſolui manus.

Vox quibus pereat.

næ pars quæ in ceruice eſt, fuerit inſigniter læſa. Porrò qui nerui, dũ rectè valẽt, facultatẽ ſentiẽdi ſuppeditãt, iidẽ lædũt ipſam ſi affecti fuerint. Cæterũ quũ partes ali quæ p quẽ neruũ voluntariè mouent, p eundẽ ſentiẽdi quoq; vi hẽant, duplex neceſſariò noxa orieť ex ipſius nerui affectu: quarũ altera qdẽ ſenſum, altera motũ ĩpe diet. Interdum tñ quarundã partiũ motus voluntarius exoluitur, ſenſu prorſus illæſo: ſicuti econuerſo etiam contingit ſenſum perire, incolumi functione mouẽdi: vt in lingua & oculis planè videre licet, ac breuiter in oĩbus partibus, quæ p diuerſos neruos, hoc ẽ molles & duros, illas facultates recipiunt. At ĩ quibus mẽbris du ri duntaxat nerui inueniuntur, per quos vtraq; facultas defertur: ex ipſorum vehementi læſione functiões ambæ labefactantur. Nam ſi ablata cute ſubiectus muſculus, qui nudus eſt, videatur immobilis, ſentiat tamẽ tangentes, exiguam ei accidiſſe noxam putãdum eſt: nempe quòd tantam animalis facultatis partem ſuſceperit, quanta ad ſenſum excitandum ſufficiat: ad muſculi verò motum, non item. Quippe tangendi ſenſus, pati aliquid, potius q̃ agere, deprehẽditur, proinde ab exigua facultate functio eius perfici poteſt. At muſculorũ motus in agendo, non in patiendo, actionis efficaciam poſsidet. Is enim totum corpus transferre debet: quãobrem plurima indiget facultate animali. Delectatio autem & dolor omnibus accidit ſenſibus: ſed in oculis minus q̃ in cæteris euidenter perſpicitur: in tactu & guſtu, luculentisſimè: ab iis deinceps in odoratu: atq; hũc tandem auditus ſequitur. Iam verò affectio præter naturam violenter affatimq́; incidens, doloris (vt Plato inquit) eſt cauſa. Vbi verò corpus ad naturalem habitum redit, idq́; rurſus affatim, oboritur voluptas. Porrò vehementes eueniunt in tactu à naturali habitu trãſmutationes, ob violentem calidi frigidiq́; occurſum: atq; ob eas res, quæ contundere, ſecare, extẽdere, aut

Motum quarũdam partiũ voluntarium exolui, prorſus illæſo ſenſu, ſicuti econtra: id quod accidit ĩ omnibus partibus quę per diuerſos neruos vtramq; facultatẽ recipiunt.

Tactus pati videtur potiusq̃ agere.

Tangendi functio cur ab exigua facultate perfici poſsit.

Motus cur plurima facultate indigeat.

Delectatio & dolor quibus ſenſibus maior, & quibus minor adſit.

Doloris cauſa.

Voluptas quãdo fit.

erodere possunt. Nam siccitas humorq́; nisi calori frigori'ue iungant, occursu suo inferre vim minimè con sueuerunt. Cæterùm sectio & ruptio dolorem infert, non vbi facta est: nisi fortè ex accidenti aliquo: sed vbi etiamnum fit. Iam instrumentum gustandi, quatenus habet facultatem tangendi, à iam dictis causis diuellit: quatenus verò ad gustum propriè pertinet, ab amaris, acidis, acerbis atq; acribus: quandoquidem horum singula continuū diuidere possunt. At ab humoribus acribus resoluti vapores, vim olfactricem infestant: nam & ipsi continuum diuellunt. Auditum vox turbat aspera, grauis, maximaq́; & celerrima: quemadmodū omnis violentus strepitus. Visum autem, illustrissimi splendores offendunt corrumpuntq;, eo q̄ nimium disgregent. Passio itaq; molesta quatenus dictum est, oriri in omnibus sensibus solet: delectatio autem illi aduersa, à contrariis nascitur causis. Etenim vt cœruleus color iucundissimum est oculis spectaculum, ita splendor candicans, qualis i Sole cernitur, maximum ipsis dolorem inferre potest. Post hos secundo loco molestus quidem est color albus: delectat verò fuscus: nam ille visificam essentiam dissoluit: hic eam cogit, citra violētiam. Color siquidem niger hoc nomine visionis essentiæ aduersatur, q̄ cogat ipsam violentius, q̄ vt eam reducat ad naturalem habitum. Cæterùm id quod nigerrimum est, splendidissimo minus visum offendit, quia crassiori constat substantia, ob idq́; minus efficaciter agit. Quum nimirum omnis res tenuis crassam actiuitate superet. Sic igitur sol ualde tenuis quum sit, protinus visum dissipat. Quare si quis diu i dēsissimis tenebris vbi versatus fuerit, postea luci restituatur, occœcabitur is quodammodo. Meritò itaq; cœruleus color, vt visioni iucundissimus est, ita maximam quoq; præbet vtilitatem: sed non illi quæ à sole discussa fuerit. Huic enim vtpote iam ægrotanti, contrarium remedium (vide-

Dolorem nec siccitas nec humiditas infert ꝓpria ratiōe.

Gustandi sensorium a quibusnam afficiatur.

Olfactū acres vapores infestant.

Auditum quæ obtundant:

Visum quæ offendant.

Cœruleus color est optatissimus oculis.

Niger color qua ratione visui aduersetur.

Tenuis res omnis, crassā actiuitate superat.

Sol cur visum dissipet.

adferunt, gustandi facultati proportione respōdet. At vapores qui intrinsecus continētur, si molesti fuerint, possunt sensu percipi: suaues verò & omnino delectabiles, sensum latent: quemadmodum in visu quoque, & auditu, qui in se nullum patiuntur vehemētem affectū. Delectamur in id genus sensibus, ad naturalem habitū redeuntes: hoc autem fit per idonea contraria: idoneū autem voco id, quod primariò & per se, non per medium alterius rei interuentū, fuerit effectus causa. Quare procatarcticæ causæ impræsentiarum spectandæ nō sunt. Iam verò genitales partes proprio quodā & eximio sensu afficiuntur, vnde & validissima p̄dita sunt facultate, expultrice quidem seminis genitalis, in masculis: in fœminis autem tum hac, in testiculis & seminariis vasis: tum attractrice per totum vterum. At genitalis seminis tum excretionem, tum comprehensionē ingens comitatur & cupiditas, & voluptas. Molestia autem quæ ex redundāte atq; intus retento semine oritur, paulatim & longo temporis tractu increscit. Nulla autem est pars, quæ vel adeò exactè sentiat, vel principum partium vtranq; pro suarum affectionum modo perinde afficiat, atq; orificium ventriculi, qui stomach⁹ appellatur. Siquidem syncope, cardialgia, dyspnœa, apnœa, morsus, epilepsia, delirium, īsania, huius partis occasione euenire solent: idq; cōsortii lege. Abolitam verò, difficilem, & deprauatam appetentiā, ipsa per se sustinet. Abolitam voco appetentiam, dum quis nihil omnino appetit: difficilem eam quæ est imbecilla. At deprauata, partim ad immoderatā cibi potionisq; exhibitionem vertitur: partim ad alienæ qualitatis desyderium. Etenim quum nutritoria functio nō vitalis, sed naturalis sit: haud aliter in animalibus q̄ in plantis p̄ficitur. Iccirco animalibus vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium cibi. Addidit insuper facultatem qua penuriam sentiret: vt animalia

Odorandi vis, vapores quidē internos vbi sunt graues, sentit: qui vero delectabiles sunt, eam latent.

Sensus intra se nullū affectum vehementē patiuntur.

Genitaliū membrorum vires.

Seminis excretionem cōprehensionēq; comitatur ingēs cupiditas, voluptasq;.

Molestia ex retento semine.

Os ventriculi exquisitissimo est sensu præditum.

Os ventriculi quorum affectuum consortii lege & p̄pria rōne, sit causa.

Nutritoriā functionem nō aliter perfici i animalibus, quam in plantis.

Vētricul⁹ prōptuarium cibi.

ad cibum potionemq́; excitata, eodem implerentur tẽpore: vocaturq́; huiusmodi plenitudinis desyderiũ appetentia. Hæc ortum habet à penuriæ sensu, quum venæ ex ipso ventriculo trahunt, veluti mulgentes, sugentesq́;. Igitur suctionis sensus est fames. Primũ itaq́; symptoma omnium est inanitio. Secundum est inanitarum partium naturalis appetentia. Hanc sequitur per venas, quæ porriguntur in vẽtriculum, suctio. Deinde suctionis sensus. Postremo ipsa aĩalis appetentia omniũ vltima. Quam sanè functionem aboleri contingit, si vel suctionis sensus pereat, vel suctus non fiat, vel corpus non inaniatur. Imbecilla verò erit, si iam dictæ affectiones accedere proximè ad abolitionem videãtur. At deprauata fit appetentia, si vehemẽtiæ modum excedat: vocaturq́; à nonnullis canina, vbi vel ob acidi humoris vitium ventriculus mordicus infestatur: vel dum totum corpus exhaustum, assidua nutricatione ĩdiget. Quippe frigidi humoris vitium, rosionẽ quæ suctui proportione respondeat, inducit: ac appetentiã, non aliter q̃ naturale pathema, excitat: magis tamen cibi q̃ potionis desyderium affert: idq́; propter refrigerationem. Si verò salsi aut biliosi humoris vitio ventriculus mordicationem senserit, potionem magis q̃ cibũ desyderabit. Itaq; ad excitandam famem frigus in ventriculo non parum cõfert. Inter potissimas autem causas, quibus fames impeditur, calor annumeratur: vt q solida quidem corpora laxando dissoluat, atq; ad attractionis functionem reddat imbecilliora: humida verò fundendo, supra modum extendat. Prauas autem qualitates appetunt ii, quibus ventriculi tunicæ sunt prauo aliquo excremento imbutæ. Qui affectus citta, seu pica dicitur, & mulieres vitiosis succis refertas infestare consueuit, præcipuè vbi vtero gestant: quanq̃ uiris ẽt nonnunq̃ accidit, vbi ipsis quoque vitiati humores ad osculum vẽtriculi cõfluunt. Similiter circa potum ac-

Appetẽtia q̃d.

Fames quid.

Appetentiam quãdo aboleri, uel imbecillam reddi, vel vitiari contingat.

Canina appetẽtia a quibus causis proficiscatur.

Frigidi succi appetentiam excitant.

Sitim salsi humores atq; biliosi gignunt.

Fames cur a calore impediat.

Citta morbus quos maxime infestet.

cidit quasi priuatio appetentiæ, vbi corpus nulla omni no eget potione, ob frigoris atque humoris excessum: vel ventriculus propriam affectionem non sentit. Deficiens verò appetentia apparet, vbi hæc eadem fuerint imbecilliora. At deprauata potionis cupiditas, deprauatæ appetentiæ ciborum proportione respondet. Siquidem immoderata potio appetitur, quando cōrenti in ventriculi tunicis vitiosi humores, aut salsi sunt, aut biliosi: interdum etiam, quū veluti feruet in eo natiua ipsius humiditas. At prauas potiones nōnulli appetūt, pro vitiosi humoris, qui in ipsis vincit, ratione. Est prætera & aliud symptoma nonnunquam osculum uentriculi infestans, nempe cardialgia uocata: quæ à mordacibus succis oritur. Bulimos etiam, siue inexplebilis fames, symptoma est eiusdem particulæ, ubi penuria, imbecillitate, atque refrigeratione afficitur. Mirandum autem non est, si ob oris uentriculi affectus, animalia maximis iisdemque; uehementissimis affectibus affligātur, quum nimirum pars illa per neruos quidem cerebro, per arterias autem cordi, uicino sibi, suas offensiōes cō municet. At uerò singuli sensus in singulis particulatim instrumentis à sensibilibus alterati, perficiuntur. Hanc uerò alterationem pars alterata sentit, eo quod à cerebro suscipit facultatem, quæ ad ipsam per neruum deriuatur. Quippe cerebrum non ut sit sentiendi instrumentum, sed ut sensuum instrumentis uim sentiendi largiatur, à natura institutum est. Nam quod singulis animalis partibus per neruos sentiendi facultatem transmittat, liquido patet, ubi neruus aliquis est dissectus. Siquidem pars ea in quam neruus ille distributus est, protinus sensum amittit. Taceo sensus inter dormiēdum, aut ociosos omnino esse, aut debiliter agere: quod tunc exigua facultas à cerebro ī reliquas partes defluat. Quiescit itaque per somnum animalis facultas, naturalis autē ualidius operari uidetur: quum tunc cibus multo melius coqua

Appetentia potionis quibus de causis aut pereat, aut minuatur, aut deprauetur.

Cardialgia vnde exoriatur

Bulimos quando accidat.

Oris ventriculi cum principibus membris connexio.

Sensatiōes quomodo fiant.

Cerebrū quorsum conditum.

Cerebrum vim sentiendi partibus per neruos largitur.

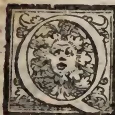
Facultas aīalis per somniū q. escit: Naturalis operatur uehementius.

nus ſentiendi functiones: ita apoplexia eas actiões quæ pendent à voluntatis imperio, offendit. Ad hæc qualis eſt inſomnietas ſentiendi functionibus: talis eſt conuulſio per morbum comitialem motibus voluntariis. Porrò conuulſio quæ per totum corpus fit citra delirium, aut ſoporem, à ſpinalis medullæ, quæ in ceruice continetur, morbo depẽdet. Si verò vel manus, vel crus, vel muſculus diſtendatur, aut conuellatur violẽter, ad illũ ſemper neruum, qui partẽ mouet, referenda eſt noxa.

Apoplexia qualis affectus ſit.

Epilepſia qualis cõuulſio ſit.

GALENI PERGAMENI DE SYMPTOMATUM CAVSIS LIB. II.

VANDOQVIDEM Iam expoſuimus ſymptomata quæ circa ſenſum verſantur, operæpretium fuerit, deinceps illa etiam examinare, quæ ſub deprauato motu, ceu cõmuni genere, ꝑtinentur. Cuiuſmodi ſunt conuulſio, tremor, palpitatio, ſingultus, tuſſis, ructus, ſternutatio, pandiculatio, & ſtridor dentium. Quorum ſanè nonnulla quidem, naturæ ſunt opera, ſed coactæ ab aliqua cauſa præter naturam: alia morbidos ſequuntur affectus, nihil ad ipſorum generationem cõferente natura: alia deniq; à natura & morbo ſimul coeũtibus ducunt originẽ. Porrò naturæ opera ſunt ſternutatio, tuſſis, oſcitatio, pãdiculatio, & ſingultus. Solius morbi palpitatio, conuulſio, reſolutioq;. Sicuti amborum coeuntium, omnis torpor, & tremor. Ad quorũ ſanè omnium particulares propriasq; differentias inueſtigandas, ſciendum eſt, quatuor eẽ facultates, quibus omnia quæ aluntur corpora gubernantur: attractricem videlicet, retentricem, alteratricem, & expultricem. Quum

Senſus deprauati ſymptomata

Symptomatũ quæ ad motũ deprauatũ ſpectant, alia quidẽ naturæ, alia morbi ſũt opera: ſicuti alia vtriuſq;

Facultates naturales ſunt quatuor.

igitur iuxta naturæ leges animal gubernat, nullus ipsarum motus esse symptoma censetur. Quòd si quippiam in corpore præter naturã cõsistat, insurgatq; ad ipsum deiiciẽdum expultricium facultatum aliqua, fit interim, vt ipsarum motus sensu minimè percipiantur: interim vt non lateant sensum: vtrinq; tamen in naturam symptomatis transeant. Igitur functionis à voluntatis imperio prodeuntis noxa est, neruorum resolutio, cõuulsio, tremor, stupor. Cæterum si instrumentorum quibus respiratio perficit, resoluti sint nerui, apnœa, hoc est abolita spiratio: si verò vocales nerui, aphonia, id est vocis priuatio: vocatur. At linguæ paralysis, & si sermonem, voluntatis opus, omnino tollat, nullum tamẽ proprium obtinuit nomen. Rursus ischuria, hoc est vrinæ suppressio, haud absimile quiddam apnœæ significare videtur: quãuis per ipsam functio, à natura, non à voluntatis imperio pendens, tollatur. Sed si quis inuitus cogatur meiere, volũtariæ functionis offensa est. Haud aliter alui excrementa, si supprimantur, ad naturalem: sin deiiciantur, idq; homine inuito, ad voluntariam functionem noxa referri debet. At si paralysis totum corpus inuadat, symptoma ipsum apoplexia vocatur. Conuulsio etiam ipsa pro varietate particularum, varias appellationes sortitur. Nam si mandibularum musculi conuellantur, stridor dentium: si verò oculorum, tum peruersio, tum strabilismus, symptoma dicitur. Iã verò si rigido pene semen effluat, veluti cõuulsio quædam ipsa gonorrhœa existit: si non rigeat penis, referri debet ad retentricis facultatis imbecillitatem. Non desunt & quibus videantur tum singultus, tum duplex inspirandi aeris refractio, aliquando ex cõuulsione musculorum qui inspirationi inseruiunt, procedere. Epilepsia autem est conuulsio vniuersi corporis. At stupor imperfecta quædam est resolutio neruorum: estq; ferè mistum symptoma, coeuntibus in vnum pugnanti-

Motus voluntarii noxæ.

Apnœa quid.
Aphonia quid.
Linguæ paralysis.
Ischuria naturalem functionem cohibet.

Excretiones in uolũtariæ quo referendæ sint

Apoplexia est paralysis vniuersi corporis.

Dentiũ stridor.
Strabilismus.
Gonorrhœa.
Singultus.
Respirationis duplex refractio.

Epilepsia.
Stupor quo fiat modo.

busq́; morbo simul & facultate. Oẽs autẽ affectus qui neruos intendere possunt, in duo capita reducũtur: plenitudinem scilicet atq; etiam inanitionem. Ac phlegmonæ quidem, plenitudinem pariunt: ardẽtissimæ autem & aridissimæ febres, inanitionem. Quod verò ad motum immobilitatemq́; pertinet naturalem, si manum extendere, extentamq; immobilem seruare valeamus, animalis facultatis hæc functio est: qui status, & motus & immobilitas dici potest. Sin autem supra rem aliquam solidam, rectè valentem manũ deponẽs, omnes musculorum actiones laxaueris, hãc manus quietem, neq; ad morbum, neq; ad facultatem, sed ad innatam animalibus grauitatem referre oportet. Quemadmodum autem extenta manus duobus æquè ualentibus regitur motibus, sursum quidem ferẽte facultate: trahente verò deorsum insita grauitate: sic etiam tremor perficitur duabus motionibus: vna, qua cogitur membrum ob grauitatem ad inferiora dehiscere: altera, qua sursum fertur à facultate. Pugnat itaq; per tremorem manifeste facultas cum grauitate: vicissimq́; facultas nunc vincit, nunc imbecilla vincitur. Quamobrem contrariorum semper inter se motuum successione, tremor fieri videtur: quũ sit motus compositus, quemadmodum arteriarum pulsatio. Patet ergo huius quoq; symptomatis generatio, & ꝙ oĩno cũ conatu fit mouẽdi, scdmq́; uolũtatis ĩperiũ cũ facultatis tñ ĩfirmitate. Porrò maximũ onus validã deiicit facultatem: inualidam verò, non solum hoc, sed parua quoq; prosternit sarcina. Quòd si ad multã imbecillitatẽ deuenerit, vel sub proprio opprimet corpore. Quemadmodũ aũt animi affectus, qui motricem facultatem imbecilliorẽ reddunt, tremulas functiones efficiunt (vt in timore videre licet) sic morbi corporis, incõmodantes viribus, tremoris symptomata inducunt. In primis itaq; & omnium maximè officit facultati, quicquid in intemperie

Tensio omnis fit, aut a plenitudine aut ab inanitione.

Tremor fit, ipsius mẽbri põdere pugnante cum facultate.

Tremerẽ esse voluntariam actionem, sed imbecillam.

Animi affectus tremulas fũctiões efficiũt, ac similiter morbi corpis.

Senectus est intemperies.

Tremore cur senes, nonnullique ex iuuenibus, corripiantur.

cōsistit. At senectus quoq; intemperies quædam est, ad frigus & siccitatem procliuior. Quamobrem senes facilè tremore vexantur. Ex iuuenibus verò corripiuntur ii, qui vehementer fuerunt refrigerati: & qui multo meraco vino se repleuere, aut multas subinde cruditates congesserunt, aut qui diu multis cibis ingestis, nullo vsi sunt exercitio, sed ignaui in otio vixerūt: aut qui intempestiuè frigidam aquam biberunt. Præterea crassi lentiq; succi, facultatis meatus obstruentes, tremorē efficere possunt. Palpitatio autē est dilatatio præter naturam, oī parti, quæ dilatationē suapte natura admittit, accidere potens aliaꝝ verò nulli. At dilatari sunt nata, omnia quæ naturaliter mollia existunt. Palpitationem itaq; nonnunq̄ cuti subiectisq; illi musculis, & visceribus accidere cernimus: quemadmodum ipsi cordi & arteriis: alio in eis præter pulsum (qui ab insita facultate fit) deprehēso motu. Quum autem palpitatio ipsa celeriter oriatur & euanescat, necessum est illius causam esse aeream essentiam. Quæ quidem si pauca fuerit & tenuis, illico à corpore defluet. Proinde videtur esse vapor crassus ac multus, idq; pro captu spatii in quo continetur. Dilatat igitur, attollit, atq; inflat partē, donec violēter explosus, in cognatū sibi aerem expiret. Verisimile autem est, refrigeratis quomodolibet partibus, atq; interdum etiam obstructis, palpitationes accidere. Porrò vniuersus palpitationis motus, quo in vtranq; partem agi videtur membrum, existit præter naturam: qua ratione à tremore distinguitur, & q etiam maiora iterualla, q̄ tremor ipse, sortiatur. At verò, vt in membrorum palpitatione fit motus paucus, paruus, & rarus: ita in rigore fit multus, citus, & frequens. Atqui multum, voco ex ipso motionum numero: citum, ex motionis impetu: frequentem, ex breui tempore quietis. Cæterùm motus hic nō est vniuersus præter naturam, vt palpitatio & conuulsio: sed potius

Palpitatio qd sit, & quibus partibus accidat.

Palpitationem esse diuersum motū a pulsu.

Palpitationem fieri a vapore crasso simul & multo incluso in palpitante particula.

Palpitationis motus existit præter naturā.

Palpitatio a tremore quo differat.

Rigori adesse motum multū, citum, atq; frequentem.

totus ad expultricem facultatem est referendus: & si ipsam irritans causa, cogensq; vt violenter moueat, præter naturam esse censeatur. Est itaq; rigor motus quidam compositus ex causa præter naturam, & facultate animantis, sed in quo virtus, quàm in tremore est vegetior. Vt aũt exempla facultatis expultricis proponam, vterus non alio pacto ad fœtus æditionem insurgit, quàm vt retentam expellat molem. Quum enim nouem mẽsibus sustineat tum fœtus grauitatem, tum suam ipsius extensionem, atq; toto hoc tempore osculum ipsius adeò exactè clauditur, vt ne specilli quidẽ aculeum admittat: absoluto fœtu, ad ipsius secretionem accedit, diuersa omnino constitutione affectus. Nam fauces quidem ipsius antea clausæ, adeò patẽt, vt facilè per ipsas totus fœtus erumpat. Tunicæ verò plurimũ antea extentæ, & contrahuntur vndiq;, & fœtum explodunt, vt quàm celeriter ab vteri ceruice decidat. Corruptum verò fœtum eiicit illa facultas expultrix, aut tertio, aut quarto, aut alio quolibet mense, haud aliter quàm instante pariendi tempore, matricis fauces aperiens. Similiter etiam ventriculus, ingestis cibis, claudit inferius osculum: ac nihil egredi sinit, priusquàm accuratè concoctum fuerit: si modo nihil aliud intercidere ipsam cogat functionem: quemadmodum corruptela fœtus in vtero. Sic si quidem solet ventriculus natantes cibos euomere: ad inferiora verò tendentes, per inferiora deiicere. Sine cibis etiam insurgit sæpe ventriculi facultas ad vomitum: idq; ob prauam aut bilem, aut pituitã, aut aliũ huiusmodi succum, aut saniem. Iam verò, qualis est per vomitiones in ventriculo expultricis actio, eiusmodi etiam per tusses, est in pectore, & in pulmonibus, beneficio spiritus qui ad exteriora vehementer mouetur. Nullum autem animal, aut nauseare, aut vomere, aut tussire didicit. Verùm, si causa præter naturam, aut vẽtriculi osculum, aut respirationis meatũ obsederit, pro

Rigor est referendus ad vim expultricem.

Rigor est motus cõpositus ex causa præter naturam & facultate animali.

Vteri cõniuentia & relaxatio opportuna.

Ventriculi retentrix, expultrixq; facultas.

Vomitus.
Tussis.
Sternutatio.
Nares sunt meatus respirationis.

tinus animal vel vomitione, vel tussi vexabitur. Ad horum genus refertur etiam sternutatio, qua expellũtur quæ retenta in naribus hærent: quæ & ipsæ, meatus respirationis existunt. Spiritus igitur vehemẽter motus, earum meatus expurgat, tibicinum exemplo, tibias, fistulasq; expurgantium. Itaq; huiusmodi motus, naturæ opera existunt: annumerantur tamen symptomatis præter naturam, ob causas naturã ipsam vt sic moueatur cogentes. Tussis porrò nihil est aliud, q̃ vehemẽtissima efflatio, qua plurimus spiritus celerrimè foras erumpens, impetu suo extrahit, exploditq; excrementa, meatum ipsius obstruentia. Expelluntur autem faci lè, quorum nec nimis aquosa, nec lenta essentia fuerit. Cæterũm illos humores qui in arteria contumaciter hærent, & qui difficulter expectorantur, magis euellũt sternutamenta: utpote quæ ualidiorem, q̃ tussis, habẽt spiritus impetum, licet aliam generationis suæ causam sortiant. Quippè non ob ea quæ asperis arteriis, sed naribus molesta sunt, spiritus uiolenter emittitur: cũ quo ex prioribus ventriculis cerebri explodi nõnihil solet. Proinde tussis capiti nihil conducit. Sternutatio verò, nisi ob destillationem acciderit, haud mediocre præsidium affert capiti repleto uaporibus. Nec mirum uideri debet, spiritum unico impetu & ex pulmone & ex capite emitti: nam quum principium insurgit, ut expellat quæ infestant nares, utroq; utitur expirationis meatu. Hæc igit sunt facultatis à uoluntate pendentis, symptomata. Vomitus uerò, q̃uis illis proportione quadã respondeat, ad facultatem naturalem refertur. Vt autem uomitum nausea præcedit, sic tussim cerchnos, exiguus ad tussiendum impetus. Porrò quicquid spiritum interceperit, id tussi reiicere oportet: siue humor sit à capite defluens, siue illapsa portio cibi uel potus, siue aliquid in asperis arteriis collectum, ut in peripneumonia, pleuritide, & in cõuexarum iecinoris partium

Tussis quidsit.

Humores, qui a pectore educãtur facile.

Sternutamẽta, quam tussis, ualidius a pectore in pactos humores euellũt.

Tussis nihil cõducit capiti.
Sternutatio iuuat plurimum caput, nisi ob destillationem accidat.

Nausea præcedit vomitum.
Cerchnos præcedit tussim.
Tussi reiicienda esse, quę spiritum, intercipiunt.

phlegmone, aut in gutturis ipsius asperitatibus. Est & aliud tussis genus, quod accidit respirationis organis refrigeratis. Sed ita affecti nihil inter tussiendũ expuunt: adeóq; est exigua ea tussis, ut spiritus cohibitione supprimi, & ne eueniat, prohiberi possit. Quippe augetur in instrumentis respirationis calor, ob cohibitam animam: spiritusq; sub thorace uioléter oppressus, in omnes arctos meatus penetrat. Hæc autem utraq; dum fiunt, omnia læuigant, ad temperamentiq; æquabilitatem perducunt. Iam uerò intemperies ipsa, interdum simplici qualitate, interdum duplici constat: nonnunq̃, eiusmodi qualitates comitatur id quod intemperatum est: ueluti ros quidam. Sed enim æqualis intemperies nullo dolore affligit, quum nimirum particulæ affectæ adsit iam ueluti acquisititia quædam natura. Nullum autem corpus à sua ipsius natura ĩfestatur. Nam ii quorum natura mutatur, corrumpiturq;, dolore afficiuntur: non quorum iam mutata aut corrupta est. Vbi uerò in corpore quopiam sentiendi vi prædito, inæqualis suboritur intemperantia, quanta fuerit intemperiei magnitudo, tanta etiam erit molestia. Quare per tales intemperantias inæqualitatem quandã sentire se aiunt ægri, & pandiculantur, omnesq; partes distendũt, sese tuendi gratia. Distenduntur autem maximè à somno experrecti, utpote carnibus uaporantia excrementa sentientes: tum ob congesti cibi coctionem: tum ob huiusmodi motionum quietem. Triplex autem in lassitudine potest oriri sensus: contundens scilicet, tensiuus, & ulcerosus, idq; à causis præter naturam, omnes corporis partes quassantibus, distendentibus, exulcerantibus. Igitur ubi tendi videt corporis moles citra quampiã exercitationem, affectus is lassitudo tensionis spontanea uocatur: quemadmodũ ulcerosa, ubi ulceris sensus trãscurrere per corpus apparet: id quod motis ma

Tussis ob refrigerata organa, spiritus cohibitione prohibetur.

Spiritus cohibitio calorem in organis respirationis auget.

Aequalis intemperies cur nullo afficiat dolore.

Dolor quando accidat.

Inæquales intemperies dolores secum inducunt.

Experrecti à somno cur se distendant.

Lassitudini triplex potest oriri sensus.

Lassitudo tensiua spõtanea, quæ

Lassitudo ulcerosa motis magis accidit, q̄ quiescentibus.

Lassitudo contundens.

Horror transit in rigorem, si motus adsit.

gis accidit, q̄ quiescentibus, nisi admodum magna sit lassitudo. Per tertium uerò lassitudinis genus, quo aiũt sibi quassa esse ossa, ne minimum quidem motum tolerare ægri possunt: sicuti nec per lassitudinẽ ulcerosam, ubi nimium increuerit. Cæterùm quemadmodum ubi ulcerosus fit sensus horrent ægri, si commoueãtur: ita horroris affectus, si aliquis motus accesserit, ĩ rigorem transit. Atqui hæc omnia oriunt ab excrementis mordacibus. Differunt uerò inter se excrementorum multitudine & motu: propterea ꝙ alia magis, alia min⁹ erodant: quodq; ex corporib⁹ ipsis alia sint imbecilla, alia facilius, alia ægrius, & afficiantur, & sentiant: facit etiã discrimen causa, ubi citius, uel tardi⁹ mouetur. Adhæc idem etiam homo, dum quiescit, solam interdum sentit inæqualitatem: dum mouet, horrorẽ: dũ uerò exercitatur, rigorem. Quamobrem sic affectis consulũt medici, ut ab omni motu se abstineant. Quin etiã sol, balneum, exercitatio, ad motum excitant excrementa, alioqui quiescentia: quemadmodum & ex animi affectibus ira. Porrò à seipsis ad motum excrementa insurgunt si uel calfiant, uel extenuentur, uel in spiritum dissoluãtur. Causa itaq; emota longè est molestior quiescente, præsertim ubi defertur per corpora sensibilia. Quum enim quippiam per hæc transiens, uiolenter ad cutim fertur, in ipso per carnem cutemq; transitu, necesse est, ut stimulet, pũgat, diuidat, uulneretq; eas partes omnes, quibus obuium fuerit. Omnis autem causa mordax, motaq; siue frigidissima, siue calidissima fuerit, & horrorem, & rigorem animãti inducere potest. Cæterùm febres tertianæ, ut omnium maximè biliosæ, calidæq; sunt, ita præ cæteris maximè horrorem possunt efficere: & quo fuerint synceriores, eò in ipsis uehementior fit rigor. Porrò ardentem febrem rigor superueniens soluit ꝙ bilis quæ interim in uenis conti

Excrementa a quibus causis moueantur.

Causa emota longe est molestior quiescẽte.

Mordax mota que omnis causa, siue frigida siue calida fuerit, horrorẽ, rigorem q; inducere potest.

nebat, à natura per carnes ad cutem decretoriè excuciatur. Quare motionis eius rigor & symptoma est & signum. Nam huiusmodi rigore affecti, postea sudant & liberantur à febre, nimirum eiecta bile. Quæ interdum etiam non ad cutem, sed ad internas partes impetum faciens, vel vomitione, vel alui solutione deiicit. Sæpenumero & intrò & foras eadem die defertur, vt simul & sudore & vomitu, & alui deiectione bilis uacuetur. Vbi igitur erodens quippiam in particulis continetur, contristãtur sanè, præcipuè si illud moueatur: quare maximè ad eius expulsionem festinant. Contra hunc itaq; atq; constringunt sese: mox quælibet impellit eam quam cõtinet excrementi portionem. Atq; in hunc sanè modum motis vniuersis particulis, totum corpus concussione quassationeq; vexatur: qualis videtur in iis, qui sunt rigore correpti. Similiter etiam concutiuntur thoracis musculi, ea quæ carnibus ipsorum molesta sunt, per pulmonum arterias expellere properantes. At verò nonnulli ægri quum egeant reiectione sputi per regionem pulmonis, nec eam ob imbecillum thoracem moliri queant, sibi sternutationem prouocant, naribus irritatis: vt ob violentum motionis impetum, ea expuant, quæ tussiendo antea reiicere haudquaq̃ poterant. Illa autem tussis, quæ ob intemperiem organorum respirationis accidit, ad horroris rigorisq; genus pertinere videtur. Vbi verò quæ corpus infestant, humida suapte natura fuerint, per tussim ac rigorem ab expultrice facultate impulsa, vltro citroq; feruntur, donec applicuerint ad conuenientem euacuationi locum. Sin autem solus spiritus sine humore, imo dicè vel calidus vel frigidus per corpus transeat, is tũc horrorem excitat, ac nonnunq̃ rigorem: nulla tamen sequitur conspicua euacuatio. Quum igitur & frigida & calida causa possit excitare rigorem, calidæ quidẽ, si aerea fuerit, refrigeratio satis efficaciter auxiliatur. Si

Rigor ardentẽ febrem, illi superueniens, cur soluat.

Concussio quo modo corpori accidat.

Sternutatione interdum ea expui, quæ reiici per tussim non poterant

Rigor oriri a causa calida & frigida potest.

Rigoris medelæ.

verò sit humor, eam febris necessariò sequetur. Curatur autem euacuatione. At frigidæ, si aerea fuerit, remedium est calfactio. Sin verò sit humor, interdum sola concoctio sufficit: interdum vacuatio: nonnunq̃ ambæ conueniunt. Etenim citra febrim nonnunq̃ oriunt rigores ob pessimam victus ratiōem: vbi quis per otiū se impleuerit, & subinde à cibo lauerit. Quam rigoris speciem veteres ignorarunt medici, ꝙ homines superiori illo seculo, nec tam intemperanter viuerent, nec tam crebro lauarent. At tamen rigor ille quo partes uehementer quatiuntur, & concutiuntur, ob frigidos succos nunq̃ excitari videtur: ꝙ ii ob crassitudinem vehementer moueri non possint. Iam verò si rigor per febrem non intermittentem acciderit, idq; ægro imbecillo, est letalis, vt inquit Hippocrates. Siquidem ī eiusmodi rigoribus īsurgit natura contra res noxias, quo eas expellat: sed victa cadit, extinguiturq́;, atq; hanc ob rem redditur pnitiosum symptoma. Porrò in quartanis febribus succus ex calido frigidoq́; mixtus, rigorem excitat. Quippe atra bilis suapte natura, frigidus succus censetur. Vbi verò adeò putris effecta est, vt febrim inducat, quanta adfuerit illi putredo, tantus & calor inerit. Quum autem rigor à calidis simul & rodētibus succis fiat, mirari haudquaq̃ oportet, si partes extremæ omnes refrigerantur, declinante animali facultate vnà cum sanguine ad interiora. Qualem motum videre licet ī compluribus animæ affectibus. Quod verò ad animæ essentiam pertinet, quæcunq; illa fuerit, ē duobus alterum fateri oportet: aut ꝙ ad omnes functiones, vt primis instrumentis vtitur & spiritu & sanguine, ac vel alterius, vel vtriusq; calore: aut quòd ī his ipsis consistit. Per timorem etiam & spiritus & sanguis intus sese recipiunt: quo fit vt algeant partes in superficie positæ. idq́; adeò interdum vehementer, vt nonnulli rigore quoq; arripiant. Per iram verò soluunt ac

Rigores citra febrim, quādo gignantur.

Intemperātius viui nunc, quā supiori seculo.

Rigor quando est letalis.

Atra bilis in quartanis qua ratione rigorē gignat.

Rigente homine solę partes extremæ refrigerantur, recurrente sanguine ad interiora.

Animæ substātiam Galenus definire non audet.

Timore perfrigerari extrema calore ad interna se recipiēte.

disperguntur, proindeq; exteriora incalescunt. At agonia, affectus ex vtrisq; conflatus, inæquales habet motiones. Iam & cordis & arteriarum pulsationes, & minimæ & per q̃ debiles in trepidãtibus esse videntur: sicuti in iratis maximæ & validissimæ. At in agonia sunt inæquales. Per verecundiam, animalis facultas in primis quidem ad interiora mouetur: sed rursus affatim redit ad exteriora. Nam si non redierit, non verecundia, sed timor censeri debet. Vt autem in timore confertim, sic in tristitia paulatim ad interiora fit motus: magnitudine dũtaxat ac vehementia, non toto genere differentibus inter se pathematis. Atqui nonnulli ob subitum timorem perierunt: id quod solet contingere vbi debilis suapte natura animula, sub valida perturbatione cnofertim, & extinguitur, & suffocatur. Etenim extinctio, affectum ex refrigeratione ortum cõsequitur: suffocatio autem, cõcursum sanguinis vniuersi ad ipsum principium. At ex iratis nemo mortuus est unq̃: vtpote quibus neq; calor refrigeratur: neq; robur dissoluitur. Præ gaudio autem nonnulli supra modum pusillanimes animam exhalarunt, quemadmodũ & timentes. Iam dolor è diuerso cogẽs moueri animã, haud leuiora symptomata q̃ maximus timor inducit. Quippe laborantes decolores fiunt, refrigerantur, concutiuntur rigore, tremũt, pulsus habent minores, exolutosq;, ac tandem similiter iis qui perterrentur, moriuntur. Nam & in iis fugit insitus calor ad suum principium: animaq; simul & soluitur, & extinguitur. Per rigorem itaq; frigus nõ internarum, sed externarum partium sentitur. Quamobrem tunc nonnulli vehemẽti siti cruciantur: nimirum ipsis iterno calore seruato. Conflictatur igitur, pugnatq; per rigores cõtra ea quæ infestant, facultas: donec radicitus euellantur, excutiãturq;. * Ob incursiones autem vehementes, & quia etiam in intimo corpore cogitur, rursus magna vi ca-

Ira calfacit p̃tes extremas.

Agonia quid.

Verecundia, vt moueatur.

Tristitia quam motionem sortiatur.

Timor subitus quando pimat.

Extictio quid.
Suffocatio qd.

Iratorum cur nullus obierit.
Gaudio fuisse nonnullos exanimatos.

Dolor qualia inducat symptomata.

Rigenti externa refrigerantur, & interna incalescunt.

Rigori febris cur superueniat.

loris reuertitur, febrimq́; à rigore accendit, in eo certa mine materiam habens auxiliatricem: vnde, & febris euadit vehementior. Quòd si aliquando in pugna defatigetur, antea q̃ dimouere res noxias possit, necessariò mors subsequetur. At pruritus, qui excrementorum leuiter mordicãtium est sensus, eos vexare solet, qui aut balneum negligunt, aut strigmentis redũdant, aut cruditatibus sunt referti, aut praui succi cibis vescunt: sed præcipuè affligit ĩfectos psora vel lepra. Vt autem prædictorum symptomatum causas accuratius exponam, exigua quidem est, tenuis, salsa, & immota in pruritu. Exigua, tenuis, erodens, immotaq́;, in lassitudine vlcerosa. Multa, salsa, crassa, & immota, in lepra, psoraq́;. Pauca, tenuis, mordax, ac breuẽ motũ possidẽs, in horrore. Si verò aut vehementius moueat, aut multũ abũdet, aut sit mordacior, iam non horrorem, sed excitare rigorem est nata. Pro intensione autem aut remissione ipsius causæ, intenduntur aut remittuntur symptomata. Iã tussis causa, in pulmone, gutture, ac thorace consistit: Sternutamenti, in naribus: singultus verò, in ventriculo & gula. Atq; in his omnibus expultrix facultas, quo excutiat molesta, se ad motus vehementissimos excitat. Porrò sternutamentum ipsum, nonnunq̃ ex accidenti, humorum in pectore delitescẽtium, remedium existit, licet eius rei gratia excitatum non fuerit. Similiter purgat ventrem & gulam: qua ratione etiam singultui auxiliatur. Sed iam opportunum est vt de iis dicam⁹ symptomatis, quæ circa principes functiones versantur. Quorum sanè tria genera deprehenduntur. Primum, vbi perit omnino functio. Secundum, vbi illa oblæditur. Tertium, quando in alienam speciem degenerat. At perit quidem functio ĩ stultitia, obliuioneq́;, qui affectus à frigore oriũtur. Quippe medicamẽtis quæ huiusmodi symptomata facere possũt, refrigerandi facultas inest. Hæc itaq; symptomata ce-

Pruritus quid, & quos infestare soleat.

Pruritus causa.

Vlcerosæ lassitudinis causa.

Lepræ psoræq; causa.

Horroris causa.

Rigoris causa.

Sternutatio nõ nunq̃ ex accidenti conducit excremẽtis pectoris educẽdis purgatq; ventrem & gulam.

Stultitia oritur a frigore.

Obliuio a frigore gignitur.

rebri corpus esse refrigeratum declarant. Apoplexia verò, epilepsiaq́;, ex subitanea colluuione pituitæ, replentis ventriculos cerebri, nasci videntur. Proinde horum symptomatum subita est generatio & discussio, qualis esse per corporum intemperies non posset. At modica offendicula, ac veluti torpores tum rationis, tum memoriæ, ob minorem refrigeratione eueniunt. Porrò delirium omne, deprauatus est principis facultatis motus, à prauis succis, aut cerebri intemperie ortũ habens. Cæterùm phrenitis dicitur, si febris adsit: vt mania, si absq; febri, accidat. Solæ autem melancholicæ alienationes, à frigidiori succo produci solent. Nam phrenitis non simpliciter ob calidos succos accidit: sed quum phlegmonem vel in cerebro, vel in ipsius membranis producunt. At quæ deliria in acutissimarum febrium vigore oriuntur, mordacem calidumq; vaporẽ habent, cerebrum occupãtem. In omnibus autem animi alienationibus, si timor atq; tristitia diu perseuerẽt, atram bilem in causa esse est indicium. Quòd verò atra bilis rationalẽ animæ arcem occupans, timorem, mœstitiam, ac mortis expectationem inducat, nihil mirandum est: quum videamus in rebus externis nihil magis nos, q̃ tenebras ipsas, perterrefacere. Si igitur quippiam tenebris simile rationali parti animæ circunfundatur, hominem semper timere est necesse: vt qui timoris causam semper in corpore secum ferat, vt in flatulento illo morbo, quem hypochondriacum nominant, in dies videre licet.

Apoplexiæ cã.
Epilepsiæ cã.

Deliriũ quid et vnde ortum habens.

Phrenitis quid.
Mania.
Melancholicæ alienationes.
Phrenitidi gignendæ requirit phlegmone in cerebro, aut in membranis illius.

Atra bilis sedẽ rationis occupans, timorem, mœstitiam, ac mortis expectationẽ iducit.
Tenebræ perterrefaciunt.
Hypochondriacu. affectus.

GALENI PERGAMENI DE SYMPTOMATVM CAVSIS. LIBER III.

DEINCEPS Autem de symptomatis quæ circa tum actiones, tum facultates naturales versantur, dicendum est. Quandoquidem igitur concoctio nihil est aliud q̃ alteratio secundum qualitatem, quam ventriculus nimirum molitur, dum sibi cibos assimilat: nemo sanè negauerit alterationis errorem fore concoctionis symptoma. Cæterùm si nulla penitus alteratio fiat, hoc symptoma absolutè vocatur cruditas. Si verò fiat quidem alteratio, sed non qualem fieri expedit, uocabitur & hæc cruditas, non quidem tanq̃ priuatio, sed ceu vitium concoctionis existens. At vitium ipsum, bifariam accidere solet. Aut enim tardè alterantur cibi, vt vix propriam transmutationem suscipiant: aut corrumpũtur omnino, vt nullam concoctionem admittere possint. Atq; huiusmodi sunt cõcoctionis noxæ. Quarum causa communis quidem est alteratricis potẽtiæ ab scopo aberratio. Cuius aberrationis duo prima sunt genera. Vnum, qđ in potentia læsa: alterũ, qđ in externo aliquo errore cõsistit. Cæterũ potẽtia bifariam læditur: aut p̃ suã ipsius essentiam: aut per aliquem morbum instrumẽtorum. Error aũt externus tripliciter accidit. Nam aut ab excrementis ventriculi, aut à cibis, aut à somni tempore oritur. Iam in propria essentia noxæ, intemperies quædam agẽtium qualitatum existunt. Ad morbos instrumentorum pertinent tumores præter naturam, abscessusq;, & alii affectus consimiles, quibus si

Concoctio q̃d.

Alterationis error est concoctionis symptoma.

Cruditas quid.

Concoctionis vitium contingit bifariam.

Facultas bifariam læditur.

Essentiæ facultatis, læsiones propriæ, sunt intemperies.

Instrumentorũ morbi.

crucietur ventriculus, impeditur facultas eius concoctrix. Quòd si cum intemperie coeant ipsi instrumentorum affectus, utroque modo facultas illa patietur noxam. Atque ob hasce omnes causas ventriculus malè cōcoquit, uel nullo extrinsecò errore incidente. Ecōuerso autem ventriculo non male affecto, interdum non coquit animal, aut propter ciborum potionumq; immodicam quantitatem, aut qualitatem alienam, aut quia intempestiue, aut non recto ingerūtur ordine, aut propter excrementum inutile, aut somnum breuem. Ordinem præposterum voco, vbi quis aut cydonia, aut punica mala in primis ingesserit: mox olera sumat ex oleo & garo. Intempestiuus autem dicetur vt sin aurora antequā hesternus cibus descenderit, aut corpus fuerit modicè exercitatum, prandium sumatur. Porrò corruptelæ ipsæ, quæ quidem fumosæ sunt, ex calidioribus, magisq; fumosis oriuntur cibis: acidæ verò, ex iis qui frigidiores natura sunt, magisq; pituitosi. Similiter etiam & in excrementis cōtingit. Acidas si quidem creant, quæ pituitosa sunt & frigida: fumosas, quæ biliosa & calida. Nec secus venter, sub frigidioribus quidem morbis, acidas: sub calidioribus, fumosas mutationes efficit. Tarda concoctio fit, quia cibi difficulter corrumpuntur, vel quia illos facultas non superat, vel quia somnus fuit breuior, q̄ vt eos vincere posset. Vbi verò citra corruptelam cibus omnino cōcoctione priuatur, sciendum est, ventriculum planè esse uictum, vel ab immodica multitudine, vel ab ingenti frigore. Ad eosdem reducuntur modos, quæ in vasis cruditates cōtingunt: illæq; etiam quæ in tertia concoctione gignūtur. Atque hæc omnia indicauit nobis præcognita cōcoctiōis ratio. Quum enim temperiem hmōi, quæ ex quatuor elemētis conflatur, & quæ corporis vētriculi proprietatem constituit, sciuerimus esse causam alterationis ciborum: quodq; ad hanc rem non mediocriter cō

Crudtatis, aut concoctiōis uitiosæ causæ, illæso vētriculo.

Cydonia esse edenda in vltimis.

Intempestiuus ciborum vsus.

Corruptelæ fumosæ, acidæque a quibus cibis gignantur.

Concoctionis tarditas vnde.

Alterationis ciborum causa ē temperies ventriculi.

fert calidum elementum, facilè nobis via ostendetur, qua cruditatis causas quoque inueniamus. Igitur in vniuersis actionibus tria symptomatum genera reperiuntur. Quorum quidem primum est, abolita actio. Secundum, imperfecta, diminutaque: tertium denique, vitiosa, seu deprauata. Ventriculus itaque actione priuatur, vbi ne minimum quidem immutat cibos. Imperfectè concoquit, vbi tarde concoquit. Deprauatè verò, vbi cibos corrumpit. Eadem etiam habenda est ratio, & in coctione quæ fit in venis, & in vniuerso corpore. Porrò ex vitiatis succis gignuntur erysipelata, cancri, gangrenæ, phagedænæ, carbones, herpetes, aliique id genus affectus. Circa nutritoriam autem actionem, priuatio quidem actionis, atrophia est: deficiens nutritio, gracilitas: at vitiosa, in leucis, & elephantiasi consistit. Quorum sanè causæ, aliæ ad potentiæ imbecillitatem: aliæ ad errorem qui circa cibos committitur: aliæ ad studia, siue exercitia & ea quæ extrinsecus animali accidunt, referuntur. At verò imbecillitates potentiæ, quæ quidem propriæ sunt, similarium intemperiem: quæ verò non propriæ, instrumentales sequuntur morbos. Error autem circa cibos exhibitos, ad multitudinem, succorumque qualitatem refertur. Quemadmodum & studia, & ea quæ extrinsecus occurrunt, ad ordinem præposterum, & intempestiuum vsum pertinere videntur. Oportet autem non modo symptoma nosse, verùm eius semper causam inuestigare. Nam si ventriculus ciborum causa nihil omnino còcoxerit, facilè id symptoma corrigitur. Si verò ob extremum potentiæ lapsum, in lienteriam, aut in tympanitem mutabitur. Similis etiam & in sanguificatione, & in concoctione illa quæ per totum corporis habitum fit, est inquisitio facienda. Omnis autem intemperies, si vehemens fuerit, vires deiicit. Quòd si frigus vicerit, frigidos affectus efficiet: còtra, si calor: nec secus in reliqua oppositione. Si itaque ventriculus calore immodico

Symptomatum genera tria reperiri in vniuersis actionibus: nempe abolitam functionem, remissam, & deprauatam.

Succi vitiosi quos affectus producant.
Atrophia.
Gracilitas.
Leucæ.
Elephantiasis.

Imbecillitates facultatis quos morbos sequantur.

Intemperies omnis vehemens deiicit vires.

re immodico æstuet, illico corrumpentur. Quæ quidem corruptela nidorem communiter refert: priuatim verò quilibet cibus id nidoris genus reddit, quod naturæ suæ proprium existit. Nullus autem cibus, si immodicè fuerit excalfactus, putredinē effugere potest. At qui sic sunt affecti, siti cruciantur: atq; iterdum paruis tenuibusq; hecticis corripiuntur. Si ob frigoris vehementem intemperiem cibus omnino crudus permanserit, ita affecti nec sitiunt, nec febriunt: sed ciborum qualitatem percipiunt, siue ad ructum, siue ad vomitum prouocentur. Quòd si leue aliquod cibis imprimatur coctionis vestigium, fueritq; ciborū natura aut modicè temperata, aut frigidior, acidi ructus incitabūtur. Si verò calidiore itemperie fuerint, aut suapte natura flatum excitare possint, vapore spirituq; ventriculum replent. Atq; in huiusmodi intemperies facilè ventriculus labitur. Ad tantam autem vel siccitatis vel humiditatis intemperiem, vt actio eius aboleatur, ventriculus nisi in multo tempore, peruenire non potest. In retentrice potentia, triplex etiā reperitur symptoma. Nam aut nihil omnino complectitur: aut debiliter: aut deprauatè. Quum igitur, vel nihil penit⁹, vel debiliter retinet, tum inflationes, tum fluctuationes sequuntur. Porrò vltimæ imbecillitatis ventriculi causa aliquis morbus existit. Morborum autem qui accidūt illi, alii veluti similarem, alii tanquam instrumentalem partem, ipsum solēt affligere. Miscentur autem interdum & morbi, & symptomata tum retentricis, tum expultricis potentiæ, vt in ea ventriculi commotiōe, quæ veluti conuulsio illius est, eiq; per singultum accidit. Ventriculus siquidem per singultum, prauè cibos mplectitur: conaturq; deprauato illo conuulsiuoq; motu, etiam molesta expellere. Etenim quemadmodum per vomitiones expelluntur ea quæ in capacitate fluctuant, sic per singultum illa, quæ imbuerunt ipsius vē

Ventriculus æstuans, cibos in vapores nidorosos corrumpit.

Acidi a quibus ędanturructus.

Retentrici potentiæ triplex symptoma tribuitur.

Vētriculi morbi duplices.

Singultus cā.

Singultu expelli illa, quę imbibita sunt in ipsius uentriculi corpore.

Piper si tenue sumat, postmodumque bibat calida potio, singultum excitat.

Nausea, expultricis facultatis est deprauatus motus.

Lienteriæ cã.

triculi corpus. Quamobrem piper, si in tenuissima cõminutũ (vt possit penetrare ipsius ventriculi corpus) sumatur, bibaturq; postmodum calida potio, singultum vel maximè excitat. In vniuersum autem, siue calida sint, siue frigida, quæ permeant ventriculi corpus, excitabũt singultum: qui primùm quidem expultricis, dein retētricis facultatis est motus. Nausea quoque, expultricis facultatis est deprauatus motus, quo per gulam celerrimè vacuetur, quod os vētriculi infestat. Inter hæc numeratur lienteria: vbi à re quapiam sic irritatur ventriculus, vt eam per inferius osculum expellere cupiat. Illo si quidem ad expulsionē vtitur orificio, in quod humores contristantes inclinant. Quòd si in vtrunque repant, vt in cholera morbo, vtrunque orificium accõmodat. Attractrix ēt facultas, aut omnino nequit cibos attrahere (quod symptoma dicitur gulæ paralysis) aut difficulter trahit, vbi icipit gula resolui: aut deprauatè trahit: de quo motu iam sæpe diximus. Est quum ob innatam carunculam tota gula aut eius pars obstruatur: qui morbus instrumentalis vocatur. Quum igitur ventricnlus naturaliter habet, supernis partibus ad sese trahit: atque per inferiores deiicit. Vbi verò præter naturam affectus est, etiam ab īfernis assumit aliquid. Siquidem nonnullis clysmi vomitiõe sunt redditi: sicuti & stercus, per letales voluulos. Satius tamen est dicere, uentriculum per id genus affectus, non trahere, sed recipere ab intestinis excrementa violenter compressa. Id quod solet contingere iis, quibus ob negotia non licuit, quando expediens erat, deiicere. Nonnunq̃ etiam fit voluulus, vbi intestina suo illo naturali constitutionis motu priuantur. Quinetiam induratum stercus, tumoresq; præter naturã, obstant aliquando, vt vel nihil excrementorum feratur deorsum: vel nõ satis copiosè deiiciant. In summa verò oĩa symptomata intestinorum, ad ea quæ de vētriculo dixi-

Cholera morbus.

Attractricis facultatis symptomata.

Voluulo morbo affligente, uentriculus ab itestinis excrementa suppressa recipit.

Voluulus unde soleat oriri.

mus, referunt. Alimenti p corpus digestio (quę & ipsa naturale opus existit) tunc adamussim perficitur, vbi quælibet pars peculiarem sibi allicit cibum. Accidunt autem illi tria symptomatum genera. Nam vel imbecilla est: vel deprauata: vel omnino cessat. Quorum sanè symptomatum causæ dicuntur, aut trahētium partium intemperies, aut instrumentorum morbi, aut digerendi alimēti prauitas. Ac per intemperies quidem, facultas redditur imbecilla. Instrumentorum verò morbi, alimenti meatus cōstringunt. Prauitas autem dicetur, si vel crassior, vel glutinosior sit cibus. Similiter impeditæ expulsionis excrementorum, triplices causæ inueniuntur. Vna, quum partes quæ excrementa expurgant, sunt imbecillæ. Altera, viarum angustia. Postrema est excrementi malitia. Imbecillitatē intemperies parit: angustiam verò, vel obturatio, vel aliquis instrumentorum tumor. Atqui tumorum causa est humorum affluxus. Obturationem facit humorum vel crassitudo, vel lentor, vel innatum tuberculum. Excrementorum autem malitia, est multitudo, crassitudo, & viscositas. Per concoctionem in venis factam, tria redundant excrementorum genera. Vnum bilis amara, quæ ab hepatis vesica expurgatur: alterū atra bilis quæ à liene: tertium veluti serum, quod attrahitur à renibus. Quum autem viarum duo sint genera: vnum per quod excrementum trahitur: alterum p quod expellitur: vtriuslibet angustia excretionem lædere potest. Nōnunq̄ etiam horum nullum est læsum, sed excrementi multitudo quum immodica est, vt tota expurgari non possit, vnà cum sanguine, per totū corpus defertur. Huius verò immoderationis duplex affertur causa: nempe alteratrix potētia malè affecta, & alimentorum prauitas. Iam verò pallida bilis, si redundet per vniuersum corporis habitum, regiū morbum: sin autem in vna tantùm parte consistat, erysipe

alimenti p corpus digestio.

Digestionis ac borū symptomata, atq; ipsorum symptomatū causæ.

Expulsiōis excrementorum nō respondentis, cā triplex.

Excrementorum peruagantium uenas cum sanguine, tria genera.

Excrementorum uiæ duplices.

Bilis pallidæ quos morbos gignat, per corpus fusa.

Atra bilis quos morbos pariat

Pituita quos morbos gignat.

lata & herpetes excitat. Atram bilem, si in vniuerso adsit corpore, elephas: si in vna aliqua parte, cancer sequitur. Pituitam, si per vniuersum corpus increuerit, leucophlegmatia comitatur. Sin autem in vna parte, œdema. Serosa excrementa si redundent, ascitē aquā inter cutim inducūt. Quæ si vnam aliquam partem inuaserint, in ea pustulas gignunt. Pro miscella autem ipsorum excrementorum, variari solent & morbi, & symptomata. Porrò nutricatio, vt naturalium actionum est prima, sic per q̄ necessaria existit: quippe quæ species alteratricis facultatis censetur. Assimilatio siquidem alteratio est: quæ quidem, licet nomen diuersum à nutricatione sortiatur, idem tamen vtriusq; est opus. Nutricatio autem ab scopo aberrat, si vel nihil omnino agit, vel ab actione perfecta deficit, vel vitiose agit, idq; ob altricē facultatē, quæ sub alterationis genere continetur, vel ob materiæ tum defectum, tū prauitatem. Ob defectum quidem, vt ī atrophiis: siue hæc ex defectu, siue ex priuatione dicantur. Hic autem in atrophiis defectus, non propriè ad cibum qui ingeritur, sed ad materiam membro dicatā, est referēdus. At prauitas cibi, leucas & elephantiasim eiusq; generis alios affectus gignit. Verū vbi caro nigra pallidaq; fuerit, elephas nominatur. Nec aliter affectus hic gigni solet, q̄ leuce: Iam alphi haud diuersam à prædictis habent generationem. Cæterùm per hos non caro vniuersa afficitur, sed corporis superficies duntaxat, veluti squamis quibusdam ispergitur. Atq; albi quidem ex pituita: nigri vero ex melancholico humore prodeūt. Si quidem alimenta carnem, maximè permutare ad suam ipsorum naturam possunt (Etenim Persica planta, quum in Persia fuisset letalis, postea in Aegyptum translata, quod inerat noxium amisit) quanq̄ à carne etiam, alimenta ipsa immutātur. Omnis siquidem, res vel si longè potentior sit, ab illa cum qua uersatur; affi

Serum sanguinis quos affectus producat.

Nutritio ē naturaliū actionū prima.

Assimilatio alteratio est.

Nutritoriæ facultatis symptomata.

Atrophia.

Elephas qd.

Alphi.

Alimenta ad suam naturam immutant carnē & immutātur ab illa.

Persica planta.

Coniuncta affici mutuo.

citur. At nō solū ob alteratricis facultatis imbecillitatem, pars aliqua alimento priuatur: sed etiam vbi attrahendi vis imbecillior fuerit: aut expultrix immodicè mouerit. Atqui tunc immodicè mouet expellendi vis, vbi retentrix potentia grauatur, vel ob excremētorum multitudinem, vel acrimoniā, vel ob propriā imbecillitatem. Tunc siquidem necesse est, vt cum eo quod redundat, simul etiam id quod vtile est, excernatur: vt in lienteria, dysenteria, choleraq; fieri cōtingit. Quod si expultrix facultas sit imbecilla, necesse est carnem tunc humidiorem fieri, pluribusq; excrementis impleri. At redundantia multorum excremētorum, ob alteratricis facultatis imbecillitatem accidit. Pro ipsorum autem excrementorum tum quātitate, tum qualitate, alias aliter caro immutatur. Quod verò ad sanguinis excretiones pertinet, si excipias eam quæ fœminis per singulos menses accidit, reliquæ omnes toto genere præter naturam existunt. profluuia autem vteri, vbi modum in quantitate excesserint, tunc solùm præter naturam cēseātur. Omnium autem sanguinis fluorum causa, trifariam pōtest accidere. Quippe vel facultas ora vasorum aperit, vt ī sanguinis fluore è naribus est videre: vel sanguis ē male affectus, vel vasorum aliquod etiam malè affectum, vel ruptum. Etenim vasa rumpi contingit, aut ob plagam acceptā extrinsecus, aut ob saltum, aut ob casum ab alto, aut ob vociferationem vehementem. Sanguinem malè affectum dico, vel quum adeò vitiosus est, vt vasa quibus continetur, erodat: vel adeò auctus, vt à vasis contineri non possit. Vasa malè affecta dicūtur, si vel molliora, vel duriora, vel tenuiora fuerint. Siquidem qđ immodicè molle est, facilè ob imbecillitatem rumpitur: sicuti & valde durum, quia non facilè multum extendi potest. At tenue, ob huiusmodi has vtrasq; affectiones, non solùm ab internis causis, verùm etiam ab

Alimenti priuatio vnde accidat.

Expultrix vis quando immodice moueat.

Expultrice facultate existente imbecilla, quid accidat.

Sanguinis excretiones omnes, menstrua excepta, prętet naturā existūt.

Sanguis quotupliciter effluere possit.

Vasa quibus modis disrumpi poslint.

Sanguis aut q̄titate, aut qualitate immodicus.

Vasa quotupliciter male affecta dicantur.

externis vt rumpatur facilè, est habile. Verùm non omnia uasa erodi similiter possunt. Nam durum crassumq́; erosu est contumax. Similiter de reseratione ē dicendum. Nam vasa imbecilla, mollia, & tenuia, prona sunt vt oscula ipsoꝶ pateant: robusta verò, & crassa, & dura, sunt ad talem reserationem inepta. Cæteꝶ reseratio accidit ab iis quæ ora vasorum irritant, & à plenitudine grauante: sicuti quandoq; à natura, quum excernit ea quæ sibi molesta sunt. Sed iam de iis quæ vomitu reiiciuntur dicamus. Excernuntur igitur hæc interdum q̇ quantitate & mole sua ventriculum grauent, vt quum plurimum cibi est ingestum: īterdū, q̇ sua mordacitate contristent: vt si nutrimentum assumptum vel acidum, vel nidorosum, vel amaꝶ, vel acre, ob vitium concoctionis euaserit. Eodem genere continent & biliosa, & pituitosa, & serosa excrementa, vel inibi nata, vel ex vniuerso corpore illuc confluentia. Tertium causarum genus ventriculum ad vomitum incitans, est quod haudquaq̄ irritans, in illo cōtinetur præter naturam: vt videlicet sanguis. Cōmuniter autē dicuntur esse præter naturam, quæ etiam si sint concocta, minimè possunt alere. Iam verò recrementorum ad infernas partes expulsio, nonnunq̄ solitum tempus præuenit, vel quia uenter copia multi cibi grauatur; vel pungitur, vellicaturq́; vt à re mordente: quam vt alienam expellere nititur. At dicimus multum cibum, vel quia facultas seipsa imbecillior ē reddita: vel quia existit assumptum alimentum immodicū: vel ob vtrāq; causam. Præter iam dictas causas, alimenta tum humidiora, tum viscosiora ingesta, ipsam deiectionem accelerant. Quæ tum celerius delabuntur, quum leuiter post eorum assumptionem deambulaueris. * Quū autem complura sint intestinorum volumina, per quæ deferri alimenta est necesse, cibi sanè ipsi, ob grauitatem diu immorari non possunt: q̇ si eorum quippiam

Reseratio vasorum vnde accidat.

Vomitus a quibus causis moueri possit.

Sanguis in vētriculo, continetur præter naturam.

Deiectionem citantes causæ.

Cibus multus quotupliciter dicitur.

in ipsis circumuolutionibus fixum inhæreat, id subitò ab actione intestinorum (quibus inest vis expellēdi in festantia) propellitur. Tardius q̃ pro consuetudine excernit vēter, aut ob intestinorum vel imbecillitatem, vel obtusum sensum: aut ob alimentorum tum paucitatem, tum qualitatem. Sed musculorum abdominis imbecillitas etiam deiectiones retardat: præsertim si duriora sint excremēta: quo tempore thoracis musculi etiam auxilio sunt. Pauciora q̃ pro ratione assumptorum excrementa excernuntur, vbi plus ex cibis p corpus digeritur. Econtrario plura deiiciuntur q̃ pro portione ingestorum, interdum ob defectum digestionis per corpus: interdum ob excrementa quædam è supernis ad regionem uentris defluxa. Porrò assiduæ excretiōes, uel ob imbecillitatem, uel ob morsum eueniunt. Imbecillitatem intemperies inducit. At mordicāt humores contenti. Est & alius assiduæ deiectionis modus, quæ fit ob sedis musculos resolutos. Quippe huiusmodi deiectiones à uoluntatis imperio non pendent: proinde & intempestiuæ, & inordinatæ, & assiduæ sunt: Iam verò solet flatus in uentriculi spatiis oriri, quum vel humores pituitosi illic contenti, uel cibi, in uapores ab imbecillo calore soluūtur. Etenim ut ab solutum frigus uaporem haudquaq̃ excitat, sic uehemens calor exactius magna ex parte cibum ipsum cōminuit, q̃ uaporis generationi conueniat: nisi fortè is suapte natura sit flatulentus. Quemadmodum enim frigidissima constitutio, maximè spirante borea, aerē sereniorē reddit: ac rursus calidissima constitutio æstatis, efficit aerem nos ambientem purissimum: mediæ verò constitutiones nebulas pariunt: sic in animalium corporibus à solo moderato, imbecilloq; calore * flatulentū gigni excrementum contingit. Hoc igitur si p os excutiatur, ructum efficit: sin autem per sedem, flatum molitur, interim strepentem, interim sine strepi-

Aluum tardius deiicere quæ compellant.

Excremēta cur nunc plura, nūc pauciora q̃ pro ratione cibi assumpti excernantur.

Fluxionis assiduæ, causę.

Deiectiones intempestiuę, fiūt præter voluntatis imperium.

Flatus in vētre gigni a pituitosis humoribus, et calore imbecillo.

Serenissimum reddi aerem, Borea spirāte.

Flatū in ventriculo genitum, quæ sequantur symptomata.

Strepitū a flatu profectū eo acutiorem edi, quo flatus ipse tenuiora intestina magis pupadit: grauiorem autem, quo magis ille crassiora versus descēderit.

tu. Quum uerò per neutram defertur partem, inflationem, symptoma uētriculi imbecilli, producit: quæ etiam mota per vacua intestina, in illis uarios gignit strepitus: qui quidem eo acutius atq; tenuius resonāt, quo purior spiritus fuerit, magisq; per itestina tenuiora & superiora delatus: eo autē minor, sed grauior resonatio sentietur, quo spiritus magis ad inferiora intestina descenderit. Quòd si intestina ipsa aliquam humiditatem contineant, strepitus murmurillus dictus gignetur: qui humidi excrementi deiectionem nunciabit. Si uerò strepitus æditus, purus & clar⁹ resonet, aut intestini ipsius inanitionem, aut in superiori eius parte excrementa dura contineri significabit. Qui strepitus cum stridore fit, is ab instrumentorum angustia, & inflante spiritu, atq; paucá humiditate procedit. Defluxus à supernis partibus in uentriculum fit, ubi facultas prævalida, redundantia excrementa expellit: interdum vbi adeò imbecilla existit, vt ne id quidem qđ utile est, ferre posit. Excernitur id quod redūdat, tum per crisis, tum per integram ualetudinem, vt in mulieribus singulis mensibus, & in iis quibus aliquod membrum est mutilatum: id quod etiam per definitos circuitus contingere in aliis multis videmus, qui prioris uitæ exercitia, cum ignauo otio mutarunt. Atq; excrementum huiusmodi sola quantitate est alienum. Alterū qualitate aberrat: magnaq; ex parte in acutis morbis solet excerni per crisim. Inter hæc duo excrementorū genera, est aliud tertium genus medium, ut in ventriculo semicoctus cibus. Hoc autem per hepaticas affectiones maximē excernitur. Cæterū nominantur hepatici, quos ob iecinoris imbecillitatem infestat morbus, etiam si nulla adsit phlegmone. Hepar igitur, si qñ alimētum, quod per meseraicas venas attraxerat nequeat conficere, per easdem rursus id semicoctum ac simile aquæ in qua fuerunt ablutæ carnes nuper ma-

Strepitus murmurillus, purus stridensq; quid indicent.

Defluxus vnde in ventriculum accidat.

Excretio qbus fiat modis.

Excrementum sola quantitate alienum, quod sit.

Hepatici qui dicantur.

ctatæ, respuit. Quod si alimentum in hepate accuratè concoctum fuerit, ob aliquod autem impedimentum distribui in corpus non possit, vt ad * ventrem redeat est necessarium. Quo tempore excretus sanguis apparet nigrior, splēdidiorq́; illo, qui naturalis existit: utpote ex sanguine & atra bile commistus. Etenim sanguis solus per se ob refrigerationē nigricans, tantùm abest vt splendorem ullum acquirat, ut etiam eum quem ab initio habuit amittat. Atra autem bilis eo splendidior existit: quale maris mortui bitumen iudaicum. Siquidem non ex refrigerato sanguine, ut grumus, sed ex immodicè assato, feruidoq́;, veluti quidam cinis, gignitur atra bilis. Cæterũ ipsa est frigida, quia terrestris: non tamen caloris expers: quemadmodum nec cinis, nec etiam acetum. Igitur cruentorum excrementorũ quatuor sunt differentiæ. Prima est, vbi sanguis quatenus dictum est, per circuitus quosdam emanat. Secũda, quum ob imbecillitatem iecinoris, haud absimilis lauacro ablutarũ carniũ sanguis deiicit. Tertia (quam nuper diximus) ex melancholico splendenteq́; sanguine constat. Ac per has tres differentias, & multum est excrementum, & affatim excernitur. Per quartam verò (quæ exulcere intestinorũ oritur, præcipueq́; dysenteria vocatur) paulatim & breuibus interuallis deiectionē fieri contingit: nonnunq̃ synceri sanguinis: nōnunq̃ grumosi: cum quo interdum puris quoq; nonnihil excerni solet: quēadmodum & ramenta, & partes quædam membranis intestinorum cōsimiles. Sæpenumero densum quoq; stercus excernitur, cruentis guttis resperſum. Eiusdem generis cum prædicta dysenteria est tinesmos vocatus, ob recti intestini vlcus eueniens. Qui quidem cætera symptomata dysenteriæ similia habet: tensionis verò vehementia, dysenteriam longè superat. Vrinæ tum suppresſiones, tum depravatæ expulsiones, excrementis quæ uel in uentre reti

Alimentum ab hepate in ventrē regeri, quando necessũ sit.

Atrā bilē esse excreto sanguine splēdidiorē. Atram bilē gigni ex sanguine immodice assato, esseq; frigidam, non tamen caloris expertem.

Cruētorum excrementorum differentię quatuor.

Dysenteriæ signa.

Tinesmus orit ab vlcere intestini recti.

Vrinam vnde supprimi accidat.
Ischuria, quorũ symptoma existat.

nentur, vel præter morem naturæ eiiciuntur, proportione respondent. Supprimitur igit, vel ob vesicæ imbecillitatem excernere non potentis, vel ob ostioli ipsius angustiam. Quorũ duorũ morborũ ischuria est unum commune symptoma. Est & aliud symptoma quum nihil penitus urinæ in vesicam delabitur, abolita nimirum renum actione. Alius itaq; affectus censendus est, quum oppleta uesica, alius quũ uacua, nihil urinæ redditur. Nam in ea affectione qua uesica est plena, oportet aut orificium eius angustum, aut naturam imbecillam existere. Os igitur fit angustum, quia obstruitur et conniuet. Atq; obstruitur quidẽ, à grumo, uel crasso pure, uel lapide, uel callo, vel tuberculo, quod in meatu creuit: cuiusmodi in externis partibus omnibus accidere cernimus. Conniuet autem, aut ob tumorem præter naturam, cuiusmodi est phlegmone: aut ob siccitatem ingentem: qualis per febres ardentissimas gignit. Sunt verò deprehensi quidam vesicam oppletam habẽtes, qui veriti surgere à cœna, vt illam exonerarent, postea meiere nequiuerunt: qualis etiam affectus ventri & intestinis solet interdum accidere. Igitur iam dicti affectus, vim excernendi vrinam, sua functione defraudant. Qui verò ab iis magnitudine relinquuntur, actiones efficiunt obtusas, torpidasq;. Reliquos affectus tertium genus symptomatum (q̃d in motibus deprauatis consistit) comitari cõsueuit: cuius multæ species habentur. Primam stranguriam appellant, quæ vel ob imbecillitatem vesicæ, vel ob acre lotium fieri videtur. Secunda species profluuio ventris est similis: Solet aũt fieri quædam veluti resolutio, colliquatióue, interim vniuersi corporis: interim succorum tantùm, quos venæ continent. Deinde quod ita liquatum est, modo in ventrem, modo cum vrina defluit: nonnunq̃ in sudorem degenerat. Igitur venarũ succos in serosam saniem solutos, renes ad sese trahunt, vbi integrè

Vrinæ meatus ex quibus obstrui occasionibus possit.
Vesicæ osculũ, qua ex causa conniueat.

Stranguria fit vel ob imbecillitatem vesicæ vel ob lotii acrimoniam.
Colliquationes partium quibus modis fiant.
Renũ facultas.

valent, continenterq; ad vesicam transmittunt. Si verò inualidi fuerint, vt ipsos trahere nequeant, tunc venæ eiusmodi serum aut in ventrem demittunt, nimirum si crassius sit: aut in vniuersum corpus pellentes illud, vbi est tenuius, subitò totum habitum ad aquam inter cutem transmutant. Quòd si caro liquata sit, tum vel venter suscipit ipsam fluxionem, si sit crassiuscula, vel sudores profluent, si in vapores soluatur. Reliquorum lotii symptomatum, alia quidem vesicæ aut renũ quosdam affectus indicant: alia quantum vel cruditatis vel concoctionis accesserit sanguini, ostendũt. Vt verò ad sudores transeamus, vbi ii resoluto corporis habitu eueniunt, affectus vocatur syncope: cuius sane rei contrarium, per sudores creticos accidit: quippe qui robustas vires annunciant. Eis autem sudores sunt similes, quos modica exercitatio, & balneum, & calor æstiuus euocat. Per exercitationes autem immodicas, nonnihil vtilis humoris excernitur. Odorem verò & colorem excrementi quod expurgant, sudores obtinent. Cæterùm multus sudor effluit, aut ob corporis raritatem, aut excrementi tenuitatem, aut abundantiam. At detinetur, si paucum, viscidum, crassumq; excrementum fuerit, aut constipati meatus: id quod accidit ipsis, quia vel obturantur, vel conniuent. Ac obturantur quidem a succis crassis & viscidis. Conniuẽt ob nutritionem pleniorem, vel ob refrigerationem, vel ob mollitiem. Adhæc sudoris tum excretio, tum suppresio, ob viriũ in carne imbellitatẽ interdũ accidere solet. Porrò nulli⁹ partis functio, manẽte ipsius essentia illæsa, impediri potest. Nulla autem qualitatum agentium, res uicinas perinde alterare uidetur, ac calor. Quare corpus calidum simul & humidum, q̃ celerrimè proprium sibi alimentum concoquet, assimilabitq;. Quod uerò ita sit dux, ut & flectatur facilè & firmiter innitatur, id & trahere uehementer quidlibet,

Aqua inter cutem quomodo generetur.

Syncope quid.

Sudores cretici robustas vires annunciant.

Sudores retinẽt odorem & colorem eius, quẽ purgant, humoris.

Sudoris tũ nimis fluentis, tũ suppresi causę.

Essentia partis illæsa, functio impediri non potest.

Calor vicinas res omniũ maxime alterare potest.

Calidū & humidum corpus quã celerrime proprium sibi alimentum assimilare.

& ipellere uiolēter, & detinere fortiter poterit. Optimè itaq; nutrientur calida & humida corpora: ut quæ & celerrimè immutent, alliciantq; ad se, reponantq; & assimilent alimentum. Pessimè omnium frigida, & sicca: ut quæ nec alterare, nec suscipere, nec apponere, nec assimilare sint apta. Quòd verò humidiora corpora tum facilius, tū celerius adhæreant, coalescātq;, duriorum autem, alia nequaq̃, alia non facilè id perpetiantur, nemini obscurum existimo. Cæterùm concoctio & nutritio, alterationes esse censentur. Appositio fit, quum cibus in roris speciem redactus, à nutrito suscipitur. Adhæsio est, alimenti cum alito cōglutinatio quædam: dum in vnum coalescunt. Atq; in his omnibus pueri, aliiq;, quorum temperamentum calidius est & humidius, optimè degunt: nec infeliciter in illis distributio perficitur. Retentricem tamen facultatem pueri habent imbecilliorem, ob idq; excernunt celeriter. Similiter etiam expellendi facultas, vt retentrix, modicè illis est imbecilla. Eget autem longiori tempore facultas retentrix, quo suo fungatur munere: expultrix verò breuiori. Pueri igitur, vt alteratricis facultatis robore iuuenes superant, sic attrahendi vi sunt ipsis longè inferiores: atq; ab eis etiam in duabus reliquis facultatibus supantur. Quanq̃ expultricis imbecillitas in eis minimè deprehenditur, idq; ob temporis breuitatem, quo suo fungitur munere. Quippe crebrius & deiiciunt & vomunt, q̃ iuuenes, non ob expultricis potentiæ robur, sed ob retentricis imbecillitatem. Atq; in concoctionibus quæ ad ventriculum pertinent, si humida molliaq; sumpserint, ea perinde ac iuuenes concoquunt: dura verò, deterius conficiunt. Siquidem puerorum calor, ad vaporis naturam: iuuenum, ad siccitatem magis accedit. Atqui humidiora corpora humidioribus indigent alimentis: sicciora sicᴄioribus. Senes ad omnes ferè actiōes corpus malè af-

Frigida & sicca corpora cur nutriantur infelicissime.

Concoctio.

Nutritio.

Appositio.

Adhæsio.

Pueri vim retētricem habent imbecilliorem: expultricemq; non admodum fortem.

Pueri quibus facultatibus superēt iuuenes, & quibus ab eis superentur.

Puerilis iuuenilisq; caloris discrimen.

Nutriuntur omnia similibus.

fectum sortiuntur: quippe qui iuuenib⁹ aridiores sint, præterea etiam frigidi. Quare nec probe concoquunt, ob caloris penuriam: nec rite nutriuntur, partim ob siccitatem, partim ob imbecilitatem alteratricis potentiæ. Iam digestio per corpus ipsis & tarda, & imbecilla est, nimirum instrumentis veluti torpentibus ob frigiditatem. Porrò ad functiones actiuas calidum instrumentum & siccum, magis idoneum est: frigidum verò & humidũ, imbecillius. Reliquæ duæ con iugationes medium inter has locum obtinent. At verò si ætates ipsas spectes, naturaliter frigidum & humidum corpus, minimè deprehenderis: quanq̃ ob affectum præter naturam, talia reperiri contingat. In vniuersum igitur, frigidum vbiq; est debilius, & torpidũ, siue humori, siue siccitati iungatur. Haud aliter inter naturales potentias, retentrix robustior quidem videtur in aridioribus calidioribus q; instrumentis: imbecillior verò, in humidioribus frigidioribusq́;. Similiter nerui, tendones, syndesmi, & musculi, quanto sicciores, tãto robustiores euadent: nisi adeò modum excesserint, vt ob duritiem vix flecti possint. Nam si sic sint affecti, corripientur spasmo. Contrà naturalia instrumenta, quo sunt humidiora, eo sunt ad nutricationem magis idonea: vel si ad extremam humiditatem peruenerint: ad concoctionem verò non sunt aptiora, nec se ipsis, nec aridioribus, quibus similis adsit calor: nisi siccum aliquando cibum exhibeas instrumẽto sicco & squalido, non liberaliter ei tribuens humiditatẽ. Cæterùm & ad digestionem per corpus, & ad excretiones, corpora admodum dura, ineptissima existũt: q; haud facilè vel dilatantur, vel contrahuntur. Quorũ alterum attractiõem: alterum excretionem molitur. In summa verò, calor auctus ad omnem alterationem efficacissimus est, nisi ad tantam, vt colliquet, vehemẽtiam increuerit. Siccitas ad robur & firmitudinem cõ-

Senes cur fere ad vniuersas functiones corpus male affectum sortiãtur.

Actiuis functionibus quæ instrumenta sint commodiora.

Frigidũ & humidum naturaliter nullum corpus reperiri in ætatibus.

Frigidũ vbiq; esse debilius, torpidumq;.

Naturalia instrumenta, quo sunt humidiora, eo sunt ad nutricationem magis idonea: ad concoctionẽ verò, ineptiora aridiorib⁹, quibus adsit similis calor.

Qualitatũ quæ in quibus sint efficaciores fũctiõibus et quæ inutiles.

fert, nisi adeò sit cruda, vt corpora rigida, immobilia, ac friabilia efficiat. Humiditas ad nutricationem quidẽ mirificè facit: cæteris verò functionibus omnibus aduersatur, excepta qua corpus augetur. Deinceps autẽ de fluxionibus à cerebro oriundis aliquid etiam dicamus. Destillationis igitur & grauedinis (hæc coryza, illa Græcis catharrhus dicitur) cerebrum causa existit: vt pars quidem similaris, vel à frigore, vel à Solis ardore in intemperiem, adactum: vt instrumẽtum verò, quatenus infestatur à plenitudine. Cæterùm destillatio fit, si ad os excrementum defluxerit: grauedo si ad nares: quemadmodum & raucedo, si ad fauces decumbat. Quod si fluxio gurgulionem inuadat, aut vuã pariet, aut ipsum in tumorẽ attollet. In glandulas quæ ad finem oris vtrinque adiacent, si decumbat, antiadas procreat: Sicuti & paristhmia, inuadẽs ea quæ illis proxima sunt. Ac defertur quidem fluxio à capite nõnũquam in ventrem: nonnunquam in asperam arteriam, vtrilibet maximè nocens. Quod verò ad vteri corpus spectat, si solidum fuerit, aut durum, causa est, cur supprimantur mẽses. Duratur autem, vel illico à primo ortu: aut tractu temporis, post ipsam generationẽ: videlicet ob intemperiem, aut affectus alios præter naturam. At intemperies vteri, interdum à natura oritur: interdum sequitur morbos, perinde ac densitas. Detinentur etiã nonnunquam menses, ob materiam ipsam vacuãdam, vbi vel crassa est, vel viscida: necnon vbi à crassis humoribus vasa quæ ad vterum descendunt, obstruũtur. Ad hæc vterus nihil omnino excernit, ob multas exercitationes, & victum tenuem, & quum ad alias partes repunt humores. Minus excernit æquo, ob easdem causas, sed remissiores. Plus autem ob diuturnum otium, & victum opiparum. Cæterùm deprauatæ vteri fluxiones (quod symptoma fluxus muliebris dicitur) fiunt expurgato per hanc partem vniuerso corpore. Ac talẽ

Coryza.
Catharrus.
Destillatio est defluxus in os.
Grauedo est defluxus ad nares.
Raucedo est ad fauces defluxus.
Vua.
Antiades
Paristhmia.
Vteri corpus a quibus causis durari possit.
Menses vnde retineri contingat.
Menses quibus ex causis plus æquo fluant.
Muliebre profluuium.

ſemper ſpeciem refert id quod excernitur, quale eſt quod in animali redundat. Eſt & aliud ex vtero deprauatum profluuium, ob affectum aliquẽ ipſum infeſtantem eueniens. Inſuper interdum cohibentur menſes, ſanguine, ob robuſtas vires, in alias partes irruente. Ad hunc autem ſermonem pertinet meminiſſe mulierum minimè foratarum, quibus vteri meatus coaluit. Iam priapiſmus eſt, quum inuitò intumeſcit inflaturq́; maſculinum pudendum: cuius ſymptomatis cauſa exiſtit flatulentus ſpiritus. Porrò gonorrhœa, ſi pudendo non intento acciderit, retentricis facultatis in ſeminariis vaſis imbecillitatem ſequitur. Si verò intento pudendo eueniat, conuulſioni quodammodo erit affectꝰ ſimilis. Colorum viciſſitudinem (vt ſummatim dicã) faciunt ſucci à ſua naturali ſpecie aberrãtes, aut in profundum ſubeuntes, aut cutem veluti illuentes. Particulatim verò, cauſæ, ob quas ſuccos ad huiuſmodi tum motus, tum affectus peruenire oportet, ſunt affectiones animi: aeris nos ambientis vel ad calorem, vel ad frigus mutatio, corporis affectus, vel calidiores, vel frigidiores: item ſanguis vel paucus, vel plurimus: tum foras elatus, tum intrò reuulſus. Huc accedit etiã quodlibet humorum vitium, ad ſuam ipſius ſpeciẽ vniuerſi corporis colorem permutare potens. A naturali autem figura deflectunt partes, immodicè vel repletę, vel inanitæ, vel à propriis ſedibus deturbatæ, aut reuulſæ. Vt autem hunc iam commentariũ claudamus, operæpretium mihi videtur addere, quæ nam ſymptomata ſibi mutuo & neceſſariò ſuccedant: & quæ item non neceſſariò. Igitur id quod fit, vnáne ex cauſa fiat, an ex pluribus, conſyderandum. Nam ſi ab vnica tantùm fiat neceſſariò cauſæ efficienti ſuccedet. Si à pluribus, nõ neceſſariò. Symptoma itaq; quod ab vno alio dependet, neceſſariò conſequitur illud. Vbi verò aliæ quædam cauſæ ad ſecundi ſymptomatis genera-

Clauſæ mulieres.

Priapiſmus eſt inuoluntarius tumor virilis pudendi a flatulento ſpiritu ortus.

Gonorrhœæ ſpecies.

Colorum viciſſitudines vnde oriantur.

Figura partiũ a quibus cauſis vitietur.

Symptomatã quæ nam ſeſe mutuo ac neceſſario ſequãtur; et q̃ minime.

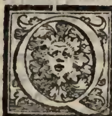
tionem accedunt, ipsum non necessariò ad primum consequitur. Neq; enim cruditatem, gratia exẽpli, inflatio ex necessitate sequitur, vel mordicatio, uel nausea, q̃q̃ tum horum, tum reliquorum symptomatum ferè omnium nullum est, quod non aliquando cruditates sequi videatur. Verùm & cruditatis magnitudo, & differẽtia, tum hominis natura, tum sensus, uel acutus, uel obtusus, itẽ singularum corporis partiũ & robur & imbecillitas faciũt, ut aliàs aliud symptoma cruditatem sequatur. In summa, uerò quæcunq; pars cruditatẽ fecerit, illa noxam percipiet, quæ maximè imbecilla fuerit. Proinde nullum symptoma necessariò sequi cruditatem, possumus asseuerare. Vbi autem alimentum minimè per corpus digeritur, siue priuatio, siue imbecillitas fuerit actionis, atrophiam necessariò inducet, queadmodum in singulis partibus alteratricis potentiæ noxa. Præterea expultricis facultatis circa excrementa, aut sanguificæ potẽtiæ, aberratio, necessariò producit praui coloris symptoma.

Cruditatẽ nullum necessario symptoma sequitur.

Atrophia sequitur necessario alimenti defectum.

GALENI PERGAMENI DE CAVSIS PROCATARCTICIS. LIBER VNVS.

Procatarcticæ causæ inualida tantum corpora immutant.

VAS Procatarcticas, siue externas, siue præincipientes appellant, ut magnus calor, frigus'ue ambientis, aut etiam aliquis animi affectus, inualida solùm corpora commouent: ac proinde à nõnullis nõ causæ sed morborum occasiones uocantur. Videmus etenim mille simul in theatro sedentes, è quorum numero quatuor dũtaxat æstuant: & in eis à febre unus solus arripitur,

quod nuper

quod nuper familiari nostro Menandro contigit: quē nos secunda die inuisentes, iussimus caput rosaceo foueri: mox dormire: postmodum impensè lauari, ac sic tandem est restitutus. Alios etiam complures, ob æstū & labores febrientes, reclamantibus cæteris medicis, plurimis balneis ac uictu humidiori usus, similiter persanaui. Non desunt tamen, qui varia connectentes sophismata, quas nuper causas procatarcticas diximus eas morborum causas esse inficiantur: q̄ videlicet nec semper, nec omnia corpora lædāt. Qui quidem nō secus habendi sunt odio, ac illi, qui spinas & hamos, in viis, per quas sunt transituri homines, semināt. Nos itaq; horum impedimentorum nonnulla iam rescindamus: aliqua emendemus: alia conteramus: vt antiquā viam, quæ non ad ciuitatem, sed ad artē omnibus ciuitatibus vtilissimam ducit, purgemus. Quòd igitur tū frigus, tum immoderatus calor, & contristare, & morbos gignere soleant, id ĩdies natura rerum nos docet: quum nimirum vel ipsa animalia bruta, soleant loca & regiones, mutare, vt æstate quidem calorem: frigus verò hyeme declinent. Quòd si hæc noxia quidem, nō tamen morborum esse causas fateātur, q̄ nec semper, nec omnibus noceant, iam non de re, sed de nominibus disputant: quanq̄ ne sic quidem effugere poterunt, quin cōuincant, saltem illas esse causas nocumenti iis, quibus nocent corporibus. Sūt porrò duæ primæ causæ ac maximè principales in vniuersum: scopus videlicet, siue finis, cuius gratia fiunt omnia quæ fiunt: ac p̄terea id, à quo ea fiunt. Has dignitate sequuntur tertia & quarta, instrumenta nimirum quibus, & materia ex qua. Etenim in humanis artibus, nisi causæ omnes conspirent, nullus vnq̄ effectus absolui poterit. Nā nisi aliqua esset lecticæ vtilitas, nunq̄ faber illam cōstrueret. Sed si aliqua sit illius vtilitas, careat autem dolabra, serra, terebello, aliaq; supellectili instrumentorum, nec

Menandrū ex insolatu febrientē, qua ratione sanarit Galenus.

Bruta mutant regiōes, vt æstū & frigus vitēt.

Causæ primæ & maxime prīcipales in vniuersum, sunt finis cuius gratia fiūt omnia quę fiunt: & præterea id a quo fiunt: quas postea sequuntur reliquæ, nēpe instrumenta simul atque materia.

sic lecticā coagmentabit. Et si hæc illi oīa præsto sint, & mox ligna deficiant, neq; ita componetur lectica. Sed nec si instrumenta & materia parata sint, & vtilitas vrgeat, absit autem artifex, quicq̄ unq̄ compingi posſit. In iis tamen artibus quæ casu fiunt, interdum finalis causa desyderatur: quum ea nullius gratia fiant: est etiam vbi id per quod fiunt, abest. At nihil inuenire licebit, quod materia non egeat, ex qua constet, & efficiente, à quo fiat. Semper siquidem est necesse, vt sit conuentus alicuius patiētis, quod vicem materiæ subeat: & alterius quod circa ipsum agat, & efficientis rationem obtineat. Hoc autem nonnūquā instrumento eget, si alicuius gratia operetur. Interdum sine instrumento agit, vbi nullius gratia neq; ex proposito agit. Vbi igitur ex frigore vel æstu aeris ambientis, aliquis læditur, aer ambiens dicitur causa effectrix: materia, corpus affectum. Nullus itaq; effectus oriri poterit, nisi efficiens & materia iungantur. Vnde oportet vt hæc vtraq; aliquid ad generationem rei conferāt. Quæ autem ad rei generationem cōducunt, meritò causæ appellandæ sunt. Reperire autem licet præter iā dictas, etiam & alias causas, accidentales tamen: veluti intermedium spatium minimè impediens, quo faber indiget, vt circa lignum agere posſit: idq; non qua artifex est, sed qua corpus, quod alium ab eo qui continet materiam circa quam operatur, occupat locum. Hæc siquidem ex accidenti dicuntur: & tanq̄ ea sine quibus non. Solidum quippe corpus interiectum inter fabrum & lignum, impedimento est, quo minus operari artifex posſit. Quod si de medio tollatur, ex accidenti consequtur, vt aer in illius locum succedat: quum nusq̄ in hoc orbe vacuum posſit consistere. Proinde constat fabrū aere ex accidenti indigere. Similiter ambulationis causæ sunt: ipsius vtilitas: vis animalis: atq; etiam crura: at causæ sine quibus id fieri nequit, aer circūfusum ce-

Effectus nullus absolui poterit in humanis artibus, nisi causę in unum oēs cōspirēt: id q̄d in iis quæ fortuito cōtingūt minime necessariū uidetur.

Oīa egere materia ex qua, & efficiente a quo fiant.

Causę appellādę sunt, quę ad rei generationē conducunt.

Causæ accidētarię sine qbus operari non licet.

Vacuum nusq̄ dari.

deus: pauimentúq; renitens. Quod autem ait Erasistratus. Si refrigerari febricitandi causa est, qui magis refriguerit, ille magis febricitabit: maximè absurdū videtur. Nam si effectrix causa ipsa id absq; patiēte apto efficere posset, qui magis refrigerarētur, magis quoq; febricitarent. At si frigus non omni corpori febrem adferre potest, sed illi tantùm, quod ad eam excipiendam est habile, vtiq; non amplius erit necesse, vt qui friguerunt magis, magis quoq; febricitent: immò facilè nonnullos reperias, qui ne semina quidem febris concipiant: fiant tamē a tuoniti, vel torpidi, vel tremuli, vel conuulsi, vt accidit Alexandro, dum æstiuo tempore in Cydno, Ciliciæ Flumine, se lauaret. At verò, nec illud etiam re uera confici potest, vt qui magis, frigescit, magis quoq; lædatur: sicuti neq; hoc etiam, vt si magis lædatur, magis febricitet: quum aliquando cōtingat aliquem magis lædi, qui tamen non modo non magis, sed nec omnino febricitet. Idem etiam dicendum est, de labore plenitudineq;, & aliis id genus causis, quas eodem paralogismo, ab ordine procatarcticarum febris causarum, exterminabat. Sed cur interim operam ludimus, dum hæresim Erasistratiorum conuellimus, qui asserunt patriam potius prodendam esse, q̄ proprium dogma? Adeò enim stupidi simul & pertinaces sunt, ut etiam omnes febres à phlegmone exoriri contendant: ob idq; nec potum frigidæ, iis qui ardenti febre tenentur, concedant: quum tamen ea opportunè exhibita, nisi obstet viscerum inflammatio, ægri confestim sudent, liberiq; à morbo reddātur. At si in discernenda hypostasi purulenta, ab ea quæ in sanis, & post solutas febres conspicitur, essent exercitati, conuincerentur. Quippe in sanis, & vbi febres solutæ fuerint, id quod residet, album est, nec fœtorem habet, nec colorem, nec lentorem, qualis cernitur, vbi phlegmone in suppurationem conuersa soluitur. Sed

Frigus illi tm corpori febrē adferre potest, qđ ad eā excipiendā est habile.

Alexāder fuit torpore correptus, dū in Cydno, ciliciæ flumine, se lauaret.

Erasistratii cēsebant, patriā potius pđēdā esse, q̄ proprium dogma.

Frigida opportune exhibita iis qui ardenti febre tenentur nisi uiscerum īflāmatio obstet ab affectu eos liberat.

Puris hypostasisq; discrimē.

hæc etiam est summa impudentia Erasistrati, ꝙ quum fateatur repletionem plethoram efficere: hanc verò, sanguinis paremptosim ad arterias: atq; hanc deniq; phlegmonem: nolit tñ concedere repletionem phlegmonis causam existere. Nã & nos pari modo dicem⁹, ꝙ qui plaga homini illata venas colli secuit, non extitit illi causa mortis: quoniam causa proxima fuit, non ille qui percussit, sed potius effusio sanguinis.

GALENI PERGAMENI
De plenitudine. Liber vnus.

Plenitudo est duplex: una iuxta uireis illius q eã defert, altera iuxta uasis illã cõtinentis, capacitatẽ.

SIcuti nullum est quod nostra tempestate in ore ferè omnium medicorum crebrius versetur, q̃ plenitudinis vocabulum: ita nec aliud facilè inuenias, quod magis ab eis ignoretur. Vt autem eos qui ignorantiæ tenebris occœcani, quiq; absurda tuẽtur dogmata, im præsentiarum missos faciamus, cum ingenuis verò ac veritatis amore flagrãtibus, confabulemur: duas i vniuersum notiones, relationes'ue plenitudinis proponamus: vnam quidem, secundum robur, viresq; illius q talem plenitudinem defert: alteram, secundum excipientis vasis capacitatem. Dein verò, sedulo perscrutemur, quæ nam sint vniuersæ animantis vires, & quomodo plenitudo, quæ secundum earum vnamquanq; consistere potest, sit & agnoscenda, & curãda. Postmodum, quot sint eorum humorum species, qui vel vires aggrauent, vel à vasis contineri non possint. Igitur in libris de Placitis Hippocratis & Platonis satis à nobis monstratum est, ꝙ alia ea vis sit, quæ in venis cõsistit, alia quæ per arterias, sicuti & alia quæ ꝑ neruos diffunditur. Vbi etiam docuimus cor * facultatis arteriarũ fontem atq; originem esse: neruorum autem, cerebrũ sicuti iecur venarum. At in libris de Elementis ostendimus, substantiam eorum omnium quæ generationi & interitui obnoxia sunt, à quatuor primis qualitatibus

Cor est arteriarum origo. Cerebrum est fons neruorũ. Hepar ẽ uenarũ pricipium.

immutari: & ex earum certa quadam temperatura, omnium corporum substantiam, ac proinde viriũ earum essentiam, quæ corpus nostrum dispensant, constare: quippe quæ non sit, nisi ipsius temperamẽti quædam proprietas. Porrò vis ipsa siue facultas, causa effectrix existit, non materialis substantia, patibilis' ue. Facultas itaq; erit alicuius actionis causa, quam mox necesse est esse motum ab agente in id quod patitur. Sicuti & affectus qui in patiente est, motus erit ab agente, in rem patiẽtem. Vnde vires suam quidem ex alterius comparatione notionem habent: essentiam verò, * ex habitudine ad alterum. Quòd autẽ in se ipsum aut agat, aut aliquid efficiat, omnem mentis captum excedit: sicuti etiam, quòd se ipsum aliquid contineat. Quare non modo ex Herophileis multi, sed & ex Stoicis iuniores, dum contendunt ostendere, quòd spiritus atq; ignis & sese, & cætera elementa contineant, terra verò & aqua ab iis contineantur, nullam demonstrationem adferunt. Nos quippe euidẽtissimè cernimus, ita nihil ab igne contineri, vt potius ab eo vniuersa soluantur. Etenim quod durum est, renitensq;, ac densum, vel primo aspectu potius continere videri possit: contra verò, quod molle, cedens, rarumq; est, altero ĩdigere à quo contineatur. Dicamus igitur, quotiescunq; præ multitudine aliquid nimis distẽditur, aut disrumpitur, affectum talem, ad continentia vasa spectare, non verò ad aliquas vires: quum verò grauatur, ad sensitricem potentiam. Nam neq; id ipsum omnino ad vires pertinet omnes. * quum naturalis potentiæ hæc grauitas affectus non sit. At verò plenitudinis genus, quod ex loci continentis capacitate commensuratur, non modò in animantibus reperitur, verũetiam in rebus inanimis, quemadmodum ĩ vestibus, vinculis, pellibus, vasisq; fictilibus. Rumpuntur siquidem omnia hæc, vbi multa replentur flatuosa substantia. Porrò

Essentiã facultatũ corpus nostrum regẽtiũ, extẽperie qualitatũ tuor qualitatũ cõstare: esseq; proprietatẽ temperamenti.

Facultas ẽ causa effectrix.

Agere in se ipsum, nihil põt: sicuti nec se cõtinere.

Ignis oĩa dissoluit.

Cõtinere uidẽtur dura, renitẽtiaq;: ut cõtineri, quæ mollia & cedentia existunt.

Plenitudo distẽdẽs aliquid, dr̃ iuxta uasa.

Plenitudo grauans, ẽt si non distẽdat, ad uires sensitrices referẽ: minime autem ad naturales.

Plenitudinẽ iuxta uasa reperiri ẽt in rebus inanimis.

quum quatuor ſint naturales potentiæ, attractrix, retẽtrix, alteratrix, expultrix, alia ſunt inquirenda indicia ad cognoſcendam plenitudinem quæ ſecundum earũ ſingulas accidit: nam nec grauitas in iſtis ſufficere poterit. Etenim imbecillus ventriculus, vi ſenſitrice maxima eſt prædítus, qua ſibi grauia ſentire poſſit. Iam quibus ſignis arteriarum plenitudinem, quæ ex collatiõe ad earum vires conſtat, probè deprehendere liceat, in commentariis de pulſibus expoſuimus. Venarum verò, nec ego ſignum aliquod vnq̃, quo id ex ſcientia haberi poſſit, præſcripſi: neq; ab alio quopiã literis mandatum reperire potui. Vt aũt de plenitudine agamus, quæ ſigillatim quaſcunq; particulas occupat, ſciẽdum eſt, ea membra quæ parum ſentiunt, vel ſunt ſenſus omnino expertia, nequaq̃ parem cum ventriculo aut veſica, excrementorum, quæ in ipſis cõgeſta ſunt, ſenſum habere: ſed aut omnino exiguum, aut penitus nullũ: exiguum quidẽ, vbi maxima plenitudo adfuerit: nullum, vbi illa non multa fuerit. Nam in pulmone, iecore, renibus, atq; in nonnullis oſſibus, aliquis nonnunq̃ oboritur alicuius põderis ſenſus: q̃q̃ is certẽ, potius ad membranas referri debet, q̃ ad eorum viſcerum carnes. At ſecundum cerebrum, per q̃ manifeſtum ſui ſenſum grauitas interdum excitat. In partibus autem ſenſu vacuis, nullus poteſt non modo grauitatis, ſed nec alterius etiam ſymptomatis ſenſus haberi. Atqui ſenſu carere videntur nonnulla oſſa, adeps, & glandulæ quædam: præterea medullæ omnes, ſenſus expertes ſunt. Cerebrum tamen atq; ſpinalem medullam, nonnulli in ſentientibus particulis collocant. Tutius tamen poterit quiſpiam de carne, qua gibba iecoris pars conſtat, aſſerere, q abſq; vllo ſit ſenſu: quũ neruus illi nulla ex parte inſeratur. De parte autem illius caua, facilẽ dubitatio exorietur, quum nerui qui iecori iuxta portas diſtribuuntur, adeò ſint exiles, vt cõtexere ſolam

Plenitudo iuxta uenarum uires, qua rõne deprehẽdi queat, neq; ſcripſit Galenus, neq; ab aliis ſcriptũ reperit.

Senſu uacuas particulas, nec grauitatis, nec prorſus ullius ſymptomatis poſſe ſenſum percipere.

Medullæ oẽs inſenſiles.

Iecoris gibbã inſenſilia eſſe.

membranam videantur. Grauitas igitur, euidẽtissimũ signum illius est plenitudinis, quæ ad vim sensitricem spectat. Nã si in aliqua particula quæ sensu prædita sit, vlla humorum multitudo aggregetur, ĩ ea statim grauitatis sensus quoq; excitatur. Nec tamen quotiescũq; pondus loco alicui insederit, ibi etiam humorum multitudo aggregabitur: quandoquidem si facultas sit imbecillior, poterit vel ex ipsismet solidioribus mẽbris grauari: quemadmodum in corporibus resolutis contingit. Si quidem præ resolutione imbecillioribus redditis musculis, sentit ille qui resolutus est, in motu grauitatem insignem: ita tamen, vt infirmus musculus sibi ipsi minimè grauis videatur. Grauitas quippe ab altero, & in altero, gignitur. Potest itaq; musculus fieri se ipso inualidior, imbecilliorq;: vt verò sibi ipsi sit grauis id fieri nequit. Age igitur, maioris perspicuitatis gratia, ponamus nunc ab spiritu per neruum delato, moueri musculum: à musculo verò, tibiam primùm, cui is inseritur. Qua mota, articulus in genu, vbi crus vniuersum cõmittitur, subinde etiam moueatur. Quibus sic constitutis, quisq; verè asserere poterit, & musculum, & totam tibiam, inualido spiritui esse oneri. Quocirca minimè potest exquisitè dignosci, quid sit id qđ primũ grauet, quodq; pmũ grauet, nisi prius sciat, id qđ primũ in nobis vnãquãq; mouet pticulã. Ad qđ quidem vir tum in discernendis potentiis quæ nos guberuant, peritus: tum in anatome exercitatus, desyderatur. Iam verò, vt nulla est necessitas, illis qui in obeũdis functiõibus, valẽtiores q̃ prius forent, effecti sunt, humores aliqua ex parte accreuisse (quod Erasistratus existimabat) ita per necessarium videtur, vt si qui valdiores actiones habeant, eis virium robur accesserit. Actionum siquidem fortitudo, ad virium robur consequitur: sicuti & robur virium, fortitudinem comitatur functionis. At à sanguinis multitudine, cõsequutio nul

Grauitas ẽ certũ indicium illius plenitudinis quæ ad uĩ sensitricẽ spectat.

Plenitudini ad uires nõ requiritur necessario magna humorũ colluuies

Grauitas ab altero & in altero gignitur.

Actionũ fortitudo ad uiriũ robur cõsequitur.

Robur uirium, fortitudinẽ comitat functionum.

la necessariò est futura: quū neq; si is maiori sit copia q̃ antea, validior ex necessitate futurus sit homo: neq; si minori, imbecillior: sicuti nec si æqualis sit, necessum est illum viribus eodem se habere modo. Liquet itaq; actiones validas propriam esse ac inseparabilem viriū vigentium notam: sanguinis verò aucti nequaq̃. Porrò vbi adest tensionis sensus, nec tamen exercitatio p̃cesserit, ibi necesse est, plethoram esse congestam. Sanguis autem auctus, non tamen eò, vt venæ adhuc tensæ sint, nondum plethoram absoluit. Vt verò tensio, copiæ humorum propria vasa tendentium affinis est, ita vlcerosus sensus, acrem sequitur qualitatem humorum, potestq; vel ex solis quādoq; motionibus gigni. Si igitur particula quæ distēditur, particeps sensus fuerit, necessum est, vt quæcunq; fuerit ea res, quæ eo ipsam distendit, vt capi nequeat, tensionis sensum in animante excitet. Atq; is affectus qui tunc membra occupat, tensio appellatur. Quæ si plurimum augeatur, erit etiam necesse, vt quod tenditur disrumpatur. Cæterū non tantùm ex ipso sanguine, sed ex quacunq; substātia humida & flatulenta, possunt partes tensiuo affectu occupari. In vniuersum autem, id quod grauat, multum: quod verò pungit, aut mordet, molestum esse dicemus. At plures reperiri humores mordaces, qui partim in nobis gignantur, partim accedant extrinsecus, omnibus ē compertum. Quorum quatuor penes magis & minus differentiæ extant. Etenim qui modicè mordent, pruritum inferunt, vti scilla: qui verò magis, rodunt, vt cæpa. Sed si aliqua præterea adhuc his fuerint acriora, horrorem excitabunt: præcipuè quidem, si particulis admoueantur exulceratis: prorogato verò, atq; aucto horrore, symptoma illud, rigor vocatur. In nobis quoq; mordaces gignuntur succi eadē ratione, per has quatuor ideas distincti. Quorum sanè pruriginosi illi sunt, qui modicè existunt acres: vlcero

Actiones validæ, nō aucti sāguis, sed uigētiū uirium sunt īseparabilis nota.

Vlcerosus sensus acrē sequitur qualitatem humorum.

Tendi p̃nt particulę a quauis substātia humida & flatulēta.

Mordicātium humorum, quatuor, secūdum magis & minus differentię habentur.

Acres humores particulis exulceratis, admoti horrorē atq; rigorē excitant.

ſum verò ſenſum pariunt, qui his ſunt mordaciores: q autem hos quoq; mordacitate ſuperant, horrorem: ſicuti qui prætерea iam mordacisſimi ſunt, hi rigorem inducunt. Affectio igitur vlceroſa, ex ſuccis mordacibus gignitur. Grauitas autem, à multitudine pro viriū comparatione. At tenſionis affectio, & ipſa quidem humorum multitudinem ſequitur, non tamen per collationem ad vires corporum continentium, ſed tantùm ad capacitatem qua continentur illi. Ad hanc ergo affectionem vltimam, tenſio tantummodo pertinet: vt ad ſecundam grauitas. Vlceroſus verò ſenſus, neutrius ē propria nota: nec plenitudinis nuper dictæ, nec ſecundæ, quæ vires reſpicit. Ex ſymptomatis itaq;, alia ad plenitudinem pertinent, quæ reſpicit vires: alia ad eā quæ in infuſione conſiſtit: nonnulla præterea non ſunt *ſimpliciter plenitudinis notæ, ſed huiuſce plenitudinis. Quædam verò, nullius quidē plenitudinis, ſed humorum potius prauitatis & corruptionis ſunt ſigna: aut virium imbecillium, aut tumoris ſolidorum corporum. Ergo affectio tenſiua, niſi exercitationis ſit comes, plurimam omnino ſubſtantiam in corpore quod ſenſu p̄ditum eſt, contineri inſinuat: non tamen qualis ſit ipſa ſubſtantia, oſtendit: niſi alia etiam indicia accedant. Actionum verò imbecillitas, vires inualidiores oſtendit: *q mouens cauſa impediatur: quēadmodum accidit in languidiori manuum motione: id quod plures conſtitutiones conſequi poteſt. Nā ſi in aliquo carneū ac adipoſum particularum genus, viribus tamen eoſdem fines ſeruantibus, adaugeatur, neceſſe fuerit motiones imbecilliores fieri: moto nimirum aucto: mouēte verò æquali p̄manente. Sed ſi aut vnus q̄ſpiā ex humorib⁹, aut oēs ēt ſimul excreſcāt, nec vires alioq̄n ſiſ' vnā augeanī: ſic quoq; neceſſe erit actiōes īualidas reddi: nec ſec⁹ ſi humores ſimul & effuſiōes creuerint, nullo aūt in viribus incremēto facto: quēadmodū & ſi pa

Vlceroſus ſenſus neutri⁹ plēnitudinis eſt p̄pria nota.

Symptomatū differentiæ uariæ.

Tenſiuus affectus quid indicet.

Actionis languor, uires inualidiores oſtēdit.

ulcerosa affe[ctio] unde gignat[ur]

res illi se habuerint, vires verò imbecilliores euadant. Fieri ēt pōt, vt & demat de viriū robore, & humores vnà cū parēchymate, seu trāsfusione (quæ impsentia & molē carnis, pinguitudinisq; signat) vel plures fiāt, vel pauciores. Horum itaq; vtrumuis eueniat, necessariò euadent * functiones imbecilliores. * Arbitrari autē q̄din solida corpora optimè nutricantur, posse nōnūq̄ edi imbecilliorem motum, hominum planè est, minimè perpendentium, facultates per vniuersa solidiora corpora permeare: sed perinde ac fistulas, aut canales quosdam, sic spiritui venas & arterias constituētium. Hallucinantur etiam, qui inter plethorica indicia, corporis tumorem reponūt. Quippe venarum tumor poterit forsam esse plethoricum signum, inseparabileq́;, vbi corpus ita se habuerit, vt neq; interna externis, nè hæc illis, caleant magisq; nec præterea calor immodicus vniuersum corpus detineat. Carnis autem & adipis moles, eorundem multitudinem indicabit: non tamen plethoricæ plenitudinis quæ desyderat euacuationem, signum existet. Quum autem syncer⁹ sanguis nunq̄ ita reperiatur in venis, quin illi aliquid aut bilis, aut pituitæ, aut serosi excrementi permistum sit: perinde sanè erit dicere, sanguinem ipsum augeri, ac si etiā humores dixeris. Venarū itaq; tumor, sanguinis plenitudinem indicat, si tamen is à nulla gignatur externa constitutione prorsus inualescente, aut ex fusione, aut ex ebullitione. Cauendum prǽterea erit, ne particula illa decliuis fuerit: ne'ue paulo ante cæteris vehementius mota. In summa verò, plenitudo à venarum tumore indicabitur, si omnes corporis partes eandem constitutionem seruarint, idq́; cum mediocri calore. Cæterùm tum tumor ipse, tum tensio, quum à singulis humoribus, necnon à flatu excitari possint, plenitudinis quantitatem, potius q̄ specificas differentias declarant. Siue igitur sanguis eò incrementi peruene-

Facultates per uniuersa solidiora corpora permeare.

Tumorē corporis nō oēm eē signum plethoricum.

syncerus sa quinē, ... perin tumi

Venarū tumor qn̄ sanguinis plenitudinē indicet.

rit, vt citra tunicarum tensionem, naturæ modum excedat, corporiq; grauis videatur: siue ita sit auctus, vt vasa continentia distendat: vtrunq; certè & multũ, & plenitudo dicitur: sed prior illa, secundum vires: hæc penes vasa vocetur. Iam rubor, si nec ex sole, nec ex balneo, nec ex immoderato exercitio, neq; ex calorẽ, nec ex ira verecundia'ue, neq; ex alia deniq; occasiõe extrinseca oriatur, sed vndequaq; corp⁹ æqualiter fuerit affectum, sanguineæ plenitudinis nobis indiciũ existit. Omnem autem plenitudinem, quæ in venis congesta est, facile motus arteriaꝝ ostendit, ob mutuã vasorum confluentiam: nisi vbi humores contenti in venis, q̃maximè sunt crassi & tenaces. Plenitudinis autẽ species, vbi in vniuersum illa corpus dispergit, his notis sunt distinguendæ. Rubor plenitudini sanguineæ attestatur: color verò suppallidus, flauæ bili. Quum autem pituita nimis excreuerit, ĩ album magis q̃ pro naturæ modo, color ipse mutatur: quemadmodum in atrum, si bilis atra. Opus tamen est, vt cum singulis horum humorum simul sanguis augeatur: alioqui nõ plenitudo aut plethora, sed cacochymia potius dicenda venit. Cæterùm si grauitas vel tumor præter naturæ modum accesserit, affectio talis, plethora appellabitur: ipsiusq; humoris vincentis species, ex colore diiudicabitur. Sola tamen bilis, nec tumorem, nec pondus (quæ à plenitudine seiungi nequeunt) inferre potest. Nam ante q̃ ita ea increscat, alia illi superuentura est affectio. At si sola pituita augeatur (inter cuius species annumeratur humor qui crud⁹ dicitur, fabãq; imitatur elixam, q̃ alia pituita, crassior, ac minus flatulentus existens) dũtaxat in leucophlegmatia solet per vniuersum corpus exuberare. Sunt enim & aliæ pituitæ species: dulcis nempe, acida, & salsa. Verùm ex dulci fiunt somnolenti: ex acida quum redundat, famelici: quemadmodum siticulosi ex salsa. A cruda autem,

Plenitudo secũdum uires.

Plenitudo secundum uasa.

Rubor insitus, sanguinis plenitudinem indicat.

Arteriarũ motus, uenarũ plenitudinem indicat.

Plenitudinis spẽs quibus notis sunt distinguendæ.

Cacochymia quid.

Plenitudini ppetuo adesse tumorẽ & pondus.

Pituita ĩ leucophlegmatia dũtaxat solet per uniuersum corpus exuberarẽ.

Pituitæ spẽs diuersæ, earũque usus & facultates.

Sopor unde.
Vigiliarũ causæ.
Melancholici sunt difficiles, & præter oẽm rationẽ tristes.

deiicitur appetentia, somnolentiǫ́; etiam fiunt. Siquidem si humescat, refrigereturǫ́; cerebrum, quod est sentiendi principium, statim soporosa affectio oboritur: quemadmodum si siccescat, atq; incalescat, in vigilias illabitur. Proinde omnes qui vtraq; bile, redundant, insomnes degũt:, id tamen peculiare habent, qui atra bile cruciantur, q̃ difficiles sunt, atq; præter oẽm rationem, tristes. Vigiliæ itaq; & somni causa, in cerebro ipso consistit. appetentiæ autem & illius defectus, ad os ventriculi pertinet. In quo quidem si colligatur pituita, appetitiones excitat: si flaua bilis, tum sitim, tũ cibi fastidium pariet, osǫ́; fiet amarulẽtum. At si atra, morosi, tristes * atq; formidabiles fiunt, & sine siti: salivaq; plurimum illis scatet: atq; nonnulli eorum satis videntur famelici: in quibus nimirum atra bilis, acida qualitate fuerit affecta: id quod sanè cõtingit, vbi ipsa malignior est reddita. Porrò vbi ea veluti fæx sanguinis permanet, neq; exactè est acida, satius fuerit illam appellare melancholicum succum: non autem melancholiam, siue atram bilem. Quòd verò ad pulsus pertinet, si in plenitudine flaua bilis redundet, tales necesse est reddi pulsus, qualis vbi cor calfit simul & exiccat. Si atra bilis, quales quum frigescit & exiccatur. Si pituita, quales edi solent in humida frigidaǫ́; constitutione. Vbi verò sanguis se omnino secundum naturam habuerit, nulla fiet in pulsu ab antiquo statu mutatio: alterantur autem, secundum ipsius sanguinis mutationem. At verò ex otio & humido victu sanguis humidior seipso redditur: ex ira autem, exercitatiõe, æstu, frictione, medicamento, alimentoǫ́; calfacientibus, nec nõ meraciori antiquioriǫ́; vino, calidior efficitur: quemadmodum frigidior, ex recenti frigore. Quòd si quispiam alimentis temperaturæ siccioris diutius vtatur, quæ tamen alia nulla intemperie teneantur, sanguis siccior euadet. Sed secundum etiam varias com-

Pituita in ore uẽtris collecta, appetentiam facit
Bilis utriusque facultates.

Melãcholicus succus

Pulsuũ dfriæ, p uarietate humorum exuperantium.

Sanguinis temperies a diuersis causis uariatur.

plicationes causarum, in diuersas incidet sanguis compositas intemperies: idq; citra miscellam aliam in eo superantis humoris. Quòd si ob aliorum quoq; humorum misturam, illabatur in intemperiem, certè absq; cacochymia constare talis dyscrasia non poterit: alias tamen octo differentias sortietur, sed diuerso modo, q̃ vbi ille solus & per se fuerit talis. Verum an intemperies ad solum pertineat sanguinem, an ad aliquem aliũ illi humorẽ permistum, ex iis quæ diximus, & ex aliis multis signis, facilè deprehendi potest. Fingamus igit hominі qui febre est vacuus, venas in tumorem attolli, ac totum corpus rubicundius euadere. Statim enim est expendendum num et causæ aliquæ occurrerint, ex illis quæ vim calefaciendi habent: & si hoc fortè videatur, præstiterit huiusce rei dignotionem tantisper differre, donec motio ab illis in corpore vniuerso excitata, conquieuerit. Tunc autem, si qualem diximus, talis appareat, sanguinem sanè in eo abundare, indicium erit. Mox verò grauitatẽ, tensionem, pigritiam ad motum, pulsus, vigiliam, somnum, appetentiam, fastidiũ, præcedẽtẽq; vitæ rationem, expedit reuocare ad examen, expẽdereq; an aliqua excretio solita, illi suppressa sit, aut exercitatio neglecta: & an alimentis plurib⁹, aut plurimi nutrimenti sit vsus: vel si post cibum se p̃ter morem lauerit: solitusq; sit plethoricis morbis corripi. Quibus addenda est temporis & regionis consyderatio. Nam hyeme & vere, locisq; tum frigidis, tum temperatis, maior colligitur plenitudo: minor verò locis & temporibus calidis atq; siccis. Sic etiam qui densa sunt cuti, frequentius plenitudinem colligunt. Sicuti rarius, qui rara. Plenitudo maior colligitur hyeme & uerè

G A L E N I P E R G A M E N I

De atra bile. Liber vnus.

SAnguis (qui humor omnibus hominibus est notissimus) vbi vel arteria, vel vena fuerit conuulnera-

Sangnis extra sua uasa, subito in grumum concrescit.

ta, illico effundi videtur: rubens sanè magis è venis: flauior autem ex arteriis manuum. Vndecunque autem exeat, subitò concrescit in grumum: idque nō solùm extra corpus, sed intra illud etiam: in quouis ipsius loco præter naturam contentus. Igitur magna ex parte in hoc humore rubeus color exuperat: & talis exactè optimus sanguis existit. Apparet autem nonnunquam hoc ipso flauior & nigrior: sicuti etiam et consistentia crassior atque tenuior. Quin et videtur quandoque in concreto sanguine tenuis quædam humiditas, contracta à potu innatare. Interdum & pituitosus humor cum sanguine per venas defertur. Cæterùm hæ differentiæ humorum nō mutant sanguinis appellationem. Est & alius quidam humor sanguini crasso & nigro persimilis, qui tum per vomitum, tum per deiectionem excernitur: non tamen etsi diutius aeri ambienti expositus fuerit, omnino densatur. Atque hic ipse humor aliquando à vomentibus acidus simul & acerbus sentitur: quandoque verò nullam qualitatem manifestā præ sese fert. Quum autem sanguis maiori ex parte dulcis eē videatur: pituita autem insipida, veluti aqua: certè si quādo hi humores sentiantur salsi, morbosi erunt. Euadit autem interdum ipsa pituita dulcis. Porrò pituita omnis esse debet colore albo, minimeque concrescere. Est & alius humor, qui dum vomitur, semper amarus apparet: non semper tamen flauus: sed quandoque pallidus. At semper qui flauus est, pallido crassior videtur. Iam verò, vt flaua bilis tenui serosæque humiditati cōmixta, & pallidior, & aquosior euadit: sic vbi resoluitur plurimum, vitellis crudorum ouorum apparet similis: ob idque vitellina appellatur. Igitur hæc bilis, siue pallida sit, siue flaua, siue vitellina, ī vasis habet suā generationē. At in ventriculo quædā alia gignitur bilis, quæ porri colorem refert: Alia quæ ab æruginis similitudine, æruginosa vocatur. Alia, quæ isatidis imitatur colorem. Qui

Serum sanguinis.

Atra bilis.

Salsos humores esse morbificos.

Pituita oīs eē debet colore albo, minimeque cōcrescere.

Flauę bilis species.

Bilis porri colorem referēs, in uētriculo gignitur.

Bilis æruginosa.

bus omnibus ẽ commune, vt quales sunt, tales permaneant. Vt verò ad atram bilem redeamus, ea, quia nõ concrescit, à sanguine nigro distinguitur: non tamẽ ab iis quæ propriè excrementa nigra appellantur, eo nomine differt. Hæc si quidem, quum talia sæpius vomãtur ac deiiciantur, ab atra bile q̃plurimum & facultate & qualitatibus differunt. Nam neq; acerbum saporem, neq; acidum manifestè participant: quum atra bilis tũ gustui, tum olfactui talis esse videatur. Ad hæc, excrementa nigra minime terram fermentãt, vt atra bilis. Quæ quidem * hac in re quum sit aceto q̃ acerrimo similis, partium tamẽ crassitie ab eo q̃maximè dissidet. Quamobrem, quibus corporis partib⁹ pura & impermixta adhæret, eas exedẽdo exulcerat. Acetum eteni, ꝙ tenuium sit partium, pmeat: at bilis atræ crassities, quum illi sedem firmam exhibeat, corrosionis fit causa. Taceo ꝙ nullum animal atram bilem gustare sustinet, sicuti nec meram salsuginem: in qua nullũ animal degere potest. Cuius rei mare mortuum firmum indicium præbet. Perniciosa itaq; illius generatio censet, quum ex humore atro supra modum assato cõtingat. Cæterùm ea bilis atra quæ ex flaua bile immodicè assata ortum habet, tanto hac perniciosior est æstimanda, quanto flaua bilis efficacior est sanguinis sedimento, quod amurcæ aut fecis instar generari est proditũ. Igitur vt exactæ bilis atræ humorem semper excerni ad perniciem animaduerti, sic eorum quæ nigra apoellantur euacuationẽ, non rarò salubrem extitisse comperi. Porrò sanguis qui vena secta mittitur, nigrior esse videtur in siccis calidisq; temperamẽtis corporum: sicuti & in huiuscemodi anni temporibus, & regionibus, cõstitutionibus, vitæ studiis, victus ratione, ac demq; cibis crassis & siccis: quales sunt, lens, cochleæ, et carnes taurinæ, hircinæq;, præsertim sale asseruatæ. Consimilis etiam naturæ est vinum nigrũ, crassumq;,

Nigra excrementa q̃uo ab atra differant bile.

Atra bilis est acida, terrãq; fermentat.

Atra bilis differt crassitie ab aceto.

Atra bilis cur exedat, corrodatq;.

Atram bilem gustare nullum animal sustinet.

Mare mortuũ nullum in se piscem alit.

Atra bilis quę flaua præassata orit, est oĩm pniciosiss ima

Atra bilis semper ad perniciem excernit.

Sanguis niger q̃bus secta vena vacuetur.

Melancholicũ succum gignẽtia.

& austerum. Pari etiam ratione quæcũq; ægritudines fiunt ex calida siccaq; intemperie, cuiusmodi sunt febres ardentes, crassum & nigrum sanguinem gignũt. Vbi igitur per febres ardentes melancholicus humor in cutim ipsam propellitur, carbunculus appellatus producitur. Si verò ad eam, citra febrim, decumbat, fueritq; permistus sanguini, elephantem gignere est aptus. Sin autem solus existat, ab initio quidem nigrũ tumorem gignit, qui procedẽte tempore terminatur in cancrum. Rursus, vbi acrior & contumacior hic humor fuerit, cãcrum exulceratum: vbi autem mitior, latentem & citra vlcus producit. Quippe omnes huiusmodi affectus, & præsertim cancer, ab humore melancholico oriuntur: cæterùm vt à calidiori carbunculus, ita ab eo qui minus calidus est, oriri cancer consueuit. At vbi is humor niger qualitates obtinuerit mitiores, nimirũ permistus sanguini, subrubeos elephantas progignit: qui tamen processu temporis longè nigriores euadunt. Sæpius autem natura, vasorum quæ ad sedem sunt, reserans venam, huiusmodi humorem excernit, commistum sanguini: ob idq; excretio ipsa hœmorrhois appellatur. Sæpenumero etiam eundem humorem ad crurium venas transmittit, à quo dilatatæ & distentæ, varicosæ redduntur, & cutis quæ huiuscemodi venas attingit, temporis processu nigrescit. Quòd si venas illas turgentes melancholico humore quis moliatur excidere, periculum imminet, ne homo corripiatur melãcholia: id quod fieri sæpius est visum, non in varicibus modo, verùm etiam in hæmorrhoidibus, quæ ex huiusmodi humore cõsistunt. Quòd igitur in venis & arteriis humores omnes vnà cum sanguine continentur, ostendit ipsius varietas, tum in colore, tum in consistentia: id quod etiam ex iis quæ diximus, & quæ in libro de Natura humana, ab Hippocrate prodita sunt, liquidò constat. Qui humores quãdiu

Tumores ab atra bile orti. Carbunculus. Elephantiasis.

Cancer. Cancer exulceratus.

Hæmorrhois.

Varices. Varices hæmorrhoidesq; siquis cohibere conetur, periculum est ne homo corripiatur, melanchólia.

temperamenti obtinuerint mediocritatem, animal erit sanum: ægrotabit autem, vbi vel in omnibus vasis, vel in parte aliqua, eorum aliquis à naturæ modo recesserit. Rationi autem est consentaneum, similes affectus oriri in partibus quæ profundo in corpore delitescunt, iis qui in cute consistunt. Quum itaq; flaua quidem bilis in vnam quampiam decumbens partem, generet erysipelas: atra verò, carbunculum atq; cancrũ: mirũ sanè esse non debet, si vtraq; in intestina descendens (quandoquidem internæ partes nõ sortiuntur cõstitutionem adamantinam) aliàs aliud ipsorum erodant, ac nonnunq̃ prorsus insanabilem dysenteriã efficiant. Omnes siquidem exulceratiões ab atra bile sunt insanabiles, nisi quis curationem appellet, vbi affecta pars tota circũquaq; ad partem sanam vsq; dissecta, abscindatur. Quemadmodum igitur intestina citra alicuius auxilii spem vlcerantur ab atra bile: à flaua autem, difficulter curationem admittunt: sic in profundo sitis accidit cæteris partibus, atq; iis præcipuè, quæ intestinis sunt nobiliores. Adde q intestinorum curatio facilior est, eo q medicamenta quæ iniiciũtur per sedem, statim locis affectis occurrũt: quod sanè in cæteris partib⁹ fieri facilè nequit. Porrò lien malè affectus, vel ex inflãmatione, vel scirrho, vel imbecillitate, ad nigrius conuersus, colorem vitiosum in toto corpore efficit. Quin & ipse semper iecore nigrior existit: & præsertim in animalibus calidioribus & sicciorib⁹: qualia sunt serratos dentes habẽtia. Hoc viscus etiam vel elixum, gustui quippiam acerbum refert, vt iecori nihil simile appareat. Vnde liquet iecur expurgari à liene: qui nimirum attrahit quicquid in ipso sanguine fœculẽtum existit: quale vtiq; est fæx in vino, & in oleo amurca. Ex hoc verò q medicamenta flauam bilem trahentia, auxiliantur eis qui regio morbo laborant: quæ autem aquã educunt, hydropes ascitas euacuant: sicuti & quæ

Erysipelas. Carbunculus. Cancer.

Dysenteria.

Exulceratio omnis ab atra bile est insanabilis.

Intestinorũ curatio, cur facilior sit, q aliarum internarum particularum.

Lien male affectus colorẽ totius corporis vitiat.

Lien elixus gustui quippiam acerbũ refert.

Hepar a liene expurgatur.

nigra expurgãt, elephãtos & cancros augeri prohibẽt: in confesso est etiam, vnumquodq; purgantium medicamentorum familiarem sibi humorem attrahere. Vt autem ad lienem reuertar, quandoquidem vnãquãq; corporis partem proprius alit humor, animalium verò serratos habentium dẽtes lien acerbã acidãq; exhibet qualitatẽ, manifestũ est, humorem qui illũ nutrit, talem etiam existere. Non igitur erit aliam particulã excogitare, quæ melancholico humori excipiendo sit destinata. Iam verò, per quas venas à ventriculo in hepar alimentum suggeritur, per easdem à toto corpore in illum etiam humor demittitur: tum in purgationibus quas moliuntur medicamẽta: tum in iis quas natura in morborum crisibus efficit. Quin etiam ĩ rectè valentibus, nõnunq̃ optimus sanguis ad ventriculum cõmeat, ipsum videlicet nutriturus: id quod in lõgis inediis accidit. Porrò quum natura quæ fœtum format & auget, p̃gnatiõis tempore optimum sanguinem attrahat, in venis relinquitur vitiosissimus: qui post partum tandem excernitur, quemadmodum singulis mẽsibus, qui non solùm quantitate, sed qualitate etiam superfluus atq; inutilis est. At pituitosus humor, ex pituitosis cibariis, in prima concoctione, quæ in ventriculo fit, generationem obtinet: veluti biliosus melancholicusq;, in iecore. In cuius quidem coctione pituitosus humor etiam in sanguinem vertitur. Quam ob causam nullum ipsi proprium instrumentum molita ẽ natura, ad sanguinis expurgationem, quemadmodum est vtraq; vesica & lien. Siquidem hæ sanguinem à bilioso humore & seroso expurgant: lien verò, à melancholico humore. Itaq; pituitosus humor, qui in ventriculo gignitur, quum deferatur in iecur simul cum humoribus genitis ex comestis & bibitis, vnà cum illis concoquitur, in sanguinẽmq; mutatur. In vniuersum igitur, omnes qui ab humore melãcholico prouenĩũt

Purgantiũ medicamẽtorum singula sibi familiares succos attrahere.

Lienem nutriri ab acido humore, quem recipit.

Ventriculo demitti aliquando humores, p easdem venas, per quas solet suggeri alimẽtum hepati.

Mẽstruum sanguinem quantitate & qualitate esse inutilem.

Pituitam in ventriculo gigni, at postea coctã a iecore, in sanguinem verti.

Pituitæ purgãdæ cur nullum datum instrumentum sit a natura, vt reliquis excremẽtis.

affectus, statim inter initia medicamentis eum humorem vacuantibus validè purgans, quo minus augeant prohibebis: vsq; etiam ad cancros. Non est autem eadem bilis atra in iis qui integra sanitate fruuntur, & in nonnullis eorum, qui olim naturalem habitum sunt egressi. Porrò medicamenta singula proprium quendam similéq; sibi succum eliciunt: non autem in naturam suam corporis humores permutant. Nam si medicamenta morbo regio laborantibus propinaueris: quæ verò bilem educũt, his qui infestantur aqua inter cutim: q̃minimum proprii humoris videbis vtrobiq; vacuari. Atq; inde non solùm nihil iuueris ægrotãtes, verũetiam q̃maximè læseris: haud aliter, q̃ si ipsis venas incideres. Aduerte autem columbas, atq; alia animalia pleraq; destituta esse vesica fellis.

Melancholici affectus quomodo inhibẽdi sint

Medicamenta purgantia, familiares sibi succos attrahere.

Columbæ carẽt fellis vesica

GALENI PERGAMENI DE TVMORIBVS PRAETER NATVRAM. LIBER VNVS.

INter ea corpora quæ naturaliter, & quæ præter naturam se habent, tertia quædam est constitutio eorum corporum, quæ non secundum naturam affecta sunt. Siquidem qui crassior vel gracilior est factus, non adhuc naturalis habitus fines egreditur: sed tantùm alter supra naturæ modum, alter verò infra inuenitur: vterq; autem secundum naturam est minimè affectus: quanq̃ certè horum affectuum non naturaliũ, excessus quidem, præter naturam existunt: terminus autem eorum excessuum, est actionis oblæsio. At qui tumorem ex aqua inter cutem contraxit, & qui ex tabe euasit gracilior, præter naturam sanè vterq; est affectus. Igitur in præsenti libro, de tumoribus præter naturã, qui tum corpus vniuersum, tũ quãlibet illius partem occupant, nobis disserere est animus, sumpto a phlegmone initio. Phlegmone dicitur tumor carno

phlegmone q. sit.

ſarum particularum, vbi cum tenſione, renitentiaq́;, necnon dolore pulſatili & calido, ruboreq́;, maiorem ſibi tumorem contrahũt. Ex quibus quidem ſignis ſanguinem redundare in inflammatione ipſa, exiſtimandum eſt. Cuius ſanè defluxus priusq̃ ſit impactus, facillimè his quæ refrigerant atq; aſtringunt, repellitur: pſertim ſi tumor fuerit exiguus. Vbi autẽ fluxio impacta iã tenaciter hæſerit, nullum ab aſtringentibus & refrigerantibus auxilium admittit: indiget autem vacuari. Iam verò pars phlegmone obſeſſa, nõ ſtatim ab initio fit immodicè calida: ſed procedẽte tempore: priſtina nimirum perſpiratione impedita, ex obſtructione omnium meatuum. Iccirco ſi inibi ſanguis diu immoretur, neceſſum ẽ, vt omnino putreſcat. Siquidem omnia corpora ſimul calida & humida, in calidum locum coacta, putreſcunt promptè, ſi nec euacuentur, neq; refrigerẽtur. Quare & quæ ex ipſius putredine caliditas naſcit, ei ſuperuenit, quã ante habebat. In vniuerſum autẽ, nihil in ĩflammata particula permanere poteſt exactè ſecundum naturam ſe habens, inflammatione perſeuerãte diutius: ſed omnia ſimul cum carne, cutis videlicet, nerui, tendones, membranæ, atq; vaſorum tunicæ, fluxionem ipſam ſuſcipiunt. Quare & oſſa interdum fluxio ipſa inuadit: ſicuti & ab ipſis primò affectis, nonnunq̃ oritur: quemadmodum etiam à neruis, vbi ſcilicet, vulnerantur. Cutis igitur, vbi ſecundũ naturam ſe habet, laxa eſt, in iis qui craſſi non admodum ſunt: & locus medius, cui ipſa ĩcumbit, exiſtit vacuus: nec ſecus ea quæ in carne ſunt ſpatia, conſpiciuntur inania. Omnia autem hæc per inflammationes replentur ſanguine: ex vaſis quidem, per eorum tunicas reſudante: in quacunq; autem carnis particula, ad modum roris permiſto. Vbi verò procedente tempore vicerit quidem natura: fluxio autem omnis cócocta fuerit, ac genitum pus: extra carnem id pellitur à faculta

Phlegmones accurata deſcriptio.

Phlegmones curatio.

Putreſcere calida & humida, vbi in calidum locũ impacta, nec vacuantur, nec refrigerantur.

Oſſa interdũ fluxionẽ ipſam ſuſcipere.

Phlegmonis generatio.

te, quæ in ea est, expultrice. Quòd si vel meatus naturalis cõspicuus sit, vel locus rarus existat, pus sanè partim perspirat: partim sensibiliter effluit. At si incũbens cutis densa duraq; extiterit, ibi pus detinetur, atq; eã à subiecta ipsi carne dirimit: deinceps & sui acrimonia corrodit, & foras egreditur, nisi quis eam præuertat scarificare. Cæterùm natura à fluxione victa, non amplius ad pus, sed ad alienam quampiam mutationem, aliàs diuersam, proficiscitur sanguis. Porrò dũ pus corpora excoriat, continentiaq; à subiectis diducit, ac deinceps eo vtcunq; vacuato, quæ dissident inter se, pristinam constitutionẽ nequeunt recuperare, is affectus vocatur sinus. Qui nimirum nisi quàm celerrimè percuretur, callum contrahit, procedenteq; tempore durus euadit, nec amplius subiectis ipsi partibus agglutinari potest. Astringitur tamen medicamentis, & vict⁹ ratione exiccatur, ita vt particula integrè esse sana videatur. Non solùm tamen ex inflammatione gignuntur abscessus, hoc est diductiones particularum: sed & statim à principio iterdũ proueniunt, pp humorem aliquem, qui temporis processu excoriet, atq; à contẽtis continentia dispescat. Proinde & incisi omnimodam speciem humidorum ac solidorum corporum ĩtus habere apparent: & non rarò etiam animantia in ipsis reperta sunt, omnibus ferè quę ex putredine ortum habent, simillima. Fistula, sinus est angustus & lõgus, aliis sinibus similis. Qui sanè astringitur, & rursum diducit etiam ob excrementorum effluxum. Iam in atheromatis reperitur quiddam pulti consimile: in melice ridibus, melli: vt seuo, in steatomatis. Plerunq; autem quædam tunica membranosa singula hæc continet. At gangræna carbunculiq; excitantur, quum sanguis tanq̃ feruens & inflammationi propinquus, exurit cutim. Proinde & cum crusta fiunt, & bullæ vlcus præcedunt, quemadmodum in ambustis. Quin & acutissimã

Abscessus quomodo fiant.

Sinus quid.

Animalcula interdum reperiri in abscessibus.

Fistula quid.

Atheromata. Meliceris. Steatomata.

Gangręna.

Carbunculi.

febrim inferunt, atque in discrimen vitam trahunt. Nigra autem prorsus, ac cinerulenta apparet crusta carbunculorum vlceris: nec tamen inflammationis circũstantis color, sicuti in aliis, ruber conspicitur: sed ad nigrius vergit, alio sanè modo q̃ in suggillatis, vel à gelu pèrfrigeratis. Non enim vehementer liuet, veluti in illis tumor: verùm habet quippiam splendidum, quemadmodum bitumen Iudaicum. Huiusmodi siquidē est exquisita atra bilis: vnde & malignitas vlcerum quæ ĩ carbunculis sunt, accidit. Siquidem sanguis, vel statim ab initio, vel in ipso feruore superassatus, melancholicus fieri videtur. Verùm citra feruorem atra bilis cancros constituit: atque eos cum vlcere, vbi acriorem illam esse contigerit. Quamobrem & nigriores sunt colore omnibus quæ inflammatione infestantur, & minus calidi. Venæ aũt in his replentur & tẽdunt magis, q̃ in ipsis inflãmatiõib⁹. Ad hæc gãgræna maximis succedit inflammationibus: quæ sanè mortificatio quædã affectæ partis existit: & nisi curet celerrimè, vsque adeò pars affecta extabescit, vt inuadat alias cõtinuas, atque sic hominē perimat. Porrò in naturali statu, insensibilis nobis est arteriarum motus: in inflãmationibus autem, is cum dolore sentitur. Arteria siquidem dum dilatatur, corpora circũiacentia percutit: atque ex eorũ plaga ob inflammationē dolemus. Quòd si arteriæ tunica inflammatione vrgeatur, tunc ratione percutientis simul & percussi, geminatur dolor. Si fluxio biliosa in aliquam partem decumbat, idq́; ab exquisita bile profecta, cutem exulcerat: si verò sanies aquosas, vel etiam sanguinem habeat, minus erit acris, sed particulam magis ĩ tumorem attollit, q̃ exulceret. Hoc igitur erysipelas nominatur: alterum verò herpes. Humor autem à quo vnumquodque horum gignitur, tũ ex colore, tum ex caliditate partis affectæ, facilè dignoscetur. Rursus, quum fluxio acris, hæc quidē min⁹, hæc

Carbunculorũ descriptio.

Atra bilis, qualis,

Cãcros gignit atra bilis non feruida: quæ si acrior fuerit, illos, ꝓducit exulceratos.

Gangræna q̃d.

Dolor pulsatilis affligit inflammatas particulas, ob arteriarum motionem.

Erysipelas.
Herpes.

verò magis, talis existat: sciendum est, ab acriori fieri herpetem exedentem: ab altera verò miliarem. Atq; hæc sanè fluxio pituitam habere mistam mihi planè videtur: ut illa proficisci à meracissima bile: quare & cum erosione oritur, affectu semper proximam inuadente cutem. Verùm si ex æquo sanguis & bilis cōmista fuerint, huius affectus forma & natura, in medio erysipelatis & inflammationis consistet. Quod si alter ex humoribus longè exuperet, ab exuperante affect⁹ nomen sortietur: cum adiectione tamen humoris admisti. Dicetur itaq; erysipelas inflammationis particeps, flaua bile superāte: inflammatio verò erysipelatosa, vincente sanguine. Similis quoq; erit aliarum mistionum interpretatio. Quatuor enim sunt affectiōes, quæ assiduè ex humorum fluxione oriuntur: erysipelas, œdema, inflāmatio, & scyrrhus. Erysipelas igitur, vt dictum est, biliosa fluxione exuperante oritur: inflāmatio, sanguinea: œdema verò, tenui pituita: quemadmodum & crassa & lenta, altera quædam scirrhorum species consistit: nanq; alteram fæx sanguinis efficit: quæ ipsa rursus sanguinis fæx, est duplex: alterā enim speciem Hippocrates nigram nominat: altera verò & ipsa quidem est nigra: propriè tamen atra bilis vocat. Istius itaq;, cancri soboles sunt: alterius verò nigræ, vna quædam scirrhoꝝ species: quæ sanè ab altera quæ ex pituita cōsistit, colore distinguitur. Atq; vtrisq; cōmunia sunt, maior q̄ sit pro naturæ ratione tumor, tū dolore vacans, tū durus: & q; vtraq; species quandoq; ab initio gignatur: quandoq; ex permutatione alicuius tumoris immoderati⁹ refrigerati. Scirrhis propinqua sunt tum ecchymomata, hoc est trāsfusiones: tū melasmata, siue denigrationes. Qui affectus fiunt sanguine ex ipsis venis effuso: nunc tunicis earum contusis: nunc ipsarum finibus reseratis. Quòd si arteria adaperta fuerit, affectus hic aneurisma vocatur. Fit au-

Herpes exedēs gignit ab acriori bile: vt miliaris, a minus acri.

Erysipelas phlegmonosū. Inflāmatio erysipelatosa.

Oedema.

Scyrrorum species duæ.

Fęcis sāguineę duplex spēs.

Ecchymomata.

Melasmata.

Aneurisma.

tem, ea vulnerata, quum ad cicatricem superposita cutis deuenerit, arteriæ verò vlcus permanserit, ipsa nequaq̃ conglutinata, neq; ad cicatricem perducta, neq; carne obturata. Cæterùm tumor ille compressus digito cedit. Quum igitur sanguis quẽ arteriæ continent, tenuis & flauus existat, ac præterea mistus subtili spiritui, & multo, proindeq́; fit etiam calidior eo qui continetur in venis, adeò sanè is effluit, vbi vulneratur arteria, vt ægrè supprimi possit. Cedit etiam in ædematibus materia premẽtibus digitis: & pars ipsa foueæ modo excauatur. At in hoc affectu pulsus non adest, vt pcipitur in aneurismate, & color albicantior existit. Ad hæc œdema longè latius & maius est aneurismate: nisi quando grumus adnatus, coalit⁹ ex aneurismate, sphacelum, hoc est siderationem, efficiat. Sic enim vniuersam solidorum corporum corruptionem appello: ita vt ossibus quoq; insit. Gangræna autem, solido⁊ corporum mortificatio est & ipsa, verùm ossa nequaq̃ corripit, maximasq́; sequitur inflammationes. Repetẽdũ autem rursus hoc est, atram bilem, si quidem mordax decubuerit in carnem, circũpositam cutem exulcerare: si verò mitior extiterit, cancros citra vlcus inducere. Iam verò, qui affect⁹ ex ulcere & tumore circũambiente constat, phagedæna vocatur. Depascitur etiã, & herpes circũuicinas partes: solius tamen cutis exulceratio existit: phagedæna verò, vnà cum cute, attingit etiam subiecta. Quæ vlcera omnia, cacoethe, hoc ẽ maligna vocantur. Porrò scabies & lepra, melancholici affectus, ad solam cutem spectant: quemadmodum si in solis venis & carne fiant, nomen obtinent cancri. Præterea elephas affectus melancholicus est, ià sanguine quidem melancholico primam habens generationem: tempore verò procedẽte, atra bilis copia sanguinem ipsum exuperat. Quo tempore corpus iam & grauiter olet, turpeq́; & deformatum videtur: atq; iter-

Arteriarũ sanguis qualis existat.

Oedema quõ ab aneurismate differat.

Sphacelos.

Syderatio.

Gangræna.

Phagedæna.

Herpes depascens.

Cacoethe ulcera.

Scabies.

Lepra.

Cancer.

Elephas.

dum etiam exulceratur. Iam pudendorum tensiones præter naturam, quæ non desistunt, quidam satyrismum, quidam priapismum appellant. Achor autem, vlcus est in capitis cute, quod coniiceres pituitæ salsæ, & nitrosæ esse sobolẽ. Ac defluit quidem ab eo sanies quędam nec aquosa simpliciter, nec ita, vt mel, crassa. Ceria (quos fauos nominant) cum tumore quodam exiguo & q̃plurimis foraminibus accidũt, melleo quodam humore fluentibus. Quin & alii tumores præter naturam his minores per cutem fiunt, nimirum myrmeciæ, acrochordones, psydraces, & epinyctides: qui sanè affectus omnibus cogniti sunt. Non minus autem est notus furuncul⁹: qui quidem mitis existit, si solam cutem obsederit: malignus autem, si descẽderit altius. Sic enim tuberculo est similis, ab eo sola duritie differens. Vterq; autem affectus mistæ cum inflammatione esse speciei videt. His tertio loco succedit bubo. Quarto is quem nõnulli vocant phygethlõ, caliditate simul & generationis celeritate id ab aliis tuberculis distinguentes. Qui affectus glandulosarum partium est inflãmatio. Hæ autem partes vbi ad scyrrhum deuenerĩt, ĩs affectus struma & chœras vocatur: quemadmodum etiã vbi ĩdurãtur testes, σαρκοκήλη, & ramex carnosus dicitur. Quum autem in eorum tunicis humor aquosus colligitur, hydrocele nominatur: à quo affectu, epiplocele & enterocele differunt: q alterum omẽti: alterum intestini cuiuspiam descensum in tunicas testium significet. Quemadmodum autem vnumquodq; dicto rum nominum partis morbum indicat, à qua affectus cognominat, sic & κιρσοκήλη recens nomen, hoc est varicosus ramex, in parte iam dicta declarat ipsum affectum consistere. Quanq̃ veteres, & alias etiam turgentes venas κίρσους, hoc est varices nominãt. Fiunt quippe in cruribus etiam varices, ob imbecillitatem venarum quæ inibi existunt: & tunc præsertim, quum san-

Satyriasmus. Priapismus. Achor. Ceria. Myrmeciæ. Acrochordões. Psydraces. Epynictides. Furunculus. Tuberculum. Bubo. Phygethlon. Struma. Chœras. Sarcocele. Ramex carnosus. Hydrocele. Epiplocele. κιρσοκήλη Ramex uaricosus. Varices.

guine corpus crasso redundat. Peritonæo vulnerato, vel rupto, nec postea cōglutinato, tumor quidem mollis eam regionem occupat. Quòd si id in inguine eueniat, tumor tale bubonocele nominatur. Si verò circa vmbilicum, sic affectos ἐξομφάλους quidam appellant. Cæterùm peritonæi solius nulla harum affectionum existit: sed & nerueam propaginē musculo affici prorsus est necessarium. In hydropicis etiam, copia quidē materiæ eadem in regione aggregatur: aquosæ sanè, in ascite: flatuosæ, per tympanitem: pituitosæ deniq; in affectu anasarca, & eo quem leucophlegmatiam appellant. Porrò epulides, parulides, thymi, & alia id genus, carneæ suppullulationes existunt. At vuæ, gurgulionis: tonsillæ, earum glandularum quæ inuicē in faucium initio opponūtur: paristhmia deniq;, eorum corporum quæ in ipsis faucibus sunt, inflammationes existunt. Polypodes autem, aut inflammatione, aut tuberculo, aut alia quapiam suppullulatione in naribus consistente, gignuntur. Encanthis verò, in magnis oculorum angulis fit, tumor non toto genere præter naturam, sed sola magnitudine. Vngues autem adnascentiæ quædā sunt mēbranæ exterius adnatæ oculis: quæ ab osse circūambiente delata, vsq; ad iridis coronā extendit. At quæ vocant staphylomata, hæc quidem solo situ: hæc verò dispōne ipsa, pter naturā existunt.

Bubonocele. ἐξομφάλους. Hydropis tres species. Epulides. Parulides. Thymi. Vua. Tonsillæ. Paristhmia. Polypodes. Encanthis. Vnguis oculi. Staphylomata.

GALENI PERGAMENI DE TREMORE

palpitatione, conuulsione, & rigore. Liber vnus.

SENSILES motus in sanis animalium corporibus, duplices genere existunt. Alii siquidem fiunt secundum voluntatis imperiū; quos sanè à neruis & musculis edi-

Motus sensibilis duplex: vnus uolūtari⁹ qui ad neruos & musculos; a-

tos, liberæ voluntatis actiones mos est medicis appella re. Alii autem à corde & arteriis profecti, functiões ap pellantur vitales. Est & tertia in venis insensilis motus species, de qua impræsentiarum differere, nõ videtur expediens. Cæterùm motus à neruis & musculis editus, quo manus atq; crura mouemus, in tremore, & conuulsione, morbosoq; rigore, ac nonnunq̃ palpitatione apparet. Etenim istiusmodi affectus, incompositi, exorbitantesq́; sunt motus instrumentorum, quæ dum integrè valent, motus voluntarios proficiunt.

lius uitális, quí ad cor, & arterias pertinet.

Tremor igitur, imbecillitate facultatis quæ vehit atq; mouet corpus, efficitur. Etenim animalium partes graues quũ sint, deorsumq́; ferri natæ, ex se vsquequaq; moueri nequeunt: sed facultas à principio musculis, p neruos delata, quasi vehiculum quoddam, atq; ala motus ipsarum est. Quæ si exactè defecerit, partes vti relaxatæ resolutæq́;, deorsum vergunt, atq; instar auis expilatæ concidunt. Vnde membra hoc pacto affecta, omni motu priuantur. Verùm si facultas ad musculos per neruos fluat, exigua tamen & debilis, vt quãtum oportet membra corporis vehere, librareq́;, aut velu ti pondus aliquod ferre, non possit: membrum sic dispositum, cum tremore dehiscere necessariò conspicimus. Siquidem motus coacti violentiq́;, qui vires debilium superant, fiunt haud dubiè tremuli: vt constat in onera grauia gestantib⁹. Pari quoq; modo siquis timore correptus fuerit, manibusq́; siue quid agere, siue librare voluerit, tremulæ quidem manus agendo: tremula quoq; crura incedendo ei ob timorem fiunt. Timor quippe facultatis robur, nihilominus q̃ onus, imminuit. Consimili modo senes imbecillitatis causa tremuli euadunt: & quibus ob ægritudinẽ laborauit ipsi⁹ corporis robur, his haud sine tremore perficitur motus. Tremor itaq; est compositus motus, fitq́; vbi corpus propria grauitate deorsum vergit, sed rursus à fa-

Tremor quomodo fiat.

Motus uiolenti, qui uiribus superiores sũt, fiunt tremuli.

Perculsi aio æ dunt actiones tremulas.

Timor facultatis robur immínuit.

Senes cur tremuli.

Tremor est motus cõpositus.

Palpitatio a tremore quo differat.

Moueri multa quæ prorſus immota uidētur: ut auis quæ ſe ſe i ſublimi aeris regione ſuſtinet.

Statio eſt motus.

Iacētem in pedes delabi facultatis extreme laborantis eſt ſignum.

Extenſam manum habētes, mouentur.

cultate eleuatur ſurſum: particulis nimirum ipſis viciſſim loca mutantibus. Differunt autem inuicem palpitatio & tremor, quum nimirum non eodem loco quo tremuli, palpitatione correpti afficiantur, nec eadem cauſa, nec præterea idem ſit vtriuſq; ſymptoma. Nullus enim tremit vtiq;, niſi membrum aliquod mouere prælegerit. At membra palpitantia, & ſi repoſita iaceant, nulloq; exagitentur motu, palpitant: id q̄d mirum eſſe non debet. Alia ſiquidem multa, licet immobilia videantur eſſe, vtpote in eodem permanētia loco, mouentur nihilominus tamen. Auis quippe, in ſublimi regione aeris ſuſpenſa, dum ſeſe, quo minus ruat, ſuſtinet, aliquo vti motu videtur. Is igitur motus (quæ immobilitas fortaſſe tibi apparuerit) ex duobus certis motibus, qui in contraria loca diducere corpus queūt, eſt miſtus. Quorum ſanè ſi alterum, nempe motum ſurſum, ſuſtuleris, à reliquo deorſum deduci corpus minimo negotio videbis. Ob id etiam ſtare q̄ incedere iis qui viribus ſunt imbecillibus, haud minus eſt laborioſum: quum ſtatio ſit quoq; mot⁹. Sublata nāq; anima, quæ & mouet, & corpus erigit, corpus prius rectum, mox ſtratum facilè videremus. Quare non immeritò monuit Hippocrates. Si æger ſeipſum continere non poſſit, & ex lectica in pedes corruat, grauius ē. Nam iacentem ad pedes delabi, facultatis extremè laborantis firmiſſimum eſt indicium. Etenim ſtare, aut ſedere, aut ſurgere non poſſe, graue certè eſt, ſed eo ſanè minus graue. At more viuentis decumbere non poſſe, ſed ceu demortuum inanimatumq; corpus deorſum irrepere, extremum eſt malum. Quòd autem vbi quis manum extenſam aliquandiu in illa figura conſeruat, aliquo motu moueatur, argumento ſunt vtraq; genera muſculorum ſimul & ex æquo tūc operantia. Liquet itaq;, ei qui nullo ſe mouere motu conatur, tremorem minimè accidere poſſe. Palpitatio aūt,

partibus etiam motu carētibus euenit. Etenim supercilium, palpebræq; & oculus, sæpenumero, nulla concurrente voluntate, attolluntur. Præterea in partibus palpitatione affectis, eleuationes depresſionesq́; apparentes, corporum quasi repletorum, moxq; enacuatorum, extenſiones & contractiones exiſtunt: in tremoribus autem, nec diſtenditur quicq̃, nec etiam contrahitur. Cæterùm non omnia palpitant. Neruum ſiquidem, aut os, aut chartilaginē, palpitare non videas, quum cauitate careant, qua nunc diſtenta, nunc cōtracta, attolli quum diſtenduntur, cadere quum contrahuntur ſuis partibus poſſint. Eſt itaq; palpitatio, dilatatio quædam, atq; cōtractio, præter naturæ ordinem. Tremor verò, partiū quæ viciſsim ſurſum deorſumq́; feruntur, motus inuoluntarius. Vnde perſpicuum eſt, membra quidem tremula priorem mutare locum: palpitantes autem particulas, perpetuò eundem tueri. At verò ſpiritum craſſum & vaporoſum in aliqua cauitate collectum, exituq́; prohibitum, palpitationum eſſe cauſam pronuncio. Nā quòd palpitatio ab ſpiritu oriatur, celeritas ortus & ſolutionis illius indicat. Etenim corpus noſtrum conſtituunt (vt nos Hippocrates docuit) continentia, & contenta, & quæ feruntur impetu. Continentia ſiquidem appellauit ſolida: continent enim, ac liquida claudunt. Contenta autem, liquida: nam liquida ſolidis continentur. Quæ verò impetu ſemperq́; feruntur, ſpiritus: nāq; hi per vniuerſas corporis partes facilè permeāt. Erit igitur ſpiritus quidē, ſed craſſus & vaporoſus, palpitationis cauſa. Nam ſi ille clarus, tenuis, purusq; fuerit, citra vllum impedimētum transfluet: ac proinde partes nec replebit, nec euacuabit. Porrò vt ſolis arteriis ineſſe palpitationem minimè verum eſt (quod profitebatur Praxagoras) ſic reperiri poſſe arteriam non dubito, quæ & palpitationis & conuulſionis aliquid ſæpe oſtēdat. Iam verò pal

Palpitatio quibus partibus accidat, & quibus minime.

Palpitatio eſt dilatatio & cōtractio præter naturę ordinē. Tremor ē motus inuoluntarius.

Palpitationis cauſa.

Conſtituentia corpus noſtrū ſunt continentia, cōtenta, & quæ feruntur ī petu.

Palpitatio quibus sit familiarior.

pitatione facilè corripiũtur frigidiores ætate. Adhæc, natura corporis frigidior, regio frigida, hyems, mollis viuendi ratio, crapula, & vini vsus immoderatus, cibi flatulenti & frigidi, omnia breuiter quæ corpus absolutè refrigerant, palpitationi sunt generandæ idonea. Sicuti illorum contraria eandem submouere possunt. Calfacientia quippe, attenuant spiritum, corporaq; mollia simul & rara efficiunt, vt ille expirare possit. Verùm refrigerantia condensant, congregantq;, ac corporis meatus arctiores reddunt. Insup crassum, densumq;, ac turbidum efficiunt spiritum, qui sua crassitie, corporumq; ipsum continentium dẽsitudine, retinetur, vt minimè exhalare possit. Meritò igitur veteres, iis contra palpitationẽ sunt vsi medicamentis, quæ attenuare & excalfacere possunt. Cuiusmodi sunt quæ ex pyrethro, adarce, & pipere constant. Aquas quoq; calidas ex terra prodeuntes, & præcipuè nitrosas, sulphureas, bituminosasq; cõmendant. Et aqua marina actu calida, muriaq; marinæ vice vtuntur, si mare absit. Porrò castoreum, non solùm bibitũ, sed ẽt admotũ extrinsecus, ad id optimum est medicamẽ. Cæterùm palpitationis generatio ex frigido dũtaxat prouenit: tremorem verò, ob multas & alias causas fieri contingit. Nam dispositio hæc, facultatis quæ corpus mouet est imbecillitas: sed causa quæ hanc ipsam imbecillitatem inducere potest, specie variat. Aut enim alimenti defectu, aut exoluto vitali robore, aut violenta vehementiq; refrigeratione, virtutem occupante, aut repletione ipsam instar ponderis aggrauãte, admodum imbecillis ad motũ facultas redditur. Vnde non sicuti palpitantibus, ita & trementibus vna dũtaxat medicamentorum species congruit, sed varia. Ac pro differẽtia ipsius causæ, oportet per contraria semper medẽdi rationem variare. Etenim mulierem quæ post partum nec secundas expellere, nec sanguinem expurga

Calfacientium uires.

Refrigerantiũ facultas.

Palpitationem quæ soluũt medicamenta.

Palpitatio ex frigore tãtum prouenit.

Tremoris causæ diuersæ.

Trementẽ mulierẽ ob purga

re poterat, indeq; tremore correpta est, secta i malleo lo vena, curauit Hippocrates. Quòd autem sanguine exuberante, venam incidere oporteat, omnibus notum esse arbitror: quum sanguis contineatur in venis. Quòd verò laborante matrice, in malleolo aut poplite icidere expediat, id docet commercium venarum. Siquidem per venas cõ municantes semper vacuare est opus. Nam si venas, quæ particulæ affectæ non consentiunt, pertundas, minimè affectum locum curabis, sed potius sanum offendes. In animalibus itaq; motus voluntarii opifex, fabricatrixq́; facultas est, quæ vniuersas animalium partes gubernat. Huius autem instrumenta, nerui & musculi existunt. Igitur motu priuari, aut non pro dignitate moueri contingit mẽbra, vel ob instrumentorum, vel ob facultatis affectus. Palpitationes itaq; & conuulsiones, & membrorum resolutiones, instrumentorum vitia: tremores verò, virtutis imbecillæ affectus existunt. A rigore autem distinguitur tremor, quòd tremor quidem non sine consilio mouendi partem, contingat: quassatio verò, quæ vehementer rigentibus insidet, adeò violẽter valideq́; concutiat corpora, ut quietem agere minimè queant, vel siquis viriliter illis resistat. Insuper, tremor, vnius duntaxat particulę: rigor vniuersi corporis est affectꝰ. Adhæc, tremere quidem nonnullos, absq; vlla refrigeratione sensibili, compertum est. At rigêre, absq; hoc vt videatur corpus refrigeratum, est impossibile. Non tamen refrigeratum esse, & videri, idem esse fatearis. Motus præterea in rigentibus, inuoluntarius omnino est: in trementibus autem, non absq; imperio voluntatis consistit. Porrò vt motus aliquis dici rigor mereat, opus est vt cum refrigeratiõe sensibili, inæqualis inuoluntariusq́; totius corporis motus accedat. Quæ sanè quassatio, si in nonnullis accessibus solam superficiem concutiat, nec vniuersum corpus commoueat, is affe

mẽta post partium retenta, secta in malleolo uena curauit Hippocra. Matrice laborante, uena secãda est i malleolo, aut poplite.

Palpitatio est organorum uitium.

Tremor, uirtutis imbecille ẽ affectus.

Tremor nõ fit sine cõsilio mouendi partem.

Rigor fit iuitis

Rigor a tremore quo differat.

Rigori quid requiruntur.

Horror talis affectus est cutis, qualis totius corpis, rigor.

ctus horror vocatur. Horror itaq; talis duntaxat cutis, qualis vniuersi corporis rigor, affectus est. Cæterũ impræsentiarum non de rigore aut horrore qui sana corpora infestant, sed de illo qui ægris solet superueni re, disputare consilium est. Igitur morbosus rigor secundum Hippocratis dogma, refrigeratio quædam ẽ dolorifica, cum inæquali totius corporis concussione. At verò rigore affici, innati calidi affectum esse omni bus ferè in confesso est. Verùm enimuerò, calidũ hoc innatum minimè gigni motu aut frictiõe arbitramur, sed corpus omni ex parte conspirabile, confluxileq; esse contendimus: calidum autem ipsum non aduentitium, nec animalis generatione posterius, sed primarium, primordiale, insitũq; putamus. Natura itaq;, ani maq;, nihil aliud q̃ calidum est. Quocirca si hoc sponte semperq; mobile eẽ cognoueris, errare minimè pote ris. Qua igitur ratione is calor semper existit mobilis, ea nimirum, nec intus solùm, nec foras mouetur: sed alter ipsius mot⁹ succedit alteri. Cito enim immobilẽ ipsum redderet intus statio: foris autẽ, quies eum dissi paret. Nam calidum moderatè extinctum, rursusq; moderatè accensum (vt ait Heraclitus) semper mobi le remanet. Accenditur igitur, vbi appetens nutrimen tum versus centrum inclinat. Extinguitur autem, vbi foras & vndequaq; dispergitur. Ac mouetur quidem ipsum innatum calidum à suo principio foras, caliditatis ratione: intrò verò, atq; ad proprium principium illabatur, quia etiam frigiditatis est particeps. Hoc siquidem calidum, & mistum est, & ex calore frigoreq; ortum habet. At prima quidem calidi ratio spontaneã sui ipsius mobilitatem includit, hacq; ad operandum maximè eget. Nihilominus tamen magnum quoq; à frigore adiumentum accipit. Nam quum innatum calidum & eleuare in altum, & secum alimentum rapere natum sit, certè si frigus lationem calidi nõ coerceret,

Rigor quid.

Calidũ innatũ nõ est aĩalis generatione posterius.

Natura nihil aliud q̃ calidũ est.

Aĩa nihil ẽ aliud, q̃ calidum.

Calidũ innatũ quõ ĩtro & foras moueatur.

Calidũ innatũ esse mistũ, atq; ex calore & frigore suũ ortum habere.

penitus

penitus euanesceret, atque dissiparet. Porrò animal tūc sanum existimatur, vbi temperamentū, naturæ ipsius limites non excedit: hoc est, quum calor frigusque temperatura mediocri mutuo inter se miscentur. Si verò altera qualitas immodicè alteram superet, tūc animal laborare morbo, qui congruens sit naturæ causæ superantis, necesse est. Etenim * inflāmationes, erysipelata, vlceraq; serpentia, necnon carbones, omnesq; tū impensè calidi, tum febriles affectus, dum vis calidi dominatur, vtique fiunt. At conuulsiones & tetani, palpitationes, stupores, resolutiones, morbi comitiales, atque ii affectus qui homines attonitos reddunt facultate frigoris dominante oriūtur: inter quas affectiones rigor enumeratur, qui refrigeratio simpliciter nō est, sed tātùm secundum sensum. Fuerit itaque rigor innati calidi, vehemens, confertimq; affligens, ac violenta secūdum sensum refrigeratio. Iam verò quemadmodum quod in naturam haud latenter reuertitur, est iucundum, ita quod à natura pari modo recedit, dolorificū fuerit. Quare vnum idemq; frigus, aliàs quidem delectasse, aliàs verò tristitia affecisse credimus. Nam si frigus corpori extra modum calfacto, admotum fuerit, id prorsus delectat. At si corpus suam naturā retinens, confertim, abundeq; refrigeretur, dolebit vtique & tristitia afficietur. Igitur nec dum alimenti defectu innatum calidum obscuratur, nec dum pabuli copia obruitur, nec dum ob imbecillitatem collabitur, rigorē fieri contingit: sed quoties ipsum validum existens, intenditur, ac dein coercetur, reprimiturq;: quod solet flāma, vbi confertim aqua illi instillatur. Calor itaq; per rigores, nec substantia nec robore læsus, ad vniuersas corporis partes extendi ferriq; properat: impeditus autē, versus principium propriè consurgit, inibiq; permanere non valens (substantiæ enim semper mobili quies mors est) seipsumq; congregans, ac veluti in spirā cō-

Alal, quā & valere, & ęgrotare dicatur.

Affectus calidi.

Affectus frigidi.

Rigor est secūdum sensum refrigeratio.

Iucundū quid. Dolorificū quid.

Rigor quā oboriatur.

Mobili substātiæ quies mors est.

trahens, æqualiter quidem, non amplius tamen citra violentiam, extenditur. Vbi verò exiliens infestantibus reluctantibusq; rebus occurrit, ac nunc pellit illas, nunc pellitur, idq; impulsibus & conflictibus variis, tunc sanè corpus mira quassatione ob duplicẽ illũ atq; inæqualem motum, haud citra dolorem concutitur, q̃diu molestantia adfuerint. Concussio igitur, quassatioq;, necnon omnium membrorum fremitus, omnisq; irregularis, inordinatus, inuoluntariusq; motus, ob caloris innati, factiq; iam vaporosi, inæquales, validos, violentosq; occursus atq; resultatiões, rigoris tempore, perficiuntur. Quamobrem corpus in rigoribus rursus incalescit exactius, q̃ quum naturaliter se ipsum habebat. Sudores quoq; effunduntur è corpore. Etenim vbi post multos conflictus molestantia fuerint explosa, exacteq; iam perspirauerit corpus, tribus de causis id calfieri est necesse. Nempe q; calidum vndiq; spiratione priuatum, in profundo collectum fuerit: quodq; postea vehementer ad exteriora se extenderit: ac tertiò deniq;, q; per occursus illos, conflictus, atq; violentos motus, natura calor reaccenditur. Itaq; sæpe i huiusmodi reditu de profundo calidum quasi ebulliens, confertim humidum quoddam effundit, quod sudorẽ vocamus. Ob idq; in rigore refrigerari, nec rursus calfieri, prauum est: calidumq; succubuisse portendit. Est autem rigor indicium maximum exquisitæ tertianæ; quæ ab ingenti oritur ardore: eatenusq; ab ardente cõtinua deficit, quatenus in ea incendium ipsum facit intermissionem. Nam & sitis inexpugnabilis, & refrigerationis cupiditas, & bilis syncerę vomitus, vomituq; peracto quies (quæ omnia signa sunt caloris exuberantis) comitantur exquisitam tertianam. Febribus ẽt ex ingenti ardore continuis, solet rigor superuenire, easq; soluere. Præterea acre calidumq; medicamentũ vlceri admotum, primò dolorem, mox horrorem, ac

Incalescit corpus a rigore vehementius q̃ antea, tribus d causis.

Rigentes non recalfieri, prauum indiciũ ẽ.

Tertiana, quõ ab ardente cõtinua differat.

Rigor solet febres ardentes soluere.

dæmum rigorem inducit. Inflammationi etiam in abscessum conuersæ, rigorem horroremq; necessariò accidere nouimus. Ad hæc res auditu visuq; formidabilis, interdum horrorem, rigoremq; inducit. Ex quibus vtiq; liquet, non frigori duntaxat, rigorem tribuendum esse: quum ab aliis causis, & præcipue ab acri & calido humore delato per sensibilia corpora interdum proficiscatur. Cæterum neq; frigidum humorē, neq; acrem, ad rigoris generationem, simpliciter excellere, sed proprium modum ipsorum vtriq; necessariò inesse, oportet. Modus autem fuerit aut copiæ mensura, aut humoris qualitas, aut aliquis corporis locus, in quo illum aggregari conueniat. In quiete quoq;, motuq;, atq; ipsius motionis modo, haud parua dña oboritur. Vbi igitur flaua bilis, non p vasa, sed per carnes mouetur, manifestè gignitur rigor. Hoc nanq; solo febres ex ingenti ardore à tertianis differūt, q̄ illæ quidem in vasis bilem contineant: hæ autem, extra vasa diffusam per sensibilia corpora. Per quæ quidem dum bilis fertur, acredine sua tristitiam inferens, dolorem excitat. In hoc autem duo quædam eueniunt, nempe vt sanguis contrahatur in profunditatem corporis, ob idq; exteriores partes refrigerentur: & vt ille eædem corporis partes quæ à bile punguntur, impellant ipsam facultate expultrice, donec ab omnibus profligata partibus, per sudorem, aut vomitum, aut deiectionem exterminetur. Hoc etiam iis qui non * concoxerunt, aut malis succis repleti sunt, aut in sole æstiuo, vel balneo diu sunt immorati, aut seipsos exercuerunt, cōtingit. Horum nanq; aliqui horrore confestim, ac dein rigore correpti sunt. Verùm non solùm mordax causa, sed vehementer mota, si rigor fieri debeat, desyderatur. Atq; hoc sanè tam frigidæ q̄ calidæ causæ est commune, q̄ vtraq; corpus cum dolore cōmoueant. * Iccirco per quartanas atq; tertianas febres,

Acria vlceri admota, rigorē inferunt.

Rigor accidit inflammationi in abscessum conuersæ.

Formidabilia inducunt horrorē, rigoremq;.

Rigoris causa.

Rigor fit vbi flaua bilis fertur per sensibilia membra.

Ardētes febres quō a tertianis differant.

Frigere extrema p accessiones vnde accidat.

Rigor fit a cā non quiescente, sed mota.

quis à contrariis oriantur humoribus, rigor tamē inuadit. Etenim vt atra bilis est frigida, sic flaua calida existit. Cæterùm non solùm ex atra aut flaua bile, sed ex pituita vltra modum frigida (quam vitreā appellauit Praxagoras) rigor fieri consueuit: idq; in mulieribus magis, & quę in otio vitā traducūt: qui rigor tñ vehemens non est, & quiescentibus, nulloq; modo motis corporibus, ipse etiam conquiescit. Ii autem qui simili affectu correpti sunt, in principio quidem medicamentum diatrion pepereon propino: inde vero nostrum ex calamintha: deindeq; ex succo cyrenaico, castoreoq; compositum, quod quartanæ ex acerbationibus maximè confert, præsertim quando ingētis rigoris impetu ægri afficiuntur. Porrò qui quartanis correpti sunt febribus, vsq; ad ossa sibi penetrare rigorem affirmant: & talem, qualis per immensa frigora, dum iter facerēt, eis accidebat. In rigore autem q tertianas, pariq; modo ab ingenti ardore ortas comitatur, quasi ab acutis tenuibusq; acub⁹ se perpungi fatentur. Nunc verò de conuulsione nonnihil dicamus. Voluntarii omnes motus, per musculos absoluuntur: Vbi igitur musculi in propria retrahuntur capita, ad ea singulæ partes, quibus natura infixi sunt, retrahuntur, cōuelluntur q;. Verùm si passio aliqua suboriatur, quæ intensionem ipsos adducat, hanc sequitur motus similis quidem naturali, inuoluntarius tamē: atq; hæc passio conuulsio appellatur. Nam tendi cōtrahiq; musculum in proprium principium, secumq; illam corporis partem, cui est insertus, reuellere, bene valentibus conuulsisq; commune profectò est. At si inuitò id agatur, præter naturæ ordinem dispositis, minimeq; sanis contingit. Tenduntur autem nerui, perinde ac citharum chordæ, īterdum quidem plurimo humore imbuti: interdum à causis exiccantibus arefacti. Euenire etiam potest, aliquam corporis partem, aut ob inflam

Pituita vitrea inducit interdum rigorem.

Rigentium ex frigido humore, curatio.

Quartanis ex acerbationib⁹ medicamē ex succo cyrenaico & castoreo auxiliatur.

Tertianus rigor qualis.

Motus voluntarii a musculis fiunt.

Cōuulsio qd.

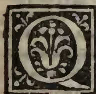
Tensio neruorum interdum ab humectantibus interdū a siccantibus causis oritur.

mationem, aut aliqua alia de causa „vehementer affe-ctam, neruos sibi vicinos vna secum reuellere. Porrò in febribus ab ingenti ardore contractis, conuulsiones accidunt, ob solam siccitatem insignẽ vniuersi neruosi generis: in phrenitide autem, ob pricipii neruorum inflammationem. Cæterùm quum corporis partes anterius tendũtur, symptoma dicitur emprosthotonos: quũ verò posterius, opisthotonos: * at quũ in vtrũq; latus ex æquo inclinant, tetanus. Igitur conuulsiones à siccitate ortas, minimè curãdas susceperis. Nam qui iis sunt affecti, citissimè intereunt. Quæ verò vel ab humorum copia, vel ab inflammatione trahunt ortum, iis, si plenitudinem vacues, aut iflammationi commodis remediis succurras, mederi poteris.

Emprosthotonos. Opisthotonos Tetanus.

Cõuulsio a siccitate non recipit curationẽ

GALENI PERGAMENI DE MORBORVM TEMPORIBVS. LIBER VNVS.

QVOD in animalibus ætas, idem tẽpus in morbis significat. Etenim quemadmodum ipsi nos geniti ad vigorem vsq; augescimus: inde iam contabescere incipiẽtes, ad extremam vsq; corruptionem declinamus, si omnes ætates pertransituri simus: ita singuli morbi à prima ipsorum constitutione ad statum vsq; increscunt, donec pro augmenti prioris portione decrescentes, in totum dissoluantur. Hoc tamen discrimen interest, q; animalibus quidem, quum sint corpora, proprium generatiõis tempus præscriptum est, quo omnes ad vitam necessariæ partes figurãtur, formanturq;: morborum autem, quũ sint accidentia corporum, nullum huiuscemodi tempus est p̃finitum, sed

Tempus morborum cõparatur ætati animalium.

Tempora morborum ab ætate animalium quomodo differant.

Morborum generationi non esse certũ quoddam tempus præscriptum.

à prima statim generatione augescunt. Figurationem itaq; generatioẽmq;, proprietas corporum postulat: accidentia autem ipsorum, quum nullam figurationẽ desyderent, statim vbi genita sunt, ad incrementũm festinant. Si quidem phlegmone exempli gratia quum primùm inceperit esse, huiuscemodi speciem habere videtur, qualem habebit vbi erit maxima: sola autem magnitudine differt. * Porrò pars phlegmone obsessa, calidior seipsa euadit, cum tremore maiori, itẽ dolore, & tensione. Sed hæc parua primo aditu sunt: inde autem ad magnitudinem quandam non omnibus æqualem increscunt. * Postea verò aut discutitur remediis tumor ipse præter naturam, simulq; illi⁹ dolor atq; calor resoluitur: aut certè in pus conuertitur. Tẽpus itaq; nullum inflammationis generationi singulariter proprium tribuitur, ab eo, quod augmenti est, diuersum. Febris etiam (qui calor præter naturam est) propriũ distinctumq; generationis tempus nõ habet. Sed vbi corpus primùm calidius q̃ antea febrili calore fieri cœperit, inde aliud, atq; aliud tempus affectiõis incrementum excipit, vsq; ad perfectum vigorem, quẽ in singulis rebus summam esse magnitudinem intelligimus. At verò principium specie quadã ab incremento post ipsum, diuersum esse demonstrare conabimur. Etenim initium vniuscuiusq; morbi esse cẽsuerunt veteres, non primum illum simplicemq; insultum, duntaxat: sed temporis longitudinem latitudinemq; notatu dignam ipsi tribuerunt. Post principium ipsum, collocarunt ascensum: dein, statum: ab hoc declinationem. Ex quibus sanè temporibus circuitus morborũ constant. Ipsorum autem circuituum nonnulli describuntur horis viginti quatuor: quotidianiq; vocantur: alii quadragintaocto, hoc est duabus diebus & noctibus, vocanturq; tertiani. Alios (quos appellant quartanos) septuaginta duarum horarum tempus describit

Phlegmones accidentia.

Febris quid.

Vigor in singulis rebus, est magnitudo summa.

Initium morbi.

Incrementum, Status. Declinatio.

Circuitus quotidiani.

Circuitus tertiani.

Circuitus quartani.

At hi circuitus omnes, aliquando ad integritatem perueniunt: vt in quotidiana, tertiana, & quartana febri: interdum ad declinationem solùm, vel propius ad integritatem: vel longius ab illa accedent. Igit in auspitiis tertianæ febris (quā exēpli grā propono) horror mediocris oritur, Dein cum maiori horrore extrema omnia refrigerantur. Postea verò & rigore, & frigore concutiuntur plurimæ corporis partes. Quo tempore pulsus durior, minorq́;, q̄ prius, redditur: necnō in cōtractione velocior. Præterea quies post cōtractionem ferè maior contingit: post dilatationem, eodem cum illa mō: sæpe priori æqualis: & si aliqñ inæqualis. Atq; hæc sanè * in quibusdam tertianis, curriculo duarum horarum æquinoctialium solēt sæpe cōtingere: in aliis autē longiori vel breuiori interuallo. Inde pulsus maior simul & celerior, densiorq́; fieri incipiens, sensim singulis commemoratis icrescit: statimq́; ægri calidiores q̄ antea redduntur. In summa inæqualitas quæpiā non mediocris in corpore per hoc tempus exuperat. Atq; hoc sanè est secundum tēpus, à primo illo, in quo ex priori statu fuit vniuersum corpus refrigeratum, pulsusq́; in contrariam constitutionem mutatus. Vbi verò febris ad integritatem desinit, tunc pulsus ad naturalem statum reuertitur, si qua fides habenda est sensibus. Primum itaq́; tempus totius periodi est, quo corpus cum prædictis mutatiōibus pulsus, inalserit. Aliud ab hoc secundum est, quod pulsum & calorem in contraria mutat, donec tota corporis moles æquabiliter concalescat. Post hoc tertium, quo calor etiamnum augescit, pulsibus magnitudine, celeritate, & frequētia ei respondentibus. Quarta constitutio post tres commemoratas conspicitur, omnibus iam dictis æqualem sibi magnitudinem pro sensus nostri iudicio seruātibus. Ad hæc quinta alia, quum iam calor manifesto decrescit; halitus autem per cutem excernitur, pulsusq́; ad

Tertianæ febris descriptio.

naturalem habitum redit, reiiciens omnia, quæ præter naturam in magnitudine, celeritate, frequentia, duritieq; conquisierat. Hoc tempore plurimis ipsorũ sudor oritur. Post hoc autem, intermissiõis, siue interualli tempus succedit. Igitur primum tempus integritati cohærẽs, quod frigoris sensum præbet, principiũ vocetur. Secundum verò, quod frigus paulatim deponit, tempus inæqualitatis dicat. Ab hoc tertium, æqualis incrementi. At quartum post hoc, cõsistentiæ. Quintum imminutionis. Sextum deniq; integritatis. Quòd igitur sex hæ temporum differentiæ in tertianarum aliarumq; intermittentium febrium circuitibus reperiantur, id sensu vel multitudo imperita iudicat. Nihil tamen obstat & alium quodammodo febris circuitũ in duas sed maiores partes diuidere: vnam, primæ accessionis à primo insultu ad extremam vsq; remissionem: alteram, quæ in declinationis & insultus secũdæ accessionis medio consistit. Quod igitur ab Hippocrate dictum est, in accessionibus abstinendum esse, pro accessione intelligendum existimo tempus à primo insultu, vsq; ad ipsam declinationem. Porrò clarioris doctrinæ gratia, omne id quod accessionem sequitur, remissionem vocabimus: quãuis in intermittentibus febribus, remissio ipsa ablatio etiam dici meretur. Diuisimus itaq; febres desinẽtes ad integritatem, q̃tidianã, tertianam, quatanã: quaꝝ singulæ sex distincta sortiuntur tempora. At verò quæ non intermittunt integrè, in quinq; tantùm soluuntur, ab eis nimirum sola integritate remota. Quarum sanè nonnullæ quotidie accessionem habent: quædam tertio quoq; die. Quæ verò quarto habent, non frequenter, sed raro euenire videnť. Vtpote quæ magna ex parte ad integritatem desinant. Adhæc, febrium quotidianaꝝ, tertianaꝝ, & quartanarum, quæ ad integritatem non desinunt, duplex species est. Quædam nanq; magnitudinem, cele-

Tertianæ accessionis tempora sex describuntur: qualia reperiuntur & in aliarum intermittentium circuitibus.

Febriũ non intermittentium reperiri tempora quinq;.

Cõtinuarũ febriũ se remittẽtium species.

Quartana non intermittens, raro inuenitur.

ritatem, frequẽtiam, atq; duritiem pulsus deponunt: quædam autem reliqua tria ad naturalem statum deducunt: at conseruant celeritatem: hæ magis, illæ minus. Verùm in quibus febribus citra sensibilem systolẽ, accessionis insultus accidit, tria tempora in vnum recidere est necessarium, totumq; id vsq; ad statum fieri incrementum. Nam vbi non adfuit cõspicua systole, ibi nec inæqualitas adesse potuit. Statum verò nunq̃ defuisse memini: sed semper sensibili æqualitate in omnibus febribus aliquãdiu permansisse. Insultum etiam millies sine dictis conspexi symptomatis. Quibus febribus nullus circuitus adest, vt iis quas synochos vocant, nec accessio quædam omnino est, neq; prædictæ partes. At tamen hæ quoq; secundum diuersa tẽpora totius morbi particulas obtinent: aliis modis innotescentes, q̃ p accessionum tempora. Sed nunc tantùm de febrium circuitibus, iisq; non complicatis, sed simplicibus nobis habetur sermo. Aduerte autem aliud esse misceri: aliud inter se complicari. Semitertiana quippe, ex miscella & temperamento quotidianæ & tertianæ febris oritur. Potest tamẽ ipsi semitertianæ copulari alia simplex febris, vel tertiana, vel quotidiana. At huiusmodi varietas minimè ad hunc librum pertinet. Cæterùm cognitis singularum febrium temporibus, facilè complicatarum tempora cognoscemus. Igitur de simplicibus dictum abũdè quum sit, de commistis deinceps disseram: in quibus interdum horrificus insultus quidam contingit, omnes principii peculiares notas habens, p̃ter rigorem: quãuis interdum & huius quandam imaginem repræsentans. Siquidem vehemens horror, vel aliquod rigoris initium, vel paru' rigor videri potest. At exactum rigorem, qualis in tertianis, quartanisq; est, febris miscellanea cuiusmodi semitertiana existit, non recipit. Vbi igitur signa quædã secundi temporis, febris hæc præmonstrarit, initium rursus alterius inua

Synochis febribus nullum circuitũ adeẽ: ac proinde ne; p accessionem.

Mistionem febrium differre a complicatione earundem.

Semi tertiana ex qbuscõstet.

Rigor vehemẽs non adest miscellaneis febribus.

sionis horrificum efficit: quod nonnulli repetitionem appellant. Aliquando hoc secundò molitur: quibusdã tertiò facit. Deinde vix æquabiliter simplex redditur, ad vsq; statum increscens. Hæc febris ad integritatem nunq̃ desinit. Nam permultum temporis vsq; ad vigorem habet: declinatiõemq; sine perspiratu sensibili: tantùm abest, vt integrè cum sudore soluatur. Quemadmodum igitur à primo insultu accessio ad vigorem vsq;, multo tempore peruenit, sic à vigore paulatim minuitur: ideoq; postridie altera accessio aduenit, horrifica quidem illa, sed quæ non item cum priori repetitiões habeat. Porrò hæc accessio ad vigorem etiam longo tempore ascendit, nec exiguo inclinat: atq; ob hoc ipsum tertio die, eadem quæ primo accessio inuadit: postea rursus, quarto, similis ei quæ secundo habita est, idq; perpetuo ordie. Hanc igitur febrẽ, quæ maximè inualescit Romæ, voco semitertianam. Sunt & aliæ differentiæ particulares febrium, multiq; alii circuituum modi, differentiis particularibus variantes, quos ex industria omitto, ceu nihil conferentes ad præsentem cõmentationem. Atq; hactenus de particularibus morborum temporibus.

Semitertianæ febris accessio nunq̃ integre desinit.

Semitertianã febremq; inualescere maxime Romæ.

GALENI PERGAMENI DE TOTIVS MORBI TEMPORIBVS.

LIBER VNVS.

TOTIVS etiam morbi tempora, similiter ac animantium ætates consydera mus. Quoꝝ vnum quidem & primum, generationi ipsoꝝ tribuitur: Incremẽto secundum: Tertiũ vigori: Quartũ deniq; declinationi, si ægri salui futuri sint. Nam si vel in ascé

Totius morbi tẽpa quatuor.

ſu, vel ſtatu deceſſerint, liquet talem morbum non oĩa tempora pertranſiiſſe. Ridiculum autem fuerit, primũ tempus primæ acceſsionis, totius morbi principiũ exiſtimare: quum nimirum prĩcipium morbi ad præſidia ferenda, vtiles præbeat indicatiões. Ad id principium reſpiciens Hippocrates ait. Incipientibus morbis, ſi qd mouendum videtur, moue: conſiſtentibus verò, præſtat conquieſcere. Præterea non minus abſurdum fuerit, morbis qui intra diem ſoluuntur ſeptimum, & iis q prorogantur in annum, æquale principium tribuere. Oſtendimus autẽ primo libro de Criſibus, totius morbi principium, ipſius cruditatem exiſtere. Porrò inflãmationis principium, totum illud tempus exiſtit, quo ſanguinea ſubſtantia pars affecta repletur. Quum autẽ influxus ceſſauerit, & quod in particula continetur, putreſieri inceperit, calor quidam ob putredinem naſcit, & fuſio magis propter calorem. vnde etiã ſpiritus generatur, atq; ob hæc ambo, particula magis q̃ antea diſtenditur, etiam ſi nihil influat. Hoc igitur ſecundum tẽpus, eſt inflammationis auguentum. At quum humor in pus iam vertitur, maximi tunc dolores partẽ ipſam corripiunt. Nam in puris generatiõe dolores, febriſq; magis q̃ prius, infeſtant. Vocatur autem hoc tempus, ægritudinis vigor. Quòd ſi humor in pus mutetur, vel digeratur, minorem tumorem atq; tẽſionem efficiet: huiuſmodiq; eſt declinationis principium. Sic itaq; in inflammatione tempora diuidũtur: nec ſecus in febri, quæ ab illa trahit ortum. At quæ ab humore citra inflammationem oritur, moleſtantium humorum cruditatem pro initio habet. Hi vbi concoqui incipiunt, initium finitur, atq; aſcenſus ſiue incrementum aduentat. Vbi verò maximè concoctio perficit, vigor adeſt. Quã declinatio è veſtigio ſequitur, dum ſymptomatum magnitudo, & humorum copia eſt repreſſa: reſtat autem humorum modicum, adhuc concoctionem

Principiũ morbi ad præſidia ferenda, vtiles præbet indicationes.

Principiũ morbi totius, eſt eius cruditas.

Inflãmationis quatuor tpa deſcribuntur.

Febriũ ab humorum putredine ortarum, tẽpora deſcribuntur.

Vlcerũ tẽpora.

desyderans. Vlcerum quoq; eadem habentur tempora. Primùm nanq; sanies aquosæ, incoctæ & tenues ab ipsis defluunt. Dein pauciores, atq; crassiores. Postea iam pus tenue. Postremò minus quidẽ copia, sed crassius, & albidum magis redditur. Quemadmodum apparet etiam in pleuritide & lippitudine. Quare nullus morborum solutorum existit, qui non hæc quatuor pcurrat tempora. Non tamen ex quodam alio q̃ cruditatis & concoctionis indiciis, quæ ex recrementis deprehenduntur, cognitio ipsorum constat. Etenim fluxionum quæ ex cerebro per palatum & nares fiunt, non secus q̃ lippitudinis, initium quidem ẽ, quũ aquei, tenuesq;, necnon copiosi & acres, qui fluunt humores apparent. Nam extremam hæc cruditatem significãt. At concoctionem portendit, crassior & minus acris, modicusq; humor descendens. Iam verò quemadmodum in ætatibus, non ipsum vigorẽ modò, sed omnia quatuor tempora latitudinem habere comperim⁹, sic etiam particularium accessionum, ac totius morbi vniuersa tempora, latitudinem momẽtaneam sortiũtur. Vigor itaq; tum accessionis, tum totius morbi, sensibili tempore absoluitur. Igitur vniuscuiusq; morbi proprium quoddam tempus generationis existit: interim sensui manifestum, interim minimè. Post quod rursus augmenti tempus aduenit, * nec id æquè manifestũ in omnibus. * Post hæc, vigoris sequitur tẽpus, omnino sensibile. Quòd si salus futura sit, declinationis etiã tempus sequetur, & hoc sensui subiectum: quum nimirum amplam latitudinem habeat. At verò morborũ qui non soluuntur, duplex natura est. Nonnulli enim ipsorum præparationem habent, vbi exactè illam absolutam sint consequuti: alii ex eorum natura sunt, q soluũtur: id quod eis in ægri perniciem accidit. * Hoc autem contingit tripliciter. Nam aut propter ægrotãtium imbecillitatem, vel propter propriam vehemen

Tempora morborũ non aliũde cognosci, q̃ ex cruditatis et cõcoctionis indiciis.

Tempora vniuersa morborũ latitudinẽ momentaneã sortiuntur.

Morbi cuiusq; generationi ꝓprium quoddã est tempus.

Tempora totius morbi, quatuor.

Morborũ qui non soluuntur, natura duplex

etiam, vel propter vtramq́; prius perimunt, q̃ soluant. In vniuersum autem, nemo seruari potest, nisi natura superauerit morbum: nec perire, nisi illã morbus prostrauerit. Igitur morbi singuli ex sua quidem natura, magnitudinem quandam possident: quæ vel supra vires est, vt eas opprimat: vel viribus ægri imbecillior, vt ab eis superetur, omnibus probè euenietibus. Proinde quum supra vires fuerit, homo prorsus morietur. At morbi tempora tunc partim simili modo cum prædictis sumuntur: partim dissimili. Siquidem initium similiter in morbi generatione constituitur. Ascensus autem, haud in concoctionis, sicuti in iis qui superstites sunt futuri, sed in cruditatis signis, letalibusq́; consistit. Ergo bene colorata urina, & mediocriter crassa, omnium optima existit, quantum ad colorem & consistentiam pertinet. Conueniet aũt præterea, vel eneorema, vel nebulam, vel hypostasin salubrem adesse, vt cunq; morbi natura postulauerit. At cruda vrina est illa, quæ nec suspensum quicq̃, nec subsidens, nec nebulam habet: immo quæ nec crassitiem aliquam, nec pallorem assumpsit, sed alba est, & ɔsistentia tenuis, aquæ speciem referens. Quòd si aut nubecula, aut encorema, aut hypostasis nigricare videatur, talis vrina est letalis: quemadmodum si quædam similia furfuri, vel lamis, in ea videantur. Iam verò, si aut fœtida sit, aut pinguitudinem oleaceam in se contineat, mortem minat. Hæc igitur sunt vrinæ, magni morbi notæ. Magnum etiam esse morbum cognosces, si sputum pleuritide & peripneumonia laborantibus, vel nigrum, vel * fuluũ vehementer, vel spumãs, vel impense fœtidum fuerit: vel nihil omnino expuatur: id q; ingenti dolore, vel spirandi difficultate hominem affligente. Respondent his & alii morbi, qui iecur, ventriculumq́; exercent, codẽ letalium signorum genere cõprehẽsi. Vnde in huiusmodi morbis vigorem similiter cum eo qui salubrium

Seruari nemo potest, nisi natura superauerit morbũ: nec perire, nisi illã morbus prostrauerit.

Vrina optima qualis.

Vrinæ crudæ indicia.

Vrinæ letalis nota.

Sputi pessimi signa.

est,determinare non licet. Nam illic maximæ accessiones statum definiunt. Hic verò non licet maximas accessiões similiter determinare: quum morbus quidem ipse à principio incoctus persistat. Verùm ĩtellectu maximum capere oportet. Porrò in inflammatione quæ terminatur, puris generatio, vigoris terminus est: in ea verò quæ non finiet, homo etiam in eius ascẽsu mori potest. Cæterùm vires validíssimæ vsq; ad extremã phlegmones magnitudinem sufficere possunt: quæ magnitudo extrema, vel in gangrænam, vel in putredinẽ terminatur. Iam verò vno eodemq; tempore duobus tribus'ue morbis homo infestari potest: quorum alius iam inclinat: alius principii tempus adhuc, vel augmenti primordia occupat: tertius plurimum auctus est. Deinde hominem mori contingit, non propter inclinantem, vel nunc incipientem, sed ob vehementer auctũ. Qua de causa, tria facultatum nostrum corpus regentium principia, summè consyderabis, quo nam statu sint prædita. Dico autem hæc, cerebrũ, cor, & hepar. Deinde alias quoq; vniuersas particulas, ex singulis principiis ortas, nempe neruos, venas, arterias: adhæc illas, quæ naturam quidem propriam habent, sed ab oĩbus principiis reguntur. Nam ex hac speculatione, primùm, siue vnus, siue plures, in homine morbi sint, inuenies. Proximum est, cuiusq; propria tẽpora ad præsidiorum inuentionem necessaria inspicere. Etenim circa initium & fines, omnia imbecilliora sunt: in vigore fortiora: quæ hæc intercedunt, medio consistunt ordine. Igitur in vigore, quod mitigandi vim possidet, in curatione præpollere debet: in principio & fine, quod vehemẽtiam habet. At media tempora, pro summorum proportiõe capiantur. Neq; enim quam quis victus rationem instituet, inuenire poterit, neq; vnq̃ nutrire, sine certa temporum distinctiõe. Etenim si vigoris tempori, etiam sine alimenti exhibitione

Principia facultatum nostrum corpus regentium, tria.

Victus & remedii rationem institui iuxta ipsius morbi tẽpora.

sufficere posit æger, optimum sanè fuerit, donec mor bus inclinet, à cibo abstinere. Si verò sufficere citra cibum non posit, protinus ab initio in quolibet tempore, quod alimentum admittit, alendus est. Atque hoc, remissionis est tempus. Voco remissionem modo, secundam partem totius circuitus in duo vniuersa diuisi, nēpe accessionem & remissionem.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS. LIBER PRIMVS.

RO Differentia partiū humani corporis, variari affectuum curationem contingit. Partes igitur quæ insuperficie corporis sitæ sunt, vnà cum affectibus quibus vexantur, facilè sensibus deprehenduntur. At quæ in imò corpore delitescunt, exercitatæ cogitationis virum desyderant, quam in partium actione & vsu, tum vel maximè in arte secādi corpora: quæ nimirum nos docet ac curatissimè proprietatem essentiæ vniuscuiusque partis. * Si igitur inter tussiendum, bronchium aliquod expuatur (est enim id natura chartilagineū) maximo sanè vlcere affligi pulmonē existimamus. Nā tametsi aspera arteria similibus sit ex brochiis compacta, tam grandis tamen exulceratio, sine præmatura morte in illa gigni non poterit. Nec verò tantùm ex proprietate essentiæ, sed ex magnitudine etiam excrementi reiecti, affectus locus discernitur. Vt si vnà cum tussi excreetur aliqua portio vasis grandiuscula (quod aliquādo contigit) tunc certè credendū est, illam educi à pulmone. Quandoquidem venæ quæ in asperam arteriā disseminantur, minutissimæ sunt, & capillorum instar.

Curatio affectuum variatur, pro differentia affectarum particularum.

Ars secādi corpora docet nos proprietatē essentiæ vniuscuiusque partis.

Essentiæ proprietas.

Magnitudo excretæ substantiæ.

Similiter si per dysenteriam tunicam aliquam corpulentiorem aluus aliquando reddiderit, non ab re conii cies vlcere crassiora intestina torqueri. Nec non ex rebus naturaliter in particulis quibusdam contentis, creberrimè sedes affecta cognoscitur. Vt si vrina per vulnus reddatur, vesicam: sin verò stercus, intestinorum aliquod: at si cibus, ventriculum liquet esse conuulneratum. Similiter etiam si vulnerato thorace, spiritus p vulnus effletur, indicat membranam cingentem costas, solutam esse. Præterea sanguis eiectus saliendo, arteriam esse vulneratam denunciat. Qui quidem arteriarum sanguis, eo qui à venis effluit, calidior, tenuior atque flauior apparet. Ex adhærentibus etiam rebus, affectæ sedis notæ petuntur: quum nimirum & ipsæ et essentiæ proprietatem obtineant. Huius generis est ramentum: quod quidē ostendit illius partis vlcus, à qua reiicitur. Nam si id cum lotio excernatur, vrinæ meatuum: si tussiendo, spiritalium instrumentorum: si per vomitum, gulæ aut ventriculi: si cum alui excremētis, intestinorum vlcerationem significat. Est præterea & alius diiudicandi modus sumptus à rebus alicubi contētis præter naturam. Vt si in vesica aut renibus cōtineatur lapis: in thorace pus: aut denique aliquis humor molestus in animalis corpore, illic genitus, vel adueniens extrinsecus. Fingamus igitur (gratia exempli) aliquē tribus diebus non reddidisse vrinam. Adhæc, euidens quidam tumor circa pubem emineat, euidētem repletionem vesicæ indicans. In primis enim consyderandū est, num resolutæ excretricis potentiæ nomine id accidat: an ob obstructum vrinarium meatum: nā vtrūque potest accidere. Prius tamen reuocare in memoriam oportet, musculum qui claudit collum vesicæ, ab actione quiescere, dum fungitur vesica suo munere. Cuius quidem musculi actio, parit voluntatis imperio. At vesica ipsa, vtpote naturaliter agēns, minimè voluntati obsecundat.

Res naturaliter in particulis quibusdam contentæ.

Sanguis arteriarum qualis.

Res adhærētes.

Res contentæ præter naturā.

Vrina suppressa quæ sint cōsyderanda.

Musculus vesicæ collū constringens, agit voluntarie.

obſecundat. Ineſt etenim illi quemadmodum cæteris ferè omnibus partibus, facultas quædam expultrix, qua vtitur, dum contriſtatur ab excrementis. Quæ ſanè excernendi vis, ſi aliquãdo fuerit affecta fieri poteſt vt ſupprimatur vrina. Proinde ſi hominẽ ſic figurauerìs, vt decliuis ſit colli veſicæ poſitus, ac manibꝰ pubis tumorẽ pſſeris, tandẽ reddet lotiũ. Quòd ſi ſic faciẽdo nihil omnino promoueris, non reſolutã eam vim, ſed vrinæ fiſtulam conſtipatã eſſe, ſuſpicari oportet. Quippe muſculus ei circundatus, ſi reſoluatur, non cohibiti, ſed præter voluntatem emisſi lotii, eſt cauſa. Trifariam autem cõtingit obſtrui collum veſicæ. Aut enim corpus ipſius in tantum tumorem attollitur, vt meatus inde occupetur: aut aliquid ei præter naturam, vt caruncula vel callus innaſcit: aut deniq; à re quapiam adueniente, meatus ipſe obſtruitur. Porrò corpus eius ad magnitudinem inſignem attollitur, ſi vel inflammatiõe, vel ſcirrho, vel abſceſſu, vel alio quouis tumore, fuerit affectum. In meatu caro quidem oritur, ſi præceſſerit vlcus. Obſtruitur meatus, vel à lapide, vel grumo, vel pure, vel craſſo lentoq; humore: quæ omnia diſtinguere oportet, ex præſentibus præteritisq; accidentibus. Sit igitur aliquis puer, qui perpetuò pudendum ſcalpat. Eius autem vrina ſit aquæ ſimilis, in qua ſabuloſa quædam ſubſideant. Dein verò, repente ſupprimatur vrina. Nunquid, optima ratione conieceris, huic lapidem incidiſſe in collum veſicæ? Itaq; ſuppino collocato puero, vt crura reliquo corpore ſint ſublimiora, multifariam ipſum concuties. Sic enim feceris, vt lapis à meatu recedat. Quibus peractis, iube ut puer vrinam conetur reddere. Quòd ſi profluxerit, notitiã cauſæ, ac ſimul curationis modum, te inueniſſe, ne dubitaueris. Sin autem nihilominus ſupprimatur vrina, tunc demiſſa ænea fiſtula, ſimul lapidem à veſicæ collo repelles, & euocabis vrinam. At nulla lapidis nota præ

Veſica non paret voluntatis imperio.

Vrinã ſuppreſſam ob reſolutã vim excernendi, qũo expell. re oporteat.

Obſtruitur collum veſicæ trifariam.

Lapidis incũbẽtis collo veſicæ, indicia.

cedente retentum lotium, si sanguis simul cum vrina profluxerit, argumentum est grumum aliquē extitisse ipsius obstructionis causam. Quāq̄ fieri potest, vt ob vlcus vesicæ, citra sanguinis profusionē, paulatim grumus concrescat. Potest etiam cōtingere, vt sanguis ex renibus per vreteras in vesicam defluens, grumum efficiat. Ad hæc igitur omnia, sicuti etiam vbi pus, vel aliquis lentus humor meatum vrinæ obstruxit, haud inutilis est ænea fistula immissa. Sic etiam vbi ob carunculam ab vlcere innatam, vesicæ ceruicem obstructā esse putamus, & ex præcedentibus vlceris notis, & ex eo q̄ immissa ænea fistula vrina vacuatur, id intelligere possumus. Quippe demissa fistula, dolorem mouet ī ea meatus parte, vbi vlcus eē coniicimus: fractaq; sub fistula carne, sequuntur cum vrinæ excretiōe & cruor & carnis fragmenta. In omnibus igitur his artificiosa coniectura nobis perq̄ vtilis est, vt quæ inter exactā notitiam, & omnimodam ignorantiam, media quodammodo existimet. Cæterùm cuiuslibet partis vsus, magnificē ad affectorum locorum cognitionem conducit. Etenim actio, motus partium factiuus ē: at vsus, omnibus inest, vel nihil etiam agentibus. Fit itaq; excretionis vrinæ actio, à compressione vesicæ, opitulantibus etiam abdominis musculis, vbi vrinam admodum exiguam continet, aut vesica ipsa est infirma. Reliquæ autem partes omnes, ad actionem sunt vtiles. Porrò si vesica minimè in tumorem extēsa, vrina reddi non posſit, necessum est, vel vreteras, vel renes obstructos esse. Quapropter hic rursus intueri oportet, num anteq̄ supprimeretur vrina, aut lapidis, aut inflāmationis, aut alterius cuiuspiam mali accidentia præcesserint. Neq; interim negligenda est, vniuersi corporis dispositio: vt possimus planè discernere, num ī ipsis renibus à lapide, vel crassis humoribus, fuerit obstructio oborta: an in vocatis vreteris. Quum igitur singu

Aenea fistula ad qd vtilis.

Carūculæ collo vesicæ innatæ argumēta.

Cōiectura artificiosa.

Vrinæ excretio à qbus fiat.

læ actiones corporis, peculiaria sortiantur organa, quibus obeuntur, sanè actionem lædi est necesse, instrumẽto efficiente ipsam, quomodolibet læso. Verùm interdum facilè affectus productus soluitur, ita vt simul atq; opifex causa semota fuerit, prorsus ipse cõquiescat. Interdum verò vsq; adeò pertinaciter hæret, vt permaneat diutissimè, etiam ablata causa. Accidit autem nonnunq̃, vt efficiens causa pertransiens, non firmum faciat affectum: veluti quum suffusiõi similia oculi imaginantur, collecto in ore ventriculi aliquo tenui excremento, vnde vapores sublati ad oculos, similes imagines mouent, quales per suffusiones cernuntur. Oportet siquidem oculos participes fieri eius dispositionis, quæ infestat ventriculũ, si videndo debeãt hallucinari. Itaq; necessum est ordiri semper ab instrumento actionis oblæsæ. Dein autem inuestigare, quis nam sit ipsius noxæ modus. Num videlicet dispositio ipsa sit permanens: an adhuc in generatione consistens, nec nata perseuerare. Quòd si nunc quoq; fiat, vtrum causa quæ effectũ producit, contineatur in ipsa parte: an per ipsam transeat, inuestigandum. Etenim arefacto immodicè humore, quem crystalloidem vocant, perseuerans erit oblæsio, & essentiæ ipsius propri⁹ affectus. Si verò crassus humor in pupilla constiterit, essentia quidem nondum * est læsa: verùm accidẽtis causa in oculo ipso cõsistit. Tunc autem per ipsum trãsire dicitur, quum euaporans humor in ventriculo continetur. Non autem necesse est, ad hoc vt pars aliqua esse affecta dicatur, in essentia ipsius permanentem esse dispositionem. Nam vbi vehemens dolor aliquod intestinum ĩfestat, firmato in vna quapiam parte dolore, vt quasi perforari videatur, quo pacto quis, vel nequaq̃, intestinum affici dixerit, vel in eo affectũ non consistere; q̃uis huiuscemodi dolores ĩterdum, excreto quodam humore vitreo, vel temporis momento soluantur. Is igitur humor, vi

Actionẽ lædi ẽ necesse, instrũto efficiẽte ipsam quõlibet læso.

Oculis caligãtibus, quę sint consyderãda.

Humor vitreus.

treus, causa illius doloris extitit. Id siquidem quo tangente afficimur, & quo separato quiescit affectus, causam esse, omnibus in confesso est. At verò ipse affect⁹, nonnunq̃ à causa aliqua oritur, sed ita oritur, vt sublata causa effectrice, haud quaq̃ permanentẽ habeat dispositionem. Interdum autem partim iam factus est: partim etiamnum fit. Sæpenumero etiam si fieri desinat, vtpote ablata causa, perseuerans tamẽ permanet dispositio. Veluti in dysenteria, cuius affectus, mordax humor existit causa: vtpote qui ab initio extergat, abradatq;, ac dein temporis tractu vlceret intestinum. Quòd si antea q̃ produxerit vlcus, ✱ ꝓfluere is humor desinat, affectus ipse nondum dysenteria vocabitur. Sin verò vlcus iam ĩtestinum exerceat, etiamsi humor finiatur, non ob id finitur affectus. Hoc autem summopere venit consyderandum, omnem morbum protinus ab initio, vbi primùm corpus ipsum limites temperaturæ, quæ sanitati debetur, excesserit, eãdem sibi ipsi naturam atq; essentiã sortiri, nec differre, nisi magnitudine, à iam absoluto & maximo. Siquidem res similares, quum nullam figuram naturalem desyderent, protinus ab initio eadem essentia constant. Dissimilares verò, & quibus varia est forma, vt domus, essentiã generatione posteriorem habere poterũt. Quũ itaq; causæ agunt in corpus, ipsa species affectus ab initio est eadem, tamen ob exiguitatem non planẽ cernitur, sicuti neq; in saxo concauitas, quã vnica stilla produxit. Cæterùm id genus affectus exigui, separatis efficientibus causis, illico à natura vincuntur. Illi quippe dũtaxat externo egent auxilio, quos ob magnitudinẽ vincere natura non potest. Igitur vbi primùm mordax humor aliquod intestinum eroserit, q̃uis id quod iam factum est, nõdum apertẽ videatur, nihilo minus dispositio ipsa sub dysenteriæ specie comprehenditur. Sit autem hoc initium viæ ad inueniendas affectas se-

Causa ẽid, quo tangẽte quidẽ afficimur: ablato aũt, affectus sedatur.

Dysenteriæ causa mordax existit humor.

Morbus oĩs ꝓtinus ab initio eandẽ sibiipsi naturã, atq; essentiã sortitur: nec differt nisi magnitudine a iã absoluto, & maximo.

Morbos exiguos subito vinci a natura.

Dysenteria est vlcus intestinorum.

des, nullam actionem lædi, nisi pars quæ illá efficit, afficiatur. Verùm vt affectio & actio diuersę sunt voces, ita diuersus quoq; earum est vsus. Id siquidem agere dicitur, quod ex seipso motum obtinet. Affici verò, qđ motum habet ab alio. Quum itaq; duo sint motus genera, alterationis & lationis: vbi ad permanentem dispositionem alteratio peruenerit, fueritq; dispositio pter naturam, morbus vocatur, q̃uis p abusionem nonnulli eam dispositionem affectum nominēt. Distinguēda tamen est interim propria & primaria affectio, ab ea quæ per cōsensum accidit. Vt autē recta, propriaq; nominum appellatione vtar, afficitur quidem caput, quando condolescit ventriculo: ægrotat verò, quum proprio morbo laborat. Similiter ventriculum affici q̃dem dicemus, vbi à vitiosis molestatur humoribus: ægrotare verò, aut per intemperiem popriam, aut quũ inflammatiõem, vel vlcus, vel abscessum habet præter naturam. Porrò corruptionis ciborum tres primæ ac veluti generalissimæ sunt differentiæ. Vna quidem per proprios ventriculi morbos: altera à vitiosis humoribus in ipso collectis: tertia ab alimẽtorum qualitate inducitur. Licet itaq; vitiosam ædi coctionem, ventriculo non primaria, sed secundaria ratione, affecto: minimeq; circa actionem propriam hallucinante: quemadmodum vbi vitiosi cibi & corruptioni obnoxii ingerũtur. Si igiť quispiam fumiosum ructũ emittat, igneo quodam calore ventriculum eius esse dicemus præditum. Ac deinde rursus distinguendo inuestigabimus, vtrum ab intemperie corporis ipsius ventriculi, is calor oriatur: aut à flaua bile, eaq; vel in ipsius spatio cõtenta: aut in tunicas ita, vt vix abstergi posit, demissa. At ne hic quidem cessabimus. Nã rursus quærere oportet, an iecinoř male suo officio fungẽte, huiusmodi humor accumuletur: an is ex vniuerso defluat corpore: an etiam in ipso met gignatur ventriculo. Ergo si in vẽ

Actio nulla lædiť, nisi pars q̃ illam efficit, afficiatur.

Agere quid dicatur.

Affici quid dicatur.

Motus genera, duo.

Morbus qd.

Affici qñ dicatur caput.

Aegrotare qñ dicať caput.

Corruptionis ciborum tres differentiæ.

Ructus fumosus sigñat igneum calorẽ ventriculi.

Acescere in ventriculo cibos, ob causam frigidam.

triculo cibi in fumosam qualitatem mutentur, idq; nõ ex sua ipsorum natura, causam calidã, si verò acescãt, eam frigidam esse est necesse. Vt discernas autem num intemperies aliqua, an vitiosus quispiam humor ventriculi corpus ĩfestet, offerre oportet cibos qui suapte natura q̃maximè corruptionis modo aduersentur: vt panem aut chondrum illis qui in fumum transmutare cibum consueuerunt: mel autem his, qui à cibo acidũ saporem percipiunt. Dein consyderare excrementa, tum ea quæ vomuntur, tum quæ deiiciuntur per aluũ: num humor aliquis cum illis quidẽ biliosus & calidus: cum his verò pituitosus ac frigidus excernatur. An nullo vacuato humore, ipsa exiguam quandam mutationem obtineãt. Quippe vbi * citra humoris affluxum igneo calore ventriculus infestatur, panem aut chondrum absq; humore videbis deiici, per q̃ exigua ĩ ipsis facta transmutatione. * Quòd si humor quoq; prau in ipso ventre consistens corrumpat cibos, videntur ii (vbi deiecti fuerint) in huiusmodi humore submersi, & ab ipsius actione manifestius alterati. Id quod à vomitione etiam clarius discernitur, si laborans sit proclitis ad vomitum. Nam cogere eum qui nequeat vomere, absurdum est. Atq; hæc ita deprehẽduntur, si in spatio ventriculi noxius cõtineatur humor. Si verò in tunicis sit imbutus, vt ad calidum nausea quædam inanis (hoc est citra vomitum) sitisq; vehemens cõsequitur, ita à frigido ciborum cupiditas excitatur. Porrò calida dispositio, vbicunq; fuerit, semp refrigeranda ẽ. At quousq;, aut quo mõ, aut qua materia refrigerare conueniat, locus affectus commõstrat. Iam verò iis qui acidum ructum ædunt auxiliatur medicamen diatrion pepereon, aut aliud simile, ex aqua vel vino epotum. Aliis autem qui nidorosum, tum absynthium, tum hiera picra ẽ ex vsu. Quo quidem medicamine (hiera uidelicet, quæ ex aloe constat) in potu exhibito, quosdã

Ructu ędito fumoso, vel acido, quid agendũ, cõsyderandũue, ad vtriusq; causam peruestigandam.

Vomere nemo cogẽdus est, nisi sit ad vomẽdũ procliuis.

Nausea inanis indicat calidũ succũ imbibitum ventriculi tunicis.

Cupiditas cibi vnde excitetur.

Locus affectus quid indicet.

Diatrion pipereõ ructuri acido confert.

olim colicos persanaui, quibus mordacium humorū defluxus in intestinum, conciliauerat affectionem. Cæterùm intestinorum proximæ ventriculo partes, exhibitis tum cibis, tum potibus: quæ verò non ita multū à sede distant, clysmis promptius curantur. Fingamus rursus per ventrem deiici excrementa quædam: aliqū quidem ramēta, aliquando cructum aliquid: simulq; aliquando hæc ambo. Tunc sanè intestinum vlcere affectum esse, dubitauerit nemo. At verò vtrum in exilibus intestinis, an crassis, ipsum vlcus consistat, id ex rasura, & exitus tempore, & ex mistione cum stercore, distinguere oportet. Siquidem infimarum partium vlcera, nullas omnino vlcerum habent notas alui excrementis admistas: earum verò partium quæ paulò altiꝰ sunt sitæ, vlcera, mistas quidem cum stercore notas habent: sed id leuiter duntaxat. Quemadmodum, si multo sint sublimiores, vehementior erit mistura. Præcipuè verò in supremis itestinis vlceris notæ stercori accuratè miscentur. Potest ex vno quandoq; indicio simul & locus & dispositio deprehendi: aut locus vnà cū causa. Cæterùm locorū notæ, & ab actione læsa, & ex crementis, & positu, & doloris proprietate & propriis accidentibus desumūtur. Affectuum verò, & ab excrementorum specie, & loci natura, & doloris proprietate, & propriis accidentibus. Actio itaq; læsa, affectā partem indicare potest, hoc modo. Si enim accidēs aliqđ circa cernēdi offm̄ euenerit, oculū affici constat. Excremētorū spēs partē affectā indicat, vel q̄ sint ex essentia illius, vel q̄ ab ea contineantur. Positus etiam affectam partem commonstrat. Durus quippe in dextra p̄cordiorum parte tumor, non lienis, sed iecoris affecti est nota: in sinistra autem, non hepatis, sed splenis affectum indicat. Adhæc, si membranosæ tunicæ frustulū vomendo fuerit reiectum, aut gulæ, aut ventriculi: si tussiendo, gutturis, aut asperæ arteriæ: si excreando,

Hiera picra q̄bus conducat affectibus.

Intestina supre ma cibo & potu: infima prõptius clysmis curari.

Vlcus, obsideat ne tenuia intestina, an crassa, quō dignoscendum.

Locorū notæ vnde sumant.

Actio læsa partem affectam indicat.

Excrementorū species partē affectā īdicat.

Positus īdicat partē læsam.

faucium: si cum vrina, eius fistulæ: si à sede, alicuius intestinorum : si per mulieris pudenda, vteri affectum portendit. Singuli etiam, dolores, propositus varietate, possunt affectam sedem ostendere. Nam si apparentibus per vomitum vlceris notis, in anterioribus partibus circa præcordia sentiatur dolor, ventriculũ: si verò in posterioribus circa dorsum, gulam exulceratam esse est indicium. Ex propriis accidẽtibus etiam innotescit affectus locus. Nam ore ventriculi affecto, fastidium infestat. Per hepatis verò imbecillitatem, excrementa alui, aquæ in qua carnes nuper mactatę ablutæ fuerunt, assimilãtur. At in peripneumonicis, maxillæ videntur rubeæ. Quinetiam propriæ ipsorum affectuum notæ, in excrementis deprehenduntur. Siquidẽ ramentum, vlceris: si in vrina sabulosum residet, lapidis: cucurbitæ verò seminibus excrementa similia, latorum vermium indicia sunt. A locis etiam ipsis, morborum indicia sumuntur, eo q quibusdam solis morbus ille accidat: quibusdam verò solis nunq̃ eueniat. Quippe soli oculi suffusione laborãt. Lapis in vesica & renibus duntaxat nascitur: atq; vt nonnullis placet, ẽt in colo. Lumbrici in itestinis gignuntur. Rursus impossibile est, vt cor abscessum sustineat: aut pulmo, aut ligamenta, dolorem. Ab accidentium quoq; proprietate affectuum indicia oriuntur. Nam quibusdam per tabificos morbos, vngues adunci euadunt. Intempestiu[us] horror cum febre, inflammationis ad suppurationem transeuntis indiciũ est. Lingua nigricans ardentẽ febrẽ portendit. Paucæ tñ affectuum sunt notæ, quæ non simul affectam sedem ostendãt. Cæterùm vt actionum noxæ affectam duntaxat particulam, sic differẽtiæ earum, ipsius affectum declarant. Ea igitur sola sunt affectuum propria signa, quæ per accidens ipsos sequunt. Porrò quum ob vapores vel etiã humores ipsos ascendentes ad cerebrum, mens læditur, nemo sanè dixerit

Dolores singuli affectã pñt p se ostendere.

Accidentia ppria indicãt locum affectum.

Peripneumonicis videnť maxillæ rubeæ.

Affectuũ notæ vnde deprehẽdantur.

Lapis in quibus gignatur partibus.

Abscessũ cor sustinere non potest.

Dolorem nec pulmo nec ligamẽtũ patiť.

Horror intẽpestiuus cũ febrę suppurationẽ inflãmationis indicat.

Affectuũ propria signa quę sint.

cerebrum tūc laborare primogenio affectu: q̄q̄ omni affectu carere, ipſum hauquaq̄ defendi pôt. Quare dicendum eſt, illud conſenſum ſiue conſortii lege affici: hoc eſt ab altera parte talem affectionem recipere. Sūt præterea nonnullæ actiones, quæ idonea indigentes materia, ipſam ab aliis partibus præparatam accipiūt. Qua de re interdum optima ratione contingit, nulla exiſtente in actionis cuiuſpiam propriis inſtrumentis noxa, actionem ipſam perire, defectu ſcilicet eius materiæ, ex qua fieri conſueuit: veluti in voce accidit: cuius quidem materia efflatio exiſtit. * Hæc autē fit contracto thorace ab intercoſtalibus muſculis. His igitur nihil agentibus, animal vocem amittit: & quidem nullo interdum in propriis vocis particulis apparēte affectu. Sunt verò hæ partes, tres chartilagines à tribus cō motæ muſculis, in quos inſeruntur nerui demiſſi à cerebro. Eſt præterea ī gutture ligula, ſiue epiglottis, maximè proprium vocis ipſius inſtrumentum. Etenim cecidit quidam ab alto, ita vt dorſi initium affligeretur: Is tertio die exiguam admodum vocem emiſit. Quarto deinde die omnino obmutuit: reſolutaq́; ſimul fuerunt & crura: manibus prorſus illæſis. Sed nec ſpirationem amiſit, nec difficulter ſpirabat. Nam quum tota ſub ceruice ſpina eſſet ei reſoluta, accidit thoraci, vt & ſeptum tranſuerſum, & muſculi ſuperni, numero q dem ſex, mouerentur. Quippe nerui ex ſpinali medulla, quæ in ceruice eſt, in ipſos deſcendunt. At nerui muſculorum intercoſtalium, qui efflatum efficiūt, omnes affecti erant. Vbi igitur ſedata fuit ſpinæ īflammatio, à ſeptimo die vox reſtituta eſt iuueni, & crura motionis facultatem, antea interceptam, recuperarunt. Huiuſmodi ergo noxæ ſpeciem, magis proprie p con ſenſum euenire dixeris, q̄ vbi ab humoribus in uentriculo contentis, exhalantibusq́;, caput dolore tētatur. Iam verò, ut ad crura facultas quædam ſed citra eſſen

Affici per conſenſum qn dicatur cerebrū.

Vocis materia eſt efflatio, quę fit contracto thorace ab intercoſtalibus muſculis.

Vocis ꝓpria īſtrumenta ſunt tres chartilagines q̄ cōſtituunt laryngē, ac præterea epiglottis.

Affectūs per conſenſum ſpecies duæ.

tiam substantiam'ue descendere ob phlegmonem prohibita est, sic ad oculos, cum essentia, ubi obstructi fuerint uisorii meatus. Ad guttur autem, q̃uis materia perueniat per illam spinæ dorsi resolutionem, sufficiens tamen ipsius quantitas nequaq̃ accedit. Qui uerò ob intercostalium musculorum perforationem obmutuit, is totam vocis materiam amisit. Porrò quemadmodũ crura resoluũtur ob inflammationem spinæ, ita etiam guttur vocalibus siue recurrentibus neruis (quos ipse inueni) aut incisis, aut laqueo interceptis. Atq; idem est modus quo læduntur gutturis musculi, siue recurrentes nerui, siue ii qui iuxta arterias sunt, vitientur. Vtrinq; enim animalis facultas desyderatur, sine qua moueri nemo potest pro voluntatis imperio. Incisis p̃terea musculis qui epiglottida mouẽt, animal etiã euadit mutum. At laqueus collo circundatus non solùm reddit animal mutum, sed etiã suffocat, ipsum respiratione priuando. Aspera autem arteria, si dissecetur, voci quidem nocet, sed animal non priuat respiratione. Angina verò, quum sit internarum gutturis partium inflammatio, strangulationi proportione respondens, respirationẽ tollere potest, ipsius meatum obstruẽdo. Iccirco vocalis instrumenti maximè proprius affect⁹ est. Quî autem ex affecti loci notitia ipse curationem inuenerim, ex hoc exemplo perdisces. Occurrit mihi olim quidam, cui sensus trium digitorum manus, iam triginta diebus perierat, prorsus illæsa motiõe: nec iuuabatur quicq̃ à medicamentis ipsi manui admotis. Quum igitur itellexissem ex illo, cum proficisceretur Romam, se decidisse à vehiculo, ac initium dorsi tunc sibi contusum fuisse: nec multo post accidisse digitorũ affectum: conieci inde, * in primo statim exortu nerui post septimam vertebram, partem aliquam ob ictum fuisse inflammatam, eamq; iam induruisse in scirrhũ. Quippe neruorum qui à ceruice prodeunt, vltimi pars

Recurrẽtes neruos inuenit Galenus.

Moueri p̃ voluntatis impio nemo põt, abs q̃ue facultate animali.

Angina est inflãmatio internarum gutturis partium.

Loci affecti notitia qua ratione Galeno ipsam curationem ostẽderit.

* humilior, quæ descendit per cubitum, in cutem minorum digitoꝝ disseminatur, ac præterea per medii digiti mediam partem dispergitur. Quamobrem illi spinæ parti, * quæ affectæ particulæ principium in se continebat, congruenti medicamento cum succurrissem, digitis suum sensum restitui, cum maxima spectantium omnium admiratiōe. Quo autem modo sensus digitorum perierit, motu prorsus illæso, iā audies. Sentire enim, veluti quiddam pati est: moueri autem, ceu quoddam est agere. Quaombrem vt quis moueatur, opus est robore: at vt sentiat, vel minima facultas est satis. Ob idq; necessum est, vt sensu ipso deperdito, simul exoluatur & motus: vbi per vnum eundēq; neruum ambæ perficiuntur actiones. Porrò omnis voluntarius motus, ad musculorum officium pertinet. Quippe nullus neruorum per se, sine musculo, vllam huiusmodi in animātis particulis actionem efficere possunt. Cæterùm ad partes mouendas musculi ipsi aliquando quidem * immediatè perueniunt: aliquando verò per medios tendones: quales sunt illi qui mouent digitos. Si igitur affici musculorum neruos contingat, digitorum motus peribit: si verò eos qui ad cutim ptingunt, tangendi sensus corrumpitur. At vbi tota resoluuntur membra, quum videlicet commune principium est læsum, simul & motus & sensus pereunt. Ac tunc locum primariò affectum, ex læsorum neruorum multitudine duntaxat inuenire poteris. Accidit autem ĩterdum, vt dextra tantùm pars ipsius spinæ afficiatur, altera omnino illæsa: aut econtrario, vt illa manēte integra, sinistra affectum sustineat. Atq; hac ratione nonnunq̃ tota pars sinistra resoluitur, dextera illæsa manente: nonnunq̃ contrà, dextra pars duntaxat, & afficitur, & resoluitur. Vbi verò non affecta spina, tantùm unus nerui processus est læsus, eas duntaxat partes resolutio occupat, in quas ille neruus est distributus. Itaq; si

Sẽtire est veluti quiddā pati. Moueri ē veluti qddā agere.

Sensu amisso, cur motus pereat, vbi per vnū eūdemq; neruū vtraque actio pficitur.

Neruum nullū absq; musculo posse motum præstare.

Spinæ interdū dextram, interdū sinistrā partem resolui.

spina fuerit affecta, aut aliquod neruorum principiũ, conuertenda illuc tota medendi ratio est. Alioqui frustra circa resoluta membra occupaberis. Iam verò, ob frigus immoderatum, interdum sedis musculus resolui solet q̃maximè: siue sederit quis super lapidem frigidum: siue in aqua frigida supra modum fuerit versat⁹. Quam sanè resolutionem sequitur inuoluntaria excrementorum deiectio. Qui igitur in anatome exercitat⁹ fuerit, accurateq; præcedentia & præsentia accidentia norit, ac sic ad curandorum morborum experientiam methodo & ratione peruenerit, is iueniet & locum affectum, & ipsam dispositionem. Vt autem affecti musculi, voluntarias: sic vesica, necnon intestina oblæsa, naturales actiones lædere possunt: eo q̀ ipsis contractis excernantur ea quæ continent. Ac differunt certè plurimum naturalia ab animalibus instrumentis: q̀ naturalibus quidem, cognata actionis vis insit: animalibus verò instrumentis à principio (veluti lumen à sole) ipsa defluat. Quamobrem solis partibus quæ & sentiẽdi & mouendi vim habent, accidit, vt ipsis interdum haudquaq̃ affectis, nihilomin⁹ eorum actio exoluatur: id quod naturalibus instrumentis minimè solet accidere. Quoties enim horum actio læditur, semper ipsa primò afficiuntur. Cæterùm animalibus instrumentis oĩbus, * naturalis quoq; dispensatio adest, quum nimirum & arteriarum & venarum adminiculo indigeant, ad essentiam propriam seruandam. Proinde alterari à vicinis, ipsis vt naturalibus: alterationem verò sentire, vt animatis euenit.

Medendi rõnẽ esse cõuertẽdã ad affectus originem.

Sedis musculũ resolui ob frigus imodicũ.

Instrumẽtis naturalibus, cognata actionis vis inest.

Instrũis animalibus, veluti lumen a sole, a principio facultas defluit.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS LIB. II.

CAP. I.

RES sunt exercitationis modi circa affectorum locorum notitiam. Quorum vnus circa singulas corporis partes: alter circa causas & dispositiones: tertius circa differentiam accidentium versatur, Igitur à locis sumitur modus, vbi dicimus: affecto cerebro huiuscemodi accidentia sequuntur. A dispositionibus & causis sumptus, existit talis: vt si dixerimus, inflammationis seorsum, aut refrigerationis, huiuscemodi sunt accidentia. Ab accidentibus, vt quum dicimus: hoc doloris genus hasce dispositiones, aut hosce locos portendit.

Exercitationis circa affectorū locorū notitiā, tres modi.

CAP. II.

HAllucinatur autem Archigenes, vbi dolorem stupidum neruis tantùm euenire ait. Quippe stupor à frigida dispositione oritur, nō neruorum duntaxat, sed etiam venarum, arteriarum, carnis, membranaꝝ, tunicarum, & cutis. Quòd si ob id ꝙ hæc omnia per neruos sensum habent, ad neruos illam dispositionem refert, cur non reliquas omnes dolorum differentias, proprias eē neruorum ait? Etenim dolor, tristis est sensus: quemadmodum ipsa voluptas, blandus. Quòd si rē accuratius inspexeris, haudquaꝙ doloris species dicendus est * stupidus dolor: sicuti neꝗ species vlceris inflammatum vlcus: sed vtrobiꝗ duarum dispositionū concursus adest. Etenim stupor refrigeratio est īsignis: iccirco corporibus ita dispositis & sensus & motus difficultatem inducit: quemadmodum completa refrigeratio & sensum & motum omnino tollit. Quòd autem

Archigenis opinio refellit.

Stupor a frigida oritur dispositione.

Dolor, tristis sensus.

Voluptas est blādus sensus.

Refrigeratio completa sensum & motum tollit.

stupor dispositionis, non doloris, aut sensus, sit nomē, Hippocrates docet, vbi ait: Stupor enim mediocris dolorem soluere potest. Porrò cōstrictas vehementer particulas, atque eos qui torpedinē animal dum adhuc viuit tetigerint, infestare solet etiam stupor. At quib⁹ membrum aliquod stupidum fuerit, ii quicquid tetigerint, obscuro & hebeti sensu percipiunt, neque moueri possunt. Si verò moueri cogantur, dolent. Cæterùm citra hoc q moueri tētēt, affectū ipsum stuporis haud obscurè persentiunt, sed tunc minimè dolent. Stupor itaque nō particulæ cuiuspiam proprius affectus est, sed dispositio, quæ accidere qdē oībus potest partibus, ab iis tamen dūtaxat manifestè sentiri, quæ & suos affectus percipere, & moueri pro voluntatis imperio sunt natæ. Iam verò ex carne (quæ nusq̃ sola ac per se reperitur) ligamentisq; & tendonibus per ipsam dissemina tis, musculorum essentia constat: quæ vt pmanere posset, venis indigebat, arteriisq;. Verùm citra dolorem pulsare, ad solas arterias pertinet, animali etiānū rectè valente. Vbi verò ingens inflammatio est oborta, vel erysipelas, vel abscessus, arteriarum pulsus cum dolore sentitur: quum per bonam valetudinem, nec cum dolore, nec sine dolore ipsum discerneremus. Etenim duabus præcipuè occasionibus vehemens dolor particulis inflammatis infertur: * nempe quum mouētur, & quum à re quapiam præmūntur. Proinde inflammato musculo, duplici nomine, ob dilatatas arterias, dolorem percipimus: & q moueantur illæ, & comprimātur ab adiacente carne, atque ipsam similiter cōprimāt. Quin etiam sine musculo, arteria inflammatorium affectum sustinens, ipsa per se cum dolore pulsat. Quòd si aliquando per id genus affectus, stupidus esse pulsus ipsi ægro videatur, tūc scire licet, dispositionem in musculi neruis ita consistere, vt ad resolutionem tendāt. Nam dispositio stuporis, media est inter resolutionem

Stupor mediocris, dolorem soluere potest.

Stupor quos infestare soleat.

Stupor accidere oībus partibus potest.

Caro per se reperitur nunq̃.

Musculi cōpositio.

Pulsus dolorificus qū sentiat.

Dolor inflāmatis musculis vnde accidat.

Stupor ē dispositio media, inter resolutionē & integrā valetudinem.

& integrã valetudinem. Cæterùm neq; ĩ peripneumonia, neq; in laterali morbo pulsatilis potest dolor contingere: idq; ob partium naturã. Pulmo siquidem, sensum nõ habet: morbus verò lateralis, membranæ cingentis costas affectus est. * Cuius quidem pars illa quæ costis adhæret, necessario comprimitur: * quæ verò inter costas, ẽ collocata, comprimi nequaq̃ potest: sed inflammationis duntaxat ratione dolet. Siquidem in eo spatio arteriæ consistunt, per musculos intercostales dispersæ: idq; altius q̃ vt membranam cingẽtem costas attingant. At inflammatis interdum intercostalibus musculis, dilatatio arteriarum dolorem necessariò infert. Proinde æger pro magnitudine inflammationis, sentiet in parte inflammata ipsum dolorem pulsatilem. Igitur pulsatilis dolor (qui vehementes partiũ sensibilium inflammatiões sequitur) arterias ipsas primario affectu molestat: per consensum autem cæteras partes sensibiles: eo q̃ à vicinorum contactu præmantur. At neq; in hepate, neq; in renibus vnq̃ huiuscemodi pulsatio percipitur, quoniam nullus per totum corpus ipsorum, sicuti nec per pulmonem, neruus disseminatur. Quia verò membrana quæ eorum viscerum quodlibet ambit, & per quam dispergitur neruus, sensu prædita est: ob id nimirum in ipsis grauitatis sensus percipitur, vbi tumor aliquis præter naturam illa, infestauerit. Etenim membranæ, cutis, adenesq;, quum his partibus nullæ insint arteriæ, vbi ĩflammatæ sunt, non pulsatili, sed extensiuo dolore cruciantur. In vniuersum autem, primæ doloris species sunt duæ: vna q dem, dum subitò temperies mutatur: altera, dum continuitas soluitur. Siquidem pars intenta, aut compressa, aut contusa, aut vulnerata, dolet ob continui diuortium. Cæterùm non eandem doloris speciem excitãt mordax humor & plurimus. Ille quippe rodendo: hic verò tendendo dolorem infert. Quantam autem vim

Pulsatilis dolor, nec in peripneumonia, nec q; in pleuritide oritur.

Pulmo caret sensu.

Pleuritis quid.

Pulsatilis dolor quas inflãmatiões sequatur: & quibus non accidat partibus.

Extẽsiuo dolore quæ afficiãtur partes.

Doloris spẽs, primæ, sunt duæ.

Intēperies dolores infert.

habeat intemperantia ad inducendum dolorem, ex iis licet planè perpendere, qui vehemēter refrigerati, ad ignem manus affatim calfacere tentant. Quippe intolerabilem sentiunt dolorem, præcipueq; iuxta unguiū radices. Similiter etiam per dolores vocatos colicos, vbi frigidissimus aliquis humor (qualis ille est quem vitreum Praxagoras nominat) in quopiam ītestino crassiori est impactus, adeò torquentur ægri, vt videantur sibi circa vreterarum regionem terebro perforari: id quod olim mihi etiam contigit: cæterùm iniecto oleo rutaceo, quum id paulopost conarer excernere, excreui humorem vitro fuso persimilem. Sunt & alii dolores, per quos palus infixus vr̄: qui & ipsi corpus affectū crassum esse significant. Differunt aūt inter se, aut multitudine, aut crassitudine, aut rei dolorem facientis potentia, siue ea humor fuerit, siue spiritus flatulentus. Si quidem paucus plurimo, & tenuis crasso, & permanēs moto, ac deniq; minus refrigerans, eo qui vehementissimam refrigerandi vim obtinet, minorem solet excitare dolorem. Igitur siue clauo transfixus esse, siue terebro perforari locus videatur, is dolor ad crassum intestinum est referēdus. Atqui huiuscemodi dolores, ab eo quo lapis impactus est, discerni non possunt, nisi quis accidentia quæ postea consequuntur, expectauerit. Vtriusq; tamen doloris sunt communia præsidia: & quidem calorifica in primis, siue ea extrinsecus adhibeantur, siue ea iniiciantur. Deinde nisi mitigatus dolor fuerit, eorum medicamentorum quæ dolorem obtundere possunt, aliquod adhibendum est: cuiusmodi existit, qđ à Philone instituit. Veꝝ si lapis dolorē excitauerit, ipse interdū sol⁹, interdū vnà cum cruore excernitur. in vrinisq; subsidēt sabulosa quædam. At si in colo affectus constiterit, nihil hoꝝ vr̄: sed protinus inflatio quædam, & extentio, & flatus complures, & tormina, & excrementa flatibus plena cernuntur. Ea autē licet discernere

Colicos dolores oriri ab humore vitreo, impacto in aliquo intestino crassiori.

Oleū rutaceū colico dolori est remedium.

Dolorē qui humores maiorē, & qui minorē inferant.

Crassi intestini dolor, ut dignoscendus.

Doloris colici, & eius qui ab impacto lapide oritur, sunt cōmunia pręsidia calfacientia.

Philonium.

Colici doloris, & orti a lapide, signa diuersa.

licet discernere, si & super aquam natēt, & bubulo stercori similentur. Quinetiam cibi tum cupiditas, tum cōcoctio deterior euadit, & præsens, & præcedēs, & quæ sequetur. Ventriculum nāq; malè affici accidit, vt qui parti primariò affectæ continenter adhæreat. Insuper colicos nominatos affectus magna ex parte præcedit cruditas, & spiritus flatulentus, & vomitus & nausea, quæ multo tempore inanis permanet, & ī præcordiis mordacitas, & fastidium, & indigentia plurima. Igitur id genus dolores vehementissimi, consistere in crassis intestinis putantur. Qui verò mitiores sunt, ex duobus alterum necessarium est: aut q; in his ipsis sunt, sed à leniori causa orti; aut q; in tenuibus intestinis consistāt. Porrò qui mordaces dolores sunt, ii à mordaci humore intestinum erodente fiunt. Vnde dysenteriam semp huiusmodi dolores præcedunt: vtpote per quam intestina vlcerentur. Cæterùm dysenteria illa, quæ veluti fæculentum sanguinem excernit abūdantissimè, iecinoris affecti censetur esse symptoma. Ea verò per quā syncerus multusq; sanguis excernitur, plerunq; vniuersum corpus euacuat, haud secus q̄ hæmorrhoides, aut muliebre profluuium. Vt verò ad dolorum differētias reuertar, punctorius dolor, potissimum circa mēbranas consistit. Quamobrem lateralis dolor, punctorius esse censetur. Iam verò hæmodia, siue dētium stupor, solis dentibus & gingiuis accidere solet, vbi quispiam & austeros & acidos cibos ingesserit. Cæterùm complura alia dolorum genera sunt ab Archigene prodita, sed quæ prorsus intelligi nequeant. Qui sanè vir, ita omnium affectuū proprietates descripsit, ac si oēs ipse fuisset perpessus, quod nō verisimile est. Præterea vbi ait hemicraneas sphacelodes circunscribi, hoc est submoueri à dissectione vasorum, minimè declarauit quidnam sphacelos esset: de cuius vo is significato uarii variè opinantur. Dein dolorem pulsatorium &

Colicos dolores quæ præcedāt symptomata.

Dysenteriā dolores mordaces præcedunt.

Dysenteria hepatica

Dolor punctorius.

Hæmodia.

Sphacelos.

turgidum inferri ab arteriis cõtendit, vbi ipsæ per hemicranias sphacelodes primogenia affectiõe laborãt.

Dolor turgidus.

Est autem turgid⁹ dolor, qui à parte primariò affecta, veluti à radice incipiens, celeriter in partes adiacentes transfertur. Id quod non solùm in hemicrania, sed in cephalea etiam solet accidere. Sed neq; illud etiam est verũ, affectos neruos, protin⁹ intorqueri, indurariq;: quum reperiantur nonnulli affectus, per quos laxiores euadunt nerui: quemadmodum per atrophiam cõspicuum est. In inflammationibus autem & tumoribus præter naturam, manifestè intenduntur nerui.

Nerui in qbus laxentur affectibus: & i quibus tendãtur.

Cæterùm iflammatis partibus, præter tẽsionem, accidit, vt rubescant, renitantur, intumescãt, & doleant. Aduerte tamẽ interim, propriæ actionis læsionem esse singula partium proprium symptoma. Porrò conuulsiones neruo, Hippocratis testimonio, & à plenitudine, & ab inanitione oriuntur: quum nimirum nerui per eas dispositiones immodicè tendi possint: quemadmodum chordæ in cithara, quæ à contrariis aeris flatibus, siue humidus fuerit ille, vt rigare ipsas implereq; possit, siue vehementer aridus, ad vltimam tensionem perueniũt. Quamobrem citharistæ, vbi instrumenta, post vsum, reponunt, solent chordas ipsas laxare. At quod Archigenes dixit, profundos esse dolores neruo, id ab accidentibus quæ plurimis neruorũ eueniunt, est sumptum. Etenim quum venæ quidem semper priores in superficie cõsistant: deinde post eas arteriæ, quibus tandem nerui subduntur: iccirco laborantes tensionem in imo sentiunt. Quanq multi tendones (quæ corpora sunt neruosa) nõ profundos, sed in superficie dolores habent, si quando ipsos sic quoq; tẽdi contigerit: vt sunt illi qui extendunt digitos. Minimè autem neruis accidere potest affixus dolor, vt falsò profitetur Archigenes: quum magna ex parte dolores ipso ad infernas supernasq; extendatur partes.

Actionis læsio est affectæ partis symptoma.

Conuulsiones oriuntur a plenitudine, & ab inanitione.

Citharistæ cur chordas instrumentorũ laxẽt.

Nerui subduntur arteriis & venis.

Tẽdones sunt neruosa corpa.

Dolor neruo nõ est affixus.

Iam verò membranarũ dolores in latitudinem protenduntur: videnturq; esse æquales, q̃ vniuersum illarum corpus æquale existat. Semper tamen vbi intenta particula sensu acutiori est prædita, ibi vehementior infestat dolor. Adhæc pleuriticorũ nonnulli iugulũ dolent, porrecta in hunc locum succingẽte costas membrana. Aliquando ad p̃cordia descendit dolor, percepto ipsi sensu in septo transuerso: vtpote quod necessariò mouetur, quum pleuritici respirant, idq; magis q̃ cæteræ ipsius thoracis partes. Vbi enim veluti radix doloris consistit in latere, tũ laborãtes, musculis qui illic sunt, respirare pigritant: ac proinde soli septo transuerso respirationis munus committit natura: quemadmodum in bene valentibus, qui leni, ac minimè violenta vtuntur respiratione. Igitur quum in internis partibus lateris inflammatio aliqua oritur, septum transuersum intentum impensius dolet. Quum verò in supnis, tunc iugulum potius dolor infestat. Vbi ingens in hepate inflammatio oritur, aut vbi ipsum est induratum, dolor qui tunc iugulum in dextra parte infestat, cauæ venæ magis, q̃ membranarũ tensionem sequitur. Quod autẽ membranarũ quæ ossibus adiacent, dolores profundi sint, & veluti dolẽtium ossium quandam imaginem referant, haud quidem mirãdum est. Proprius autem arteriæ venæq; dolor extensæ secundum longitudinem corporis, veluti chordæ cuiusdã ...speciem refert, nullã grauitatem inducens. Porrò vlcerosus dolor, nõ solùm ad cutem, sed ad imas quoq; partes, vt ossa, extenditur. Pruriginosus autem, ad solam pertinet superficiem: non tamen p̃mariò, pro ratione ipsius propria, sed per accidens, * q̃ nimirum cutis omnes sibi subiectas partes spissitudine superet. Horum ergo dolorum vterq; propriæ dispositionis est accidens. Fiunt autem ob quosdam humores acres: tantumq; ipsi inter se, q̃tum dispositiones à quibus oriũtur, dissident. Verùm

Membranarũ dolores sunt lati, æqualesq;.

Pleuritide infestante respiratio ipsa perficitur a solo septo transuerso.

Dolor ab inflãmato hepate.

Dolor mẽbranarum ambientium ossa.

Dolor arteriæ & venæ.

Dolor vlcerosus & pruriginosus.

Cutis superat omnes subditas sibi partes spissitudine.

quia crebro dispositio pruriginosa, vlcerosam antecedit, necnon soluta quiescenteq; vlcerosa in pruriginosam fieri transmutatio assolet, inde est q̃ de ipsis scripserit indistinctè atq; confuse Archigenes. Qui quidẽ

Dolor pungẽs.

vbi etiam ait * pungẽtem dolorem in profundo esse, perperam hallucinatur: quandoquidem ad membranas is, non ad imas partes propriè pertinere videtur. Similiter vbi infixum dolorem vocat, quum sinus acceßerit, sermo illius absurditate non caret. Quippe si-

Sinus quid.

nus cauitas quædam est: quum partium antea coniunctarum, altera distat ab altera. Vbi igitur fluxione im-

Dolor tensiuus qñ accidat.

pletur, ita vt adiacẽtes partes tendantur, tunc tensiuum dolorem sentiunt laborantes, non quidem longo spatio porrectum, sed propriis limitibus circũscriptũ. Præterea dum ait, hepatis dolorem inhærentem, hoc est eodem in loco permanentem, existere, an non etiã veris contraria profert? Siquidem hepatis dolor, si quispiam alius, vicina corpora, ad cõsensum perducit. Nã

Dolor hepatis vicina corpora i consensum adducit.

& ad iugulum vsq; porrigitur, & spirandi difficultatẽ creberrimè infert: atq; interdum tussim quoq;, & dysenteriam excitat: nec raro nothas costas infestat. Porrò inter vehementer respirandum nonnunq̃ grauitatem in dextra præcordiorum parte sentimus. Cæterũ

Hepatis inflammationi necessario adest febris.

si id citra febrim eueniat, aut obstructione, aut dura dispositione hepar laborare, coniicito. Nam vbi inflammatione infestatur, tunc febrim adesse est necesse.

CAP. III.

IGitur ad inueniẽdas affectas sedes, in primis quærere oportet, an singulorum locorum, quomodocunq; afficiãtur, propria signa inueniri posśint: an pro affectuum ratione alterentur. Deinde, vtrum singulorum affectuũ propria sint signa: an circa quãlibet partem varientur. Postea verò expedit, loci simul & affe-

Pulmonis inflammati symptomata.

ctus memores, signa ipsa perstringere. Veluti si ita acciderit, vt pulmo inflammatione laboret, tanta spirandi

difficultas orietur, tantaq; angustia, vt suffocari laborantes videantur, ac recti sedere conentur, quem affectum vocant orthopnœam. Quin etiam calidam sentiunt * expirationem, idq; maximè si erysipelatis particeps ipsa inflammatio fuerit: quamobrem vbi plurimum efflant, iuuantur, inspirareq; abūdanter frigidū aerem desyderant. Sputū verò ipsum modò hoc, modò alio expuunt colore tinctum. Insuper grauitatis cuiusdam thoraci incumbentis sensum sæpenumero ægri percipiunt: ac dolórem ex imo ad ipsum peruenire, & ad pectus, & ad spinā. Præterea febris acuta ipsis adest. Pulsum verò habent, qualem in libro de Pulsib* diximus. Similiter vbi membrana costas succingēs est inflammata, acuta febris infestat, simulq; dolor pūctorius, vnà cum spirādi difficultate. Magna etiam ex parte sputum colore infectum apparet, haud secus q̄ in peripneumonia. Igitur vtrunq; affectum respirandi difficultas necessariò cōsequitur: eo q̄ affecta particula spiritus instrumētum existat: Oritur autem febris, & propter affectum ipsum (calidus enim affectus est inflammatio) & propter positum. Nam & pulmo, & succingens costas membrana prope cor cōsistunt. Sic etiam tussis ipsis vt spiritalibus conuenit. Sed quod aliquid expuatur, id ab affectu procedit. Quippe iam ostendimus omnem inflammationem ex affluente sanguine fieri. Quapropter si biliosus sanguis fuerit, flauum aut pallidum erit sputum: si pituitosus, spumans & candidū. Si melācholicus, aut nigrum aut liuidum. Si nihil hor infecerit sanguinem, rubrum. Quinetiam in laterali morbo sæpenumero magis biliosum: in peripneumonia verò magis pituitosum sequi sputum consueuit. Quod autem inflammatarum thoracis partium excrementa, per asperam expurgentur arteriam, in causa certè est, tum positus earum, tum formatio: vt quæ per solam hanc viam effluxum sortiantur. At ve-

Orthopnœa.

Pleuritidi quæ adsint symptomata.

Inflāmatio oīs ex affluenti fit sanguine.

Sputi pleuriticorum species diuersæ.

Thoracis ptes inflāmatas expurgari p aspe ram arteriam.

rò vẽtriculus duos habet meatus: ac quod in eo vitiosum est, supernatare solet, vomitioneq; eiicitur: quod autem in intestinis subsidet deiectione vacuatur: veluti renum vesicæq; excrementa, meiendo excernuntur. Nam quæ redundant in cerebro, per nares præcipuè; nonnunq̃ per palatum & aures exterminantur.

Cerebri excrementa per quas regiones vacuētur

Sedes affecta vnde dignosci possit.

Sedes itaq; affectæ dignoscuntur & ab accidentibus, et ab actione læsa, & ab excrementorum qualitate, & à tumoribus præter naturam, & à doloribus, & à coloris vitio, q̃d sequitur, vel in vniuerso corpore, vel in vna quapiã parte, vel duabus, idq; maximè in oculis & lingua: quibus addere potes etiam eam affectionem, quæ per consensum affligit. Fit autẽ in hisce omnibus exercitatio, vbi particularia sub eandem viam, & rationem ducuntur. In p̃mis igitur intueri oportet, num sit actio aliqua læsa. Quippe cum ipsa proprium aliquod instrumentum affici necesse est. Deinde vbi actionem esse læsam perspexeris, ad modum læsionis accedendo, consydera ad quem affectum propriè ꝑtineat. Postea partem affectam expende, num tumore quodam, aut dolore infestetur, & quidem accuratè cuiuslibet horum speciem inuestigando. Fingamus ergo, vt quispiam inter respirandum, in notharum costarum regione doleat. Non protinus hunc esse pleuriticum suspicari debes. Sed in primis quidem, an tussiẽdo aliquid expuat, consyderare. Id enim si coloratũ videris, tunc ægrum dices esse pleuriticum. Quòd si tussiẽdo nihil omnino expuat, fieri potest vt nihilominus pleuriticus sit ille quidem, sed inflammationem habeat incoctam adeò, & impactam, vt nihil ab ea foras eiici possit. Fieri quoq; potest, vt ob hepatis inflammationem dolor in iam dicta sede excitetur. Cæterùm ex differentia pulsus, ex deiectionibus, ex tumore præter naturã, ex grauitate, & pondere, ac deniq; ex aliis notis, quæ hepatis inflãmationi sæpe solent accidere, iecorarium affectum, à pleu

Iecorarius affectus a pleuritico, quomodo discernatur.

ritico, licebit nobis discernere. Verùm i huiusmodi dispositionibus, solidum firmumq; discernendi indiciũ, per omne tempus morbi, à pulsu sumendum est deinde tractu temporis, reliqua etiam consyderanda. Nam & linguæ, & vniuersi corporis color alteratur, vbi hepar vitiatum est. Sicuti rursus thorace affecto, increscit tussis, atq; sputa cernuntur. Distinguendi tamen sunt interim affectus qui primarii dicuntur, ab iis qui per consensum affligunt. Nam si in pleuritide vel peripneumonia delirium aliquod incidat, existimandum est principem animæ sedem, in qua & scientia, & opinio, & cogitatio consistit, consentire thoraci, atq; ob eam necessitudinem affici: in aliis autem affectibus, vt in lethargo & phrenitide, minimè consentire, sed laborare affectu primario: vndiq; verò affici, vbi propriarum ipsius functionum aliqua oblæsa fuerit. Proprias enim functiones dico, quæ à nulla alia parte vt instrumento, fiunt. Nam re vera & videre animam, & audire, haudquaq̃ negandum est: sed videre oculis, & audire auribus. Atqui vt cogitet, reminiscatur, existimet, eligat, neq; oculis, nec lingua, nec alia quapiam parte vtitur. Verùm q * dux sensus & voluntarii motus sedem habeat in cerebro: quodq; cerebrum contegatur menyngibus, alibi à nobis est declaratum. Si igitur per solum consensum cerebro affecto, illa pars quæ primitiuo affectu laborat, curata fuerit, priusq̃ cerebro propria aliqua dispositio eueniat, nullum in ipso accidens relinquetur. Quòd si ex consensu permanens aliqua in ipso dispositio remaneat, non solùm parti primariò affectæ, sed capiti quoq; remedia adhibenda sunt. Quapropter exactè definire vtrum cerebrum, an membranæ ipsius primitiuè afficiantur, haud magnam vtilitatem afferre potest, quum in vtraq; dispositione capiti succurratur eadem medendi ratione. Præcipuè verò danda opera est, vt morbi essentiam deprehendamus:

Hepate affecto alterat totius corporis color.

Affectus primarios ab iis qui per consensum accidũt, distinguendos esse.

Animæ principis sedes qñ p se, et qñ per cõsensum lędat.

Propriæ functiones cerebri quæ dicantur.

Originẽ motus & sensus consistere i cerebro.

Affectuum per consensum curatio.

Cerebri & eius mẽbranarũ affectibus eadẽ succurri medẽdi ratione.

Essentia morbi in primis est cognoscenda.

qua cognita, facilè nobis licebit per contraria curationem moliri. Itaque non tãtùm affectum locum, sed causam etiam inferentem noxam consyderare oportet: Vt exempli gratia, delirium est eius actionis symptoma quæ à loco mentis cõpote prodit: similiter sopor stupidus: sed à contrariis causis oriuntur. Siquidem & vigiliam, & delirium, causa potestate calida efficit. At quotquot somnolenti soporisiq; affectus existunt, omnes à frigida causa proueniunt: id quod ex medicamẽtorum natura planè discere licet. Quippe frigida stuporem soporemq;: calida verò vigilias & varias motiones inducunt. Tenuis etiam victus ratio, & vinum meracius, vigilias pariunt, præcipuè si vinum ipsum fuerit suapte natura calidum, aut etiam antiquius valde. Etenim calida causa motum excitat, ob idq; vigilias affert: frigus aũt ociosum, & ad motiones pigrum reddit animal: qua ratione somnum soporemq; conciliat. Igitur qui hæc intelligit, quum per ardentium febrium vigorem, hominem viderit & vigilare, & delirare, deinde inclinante iam febre, & dormire, & rectẽ sapere, in capite nullam propriam esse dispositionem, sed à febris abundanti calore delirium fieri, perpẽdet: Quippe tunc affectus proprius putandus est, quum permanere in parte quapiam conspicitur. At vbi pars aliqua simul cum alia sic afficitur, vt irritata quidẽ vna, altera infestetur vehemẽtius: remissa verò irritatione, quiescat, eam per consensum affici putandum est. Sic etiam contingit, vt quum febrium accessiones inuadere incipiunt, sopore laborantes grauentur: quòd eo tempore cerebrum sit vehementer refrigeratum, alioqui paratissimum, vt noxam eiusmodi subeat: quum nimirum frigidiori intẽperie sit præditum. Gignitur autem sopor, vel ab intemperie frigida, vel à pituita in cerebro exuperante.

Curationẽ per contraria moliendam esse.

Delira, & vigiliæ a causa calida oriuntur.

Soporosi affectus oriuntur a causa frigida.

Vinũ meracius inducit vigilias.

Calida cur vigilias efficiãt.

Frigida cur gignant soporẽ

Affectus proprius quando putandus sit.

Affectus per consensum quũ dicatur.

Accessione febrili inuadẽte, cur ægri corripiãtur sopore

Soporis causa.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER TERTIVS.

CAP. I.

GITVR Ad cognoſcendas affectas ſedes, curandosq; illarũ affectus, accurata inquiſitione eſt opus. Cæterùm per artis exercitationem comperi, eam remediorum inuẽtionem, quæ ex vera demonſtratione oritur, in iis quæ rarò contingunt, experientiæ longè præſtare. Nam experimenta dũtaxat ſectantes medici, nõ ea quæ rarò, ſed quæ crebrò accidunt, memoria & imitatione aſſequuntur: Quocirca diſpoſitionum rarò eue- nientium, non ſolùm curationem, ſed præuenientes ẽt notiones ipſarum, negligunt. Ego verò ſemper inueſtigare ſtudui, quæ nam ſedes vel afficeretur ipſa, vel alteri conſentiret. Quumq; eam inuẽtam eſſe arbitrarer, tunc ad diſpoſitionẽ eius inueſtigandã, atq; ex vtriſq;, totius curatiui generis indicationem ſumendam, ac deniq; remediorum qualitatem, quãtitatem, idoneamq; materiam comparandã, me accinxi: haud neglecta interim, ætatis, naturæ, temporis, regiõis, aliorumq; id genus omnium contemplatione. Deprehendi autem poſſunt affectæ ſedes ab excremẽtis, atq; ab iis quæ affectis partibus adnaſcuntur, necnon à functionum noxa: quibus connumeratur & color præter naturam, figuráq;. Verũ vbi nulla mihi pateret aliàs via, ſola functionis læſio fuit ſatis, ad inuentionem affectarum particularum.

Remediorũ inuentio quæ ex vera demõſtratione paratur, in iis quæ raro contingunt, lõge experiẽtiæ præſtat.

Affecta ſedes vnde deprehẽdatur.

CAP. II.

QVum autem exoletam cuiuſdam memoriam reſtituere conarer, primùm quidem apud me

Memoriã exoletam reſtituturo, quæ ſint cõſyderanda.

ipsum inuestigaui, quæ nã pars esset affecta, cui localia adhiberem præsidia, prius videlicet vniuersi corporis vacuatione præmissa, quod præceptum est in morbis omnibus obseruãdum. Deinde qua via & ratione inuenirem singula remediorum. Cæterùm affectam sedẽ eam ipsam existimaui, qua princeps animi vis cõtinetur. Medicamenta autem ea adhibenda esse, quæ huius sedis dispositioni reluctarentur. Quum igitur huius inquisitionis gratia consuluissem epistolam quandã ad Marsum, ab Archigene scriptam, in qua iubet, deprauata memoria, raso capiti affigi cucurbitulas, non iniuria sanè inconstantiam hominis sum demiratus: quod nimirum neglecto corde (cui memoriã ipse, ceu opus cognatum tribuit) ad caput remedia trãsferret. Nam quid per immortales Deos ex affectorum locorum notitia (quam ipse ad medendi rationem ait maxime necessariam existere) consequemur vtilitatis, nisi ab ipsis ad remediorum inuentionẽ ducamur? Adhæc si affectio quæ oblædit memoriam, existat frigida & sicca, nullũ vsum adferunt cucurbitulæ admotæ; siue eæ incisa prius cute, siue integra, administrentur. Siquidem detractio sanguinis, quæ fit, vbi scarificata prius cutis fuerit, ad extremum ducit periculũ. At citra vllam scarificationem cucurbitulæ adhibitæ, solius excitandi caloris gratia vtiles esse censentur. Quippe attrahũt ad sese humorẽ ex imo: id quod magnopere aridæ dispositiõi aduersatur. Porrò rationalem animæ vim in cerebro: virilem, irascibilem'ue, in corde: appetitoriã deniq; in iecore sitam esse, nemini non persuasum existimo: id quod vel ex vulgarium sermone indies discere licet. Fatuũ siquidẽ aiunt carere cerebro: timido & pusillanimi, cor deesse. Tityo verò iecur ab aquila erosum, non solùm poetæ, verùm etiam pictores, sculptoresq; fingunt. At verò, quemadmodum si ratio lædatur, sæpenumero contingit lædi memoriam: sic si memoria vitietur,

Archigenis inconstantiã demiratur Galenus.

Memoriæ oblęsæ a causa frigida & sicca, cucurbitulas admotas non esse ex vsu.

Cucurbitulæ absq; scarificatiõe adhibitæ, solius excitãdi caloris gratia sunt vtiles.

Animę facultatũ singulis quę sedes tribuantur.

Tityo erosum iecur ab aquila fingunt poetæ.

Ratione læsa, sæpe memoriã

ratio ipsa quodammodo etiam labefactatur: vtpote actionis vtriusque noxa procedente ab eadem dispositione. Quæ vbi vehementius intenditur, simul cũ memoria ratio quoque omnino deperditur. Ac talis quidẽ affectio stultitia vocatur. Sic in lethargo etiam, in omnibusq; soporosis affectibus, vtræque simul pereũt actiones. Quòd autem affectus hi, à frigida intemperie oriãtur, quæ animales actiones omnino torpidas reddit, sanè id vel ex animalibus ipsis, quæ per frigora latere coguntur, satis liquidò constat: necnon ex frigidis tum medicamentis, tum cibis. Lactuca quippe, graues inducit somnos, si multam quis ipsius q̃titatem ingesserit. Verùm & capitis grauitates, quę sine mordaci infestãt dolore, somnum soporemq́; conciliant: quibus apophlegmatismi magnificè opitulari videntur. Igitur vt capitis ardor vigilias, sic refrigeratio inducit soporem. Item biliosi calidiq́; morbi, vigilias, deliria, phrenitides: contra, pituitosi frigidiq́;, ignauiam soporẽq; efficiunt. Nam quod ad vigilias soporesq; per morbos ptinet, calida frigidaq́; intẽperies, primã sibi facultatẽ vẽdicat: altera verò ab hac, ad humiditatẽ ariditatẽq; refertur. Balneæ siquidem, eo q madefaciant caput, soporiferæ sunt. Haud secus vini moderata potio, omnesq; cibi humectantes. Ex ætatibus etiam, pueritia quidem, ob humorem est somnolenta. Senes verò ob ariditatem, vigiliis vexantur. Omnia igitur hæc argumẽto esse possunt, ad animi ignauiam inducendam, humiditatem præter naturam obtinere secũdas partes: frigiditatem verò priores. Cæterùm vt humiditas sola, si abundet, lõgos profundosq; somnos inducit: ita ariditas sola, vigilias. Quòd si frigus cum humore intendatur vehementer, soporem stuporemq; constituit: sine hoc verò, memoriæ nocet, stultitiamq; inducit. Quum itaque non solùm in frigiditate humiditateq́;, verum etiam in ariditate & calore, non paruum secundũ

Lædi contingit: vt econuerso.

Stultitia quid.

Frigida intemperies animales actiones reddit omnino torpidas.

Lactuca soporem gignit.

Apophlegmatismi quibus affectibus conferant.

Vigilias qui morbi inferãt.

Balneæ cur soporiferæ.

Vinũ modice sumptum inducit somnum.

Pueri cur somnolenti

Senes cur vigiles.

Stultitia vnde oriatur.

magis & minus, discrimen sit: nihil mirum, si multifariæ inueniantur causæ quæ animales actiones lædere possint. Impræsentiarum autem, clarioris doctrinæ gratia, rationalis animæ actiones, principales: irrationalis verò, morales vocentur. Quum autem bifariam fieri contingat intẽperies prædictas, duplex quoque erit vtriusque dispositionis modus: vnus quidem, in humidis siccisq; humoribus: alter in corporibus solidis: si quando in eandem intemperiem cum mollibus, solidæ partes inciderint. Præterea quãuis ipsæ itemperies inter se sint contrariæ, * fit tamen ex ipsis interdum mixtum quoddam temperamentum: vt in vigilanti sopore, in quo pituitosus biliosusq; humor exuperant. Ita in calidi frigidiq; contrarietate, eosdem quoque modos inuenire licebit, tum per simplices intemperãtias: tum per compositas ex ambabus. Quòd si in solidis corporis partibus mixtam ex contrariis dispositionẽ fieri fateamur, tres sic prodibunt in vtraque contrarietate intemperies. Igitur huiusmodi affectus omnes capiti aduenire solent, sed inter se differunt, non solũ mistionis varietate, aut eo quod magis minus'ue intendũtur: verùm etiam quia interdum afficiuntur ventriculi cerebri id genus intemperantiis: interdum vniuersa eius vasa: aut humiditas dispersa per corpus cerebri. Accedit ad hæc, quartus quoque modus, quum videlicet ipsummet corpus cerebri intemperatum redditur.

Actiones principales. Actiones morales.

Vigilans sopor.

Caput quadrupliciter affici.

CAP. III.

Quorum igitur vel memoria, vel intellectus periit (intellectus enim amissio, stultitia est) somnos obseruare oportet. Præterea, vtrum excernant quippiam, vel ex naribus, vel ab ore, quod à capite defluat: an aridæ huiusmodi partes sint. Quippe ex iis dispositionem ipsam consequi cõiectura poterimus. Vbi igitur vel periit, vel grauiter læsa est memoria, frigida est omnino intemperies cerebri. Quocirca calface

Stultitia est intellectus amissio.

Memoriæ exoletæ, vel grauiter læsæ, causã

re ipsum oportet. At verò exiccare, vel humectare, non necessarium est. Sed si humiditati copuletur, arefacere: si ariditati, madefacere. Cæterùm si inter has medium obtinet, ipsum est conseruandum. Interdum verò vbi principales actiones sunt læsæ, febris quoque accedit, vt in phrenitide, & lethargo. Interdum sine febre adest vitium: vt in mania, & melancholia: id quod modò per consensum: modò primaria affectione cerebro laborante, accidit. Etenim vbi propriis accidentibus exprimuntur huiuscemodi vitia, permanentiaq́; sunt, nec aliis præcedentibus superueniunt, primogenia dicuntur esse. Vbi verò propriis accidentib[9] minimè limitantur, neque perpetuò permanēt, atque ad alias affectiones sequuntur, per consensum ipsa euenire dicimus. Nec interim latêre nos debet, vbi quis lege consortii afficitur, fiatq́; adhuc affectio, quæ deletis efficientibus eam causis, ipsa quoque simul deletur. Sin autem consentientes partes permanentem iam habeant dispositionem, quāuis causa efficiens conquiescat, ipsa tamen permanebit affectio. Quòd autem in cerebro cōsistāt omnes principalium animæ virium affectus, pro confesso habent omnes medici, qui studio veritatis tenentur: sicuti & quòd oēs nerui qui volūtatis imperio audiūt, à cerebrò ducant originem. Conuulso siquidem vniuerso corpore, omnes profectò autumant, talem quampiam affici partem, quæ vt in arbore caudex ramorum, sic ipsa sit communis omnium neruorum origo. Si igitur partes omnes quæ infra faciem sunt sitæ, conuulsæ sint, primas spinalis medullæ partes affectas esse putandum est: ac proinde illis opitulandum. Si verò simul cum vniuerso corpore facies quoque conuulsa videatur, * non modò spinalis medullæ exortum, sed etiam cerebrum ipsum, à quo nerui faciei oriunt, curamus. At verò si crus tantùm, aut altera manus cōuulsione tentetur, totius membri cōuulsio neruorum,

esse intemperiem frigidam cerebri: quæ refrigeranda est.

Affectus primogenii, siue primarii, qui sint.

Affectus per consensum, qui dicantur.

Animæ principaliū facultatū affectus, consistunt i cerebro.

Neruus omnis a cerebro ducit originem.

qui ad ipsum feruntur, principium affectum esse declarat. Cæterùm, quum omnis motus à voluntate profectus, attractis musculis in eas quibus innascuntur, partes, fieri videatur: nec fieri possit attractio, nisi ad suam originem retrahatur musculus, constat conuulsionem in conuulsis partibus factam, hac sola ratione à motu naturali differre, quòd præter voluntatē fit. Porrò ipsam cōuulsionem neruorum, ob plenitudinem vel inanitionem fieri quàm verissimè professus est nobis Hippocrates: id quod vel ex fidiculis instrumentorum (quæ ob vtranque intemperiem ambiētis aeris, humidam nempe, & aridam, adeò tenduntur vt disrumpantur) liquidò constat. Si igitur conuulsio fiat vel à labore, vel vigiliis, vel fame, vel solicitudine, vel arida æstuantique febre, qualem est videre in phreniticis, causam eius ariditatem, inanitionemque, rectè putaueris. Sin verò temulento cuipiam, ac omnino pleno homini conuulsio accidat, non ab re ipsam à cōtraria causa iudicabis ortum habuisse. Atqui inanitioni contraria est repletio. Iam comitialis morbus conuulsio est omnium corporis partium, minimè quidem perpetua (vt in emprosthotono, opisthotono, & tetano) sed quæ ex temporum accidit interuallis. Nec solùm hac re, sed mentis quoque & memoriæ, ac sensuum oblæsione à iam dictis cōuulsionum generibus differt. Vnde constat in cerebro hunc affectum consistere. Cæterùm velox eius discussio, crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem, hunc maximè affectum peperisse declarat: neruorum principio seipsum quatiente, quo excutiat id quod infestat. Itaque non ab ariditate, inanitione ue, sed à crasso & viscido humore, impediēte animalem spiritum, quo minus deferatur in corpus, hanc affectionem gigni, argumento est, quòd subito & fiat, & soluatur. Siquidem breui tempore fieri non potest, vt vel cerebrum, vel tenuior ipsius membrana, ad

Conuulsio quo differat a naturali motu.

Conuulsio fit ob plenitudinē vel inanitionē.

Epilepsia est conuulsio vniuersi corporis, quæ ex temporum accidit interuallis.

Epilepsia cōsistit in cerebro.

Epilepsia vnde gignatur.

tãtam ariditatem perueniat, vt corio simile quippiam patiatur. In corpore itaq; cerebri, anima suam sedem sortitur: in quo etiã fit tum ipsa ratiocinatio, tum recordatio sensibilium imaginum. Primum autem instrumentum ipsius animæ, tum in sensibilibus actionibus vniuersis, tum in iis quæ à consilio & voluntate proficiscuntur, spiritus est animalis, qui in cerebri ventriculis continetur: sed præcipuè in postremo: quis non cõtemnendus sit medius vẽtriculus: quem amplecti multis rationibus cogimur: vt duos anteriores deserere. Satis tamen fuerit ad curationem, nosse sedem affectã esse ipsum cerebrum: atq; in eius ventriculis humorẽ crassum & viscidum comprehendi, nunc pituitosum, nunc melancholicum. Pituitosum in præsentia humorem appello, in quo humiditas, frigiditasq;: vt melancholicum, in quo siccitas & frigiditas dominatur. Ac pituitæ quidem vnum genus est, qđ quotidie vel screãdo, vel vomendo, vel emungendo educitur, vaporoso spiritu plenum: vt ne sensu quidem lateat ipsum esse dissimilare. Alia verò pituita, similaris quidẽ videtur, licet fortassis non similaris existat: qualis est tum crudus humor, qui in vrinis subsidet: tum is qui à Praxagora vitreus vocatur. Ex quo genere videtur esse & saliua, quæ neq; fluida admodum sit, neq; aquosa. Verùm saliua non vnica duntaxat qualitate gustum solet afficere, nedũ vniuersa pituita. Sic atra bilis quoq; ob substantiæ varietatem nõ obscuras differentias sortitur. Nam alia ẽ veluti fæx sanguinis, quæ admodum spissa existit, fæcibus vini haud absimilis. Alia verò, q̃ superior, essentiæ est multo tenuioris: atq; vomentib⁹ ipsam & olfacientibus videtur acida. Hæc etiam attollit in bullas terram, eamq; radit, atq; fermentat. At illa quam fæci vini similem esse dixi, in terram effusa nõ inducit feruorẽ, nisi fortè in ardenti febre ipsam præassari contingat: neq; vlla etiam acida qualitate parti-

Anima collocatur in ipsius cerebri corpore: in quo & ratiocinatio fit, & memoria.

Animæ primũ organũ, est animalis spiritus, qui in cerebri ventriculis continetur, sed pręcipue in postremo.

Pituitæ differentiæ.

Atrę bilis spẽs.

cipat. Quare iudicio meo potius melãcholicus aut ſuccus aut ſanguis, q̃ atra bilis, dicenda eſt. Igitur vt craſſus pituitæ ſuccus, ita hic quoq; comitialem morbum ſolet efficere, vbi in meatibus ventriculorum cerebri retinetur: ſiue is medius ſit, ſiue poſtremus. Vbi verò ĩ ipſo cerebri corpore abundat, eam inſaniæ ſpeciem, quam Græci vocant melancholiam, inducit. Quemadmodum alter atræ bilis ſuccus, qui præaſſata flaua bile naſcitur, ferina gignit deliramenta, modo cum febre, modo abſq; illa, in cerebri corpore abũdans. Atq; hãc ob cauſam phrenitis nonnunq̃ eſt mitior, vbi à pallida bile ortum traxit. Interdum vehementior, vbi flaua bilis eam peperit. Deliria autem, quæ per febrium vigores accidunt, non propria cerebri affectione, ſed p̱ conſenſum fiunt. Quamobrem ſic delirantes, minimè appellamus phreniticos: quia phreniticorum ĩſania nõ quieſcit mitigato febrium uigore. * Quemadmodũ igitur phreniticoꝝ febris unũ quoddã ex ſymptomatibus diſpoſitionũ cerebri iudicat: ſic ardẽtium febriũ ſymptoma delirium eſt: q̃d nimirũ fit elatis ad cerebrũ multis uaporibus * calidis. Haud ſecus gignitur ea affectio quæ ſuffuſioni eſt perſimilis, à ventriculi diſpoſitionibus ortum trahens. Nãq; uentriculo cerebrum, cerebroq́; uentriculus, ſuas affectiões tranſmittit: idq́; propter neruorum à cerebro ad os uentriculi deſcendentium magnitudinem: per quos etiam ſenſus huic particulæ, q̃ nlli reliquarum corporis partium, acutior eſt. Quocirca fracturas quidem capitis, ubi ad membranas uſq; perueniunt, blioſus uomitus: capitis autẽ dolores quomodocunq; fiant, nauſea ſtomachiq; morſus conſequitur. Hypochondriacas uerò & flatulentas vocatas affectiones melancholica comitatur triſtitia: haud ſecùs q̃ acutas febres delirium: & * nonnullas oris uentriculi diſpoſitiones, affectio ſuffuſiõi perſimilis. Sic neruoſis partibus inflammatis, promptius q̃ reliquis,

Epilepſiã fieri à craſſa pituita, vel a melancholico ſucco retento in meatibus ventriculorum cerebri.

Melancholia vnde oriatur.

Maniæ cauſa.

Phrenitidis differentiæ.

Phreniticorum inſania q̃uo ab ardentium febrium delirio differat.

Deliriũ ardentium febrium quomodo fiat.

Ori ventriculi ineſſe acutiorẽ ſenſum q̃ reliquis corporis partibus.

Cõſenſus atq; neceſsitudo cerebri cum ventriculo, vnde ĩnoteſcat.

Hypochondriacos affec' quę ſequantur.

liquis, delirium superuenire solet: idq; ascendente ad caput, interdum per continuas partes solo calore: interdum spiritu vaporoso, uel fumoso, uel fuliginoso.

CAP. IIII.

IGitur crassi humores q in cerebri substantia abundant, interdum ei ueluti instrumẽtali: interdum ut similari uocent. Quum enim meatus obstruuntur, vt instrumentali: quum uerò alteratur temperamẽtum, ut similari. Proinde recte ab Hippocrate dictum est, Melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiũtur: & contra, morbo comitiali laborantes, melancholici euadunt. Atq; horum utrũlibet magis accidit, prout uel in hanc, uel in illam partem infirmitas repit. Si enim in corpus, epileptici: si uerò in mentem, melancholici euadunt. Quum autem nõ solùm ab atra bile, sed etiam à pituita morbus comitialis oriatur, sciendum est, solum eum qui ab atra bile ducit originem, in melãcholiam transire posse. Etenim quum anima ipsa, aut temperamentum actiuarum sit qualitatum, aut ab ipsarum temperamento mutetur: bilem ipsam vbi cerebro, ueluti parti instrumentali, nocet, ad cerebri corpus conuerti ait, id quod in obstructionibus fieri constat. Quum uerò temperamentum mutando, ei ueluti similari nocet, ad mẽtem eam repere dicit. Accidit autem cerebro, ut nonnunq̃ uniuerso in uenis sanguine melancholico effecto, ob cõmune uitium, ipsum q̃q; lædatur. Nõnunq̃ verò, totius corporis sanguine prorsus innocuo, solus is qui in cerebro contentus est, alteratur: idq; bifariam fit. Aut enim aliunde in ipsum deriuatur: aut in ipsomet melancholicus humor genitus ẽ: quum uidelicet internus calor aut flauam bilem, aut crassum atrũq; sanguinem, superassauit. Si igitur uniuersum corpus redundet melancholico sanguine, curationem à uenæ sectione auspicari oportet: si uerò cerebrum tantùm, æger tunc (quod ad hanc dispositio-

Cerebrum qñ afficiatur vt instrumentum, & qñ vt pars similaris.

Melancholici magna ex parte epileptici fiunt, & econuerso.

Atra bilis qñ in cerebri corpus: & qñ in animam repat.

nem pertinet) sanguinis detractione non indiget: quis ob aliam causam sanguis detrahi possit. Utrum uerò melancholicus sanguis vniuersum corpus, an solum cerebrum occupet, sic discernendum est. In primis uniuersi corporis habitum, qualis nam sit, accuratè cõsyderes uelim. memineris q; q molles & cãdidi, & obesi, nequaq̃ humorem melancholicum possidẽt. Macri ue rò, & nigri, & hirsuti, & quibus latæ sunt uenæ, aptissimi sunt, ut huiusmodi in ipsis humor accumuleẽ. Fit q; interdum, ut * admodum rubicundi, affatim melancholicum temperamentum contrahant: atq; post hos etiam flaui: si præcipuè uigiliis, & multis laboribus, & solicitudine, & tenui uictu æducati fuerint. Cuius generis etiam hæ notæ existunt, si hæmorrhois aliqua sit restricta: aut consueta alia sanguinis euacuatio: aut usus fuerit æger cibis melancholici succi. Porrò qui sanguinem melancholicum gignunt, hi ferè sunt: caprina, bubalaq; caro, magisq; hircinæ & taurinæ: sed maximè asinorum & cameloꝝ carnes: itemq; uulpinæ: & caninæ. Magnũ ad huiusmodi sanguinis generationẽ momentum adfert etiam * leporis esus: sed multò maius aprorum. Limaces quoq; sanguinem melancholicum pariunt, si frequens sit eorum vsus. Præterea omnium animalium terrestrium carnes sale conditæ: necnon aquatilium carnes, ut thunni, balenæ, vituli marini, delphini, canis, atq; cetaceoꝝ oĩum. Ex oleribus autẽ, brassica ferè sola, gignere sanguinem id genus consueuit: quemadmodum & arborum germina, ubi vel muria, uel oxyhalme condiuntur: præcipuè lentisci, terebinthi, rubi, canirubi. Leguminum verò omnium maximè lentes inter melancholicos cibos annumerãtur: mox furfuraceus panis, & qui ex typha & uitiatis seminibus factus est. Præterea uina crassa, nigraq;, aptissima sunt, ut ex ipsis humor melancholicus fiat. Vetus etiam caseus, si supercalfactus in ipso corpore fuerit,

Melancholicus sanguis in quibus minime habeatur: & in q. bus omniũ maxime accumuletur.

Cibi melãcholicum succum gignentes.

facile huiusmodi humorem procreat. Sunt etiam nōnulli, qui per febriles morbos contraxerunt melācholicum succum. Ad efficaciorem autem notitiam, non parū cōfert anni tempus, ac præterita, præsensq́; ipsius constitutio: necnon regio, & laborantis ætas. His itaq; omnibus præmeditatis, si existimas in vniuersi corporis venis contineri sanguinem melancholicum, quo certiorem habeas notitiam, cubiti venam seca, præcipueq́; mediam, quæ communis est, & ei quæ humeralis dicitur, & ei quæ per axillam ad manum fert. Quòd si tum fluens sanguis non videatur melancholicus esse, supprimatur cōfestim. Si verò talis appareat, vacua q̄tum pro laborantis corporis habitu satis esse conieceris. Est præterea tertium melancholiæ genus, morbi comitialis exemplo, vbi ortum à uentriculo suscipit. Solentq́; medicorum nonnulli hanc dispositionem, hypochondriacum, flatulentumq́; morbum vocare. Quem sanè (vt Diocles testatur) sumpto cibo cō coctu difficili, statim ructus acidus comitatur: cū eoq́; flatus & æstus. Adhæc fluctuatio in præcordiis, non illico, sed vbi cibos venter complexus fuerit. Interdum etiam ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum vsq; extenduntur. Cæterùm ægri cibis concoctis quiescunt: moxq́; aliis ingestis, eadem reuertuntur symptomata: quæ interdum ieiunos, interdum et à cœna affligunt, ita vt ægri vomant cibos crudos, & pituitam subamaram, calidamq́;, & adeò nōnunq̄ acidam, vt dentes torpere videantur. Atq; horum plurima statim ab ineunte ætate eueniunt. Vtcunq; tamen acciderint, omnibus protelant. Cuius morbi causam, calorem immoderatum venarum meseraicarum, obstructionemq́; earundem, à crasso sanguine ortam, idē Diocles assignat. Videtur autem in ipso ventriculo p huiuscemodi affectus, inflammatio quædam consistere: sanguis autem in parte inflammata contentus, &

Venā medīā in cubito pertundendam iis esse, qui sanguine melancholico abundant p vniuersum corporis habitū.

Hypochondriacæ ac flatulētę melancholiæ, (quæ a vētriculo orit) signa.

Hypochondriacæ melancholiæ causa.

crasſior eſſe,& atra bili ſimilior. Quo quidem exhalante ad cerebrum, melancholica eueniunt circa mentem ſymptomata. Frequentisſimè etiam videmus, flaua in ventriculo bile contenta, caput dolore affici: illa verò eiecta per vomitum, illico dolorem compeſci. Atq; inter optimos medicos conuenit, non ſolùm hæc accidẽtia, verùm etiam epilepſiam, aliquando capiti à ventriculo oriri. Cæterùm melancholicos vt nunq̃ deſerit timor: ita eorum phantaſmata præter naturã, non ſemper eodem genere cõtinentur. Siquidem alius ſe teſtã factum putauit: atq; iccirco obuiantibus cedebat, ne collideretur. Alius, ne Atlas, qui mundum ſuſtinere dicitur, grauatus ſub tãto onere, illum à ſeſe excuteret, atq; ipſe cõminueretur cum eo, pertimeſcebat. Differunt porrò inter ſe melancholici, nam omnes timent, mœrent, vitam damnãt, odio habent homines, ſed nõ omnes mori cupiunt. Quippe hoc ipſum nõnullis melancholiæ caput exiſtit, quod pertimeſcunt mortem. Sunt qui ſimul & mortem metuant, & mortem ſibi cõciſcant. Quemadmodum igitur externæ tenebræ pauorem inducunt, ſic atræ bilis color, mentis ſedem tenebris ſimilem reddens, timorem efficit. Siquidem tũ humores, tum ipſa temperies corporis, poſſunt animæ actiones mutare: id quod à nobis eſt demonſtratum, in eo libello cui titulus eſt, q̃ mores animæ corporis tẽperiẽ ſequantur. Ergo ſi circa ventriculum prima inceperint ipſius morbi ſymptomata, quibus auctis melancholica ſequatur affectio: deinde alui deiectione, vomitu, proba coctiõe, ructibusq; leuetur is qui laborat, hypochondriacum, flatuoſumq; ipſum morbum vocabimus. Accidentia verò ipſius dicemus & mœſtitiam, & metum. Vbi verò propria melancholiæ accidentia eſſe auctiora videntur: circa ventriculum autem aut nulla, aut perexigua cernuntur: haud ab re exiſtimaueris, primitiuam in cerebro affectionem conſiſtere, ob

Epilepſiam aliquando oriri a ventriculo.

Melãcholicos nunq̃ deſerit timor.

Melancholicorum ſpecies variæ.

Atra bilis cur timorem conciliet.

Hypochõdriacus morbus q̃ dicendus.

atram in ipso bilem congestam. Quem morbum minime inueteratum, frequentibus balneis, victuq; humido & boni succi, nullo alio præsidio adhibito, ipse aliàs curaui. Nam vbi diuturnus ipse morbus est factus, fortiora remedia postulat. Melancholiam recentem qua victus ratione curauit Galenus.

C A P. V.

MOrbus comitialis similiter vt melancholia, tribus clauditur differentiis. Verùm omnibus commune est, quòd afficitur cerebrum, siue primaria, affectione, siue consortii lege. Prima igitur differentia existit, vbi affectus in ipso consistit cerebro: id quod pluribus epilepticis accidit. Secunda, vbi ab ore uentriculi per consensum dispositio ascendit ad cerebrum, quemadmodum per suffusiones contingit. Tertia deniq;, fit raro, quum à parte alia quauis ipse affectus incipiens, inde, sentiente id ægro, ad cerebrum vsq; perreptat. Quale genus morbi ipse adhuc adolescens primùm vidi in puero tertium decimum ætatis annum agente. Qui sanè narrabat, dispositionē ipsam à crure initium capere: mox illinc rectà ascendere per femur & eminentes ei lumbos, ac per latus id, ad ceruicem, donec perueniret ad caput: quod quum primū tangeret, ipsum haudquaq̄ sibi constare. Interrogantibus autem medicis, quale esset quod ferebatur ad caput, nihil habuit quod responderet puer. Alius tamen compos mentis dicebat, veluti frigidam quandam auram existere. Vnde ex duobus alterum Pelopi præceptori placuit: aut q̄ qualitas quædam, alteratis per cōtinuationem partibus, aut spiritalis substātia transmitteretur: nec mirandum esse dicebat, tam validam vim esse humori, in affecta particula præter naturam genito, vt cum perniciosarum ferarum venenis componi posset. Etenim vbi phalangium momordit aliquem, q̄uis paruū existat animal, existimare tamen debemus, venenum ex ipsius ore, primò quidem, in superficiem: dein verò in totum corpus deferri. Præterea marinæ

Epilepsiæ tres differentiæ.

Pelops Galeni præceptor.

Phalangii morsus.

Turturis marinæ aculeus. Scorpiõis aculeus.

turturis, ficuti & terreni fcorpionis aculeus, q̃uis in extremam illam, acutisſimamq́; partẽ, finiatur, vbi nullum foramen eſt, per quod venenum deiici posſit: neceſſum tamen eſt, vt excogitemus ſubſtantiam quandam ineſſe illi, aut ſpiritalem, aut fluidam, quæ vt mole minima, ita facultate eſt q̃ maxima. Siquidem quũ nuper fuiſſet quidam ictus ab ſcorpione, videor mihi eſſe (inquit) percuſſus grandine: eratq́; omnino frigidus, frigidoq́; ſudore perfuſus. Quippe vbi ex icta parte per totam ipſam celeriter diſtributa fuerit veneni vis, contingit eam, eodem rurſus contactu, in ſingulas ſubiectarum rei partium recipi: mox ex illis in alias cõtinuas, donec in aliquam peruenerit principem: quo tẽpore, mortis periculum inſtat. Ad hanc rem in primis conferũt vincula partibus ſupernis iniecta, abſciſioq́; partium venenatarum. Noui equidem ruſticum, qui epoto è viperis medicamẽto, reſciſſo prius digito, euaſit: ſicuti & alium quendam, qui ſola ſectione, citra medicamen, eſt liberatus. Sed epilepticum illum puerum medici quoq; ſanarunt, primò quidem vniuerſum ei corpus purgantes: dein medicamen ex thapſia & ſinapi, parti primò affectæ adhibentes: ac ſupra illam medium membrum ligantes. Quod verò ad cauſam pertinet, ob quam in huiuſmodi per cõſenſum affectibus, epilepticæ cõuulſiones fiant: probabile ſanè mihi videtur, quemadmodum frequẽtisſimè ſingultum fieri videmus, affecto ſtomacho, ita hãc oriri diſpoſitionem. Etenim quum uentriculus ciborum mole grauatur, aut vbi à corruptis cibis mordicus infeſtatur, ſingultu haud dubiè corripit. Immo verò acris humor ipſum ventriculum mordicans non ſingultum modò, ſed cõuulſionem etiam, per vniuerſum excitat corpus. Quo eiecto per vomitum, illico conuulſio ſedatur. Quo minus mirandum eſt, ſi neruorum principium motu huiuſmodi concutiatur, vt à ſe expellat, quicquid fuerit

Scorpionis venenum refrigerare.

Ictæ a venenatis beſtiis particulæ, quomodo ſint curãdæ.

Epilepſiæ ab altero crure exortæ curatio.

Epilepticæ.

Singultus qñ excitetur.

Conuulſionis epilepticorum cauſa.

id, quod à parte primò affecta, ad ipsum trāſmittitur. Vbi verò deperdito ſenſu quis cōciderit, non acciden te motu, quo vel cōuelli, vel ſalire videatur, affectum ipſum oriri à frigore cenſeo. Quo in genere cōtinetur lethargus. Apoplexiæ autem, φ ſubitò eueniat, aut frigidum, aut craſſum, aut viſcidum quippiam, quod affatim principes cerebri ventriculos impleat, non totius ſubſtantiæ intemperiem, cauſam eſſe ē perſpicuum: veluti lethargi, phrenitidis, maniæ, melancholiæ, ſtultitiæ, amiſſæ memoriæ, ſenſuum hebetationis, & reſoluti motus. Porrò in omnibus his affectibus, in quorum numero apoplexia cōtinetur, periculi magnitudinem, ex nocumento reſpirationis coniicere oportet. Siquidem in cunctis ſoporoſis affectib⁹, & ſi corpus nec moueatur, nec ſentiat, ſola tamen ſpiratio quæ muſculorum * thoracem mouentium eſt munus, ſeruatur. Porrò muſculis vniuerſis, principium motus ab innatis ipſis neruis accedit, qui à cerebro initium primariū ſortiuntur. Quāuis enim ex medulla ſpinali permulti oriri nerui videantur, vim tamen quam habet illa, cerebrum ipſi omnem ſuppeditat. Quum itaq; ſpirationem vehementer impeditam conſpexeris, non paruā in cerebro morbidam diſpoſitionem eſſe coniicies, p̄cipuè in ſoporoſis affectibus: qui omnes conſiſtunt in cerebro.

Lethargus.

Apoplexiæ cā.

Apoplexia oc cupāte, pericu li magnitudo ex nocumēto reſpiratōis colligi debet.

Nerui oriūtur a cerebro, muſculisq; princi piū motus largiuntur.

Soporoſos affectus oēs cōſiſtere in cerebro.

CAP. VI.

AFfectus vertiginoſus ſiue primariò, ſiue lege conſortii accidat (quod ſolet ob cōſenſum uentriculi) ad cerebrum ipſum pertinet. Quo detenti, vel à minima occaſione hebetantur: adeò, vt interdum cadāt, ſi vel ipſi vnico duntaxat circuitu in gyrum agantur, aut quippiam aliud circūrotari viderint. Eſt autem rationi conſonum, huiuſcemodi affectionem fieri, elato per magnas illas arterias, quæ plexum retiformem cōſtituunt, uapido, calidoq; ſpiritu, atq; cerebrum ipſum replente. Fieri etiam poteſt, vt inæqualis intemperies

Vertigo ad cerebrū p̄tinet.

Vertiginis cā.

in ore ventriculi. Atqui ſpiritus, dolores tenſiuos pariunt: bilioſa excrementa, dolore mordaci afficiunt. Dolores a plenitudine inducti, grauitatis ſenſum præ ſeſe ferũt. Quòd ſi rubor adſit & calor, calidos in cã eē humores eſt ſignum. Sunt quibus caput aſsiduè dolet, vbi vel liberalius vinum igeſſerint, vel meracius: idq; magis, ſi ſuapte natura calidum fuerit. Præterea calidi odores omnes, atq; in uniuerſum odorata omnia, capiti dolorem conciliant. Nõnullos autem ob ſenſus exuperantiam dolor infeſtat: quemadmodum in ore ventriculi accidit.

Odorata oīa conciliare dolorem capitis.

CAP. VIII.

AT verò, ſi aliquando per totum corpus, neruorum actio vitioſa redditur, ipſorum eē affectum principium cõſtat: id quod ex ſola dignoſci poteſt anatome. Quũ igitur oēs pariter nerui, tũ ſentiendi, tũ mouẽdi vim amiſerint, affectus is apoplexia appellat̃. Vbi verò alteri lateri, aut dextro, aut ſiniſtro id accidit, reſolutio nominatur, eius ſcilicet partis, in qua cōſiſtit affectus. Quòd ſi in aliquo membrorum idem euenerit, eiuſdem reſolutio dicetur. Cæterũm omnes animãtis partes ſub ceruice poſitæ, quæ à conſilio & voluntatis imperio moueri poſſunt, neruos habent qui eas moueant, procedentes ab ſpinali medulla. Porrò nerui qui mouent thoracem, ab ea ſpinæ parte quæ in ceruice eſt, exoriuntur. Si itaq; tota ſpina tranſuerſim diſſecta fuerit, omnes quæ ſub ipſa ſunt corporis partes, ſenſu motuq; priuantur: q per eam nimirum facultas ſentiendi & mouendi pro arbitrio, deferatur à cerebro. Quòd ſi tranſuerſim ad medium vſq; ſecundum longitudinem ipſa ſpina incidatur, non omnes ſuppoſitæ corporis partes, ſed eæ duntaxat, quæ è regione ſectionis ſunt, reſoluentur: dextra quidem, dexrra ſpinæ parte diſſecta: ſiniſtræ verò, ſiniſtra. Videtur autem huiuſcemodi reſolutionum aliquæ, faciem quoq; infeſtare: ſed tum reſolutum latus ad alteram faciei partem

Apoplexia qd. Reſolutio qd.

Nerui mouẽtes thoracẽ, a colli ſpina exoriuntur.

Spinæ læſionibus, quo pacto ſubditarum illi partium læſiones rñdeãt.

ipsum inuestigaui, quæ nã pars esset affecta, cui localia adhiberem præsidia, prius videlicet vniuersi corporis vacuatione præmissa, quod præceptum est in morbis omnibus obseruãdum. Deinde qua via & ratione inuenirem singula remediorum. Cæterùm affectam sedẽ eam ipsam existimaui, qua princeps animi vis cõtinetur. Medicamenta autem ea adhibenda esse, quæ huius sedis dispositioni reluctarentur. Quum igitur huius inquisitionis gratia consuluissem epistolam quandã ad Marsum, ab Archigene scriptam, in qua iubet, deprauata memoria, raso capiti affigi cucurbitulas, non iniuria sanè inconstantiam hominis sum demiratus: ꝗ nimirum neglecto corde (cui memoriã ipse, ceu opus cognatum tribuit) ad caput remedia trãsferret. Nam quid per immortales Deos ex affectorum locorum notitia (quam ipse ad medendi rationem ait maximè necessariam existere) consequemur vtilitatis, nisi ab ipsis ad remedioꝝ inuentionẽ ducamur? Adhæc si affectio quæ oblædit memoriam, existat frigida & sicca, nullũ vsum adferunt cucurbitulæ admotæ: siue ex incisa prius cute, siue integra, administrentur. Siquidem detractio sanguinis, quæ fit, vbi scarificata prius cutis fuerit, ad extremum ducit periculũ. At citra vllam scarificationem cucurbitulæ adhibitæ, solius excitandi caloris gratia vtiles esse censentur. Quippe attrahũt ad sese humorẽ ex imo: id quod magnopere aridæ dispositiõi aduersatur. Porrò rationalem animæ vim in cerebro: virilem, irascibilem'ue, in corde: appetitoriã deniq; in iecore sitam esse, nemini non persuasum existimo: id q̃d vel ex vulgarium sermone indies discere licet. Fatuũ siquidẽ aiunt carere cerebro: timido & pusillanimi, cor deesse. Tityo verò iecur ab aquila erosum, non solùm poetæ, verùm etiam pictores, sculptoresq; fingunt. At verò, quemadmodum si ratio lædatur, sæpenumero contingit lædi memoriam: sic si memoria vitietur,

Archigenis inconstantiã demiratur Galenus.

Memoriæ oblęsæ a causa frigida & sicca, cucurbitulas admotas non esse ex vsu.

Cucurbitulæ absq; scarificatiõe adhibitæ, solius excitãdi caloris gratia sunt vtiles.

Animę facultatũ singulis quę sedes tribuantur

Tityo erosum iecur ab aquila fingunt poetæ.

Ratione læsa, sæpe memoriã

ratio ipſa quodammodo etiam labefactatur: vtpote actionis vtriuſq; noxa procedente ab eadem diſpoſitione. Quæ vbi vehementius intenditur, ſimul cũ memoria ratio quoq; omnino deperditur. Ac talis quidẽ affectio ſtultitia vocatur. Sic in lethargo etiam, in omnibusq; ſoporoſis affectibus, vtræq; ſimul pereũt actiones. Quòd autem affectus hi, à frigida intemperie oriãtur, quæ animales actiones omnino torpidas reddit, ſanè id vel ex animalibus ipſis, quæ per frigora latere coguntur, ſatis liquidò conſtat: necnon ex frigidis tum medicamentis, tum cibis. Lactuca quippe, graues inducit ſomnos, ſi multam quis ipſius q̃titatem ingeſſerit. Verùm & capitis grauitates, quę ſine mordaci infeſtãt dolore, ſomnum ſoporemq́; conciliant: quibus apophlegmatiſmi magnificè opitulari videntur. Igitur vt capitis ardor vigilias, ſic refrigeratio inducit ſoporem. Item bilioſi calidiq́; morbi, vigilias, deliria, phrenitides: contra, pituitoſi frigidiq́;, ignauiam ſoporẽq́; efficiunt. Nam quod ad vigilias ſoporesq́; per morbos ptinet, calida frigidaq́; intẽperies, primã ſibi facultatẽ vẽdicat: altera verò ab hac, ad humiditatẽ ariditatẽq́; refertur. Balneæ ſiquidem, eo q madefaciant caput, ſoporiferæ ſunt. Haud ſecus vini moderata potio, omnesq́; cibi humectantes. Ex ætatibus etiam, pueritia q dem, ob humorem eſt ſomnolenta. Senes verò ob ariditatem, vigiliis vexantur. Omnia igitur hæc argumẽto eſſe poſſunt, ad animi ignauiam inducendam, humiditatem præter naturam obtinere ſecũdas partes: frigiditatem verò priores. Cæterùm vt humiditas ſola, ſi abundet, lõgos profundosq́; ſomnos inducit: ita ariditas ſola, vigilias. Quòd ſi frigus cum humore intendatur vehementer, ſoporem ſtuporemq́; conſtituit: ſine hoc verò, memoriæ nocet, ſtultitiamq́; inducit. Quum itaq; non ſolùm in frigiditate humiditateq́;, verum etiam in ariditate & calore, non paruum ſecundũ

lædi contingit: vt econuerſo.

Stultitia quid.

Frigida intemperies animales actiones reddit omnino torpidas.

Lactuca ſoporem gignit.

Apophlegmatiſmi quibus affectibus conferant.

Vigilias qui morbi inferãt.

Balneæ cur ſoporiferæ.

Vinũ modice ſumptum inducit ſomnum.

Pueri cur ſomnolenti

Senes cur vigiles.

Stultitia vnde oriatur.

magis & minus, discrimen sit: nihil mirum, si multifariæ inueniantur causæ quæ animales actiones lædere possint. Impræsentiarum autem, clarioris doctrinæ gratia, rationalis animæ actiones, principales: irrationalis verò, morales vocentur. Quum autem bifariam fieri contingat intēperies prædictas, duplex quoque erit vtriusque dispositionis modus: vnus quidem, in humidis siccisq; humoribus: alter in corporibus solidis: si quando in eandem intemperiem cum mollibus, solidæ partes inciderint. Præterea q̄uis ipsæ itemperies inter se sint contrariæ, * fit tamen ex ipsis interdum mixtum quoddam temperamentum: vt in vigilanti sopore, in quo pituitosus biliosusq; humor exuperant. Ita in calidi frigidiq; contrarietate, eosdem quoque modos inuenire licebit, tum per simplices intemperātias: tum per compositas ex ambabus. Quòd si in solidis corporis partibus mixtam ex contrariis dispositionē fieri fateamur, tres sic prodibunt in vtraque contrarietate intemperies. Igitur huiusmodi affectus omnes capiti aduenire solent, sed inter se differunt, non solū mistionis varietate, aut eo q magis minus'ue intendūtur: verùm etiam quia interdum afficiuntur ventriculi cerebri id genus intemperantiis: interdum vniuersa eius vasa: aut humiditas dispersa per corpus cerebri. Accedit ad hæc, quartus quoque modus, quum videlicet ipsummet corpus cerebri intemperatum redditur.

Actiones principales.
Actiones morales.
Vigilans sopor.
Caput quadrupliciter affici.

C A P. I I I.

Quorum igitur vel memoria, vel intellectus periit (intellectus enim amissio, stultitia est) somnos obseruare oportet. Præterea, vtrum excernant quippiam, vel ex naribus, vel ab ore, quod à capite defluat: an aridæ huiusmodi partes sint. Quippe ex iis dispositionem ipsam consequi cōiectura poterimus. Vbi igitur vel periit, vel grauiter læsa est memoria, frigida est omnino intemperies cerebri. Quocirca calface-

Stultitia est intellectus amissio.
Memoriæ exoletæ, vel grauiter læsæ, causā

re ipsum oportet. At verò exiccare, vel humectare, non necessarium est. Sed si humiditati copuletur, arefacere: si ariditati, madefacere. Cæterùm si inter has medium obtinet, ipsum est conseruandum. Interdum verò vbi principales actiones sunt læsæ, febris quoq; accedit, vt in phrenitide, & lethargo. Interdum sine febre adest vitium: vt in mania, & melancholia: id quod modò per consensum: modò primaria affectione cerebro laborante, accidit. Etenim vbi propriis accidentibus exprimuntur huiuscemodi vitia, permanentiaq; sunt, nec aliis præcedentibus superueniunt, primogenia dicuntur esse. Vbi verò propriis accidentib[us] minimè limitantur, neq; perpetuò permanet, atq; ad alias affectiones sequuntur, per consensum ipsa euenire dicimus. Nec interim latêre nos debet, vbi quis lege consortii afficitur, fiatq; adhuc affectio, q[uod] deletis efficientibus eam causis, ipsa quoq; simul deletur. Sin autem consentientes partes permanentem iam habeant dispositionem, q[uam]uis causa efficiens conquiescat, ipsa tamen permanebit affectio. Quòd autem in cerebro cōsistāt omnes principalium animæ virium affectus, pro confesso habent omnes medici, qui studio veritatis tenentur: sicuti & q[uod] oēs nerui qui volūtatis imperio audiūt, à cerebrò ducant originem. Conuulso siquidem vniuerso corpore, omnes profectò autumant, talem quampiam affici partem, quæ vt in arbore caudex ramorum, sic ipsa sit communis omnium neruorum origo. Si igitur partes omnes quæ infra faciem sunt sitæ, conuulsæ sint, primas spinalis medullæ partes affectas esse putandum est: ac proinde illis opitulandum. Si verò simul cum vniuerso corpore facies quoq; conuulsa videatur, * non modò spinalis medullæ exortum, sed etiam cerebrum ipsum, à quo nerui faciei oriunt, curamus. At verò si crus tantùm, aut altera manus cōuulsione tentetur, totius membri cōuulsio neruorum,

esse intemperiem frigidam cerebri: quæ refrigeranda est.

Affectus primogenii, siue primarii, q[ui] sint.

Affectus per consensum, qui dicantur.

Animæ principaliū facultatū affectus, consistunt i cerebro.

Neruus omnis a cerebro ducit originem.

qui ad ipsum feruntur, principium affectum esse declarat. Cæterùm, quum omnis motus à voluntate profectus, attractis musculis in eas quibus innascuntur partes, fieri videatur: nec fieri possit attractio, nisi ad suam originem retrahatur musculus, constat conuulsionem in conuulsis partibus factam, hac sola ratione à motu naturali differre, q̃ præter voluntatẽ fit. Porrò ipsam cõuulsionem neruorum, ob plenitudinem vel inanitionem fieri q̃ verissimè professus est nobis Hippocrates: id quod vel ex fidiculis instrumentorũ (quæ ob vtranq; intemperiem ambiẽtis aeris, humidam nempe, & aridam, adeò tenduntur vt disrumpantur) liquidò constat. Si igitur conuulsio fiat vel à labore, vel vigiliis, vel fame, vel solicitudine, vel arida æstuantiq; febre, qualem est vidêre in phreniticis, causam eius ariditatem, inanitionemq;, rectè putaueris. Sin verò temulento cuipiam, ac omnino pleno homini conuulsio accidat, non ab re ipsam à cõtraria causa iudicabis ortum habuisse. Atqui inanitioni contraria est repletio.

Conuulsio quo differat a naturali motu.
Conuuulsio fit ob plenitudinẽ vel inanitionẽ.

Iam comitialis morbus conuulsio est omnium corporis partium, minimè quidem perpetua (vt in emprosthotono, opisthotono, & tetano) sed quæ ex temporum accidit interuallis. Nec solùm hac re, sed mentis quoq; & memoriæ, ac sensuum oblæsione à iam dictis cõuulsionum generibus differt. Vnde constat in cerebro hunc affectum consistere. Cæterùm velox eius discussio, crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem, hunc maximè affectum peperisse declarat: neruorũ principio seipsum quatiente, quo excutiat id quod infestat. Itaq; non ab ariditate, inanitione ue, sed à crasso & viscido humore, impediẽte animalem spiritum, quo minus deferatur in corp᷒, hanc affectionem gigni, argumento est, q̃ subito & fiat, & soluatur. Siquidem breui tempore fieri non potest, vt vel cerebrum, vel tenuior ipsi᷒ membrana, ad

Epilepsia est conuulsio vniuersi corporis, quæ ex temporum accidit interuallis.
Epilepsia cõsistit in cerebro.
Epilepsia vnde gignatur.

tãtam ariditatem perueniat, vt corio simile quippiam patiatur. In corpore itaque cerebri, anima suam sedem sortitur: in quo etiã fit tum ipsa ratiocinatio, tum recordatio sensibilium imaginum. Primum autem instrumentum ipsius animæ, tum in sensibilibus actionibus vniuersis, tum in iis quæ à consilio & voluntate proficiscuntur, spiritus est animalis, qui in cerebri ventriculis continetur: sed præcipuè in postremo: quis non cõtemnendus sit medius vẽtriculus: quem amplecti multis rationibus cogimur: vt duos anteriores deserere. Satis tamen fuerit ad curationem, nosse sedem affectã esse ipsum cerebrum: atque in eius ventriculis humorẽ crassum & viscidum comprehendi, nunc pituitosum, nunc melancholicum. Pituitosum in præsentia humorem appello, in quo humiditas, frigiditasq́;: vt melancholicum, in quo siccitas & frigiditas dominatur. Ac pituitæ quidem vnum genus est, qđ quotidie vel screãdo, vel vomendo, vel emungendo educitur, vaporoso spiritu plenum: vt ne sensu quidem lateat ipsum esse dissimilare. Alia verò pituita, similaris quidẽ videtur, licet fortassis non similaris existat: qualis est tum crudus humor, qui in vrinis subsidet: tum is qui à Praxagora vitreus vocatur. Ex quo genere videtur esse & saliua, quæ neque fluida admodum sit, neque aquosa. Verùm saliua non vnica duntaxat qualitate gustum solet afficere, nedũ vniuersa pituita. Sic atra bilis quoque ob substantiæ varietatem nõ obscuras differentias sortitur. Nam alia ẽ veluti fæx sanguinis, quæ admodum spissa existit, fæcibus vini haud absimilis. Alia verò, q̃ superior, essentiæ est multo tenuioris: atque vomentibus ipsam & olfacientibus videtur acida. Hæc etiam attollit in bullas terram, eamq́; radit, atque fermentat. At illa quam fæci vini similem esse dixi, in terram effusa nõ inducit feruorẽ, nisi fortè in ardenti febre ipsam præassari contingat: neque vlla etiam acida qualitate parti-

Anima collocatur in ipsius cerebri corpore: in quo & ratiocinatio fit, & memoria.

Animæ primũ organũ, est animalis spiritus, qui in cerebri ventriculis continetur, sed prę cipue in postremo.

Pituitæ differentiæ.

Atrę bilis spẽs.

cipat. Quare iudicio meo potius melāchholicus aut succus aut sanguis, q̃ atra bilis, dicenda est. Igitur vt crassus pituitæ succus, ita hic quoq; comitialem morbum solet efficere, vbi in meatibus ventriculorum cerebri retinetur: siue is medius sit, siue postremus. Vbi verò ĩ ipso cerebri corpore abundat, eam insaniæ speciem, quam Græci vocant melancholiam, inducit. Quemadmodum alter atræ bilis succus, qui præassata flaua bile nascitur, ferina gignit deliramenta, modo cum febre, modo absq; illa, in cerebri corpore abūdans. Atq; hāc ob causam phrenitis nonnunq̃ est mitior, vbi à pallida bile ortum traxit. Interdum vehementior, vbi flaua bilis eam peperit. Deliria autem, quæ per febrium vigores accidunt, non propria cerebri affectione, sed p consensum fiunt. Quamobrem sic delirantes, minimè appellamus phreniticos: quia phreniticorum ĩsania nō quiescit mitigato febrium uigore. * Quemadmodū igitur phreniticoꝝ febris unū quoddā ex symptomatibus dispositionū cerebri iudicat: sic ardētium febriū symptoma delirium est: q̃d nimirū fit elatis ad cerebrū multis uaporibus * calidis. Haud secus gignitur ea affectio quæ suffusioni est persimilis, à ventriculi dispositionibus ortum trahens. Nāq; uentriculo cerebrum, cerebroq; uentriculus, suas affectiōes transmittit: idq; propter neruorum à cerebro ad os uentriculi descendentium magnitudinem: per quos etiam sensus huic particulæ, q̃ ulli reliquarum corporis partium, acutior est. Quocirca fracturas quidem capitis, ubi ad membranas usq; perueniunt, biliosus uomitus: capitis autē dolores quomodocunq; fiant, nausea stomachiq; morsus consequitur. Hypochondriacas uerò & flatulentas vocatas affectiones melancholica comitatur tristitia: haud secùs q̃ acutas febres delirium: & * nonnullas oris uentriculi dispositiones, affectio suffusiōi persimilis. Sic neruosis partibus inflammatis, promptius q̃ reliquis,

Epilepsiā fieri a crassa pituita, vel a melancholico succo retento in meatibus ventriculorum cerebri

Melancholia vnde oriatur.

Maniæ causa.

Phrenitidis differentiæ.

Phreniticorum insania qūo ab ardentium febrium delirio differat.

Deliriū ardentium febrium quomodo fiat.

Ori ventriculi inesse acutiorē sensum q̃ reliquis corporis partibus.

Cōsensus atq; necessitudo cerebri cum ventriculo, vnde ĩnotescat.

Hypochondriacos affec⁹ quę sequantur.

liquis, delirium superuenire solet: idq; ascendente ad caput, interdum per continuas partes solo calore: interdum spiritu vaporoso, uel fumoso, uel fuliginoso.

CAP. IIII.

IGitur crassi humores q in cerebri substantia abundant, interdum ei ueluti instrumētali: interdum ut similari uocent. Quum enim meatus obstruuntur, vt instrumentali: quum uerò alteratur temperamētum, ut similari. Proinde rectè ab Hippocrate dictum est, Melancholici magna ex parte comitiali morbo afficiūtur: & contra, morbo comitiali laborantes, melancholici euadunt. Atq; horum utrūlibet magis accidit, pro ut uel in hanc, uel in illam partem infirmitas repit. Si enim in corpus, epileptici: si uerò in mentem, melancholici euadunt. Quum autem nō solùm ab atra bile, sed etiam à pituita morbus comitialis oriatur, sciendum est, solum eum qui ab atra bile ducit originem, in melācholiam transire posse. Etenim quum anima ipsa, aut temperamentum actiuarum sit qualitatum, aut ab ipsarum temperamento mutetur: bilem ipsam vbi cerebro, ueluti parti instrumentali, nocet, ad cerebri corpus conuerti ait, id quod in obstructionibus fieri constat. Quum uerò temperamentum mutando, ei ueluti similari nocet, ad mētem eam repere dicit. Accidit autem cerebro, ut nonnunq̄ uniuerso in uenis sanguine melancholico effecto, ob cōmune uitium, ipsum q̄q; lædatur. Nōnunq̄ verò, totius corporis sanguine prorsus innocuo, solus is qui in cerebro contentus est, alteratur: idq; bifariam fit. Aut enim aliunde in ipsum deriuatur: aut in ipsomet melancholicus humor genitus ē: quum uidelicet internus calor aut flauam bilem, aut crassum atrūq; sanguinem, superassauit. Si igitur uniuersum corpus redundet melancholico sanguine, curationem à uenæ sectione auspicari oportet: si uerò cerebrum tantùm, æger tunc(quod ad hanc dispositio-

Cerebrum q̄ afficiatur vt instrumentum, & q̄ vt pars similaris.

Melancholici magna ex parte epileptici fiunt, & econuerso.

Atra bilis q̄ in cerebri corpus: & q̄ in animam repat.

nem pertinet) sanguinis detractione non indiget: quis ob aliam causam sanguis detrahi possit. Vtrum uero melancholicus sanguis vniuersum corpus, an solum cerebrum occupet, sic discernendum est. In primis uniuersi corporis habitum, qualis nam sit, accuratè cósyderes uelim. memineris'q; q̃ molles & cādidi, & obesi, nequaq̃ humorem melancholicum possidēt. Macri uerò, & nigri, & hirsuti, & quibus latæ sunt uenæ, aptissimi sunt, ut huiusmodi in ipsis humor accumuleť. Fit q̃z interdum, ut * admodum rubicundi, affatim melancholicum temperamentum contrahant: atq; post hos etiam flaui: si præcipuè uigiliis, & multis laboribus, & solicitudine, & tenui uictu æducati fuerint. Cuius generis etiam hæ notæ existunt, si hæmorrhois aliqua sit restricta: aut consueta alia sanguinis euacuatio: aut usus fuerit æger cibis melancholici succi. Porrò qui sanguinem melancholicum gignunt, hi ferè sunt: caprina, bubala'q; caro, magis'q; hircinæ & taurinæ: sed maximè asinorum & cameloꝝ carnes: itemq; uulpinæ: & caninæ. Magnũ ad huiusmodi sanguinis generationē momentum adfert etiam * leporis esus: sed multò maius aprorum. Limaces quoq; sanguinem melancholicum pariunt, si frequens sit eorum vsus. Præterea omnium animalium terrestrium carnes sale conditæ: necnon aquatilium carnes, ut thunni, balenæ, vituli marini, delphini, canis, atq; cetaceoꝝ oĩum. Ex oleribus autē, brassica ferè sola, gignerē sanguinem id genus consueuit: quemadmodum & arborum germina, ubi vel muria, uel oxyhalme condiuntur: præcipuè lentisci, terebinthi, rubi, canirubi. Leguminum verò omnium maximè lentes inter melancholicos cibos annumerātur: mox furfuraceus panis, & qui ex typha & uitiatis seminibus factus est. Præterea uina crassa, nigra'q;, aptissima sunt, ut ex ipsis humor melancholicus fiat. Vetus etiam caseus, si supercalfactus in ipso corpore fuerit,

Melancholicus sanguis in quibus minime habeatur: & in q. bus omniũ maxime accumuletur.

Cibi melācholicum succum gignentes.

facile huiusmodi humorem procreat. Sunt etiam nõnulli, qui per febriles morbos contraxerunt melãcholicum succum. Ad efficaciorem autem notitiam, non parũ cõfert anni tempus, ac præterita, præsensq; ipsius constitutio: necnon regio, & laborantis ætas. His itaq; omnibus præmeditatis, si existimas in vniuersi corporis venis contineri sanguinem melancholicum, quo certiorem habeas notitiam, cubiti venam seca, præcipueq; mediam, quæ communis est, & ei quæ humeralis dicitur, & ei quæ per axillam ad manum fert. Quòd si tum fluens sanguis non videatur melancholicus esse, supprimatur cõfestim. Si verò talis appareat, vacua q̃tum pro laborantis corporis habitu satis esse conieceris. Est præterea tertium melancholiæ genus, morbi comitialis exemplo, vbi ortum à uentriculo suscipit. Solentq; medicorum nonnulli hanc dispositionem, hypochondriacum, flatulentumq; morbum vocare. Quem sanè (vt Diocles testatur) sumpto cibo cõcoctu difficili, statim ructus acidus comitatur: cũ eoq; flatus & æstus. Adhæc fluctuatio in præcordiis, non illico, sed vbi cibos venter complexus fuerit. Interdum etiam ventriculi vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum vsq; extenduntur. Cæterùm ægri cibis concoctis quiescunt: moxq; aliis ingestis, eadem reuertuntur symptomata: quæ interdum ieiunos, interdum et à cœna affligunt, ita vt ægri vomant cibos crudos, & pituitam subamaram, calidamq;, & adeò nõnunq̃ acidam, vt dentes torpere videantur. Atq; horum plurima statim ab ineunte ætate eueniunt. Vtcunq; tamen acciderint, omnibus protelant. Cuius morbi causam, calorem immoderatum venarum meseraicarum, obstructionemq; earundem, à crasso sanguine ortam, idẽ Diocles assignat. Videtur autem in ipso ventriculo ꝑ huiuscemodi affectus, inflammatio quædam consistere: sanguis autem in parte inflammata contentus, &

Venã mediã in cubito pertundendam iis esse, qui sanguine melancholico abundant ꝑ vniuersum corporis habitũ.

Hypochondriacæ ac flatulẽtæ melancholiæ, (quæ a vẽtriculo orit) signa.

Hypochondriacæ melancholiæ causa.

atram in ipso bilem congestam. Quem morbum minimè inueteratum, frequentibus balneis, victuq; humido & boni succi, nullo alio præsidio adhibito, ipse aliàs curaui. Nam vbi diuturnus ipse morbus est factus, fortiora remedia postulat.

Melancholiam recentem qua victus ratione curauit Galenus.

CAP. V.

MOrbus comitialis similiter vt melancholia, tribus clauditur differentiis. Verùm omnibus commune est, quòd afficitur cerebrum, siue primaria, affectione, siue consortii lege. Prima igitur differentia existit, vbi affectus in ipso consistit cerebro: id quod pluribus epilepticis accidit. Secunda, vbi ab ore uentriculi per consensum dispositio ascendit ad cerebrum, quemadmodum per suffusiones contingit. Tertia denique, fit raro, quum à parte alia quauis ipse affectus incipiens, inde, sentiente id ægro, ad cerebrum vsque perreptat. Quale genus morbi ipse adhuc adolescens primùm vidi in puero tertium decimum ætatis annum agente. Qui sanè narrabat, dispositionē ipsam à crure initium capere: mox illinc rectà ascendere per femur & eminentes ei lumbos, ac per latus id, ad ceruicem, donec perueniret ad caput: quod quum primū tangeret, ipsum haudquaq̄ sibi constare. Interrogantibus autem medicis, quale esset quod ferebatur ad caput, nihil habuit quod responderet puer. Alius tamen compos mentis dicebat, veluti frigidam quandam auram existere. Vnde ex duobus alterum Pelopi præceptori placuit: aut q̄ qualitas quædam, alteratis per cōtinuationem partibus, aut spiritalis substātia transmitteretur: nec mirandum esse dicebat, tam validam vim esse humori, in affecta particula præter naturam genito, vt cum perniciosarum ferarum venenis componi posset. Etenim vbi phalangium momordit aliquem, q̄uis paruū existat animal, existimare tamen debemus, venenum ex ipsius ore, primò quidem, in superficiem: dein verò in totum corpus deferri. Præterea marinæ

Epilepsiæ tres differentiæ.

Pelops Galeni præceptor.

Phalangii morsus.

Turturis marinae aculeus. Scorpiōis aculeus.

turturis, ſicuti & terreni ſcorpionis aculeus, q̄uis in extremam illam, acutisſimamq́; partē, finiatur, vbi nullum foramen eſt, per quod venenum deiici posſit: neceſſum tamen eſt, vt excogitemus ſubſtantiam quandam ineſſe illi, aut ſpiritalem, aut fluidam, quæ vt mole minima, ita facultate eſt q̄ maxima. Siquidem quū

Scorpionis venenum refrigerare.

nuper fuiſſet quidam ictus ab ſcorpione, videor mihi eſſe (inquit) percuſſus grandine: eratq́; omnino frigidus, frigidoq́; ſudore perfuſus. Quippe vbi ex icta parte per totam ipſam celeriter diſtributa fuerit veneni vis, contingit eam, eodem rurſus contactu, in ſingulas ſubiectarum rei partium recipi: mox ex illis in alias cōtinuas, donec in aliquam peruenerit principem: quo tēpore, mortis periculum inſtat. Ad hanc rem in primis

Ictæ a venenatis beſtiis particulæ, quomodo ſint curādæ.

conferūt vincula partibus ſupernis iniecta, abſciſioq́; partium venenatarum. Noui equidem ruſticum, qui epoto ē viperis medicamēto, reſciſſo prius digito, euaſit: ſicuti & alium quendam, qui ſola ſectione, citra medicamen, eſt liberatus. Sed epilepticum illum puerum

Epilepſiæ ab altero crure exortæ curatio.

medici quoq; ſanarunt, primò quidem vniuerſum eius corpus purgantes: dein medicamen ex thapſia & ſinapi, parti primò affectæ adhibentes: ac ſupra illam medium membrum ligantes. Quod verò ad cauſam pertinet, ob quam in huiuſmodi per cōſenſum affectibus,

Epilepticæ.

epilepticæ cōuulſiones fiant: probabile ſanè mihi videtur, quemadmodum frequētisſimè ſingultum fieri videmus, affecto ſtomacho, ita hāc oriri diſpoſitionem. Etenim quum uentriculus ciborum mole grauatur,

Singultus qñ excitetur.

aut vbi à corruptis cibis mordicus infeſtatur, ſingultu haud dubiè corripit. Immo verò acris humor ipſum ventriculum mordicans non ſingultum modò, ſed cōuulſionem etiam, per vniuerſum excitat corpus. Quo eiecto per vomitum, illico conuulſio ſedatur. Quo mi-

Conuulſionis epilepticorum cauſa.

nus mirandum eſt, ſi neruorum principium motu huiuſmodi concutiatur, vt à ſe expellat, quicquid fuerit

id, quod à parte primò affecta, ad ipsum trãsmittitur. Vbi verò deperdito sensu quis cõciderit, non accidente motu, quo vel cõuelli, vel salire videatur, affectum ipsum oriri à frigore censeo. Quo in genere cõtinetur lethargus. Apoplexiæ autem, ꝙ subitò eueniat, aut frigidum, aut crassum, aut viscidum quippiam, quod affatim principes cerebri ventriculos impleat, non totius substantiæ intemperiem, causam esse ẽ perspicuum: veluti lethargi, phrenitidis, maniæ, melancholiæ, stultitiæ, amissæ memoriæ, sensuum hebetationis, & resoluti motus. Porrò in omnibus his affectibus, in quorum numero apoplexia cõtinetur, periculi magnitudinem, ex nocumento respirationis coniicere oportet. Siquidem in cunctis soporosis affectibꝰ, & si corpus nec moueatur, nec sentiat, sola tamen spiratio quæ musculorum * thoracem mouentium est munus, seruatur. Porrò musculis vniuersis, principium motus ab innatis ipsis neruis accedit, qui à cerebro initium primariũ sortiuntur. Quãuis enim ex medulla spinali permulti oriri nerui videantur, vim tamen quam habet illa, cerebrum ipsi omnem suppeditat. Quum itaq; spirationem vehementer impeditam conspexeris, non paruã in cerebro morbidam dispositionem esse coniicies, p̃cipuè in soporosis affectibus: qui omnes consistunt in cerebro.

Lethargus.

Apoplexiæ cã.

Apoplexia occupãte, periculi magnitudo ex nocumẽto respiratiõis colligi debet.

Nerui oriũtur a cerebro, musculisq; principiũ motus largiuntur.

Soporosos affectus oẽs cõsistere in cerebro.

CAP. VI.

AFfectus vertiginosus siue primariò, siue lege consortii accidat (quod solet ob cõsensum uentriculi) ad cerebrum ipsum pertinet. Quo detenti, vel à minima occasione hebetantur: adeò, vt interdum cadãt, si vel ipsi vnico duntaxat circuitu in gyrum agantur, aut quippiam aliud circũrotari viderint. Est autem rationi consonum, huiuscemodi affectionem fieri, elato per magnas illas arterias, quæ plexum retiformem cõstituunt, uapido, calidoq; spiritu, atq; cerebrum ipsum replente. Fieri etiam potest, vt inæqualis intemperies

Vertigo ad cerebrũ ꝑtinet.

Vertiginis cã.

in ore ventriculi. Atqui spiritus, dolores tensiuos pariunt: biliosa excrementa, dolore mordaci afficiunt. Dolores a plenitudine inducti, grauitatis sensum præ sese ferũt. Quòd si rubor adsit & calor, calidos in cã eẽ humores est signum. Sunt quibus caput assiduè dolet, vbi vel liberalius vinum ĩgesserint, vel meracius: idq; magis, si suapte natura calidum fuerit. Præterea calidi odores omnes, atq; in uniuersum odorata omnia, capiti dolorem conciliant. Nõnullos autem ob sensus exuperantiam dolor infestat: quemadmodum in ore ventriculi accidit.

Odorata oĩa conciliare dolorem capitis.

CAP. VIII.

At verò, si aliquando per totum corpus, neruorum actio vitiosa redditur, ipsorum eẽ affectum principium cõstat: id quod ex sola dignosci potest anatome. Quũ igitur oẽs pariter nerui, tũ sentiendi, tũ mouẽdi vim amiserint, affectus is apoplexia appellat. Vbi verò alteri lateri, aut dextro, aut sinistro id accidit, resolutio nominatur, eius scilicet partis, in qua cõsistit affectus. Quòd si in aliquo membrorum idem euenerit, eiusdem resolutio dicetur. Cæterũm omnes animãtis partes sub ceruice positæ, quæ à consilio & voluntatis imperio moueri possunt, neruos habent qui eas moueant, procedentes ab spinali medulla. Porrò nerui qui mouent thoracem, ab ea spinæ parte quæ in ceruice est, exoriuntur. Si itaq; tota spina transuersim dissecta fuerit, omnes quæ sub ipsa sunt corporis partes, sensu motuq; priuantur: q per eam nimirum facultas sentiendi & mouendi pro arbitrio, deferatur à cerebro. Quòd si transuersim ad medium vsq; secundum longitudinem ipsa spina incidatur, non omnes suppositæ corporis partes, sed eæ duntaxat, quæ è regione sectionis sunt, resoluentur: dextra quidem, dexrra spinæ parte dissecta: sinistræ verò, sinistra. Videtur autem huiuscemodi resolutionum aliquæ, faciem quoq; infestare: sed tum resolutum latus ad alteram faciei partem

Apoplexia q̃d Resolutio q̃d.

Nerui mouẽtes thoracẽ, a colli spina exoriuntur.

Spinæ læsionibus, quo pacto subditarum illi partium læsiones respondeãt.

retrahitur. Quum igitur nerui qui in faciei pertes dispersi sunt, à cerebro oriantur, sanè si earum aliqua simul cum toto corpore resoluta sit, scire oportet resolutionis dispositionem in cerebro ipso consistere. Vbi verò illæsæ permanserint, haud dubiè, spinæ initium afficitur. Accidit verò nonnullis, vt faciei partes solæ afficiantur, vt lingua, oculus, mandibula, & labrum. Quippe nō omnibus ab vno loco principium influit: quum ex diuersis cerebri partib⁹ suos neruos recipiāt. Igitur apoplexia omnibus actionibus animalibus noxam inferens, cerebrum affectum esse manifestè declarat. Discernitur autem magnitudo affectionis, ex noxæ quam spirationi infert, vehementia. Quum enim naturalem ordinem plurimum egreditur, magnam: quum verò paulùm impedimenti est, paruam in cerebro noxam esse, coniicere oportet. Sanè omnium pessima spiratio putanda est, quæ & intermittitur, & magna cum violentia trahitur. Siquidem ob id contingit mori apoplecticos, q͂ spirare nō possint. At verò, vbi pars aliqua conuulsa est, neruus ei motioni deputatus, aut musculus, necessariò est affectus. Potissimum autem dicitur resolutio neruorum, vbi motus deperditus est. Vbi verò partium aliquarum sensus periit, eā partem sensus expertem esse: resolutam autem, non vsq; adeò dicimus. Quanq̄ perinde est, vt quisq; eam nominare voluerit, modò sedem affectam, simulq; illius dispositionem inueniat.

Apoplexia oībus actiōibus aialibus noxā infert.

Spiratio pessima quænā sit.

Apoplecticos mori, q͂ priuētur respiratione.

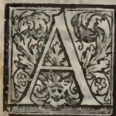
Resolutio præcipue dr̄, vbi motus periit.

CAP. IX.

Vbi olfaciendi vis læditur, non eorum meatuum, qui in naribus sunt, sed vel anterioꝝ cerebri ventriculorum, quum aliqua intemperie laborant, est noxa: vel eorum meatuum, qui in ossibus colatoriis consistunt, si aliquando obturentur. Siquidem odoratorum sensus, in anterioribus perficitur cerebri finibus, elatis ad ipsos, per foramina colatori ossis vaporib⁹.

Odoratorū sensus in anterioribus pficitur cerebri finib⁹.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.
LIBER QVARTVS.
CAP. I.

T Verò oculorum interdum quidē sensus, interdum motus, ac nonnunq̄ vtraq; functio resoluitur: idq; nunc in altero nunc in vtroq; cōtingit oculo. Est quum solius palpebræ vel sensus, vel motus læditur. Vbi igitur nullo malo apparente in oculo, perierit facultas cernēdi, neruo in ipsum descendenti à cerebo, causa tribuēda est, nimirum vel īflammato, vel indurato, vel quomodocūq; aliter ob humorum affluxum læso, obstructóue secundum proprium foramen. * Quæ omnia accidere illi tanq̄ organicæ parti, necessum ē. Nā tanq̄ pars similaris, octo intemperiebus vexatur. Præter has causas exoluti oculorum sensus, ē alia, vbi nihil omnino, vel exiguum admodum visifici spiritus à principio (qd in cerebro consistere putandū est) ad eos descenderit. Si verò vteruis oculorum, motum duntaxat amiserit, secundæ copulæ neruum, qui à cerebro oritur, molestari, est necesse, ab aliq̄ videlicet eo℞ affectuū, q̄s alteri neruo, qui à prima ꝯiugatione orit, & cui soli meat⁹ cōspicuus inest, nuper accidere diximus. Quia verò musculi oculum ipsum mouentes senario numero cōstāt, ac præter eos alii quoq; adsunt, qui descendentes in ipsum amplectuntur optici pori radicem, vt videlicet oculum retrahant, & firmēt, nec mollis ille neruus, in processu peruertatur aliqua ex parte, accidit sanè interim, hoc ipso neruo nequaq̄ læso, musculorū aliquē, aut in propria essentia, aut in neruo ad ipsum descen-

Visum quibus modis exolui contingat.

Oculorum motum vnde perire accidat.

Opticis neruis solis inesse cōspicuos meatus.

Oculo mouendo musculi sunt sex tributi.

tercesserit, quærendum est in primis, num ex quo ĩcepit affectus, singulis diebus perpetuò hæc apparitio ꝑseuerarit. Nam assiduitas suffusionem portendit: intermissio autem, ꝙ malum à ventriculo prodierit, suspitionẽ excitat: idq́; magis, si perfectè quis concoquens, nullum sibi visum apparere fatetur: ac multò magis, si quum apparuerint tales imagines, mordicus in ore vẽtriculi doluit: maximè verò, si post hæc, vomendo, eiecta re mordente, mitigata accidentia fuerint. Quin ẽt, si à ventriculo symptoma id exoriatur, medicamine ex aloe potui dato, minimo negotio curatur, accedente simul proba coctione: Vbi verò altera pupilla tenebrosior, aut turbidior, aut non exactè pura ꝯspicitur, suffusionis esse initium censendum est. Similia quoque suffusioni accidentia in quibusdam phrenitidis speciebus(affecto scilicet cerebro) sæpenumero euenire solent. Sunt etenim phrenitici quidã, qui de iis quæ oculis offeruntur, rectè (quantum ad sensitiuam notitiam pertinet) iudicant : cogitando verò, à naturali iudicio aberrant . Alii rursus, cogitatione quidem falluntur minimè, : sensibus tamen hallucinantur, id quod mihi olim contigisse videtur, quum ardenti febre laborans, & floccos vellerem, & in vestibus festucas colligerem, idq́; animo constans. Sunt præterea qui simul sensus & cogitationis vitio laborant . Porrò vbi in cuiuspiam cerebro biliosus succus abundat, acceditq́; febris ardens, ab illo oritur tunc fumus, veluti in lucernis ab oleo: qui, per vasa quæ ad oculum tendunt, delapsus, earum imaginum in ipsis esse causa censetur.

Hiera picra cui affectui cõueniat.

Phreniticorũ varia symptomata.

CAP. II.

IN lingua etiam, interdum motum ipsius, iterdum sensum, interdum vitiari quoq; tactum cõtingit. Non tamen alio gustus, atq; alio tactus neruo vtitur. Siquidem nerui à tertia coniugatione orti, qui in linguæ pelliculam disseminantur, non solùm tangẽdi, sed

Lĩgua recipit ab iisdẽ neruis tertiæ cõiugationis, qui, in illã descendunt, simul gustũ & tactum.

gustandi etiam vim obtinent. Crebrius tamen læditur gustandi q̃ tangendi facultas, quum ad gustum exacto iudicio sit opus. Etenim tangendi sensorium, crassissimum, vt cernendi, tenuissimum est. Auditus verò sensorium, vt in tenuitate à visu: ita sensorium gustus in crassitudine, à tactu secundum locum obtinet. Olfaciendi verò sensorium, in illorum quatuor medio cōsistit. Igitur quum posterior cerebri pars tam dextra, q̃ sinistra, afficitur, ne apoplexia hominem rapiat, timendū est. Vbi autem altera tantùm, in paralysin finiri solet: quæ interdum alteram solùm linguæ partem motu destituit, illæso ipsius tum gustu, tum tactu: interdum partes sub capite cōstitutas, modò has, modò illas. Quum autem à parte anteriore cerebri facies suos neruos recipiat: à posteriore verò omnes partes quo sub capite sunt: à qua etiam oritur septima coniugatio neruorū, qui inserti in musculos linguæ, voluntarium illius motum perficiunt: non ab re quidē anteriore cerebri parte altera affecta, sola līguæ motio vitio carebit: reliquæ verò faciei partes omnes, in altera parte, dextra aut sinistra, sensu & voluntario motu destituentur. Quemadmodum si afficiatur posterior pars cerebri, reliquarum partium faciei incolumi simul & motu & sensu, solius linguæ motus vitiabitur. Quòd si aliquando tota anterior cerebri pars afficiatur, supremum ipsius vētrē ei consentire necesse est: atq; cogitandi quoq; actiones vitiari. Proinde qui ita est affectus, nec sentit, neq; mouetur: spirandi tamen facultas haudquaq̃ in illo læditur: vocaturq́; hic affect⁹ caros, siue sopor. Qui si vehementer spirationem opprimat, apoplexia nominatur. At solutæ apoplexiæ creberrimè solet paralysis succedere. Sopore verò finito, magna ex parte bona valetudo subsequitur. Fit autem sopor Hippocrate authore, affectis musculis temporum, atq; in acutis morbis. Inter soporem & apoplexiam, morbus comitialis

Sensoria, quæ qbus sensibus sint crassiora, aut tenuiora.

Facies vnde suos neruos recipiat.

Caros.
Sopor.
Apoplexiæ solutæ solet paralysis succedere.
Sopor fit affectis musculis temporum.

est medius: conuulsionem vniuerso corpori induces: sed in paralysin non desinit. Quorum trium morbo⁊, frigidus, crassusq́; , aut omnino viscid⁹ humor est causa. Verùm & in sopore, & in morbo comitiali, vētres magis, cerebri corpus minus: in apoplexia verò, corpus magis affici solet. Atq; in sopore anterior pars magis: in apoplexia & morbo comitiali, vtraq; afficitur. In catalepsi & vigilanti sopore, posteriora cerebri magis læduntur. Quum autem osse aliquo terebra perforato, medius ventriculus fuerit attritus, sopor hominem occupat: sed neq; conuulsione, nec difficili spiratione oborta: hæc enim apoplexiæ: illa morbo comitiali est affinis: haud secus q̃ catalepsi, soporiq́; , seruata secundum naturam spiratio. Verùm vt in sopore clauduntur palpebræ, ita in catalepsi manent apertæ. Iam verò vehementes dolores sopor sequi consueuit, concidente videlicet robore aīalis spiritus: quod primum animæ instrumentum existit in vētriculis cerebri, indeq́; fluens per neruos defert motum & sensum ī vniuersas corporis partes. Igitur affectuum linguæ, alii quidem illi communes sunt, * ob commercium quod habet cum cerebro & neruis. Alii ipsius dūtaxat proprii censentur. Quēadmodū ergo consortii lege, per septimam neruorum coniugationem motus ipsi⁹ vitiatur, sic sensus impediri poteſt per tertiam, quæ & mollis ē, & in pelliculam illius, sicuti septima in musculos, disseminatur. Quòd verò ad proprios illius affectus pertinet, sicuti musculorum eius, vt similarium, intemperātiæ motum impediunt, ita ambientis ipsam extrinsecus membranæ intemperies, & tangendi, & gustandi simul sensum vitiat. At instrumentalium affectionum speciem referunt inflammationes, scirrhi, œdemata, erysipelata, suppurationes, & alia id genus. De quibus quia visu & tactu discerni possunt, nihil in hisce commentariis dicemus. Vt autem de ipso auditu nonnihil

Epilepsia.

Cerebri corp⁹ magis affici in apoplexia, q̃ ī morbo comitiali, & sopore, in his aūt ventriculos magis

Catalepsi detēti dormiūt apētis palpebris.

Sopor consueuit sequi vehemētes dolores.

Animalis spiritus est primū instrumentum animæ.

Linguę proprij morbi qui sint

Porrò vbi afficiũtur priores vertebræ ſpinæ, licet rarò, euenire tamen interdum angina poteſt, idq; in pueris magis q̃ in adultis: nimirũ ob ipſas vertebras ad iteriora luxatas: quemadmodum Hippocrates ait, ſecundo de Popularibus morbis. Cæterùm per huiuſmodi anginas guttur nullo proprio affectu laborat. Quum autẽ ſpinæ partes, quo fuerint altiores, eo ſint præſtantiores, ſanè quo affectio fuerit inferior primis duabꝰ vertebris, eò inferet multò minorem noxam. At nerui ſepti tranſuerſi ſub quarta & quinta vertebra oriũtur. Ab eo aũt ſolo fit ſpiratio * lenis, accedẽte intercoſtaliũ muſculorum actione, vbi vehemẽtiori ẽ opus reſpiratione: quæ ſi vehementisſima requiratur, ſupremos etiam muſculos concurrere oportet. Porrò vbi vnica duntaxat vertebra, aut etiam duæ, aut tres, ſe ſe conſequentes inuicẽ, diſtrahunt, ea parte ſpinã cauari cõtingit. Vbi uerò inter diſtractas vertebras, vel vna, vel plures, illæſæ manſerint, ſic affectis gibbus accidere ſolet. At ſi in alterutram partem, vel dextram, vel ſiniſtram, diſtrahatur vertebra, ibidem in obliquũ ſpina torquebitur. Cæterùm alia ſequuntur ſymptomata, vbi proprio affectu laborat ſpinalis medulla: & alia vbi vna vel plures vertebræ afflictæ luxantur. Nam quum proprio affectu ſpina ipſa affligitur, citra vertebrarum aliquam luxationem, ſi quidem in altera dumtaxat parte afficiatur, omnium inferiorũ corporis partium, quæ è regione nocumenti conſiſtũt, tam ſenſus q̃ motus læditur. Si verò vtraq; pars ſit affecta, omnes particulæ, tam in dextra, q̃ in ſiniſtra regione, ei quæ affecta eſt, ſubiectæ, ſimiliter reſoluũtur. At luxata, vel ad gibbum, vel ad concauum vertebra, fieri poteſt, vt nulla omnino partium inferiorum, vel in ſentiendi, vel mouendi functione, aliquod vitium percipiat. Per angulоſas tamen luxationes ſpinæ, ſubiectas omnes particulas lædi eſt neceſſe. Paulatim verò facta luxatio

Anginã aliqñ ob vertebras luxatas accidere.

Spine partes altiores, præſtantiores exiſtere.

Septum tranſuerſum ſolum perficere lenẽ reſpiratiõem.

Gibbus vnde accidat.

Spina pprio ſi laboret affectu quid accidat.

Anguloſæ luxationes ſpinę ſunt nocentiores iis quę i orbem, atq; paulatim fiunt.

ne, atq; in orbē magis, nihil notatu dignū patiunt partes quæ cōmotæ vertebræ subiiciunt. Sed in obliquum luxatio, lædit oīno eas partes, ad quas nerui ex luxatis vertebris procedētes, ꝑueniūt: idq; magis in ceruice: ī thorace minus: sed multò min⁹ in lūbis accidere solet. Siqdē i ceruice, vertebræ iter se cōnexę, ęqualr vtræq; foramini ꝑferūt vnde neru⁹ procedit: in thorace aūt, supior magis, inferior minus: sed in lūbis, tot⁹ neruus, ex superna excidit vertebra. * Quare in eis transuersa vertebrarum luxatio, vnà secum trahens & medullam, & neruum, illæsum seruat naturalem ortū ipsius. In ceruice autem, ex loco medio inter duas vertebras procedentes nerui, per obliquas luxationes, in ea quidem parte, ad quam spina deflectitur, opprimuntur: in altera verò, tenduntur. Rursus tensiones quidem, vbi ingens quoq; inflammatio accesserit, conuulsio comitatur. Ad compresiōes verò, earum partium ad quas oppressus neruus descendit, sequitur resolutio. Igitur per eas quas nuper diximus vertebrarum luxationes, reliquæ faciei partes omnes, neq; in sensu, neq; in motu, noxam subeunt. Solæ autem genæ læduntur, vt quæ mouentur à lato musculo. * At vertebræ solent luxari, aut ob casum, aut ictum, aut tumorem præter naturam, neruosa corpora vertebris atq; medullæ cognata, extendentem. Vt autem impræsentiarum, aliquid de angina dicamus, Hippocrates affectus omnes, qui cum spiratione difficili, guttur aut fauces infestāt, cynāchas, hoc est anginas appellat. A c sunt quidem anginæ genera quinq;. Primum est, vbi inflammātur fauces: hoc est, internus oris locus, vbi & gulæ & gutturis partes extremæ coeūt. Secundum est, vbi nec fauces, nec reliquæ oris partes, nec etiam externarum partiū vlla inflammata videtur: laborans tamen suffocatiōis periculum in gutture sentit. Tertium, vbi extrinsec⁹ circa fauces inflammatio apparet. Quartum vbi guttu

Luxatiōes spinæ obliquæ.

Luxatio vertebrarum vnde posſit accidere.

Anginæ genera quinq;.

ris partes tam externæ, q̃ internæ, similiter inflammatæ videtur. Quintum deniq; , quum ad anteriores partes, colli luxantur vertebræ. Id quod ſanè contingit, vel ſolis muſculis qui cum ipſis communicant, tumore præter naturam affectis: vel nato ibi tuberculo: vel gula pariter vitiata: nonnunq̃ muſculis quoq; qui gulam gutturi iungunt, propriisq; aliquando gutturis muſculis, qui ipſum aperiunt, oblæſis. Hi igitur affectus omnes difficilem reſpirationem efficiunt, minimè tamen in diſcrimen ſuffocationis adducunt. At ægri & difficulter deglutiunt, & dolent, tum præcipuè, quum eis potus per nares reſilit. Nullo autem ſpiritalium inſtrumentorum, nec primariò, nec per conſenſum affecto, fieri minimè poteſt, vt ſpiratio lædatur. Quocirca ex ſola ſpirandi ſpecie, illico nonnihil & de affecta ſede, & de ipſa diſpoſitione, coniicere licet. Quippe ſi videatur laborans, inter ſpirandum, totum mouere thoracem, vt in parte quidem anteriore, ad iugulum: in vtroq; latere, ad ceruicem: ĩ parte poſteriore ad ſcapulas vſq;, motus ipſius aſcendat: tres ex huiuſcemodi ſpiratione diſpoſitiones ſignificantur. Vna eſt flammea in corde, & pulmone caliditas. Secunda, in altero ſpiritalium inſtrumentorum anguſtia. Tertia, facultatis muſculos mouentis debilitas. Quũ igitur huiuſmodi ſpiratiõem conſpexeris, in primis arteriæ pulſationem perpẽdere oportet. Hæc enim quantus ſit calor, indicat. Deinde ſpirationem ipſam expende, an multa, an frequẽs, an exufflando fiat. Poſtremò thoracẽ in pectore tãge, quem ſi præter cætera, ardentẽ inueneris, iam omnes copioſi caloris notas te habere ne dubita. Quibus ex abundantia accedit faciei, oculorumq; rubor, capitis ardor, ſitis vehemẽs, lingua arida, ſalebroſaq;. Vbi verò incendii ſignis modum ſeruantibus, thorax dilatatur vehementer, anguſtiam in ſpiritalibus inſtrumentis eſſe portẽdit. Solet autem imbecillitas accidere ſpi-

Caloris copiosi notæ.

Anguſtiã ſpiritalium ĩ inſtrumentorũ quid indicet.

Spinę vnde accidere imbecillitas soleat.

næ, interdum cerebri vitio, vtpote à quo & sentiendi, & mouendi facultatem recipit: interdum ipsa duntaxat spina primariò affectu laborante, idq; ob peculiarem intemperiem, vel toti spinæ, vel diuersis ipsi⁹ partibus aduenientem. Igitur ob ipsius imbecillitatem spinæ, omnibus thoracis partibus solet aer inspirari, vel nullo ardente calore ægrum ad id cogente. Siquidem vbi animans quiescit, viresq; validæ sunt, liberam respirationem solum septum transuersum efficere solet. Vbi verò id ob imbecillitatem, spirādi munus perficere nequit, intercostalium musculorum tunc concurrit auxilium. Quòd si præterea maiori animal egeat spiratione, tunc superni musculi omnes, quorum maximi scapulas secum manifestè mouent, ad spirandi actionē desyderantur. Cæterùm tametsi per spiritalium organo℞ imbecillitatē tot⁹ thorax moueatur, dilatēturq; narium pinnæ, dilatatio tamen thoracis est minor, q̃ in ardentibus febribus: in quibus, si vires valeant, * totus thorax plurimùm dilatari cōsueuit: minorq́; etiā, q̃ in angina, & dypsnœa, & peripneumonia. Quippe hoc morbo affecti, & maxima, & frequētissima spiratione vtuntur. At quemadmodum ob infirmitatē omnium organorum respiratiōis, sic ob vnius quoq; particulæ imbecillitatem, omnes thoracis partes dilatari coguntur. In vniuersum autem, vnica pereunte actione, solum musculum qui ipsam efficere solet, aut neruū ipsius, esse affectum, putandum est. At vbi plures actiones vitiatæ sunt in diuersis locis, accidit interdum omnes musculos, quibus perficiuntur, ab aliqua communi causa esse oblæsos. Fieri etiam potest, vt neru⁹ aliquis, qui musculis illis communis est, afficiatur. Verùm si ex anatome ad quam particulam porrigantur singuli nerui ab spina prodeuntes didiceris, affectas sedes q̃ facillimè inuenies. Sic enim quum ex refrigeratione primarum vertebrarum spinæ, à quibus quatuor nerui ad

Nariū pinnas dilatari p̄ imbecillitatē thoracis.

caput ascendunt, vt pericranio sensum largiantur, cuiusdam olim caput afficeretur, affecta sede explorata, illiq; remediis adhibitis, eum subitò persanauimus.

CAP. IIII.

At verò sanguinem è vẽtriculo gulaq́;, vomitione: ex spiritalibus partibus, tussi: ex faucibus, & gurgulione, screatu: ex ore, simplici expuitione expelli, apud omnes medicos in confesso est. Nos verò sanguinem qui à cerebro affatim descendebat ad fauces, tussiendo educi sæpenumero vidimus. Quippe subitò gutturi irruens, tussim mouere potest. Quare diligenter oportet huiuscemodi affectus distinguere. Cæterũ contingit plerunq;, vt vel erosa, vel exesa, vel rupta vena, sanguis tussiendo, affatim cõfertimq; eiiciatur. At si spumosum aliquid simul eductum fuerit, efficacissimum est indicium, ipsum educi à pulmone. Haud secus, si bronchi pars quæpiã, aut arteriæ, aut venæ tunica: aut etiam pulmonis ipsius caruncula reiiciat. Quippe nihil horum accidit iis, qui ex thorace sanguinem tussiendo producunt. Iam verò nullus dolor infestat eos, quibus à pulmone sanguis erumpit: vtpote qui duos neruos per q̃ tenues à sexta neruorum à cerebro ortorum coniugatione recipit, extrinsecus per membranam ipsum continentem dispersos: qui intrinsecus haudquaq̃ per visceris profunditatem extenduntur. Verùm thoraci multi ab internis: multi etiam ab externis partibus adueniunt nerui, quibus facilè dolores percipi possunt. Præterea thorax quidem est musculosus & ossulentus: pulmo verò & laxus, & tutus à contusione. Proinde thoracis dolores intẽsiores sunt: pulmonis remissiores. Quum igitur dolente parte quapiã thoracis, sanguinem quis spuendo reiecerit, nec multum, nec rubrum, sed nigricãtem, grumosumq́;, huic thorax primaria affectione infestatur. At sanguis affecto thorace, per pulmonem educitur: vt in suppuratis

Sanguis qua parte soleat excerni.

Sanguinis a pulmone reiecti, indicia.

Dolor non infestat eos quibus a pulmone sanguis erũpit.

Pulmonis dolores cur remissiores sint, & thoracis.

Sanguis, affecto thorace, per pulmonem educitur.

affectibus pus, quod inter thoracem & pulmonem deprehenditur: ad eũdemq; modum, quod in pleuritide coloratum sputum emitti solet, per pulmonem excernitur. Porrò vlcera quæ sanguinis reiectioni solent superuenire, in pulmone quidem, ægrè curationem admittunt. At in thorace disrupta vasa, à quibus sanguis expuitur, magna ex parte conglutinantur. Inuestigandum verò est, num ob adhærescentẽ sanguisugam, vel in ipso narium meatu, vel ĩ illa oris parte, qua ad nares foramẽ tendit, sanguis aut emungatꝛ, aut screatꝛ. Ex vẽtriculo ẽt cruor, epota hirudine, euomitꝛ. Qui cruor tñ est tenuis, saniei q; speciẽ referens: siue is ex vẽtriculo, siue ex naribus, siue ex ore feratur.

Pulmonis vlcera ægre curationem recipere.

Sanguisugam posse esse in causa fluoris sanguinis.

CAP. V.

QVòd non sit eadem res, vox atq; sermo, neminem ignorare existimo. Vox siquidem vocalium instrumentorum est munus: loquela verò, eorum quæ sermoni sunt deputata: inter quæ lingua principatum obtinet: cui non parum conferunt & nasus, & labra, & dentes. Sic etiam vocis instrumẽta sunt guttur, & ipsum mouẽtes musculi, ac nerui qui à cerebro ipsis mouendi vim deferunt. Igitur si vel claudentes, vel aperientes guttur musculi, immobiles reddantur, qui sic afficitur obmutescet. Vbi verò vel difficulter mouẽtur, vel palpitant, vel tremunt, vel aliter afficiuntur, pro affectionis ipsius modo, vox ipsa læditur. Quòd si alius quispiam ex mouentibus guttur musculis, quoquo modo lædatur, vitiabitur quidem vox, sed exiguum. Quippe sic affectus, neq; obmutescet omnino, neq; ita paruam habebit vocem. Vt autem ex musculis guttur mouentibus, pcipui habẽtur ii, qui ipsum & aperiunt & claudunt, ita ex vocalibus neruis, ii quos recurrentes vocant: qui & ipsi, sextæ coniugationis pars sunt neruorum, qui à cerebro oriuntur: quemadmodum & alii, qui quidem per ipsum dispersi, differũt ab illis, eo quod à neruis sextæ coniugationis, non in cer-

Sermonis organa.

Vocis instrũ.

Vox qua ex causa pire, aut vitiari possit.

uice, ſed quum ad thoracis regionem peruenerint, ſeparantur. Per vulnera igitur recurrentes nerui refrigerati, tantiſper vocem impedient, donec calfacti, naturalem temperiem recuperarint. Præterea vitiari vocẽ * in acumen & magnitudinem haud obſcurè contingit, vbi fauces etiam à ſuis muſculis contendi & contineri non poſſunt. Item grauiſsimè lęditur vox, quum membrana faucibus gutturiq́; continua, multa humiditate rigatur. Quòd etiam deſtillationes eadem ratione vocem raucam efficiant, nemo non intelligit. Vehemens quoq; exclamatio ſimiliter vocem offendit.

Recurrẽtes nerui refrigerati, vocem impediunt.

Vox in acumẽ & magnitudinem quõ vitiet.

Vox vnde efficiatur rauca.

Cæterùm quum gutturis muſculi interni inflammantur, angina is affectus dicitur, quæ ſimul & vocem, & ſpirationem lædit. Idem quoq; in vniuerſum facere ſolent omnes præter naturam tumores, ſiue in ſpiritalibus viis exoriantur, ſiue extrinſecus ipſas cõprimãt. Sic enim gula quoq; vbi inflammatione eſt affecta, vt comprimat aſperæ arteriæ tunicam, qua chartilaginũ ipſius extremitates, ſigmoides dictæ, iunguntur, & ſpirationi, & voci, noxam afferre conſueuit: quemadmodum & vertebrarum ceruicis in anteriorem partem luxatio. Igitur oẽs huiuſmodi affectus voci accidunt, propriis ipſius inſtrumentis vitio aliquo laborãtibus. Sunt autem affectus, alii quũ peculiari ſua materia priuatur: quæ ſanè eſt, generaliter quidem loquendo, expiratio: ſecũdum ſpeciem verò, efflatio. Quæ quidem fit, quum ſpiritus affatim foras effertur, concurrentibus ad hanc actionem intercoſtalibus muſculis. Proinde accidit, vt per vehementia thoracis vulnera, atq; omnino ipſius in altera parte reſolutiones, in primis q dem ſemiſpirans, ac mox animal ſemiuocale euadat: idq; per accidẽs. In apoplexia verò, ſopore, morbo comitiali, vigilanti ſopore, cõmuni ratione earum actionum, quæ ab imperio voluntatis proficiſcuntur, vocẽ lædi contingit. His itaq; quinq; actionibus conſequẽ-

Angina offendit vocẽ ſimul & reſpirationem.

Voci qui affectus incommodent.

Vocis materia eſt efflatio.

Efflatio quomodo fiat.

Actiones inter se conuenientes, sunt quinque circa respirationem.

tia quadam inter se conuenientibus, expiratione, efflatione citra strepitum, strepenti efflatione, voce, & loquela: si earum prima lædatur, reliquas omnes lædi necesse est. Vltima verò læsa, reliquæ haudquaq̃ læduntur. At cum secunda, tres oblæduntur reliquæ. Cum tertia, duæ vltimæ. Cum quarta, sola postrema. Atqui expirationem efficiunt vniuersi thoracem contrahentes musculi: efflationem (quæ vehemens expiratio est) intercostales maximè: strepentem efflationem, hi qui in faucibus sunt: vocem verò ipsam, gutturis musculi absoluunt. At lingua articulatim vocem distinguens, loquendi vsum largitur: ad quam rem nonnihil cõferre videntur dentes, labra, narium foramina, palatũ, gurgulio, mediocreq́; ipsius linguæ vinculum. Quorum aliquod si fuerit vitiatum, vitiari quoq; sermonem ipsum contingit.

Exspiratio. Efflatio. Efflatio strepens. Vox. Loquela.

CAP. VI.

VT autem ad causas dyspnœæ explorandas rursus hic sermo redeat, si videris aliquem respirantem ægrè, ita vt inter respirandum, thoracis omnes moueantur musculi, pectusq́; etiam, vnà cum scapulis attollatur, certè ex tribus vnum coniicere oportet: aut virium imbecillitatem, aut viarum spiritus angustiam, aut vehementem in corde & pulmone caliditatem. Quãuis interdum duæ, ac nonnunq̃ (licet raro) tres quoq; ex iam dictis causis ↄcurrere possunt. Atqui tribus quidem simul coeuntibus, proximam mortem timere oportet. Vbi verò duæ fuerint, difficile ẽ ægrũ seruare. Sed vna duntaxat infestante, peculiari opus ẽ finitione, vt sciatur, seruabitur ne æger, an ipsi malo succumbet. Igitur vbi vires dũtaxat fuerint infirmæ, ad tria mouentium musculorum genera venire, eosq́; omnes ad motionem excitare solent: vno genere * vehementer mouere nequeunte. Quippe si septũ trãsuersum solùm, veluti quum secundum naturam se habet, sufficienter mouere posset, vtiq; nec intercostali-

Difficilis respiratio i qua oẽs thoracis mouẽtur musculi, a quibus causis oriri possit, inuestigatio.

bus, nec superioribus musculis idigeret. Quoniam verò imbecillum est, omnes sensim commouet: sed nec frequentem, nec admodum raram actionem efficit. At plurimùm aucto in spiritalibus instrumentis calore, omnibus quidē thoracis musculis agit animal: sed velox, frequens, & vehemens, est eorum actio, si citra virium imbecillitatem ipse calor infestet. Virium autē imbecillitatem, vbi non accesserit flammea caliditas, nec velox, nec frequens omnino comitatur motus: proinde nō ita multum omnes thoracis partes potest distendere. Præterea, vbi ob plurimum calorem spiratio est difficilis, spiritus quidam calidus, feruidusq; efflatur. Vbi verò ob solam imbecillitatē, * nulla facta per os efflatione spiritus per nares tantùm emittitur. Quòd si per inspirationem cuiuspiam narium pinnæ manifestè * dilatatæ videantur, id sanè efficax roboris prostrati est indicium. Ob spiritalium verò instrumētorum angustiam, totus quidē thorax * plurimū, celeriter, atq; frequenter distēditur. Cæterùm qui sic laborant, * absq; vlla efflatione expirant. Si verò simul conuenerint in spiritalibus instrumentis & calor, & angustia (quod solet in peripneumonia) tunc sanè nec maxima, nec frequentissima, nec etiam celerrima spiratio sufficere potest: sed surgere tentant ægri: quò sic melius eis thorax dilatari videatur. Similiter solent respirare & ii, quibus asperæ pulmonis arteriæ, plurima defluxione opplentur. At neq; efflant, nec calidū emittunt spiritum. Purulentis etiam totus thorax attolli tur: sed neq; ab eis fit efflatio, neq; spiritus emittitur calidus, nisi fortè adurens febris accesserit. Verùm ii q̄ celerrimè suffocātur: tum ob plenitudinem ipsam, tū quòd vires omnibus purulentis necessariò imbecilliores reddantur. Contra autem per anhelantes affectus, humoribus crassis & viscidis in ipso pulmone impactis, permanere possunt vires robustæ & constātes. Adhæc

Narium pinnę manifeste dilatatę inter respirandum, robur prostratum indicant.

Recti qui spirare soleant.

Purulētis qualis fiat respiratio.

Purulenti cur q̄ ocyssyme suffocentur.

Tuberculũ in pulmone ortũ, qualem respirationem efficiat.

tuberculum coctu difficile aliquãdo fuerit in ipso ortum, thorax maximè dilatabitur, sed non trahet ita multum spiritum, ob idq; crebro spirare cogetur, * verùm absq; efflatione: quæ sanè aucti caloris est propria. Magna porrò interdum fit respiratio, ob magnitudinem dilatationis, quam thorax molitur: iterdum verò, ob inspirati aeris multam essentiam. Igitur quicunq; sine aliqua spiritalium instrumentorum angustiam, per febres ardentes difficulter spirant, iis inspira

Aeris inspirati quãtitas in quibus nõ respondeat magnitudini dilatationis thoracis: & in quibus nequaq;.

ti aeris quantitas, magnitudini dilatatiõis thoracis proportione respondet. Quibus verò, vel tumor vel angustia sine flammeo calore in spiritalibus est, ĩ his, thoracis quidem dilatatio fit maxima, id verò quod inspiratur, non solùm dilatationem proportione non assequitur, verùm etiam minus, q̃ secundum naturam

Inspiratio sublimis, quæ.

inspirari solet, attrahitur. Cæterùm inspiratio ea quæ ob virium imbecillitatem fit omnibus agentibus musculis, dicenda est sublimis, nõ magna. Iam verò mul

Spiritus magnus & ratus, delirium indicat.

tus spiritus, & ex longis interuallis attractus (quemadmodum inquit Hippocrates) delirium declarat. Spira

Spiratio exigua simul, & rara quid significet.

tio exigua simul & rara, spiritalium instrumentorum frigiditatem: frequens verò nõ solùm spiritalium, sed eorum etiam quæ cum ipsis mouentur, vt hepatis, lie

Spiratio frequens quid indicet.

nis, ventriculi, & gulæ, laborem indicat. Est etiam alia dyspnœæ species, quum veluti breui quadam quiete intercipitur opus thoracis: idq; modò in inspiratione, modò in expiratione, siue hoc accidat ob conuulsionẽ musculorum thoracis: siue ob caloris copiam, cogentis ægrum continenter vel inspirare, vel expirare. Est

Apnœa.

& alius spiratiõis affectus, apnœæ, hoc est, priuatio spirationis, vocatus: Qui tamen constare nequit. Nam vi

Aial nõ posse viuere spiratione priuatum.

detur esse impossibile, vt animal omni spiratione exactè priuatum, in vita seruari possit. Quãuis animalia

Latentia animalia.

ea quæ in cauernis delitescere consueuerunt, mouere thoracem videantur minimè. Proinde coniicere opor

ret, aut adeò exiguam adesse illis respirationem, vt effugiat sensum: aut animalia eiusmodi, tunc non indigere respiratione, sed transpirationem illis sufficere, quæ fit arteriarum motu per vniuersum corpus. Fieri autem contingit apnœam, minimè quidem affectis respirationis organis, sed principio à quo illa reguntur. Trāspiratio fit per arterias.

CAP. VII.

VErùm enimuerò pulmo nunq̃ vehementi dolore cruciatur: at grauitatis sensum, atq; aliquando extensionem, vel ad pectus, vel ad spinam (quādoquidem inde suspēduntur membranæ ipsum ambientes) percipere potest. Sæpenumero etiā pulmone affecto, ægri molestanť angustia, atq; ob id crebro celeriterq; respirant & thoracem vehementer attollunt, sed non ita multum aerem attrahunt. Hæc si citra febrem acciderint, aut tuberculum, aut plenitudinem crassorum humorum in eo consistere, ostendunt. Cæterùm si inter respirādum ægri minimè videanť stertere, indiesq; augeatur symptoma, crudi tuberculi ortum suspicari oportet. Si verò stertendo strepitum fecerint, lentorũ crassorumq; humorum, pertinaciter impactorũ, multitudinem, pulmonis brōchia molestare est indicium. Quòd si illico ab angustiæ sensu quis difficulter respiret, fluxionem vel à cerebro, vel à vicinis sedibus, irruere in pulmonis bronchia significatur. Porrò si vbi vehemens putrescit pleuritis, remissa iam febris excādescentia, in imo thoracis æger derelictam grauitatē percipiat, ac per varios decubitus, maximè dum repēte ab vno in alterum latus conuertitur, aliquid transfluere sentiat, puris multitudinem ibi contineri, coniectura est certissima: præcipuè si nihil penè expuerit laborans. Si verò citra febrim serosus aut pituitosus humor subitò in thoracis spatium defluēs, excitauerit spirandi difficultatem, æger tunc tenue sputum, idq; ab initio quidem exiguum, sed cum vehementi tussi: vbi

Pulmo nunq̃ vehementi dolore cruciatur.

Tuberculum in pulmone ortum, quæ indicent.

Puris in thorace contenti indicia.

verò concoctum est, plus atque crassius, & cum mitiori tussi expuere solet. Quippe bifariam accidere potest, vt vehementer tussiendo pauca quis expuat: nempe aut ob lentum, crassum'ue humorem: aut ob impensè tenuem. Siquidem tenuis humor quum subleuatus est, inter tussiendum à spiritu diuisus refluit: lentus verò, aut omnino, crassus difficulter effertur: vtpote qui non tā facilè à corporibus, quibus impactus est, abstergi, neque à quouis spiritu, nisi à vehementi & multo, potest impelli. Igitur sputum quod neque liquidum, neque aquosum admodum fuerit, neque crassum etiam, aut lētū, id facilè efferri solet, maximè vbi vires validæ fuerint. Porrò vbi cum spirandi difficultate, cui & angustia & grauitas coniuncta est, acuta quoque febris inciderit, is affectus est inflammatio pulmonis. At si intolerabile incendium fuerit, angustiæ verò, grauitatisq; sensus minor, erysipelas ipsum vexare censendum est. Vexatur etiam pulmo interdum inæquali, sicuti & æquali intemperie, citra humorum affluxū. Igitur inæqualis, tussim excitat: æqualis verò, si moderata sit, spirationis concinnitatē variat. Si autem vehemēs, idq; vincente calore, frigidi aeris & potionis cupiditatem inducit, ac tractu temporis in febrem desinit. Per frigidam autem intemperiem, contraria euenire solent. Quippe si modum seruauerit, calidi aeris, & calidæ desyderium potionis excitat: si verò modum excedit, replet viscus ipsum fluxionibus. Ob ruptionem etiam vasorum, cōtingit sanguinem in pulmones transfluere, atque excitare tussim. At ruptiones in eo deprehēdes, tum ex multi sanguinis effusiōe, tum ex magna, notabiliq; aliqua causa, quæ subitò aduenerit. Sunt autē causæ prægressæ, casus ab alto, collisio, iracundia, exclamatio, atque aliæ id genus. Contingit quippe interdum vasa disrūpi, vbi non præmissa lenitione pulmonis per præcedētes exclamationes, vehementer aliquis exclamare cō-

Pauca cū magna tussi expuuntur dupliciter.

Pulmonis inflammatio.

Pulmonis erysipelas.

Pulmonis intēperiei æqualis & inæqualis, indicia.

Rupta esse vasa in pulmone vnde deprehēdemus.

tendit. Adhæc nulla extrinsecus manifesta adueniente causa, sanguinis abundantia potest in pulmone vas rũpere, si minimè extendi possit, aut ob frigus à vicinis contractum, aut ob innatam temperiem. At verò, vbi oscula referantur venarum, calidæ præcedunt semp dispositiones. Quæ verò eroso vase aliquo affatim accidunt sanguinis euacuationes, eas præcedere solẽt exigua sputa, acresq; in pulmonem fluxiones à capite. Nõnunq̃ verò & pulmonis aliqua pars, aut crustula simul efferri videtur. Distinguitur autem vlcus pulmonis ab vlcere aspera arteriæ & gutturis, tum ob ea quæ cum sputo excernuntur: tum ob sputi ipsius quantitatem. Siquidem per vlcus pulmonis, plurimum sputi reiicitur. à partibus autem illis exulceratis, admodum parũ excernitur. Præterea pulmonũ vlcera non comitaẽ dolor: ea verò quæ guttur & asperam arteriam infestãt, dolorem quidem inducunt, non tñ nimis vehementẽ.

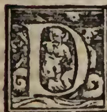
Pulmonis vasa a quibus rũpi occasionib' possint.

Pulmonis vlcus ab vlcere asperæ arteriæ &. fauciũ, quõ distinguatur.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER QVINTVS.

CAP. I.

DEINCEPS Autem symptomata quæ cordi primariò affectu, & per cõsensum accidunt, consyderanda. Cor igitur, innati caloris existit fons & origo: quemadmodum sensus & motus, cerebrum: ac hepar denique facultatis nutricatoriæ: à quibus sanè tribus principiis animal gubernatur. Cæterùm animal omnino mori non potest, nisi prius ipsum cor afficiatur: ad cuius intemperantias immodicas mors necessariò sequitur. Si

Cor innati caloris origo.

Principia nos gubernantia.

Animal mori non posse, nisi prius cor afficiatur.

quidem quum singulæ partes peculiari temperie cordis suas actiones pficiant, hac profectò pereunte, actiones quoq; ipsarum perire est necesse: ac proinde cerebri etiam et iecoris. Horum verò temperie deperdita, non oportet cordis simul actionem perire. Nam & si sensu & motu volũtario sit destitutum animal: nec nutriatur, veluti in latentibus euenit: nihilominus viuere ipsum posse, q̃diu cor illæsum permanserit, haud inficiandum est. At vero si cor respiratione priuetur, hominem illicò perire est necesse. Porrò ad ipsam respirationem conducunt thoracis musculi, in quos nerui à ceruicis medulla orti, motionis principium deferũt. Qua quidem facultate motrice, quæ à cerebro influit, musculi si priuent (vt videre est per vehementes apoplexias) perit opus respirationis. At verò, qua ratione homines per somnum spirãt, reliquis musculis oibus, præter eos qui ad thoracem pertinent, tunc feriantibus, eadem per minorem apoplexiam, atq; alios ei vicinos affectus, spirare possunt. Verùm per vehementes superni principii læsiones, tota spiratio resoluitur: vnde cordis quoq; temperies corrumpitur, peritq; necessariò animal. Ex iecinoris etiam affectu mori aliquãdo contingit: alia tamen ratione, * atrophia videlicet. Quare in huiusmodi affectibus vita potest longius produci. Mori etiam contingit nonnullos ob syncopẽ vitio stomachi ortam, ac vehementem dolorem, & timorem grauem, ac deniq; voluptatem immensam. Etenim quibus vitale robur infirmum est, animi verò affectiones, ob imperitiam, fortes, iis facilè animæ substantia resoluitur. Atq; horum aliqui etiam ob mœstitiam perierunt: sed non illicò. At vir magnanimus, ob nullam animi perturbationem vnq̃ succubuit. Proprio autem affectu laborare contingit cor, vel ob simplicem intemperiẽ, siue inæqualis, siue æqualis ea fuerit: vel ob inflammationem, vel erysipelas, idq; dũ fie-

Cordis temperiẽ esse necessariã cerebro & hepati: non aũt horum, illi.

Latentia nec moueri, nec sentire, nec ali.

Respirationi quæ conferãt.

Mortem cõtingere posse ob timorẽ grauẽ, & voluptatem immẽsam, atq; etiã mœstitiã.

Magnanimus vir, ob nullam animi perturbationem succubuit vnquã.

ri incipit. Nam illicò, ante q̃ augeantur huiuſmodi affectus, animal ipſum corrumpitur. Quos ſanè affectus cardiaca ſequitur ſyncope: quemadmodũ ſtomachicæ eos, qui os ventriculi afficiunt. Hæ tamen etiam cõ ſentiente corde accidunt. Igitur exiguæ quidem cordis intemperantiæ, pulſus arteriarum, pro ſua quæq; natura, variant: maiores verò, per proprias quidem ſimilarium partium intemperies, ſubitam mortem nõ inducunt: per eas autem quæ ad partes inſtrumentales pertinent, ſubitò enecare poſſunt, ſed præcedentibus ſignis quibuſdam: quorum vnum ab Hippocrate eſt dictum. Qui ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ii repente moriuntur. Eſt præterea & alius affectus, palpitatio videlicet cordis, aut per ſe eueniẽs, aut cum ſuſpitione quadam, quod in humore cor ipſum moueatur. Inflammato autem manifeſtè corde gladiatores vidimus, haud aliter q̃ qui ſyncope cardiaca pereunt, obiiſſe. Si ad ventrem cordis, præcipueq; ſiniſtrum, aliquando penetrauerit vulnus, protinus cum multo ſanguine vitam exhalabit animal. Si verò non ad ventrem vſq; pertingat, ſed in cordis ſubſtantia cõſiſtat vulnus, ex ita affectis aliqui, nõ ſolùm ea die qua vulnerati fuerunt, ſed ſequẽti quoq; nocte potuerunt viuere. Qui oborta deinde inflammatione fuerunt extincti. Cæterùm q̃diu vixerunt, mentis compotes inuenti ſunt. Vnde euidens teſtimonium ſumere poteſt ea ſecta, quæ negat rationalem animæ vim, in corde conſiſtere. Palpitatio autem viſceris hui⁹, plurimis per integram valetudinem accidere eſt viſa. Quos omneis detractio ſanguinis iuuit, vnà cum extennante victus & medicinæ rõne. Eorum tñ qui affecti ſic fuerunt, nullus ad ſenectutem peruenit. Panniculus ambiens cor quomodocunq; affectus, nullum affert periculum, niſi ipſo inflammatione affecto, cor conſortii lege afficiat. Porrò ſupercalfactum cor, ſpirationem efficit magnã,

Syncope duplex.

Repente mori quibus contingat.

Palpitatio cordis.

Cordis vulnus niſi ad uentrẽ vſq; ptingat, non ſtatim perimit animal.

Rationalis animæ vis nõ cõſiſtit in corde.

Palpitationi cordis conducit ſectio venæ, tenuiſq; victus & medicinæ ratio.

Cor incaleſcẽs refrigeratũq;, qualem edat ſpiritum.

densam, & celerem: calidumq; semper spiritum reflat. Contra refrigeratum, exiguam reddit spirationem, & raram.

CAP. II.

Thorax proprium respirationis organũ. Thorax dolẽs, exiguam densamq; edit respirationem.

SImiliter etiam thorax (proprium ipsius respirationis organum) aut primariò, aut per consensum afficitur: à cuius quidem affectibus necessariò respiratio vitiatur. Igitur vbi dolorificis affectibus infestatur, exiguam densamq; reddit spirationẽ: id quod etiam vicinis partibus, & iis quæ simul mouentur affectis solet accidere. Quippe interdum læditur respiratio, thorace non laborante proprio aliquo affectu, sed vel neruo aliquo orto ab spina: vel spina ipsa affecta. Eorum verò affectuum qui propriè ad thoracem pertinent, quidam in ipsius musculis: quidam in mẽbrana costas succingente consistunt. Igitur intercostales musculi, qui in ima parte consistunt, grauiori q̃ externi dolore ob inflammationes cruciantur: facileq; membranæ subditæ suam affectionem communicant: quemadmodũ vbi ipsa primariò aliquando affectu infestatur, intercostalium musculorum partes internæ, similiter ei condolescunt. Verùm exquisita pleuritis fit, vbi succingẽs costas membrana primariò affectu laborat. Proinde dolor, vel ad iugulum, vel ad præcordia potest extendi: ad iugulum quidem, superioribus eius partibus: ad præcordia verò, inferioribus inflammatis. Vehemens quoq; febris, huiusmodi inflãmationem sequitur: quia sedes affecta & parum distat à corde, & cum panniculo inuoluente ipsum, ac septo transuerso, cognatiōem habet. Iam verò inflammati intercostales musculi, minus: cingens verò membrana, magis & tendit, & indurat arteriam. At in peripneumonia, nulla apparet talis durities. Porrò effusa in vacuitatem thoracis sanies, in asperas pulmonis arterias recipitur, ac dein p tussim excreta, naturam humoris qui peperit ĩflammationẽ, declarat. Etenim si bilis abũdat, pallidum, aut flauum: si atra

Pleuritis exquisita qñ fiat.

Pleuritidi quę adsint symptomata.

Sputorũ differentiæ, pro varietate humorum gignentiũ pleuritidem.

si atra bilis, nigrum: si pituita, spumosum, & candicãs: si sanguis, rubrum sputũ reiicitur. Quòd verò ex thoracis capacitate aliquid expuatur, hinc liquet manifestissimè, ꝙ si per vulnus thoracis penetrans, aqua mulsa infundatur, moxq́; tussiendo expuatur, æger vel ex sapore mulsam esse deprehendet. Præterea in eo ipso spatio, quod inter pulmonem atq; thoracem est, purulenti & pus ꝯtinere, & ipsum tussiendo expuere, haud obscurè cernuntur. Nec verò defendi potest, sanguinẽ in ea vena quæ circa spinam est, cõtentum, regurgitare ad cor, vt inde ad pulmones feratur, quod ex Erasistrati sermone colligitur. Nam è cõtrariò, vena hæc, à dextra cordis auricula exorta, sanguinem secum defert, qui omnibus thoracis partibus, quæ circa octo costas * inferiores consistunt, alimentum præbeat. Etenim superiores quatuor non ab * ea, sed à vena perreptante ad iugulum, nutrimentum suscipiunt. Pus itaq; in thoracis capacitate cõtentum, expirationis tempore, in pulmonis asperas arterias transmittitur. Siquidẽ respirationis actio, ad ipsum thoracem pertinet, pulmone nullam propriam habente motionem. Quippe qui per consequentiam dilatato thorace, pariter ipse attollitur: eo verò constricto, spongiaꝝ manibus compressarum exemplo, rursus in sese residet. Proinde thorax vehementer constrictus, humorem qui in vacuitate subdita continetur, in asperas eius arterias comprimit. Nisi verò thorax admodum vehementer pulmonem omni ex parte compresserit, humor in asperarũ arteriarum ora recipi haudquaq̃ poterit. Quamobrẽ quo robustior fieret compressio, animali adiunxit tussim natura. Quæ naturale est symptoma, sternutationi, singultui, & nauseæ, consimile. Verùm quia viribus opus est, quibus excitetur huiusmodi naturale symptoma, contingit frequenter per suppuratos affectus interire ægros, viribus antea prostratis, ꝙ à validissima ce

Pus in thoracis capacitate contentũ, expirationis tẽpore, i pulmonis aspas arterias transmitti.

Pulmo nullam propriam habet motionẽ.

Tussis quorsum animali indita.

Tussis naturale est symptoma.

lerrimaq; cõstrictione thoracis fiat tussis, quam vires adeò imbecillæ præstare nequeunt. Porrò inseparabilia lateralis morbi symptomata sunt, febris acuta, dolor, perinde ac si locus vel intendatur, vel pungatur: spiratio frequens & exigua, pulsus paruus, arteriam & duram, & quodammodo tensam indicans, tussis magna ex parte cum coloratis sputis, nonnunq̃ verò sine his. Atq; has sanè incoctas vocant pleuritides, quæ vel celerrimè hominem rapiunt, vel longo temporis spatio finiuntur. Sunt præterea alii laterũ cũ febre dolores, p quos spirationem exiguam reddi est necesse, sed nullũ sputum redditur: vt in ea re nihil à pleuritide sine sputo constante differre videatur. Verùm hi facilè ab illis discerni possunt, quòd in his quidem nulla omnino tussis molestet (quemadmodum in illis, qui absq; sputo infestantur pleuritide, in quibus sicca adest tussis) neq; tensionem, neq; vllam duritiẽ pulsus referat, nec perinde acuta febre laborent, nec deniq; adeò difficulter spirent. Sunt etiam nonnulli, qui extrinsecus presso ĩflammato loco, dolere sese fatentur. Atq; ii per sputũ purgantur minimè, quia ab initio nihil eius succi, qui excitauit inflammationem, peruenire ad spatium thoracis consueuit. At inflammatione concocta, nisi pus prius discussum fuerit, ad cutim vsq; attollitur, inciditurq;.

Pleuritidis inseparabilia symptomata.

Incoctæ pleuritides.

Pseudo pleuritis.

CAP. III.

Terminum quo thoracis pars inferior finitur, antiqui phrenas vocarunt, fortè quia eo inflammato mẽs læditur. At Plato ipsum septum appellat, q̃ irascibilem animi facultatem, quæ in corde est, ab appetitoria, cuius sedes est in iecinore, distinguat, separetq;. Cæterùm recentiores septum transuersum id nomant, vt Aristoteles succincturam. Qui sanè musculus spirationis instrumentum quum sit, non immeritò, si afficiatur, ipsam lædit spirationem. Antea tamen q̃ quis ob affectum septum deliret, frequẽtem atq; exiguum: in-

Phrenes.

Septũ transuersum separat irascibilẽ aiæ facultatẽ (q̃ in corde est) ab appetitoria, q̃ inest iecinori.

festante verò delirio, multa varietate inæqualem spiritum reddit. Delirare tamen solent nõnulli, ob vitium consistens in ore ventriculi: sicuti per febres ardentes, pleuritidem, & peripneumoniam. At quæ ob septum transuersum deliria oriuntur, non multum à phreniti de distant. Etenim per cæterarum partium affectus, & per ardentes febres, mitigari solet delirium, quoties morbus declinare videtur. Phrenitidis autem propria p̃cipuaq; nota est, ne in declinatione quidem febrium, delirium quiescere: quum nimirum nõ per consensum sub huiusmodi morbo cerebrũ, sed primaria affectione laboret. Proinde paulatim affectus hic gignitur: nec repente subitoue alienantur ægri, vt in aliarum partium affectibus: quin etiã prius q̃ inualescat is morbus, præcedunt ipsum non pauca accidentia phrenitica: vt puta immẽsæ vigiliæ, aut somnus imaginib⁹ variis turbatus, aut deniq; rerum omnium quæ faciunt agrestis quædam obliuio. Interdùm etiam, qui phrenitici euadunt, maiori cum tumultu aut temeritate respondent, quum antea tamen fuerint mansueti. Atq; ii omnes, potu exiguo vtũtur. Nonnunq̃ occiput dolore infestatur. Quum verò ad phrenitidem iam proximè accedunt, oculi euadunt eis vehemẽter squallidi, aut ex altero ipsorum acris lachryma effunditur, ac dein lippitudo innatat, & venæ intumescũt sanguine, sanguisq; stillat è naribus. Quo tempore nihil quod exactè ad prudentiam pertineat, respondent, & floccos uellunt, & festucas carpunt, atq; aridiori febri, cui non ita magnæ in alterutram partem mutationes accedunt, torquentur. Adhæc lingua quoq; illis aspera est, nonnulliq; auditu falluntur, atq; interdum iacent cogitabundi. Quinetiam dispositione dolorifica affecti, vel acrius premente aliquo, eam haudquaq̃ sentiunt. Ergo hoc modo per cerebri affectum, paulatim phrenitis gignitur. Ab aliarum verò partium nulla, perpetuum deli-

Deliria quib⁹ ex causis oriãtur.

Deliria ex septo transuerso orta non multum a phrenitide differunt.

Phrenitidis nota præcipua q.

Phrenitidem præcedentia symptomata.

Phrenitidis iã instantis symptomata.

Delirũ nullũ perpetuum, excepto phrenitico, et quod oritur a septo transuerso.

Deliriũ a septo transuerso ortũ, quõ a phrenitide distinguatur.

rium oriri potest, dempto solo septo transuerso, cuius vitio excitatum delirium, parum à continuo distat: à phrenitide tamen distinguitur, & ex symptomatis, & ex sanguinis destillatione à naribus, ex ipsaq; spiratio nis specie. Siquidem spiratio phreniticorum ẽ magna, & ex longis facta interuallis: inæqualis verò, vbi à septo delirium oritur. Cæter℞ pcordia * reuelli, septi transuersi illico ab initio affecti, proprium indiciũ est: id quòd affecto cerebro, posterius accidit: videlicet nõ incipiente affectu, sed vbi formatus iam fuerit. Calor quoq; circa caput & faciem, vehementior est iis, qui ob cerebri vitium delirant. CAP. IIII.

Oesophagus. Stomachus. Gulæ vsus duplex.

Illius partis quæ inter fauces & os ventriculi media est, & quæ œsophagus, stomachus, & gula dicitur, duplex est vsus. Vnus, q veluti via sit eorum quæ deuorantur: alter q circa vtrunq; progressum tam deuoratorum, q̃ eorum quæ à ventriculo in os reiiciuntur, aliquid moliri videatur. Nam quum geminę insint ei tunicæ, altera ad cibi potusq; deglutionem vtitur: altera ad eam, quæ vomendo fit, expulsionem. Proinde rationi est consonum, duo esse affectuum ipsius genera: vnum quidem quod veluti viæ tum igestorum, tum vomitione reiectorum ei accidit: alterum verò, quod ei, veluti vtriusq; actionis instrumento, euenire potest. Constat itaq;, eorum duorum vsuum, alterum quidem semper esse necessarium: alterum propter occasiones quasdam. Igitur eorum symptomatum quæ gulam tanq̃ viam infestant, genus vnum est, quum ob tumorem aliquem præter naturam, angustior ipsius meatus redditur: alter℞, quum perficere proprias actiones nequit. Accedit etiam gulæ angustia ascititia, vbi à vertebris intrò luxatis comprimitur. Vbi verò gula inflammata, non à vicinis partibus conciliata, sed propria familiariq; angustia torquetur, grauissimus tũc inter deglutiendum infestat dolor, accedẽte quoq; per q̃

Gulæ tunicæ duplices, cur sint datæ.

Gulæ affectuũ genera duo.

Gulæ inflãmatæ indicia.

difficili transitu: præsertim si supinus, q laborat, iacēs, deglutire quippiam conetur. Nam erecta figura transglutitio multò facilius perficitur. Nec verò puto latere vos, partium inflammatarum nullam non dolere, vbi suo munere fungitur: contra, mitigari dolorem, vbi ab agendo destiterit. Quum autem gula sentiendi facultate sit prædita, ipsam quoq;, veluti auctarium indicium, in vsum euocare oportet, quo plenius affectus illius dignoscantur. Quare iuuat ægros interrogare, quid nam deglutiendo sentiant. Quippe imbecillitatē nonnunq̄ percipere se fatentur, vt longo vix temporis spatio per gulam transeant ingesta. Interdum ea in media via hærere & coerceri aiunt. Horum primum, actionis infirmitatem: alterum, particulæ cuiuspiā angustiam indicat. Verùm vtriusq; differentias ex reliq̄s accidētibus intelligere licet. Nam in imbecillitate quæ ex sola intemperie citra tumorem fit præter naturā, ingestorum in transitu tarditas, & æqualis, & sine dolore, & in supino quidem decubitu, maior: ceruice verò erecta, minor, sine vllo angustiæ sensu, accidere solet. Vbi verò cum tumore coniuncta imbecillitas est, vnā quāpiam particulam angustiorē cæteris efficiet: atq; per eam ipsam tardior erit transitus. Quòd si tumor fuerit inflammationis aut erysipelatis particeps, accedet ei dolor, & sitis, & multi caloris sensus, febrisq; non admodum ardens, quæ siti proportione haudquaq̄ respondeat. Si verò tumor aliquis ex non ita calidis fuerit, tum citra febrim, & calorem, & sitim, deglutitionis inæqualitas aderit, retentis cibis ī parte aliqua. Porrò affectus dolorificus gulæ, iuxta dorsum q̄q; sentitur, quum gula incumbat spinæ. Iam verò, si ob ruptum aliquod vas ipsius gulæ, sanguis aliquando vomatur, dolor statim sentitur iuxta locum vbi talis ruptio contigerit. At reserato ore vasis, nullus percipitur dolor, qua re, ā ruptione atq; erosione vasis distingui-

Inflāmatę omnes partes dolēt vbi suo funguntur munerē: mitigatur dolor, vbi ab agēdo destiterint.

Gulę sensu, ceu indicio, cē vtēdum, ad dignoscendos affectus illius.

Reseratio vasis qua re a ruptiōe atq; erosione differat.

tur: ac præterea, ꝙ neq; ictus, neq; casus hãc profusionem præcesſit, id quod rupto vase videre est. Quanq̃ ob solam sanguinis plenitudinem, vasa interdum diſrumpi possunt. Quæ verò per erosionẽ fit eiectio sanguinis, vlcere præcedente contingit. Fit autem vlcus, vel rupto vase, vel vitiosorum humorum influentia: id q̃d in cute q̃q; sæpenumerò accidit.

Vlcus vnde fiat.

CAP. V.

Os ventriculi quæ inferre soleat symptomata.

OS ventriculi (quod veteres ob accidentia quæ inducit, cor nominabant) non solùm syncopem, sed conuulsiones, sopores, morbum comitialem, atq; melancholiam inferre solet: nec nõ symptomata, qualia per suffusiones infestant. Quos quidem affectus omnes, consentientibus ei cæteris partibus, in ipso fieri contingit. Quippe ad propriam eius rationem pertinet, * tum fastidire, tum natantes cibos corrumpere. Nam si cibi in ventriculi fundo firmentur, præcipuè si suapte natura non facilè corrumpantur, * neutrum ex illis accidit. Porrò quum grammaticus quidam iuuenis, quoties vel nimis vehementer docebat, vel cogitabat, vel esuriebat, vel irascebatur, morbo comitiali, ob nimis acutum sensum oris ventriculi, corriperetur, tertia vel quarta hora panem optimè præparatum ei exhiberi iussi, solum quidem, si non sitiret: si verò siti cruciaretur, ex vino madidum, & quidem albo, modiceq; astringente. Nam huiuscemodi vinum, vt vires addit ventriculo, sic minimè tentat caput, q̃d solent vina vehementia. Dein verò singulis annis bis, aut ter, picram ex aloe ei exhibens (quod quidem medicamen totum ventrem ab excrementis liberat, * ipsumq; ad actiones proprias corroborat) ita restitui hominẽ, vt reliquum vitæ integra sanitate frueretur. Complures etiam nõ solùm insomnia & somni tumultuosi molestant, sed amentia quoq;, propter vitiosum humorem, collectum in ore ventriculi. Iam verò flatulẽtum illum hypochõdriorum morbum, omnes pro-

Oris vẽtriculi affectus primarij.

Vinum albũ, modiceq; astringens, uireis addit uentriculo, & minime tentat caput.

Picræ ex aloe vsus.

Hyppochondriacæ melancholię symptomata, & signa.

fessi sunt, tristitiam, desperationem, atque mœstitiam inducere, nihilque; ad melancholiæ accidentia reliqui facere. Laborantes autem eo morbo, post cruditates, dictis accidentibus multò vehementius cruciantur: ac quidam ipsorum quoque splenetici fiunt. Quocirca coniiciendum est, ex hoc etiam viscere vitiosam saniem in ventriculum relegari. Ergo ea accidentia quæ cerebrũ afficiunt, vel oculos, vitiosorum humorum vaporationem sequunt. At syncopa quæ vitio stomachi, hoc est, oris ventriculi, accidit, ob dolorum ipsius proprietatẽ exolutionẽ inducit, fortasse verò eius quoque itẽperie ad cor prouenientẽ. Quemadmodũ vbi cor vehemẽter intemperatum est, uires agminatim cadunt, oportet. Similiter etiam cittæ, hoc est picæ, mulieribus accidũt, ore uentriculi affecto. Nausea prterea, cardialgia, & singultus, inter huius partis affectus debẽt annumerari. Afficit aũt uentriculi uniuersa capacitas, similibus dispositionibus quibus & os illius: cæterum nõ proinde uehementibus. At quia coctionis opus perficitur in partibus ori subditis, necessum ẽ eas ipsas partes, quum malè dispositæ fuerit, cruditatis causam existere. Quòd uerò sanguis à iecinore atque liene effluens, uacuari per uentriculum possit, sanè de hac re latius alibi sumus dicturi.

Syncopa vitio oris ventriculi accidens, quomodo vires exoluat.

Cittę fiunt ore ventriculi affecto.

Nausea.

Cardialgia.

Singultus.

Sãguinem a iecinore & liene vacuari per ventriculũ posse.

CAP. VI.

AT iecori duplex etiam genus morborum accidit, vnum à sola intẽperie, citra tumorem præter naturam: alterum, vbi unà cum itemperie, tumor quoque adest, ut inflammatio, erysipelas, scirrhus, inflatio, & obstructio à crassis & viscosis humoribus, in extremis uasorum partibus, quæ à uena portæ exoriuntur, facta. Verùm in iis laborans grauitatem percipit in dextra præcordiorum regione. Quòd si halituosus quoque spiritus, cui nõ pateat exitus, illic concludatur, non solùm grauitas, sed tensionis quoque sensus sequit. Meminisse autem oportet, octo numero musculos per

Iecori duplex genus morborum accidit.

abdominis regionem extendi, quatuor compreheĕsos coniugationibus. Quarum prima ex musculis constat rectis, per totum carneis, à pectore ad pubis ossa protēsis. At reliquarum trium cōiugationum musculi, vsq; ad rectorum contactum, carnea substantia constant: vbi verò primùm illos attigerint, in membranas nerueas degenerant. Horum itaq; musculorum coniugatio vna, quæ quidē reliquis est exterior, à thorace obliqua deducitur, in anteriores partes descendens. Altera huic opposita, ab infernis exorta partibus, obliqua ad anteriores ascendit. Huic tertia musculorum coniugatio subiicitur, qui trāsuersum habent positum, atq; peritonæo innectuntur. Rectorum igitur musculorum tumores præter naturam, oblongi, ac per totum extensi uidentur: quapropter haud obscura est ipsorum dignotio: sicuti & eorum qui obliqui à thorace descendunt. At multò difficilior est notitia musculorum, qui iis sunt subiecti: difficillima verò transuersorum. Quū igitur iecur sub peritonæo à tribus ex illis musculis cōtegatur, fieri non potest, ut tactus aliquam ipsius notitiam præstet, nisi vel magna in ipso inflammatio oriatur, vel incumbentes ei musculi, admodum extenuentur. Iecur tamē declarant affici, in dextera præcordiorum parte grauitas, dolor tota præcordia retrahens, atq; ipsius ad iugulum usq; extensio, exigua tussis, linguæ color, ī primis quidem ruber, deinde uerò niger, ingens cibi fastidium, inexplebilis sitis, vomitus tum synceræ bilis, tum ei⁹ quæ ouorum luteis assimulatur: quæ aliquando æruginis quoq; colorem refert. Aluus quoq; astringitur, nisi vnà cum uisceris huius imbecillitate, inflammatio ipsa acciderit. Erysipelatis accidentia his ferè similia sunt. Sed insuper febris quoq; cum uehementissima siti laborantes, cruciat. Etenim, iecoris ac uentriculi flammeis dispositionibus ardentes febres solent superuenire, quas etiam excitari contingit

Abdominis octo musculi, quatuor comprehensi coniugationibus.

Iecoris situs.

Iecur inflāmatum quæ indicent.

Hepatis erysipelate affecti accidentia.

in pulmonis inflãmatione participe erysipelatis,* quē admodũ etiam per uniuersum corpus, ob putredinem biliosorum humorum immodicè efferuescentium. Verùm quæ aut iecoris aut uentriculi occasione eueniunt, eæ febres', omnium sunt vehementissimæ, ac magna ex parte in marasmum degenerant. Quæ in simis iecoris partibus eueniunt inflammationes, vt magis quàm illæ quæ in eius gibbo fiũt fastidium, nauseã, uomitum biliosum, ac sitim ingentem inducunt: sic è contrario hæ, maiori q̃ illæ inter spirandum dolore laborantem infestant: magis q; tussim excitant, atque dolorem vsq; ad dextrum iugulum, adeò ut detrahi videatur, extendunt. Vtriq; autem parti, quum dolor adest, nonnunq̃ nothæ costæ consentiunt. Soli verò iecinori est proprium, ut tumoris cumulum comprehēsum habeat circunscriptum. Quare durus in ipso circa principium tumor (quem scirrhon vocant) multò euidentius ob duritiem dignosci potest, q̃ inflammatio. At verò tractu temporis, q̃uis magis increscat scirrh⁹, non tamen ęquè facilè deprehendit, intercipiente scilicet indicium aqua inter cutem, quæ & illico scirrhum sequi consueuit, & nisi afficiatur hepar, gigni minimè potest. Non tamen semper ob primariam excitatur affectionem illius, & si hoc frequentissimè accidat. Etenim quia hepar facultatis sanguificatricis est instrumētum, consequens est, ut ipso uitiato, actio quoq; eius vitiet. Accidit tamen interdum, vt ob intemperiem alicuius particulæ eaџ quæ aut per meseraicas, aut cauã venam, cum illo commercium habent, ipsum quoq; refrigeretur. Porrò simarum partiũ uenæ, ab ea quæ in porta est, exortæ, in tenuissimas extremitates finiũtur: ad quem similiter locum, aliæ quoq; uenarum extremitates, à concaua uena in gibbas uisceris partes distributarum, perueniunt. Cibus igitur uniuerso corpori distributus, ex omnibus simarũ partium uenis exi-

Febres ard'tes a vẽtriculo, & hepate ortę, in marasmum fęe pę degenerãt.

Simis hepatis inflãmatis quę adsint sympto mata.

Gibbis hepatis inflãmatis quæ sympto mata oriãtur.

Hepatis scirrhũ illico seq hydrops consueuit.

Hydrops gigni non potest, nisi afficiat hepar.

Hepar est sanguificationis principium.

Venarum hepatis explãtatio.

ens, ad gibbas partes per dictas extremitates transumitur. In qua quidem uenularum conspiratione, nonnulli fieri obstructiones existimant. Ergo ob refrigerationem iecinoris, in sanguinem mutari cibus non potest, refrigeranturq; cum illo totius corporis uenæ. Sæpenumero etiam, nullo tumore apparente in iecinore, æger aqua inter cutem corripitur, vel ob uitiū lienis, uel ieiuni, uel alicuius intestini tenuioris, aut mesenterii, aut pulmonis, aut renū, aut ob īmodicum hæmorrhoidum, aut mensium profluuium, aut ob suppressionem menstruorum, aut ob aliunt uteri momētaneum affectum. Ex intempestiua prætęrea frigidæ potatiōe iecur affatim refrigeratum, statim aquam inter cutim inducit. Ac sic affecti, uehementi ciborum desyderio tenentur, quod solent omnes quibus os uentriculi fuerit perfrigeratum.

Hidropis causæ diuersæ.

Cibi desyderium vehemens inesse iis, quibus os uentriculi fuerit perfrigeratum.

CAP. VII.

Porrò utrum semper in morbo regio locus affectus sit hepar, an alia præterea dispositio hunc affectum efficere possit, deinceps consyderandum. Siquidem uidemus nonnunq̄ iecinore háud malè affecto, per morbi iudicationem effundi pallidam bilē per uniuersam cutim. Quinetiam citra morbi iudicationem interdum aliena quadā corruptione, qualis ob ferarū morsum contingit, quandoq; sanguis in bilem mutať. Fieri autem potest, ut iecinoris naturali tempérie mutata, humores huiusmodi uitio afficiantur, & quidem citra obstructionem, aut inflammatiōem, aut scirrhū. Ob splenis quoq; vitia, corporis color uitiať, sed multo nigrior fit, q̄ ob affectum hepar. Quum igitur sanguinis generatio hepatis munus existat, nullam sanè aliam causam huiusce generationis dicemus esse, à facultate ipsius uisceris propria. Cæterùm omnium facultatum essentia, in peculiaribus partium temperaturis consistit. Proinde si hepar ad aliquam octo intemperantiaꝝ aliquando labatur, accidit facultati ipsius

Sanguis q̄ñ in bilē mutetur.

Color corporis quot modis vitiari possit.

Lienis, q̄ȝ hepatis, vitia nigriorem colorem reddunt.

Essentia facultatū in ꝓpriis partiū temperamentis consistit.

noxa, quæ peculiariter illi intemperantiæ debetur. Igitur calidæ iecinoris intemperantiæ, quum contentos in ipso humores, tum eos qui suggeruntur per mesenterii uenas, adurunt, & assant: frigidæ autem, succos iam in ipso contentos, crassos, ad fluxumq; contumaces efficiunt. Quod uerò ad ipsum suggeritur, pituitosum, crudum, & semicoctū reddunt. Rursus aridæ intemperantiæ, sicciores crassioresq; : humidæ uerò tenuiores, aquosioresq; humores efficiunt. Igitur quum alui sedimina, aquæ, in qua nuper mactatæ carnes fuerint ablutæ, similia videris, iecur esse affectū existimabis. Nominantur autem præcipuè hepatica, quæ ob imbecillitatem ipsius deiiciuntur. Vt autem tenue excrementum & saniem referens, infirmi iecinoris gignere sanguinem non valentis: ita id quod similatur fæci, superassantis sanguinem hepatis est indicium. At verò nonnulli primò quidem, saniem, & cruenta quædam: dein tractu temporis, crassum ac melancholicum sanguinem, postremò atram quoq; bilem, atq; syncerā, deiiciunt. Qui affectus interdum ob frigidam intemperiem, citra febrem, incipit: ac tunc quidem tenuis sanies excernitur: dein verò progressu temporis, corrupto ī uiscere sanguine, febris solet superuenire. Porrò nonnulli eorum qui ob frigidam intemperiem laborare inceperunt, non solùm non amittunt cibi cupiditatem, verùm etiam multo magis q̃ antea appetunt. At calidas intemperies, nūq̃ comitatur cibi cupiditas, sed fastidium graue, sitis vehemens, febris insignis, atque prauorum humorum vomitus. Sciendum autem est, singulis nostri corporis partibus quatuor naturales facultates inesse: quarum prima appellatᷓ attractrix, quæ peculiares parti succos, alendi ipsam gratia, & appetere, & attrahere poteſt. Altera deīde est, quæ alteratrix dicitur, qua succus attractus, similis euadit ei, quæ nutritur, particulæ. Huic aliæ duæ ministrant: retentrix

Hepatis intemperantiarū singulis qui effectus tribuātur.

Iecore affecto qualia excrementa excernantur.

Hepatica excrementa quæ dicantur.

Calidus intemperies nunq̃ comitatur cibi cupiditas.

Facultates naturales q̃tuor inesse singulis nostri corporis partibus.

nempe, quæ suo munere fungitur, quando pars succi attractum concoquit, donec eum, in suam ipsius naturam conuerterit: & expultrix, quæ post absolutam coctionem, excernit id quod inutile est, atque excrementum vocatur. Si igitur in iecinore attractrix facultas, quomodocunque afficiatur, cibum quem confecit ventriculus, atque in chylum conuertit, relinquet, vt liquidus excernatur per aluum. Atque hoc sanè ipsius facultatis affectæ erit signum. Siquidem quicquid ab aliquo proficiscitur, tanquam à causa, id etiam esse illius signum constat. Vbi autem hepar integrè valet, mesarei venis veluti quibusdam manibus, quæ ex uètriculo ei cibū afferant, vtit. Cæterum vbi vel inflammatio vel erysipelas afficit mesenterium, nō solùm qualia per iecinoris imbecillitatem excrementa deiici consueuerunt, planè excernuntur, sed apparet etiam veluti ab inflāmatione, sanies quædam illis admista. Vt autem non potente ob imbecillitatem hepate succum à ventriculo attrahere, attractrix facultas afficitur: sic vbi retinere non valet, retentrix vis infirma putanda est: ob idque primò quidem cruēta sanies excernitur: dein crassior & fæculentior. Similiter aliæ quædam excretiones cōtingunt, non quidem ob imbecillitatem, sed ob expultricis facultatis robur, ratione plenitudinis, idq; interdum per integram valetudinem. Sic plerunque pars aliqua quum affecta est, per hepar purgatur, viribus ipsius iam robustioribus factis. Quemadmodum autem retentrix facultas, dū imbecillior est, ac rē quæ ipsam grauat retinere non potest, vis expultrix id quod infestat euacuat: sic infirma expultrice, retineri quædam res solent, facultate retentrice non vsque adeò grauata. Nam in quolibet instrumento aliàs alia facultas vel fit fortior, vel imbecillior: facta relatione ad actionem. Etenim omnis particula, secundum temperamenti qđ ei * perpetuò inest, agit proprietatem. Iam verò in-

Facultatum singularum læsiones in hepate, quæ signa indicent.

Signū alicuius dr̄, quod ab eo proficiscitur, tāquā a causa.

Partes aliquas purgari interdū per hepar.

Particula oīs agit secūdum proprietatem temperamēti.

terdum etiam contingit, vt ob folliculi fellis imbecillitatem, ad se bilem minimè attrahere valētis, impurus vagetur sanguis per vniuersum corpus, aliaq; oriatur morbi arcuati species præter illas, quas superius exposui. Qui folliculus sic etiam nonnunq̃ impletur, quemadmodum vrinæ vesica, vt euacuari non possit, aut qa obstructus est, aut quia secretoria ipsius facultas est imbecillior. Veluti etiam quum obstructis aut īfirmis vasis, quæ ab ipso extenduntur in hepar, biliosum humorem interdū attrahere non potest. Proinde excrementorum proprietatem in morbo regio cōsyderare, per q̃ necessarium est. Porrò quibus citra febrim morbus regius accidit, vrgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, iis omnibus aperiens obstructiones cibis & potibus, & medicamentis extenuātibus, deinde medicamentum quod bilem ducere possit, exhibēns, eorum plurimos vna die sanitati restitui. Qui verò purgatione liberari non potuerunt, iis rursus valentiore ad aperiendum data potione, medicamentum quod vehementius purgaret, exhibui: sic, ut sub purgationis fine, cœrulea magis q̃ flaua bilis cum acri mordacitate secerneretur. Atq; in iis conieci fellis folliculum similiter affici, vt solet vrinæ vesica, vbi magna humoris copia distenditur, quā excernere nequit, interdum ob excretoriæ facultatis imbecillitatē, interdum, quòd ob grauem somnū, vel negotia quæpiam, ultra q̃ par est, vrinam supprimens, dein ab ea prosternatur, mirum in modū intenta. At folliculus fellis, * quum iuuetur nihil ad excretionem à facultate animali, vnicum habet imbecillitatis principiū, veluti cætera quoq; naturalia instrumenta, à partis intemperie ortum.

Morbi regii causa.

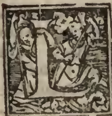
Excrementorum ꝓprietas in morbo regio consyderanda.

Regii morbi absq; febre inuadentis curatio.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER SEXTVS.

CAP. I.

Lien sanguine alitur melancholico.

IEN Autem, quum ex hepate sanguinem melancholicum trahat, quo ipse postea nutritur, sanè si in eo facultas attractrix facta sit ibecillior, sanguis ex iecore impurus in vniuersum corpus transmittitur, ac proinde color nigrior euadit. Quin etiam exemplo hepatis, sæpenumero ex se reiicit excrementa quædam: ita vt per vomitum, cui nausea accedit, nõnunq̃ excernatur melancholicus sanguis: qui interdũ etiam solet per inferna descendere. At huiusmodi vacuatiõe suppressa, nonnulli melancholica tristitia afficiuntur, cibosq́; aui dissimè concupiscunt: idq́; præcipuè, si valde fuerint acida, quæ excrementa ad ventriculum transferunt. Si autem alia melãcholici humoris corruptio accidat, subuerti, deiiciq́; appetẽtiam videbis. Quòd verò indurato ipso, aqua inter cutem effundi possit, consentiente iecinore, iam antea est dictum. Quin etiam laborante aliquando vtroq; viscere, regium morbum euenire conspeximus, nigriore q̃ pro consuetudine subsequente colore: ita vt videretur flaua bilis esse fuligini admista. Quemadmodum autem vitiosa aqua & frigida, si confertim & intempestiuè bibatur, solet aquam inter cutem inducere (nocet enim sic ingesta interiorib[us] partibus, maximè verò iis, quæ tum temporis fuerint imbecilliore) sic ob refrigeratum vnà cum tumore lienem, vtputa si adsit scirrhus, vel citra tumorem, vt per iam nuper dictam aquæ potionem, aqua inter cu-

Liene idurato, illicq; cõsentiẽte iecinore, aq̃ inter cutẽ orit. Regius morb[us] permistus. Frigida intẽpestiue exhibita, solet aquã iter cutem efficere si præcipue vitiosa fuerit. Aquã inter cutem gigni non posse, nisi ad

tem etiam euenire consueuit. Cæterùm nisi ad hepar vsq; ipsa refrigeratio peruenerit, aqua inter cutẽ subsequi potest minimè. — hepar refrigeratio peruenerit.

CAP. II.

Dysenteria est vlcus intestinorum. Dysenteriæ causa.

DYsenteria exquisita, intestinorum vlcus existit. Qui sanè affectus, non gignitur affatim, aut subitò, vt ille quem vitio hepatis accidere diximus: sed protinus quidem ab ipsis initio, bilis mordax excernitur, quam deinde interaneorum abrasiones sequũtur: postea verò paulum cruoris deiici simul videtur, quando videlicet ipse affectus iam esse dysenteria censetur. Quũ itaq; huiusmodi abrasiones solæ excernuntur, considerandum est, num pingue quippiam simul cũ eis deiiciatur. Ita enim vlcus in crassis intestinis consystere, existimandum est. Vbi verò cruorem quoq; excerni videris, intueri oportet, vtrum is reliquis excremẽtis adeò permistus sit, vt vniuersus vniuersis misceatur: an pars eius aliqua reliquis supernatet. Etenim si admistus sit, in superioribus: si verò supernatet, in humilioribus intestinis vlcus esse portendit. Idem etiam & in abrasis excrementis videre est, verùm non ita manifestè, vt in cruore. Similiter crustula, quod nam intestinum sit vlceratum declarant, tum ex essentiæ proprietate, tum ex modo, quo vel misceri reliquis excremẽtis, vel vni eorum parti supernatare videntur. Nec verò mediocriter conducit ad curationem nosse in qua intestinorum parte consistat vlcus. Nam si in superioribus intestinis sit, ab epotis medicamentis præsidium petendum est: sin verò humilioribus hæreat, clysterẽ subiicere magis cõuenit. At huiusmodi dysenteriæ ab iis quæ ab hepate profluunt, sic discernuntur. Nam ab initio tenuis sanies sanguinis ab hepate excernit: deinde aucto malo, crassus humor fæcibus vini haud absimilis. Præterea, in hepaticis excretionibus, nihil abrasum expellitur, atq; interdum duorum, aut trium dierum interuallo, supprimitur euacuatio: dein rursus ma

Intestinorum, quæ nam exulcerata sint, crassiora ne, an tenuia, ab excrementis dignoscitur.

Intestinis supremis exulceratis, epotis medicamẽtis succurrere oportet: infimis, per clysteres iniectos.

Hepaticum fluxum a dysenteria quõ dissinguerẽ oporteat.

lum reuertitur, atq; excernuntur excrementa prioribus multò peiora. Id verò per intestinorum vlcera haud quaq̃ apparet. Quippe in iis, neq; affatim, neq; ex longis temporis interuallis, laborantes deiicere consueuerunt. Porrò vlcera quæ in recto intestino oriuntur (tinesmum vocant) vehementi quidem tensione, & prompta deiiciendi cupiditate infestant: paucis admodum sequentibus excrementis: quæ quidem ab initio pituitosa & pinguia: progressu verò temporis, etiam ramenti specie deiiciantur: sed per totum morbi spacium, iis quæ à supernis descendunt, minimè misceri videtur.

Tinesmi descriptio.

Iam verò, vt doloris colici, nephriticiq; distinctio, in initio difficilis est, sic circa id tempus, non ita magna præsidiorum differẽtia desyderatur. Cæterùm & nausea, & vomitus per id genus affectus vrgent, sed multò grauiores, & magis assidui, dolẽte colo. Euomũtq; ita laborantes pituitosa quædam, atq; corrupta: hac in re longè superantes nephriticos: ac retinent etiam magis excrementa, ut ne flatum quidem, neq; etiam ructum excernere possint. Sæpenumero veluti circuire videtur dolor, modò hanc, modò illam partem infestans. Nephritici verò dolores, eodem in loco stabiles, infestant iugiter. Quum itaq; dolor in loco fuerit altiore renibus, manifestum colicæ indicium portendit: si verò circa sedem renum infestet, vrinæ consyderandæ sunt. Nam nephritici ab initio dilutas purasq; reddunt vrinas: dein sequentibus diebus, crassum aliquid in ipsis subsidere videtur: dæmum arenosæ minguntur. At in colica, si quid ab aluo deiicitur, id flatuosum quodammodo est, & sæpenumero aquæ supernatare consueuit, similem habens bubulo stercori consistentiam. Quin etiam cruciatus colici, q̃ nephritici, multò magis lenientibus mitigantur clysteribus. Atq; interdũ euenit, vt frigido aliquo humore simul eiecto, illico quiescãt. Quare ipsum præsidium mitigans, erit

Colicũ dolorẽ, nephriticũq; circa principia, eandẽ fere medendi ratiouẽ desyderare.

Colici dolores a nephriticis quomõ distinguãtur.

Nephriticorũ vrinæ quales.

Colica excrementa qualia.

etiam cura-

etiam cueatiuum, atq; prognosticum. Nephritici etiā dolores, cum vrina exeunte lapide, simul & soluūtur, & locum affectum indicant. Vt autem perseuerante dolore vtraq; pars eisdem auxiliis indiget, sic tempore subsequente ad præseruationem oportet diuersa p̄sidia adhibere. Quum autem omnia intestina ordine quodam à ventriculo ipso descendant, atq; omnium supremum ieiunum sit: deinde quod tenue vocatur: postea cœcum, quod vsq; ad īfernas partes extendit: deinde colō, quod ad superiores reuertitur partes, ita vt sæpenumero hepar & lienem attingat: satis mirari non possum, quo pacto vehementissimos quosq; dolores, quacunq; in parte consistant, ab omnibus colo tribuantur. Igitur ob frigidum crassumq;, aut etiam humorem viscidum, aut ob flatulentum spiritum, in corpore crasso densoq; alicuius intestini inferioris genitum, sed egredi nequeuntem, excitari dolor consueuit: vehemens quidem, ob intemperiem atq; tensionē corporum in quibus hæret impactus: longus verò, q̄a difficulter vacuatur. At dolor ille acerbissimus, quem ileō, voluulum, & chordapson vocāt, subl:miores intestinorum partes infestat, adeoq; impellit ad vomitum, vt nonnulli stercus per os reddentes, miserrima tandem morte moriantur. A quo affectu vix aliquis vnq̄ euadere potuit. Itaq; non ab re visum est medicis antiquioribus, vel ab inflāmatione, vel ab obstructione aridi stercoris, oriri huiusmodi tenuium intestinoꝝ affectum. Sunt & alia symptomata, quæ & intestinis & vētriculo simul affectis euenire creduntur, vt quas liēterias cœliacas nominant, vbi materiæ ipsæ minimè mordaces existunt. Etenim ut mordaces ob mordēdi vim omnia intestina ad excretionem excitant, sic nō mordaces, intestinorum imbecillitatem sequuntur: quia retinere contenta ne exiguo quidem tempore possunt.

Intestinorum ordo.

Dolor colicus.

Ileos. Voluulus. Chordapsos. Voluulo laborantē vix aliquem euasisse. Voluuli causa.

Lienteria cœliaca.

CAP. III.

IGitur si nephritis repēte incidat, lapide notatu digno, uel in renum aliquo, uel ĩ ureteris etiam impacto, dolorem excitabit haud absimilem colico: uerũ distinguetur ab eo, per illa quæ in capite præcedenti accidere colo affecto iam diximus. Vbi uerò ex iis quę in urinis resident, aut ex lapide excreto, discerni ipsi dolores possint, quæstioni nullus locus relinquitur. Porrò ubi dolor alterius renis, cum horrore inordinato & uario, necnõ inordinata febre affligit, si per pronum decubitum atq; in alterum lat⁹ permutationem, in ipso rene dolente suspensi cuiusdam ponderis sensum æger percipiat, abscessum iam concretum esse coniicere oportet. Quo concocto, pus mictum, ut laborantem à dolore liberat, sic vlceris in rene periculum affert: quod nisi illico cicatrice inducatur, ægrè curationem recipiet. At perseuerantis ulceris notæ ex vrina haud obscurè deprehenduntur. Adde q; laborans creberrimè in affecto rene dolorem sentit: atq; interdum cum urina exiguum pus ueluti ab ulcere excernitur. Similiter ramentum nonnunq̃ cum urina excerni uidetur: atq; interim sanguis quoq;, qui erosi iam ulceris est indicium. Quanquàm rupto aut reserato aliquo uase, sanguis potest etiam profluere. Verùm efficacissima exulceratorum renum est coniectura, si exiguæ quædam carunculæ cum urina excernantur: utpote quas renum essentiæ partes, easq; ob uehemētem ulceris erosionē auulsas esse, constat. At quæ unà cũ lotio excernuntur pilis similia, probabilius mihi uisum est, ea in uenis, q̃ in renum capacitate, gigni: idq; ex crassa lentaq; materia, quam calor calfecit exiccauitq;, cuius sanè affectionis per diuretica * sperauí curationē futuram: nec unq̃ spes me fefellit. Iam uesica, ubi longo tempore acres per ipsam urinæ transeunt, ulceribus affligi solet. Est & alius renum affectus quo tenuis sanies sanguinis mingitur: cuius quidem existet

Nephriticus dolor cum horrore inordinato, ac febre ēt inordinata affligens, qñ abscessum significet.

Renis exulcerati indicia.

Carunculæ cũ vrina excretę efficacissimæ vlceratorũ renũ sunt notæ.

Pilis similia excrementa, quæ in vrinis cernũtur, in venis gigni.

causa, aut ipsorum imbecillitas renum: aut maxima relaxatio eorum meatuum, per quos ex uena caua in renes percolatur urina. Atq; ad renes q̃q; pertinere is affectus videtur, quem alii matellæ hydropem, alii pro fluuium urinæ, alii diabetem, alii dipsacon vocant: qui certè q̃ rarissimè accidit. Quo morbo affecti, inexplebili siti vexantur. Quare & exuberanter bibũt: & redunt totum id quod biberunt, minimè à sua qualitate mutatum. Hic igitur renum vesicæq; affectus, similis ẽ læuitati ventriculi, intestinorumq;. Igitur vt ex ventriculo iecur p̃ mesenterii venas, veluti arbores à terra per radices, alimentum ad sese trahit; sic etiam renes sibi quicquid in venis est aquosum, alliciunt. Cæterùm vesica nõ trahit à renibus: quemadmodum neq; intestina à ventriculo: sed renes quidem per vreteras excernendo in vesicam mittunt: ventriculus autem in ieiunum, per intestinum ab Herophilo dictum dodecadactylum. Proinde diabetis causa, renum imbecillitas, non potentium diutius continere vrinã, censenda est. Verùm enimuerò obiiciet aliquis, si imbecilli sint renes, quî fieri potest, vt urinam ad sese tam celeriter attrahant? Cui quidem respondere licebit: quemadmodum canina appetentia, in ventriculi ore consistens, non potente ipso sustinere pondus deuoratorum, multa impetuosè ingerere, eademq; celeriter excernere cogit: sic i renibus etiam serosi humoris cupiditatem, vnà cum virium imbecillitate accidere. Vnde & humiditatem affatim trahere, & eam mox in vesicam pellere, ipsi renes coguntur. Quòd autem vrinæ fluor repentè euenire possit, læuitas intestinorum non possit, veluti nec canina appetentia, ob id fit, quia cupiditas qua cibum appetit venter, animale officiũ existit: quo, citra sensum nostrum fungi nequaq̃ potest. Renum verò desyderium est naturale, neq; ab ipso sensus nostri afficiuntur. Proinde quum ad statum peruenit, ne sen-

Diabetes.
Dipsacon.
Vesica nõ trahit a renibus.
Intestina non trahunt a ventriculo.
Diabetis causa est imbecillitas renum.
Appetentia canina.
Appetentiã cibi esse animale opus.

ens, ad gibbas partes per dictas extremitates transumitur. In qua quidem uenularum conspiratione, nonnulli fieri obstructiones existimant. Ergo ob refrigerationem iecinoris, in sanguinem mutari cibus non potest, refrigeranturq; cum illo totius corporis uenæ. Sæpenumero etiam, nullo tumore apparente in iecinore, æger aqua inter cutem corripitur, uel ob uitiũ lienis, uel ieiuni, uel alicuius intestini tenuioris, aut mesenterii, aut pulmonis, aut renũ, aut ob ĩmodicum hæmorrhoidum, aut mensium profluuium, aut ob suppressionem menstruorum, aut ob alium uteri momẽtaneum affectum. Ex intempestiua præterea frigidæ potatiõe iecur affatim refrigeratum, statim aquam inter cutim inducit. Ac sic affecti, uehementi ciborum desyderio tenentur, quod solent omnes quibus os uentriculi fuerit perfrigeratum.

Hidropis causæ diuersæ.

Cibi desyderium vehemens inesse iis, quibus os ventriculi fuerit perfrigeratum.

CAP. VII.

Porrò utrum semper in morbo regio locus affectus sit hepar, an alia præterea dispositio hunc affectum efficere posit, deinceps consyderandum. Siquidem uidemus nonnunq̃ iecinore haud malè affecto, per morbi iudicationem effundi pallidam bilẽ per uniuersam cutim. Quinetiam citra morbi iudicationem interdum aliena quadã corruptione, qualis ob ferarũ morsum contingit, quandoq; sanguis in bilem mutat. Fieri autem potest, ut iecinoris naturali temperie mutata, humores huiusmodi uitio afficiantur, & quidem citra obstructionem, aut inflammatiõem, aut scirrhũ. Ob splenis quoq; uitia, corporis color uitiat, sed multo nigrior fit, q̃ ob affectum hepar. Quum igitur sanguinis generatio hepatis munus existat, nullam sanè aliam causam huiusce generationis dicemus esse, à facultate ipsius uisceris propria. Cæterùm omnium facultatum essentia, in peculiaribus partium temperaturis consistit. Proinde si hepar ad aliquam octo intemperantiaæ aliquando labatur, accidit facultati ipsius

Sanguis q̃n in bilẽ mutetur.

Color corporis quot modis uitiari posit.

Lienis, q̃ hepatis, vitia nigriorem colorem reddunt.

Essentia facultatũ in ꝓpriis partiũ temperamentis consistit.

noxa, quæ peculiariter illi intemperantiæ debetur. Igitur calidæ iecinoris intemperantiæ, quum contentos in ipso humores, tum eos qui suggeruntur per mesenterii uenas, adurunt, & assant: frigidæ autem, succos iam in ipso contentos, crassos, ad fluxumq; contumaces efficiunt. Quod uero ad ipsum suggeritur, pituitosum, crudum, & semicoctū reddunt. Rursus aridæ intemperantiæ, ficciores crasfioresq; : humidæ uerò tenniores, aquosioresq; humores efficiunt. Igitur quum alui sedimina, aquæ, in qua nuper mactatæ carnes fuerint ablutæ, similia videris, iecur esse affectū existimabis. Nominantur autem præcipuè hepatica, quæ ob ībecillitatem ipsius deiiciuntur. Vt autem tenue éxcrementum & saniem referens, infirmi iecinoris gignere sanguinem non valentis: ita id quod similatur fæci, superassantis sanguinem hepatis est indicium. At verò nonnulli primò quidem, saniem, & cruenta quædam: dein tractu temporis, crassum ac melancholicum sanguinem, postremò atram quoq; bilem, atq; syncerā, deiiciunt. Qui affectus interdum ob frigidam intemperiem, citra febrem, incipit: ac tunc quidem tenuis sanies excernitur: dein verò progressu temporis, corrupto ī uiscere sanguine, febris solet supernenire. Porrò nonnulli eorum qui ob frigidam intemperiem laborare inceperunt, non solùm non amittunt cibi cupiditatem, verùm etiam multo magis q̃ antea appetunt. At calidas intemperies, nūq̃ comitatur cibi cupiditas, sed fastidium graue, sitis vehemens, febris insignis, atque prauorum humorum vomitus. Sciendum autem est, singulis nostri corporis partibus quatuor naturales facultates inesse: quarum prima appellaī attractrix, quæ peculiares parti succos, alendi ipsam gratia, & appetere, & attrahere potest. Altera deīde est, quæ alteratrix dicitur, qua succus attractus, similis euadit ei, quæ nutritur, particulæ. Huic aliæ duæ ministrant: retentrix

Hepatis intemperantiarū singulis qui effectus tribuātur.

Iecore affecto qualia excrementa excernantur.

Hepatica excrementa quæ dicantur.

Calidus intemperies nunq̃ comitatur cibi cupiditas.

Facultates naturales q̃tuor inesse singulis nostri corporis partibus.

nempe, quæ suo munere fungitur, quando pars succi attractum concoquit, donec eum, in suam ipsius naturam conuerterit: & expultrix, quæ post absolutam coctionem, excernit id quod inutile est, atq; excrementum vocatur. Si igitur in iecinore attractrix facultas, quomodocunq; afficiatur, cibum quem confecit ventriculus, atq; in chylum conuertit, relinquet, vt liquidus excernatur per aluum. Atq; hoc sanè ipsius facultatis affectæ erit signum. Siquidem quicquid ab aliquo proficiscitur, tanq̃ à causa, id etiam esse illius signum constat. Vbi autem hepar integrè valet, mesaræi venis veluti quibusdam manibus, quæ ex uentriculo ei cibũ afferant, vtit. Cæteꝝ vbi vel inflammatio vel erysipelas afficit mesenterium, nõ solùm qualia per iecinoris imbecillitatem excrementa deiici consueuerunt, planè excernuntur, sed apparet etiam veluti ab inflãmatione, sanies quædam illis admista. Vt autem non potente ob imbecillitatem hepate succum à ventriculo attrahere, attractrix facultas afficitur: sic vbi retinere non valet, retentrix vis infirma putanda est: ob idq; primò quidem cructa sanies excernitur: dein crassior & fæculentior. Similiter aliæ quædam excretiones cõtingunt, non quidem ob imbecillitatem, sed ob expultricis facultatis robur, ratione plenitudinis, idq; interdum per integram valetudinem. Sic plerunq; pars aliqua quum affecta est, per hepar purgatur, viribus ipsius iam robustioribus factis. Quemadmodum autem retentrix facultas, dũ imbecillior est, ac rẽ quæ ipsam grauat retinere non potest, vis expultrix id quod infestat euacuat: sic infirma expultrice, retineri quædam res solent, facultate retentrice non vsq; adeò grauata. Nam in quolibet instrumento aliàs alia facultas vel fit fortior, vel imbecillior: factà relatione ad actionem. Etenim omnis particula, secundum temperamenti q̃d ei * perpetuò inest, agit proprietatem. Iam verò in-

Facultatum singularum læsiones in hepate, quæ signa indicent.

Signũ alicuius dr, quod ab eo proficiscitur, tã quã a causa.

Partes aliquas purgari interdũ per hepar.

Particula oĩs agit secũdum proprietatem temperamẽti.

terdum etiam contingit, vt ob folliculi fellis imbecillitatem, ad se bilem minimè attrahere valētis, impurus vagetur sanguis per vniuersum corpus, aliaq; oriatur morbi arcuati species præter illas, quas superius exposui. Qui folliculus sic etiam nonnunq̄ impletur, quemadmodum vrinæ vesica, vt euacuari non possit, aut q̄a obstructus est, aut quia secretoria ipsius facultas est imbecillior. Veluti etiam quum obstructis aut īfirmis vasis, quæ ab ipso extenduntur in hepar, biliosum humorem interdū attrahere non potest. Proinde excrementorum proprietatem in morbo regio cōsyderare, per q̄ necessarium est. Porrò quibus citra febrim morbus regius accidit, vrgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, iis omnibus aperiens obstructiones cibis & potibus, & medicamentis extenuātibus, deinde medicamentum quod bilem ducere possit, exhibens, eorum plurimos vna die sanitati restitui. Qui verò purgatione liberari non potuerunt, iis rursus valentiore ad aperiendum data potione, medicamentum quod vehementius purgaret, exhibui: sic, ut sub purgationis fine, cœrulea magis q̄ flaua bilis cum acri mordacitate secerneretur. Atq; in iis conieci fellis folliculum similiter affici, vt solet vrinæ vesica, vbi magna humoris copia distenditur, quā excernere nequit, interdum ob excretoriæ facultatis imbecillitatē, interdum, quòd ob grauem somnū, vel negotia quæpiam, ultra q̄ par est, vrinam supprimens, dein ab ea prosternatur, mirum in modū intenta. At folliculus fellis, * quum iuuetur nihil ad excretionem à facultate animali, vnicum habet imbecillitatis principiū, veluti cætera quoq; naturalia instrumenta, à partis intemperie ortum.

Morbi regij causa.

Excrementorum pprietas in morbo regio consyderanda.

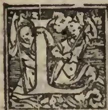
Regij morbi absq; febre inuadentis curatio.

GALENI PERGAMENI DE LOCIS AFFECTIS.

LIBER SEXTVS.

CAP. I.

Lien sanguine alitur melancholico.

LIEN Autem, quum ex hepate sanguinem melancholicum trahat, quo ipse postea nutritur, sanè si in eo facultas attractrix facta sit ĩbecillior, sanguis ex iecore impurus in vniuersum corpus transmittitur, ac proinde color nigrior euadit. Quin etiam exemplo hepatis, sæpenumero ex se reiicit excrementa quædam: ita vt per vomitum, cui nausea accedit, nõnunq̃ excernatur melancholicus sanguis: qui interdũ etiam solet per inferna descendere. At huiusmodi vacuatiõe suppressa, nonnulli melancholica tristitia afficiuntur, cibosq; auidisimè concupiscunt: idq; præcipuè, si valde fuerint acida, quæ excrementa ad ventriculum transferunt. Si autem alia melãcholici humoris corruptio accidat, subuerti, deiiciq; appetẽtiam videbis. Quòd verò indurato ipso, aqua inter cutem effundi posit, consentiente iecinore, iam antea est dictum. Quin etiam laborante aliquando vtroq; viscere, regium morbum euenire conspeximus, nigriore q̃ pro consuetudine subsequente colore: ita vt videretur flaua bilis esse fuligini admista. Quemadmodum autem vitiosa aqua & frigida, si confertim & intempestiuè bibatur, solet aquam inter cutem inducere (nocet enim sic ingesta interioribus partibus, maximè verò iis, quæ tum temporis fuerint imbecilliore) sic ob refrigeratum vnà cum tumore lienem, vtputa si adsit scirrhus, vel citra tumorem, vt per iam nuper dictam aquæ potionem, aqua inter cu-

Liene idurato, illicq; cõsentiẽte iecinore, aq̃ inter cutẽ orit.

Regius morbus permistus.

Frigida intẽpestiue exhibita, solet aquã iter cutem efficere si præcipue vitiosa fuerit.

Aquã inter cutem gigni non posse, nisi ad

tem etiam euenire consueuit. Cæterùm nisi ad hepar vsq; ipsa refrigeratio peruenerit, aqua inter cutē subsequi potest minimè.

hepar refrigeratio peruenerit.

CAP. II.

Dysenteria exquisita, intestinorum vlcus existit. Qui sanè affectus, non gignitur affatim, aut subitò, vt ille quem vitio hepatis accidere diximus: sed protinus quidem ab ipsius initio, bilis mordax excernitur, quam deinde interaneorum abrasiones sequūtur: postea verò paulum cruoris deiici simul videtur, quando videlicet ipse affectus iam esse dysenteria censetur. Quū itaq; huiusmodi abrasiones solæ excernuntur, consyderandum est, num pingue quippiam simul cū eis deiiciatur. Ita enim vlcus in crassis intestinis consystere, existimandum est. Vbi verò cruorem quoq; excerni videris, intueri oportet, vtrum is reliquis excremētis adeò permistus sit, vt vniuersus vniuersis misceatur: an pars eius aliqua reliquis supernatet. Etenim si admistus sit, in superioribus: si verò supernatet, in humilioribus intestinis vlcus esse portendit. Idem etiam & in abrasis excrementis videre est, verùm non ita manifestè, vt in cruore. Similiter crustula, quod nam intestinum sit vlceratum declarant, tum ex essentiæ proprietate, tum ex modo, quo vel misceri reliquis excremētis, vel vni eorum parti supernatare videntur. Nec verò mediocriter conducit ad curationem nosse in qua intestinorum parte consistat vlcus. Nam si in superioribus intestinis sit, ab epotis medicamentis præsidium petendum est: sin verò humilioribus hæreat, clysterē subiicere magis cōuenit. At huiusmodi dysenteriæ ab iis quæ ab hepate profluunt, sic discernuntur. Nam ab initio tenuis sanies sanguinis ab hepate excernit: deinde aucto malo, crassus humor fæcibus vini haud absimilis. Præterea, in hepaticis excretionibus, nihil abrasum expellitur, atq; interdum duorum, aut trium dierum iteruallo, supprimitur euacuatio: dein rursus ma

Dysenteria est vlcus intestinorum.

Dysenteriæ causa.

Intestinorum quæ nam exulcerata sint, crassiora ne, an tenuia, ab excrementis dignoscitur.

Intestinis supremis exulceratis, epotis medicamētis succurrere oportet: infimis, per clysteres iniectos.

Hepaticum fluxum a dysenteria quō distinguet oporteat.

etiam cucatiuum, atq; prognosticum. Nephritici etiã dolores, cum vrina exeunte lapide, simul & soluũtur, & locum affectum indicant. Vt autem perseuerante dolore vtraq; pars eisdem auxiliis indiget, sic tempore subsequente ad præseruationem oportet diuersa p̄sidia adhibere. Quum autem omnia intestina ordine quodam à ventriculo ipso descendant, atq; omnium supremum ieiunum sit: deinde quod tenue vocatur: postea cœcum, quod vsq; ad ĩfernas partes extendit: deinde colõ, quod ad superiores reuertitur partes, ita vt sæpenumero hepar & lienem attingat: satis mirari non possum, quo pacto vehementissimos, quosq; dolores, quacunq; in parte consistant, ab omnibus colo tribuantur. Igitur ob frigidum crassumq́; aut etiam humorem viscidum, aut ob flatulentum spiritum, in corpore crasso densoq; alicuius intestini inferioris genitum, sed egredi nequeuntem, excitari dolor consueuit: vehemens quidem, ob intemperiem atq; tensionẽ corporum in quibus hæret impactus: longus verò, q̃a difficulter vacuatur. At dolor ille acerbissimus, quem ileõ, voluulum, & chordapson vocãt, sublimiores intestinorum partes infestat, adeoq́; impellit ad vomitum, vt nonnulli stercus per os reddentes, miserrima tandem morte moriantur. A quo affectu vix aliquis vnq̃ euadere potuit. Itaq; non ab re visum est medicis antiquioribus, vel ab inflãmatione, vel ab obstructione aridi stercoris, oriri huiusmodi tenuium intestino℞ affectum. Sunt & alia symptomata, quæ & intestinis & vẽtriculo simul affectis euenire creduntur, vt quas liẽterias cœliacas nominant, vbi materiæ ipsæ minimè mordaces existunt. Etenim ut mordaces ob mordẽdi vim omnia intestina ad excretionem excitant, sic nõ mordaces, intestinorum imbecillitatem sequuntur: quia retinere contenta ne exiguo quidem tempore possunt.

Intestinorum ordo.

Dolor colicus.

Ileos. Voluulus. Chordapsos.

Voluulo laborantẽ vix aliquem euasisse.

Voluuli causa.

Lienteria cœliacæ.

CAP. III.

IGitur si nephritis repete incidat, lapide notatu digno, uel in renum aliquo, uel i ureteris etiam impacto, dolorem excitabit haud absimilem colico: uerū distinguetur ab eo, per illa quæ in capite præcedenti accidere colo affecto iam diximus. Vbi uero ex iis quę in urinis resident, aut ex lapide excreto, discerni ipsi dolores possint, quæstioni nullus locus relinquitur. Porro ubi dolor alterius renis, cum horrore inordinato & uario, necnō inordinata febre affligit, si per pronum decubitum atq; in alterum lat⁹ permutationem, in ipso rene dolente suspensi cuiusdam ponderis sensum æger percipiat, abscessum iam concretum esse coniicere oportet. Quo concocto, pus mictum, ut laborantem à dolore liberat, sic vlceris in rene periculum affert: quod nisi illico cicatrice inducatur, ægre curationem recipiet. At perseuerantis ulceris notæ ex vrina haud obscure deprehenduntur. Adde q laborans creberrime in affecto rene dolorem sentit: atq; interdum cum urina exiguum pus ueluti ab ulcere excernitur. Similiter ramentum nonnunq̄ cum urina excerni uidetur: atq; interim sanguis quoq;, qui erosi iam ulceris est indicium. Quanquàm rupto aut reserato aliquo uase, sanguis potest etiam profluere. Verùm efficacissima exulceratorum renum est coniectura, si exiguæ quædam carunculæ cum urina excernantur: utpote quas renum essentiæ partes, easq; ob uehemētem ulceris erosionē auulsas esse, constat. At quæ unà cū lotio excernuntur pilis similia, probabilius mihi uisum est, ea in uenis, q̄ in renum capacitate, gigni: idq; ex crassa lentaq; materia, quam calor calfecit exiccauitq;, cuius sane affectionis per diuretica * sperani curationē futuram: nec unq̄ spes me fefellit. Iam uesica, ubi longo tempore acres per ipsam urinæ transeunt, ulceribus affligi solet. Est & alius renum affectus quo tenuis sanies sanguinis mingitur: cuius quidem existęt

Nephriticus dolor cum horrore inordinato, ac febre et inordinata affligens, qñ abscessum signi ficet.

Renis exulcerati indicia.

Carunculæ cū vrina excretę efficacissimæ vlceratorū renū sunt notæ.

Pilis similia excrementa, quæ in vrinis cernū tur, in venis gigni.

causa, aut ipsorum imbecillitas renum: aut maxima relaxatio eorum meatuum, per quos ex uena caua in renes percolatur urina. Atq; ad renes quoq; pertinere is affectus uidetur, quem alii matellæ hydropem, alii pro fluuium urinæ, alii diabetem, alii dipsacon vocant: qui certè quàm rarissimè accidit. Quo morbo affecti, inexplebili siti vexantur. Quare & exuberanter bibūt: & reddunt totum id quod biberunt, minimè à sua qualitate mutatum. Hic igitur renum vesicæq; affectus, similis est læuitati ventriculi, intestinorumq;. Igitur vt ex ventriculo iecur per mesenterii venas, veluti arbores à terra per radices, alimentum ad sese trahit, sic etiam renes sibi quicquid in venis est aquosum, alliciunt. Cæterùm vesica nō trahit à renibus: quemadmodum neq; intestina à ventriculo: sed renes quidem per vreteras excernendo in vesicam mittunt: ventriculus autem in ieiunum, per intestinum ab Herophilo dictum dodecadactylum. Proinde diabetis causa, renum imbecillitas, non potentium diutius continere vrinā, censenda est. Verùm enimuerò obiiciet aliquis, si imbecilli sint renes, quî fieri potest, vt urinam ad sese tam celeriter attrahant? Cui quidem respondere licebit: quemadmodum canina appetentia, in ventriculi ore consistens, non potente ipso sustinere pondus deuoratorum, multa impetuosè ingerere, eademq; celeriter excernere cogit: sic i renibus etiam serosi humoris cupiditatem, vnà cum virium imbecillitate accidere. Vnde & humiditatem affatim trahere, & eam mox in vesicam pellere, ipsi renes coguntur. Quòd autem vrinæ fluor repentè euenire possit, læuitas intestinorum non possit, veluti nec canina appetentia, ob id fit, quia cupiditas qua cibum appetit venter, animale officiū existit: quod citra sensum nostrum fungi nequaquā potest. Renum verò desyderium est naturale, neq; ab ipso sensus nostri afficiuntur. Proinde quum ad statum peruenit, ne sen-

Diabetes.
Dipsacos.

Vesica nō trahit a renibus.
Intestina non trahunt a ventriculo.
Diabetis causa est imbecillitas renum.

Appetentia canina.

Appetentiā cibi esse animale opus.

sum quidem mouet, quemadmodum appetentia cani-
na. Porrò laborantes vehementi siti, quatuor acciden-
tium discrimen, à potione subire solent. Vnum, & qui-
dem primum, vomitio est: alterum, velox per aluum
excretio, aut fluore, aut læuitate intestinorum: tertiũ,
φ potus diutius q̃ par est, in ventriculo manet: quartũ
deniq; est diabete, siue vrinæ profluuium. Occurrit in-
terdum affectus alius diabeti simillimus, & quidem ob
ciborum multitudinem, qui nec crudi permanent, nec
deiiciuntur per aluum, nec plenitudinem gignunt, nec
etiam probè alere possunt, sed discutiuntur, dissipan-
turq;. Cuius vt crebrior est, q̃ dipsaci, euentus, ita faci-
liorem curationem admittit. Quippe si prius q̃ ad sum-
mum peruenerit, ipsum cognoueris, haud ita difficul-
ter curabitur. Atq; is affectus, à celeri dissipatione ortũ
ducit, omnibus partibus attractricem, appetitricemq;
facultatem seruantibus. At verò ingentis sitis, quæ ci-
tra diabetem accidit, causa est ventriculus, aut calida,
aut sicca, aut vtraq; intemperie laborans: maximè ve-
rò os ipsius: proximè ventriculo hepar, sed maximè
pars eius sima: simul inflammatis meseraicis venis, &
ieiuno, & ventriculo, atq; cum gula, pulmone. Quarũ
partium incendium marcor vt plurimùm comitatur.
Diabetes itaq; proprius renum affectus existit, qui ca-
ninæ in ore ventriculi appetentiæ proportione respõ-
det, accedente præterea retentricis facultatis imbecil-
litate.

Sitientes vehementer, quatuor accidentium discrimen a potiõe subire possunt.

Sitis ingentis causa.

Diabetes, proprius renũ affectus est.

CAP. IIII.

Vesicæ superueniunt symptomata, partim cõmu-
nia cæteris, veluti omnes ipsius præter naturam
tumores, dolores, & quæ hos gignunt, dispositiones:
partim ipsi propria, vt ischuria, hoc est vrinæ retẽtio:
stranguria, hoc est stillicidium vrinæ: præterea immo-
derata vrinæ profusio. Quæ quidem euacuationes ve-
sica, ceu meatu vtuntur, ipsa haudquaq̃ affecta. At ve-
rò stillicidium vrinæ, si ob vrinæ acrimoniã fiat, sym-

Ischuria.
Stranguria.

ptoma vesicæ est, affectus verò minimè. Si verò aut ab vlcere, aut ab ĩbecillitate procedat, * in vesicæ affectu consistit. Cæterùm quum ab intemperie vesica fit imbecillior, propria ipsius actio læditur, quæ est vrinæ excretio: ad quam animal excitari solet, quum vel à multitudine contentæ in ipsa materiæ vesica grauatur: vel à mordacitate conuellitur. Quin etiam instrumentales affectus, interdum imbecillitatem inducere possunt: præterea omnes intemperantiæ, præcipueq; illæ, quæ sæpe nonnullis eueniunt, quum frigore corripiuntur. Adhæc, ischuriæ symptoma superuenire solet vesicæ, tanq̃ meiendi instrumẽto: interdum quidẽ, quum circa id quod in ea continetur, contrahi nõ potest, vt ipsum exprimat: interdum etiam, obstructo inferiori meatu, aut à crassis humoribus, aut à lapide impacto. Atq; accidit nonnunq̃ vel ab inflãmatione, uel ab alio id genus tumore, ut angustior reddat meatus, uel etiam omnino obstruatur. Sciendũ autem est, non uesicæ, sed meiendi munus veluti etiam deiiciendi, nõ intestinorum officium pendere à uoluntatis imperio. Quippe vesicæ officium vnicum * est, contractio. At musculus qui vrinæ meatum in circuitu ambit, in origine ceruicis vesicæ positus, instrumentum est, cuius opus ab electione excitatur. Similem quoq; & actionẽ & vsum habet musculus, qui recti intestini partem extremam ambit. Proinde ipsis resolutis, neq; vrinã vesica, neq; aluus stercora, retinere potest: sed præter voluntatem, * vtraq; paulatim effluunt. Quare suppressio vrinæ fieri nequit ob affectum spinæ, aut neruorũ ab illa in dictos musculos exortorum (quod nonnulli putarunt, credentes uesicæ officium à voluntate pendere) sed ipsius inuoluntaria excretio. Atqui ut nonnulli, tum urinarum, tum excrementorum alui deiectionem, totam ab electione procedere existimantes, hallucinati sunt: sic rursus alii, his è diuerso, totũ hoc

Stillicidiũ vrinæ qñ symptoma vesicæ, & qñ affectus ei proprius existat.

Meiẽdi munus nõ vesicæ, pendet a voluntatis imperio.

Deiiciendi munus, non intestinorum, est voluntarium.

Musculus uesicæ atq; sedis, agit secũdum voluntatis imperium: quib' resolutis, excrementa retineri non possunt.

opus naturale putantes, ab scopo aberrarunt. Etenim cibi à ventriculo in ieiunum transmissio, tota naturæ opus est: voluntatis autem, extensio digiti. At alui deiectio, & urinæ redditio, vtroq; instrumento propriis suis facultatibus operante, perficitur. Rectum enim intestinum, atq; vesica naturali facultate utuntur: musculi verò, ea quæ animalis & uoluntaria vocat. Quippe musculi qui solent cohibere fluores, ab opere quiescunt, abdominis musculis munere suo fungentibus: maximè verò mediis. Quum igitur uesicæ corpus ita fuerit affectum, vt quod in ea continetur, exprimere nequeat, urina supprimitur, uocaturq; symptoma id ischuria. Accidit etiã interdum, propter ipsius sensum obtusum, vt non reddatur urina: citra tamẽ expultricis facultatis læsionem: nimirum si proprii vesicæ nerui afficiantur, neruis musculi ceruicem eius constringẽtis, munere suo fungentibus. Qui quidem si resoluãtur, vrina præter uoluntatem excernitur. Ob spinæ etiam luxationem ad interiora, supprimi aliquãdo urina consueuit: orta uidelicet phlegmone in affecta particula. Quemadmodum vertebris ad externas partes luxatis inuito urinam profluere uidimus, ob resolutũ neruum musculi vesicam ipsam claudentis. Retenta ẽt longo tempore vrina, vel ob somnum diuturnũ, uel ob negotia vrgentia, ipsa vesica extenditur, atq; vrina supprimitur, contractrice facultate propter tensionem immodicam, læsa. Præterea ob sanguinis grumũ & pus crassiusculum, interdum retinetur vrina. In pueris etiam, quos lapis in vesica cruciabat, vidimus sæpe numero ipsam vrinã supprimi. Eos itaq;, resupino figurato corpore, adeò ɔcussimus, vt à meatu lapis dimoueret. Cæterùm grumos vocatos, non solùm eos qui in vesica, sed multò magis illos quoq; qui in intestinis, ventriculo, atq; thorace nonnunq̃ continentur, animi defectio, & color pallidus sequi solet: pulsus verò

Ischuria quando accidat.

Vrinæ suppressæ causæ.

Grumos i corpore prçter naturam contentos, quæ sequãtur symptomata.

paruus, obscurus, & frequens apparet: laborásque ipse, cum anxietate resoluitur. Sunt autem ad intentionem affectæ sedis, non solùm præsentia symptomata, sed pterita etiam inuestiganda. Nonnihil etiam confert quãtitatem puris (si quando excernatur) & misturã eius cum vrina, consyderare. Nam si pus cum lotio exactè permistum sit, à supernis alicunde partibus effluit. Si verò sine vrina excernatur, in vesica consistere suppurationem indicat. Sed quod mediam inter hæc conditionem seruauerit, id à renibus descendisse, certum indicium est. Similiter expendendum est, si rupta vomica, cum notis affecti loci, vlceris aliquod quoque signũ appareat. Nã & hoc, aut exactè, aut mediocriter, aut omnino nihil cum vrina miscetur. Atque vocatum quidem ramentum, vlceris: essentiæ verò proprietas, affectæ partis proprium indiciũ est. Quippe partes à uesica auulsæ, lamis: à renibus verò, sunt carunculis similes. Similiter vbi ex sublimioribus pars aliqua affecta est, excrementa cum vrinis eiecta intueri, & ea suspectarum partium essentiæ comparare oportet. Igit. cum vrina expurgantur gibbæ hepatis partes, atque omnes quotquot his superiores existũt: per aluum verò pars iecinoris sima, intestina, ventriculus, lien. Præter has aliæ quædam fiunt purgatiões, sed raro, vt quũ thorax & pulmo per aluum purgatur: quæ sub septo transuerso sunt positæ partes, per vrinas. Vidimus et nos pulmonis vomicam expurgari similiter per vrinam: reiecto videlicet pure, à pulmone quidem, per læuem arteriam, in sinistrum cordis ventriculũ: à corde autem, per arteriam magnam, ad renes: atque illinc tandem per vreteras ad vesicam. Etenim vt à concaua uena, ita ex magna arteria, rami ad renes descendunt.

Pus si cum vrina excernatur mistionem ipsius esse consyderandam.

Ramentũ est signum vlceris. Essentiæ ppriétas, affectæ partis indiciũ est. Partes a vesica auulsæ, lamis, a renibus sunt carunculis similes.

Partium singulæ per quã regionem purgẽtur.

Pulmonis vomicã aliqñ per vrinã purgari.

Arteria magna ramulos mittit ad renes.

CAP. V.

VTeri affectuum plurimæ differentiæ existunt. Si quidem mulierum quæ hystericis dispositionibus

Vteri affectuũ plurimæ dfiæ.

corripiuntur, aliæ quidem ſine ſenſu immobiles iacēt, cum obſcuro paruoq; pulſu, vel omnino ſine vllo pulſu. Aliæ autem ſentiūt, atq; moueri poſſunt, integraq; ratione fruuntur, ſed tamen deliquio animi, difficiliq; ſpiratione laborāt. Aliæ deniq; crura ſimul & brachia contrahunt. Porrò nonnulli ad explorandum num penitus reſpiratio perierit, flocculos lanæ carptæ, ſuſpēdi coram naribus iubent. Alii poculum aquæ plenum ori ventriculi imponunt. Quippe immotum omnino ſeruari humorem aiunt, ſi ſpiratio tota ſit intercepta. Etenim in confeſſo eſt & ſpirationem à vita, & uitam à ſpiratione ſeparari non poſſe: adeò vt viuentem nō ſpirare, & ſpirantem nō viuere, ſit impoſſibile. Quòd ſi in animalibus, quæ in latebris deliteſcunt, nulla appareat reſpirationis nota, neq; ob id mirari debemus, quum videlicet ea animalia ſint frigida. Quippe maximus vſus reſpirationis eſt, vt intimus calor & refrigeratione & ventilatione ſeruetur. Quare haud ita difficile fuerit perpendere, exiguum illum calorem in eis derelictum, arteriaꝝ cordiſq; motu ſeruari: quæ actio à quibuſdam medicis tranſpiratio vocatur. Similiter etiam pereunte ob uteri affectum ſpiratiōe, quoniam vniuerſum corpus refrigeratur (id quod perſpicuum eſt) fieri poteſt, ut * nullo attracto per os ſpiritu, aut reddito, tranſpiratio, quæ per arterias fit, perſeueret, licet adeò interdum exigua, vt ſenſum omnino effugiat. Accidit autem vteri ſuffocatio magna ex parte uiduis mulieribus: iis præſertim, quæ quum antea probè repurgarentur, parerent, atq; virorum congreſſu fruerentur, his omnibus poſtea priuātur. Quare veriſimile eſt, ob retenta menſtrua, vel ſemen cohibitum, eiuſmodi mulieres vteri diſpoſitionibus infeſtari: idq; fortaſſe magis ob ſemen retentum. Nam quum muliebre ſemen humidius atq; frigidius ſit, ipſum excerni oportet, præſertim ſi copia redundet. Nec ſecus etiam

Reſpiratiōem periiſſe oīno, aut nō prorſus quibus modis deprehendat. Spiratio a vita ſeparari nō poteſt: nec a reſpiratiōe, ipſa vita.

Reſpirationis vſus.

Latentiū aīalium calor, motu cordis & arteriarū ſeruat.

Trāſpiratio p arterias.

Vteri ſuffocatio quibus prę cipue accidat.

Vteri ſuffocatio ob retenta mēſtrua, uel cohibitum ſemē ſolet accidere.

Semen muliebre quale.

in viris. Sunt quippè nonnulli eorum, quos protinus à iuuentute, concubitus imbecilliores reddit. Alii nisi assiduè coeant, capitis grauitate infestantur, cibos fastidiunt, febribus sunt obnoxii, deterius coquunt & appetunt, ac denique torpore, pigritia, ac melancholicis accidentibus molestantur. Proinde ex retento semine, q̃ ex suppressis menstruis, videtur mihi lōgè maior noxa euenire posse corporibus, eorum prȩsertim, qui suapte natura vitiosis abundāt humoribus pleniq́; sunt, & in otio educati: quiq́; quū antea nihil fecissent ad libidinem reliqui, affatim continere cœperunt. In quibus sanè coniicio naturalem excernendi ipsum cupiditatem, læsionis causam existere. Etenim quum tale & tantum ipsum semen euaserit, neminem non ad sui excretionem vi quadam stimulat. Ob idq́; planè cōstat, modestos uiros, non ob voluptatem, sed ut ab impedimento præseruentur, indulgere libidini, perinde ac si nulla sit ei coniugata voluptas. Ita Diogenem Cynicum narrant, virum alioqui mortalium omnium (quod ad continentiam pertinet) constantissimum, libidini tamen nauasse operam, non à coniuncta illi voluptate, veluti bono aliquo, illectum, sed vt noxam, quæ à retento semine prouenire solet, arceret. Eum nāque meretrix adire pollicita, quum diutius cessaret, ipse manu pudendis admota, semen excussit, ac veniētem dein mulierculam remisit, inquiens. Manus hymenæum celebrando præuenit te. Sic etiam arbitror animalia omnia excitari ad coitum, non quòd existiment voluptatem boni cuiuspiam speciem præ se ferre, sed vt semen, q̃d retentum ipsa molestat, excernant: haud secus q̃ deiiciendi stercoris, excernendæq́; vrinæ desyderio suapte natura mouentur. Fieri autem potest, vt profluentibus menstruis, retineatur in viduis semen, grauissimaq́; inducat symptomata. Nec sanè cuipiam mirum videri debet, si exiguus humor in vna parte cō

Semen retentū nōnullis uiris, quæ symptomata inducat.

Semen retentū q̃ menstrua quibus inferant grauiora symptomata.

Libidini indulgere multos modestos viros, valetudinis gratia.

Diogenes Cynicus.

Aīalia oīa quo pacto excitent ad venerem.

tentus, tantorum accidentium sit causa: quum à phalangii ictu, affici totum corpus videatur: exiguo veneno per minimū foramen iniecto. Praeterea scorpionis ictus breui admodum tempore grauissima symptomata inducit, q̄uis in illius aculeo foramen nullum uideatur. Rationi tamen est consonum, vt vel à spiritu quodam, vel tenui humiditate iniecta accidentia illa proficiscantur. Sunt qui putant res quasdam solo tactu per qualitatis uim, ea quae ipsis vicina sunt, alterare posse: idq; planè uideri in marina torpedine aiunt: utpote cui tam uehemens sit potentia, ut per piscatoris tridētem transmissa ad manum alteratione, totam reddat repente torpidam. Similis etiam facultas inest Heraclio lapidi. Ferrum siquidem, quod tetigerit, ei adhaeret. Deinde si aliud, id quod primò tactum fuerit, tetigerit, similiter ut primum illi inhaerebit. Ac sic deinceps. Porrò idem affectus oriri possunt & ab humoribus in corpore putrescentibus, & ab epoto ueneno. Ii tamen qui uenenum hauserunt, ab iis qui aliter sunt affecti, discerni possint. Quum enim homo suapte natura probis succis abundans, ac * salubri secundum omnia usus uictus ratione, repente moritur (vt letali assumpto ueneno fieri contingit) deinde corpus aut liuens, aut nigricans, aut uarium apparet: aut diffluens, * aut grauem reddit odorem putredinis, hunc uenenū sumpsisse aiunt. Igitur si eiusmodi affectibus nos infestari fateamur, qui ex nobismetipsis accepto suę originis impetu, similes sint iis q epoto ueneno eueniunt, nihil mirum fuerit, si etiam vitiatum semen, aut menstruum, huiusmodi, quum retinetur, aut putrescit in corpore, grauia symptomata inducat: iis praesertim, q vt afficiantur, sunt apti. Siquidem quantā vim habeat, afficiendae rei aptitudo, in canibus licet videre. Quum enim reliquorum animalium nullum rabie arripiatur, solus canis eo affectu corripitur, tantaq; fit in ipso hu

Phalāgii ictus.
Scorpiōis ict⁹.

Torpedo marina piscatoris manum reddit torpidam, per medium tridētem.
Heraclius lapis.

Veneno extinctos, qūo distinguem⁹ ab aliis qui ob prauos corporis succos intereunt.

Afficiendę rei aptitudo maximā obtinet vī ad excipiēdum affectum.

morum corruptio, vt vel solum eius sputum, si humanum corpus contigerit, rabiem excitare sit potens. Quòd verò ad gignendos vteri affectus maiorem vim habeat semen, q̃ menstruũ retentũ, vel ex hoc liquet, dum q supprimuntur menses mulieribus coniugatis, & si pluribus accidentibus infestentur, nunq̃ tamẽ aut spiratione priuantur, aut animæ deliquio laborant, qđ solent nonnullæ viduæ, licet æquè vt antea, aut paulò minus, quod pertinet ad menstrua, purgentur. Quæ sanè symptomata Plato exponere cupiẽs sic in Timeo edisserit. Ea pars quæ in mulieribus & vterus & vulua nominatur, quum sit animal auidum generandi, si intempestiuè, diuq; infœcundũ mãserit, admodum indignatur, erransq; per totum corpus, ac meatus spiritũum obstruens, respirareq; non sinens, in extremam anxietatem adducit, & alios morbos complureis excitat. Hæc Plato. Cæterùm illius agitatiõis vteri, quam mulieres percipiunt, non est causa ascensus eius vsque ad regionem diaphragmatis, vt nonnulli putarunt. Nã si aliquid ex vtero videatur ascendere, id perexiguum est. Sed vteri ipsius tensiones esse potius in causa dixerim, cur tangentibus obstetricibus, modò sursum, modò retrahi i latus videatur. Nam simul cum vtero, ceruicem quoq; ipsius retrahi necesse est. Quum igitur ad vterum multa admodum venarum ora perueniant, per quas ex cõcaua vena sanguinem attrahere potest, * sanè ob plenitudinem tum eaꝝ, tum vinculorũ, quæ ex illis depẽdẽt contingit vteꝝ sursum, aut etiam ad latus retrahi. Siquidem omnis conuulsio fit, aut à plenitudine, aut ab inanitiõe. Plenitudo quippe repleta corpora & in latum, & in profundum extendit, sed longitudinem reddit breuiorem. Quo autem breuiora fiũt, eò magis ad suam originem retrahuntur. Dum itaq; descendens sanguis ad uterum, ingredi ad ipsius internam capacitatem non potest, aut quia crassior est, q̃ ut

Canis solus rabie corripitur: eiusq; sputum rabiẽ excitare est potens.

Plato.

Vterum non ascẽdere ad regionẽ diaphragmatis p vteri suffocationes: sed tũ ipsum, tũ ipsius vasa tẽdi qua ratio ne uid etur vagari.

Conuulsio oĩs fit aut a plenitudine, aut ab inanitione.

vaforum ora permeare posfit, aut quia claufa funt orificia, multiplicatus in venis, eas extendit: atque vicina ipfis vincula madefacit: ad quorum omnium tenfionem, continuò vterum retrahi eft neceffe. * Qui fi vndiq; trahatur æqualiter, recta erit & fine inclinatione ipfius tranfmutatio: fin verò inæqualiter, ad partẽ vehementius trahentem intenditur. Non ergo veluti animal errabundum aliàs ad alium locum difcurrit in mulieribus vterus, fed ab extẽfione retrahitur. Quòd fi quifpiam dixerit, vteri corpus tunc minimè affectũ effe, fed peruerfione laborare, haud abfurda is dixiffe videbitur. Igitur peruerfiones vteri, eo quem diximus modo, ad fuppreffa fequuntur menftrua: eas tamẽ ob hoc, accidentium quæ in animalis corpore apparent, caufas effe, nequaq̃ putandum eft. Quæ verò citra peruerfionem, aut menftruorum retẽtionem, viduas molestant noxæ, hæ ob retentum femen euenire putantur. Cæterùm pro multitudinis, qualitatis'ue ratione, tum menftruorum, tum feminis, aliàs aliæ accidentiũ fpecies oriri folẽt. Etenim noxia caufa vniuerfum corpus refrigerare potente, adeò vehemẽter omnes partes refrigerantur, vt & refpiratio, & arteriarum pulfus fenfu deprehendi nõ posfint. Quæ fi vel craffa fuerit, vel acris, conuulfiones: fi verò atræ bilis naturam referat, mœftitiam inducet: quẽadmodum animi quoque deliquia, & ad fortes extenfiones, & refrigerationes, & oris ventriculi affectus, fubfequi cõfueuerunt.

Vteri peruerfiones ad fuppreffa fequuntur menftrua.

Noxę quę abfq; vteri peruerfione viduas moleftãt, ob retentum femen oriuntur.

Porrò fi mulier nec prægnans, nec puerpera, lac posfideat, mẽftrua ei defecerunt. At nullo in mammis lacte apparente, menftrua fuppreffa hifce notis deprehenduntur. Grauitas totum corpus infeftat, necnon faftidium, atq; inæqualis horror. Quòd fi citra horrorem inæqualitas aliqua fuerit, atq; faftidiũ, appetatq; mulier quædam aliena, vt exempli gratia, extinctos carbones, iube vt obftetrix vteri ceruicem tangat. Nam

Menftrua defecerunt mulieri cui lac ineft: nec prægnãti, neč exiftenti puerperæ.

si citra duritiem clausa inueniatur, eam prægnantem esse coniicies. Si verò etiam durities adsit, affectum aliquem in vtero esse portendit. Oportet itaq; speculari obstetricem, ad quam partem vel declinet, vel retrahatur vterus: nam in ea parte affectam vteri sedem esse, coniicies. Atq; in quibusdam fœminis, eius partis dolor cum grauitate nonnihil potest significare: quinetiã in coxam dolor interdum trãsit, & crus ipsum, quod è regione est, per incessum claudicat. Quòd si longiori tempore supprimantur menstrua, nullamq; medicus mulieri vacuationem promoueat, tumor aliquis præter naturam, in ilibus interdum oritur, ostendens nimirum ex internis partibus quampiam esse inflammatam. Nonnullis panus in extrema ilium parte excitatur, veluti viris quoq; eodem in loco nõnunq̃ oriri solet. * Qui panus in quadam muliere fuit suppuratus, adeò vt opus fuerit sectione. * Iuxta hanc ipsam ptẽ vidimus colon intestinum & suppuratum, & sectum: interdum ignorantibus medicis imperitis quid'nam inciderent: interdum intelligentibus quoq;. * Cæterùm quoties suppurari contigit colum, semper facilè curationem recepit: vteri verò sectiones, ægrius conglutinantur. Itaq; symptomata huiusmodi consueuerunt sequi suppressa menstrua: ac præterea lumborũ, & colli, & sincipitis dolor, qui ad oculorum vsq; radices extenditur: item febres ardentes, & nigricãtes vrinæ: cum rubra quadam sanie, perinde ac si aquæ, ĩ qua nuper mactatæ carnes ablutæ fuerunt, fuliginem quis miscuisset. Quibusdam vrina aut difficulter redditur, aut omnino supprimitur. Quòd si per aliũ quempiã corporis locum sanguis effluxerit, aut inflãmatio, aut erysipelas excitetur, an menstrua purgentur interrogare debes. Siquidem nihil horum accidere solet, integrè repurgatis. Quum verò immodicè, vacuantur menses, color sequitur fœdus, pedes molli tumore

Menstruis deficientib⁹ quo pacto deprehẽdemus an sit grauida mulier, necne.

Colon intestinum suppurari interdũ iuxta bubones.

Suppressos menses quę sequantur symptomata.

Menstrua fluẽtia immodice quæ sequantur symptomata.

attollũtur, corporis robur prosternitur, vitiatur ciborum tum concoctio, tum cupiditas. Sed accidit interdum fœminis muliebre vocatum profluuium, vel vtero haudquaquàm affecto, quum videlicet vniuersum corpus per ipsum interdum purgatur: quemadmodum per renes quoq; aliquando solet vacuari. Id verò potissimùm fit, si mulier laxis sit carnibus, & pituitosa. Atq; id quod excernitur, nonnunq̃ rubra sanies est: interdum aquosa, & suppallida. Quòd si purus fuerit sanguis, qualis ex dissecta vena profluit, diligenter anĩmaduertere oportet, numerosio sit aliqua ĩ vtero. Ea uerò magna ex parte in ceruice potius q̃ alibi contingere solet: discerniturq; per excretam saniem, si fuerit profunda: si verò circa os ceruicis constiterit, non solùm per hãc, sed per tactum etiam cognosci potest.

Profluuij muliebris causa.

Atq; prægnantes quoq;, quum ora venarum in ceruice aperiuntur, excernunt sanguinem. Ergo si mulieri vtero graui, subitò extenuentur mammæ, abortus sequitur. Atq; geminos ferens, si altera mãma extenuetur, alterum amittit: & omnino si dextra mamma extenuata est, marem, si sinistra, fœminam ædet. Mares siquidẽ dextris, fœminæ magis ꝑtinent sinistris uteri partibus. Atq; raro aliter accidit. Si mulier promptè quidem conceperit, dein secundo, aut tertio, aut quarto impregnationis mense, fœtum eiecerit, circa vteri acetabula humorem pituitosum abundare, atq; iccirco venarum arteriarumq; eius loci ad ora vasorum in vterum descendentium, nexũ debiliorem esse, coniiciendum est, vt fœtum ob grauitatem ferre nequeat, sed abrumpatur facilè.

Prægnanti si extenuẽt mãmæ, abortus sequitur.

Mares continẽtur dextris.

Fœminæ continẽtur sinistris.

CAP. VI.

AT colis vlcus deprehenditur ex dolore infestante ipsum: necnõ ex iis, quæ familiaria vlceri, vnã cum vrina purgantur. Cæterùm hæc, ab iis quæ à vesica excernuntur, miscellæ modus distinguit. Nã quod

Colis vlcus vnde deprehẽdatur.

ex cole defluit, in primo statim exitu excussum, vrinā præuenire consueuit. Quod verò à vesica emittitur, vrinæ admistum videtur. Quin etiam assiduè inter me iendum mordicus dolent pudendorum vlcera: præcipuè quum vel crustula, vel sordibus solutis, pura remanserint. Porrò gonorrhœa est seminis assidua excretio, & inuita, quæ fit cole haudquaq̄ extenso. Priapismus verò est permanens colis tumor extensio'ue in longitudinem atq; circulum, nullo stimulante ad libidinem aut desyderio, aut acquisito calore, vt quibusdam consueuit accidere, qui supini decumbunt. Igitur quemadmodum omnia corporis nostri excrementa, duobus modis vacuantur (interdum enim à continentibus ipsa corporibus excernuntur, interdum sponte profluunt, eo quòd ob imbecillitatem ab ipsis retineri nequeant corporibus) ita de semine quoq; dicendum est. Nam in huiusmodi omnibus, ut excernere tempestiuè, ita continere, naturæ est officium. Verùm secretio fit, aperto fluxionis meatu: ac reliquo conceptaculi spatio & contracto, & ad apertum iam meatum, qcquid intus continetur, pellente. Retentio verò fit, quū clausus manet meatus, & contentum à ꝯtinente haud quaquàm impellitur, sed potius per contractionem comprehenditur, & retinetur. Hoc modo contenti in sanis instrumentis humores, per integram valetudinē naturaliter & excernuntur, & retinentur. In illis autē qui præter naturam se habent, retentio quidē, ob excretricis facultatis imbecillitatem: excretio verò, ob retentricis infirmitatem euenit: vel ob dispositionem aliquam, quæ haud secus q̄ naturalis ipsa excretoria vis, partes mouere possit. Id quod in seminariis vasis videre licet, vbi quis vel comitiali morbo, vel conuulsione violenter fuerit correptus. Cæterùm videmus alias quoq; partes, ut manus, pedes, aut digitos conuelli, modò simul cum totius corporis cōuulsione: mo

Excreta a cole & vesica, quō discernenda.

Gonorrhea est seminis assidua profusio, & inuita, quæ fit cole haudquaq̄ extenso.

Priapism⁹ qd.

Excrementa corporis, duobus modis vacuari.

Excretio quō fiat.

Retētio vt fiat.

Semē excerni inuito per conuulsiones.

sed ea duntaxat, quæ rara vident, prosequũtur admiratione. Quid autem in rerum natura, potest admirabilius contingere, q̃ ꝙ nouẽ perpetuis mensibus clauditur os uteri adeò exactè, vt ne specilli quidẽ acumen admittat: perfecto autem fœtu, vsq; adeò distẽditur, vt totum animal per ipsum egredi possit? Ne igitur dubites pudendorum vim per se doctam esse: vt fistulosum hoc, neruosumq; corpus, vbi ad coitum insurgit animal, à naturali facultate, quæ ipsum potest attollere protinus distendaẽ. Cuius rei simile, & in corde, & arteria planè videre est: nisi ꝙ horum motus perpetuus existit, quia necessaria nobis est eorum actio: fistulosus verò neruus, non semper mouetur, sed quum vsus requirit. Quum ergo sic fuerit extensus, sequitur atq; illum replet ex arteriis spiritus: quemadmodum pulmo thoracem, ob eam quam habet ad ipsius motum consequutionẽ. Atq; eam actionẽ, satius est, vt ad neruũ, q̃ ad arterias referas: quum præsertim omnes functiones, ex propria partium essentia, nõ ex earũ situ, prouenire, rationi cõsonum sit. Arteriæ itaq; nullam aliã in pudendo habẽt actionis vim: q̃ ĩ vniuerso corpore: licet calfactis lumbis par sit, vt arteriæ calidiores reddantur, & magis etiam pateant ipsarum ora. Quamobrem non exiguam tunc spiritus essentiam, in fistulosum neruum effundunt: qui paulatim impletus, colem extendit: ita vt tota ipsius essentia consistere in fistuloso neruo videatur. Ex dictis igitur constat, vel ob arteriarum ora immodicè patefacta, vel vaporosum spiritum in fistuloso neruo ortum, priapismum oriri. Cæterùm ab vtrisque ipsum fieri posse existimo: crebrius tamen ob arteriarum ora patentia. Porrò medicamenta excitandæ tentiginis vim obtinentia, tum epota, tũ pubi lũbis ꝗ; admota, calida omnino, ac flatulẽta sunt: quemadmodum contraria omnia, minimè flatus exci tant, ac potius refrigerant, q̃ calfaciant. Sunt præterea

Populares ea tm̃ quę raro vident, prosequũtur admiratione.

Priapi tensionem ad neruũ potius referendam esse q̃ ad arterias.

Lumbis incalescentibus, arteriæ penis calidiores redduntur.

Penis essentia tota in neruo fistuloso consistit.

Priapismus vnde oriatur.

Medicamenta excitandæ tentigini qualia existant.

Alimenta venerea.

Priapismo qui soleant vexari plurimum.

Cantores olim quam nostro saeculo erant longe cõtinentiores.

Pudẽda castis reddi exilia & rugosa.

Ignauia robur exsoluit.

Exercitatio vires augere solet.

Mammae.

alimenta quædam, quæ, quòd plurimum gignant seminis, excitare ad libidinem possunt. Iam verò, qui quum plurimo semine abundent, à concubitu abstinẽt, ii interdum priapismo vexari solent, præsertim si veneris imaginibus molestentur, nec studeant, vt multa exercitatione sanguinis abundantiam dissipent. At cantores & athletæ, qui iam inde ab initio nullam vitæ partem venereis illecebris contaminarunt, nullam admittentes eiusmodi uel cogitationem, uel imaginationem, iis pudenda & exilia, & rugosa fieri, veluti senibus, consueuerunt. Siquidem præter cætera quæ accidere solent iis, qui protinus iuuentute prima immodicè sese permiserunt libidini, id etiam euenit, vt horum locorum vasa, amplius patentia, maiorem ad se sanguinis copiam alliciant, & coeundi cupiditas magis increscat. Ignauia siquidem (vt inquit Plato) exoluit: proprii autem officii exercitatio, robur augere solet. Sic mammæ quoque, in iis quæ nondum impraegnatæ fuerunt, contractæ permanent: in aliis verò à partu infantulos suos lactantibus, uastissimæ euadũt, atque ita magnæ permanent lac fundentes, quàmdiu fœtum lactauerit: quo ablato, haud ita multò post, à lactis generatione desistunt.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM LIBER. I.

CAP. I.

ROPRIAE Ac maximè principales febriũ differentiæ ſunt, quæ ſumũtur ab ipſa febris ſubſtantia, quæ in calore præter naturam conſiſtit. Vt ſi dixerimus, febrium aliæ q̃dem mordaces: aliæ verò ſunt mites. At reliquæ differentiæ, ab accidente aliquo deducuntur. Vt quũ dicimus, febrium aliæ pallidæ, aliæ rubeæ, aliæ liuidæ. Porrò differentiæ caloris præter naturam, & ex eo q̃ magis & minus, & ex materia in qua calor accẽditur, & ex modo motus eiuſdem caloris, ſumuntur. Sunt autem omnino euidentes, quæ in eo quod magis, aut minus, calor eſt accenſus, cõſiſtunt. Quo in genere differentiæ, conſueuerũt medici magnam ac paruam febrem vocare, impropriè quidem rei quali nomen quãti tribuentes. Quæ verò à caloris materia ducũtur, maximè propriæ differẽtiæ caloris præter naturam ſunt. Atq; hæ ſanè ternario numero ambiũtur. Nã aut incaleſcit ipſius cordis corpus: aut qui continentur in ventriculis eius humores: aut ſola quidẽ aerea ſpiritaliſq; ſubſtantia ſufficienter incaluit: humores autem & ſolida corpora, incaleſcunt quidem adhuc, nondum autẽ ſunt calefacta. Miſta ſiquidem eſt in arteriis omnibus,

Febrium differentiæ maximè principales ſunt, quę ſumũtur ab ipſa febris ſubſtãtia.

Febrium differentiæ ab accidenti deſumptæ.

Febrium differentiæ ſumptę a materia cui hæret calor pter naturam, ſunt tres.

spirantibus per infinita foramina, aerea substantia san guini: ac nihilo minus in corde ipso, ceu * confluxili & cōspirabili cum vniuersis arteriis. Incipit itaq; hic præter naturam calor, quē nominamus febrem, aliàs ex alio eorum, quæ nuper diximus: spargitur autem, atq; vnà cum patiente afficit duo reliqua genera. Facillima igitur ab humoribus ad spiritum caliditatis transumptio: non æquè autem promptè vnà cum spiritu accenduntur humores. Corpus etiam solidum, humoribus atq; aereæ substantiæ facilius impartitur calorē, q̄ ipsum ab eisdem suscipiat. Omnis siquidem substantia tenuis, promptius alteratur q̄ crassa. Est autem tenuissima quidem aeris: crassissima verò corporum solidorum: media humorum substātia existit. Cæterùm solidas partes, continentia: humores, contenta: spiritus, impellentia appellauit Hippocrates.

Aeream substātiam esse mistam per omnia sanguini.

Tenuis substātia facilius alteratur quam crassa.

CAP. II.

QVòd igitur ex laboribus, ira, tristitia, solis ardoribus, frigore, vigiliis, cruditate, ebrietate, & crapula, nonnulli febricitare cernantur, omnibus ē in confesso: quemadmodum etiam, q; pestilens aeris constitutio febres conciliet: quodq; periculosa sit conuersatio cum laborantibus pestilenti morbo: quum nimirum is non secus sit contagiosus, q̄ scabies aut lippitudo. Sed neq; tutum est cum iis qui tabe correpti sunt, conuersari: neq; (ut summatim dicam) cum illis qui spiritum putrem reddunt. Iam verò, qui consueta exercitia omiserint, & aliis morborum generibus, & febribus maximè corripiūtur. Plethora etiam, vitiosi cibi, medicamēta, æstusq; circa canis syderis ortū, atq; alia id genus complura, similiter febres accendunt.

Ephemerarum causæ.

Pestilenti morbo correptos, fugiēdos esse.

Tabidos, & putridum expirantes, esse abigendos.

Febres quę occasiones accendant.

CAP. III.

IGitur calidum, frigidum, humidum, atq; siccum, corporum elementa existunt: ex ipsorumq; temperaturis primi constituuntur morbi: quorum vnus ē

Elementa corporum, quæ.

febris, vbi in corde quædã præter naturã caliditas generatur. At differentiæ caloris, à triplici differẽtia materiæ desumebantur. Siquidem uel in ipso corpore cordis, vel in humoribus, vel in spiritu, calor præter naturam accenditur. Præincipiunt autem causæ quædam notissimæ, in omni febrium constitutione, quatenus dictum est. Sed neq; sat est, si calor aliquis dicatur esse præter naturam, adhoc vt dici febris mereatur. Oportet siquidem prius vt cor illo incalescat; alioq calor à sole aut ab igni inductus febris esset dicendus. Porrò iracundia est veluti feruor quidã, ac motus vehemens potentiæ irascibilis, in corde * delitescentis. Simul autem cum eo feruore calfit aliquando spiritus: aliquando substantia sanguinis. Quòd si ita contigerit, vt ea corpora quæ in se admiserunt caliditatem, longo eam tempore retinere sint apta, licet mot⁹ cordis sedetur, in hisce tamen permanet calor præter naturãm, atq; inde hominem febricitare est necesse. Huiuscemodi autem febris habet originem à motu atq; feruore natiuæ caliditatis. Quæ autem ex tristitia fit, ex solo motu, non autem ex feruore gignitur. At illius quæ labores sequitur, principium est musculorum, neruorum, copularum, & articulorum motus immoderatus. Ea si quidem primò, calorem quendam concipiunt. Dein verò continuatim calor ascendit ad cor: ac tunc homo necessariò febricitat. Quæ autem ex densitate cutis accenditur, febris, qualis maximè constipatis atq; astrictis corporibus accidere solet, mordaci effluxu in corpore coaceruato, contingit. Semper enim corpora animalium difflantur: idq; duplici modo: nempe effusis ad exteriora vaporosis fuliginosisq; superfluitatibus: ac rursus intus attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aerea substantia. Quum igitur vehemens aliqua causa cutim ipsam condensans, meat⁹ angustiores reddiderit, sæpius in plethoricam disposi-

Febris ẽ calor præter naturã in corde accensus.

Causæ procatarcticę.

Iracũdia quid.

Febris ab iracundia qñ gignatur.

Febris orta a tristitia.

Febris ab exercitio immodico.

Febris a cute densata.

Difflari aĩaliũ corpora dupli ci modo.

Astrictionē cutis, quo febris sequatur.

tionem incidit corpus: si & uapidum & optimum, qđ effluit, extiterit. At si fuerit mordax & acre, nonnunq̃ febre corripitur: quo tpe etiam calor maximè auget, refrigerio extrinsecus adueniente priuatus. Acris autē ac mordax superfluitas * effluit iis, qui aut natura vitiosos habent humores, aut prauis cibis vtuntur, aut sæpius cruditate vexantur: maximè si post eiusmodi cibos aquam vitiosam biberint. Idem his quoque accidit, qui supra modum laborant, aut vigilant, aut cogitant, aut medicamina acuta iugiter sumunt. Eorū igitur qui cruditatem patiuntur, ii quidem qui prauis succis redundant, ac malè difflantur, aut intempestiuè laborāt, aut balneis superfluis vtuntur, facilè corripiū tur febribus: Qui verò boni habitus sunt, integreq́; difflantur, & quiescunt, regionemq́; ventriculi & hepatis calfaciunt, impossibile est, vt febricitent. Nam in eisdem residet ventriculi & hepatis partibus, quicquid corruptum est, ac paulatim coquitur, redditurq́; optimum: sicuti & iis qui se motibus vehementioribus torquēt, aut æstiuo sole, aut balneis calidis dulcium aquarum vtuntur, quicquid vitiatum est, recipitur in corporis habitū. Quibus verò corrupti cibi descenderunt in ventrem, * eos febris nō corripit, nisi ob alias causas: veluti si defatigati sint ob crebriorem deiiciēdi necessitatem: aut ventrem inflammatio tētauerit. * Porrò per obstructiones meatuum, & humorum constipationes, ob putredinem solet febris oriri. Promptissimè nāq; putrescunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta, nisi difflari ipsa & refrigerari contigerit. * Quin etiam in altera plenitudine quæ ad vires dicitur, succi cito ad corruptionem deueniunt, * quum nec vincantur, nec concoquantur à facultate, vtpote imbecilla existente. Propterea autem quicūq; cibi glutinosi atq; crassi sunt, * ii ratione putredinis magis morbifici existunt: quādoquidem succi ex ipsis

Cruditatē patiētium, qui nā facile i febres incidāt & qui ægre.

Febres oriri solent ob obstructiōes meatuū.

Putrescunt facile, calida & humida, si conclusa in calidis locis nec difflētur, nec refrigerentur.

Plenitudo ad uires.

geniti, longè promptiores sunt, vt & in meatibus hæreant, & impingantur. At acres & attenuantes cibi, q mali succi sint, febres etiam accendunt. Partes etiam quæ experiuntur inflammationem, ratiõe putredinis similiter febres inducunt. Impactus siquidem ĩ eis qui ĩfluxit humor, si natura calidus sit, nec diffletur, actutum putrescit. Si igitur fluxiõem ipsam exquisitè amara bilis pepererit, caliditas erysipelatosa partem occupat: si verò sanguis, phlegmonosa: at si ex vtrisq; miscellaneus humor, vel fit erysipelas inflãmationis particeps, vel inflammatio erysipelatis: nomen quidẽ ab humore excellente suscipiens: cognomen autem ab altero. In hisce autem omnibus consortii lege febris accenditur. Nã proxima pars calefactæ particulæ, simul cum ea calfit, donec ad cor * dispositio ipsa perueneri t. Etenim in carbunculis id quod continuum existit, similiter cõcalescit. Fiunt autem ex sanguine quidem satis calido, & ad atræ bilis naturam, propter adustionem, conuerso.

Inflãmatæ particulæ, cur febres succẽdãt.

Caliditas erysipelatosa, & phlegmonosa, qñ infestent.

Carbũculi oriuntur a feruente & melãcholico sanguine.

CAP. IIII.

Calidiores aeris ambientis status, per inspirationẽ quidem manifestè cor calfaciunt: corpori autem extrinsecus circũfusi, totum ipsum calidius reddunt: sed præsertim arterias: vt quæ ipsius substantiæ aeris ambientis aliquid ad se alliciant: * cum quibus omnibus affici etiàm cor est necesse: & quum calidius impẽdio fuerit, ipsum primùm atq; præcipuè, calorem febrilem suscipere, ac dein vniuerso corpori communicare. Pestilentis autem febris, ĩspiratio aeris vitiati & putridi maximè esse in causa videtur. Fit aliquando etiam ob eos qui sunt in corpore humores ad putrescendum paratos: quum exiguam aliquam occasionẽ ad febris originem ab aere ambiente acceperit aĩal. Aeris autem putredo accidit, vel ob cadauerum multitudinem minimè crematorum: vel ob lacuum, vel paludum æstiuo tempore euaporationẽ. Cæterùm nulla

Aer impendio calidior, quid ĩ corpora nostra moliatur.

Pestilentis febris cã est ĩspiratio aeris viciati & putridi: necnõ vitiosus succus in corpore, ad putrescendum habilis.

Causam nullã posse agere, absq; patiẽtis corporis aptitudine.

causarum sine patientis aptitudine agere potest. Alioqui ex æquo omnes afficerentur ab eadem causa. Quæ igitur vitiosis succis redundant corpora, obstructaq; sunt, atq; inerti victus & exercitii ratione educata fuerunt, ea sanè per pestilentes constitutiones ambientis, statim à prima inspiratione initium putredinis sumẽt, ac plurimum in malo prouehentur. Quæ verò contrario modo disposita, nonnulla quidem nihil: nonnulla verò adeò exiguum læsionis percipient, vt minimo negotio reuerti ad naturalem habitum possint. Iã verò, quum aeris temperatura, ad caliditatem atq; humiditatem immodicam fuerit conuersa, pestilentes morbi exorientur: qui ea tantùm corripiẽt corpora, quæ vt afficiantur, prompta & idonea erunt. Etenim ea corpora, quorum dispositiones cõsentiunt causis morbificis, facillimè contaminantur: quorum verò renituñt, ac reluctantur, quantum viribus ac magnitudine contrarietas valet, tantum inuicta cõtingit permanere ea corpora. Quum enim corporũ dispositiones dissimiles ac multiformes existant, quædam facilè alterantur ac patiuntur à causa in ipsa operante: quædam insuperabiles atq; impassibiles permanent: quædam ægrè patiuntur. Est autem ipsius medici opus, correctiuum errorum omnium, qui circa humanum corpus contingunt. Quare in iis omnibus prima esse debet, atq; communis intentio, vt corpus q̃maximè purum sit, ac perspirabile: secunda autem: vt præpotenti causæ aduersetur, q̃maximè fieri poterit. Nam quibus horum contraria insunt, corripiuntur celeriter, acerrimeq; laborant,

Pestilẽti febre, quę corpora facile, & quę difficillime corripiantur.

Aeris constitutio calida & humida, pestiferis est morbis obnoxia.

Corpora consentientia causis morbificis, facile corripiũtur.

Corporum dispositiones dissimiles.

Corpus cõtra pestilentẽ aurã d̃bet reddi purissimũ, ac maxime tum perspirabile, tum causæ præpotenti contrarium.

CAP. V.

Pestiferæ febres oẽs a putredine oriuntur.

IGitur omnes pestiferæ febres à putredine originẽ ducunt. At ephemeræ, minimè putredinẽ humorũ sequuntur. Sed qui quidem ex solis incendio febricitat, ab agenti causæ caliditate affici natura est aptus. Qui ex ira, huic feruorem quidem fieri caloris qui in

corde consistit, est necessarium: non tamen etiam putredinem. Sic & ei qui supra modũ exercitatus est, vehementior calor præter naturam sine humorum putredine in corpore accenditur. Cui autem cutis astricta est, quum prius acriores superfluitates expirarent per eam, postea q̃ sunt retentæ, coaceruatæq́;, in febrẽ incidit, nulla interueniente humorum putredine. Porrò quę tumoribus inguinum superueniunt febres, omnes (authore Hippocrate) perniciosæ sunt, exceptis ephemeris. Sunt si quidem quædam febres ẽ genere ephemerarum, superuenientes tumoribus inguinum: quæ quidem ab eis differunt quæ ex humorum putredine eueniunt, quæq́; vel in aliquo viscerum, vel in cauis & maximis uasis radicem habent suæ generatiõis. Quandoquidem quæ inguinum tumoribus ephemeræ superueniunt, concalfaciunt semper partes vicinas donec vsq; ad cor febrilis calor perueniat: quò tamẽ putrida fuligo non peruenit: sed ibidem, in loco inguinis circunscripta remanet, sola alteratiõe per continuum facta, atq; vsq; ad cor ipsum extensa sola caliditate. In putredine autem quæ aut in visceribus, aut in magnis fit vasis, quidam veluti fumus, ex putrescentibus succis ad ventriculos cordis attollitur. Præterea in tumoribus inguinum omnes simul, collectiq́; humores putrescunt, siue per vnum, siue per duos continuos dies: vtpote in vno eodemq́; loco compacti: at qui in visceribus sunt, vasisq́; magnis, q(uũ perpetuò fluãt, suoq́; contactu vicinos ad putredinem trahant, spatio temporis putridum calorem accendunt.

Ephemeras oẽs fieri nulla intercedente putredine.

Ephemeræ superuenientes tumoribus inguinũ, quomodo a putridis differant.

CAP. VI.

HVmorum autem putredo, quæ in vasis fit, similis est ei quæ in inflammationibus abscessibus, atq; tuberibus accidit, duplex existens secundum genus. Nam aut fit vincẽte natura: aut omnimodo superata: aut adeò imbecilli redditaq́;, ut nullam amplius in pu-

Putredo humorum quæ i vasis fit, cõtingit dupliciter

trescente excremento ad optimum moliri possit tran smutationem: quod quidem tertium genus putredinis ex duobus primis conflatur. Per abscessus igitur, integrè superante natura, optimum conficitur pus, aspectui album & crassum,& quaq; versum sibi simile: læue autem tangenti, ac minimè fœtidum. Nam si semiputridum fuerit, tertium in tali transmutatione genus, quod paulo ante diximus, fit: quodq; secundũ magis & minus, varias differentias sortitur. Quotcunq; autem in abscessibus putredinis sunt differentiæ, totidem & in febribus quæ ex putredine succenduntur, sunt eorum quæ in vrinis apparẽt, formæ varietates. Optima verò vrina quæ ex putrescente humore perficitur, qui adhuc concoctionem à continenti vase suscipiat, est quæ albam, læuem, æqualẽ, & minimè fœtidam habet hypostasim. Pessima autem est, quæ i omnibus maximè contrario modo se habet. Quæ verò intermedia existit, q̃tò ad alteram propius accesserit, tantò aut melior est, aut deterior.

Pus laudabile quale esse debeat

Vrina optima ab humoribus putrescẽtibus, qualis.

Vrina pessima.

CAP. VII.

Porrò febrium ephemerarum hoc unum est præcipuum atq; iseparabile indicium, q ab aliqua manifesta causa p̃incipienteq; (quam procatarcticam vocant) oriatur. Non est tamen id signum earum proprium. Nam & aliarum quædam, à causa manifesta gignuntur, quæ nimirum præcessit. Inseparabile verò ac proprium ephemerarum est, vrinæ statim prima die concoctio: pulsusq; ad magnitudinem & celeritatẽ effatu dignam accedens: ita vt frequentia à proportione deficiat secundum externam quietem. Est autem & magis inseparabile & proprium, q nullo modo ad celeritatem ea pars pulsus, quæ dicitur systole, tendit: & si aliquando contingat hoc, minimum ac vix perceptibile existit, parumq; à naturali tenore mutatum. Sed & caliditatis suauitas, proprium atq; inseparabile est

Ephemeræ oẽs oriuntur a procatartica cã.

Ephemerarũ vrina & pulsus qualis.

Ephemerarũ calor ẽ perpetuo suauis.

huiuscemodi febrium indicium. Inseparabile quoq́, æqualis atq́ incompressus ascensus, in calore simul & pulsibus: non tamen proprium, quum & aliis quibusdam adsit: sicuti etiam consistente febre mediocritas. Neq́ enim hoc etiam est ephemerarum proprium: quanquam eis maximè inest. Proprium præterea, inseparabileq́; ephemerarum indicium est, cum sudore, aut rore, aut aliquo optimo vapore inclinatio, quam sequatur integritas. Atq́ hæc quidem est communis ephemerarum febrium dignotio. Earū verò quæ ex aduerso ab ephemeris distinguntur, quædam in putredine humorum consistunt: quædam solidas animalis particulas occupant. Atq́ has sanè Medici febres hecticas appellarūt, vel quia firmæ atq́ fixæ, perinde ac habitus, sunt: vel quia corporis habitum comprehenderūt: sic enim partes solidas vocitant. Primum autem & proprium, non tamen inseparabile, putridarum febrium est signum, quod nulla procatarctica causa eas antecedit: id quod neutri aliorum generum inest. Quandoquidem ephemeræ omnes oriuntur à procatarcticis. Hæcticæ autem, quando sine his gignuntur, minimè ab initio inuadūt. Vbi quis igitur citra manifestam, præincipienteḿq; causam cœpit febrire, scire oportet eius febris causam in humoribus esse. Interdum tamen aliqua ex procatarcticis causis sui ratione febrem accendit ephemeram: succedit autem altera ex putredine humorum, vbi quod afficitur corpus & impurum, & superflui humoris colluuie redundans fuerit. Successionis autem ipsius, una quidem propria inseparabilisq́; dignotio habetur, quod febris ephemera ad integritatem non desinat. Contingit verò aliquādo, vt per vigorem ephemeræ, ac multo magis per declinationis initiū, signum aliquod permutationis cernatur: videlicet si ea tranquillitas absit, quā adesse oportebat. Initium autem sumere à rigore febrem, vbi nec insolatus, nec præcessit aliqua refrige-

Ephemerarū inclinatio accidit cum sudore vel rore.

Putridæ febres.

Hecticę febres occupant solidas corporis partes.

Putridas febres nulla procatarctica antecedit causa.

Putrida febris quādo succedat ephemeræ.

Ephemerā permutari in putridā, quibus dignoscetur indiciis.

ſeparabilis. Comitatur tamen magna ex parte hecticas febres: nonnunq̃ verò etiam duo genera alia, ſymptomate aliquo interueniente. Quippe durities accidit arteriarum tunicis, aut ob congelationem, aut tenſionem, aut ſiccitatem. Congelationes igitur, vehemẽtes algores efficiunt: tenſionem verò, inflammatiões, & duri tumores, & neruorum diſpoſitio inflammationibus correſpondens. At ſiccitatem, euacuationes diuturnæ, & longi temporis fames, & diutinæ febres ardentes. In vniuerſum autem, quæcunq; ſolidas animalis particulas vehementer exiccant, ſicuti & hecticæ febres, arteriarum duritiem efficiunt.

Durities unde accidat arteriarū tunicis.

CAP. VIII.

AT verò hecticæ febres magna quidem ex parte ardentibus febribus ſolent ſupuenire, vſq; adeò productis, vt humorem in corpore cordis cõtentum abſumpſerint: quanq̃ fieri etiam poteſt, ut magna adhuc eius portio ſeruetur. Cæterùm illæ nõ tantùm hecticæ ſunt, ſed etiã tabidæ. Quæ verò manente adhuc humiditate gignuntur, vbi cordis occupauerint corpus, hinc maximè ſuccenduntur, quemadmodum lucernæ flamma ex ellychnio. Alio autem modo febres hecticæ oriuntur, vbi ſtatim ab initio inuadentes, ſimilem ortum cum ephemeris habent: videlicet aut ex ira, aut triſtitia, aut laſsitudine inſigni, aut ardore ſolis contractum. Quæ igitur ſic gignuntur, nõ admodum ægrè curantur. Quæ autem peruenerunt ad tabem, iis, vbi iam exquiſitè conſiſtunt, & iamdudum inceperunt, ut medeamur eſt impoſsibile. Siquidem earum natura calida eſt & ſicca: quum per eas tale quid perpetiatur cor, quale lucernæ ellychniũ, dum plurimum eſt exuſtum. Differt autem tabida febris à tabe, ſiue maraſmo. Maraſmus ſiquidem etiam abſq; febre in decrepita ætate ſolet accidere, extincto natiuo calore: id quod nihil aliud exiſtit, q̃ mors, quæ

Hecticæ magna ex parte ardẽtib⁹ ſolent ſuperuenire.

Tabidæ febres.

Hecticas febres interdum ab initio inuadere, ſimilẽ cũ ephemeris habentes generationem.

Hecticarũ nonnullas quidem facile: alias ægre curatiõem recipere.

Maraſmus.

tio difficilis, vbi præterierit principii tempus: quod nō dierum aut horarum numero, sed ipso dispositionis modo determinandum est. Cæterùm quum naturalis temperies cordis primùm inuerti inceperit, neq; nati ua humiditas protinus dissipatur, neq; virtus laborat plurimùm: sed primò fit veluti quædam efferuescētia ipsius humiditatis: quo tempore facilè est eiusmodi febrem sanare, tanq̃ nihil adhuc virtute perpessa. Tantùm autem virtus laborat, quantùm siccitas & caliditas in ipso corde ïualuerit. Iam verò, quæ febris æqualiter ab vtraq; distat, ab ea scilicet quæ exquisitè tabida existit, & ab illa in qua nihil est adhuc tale, mediam quodammodo se habet ad curationem, dubio ad partes ambas momento inclinās. Quæ autem tabidæ proximior existit, est vicinior periculo: quum quæ alteri primæ magis adhæret, non paruam salutis spem possit nobis promittere. Fingamus igitur aliquem eē correptum febre, quam præcesserant conspicuæ & procatarcticæ causæ. Si enim febris ipsa ad sequentem diem extendatur, neq; integrè desinat, neq; exaspere tur magis, ariditatem tamen maiorem in corpore repræsentet, talem hecticam fore tibi suspicandum fuerit. Quòd si & in tertio die sine cibo ꝑmanere voluerit æger, donec tertia næ accessionis præterierit horas suspectas, nihilq; effatu dignū priori accesserit febri, aut imminutum fuerit, sed tantummodo quædam exiguæ reliquiæ primæ febris procedant, permaneantq; cum ariditate corporis, & caliditate, quæ primo quidem tactu mitis sentiatur, processu verò, acris, mordax & sicca: huiuscemodi febrem hecticam esse existimandum est. Maximum verò & indubitatum erit eius naturæ indicium, si cibum homini post suspectas horas obtuleris. Statim siquidem vna vel altera hora post cibum exhibitum, quicunq; ægrotantem tetigerint, alteram febris accesionē opinabūtur adesse. Oi-

Hecticę febris inuestigatio.

bus nanq; hecticis febribus hoc proprium inseparabi leq; adest indicium, scilicet q allato cibo accendatur * calor, pulsusq; ad magnitudinem & velocitatem augeatur, sic vt videatur oborta esse incompressa quædam accessio: hoc est libera ab omni inæqualitate, qualis comitari alias febres solet. Nam tametsi in aliis non nullis febribus huiuscemodi * insultus incompressi cernantur, ii tamen absq; cibo solent accidere. In febribus autem hecticis, nunq̃ aliqua accessio conspicitur, sed perpetuò cernitur vna febris continua, vt illa quæ synochos appellatur. Ea tamen quandam veluti flammam plurimam admouenti manum possidet occursantem: pulsusq; ædit celerrimos, frequẽtissimos, atq; maximos. In hecticis autem febribus, neq; multa occurrit caliditas, pulsusq; tanto minores, rariores, atque tardiores sunt iis, qui per synochos fiunt, quanto etiam caliditas ipsa est minor. Commune itaq; omnibus hecticis febribus est, q pusillæ, & semper à principio vsq; ad finem æquales existant. Proprium autem est tabidarum siccitas. Nam sine siccitate sæpius hecticæ febres consistunt, quum minimè in tabem degenerant. Iam cæteras febres quæ incompressas accessiones sortiũtur, omnino compressio aliqua comitatur, dum cibus ingestus fuerit in accessionis principio. Hecticis autem, post cibum assumptum, quẽdam veluti inconcussum insultum fieri contingit: qui tamen non est accessio: sed incrementum caloris, atq; promotio pulsus in magnitudinem atq; velocitatem, qualis cui cunq; alteri, post cibum solet accidere. Quamobrem alteratio ipsa tandiu perdurabit, donec distributus cibus appositusq;, humectauerit cordis ariditatẽ. Postea verò corpus ad pristinum reuertetur statum, in quo antea q̃ cibus exhiberetur, conspiciebatur. Quòd si rursus nutrire velis, vel in diuersis temporibus, senties semper calorem post cibos adauctum: pulsus autẽ (ut

dictum

Hecticas febres post sumptum cibum, excandescere, exacerbariq; æqualiter.

Hecticis febribus nulla adest accessio.

Synochos febris est tota vna febris cõtinua.

Hecticæ oẽs pusillę & ęquales semper a principio vsq; ad finem existunt.

Tabidarum febrium propriũ est siccitas

Hecticas sæpe absq; siccitate consistere.

Febri cuicunq; alterari pulsũ post cibum, in magnitudinẽ atq; velocitatem.

dictum est) alteratos: vtpote quibus idem videtur accidere, quod calci & lapidibus calefactis: quorum nimirum caliditas arida per aquæ affusionem, ab humida substantia nutritur. Humida enim caliditas, q̃ sicca, vires habet non parum euidentiores. At verò siccam in hecticis febribus esse caliditatem, quas consequitur tabes, hinc constat, ꝙ nullus eorum qui habitu corporis sunt humidiori, statim ab initio huiuscemodi febre correptus fuerit. Quicunq; autem sunt natura sicciores, ac præsertim si temperiem etiam calidiorem sortiantur, vitamq; elegerint in laboribus, vigiliis, curis, tenuiq; victus ratione, hos statim ab initio solet hectica febris inuadere, ex ira, vel tristitia, ac magis æstate, statuq; temporis calido & sicco, ac loco præterea consimili. Ac terminus talium hecticarum principii est, si eo tempore, quo solent ephemeræ ad integritatem desinere, non solùm istis nihil tale accidat, sed siccitas ẽt manifestè intendatur. Alter verò cuiusdam veluti ipsius augmenti, atq; integræ perfectionis terminus, est tertiæ diei accessio. Nam si tunc nec altera accessio superuenerit, neq; ægrotus absq; febre fuerit, adaucta insuper siccitate, proculdubio hic hectica febre laborat: quæ progressu temporis cito ad tabidam conuertetur, nisi rectè curetur. Terminus autem permutationis ipsius ad tabem est, dum pulsus debilis simul atque durus sentietur, qui quidem necessariò etiam erit paruus & frequens: non tamen propterea febris dicitur tabida: sed ob id potius, ꝙ debilis atq; durus existit. Debilitas siquidem, vehementem sequitur febris intẽperantiam: durities autem, ariditatẽ. Si igitur huiusce modi affectus cor occupauerit, hinc febre tabida necessum est animal laborare. In eandem verò incidunt febrem ex ardentibus atq; acutis febribus plures, qui rectè curati non sunt: quiq; quum egerent potione frigidæ, non solùm eã nõ biberunt, sed nullum etiam

Hectica statim ab initio, qui prehendantur.

Tabida febre tunc laborabit aĩal, quum calor hecticus iã ipsum cor occupauerit.

aliud refrigerans medicamen applicuerunt thoraci et p̄cordiis. Quin etiam hepatis ac vētriculi inflāmationibus, nisi rectè curentur, tabes supenire consueuit: affectione ipsa cordi communicata. Si quidem tabe corripitur cor, interdum quidem ex se ipso: sicuti per excādescentias, vehementesq́; atq; diuturnas tristitias: nonnunq̄ verò ex ardentibus febribus: aliquando autem ex pulmonis ac thoracis affectibus: ac p̄sertim ex empyemate & phthisi: atq; adeò, ex diuturnis nobilium partium inflammationibus. Similiter in lięteria & diarrhœa, si vel ab initio statim, vel progressu tēporis, febris inuaserit, tabidæ postea febres succedūt. In vniuersum autem, quandocūq; præexiccatum cordis corpus febrilem caliditatem susceperit, & quæ cum difficultate extinguatur, tabida occupatur febre. Quare & quum arteriæ circunstantibus partibus calidiores sentiuntur, maximum sunt hecticarum febrium indicium. Vbi igitur sola per seipsam consistit hectica febris, perspicua est, an sit absolutè hectica: an simul & marasmodes. Vbi verò hectica febris vnà cum putrida coit, longè difficilius cognoscitur: quāuis ex arteriarum p̄seuerante calore, motusq́; celeritate & frequentia, eam discernere possumus.

Tabes quibus soleat superuenire.

Tabe corripi cor quibus ex causis possit.

Hecticam misceri interdum cum putrida.

CAP. X.

Porrò qui ex feruore solis inciderunt in febrim, his cutis magis ad calorem & siccitatem, q̄ pulsus ad febrilem vergit dispositionem: nam & minus sitibundi sunt iis, qui æqualem habent caliditatē: & q̄ primum manus admouetur, ingens calor percipitur. Cōtra res se habet in iis, qui ex cute densata & astricta laborant: nam in eis reaccenditur calor. At qui ex feruore solis ægrotāt, his maximè deuri caput videt: plusq́; ex balneis frigidis vtilitatis & delectationis percipiūt. Oculi quoq; in eis rubicundiores & calidiores cū quadam ariditate videntur, si quidē sine grauedine ac de-

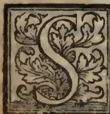
Febris ex insolatu.

Febris ex cute astricta.

stillatione affligantur. Est autem minus calida cutis iis qui ex frigiditate febricitant: corpusq́; eis in maiorem tumorem attollitur: ac nullus in fronte squallor, qualis illis qui ex insolatu febricitant, sine plenitudine capitis. Siquidem magna ex parte his solet caput repleri, nisi quis purum, materiæq́; inutilis expers corpus possideat. Solis quippe his caput calfieri contingit, sine aliqua plenitudinis noxa. Febris ex frigiditate.

GALENI PERGAMENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM. LIB. II.

CAP. I.

SVPEREST autem nunc, vt de differentiis febrium quæ ex humorum putredine oriuntur, similiter disseramus: idq́; vbi admonuerimus prius, non sat esse (quemadmodum multi opinantur) ad omnium febrium generationem si in corpore amara bilis redundet. Alioqui laborantes arcuato morbo, ad vnum omnes maximis corriperentur febribus: id quod nequaq̃ contingit, priusq̃ bilis quæ in illis copiosissima est, computrescat. Absurdum etiam est credere, in quartanis & quotidianis febribus exquisitis, aceruari bilem amaram, quemadmodum in tertianis, atq; in causonide: quum in illis nullum talis succi vestigiũ adsit. Etenim febres tertianæ magna ex parte in corporibus natura magis biliosis fiunt, in ætate vigenti (quæ omnium biliosissima est) tempore æstiuo (in quo dominatur is humor) in locis præterea quæ calidam & siccam temperiẽ pos- Tertianæ febres qbus naturis magis sint familiares

sident, in similiq; aeris ambientis constitutione, ac breuiter, in homine q laborib⁹, curis, vigiliis, æstu, tenuis victus ratione, eademq; calida & sicca, ac deniq; medicaminum calfacientium & exiccantiū immodico vsu fuerit commaceratus. Quotidianæ verò, naturis in quibus pituita superfluit, sunt familiares: in hyemeq; præcipuè, atq; in omni locorum & temporum statu frigidiori atq; humidiori, gignūtur. Ex ætatibus porrò, senilem atq; puerilem infestant magis: præsertim si accedat otiosa vita, quam crapulæ comitantur: atq; etiam si post pituitosos cibos, quispiam balneis vtatur. Neq; etiam ii qui quotidiana febre tenentur, amaram euomunt bilem, nec per ventrem inferiorem aut sudores illam excernunt, quod in febribus contingit tertianis. Hæ siquidem flaua bile putrescente gignūtur. At quotidianæ ex pituita: quemadmodum quartanæ ex atra bile ducunt originem. Proinde corporum naturæ magis ad atram bilē procliues, ex ætatibus, præcipuè declinans: ex anni verò temporibus, maximè autūnus, ac breuiter victus vniuersus frigidus atq; siccus, quartanis febribus originem præstant. Quare & rigor qui vtrunq; genus febris antecedit, haudquaq; similis est: * sed qui in tertianis quidem accidit, representat sensum causæ efficientis, veluti rei cuiusdam pungentis, ferientisq;. Qui verò in quartanis, tanq; refrigerantis. Porrò febres intermittentes, quæ nimirum ad integritatem desinunt, ortum habent ab humore qui per omnes corporis partes suo motu defertur. At in ɔtinuis, humor delitescit atq; continetur in venis.

Quotidianæ febres quibus naturis magis sint familiares.

Tertianę fiunt a flaua bilę cō putrescente.

Quotidianæ fiunt a pituita.

Quartanis febribus quæ originē ɔstent.

Rigor qualis tertianis, quartanisq;.

Intermittentiū febrium, & cōtinuarū discrimen.

CAP. II.

INtermittentium igitur tres sunt omnes numero differ, quotidiana, tertiana, & quartana: quotidiana quidem, ex pituitæ: tertiana autē, ex flauæ bilis: quartana deniq;, ex atræ putredine propagata. Continuarum autem quæ ex flaua bile proueniunt, duplex spe-

Intermittentiū febrium tres differentiæ.

Continuarum spēs duplex.

tes habetur: vna quidem, earum quæ appellantur synochi: quarum vniuersum tempus vnica accessio existit, à principio vsq; ad finem extensa: altera verò earum quæ idem cum genere nomen habent, cõtinuæq; dicuntur, atq; in pluribus * particularibus circuitibus continentur. Earum igitur quæ appellantur synochi, tres differentiæ connumerantur. Nam earum quædã à principio ad finem vsq; perseuerant æquales: quædã paulatim augentur: aliæ decrescunt, atq; minuuntur. Vnde nonnulli primas quidem homotonas acmasticasq;: secundas epacmasticas: tertias paracmasticas: hoc est vniformes, inualescentes, & decrescentes, nominant. At continuarum duæ sunt differẽtiæ primæ. Siquidem earum nonnullæ quidem, tertio quoq; die inualescunt exasperanturq;: referentes naturam tertianæ febris: aliæ verò etiam die intermedio exacerbationem faciunt: Neutræ tamen harum ad integritatẽ desinunt. Earum igitur continuarum quæ die intermedia accessionem faciunt, nonnullæ quidem formam quotidianarum seruant, duas inuicem accessiones simillimas conficientes: aliæ verò, quum duas dissimiles faciant, simillimam primæ tertiam efficiunt: atq; secundæ quartam: instar duarum tertianarum progredientes. Hæ igitur, ex biliofo magis: alteræ verò quæ singulis diebus similem accessionem faciunt, ex pituitoso humore consistunt. Est & tertium genus febriũ continuarum, quæ perrarò tamen eueniunt, quarum accessiones quartanarum figuram progredientes ostendunt: nec desinunt tamen integrè. Quemadmodũ autem febris tertiana aliquando fit duplex, & aliqñ triplex: sic hæc etiã non duplex modò, sed triplex potest euadere.

Synochi vniuersum tps est unica accessio.

Synochorum tres differentiæ.

Homotonę febres.

Acmasticę feb.

Epacmasticæ feb.

Paracmasticæ, feb.

Cõtinuarum duæ dñæ.

Cõtinuã quartanam reperiri perrarò.

CAP. III.

Quæ igitur à flaua bile per sensibiles corporis partes delata oritur febris, ea cum rigore inuadit, atq; ardẽtis febris similitudinem gerit, & bilio-

Tertianæ feb. symptomata.

sis vomitibus, aut deiectionibus, aut sudoribus, vel horum quibusdam, vel omnibus simul, soluitur. Huius febris accessio duodecim ad summum horarum æquinoctialium interuallo finitur. Vocamus autem ipsam exquisitam tertianam, quæ in temperatura laborantis biliosa, & anni tempore, & regione, & victus ratione calidis & siccis consistit. At verò copiosior bilis, ea quæ pauca est, longiorem facit accessionem: tenuis autem, crassa breuiorem. Sic & vigor, maior quidem, breuiorem: imbecillior autem longiorem. Præterea corporis dispositio, rara quidem, breuiorem: densa verò longiorem. Tempus autem intermissionis in hac febre, nullum habet humoris putrescentis ex pulsu perceptibile indicium, in die, aut nocte, quæ consequitur accessionem. Quum verò parumper succenditur, vix agnosci potest in primis diei aut noctis subinde sequentis partibus. Manifestius autem circa fines ipsius diei vel noctis: atque adhuc manifestius die proxima, quæ videlicet antecedit accessionis diem vel noctem. In illa verò iam signum euidentius apparet, ac multo etiam magis accessione iam incipiente: atque adhuc plus, inualescente febre. Quum verò iam consistit, minus quàm quum augebatur: multoque minus vbi iã declinauerit.

Tertianæ exquisita quæ.

Accessiões febrium quæ faciant breuiores, longioresque.

CAP. IIII.

EST & alia exquisitæ simplicitatis febris, quæ ex putrilaginosa pituita ortum habet, per sensiles à natura partes impulsa. Incipit autem à refrigeratione extremorum, & horrore magis quã rigore. Cum difficultate per [illegible] accenditur calor, ac longum consumit tẽpus, dum inualescendo peruenit ad summum. Quoniã verò is ex quo cõstituitur humor, frigidus ẽ & humidus, ac præterea lentus & tenax, iccirco ægrè accenditur, ac tardè mouetur, sæpiusque ĩ foraminibus hæret. Opprimit autem atque aggrauat aliquando virtutem: vnde inæquales ac debiles magis, paruosque efficit pul-

Quotidianæ febris descriptio.

ſus, quum primùm acceſsiones inuadunt, atq; in primis incrementi partibus. Fiunt & in biliosa febri circa acceſsionum principia, ſinguli quos diximus pulſuum affectus: in ea tamen ſtatim deſinũt: cætera verò, nec non inæqualitas, plerunq; tali febre inuadente nõ adſunt. At poſtq̃ ceſſauerit rigor, nõ multum poſt calor accenditur, veluti ignis effulgens, purusq́; , omnis fumoſæ fuliginis expers. Pituitoſi autem humoris caliditas, ignem humidum ex accenſis lignis viridib⁹ refert. Iccirco & * exiguæ euacuationes ab ipſo, & acceſsionis ſpatium longius producitur: neq; intermiſsionis tẽpus eſt adeò vt in tertiana ſyncerum, ſed humoris putrefacti ſeruat indicium. Attamen quum exquiſitè ſuã naturam ſeruauerit, pleriſq; & mihi non rarò videtur habere puram intermiſsionem. Hæc febris naturas cõſequitur corporum & tempora, & loca, & ſtatus, arteſq́;, & victus rationem, aliáq́; omnia prorſus alumna pituitæ. Accenditur autem ſingulis diebus, etſi minus calida ſit, q̃ biliosa tertiana. Hæc enim, quũ humorem habeat minimo negotio inflammabilem, facileq́; quicquid ex eo efferbuerit, totum propter ſubtilitatẽ in acceſsione expurgetur, ad puriorem quandam integritatem terminari videtur: atq; exiguum quoddã veſtigium poſt paroxyſmũ, putridæ caliditatis relinquere. Quæ autem ex pituita febris accenditur, in acceſsionum declinationibus nõ expurgatur integrè, neq; parum relinquit eius quod veluti ſuccendi videtur: ac proinde intermiſsio eius longè deterior eſt: ac ſecundæ acceſsionis multo magis feſtinat inſultus.

Tertianæ & quotidianæ diſcrimen penes ſenſum caloris.

Quotidiana accenditur ſingulis diebus, quia in acceſsionum declinationibus nõ expurgatur integre, vt exquiſita tertiana.

CAP. V.

Tertium febrium intermittentium genus eſt exquiſita quartana, quum ex ſolo atræ bilis humore gignitur, qui frigida & ſicca conſtat temperatura. Succẽditur autem paulatim, velut lapis aliquis, aut corpus ſimiliter frigidum atq; ſiccum. Vbi verò aliqua ex eo

Quartana exquiſita gignit ab atra bile.

possibile arbitrabant veteres, oriri absq; febre rigorē.

CAP. VI.

EX genere quotidianarum est febris quam Hepialam vocant, vbi simul & febriunt, & rigent ægri, atq; eodem tempore in toto corpore vtrunq; sentiūt affectum. Oritur autem hæc febris, ab humore illo, quem vitreū Praxagoras vocat, quiq; est species quædam pituitæ, satis frigidus atq; tenax existens. Siquidem omnis frigidus atq; humidus succus, ad pituitæ appellationem refertur. Cuius tamen plures sunt differentiæ. Est nanq; vna species pituitæ, vsq; adeò frigida, vt quū detinetur alicubi, dolores acerbissimos excitet. Atq; hæc sanè vitro fuso est persimilis. Est & alia pituitæ species haudquaq̄ exactè frigida, quām plerīq; cum screatu expuunt: sensibilem habens dulcedinem. Accedit tertia species pituitæ, quæ sentitur expuentibus acida: estq; min⁹ frigida, q̄ quæ dicitur vitrea: magis verò q̄ dulcis. Præter has species, est salsa aut ob putredinem, aut ob serosæ humiditatis mistionem. Ex qua quidem febricitantes, non rigent, sed tantummodo horrent. Acida verò ac vitrea pituita, si per partes sensiles deferatur, rigores citra febrem inducit. Quòd si modica aliqua in ipsis fiat putrefactio, febrem Hepialam concilliant. At si vehementius putrescant, rigor quidem antecedit, febris verò sequitur, à multitudine caloris frigida materia deuicta. At putrescente dulci pituita, rigor minimè antecedit febrem.

Hepiala ē ex genere quotidianarum.

Hepiala oritur a vitrea pituita.

Pituitę quatuor species.

Hepialam fieri etiam a pituita acida.

CAP. VII.

POrrò si pituita putrescens misceatur amaræ bili, duplex vt causa, sic etiam dispositio iungetur. Alter siquidem humor afferet quotidie accessionem: alter verò tertio quoq; die. Itaq; alter quidē dies, duas accessiones habebit: alter verò, vnam duntaxat: nisi accessionum tempora sibi mutuò cohæreant: cohærētibus siquidem, fiet vna febris confusa, quæ neq; puræ

Tertianæ feb. & quotidianæ mistarum, quatuor coniugationes.

tertianæ, nec quotidianæ formam præ sese feret. Quoniam verò vtriusq; febris duplex species est, quatuor ex ipsis fient coniugationes. Vna quidem, in qua tertiana quotidianæ intermittenti miscetur: altera, i qua tertiana quotidianæ continuæ iũgitur. Tertia, in qua quotidiana intermittens tertianæ cõtinuæ miscetur: quarta deniq;, in qua permiscetur quotidiana cõtinua tertianæ continuæ. Harum verò nuper dictarum coniugationum omnium, duæ sunt differentiæ: quum aliquando quidem in eandem horam accessiones occurrant: nonnunq̃ verò diuersis temporibus superueniãt. Cæterùm ex accessionis forma, nõ ex periodorum simili proportione, cognoscenda ipsa febris venit. At quæ singulis diebus accenditur atq; intermittit febris, ea amphimerina, hoc est simpliciter quotidiana vocetur. Quæ verò, intermissionem non habet, continua quotidiana dicatur. Idem etiam & in aliis febribus est faciendum iudicium. Iam verò, ex quotidiana continua, & tertiana intermittente, hemitritæi natura constat. Quum igitur tertianæ insultus cũ rigore inuadat: quotidianæ autem continuæ, sine rigore: sanè si ambæ in vnam horam (quod interdum per hemitritæum cõtingit) conspirent ex æquo, febris cõflata ex vtraq;, horrorem præ se feret; rem quidem rigore minorẽ; sed maiorem refrigeratione. Quo circa dimidiam hemitritæi portionem vtraq; illarum febriũ (dico quotidianæ continuæ, & intermittentis tertianæ) occupabit. Est autem hemitritæi duplex generatiõis modus. Nã aut illarũ febrium accessiones in vnam eandẽq; horam coeũt, q̃ altera quidem anticipet, atq; altera protrogetur: vel statim ab ipso initio ambæ febres miscentur & confunduntur. Quæ igitur fit, in vnum tempus conspirante vtraq; accessione, vnum dũtaxat hemitritæi naturæ paroxysmum sortitur: altera autem omnes, à principio ægritudinis, vsq; ad finem: quæ febris

Amphimerina febris.

Hemitritæus cõstat ex quotidiana continua, & itermittente tertiana.

Hemitritæum inuadere cum horrore.

Hemitritæi duplex generationis modus.

maximè ab omnibus hemitritæos vocatur. Qui autē intermittentis tertianæ & quotidianæ continuæ formam per se cognorit, facilè complicatas per symptomata propria distinguet. Porrò quæ nā ex eis complicatis citius sit habitura finem, ex ipsarum specie, accessionis prolixitate, magnitudineq;, præterea ex more, motu, reditu periodorum, necnon ex concoctionis & cruditatis indiciis, coniecturandum.

CAP. VIII.

Febris igitur, quæ ex intermittēte tertiana, & quotidiana continua, composita est (quā hemitritæū vocamus) aut flauam bilem habet exuperantem: atq; ob id, in ea fiunt tertianæ febris accidētia maiora: aut hæc quidem parcior, pituita verò abundātior existit: ob idq; quotidianæ continuæ affectus firmiores: aut neuter horum humorum alteꝝ vincit, sed ambo æqui pollere vidētur: id quod in exquisitis hemitritæis, hoc est semitertianis, contingit. Ergo si in mistione ipsa p̄ualuerit febris tertiana, horridior fit tota febris, & nō nihil sibi in inuasione rigoris associat. Confestim verò & feruidior est huiuscemodi febris, & incendii plus habet, magisq; ad summum festinat: & aliqnid bilis p vomitum, aut per aluum, aut per sudores excernitur. At si altera ex pituita febris sit p̄potentior, tunc frig⁹ vehemētius extremas occupat partes, & pauci adsunt horrores, ac pulsus magis, & diutius comprimitur: tardiusq; accessio inualescit, ac longum post tempus consistit: non tamen aut sitim, aut magnum adfert incendium: nec in ea, vt in alia, bilis excernitur. Itaq; in hemitritæo exquisita, quæ ex æquali duarum febrium (quandoquidem humorum duorum) temperatura ē composita, veluti pugna quædam inter varios affect⁹ oritur: quum æger nonnunq̄ inualescente febre tertiana, atq; ad cutem humores pellente, incalescat vehementi⁹: remorante interim reuelleteq; intrò ipsi⁹

Hemitritæus exquisita quo modo constituatur.

motum febre quæ ex pituita ortum habet: * quum nimirum is humor sit tardi ac difficilis motus, frigida & lenta existens materia. Dicitur autem hemitritæus febris nõ exquisita, vbi aut bilem, aut pituitam habet vincẽtem. Est & alia secunda copula, commistioq́; duarum febrium, tertianæ scilicet & quotidianæ, ambarũ intermittentium: quæ similem quidem nuper dictæ accessionem facit: hoc tamẽ interiecto discrimine, quòd hæc quidem intermittatur, atq; necessariò ad integritatem desinat: quodq́; die secũda cum rigore, aut horrore, sola quotidiana febris inuadat. Quamobrem huiuscemodi febris nõ est dicẽda hemitritæus, si quidem ex numero continuarum hemitritæus existit. At si in vtroq; genere hemitritæus consistat, non hæc tãtùm, sed multæ pterea aliæ febres, hemitritæi dicentur. Cæterùm minimè ex duabus continũis, quarum altera ex bile, altera ex pituita oriatur, potest hemitritæus produci. Quandoquidem hæc commistio, febrem horridam, & quæ multas habeat reduplicationes, nõ facit. Nam quum omnis febris continua, sui quidem ratiõe, si exquisita fuerit, neq; horrorem habeat, neq; rigorem: certè quæ ex ipsis componitur, haudquaq̃ horrida fiet. Necessum igitur est, si horridus simul atq; continuus sit hemitritæus futurus, ex duabus ipsum febribus generari: quarum altera sit intermittens: altera verò continua. Proinde tertiana mista quotidianæ continuæ, hemitritæum producit: quam febrẽ neq; vtraq; ↄtinua, neq; vtraq; intermittens efficere põt. At verò si quotidiana intermittens, misceatur tertianæ continuæ, oriri poterit continua simul atq; horrida febris. Hæc tamen contrario modo se habebit q̃ prior: quoniam continuitatem quidem, ex bile obtinebit: horrorem verò, ex pituita: reduplicatiões autem, ex pugna mutua: ac tunc pſertim, quum humores æquas vires habuerint. Porrò quæ de biliosa & pituitosa febre si-

Hemitritæus non exquisita quando dicat.

Hemitritæus ẽ continua.

radicit sibi libro de typis

Continuæ feb. nec horrorem, nec rigorẽ faciunt.

Hemitritæi ortus.

mul nuſtis conſcripſimus, ea transferentes ad * melancholicam, póterimus ipſius cum vtraq; illarum cō miſtionem & confuſionem ſimiliter coniecturari. Voco enim complexionem, dum inuadunt differentibus horis: confuſionem verò, ſi eodem tēpore inceperint. Tres itaq; ſimul febres complecti quiſpiam & confundere poterit, ipſe per ſe, ex iis quæ diximus, contemplationem exorſus. Nam horum omnium principiū, fons, atq; elemētum eſt, ſingularium febrium formā, atq; figuram exquiſitè cognoſcere: id quod perfacile exiſtit, quum tres tantùm exiſtant numero: nēpe quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita gignitur. Quare ſingulæ duas habent differētias, continuæ ſcilicet intermittentis q;: ita vt omnium quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant ſex numero differentiæ. Quòd ſi quæ alia acceſſerit particulatim pter has differentia, ea vel ex multitudine humoris, vel ex quantitate vel qualitate putrefactiōis, ac pterea ex modo motus, & particula in qua putredo conſiſtit, habebit originem. Iam verò, quæ intermiſſionem habuerint minorem febres, nempe acceſſione ipſa in longi⁹ tempus producta, eæ ſanè extenſæ vocantur: quæ tamen in eo q̃ magis aut minus, varias dr̄ias recipiunt. Ex acceſſionis aūt & intermiſſiōis ſpatio, opportunū ad exhibendum cibum tēpus, cognoſcit. CAP. IX.

Febrium complexio, & confuſio quid.

Putridarum febrium vniuerſæ drīæ ſimplices, ſenario numero ambiuntur.

QVum autem oriri ſoleāt ephemeræ, ſanguine nō putrefacto, ſed tantummodo calefacto: inueſtigandum nobis iam eſt, ſi putreſcere illum aliquando contingat, quæ nam ſpecies febrium gignatur. Porrò ab aliena caliditate exoriri putredinem, rectè profeſſus eſt Ariſtoteles. Vocat autem alienam, externā: non familiarem, neque natiuum. Hæc ſiquidem coquere nata eſt: illa verò corrumpere, * quòd eſt putrefacere. * Incaleſcit autem externo calore ſanguis, & in ſolari deuſtione, & peſtilenti aeris ſtatu, atq; in febrib⁹.

Ephemeras interdum oriri a ſanguine calfacto.

Putredo ab aliena producitur caliditate.

Calor natiuus coquere: alienus corrumpere eſt natus.

Sanguis quando externo calore ĩcalescat.

vniuersis, quacunq; ex cã nascanť. Vbi verò in aliqua corporis parte sanguis plurimus accumulatus, eiusdẽ partis vim superat, corrumpi consueuit: pſertim si in paruis vasis propter crassitudinem cõstipetur, aut ob multitudinem impingatur: quemadmodum videre est in vniuersis inflammationibus: in quibus sanè duabus de causis ipse sanguis corrumpitur: & quia scilicet nõ difflatur, & quia à natura non vincitur. Nõnunquàm itaq; sanguis in inflammatis particulis subire potest putredinẽ: ex qua simpliciores quidem, q̃ ex aliis humoribus febres oriuntur: similem tamen accessionũ proportionem seruantes, qualem tertianæ febres ostendunt. Sic enim in iis qui laterum inflammationes patiũtur, est obseruatum: quo tempore maximè rubidũ expuunt. Quòd si sanguis supra modum assetur, pars quidem eius subtilior, ac pinguior, omnino in flauam bilem conuertitur: crassior autem, ĩ atram quod in iis tumoribus, qui carbunculi appellanť, videre licet. Igitur pro varietate humorum in quos conuertitur sanguis, febres fient, sola bonitate vel malitia differentes. Illæ siquidem quæ sanguinis consequuntur transmutationem, sunt simpliciores, tum in reliquis, tum in caliditatis qualitate mitiori. Nã & si se plurima manui tangenti offert, est tamen omnino mitis, sicuti quæ in balneo contrahitur. Semper enim multitudo febrilis caliditatis, in multitudine effluxus consistit. Quòd verò tangenti manui calor molestus sentiatur, id prouenit ex humoris acredine. Si igitur calor & vapidus, & minus insuauis videatur, à sanguine proficiscitur. Qui verò molesti, rodẽtes, atq; mordaces existunt, consequuntur vtranq; bilem. At vbi in primo occursu, aliquid magis vaporosum, q̃ acre, se repræsentat manui: sed per moram paulatim crescit mordacitas, eaq; admodum inæqualis, perinde ac si per cribrum excolari videatur: ex pituitæ putredine oriri talem febrem ne

Sanguis in ĩflãmatis particulis duplici de causa corrumpitur.

Febres a putredine sanguinis ortas, simpliciores esse q̃ ab aliis humoribus.

Sanguinis supra modum assati partem pĩguiorem infla uã: crassiorem, ĩn atram bilẽ conuerti, atq; vnãquãq; ipsarum pro natura sua febres accendere.

Febres ortas ex permutatione sanguinis ĩ alios humores mitiores cæteris putrididis esse.

Febres putridas ex tactu diiudicandi ratio.

dubites. Indaganti autem mihi, cur in febribus aliis calor æqualis occursat: quæ verò ex pituita ortũ habẽt, talem caloris inæqualitatem ostendunt, tenacitas & pituitæ crassitudo, quæ dissoluitur ægrè, visa ẽ esse in causa. Siquidem ex eo humore, sicuti ex aliis omnib⁹, ea pars prima omnium expirat, quæ iã attenuata fuerit: vix autem attenuatur, quod valde crassum existit. Quòd si etiam natura frigidum fuerit, tunc difficultas augetur: ac proinde nõ totus humor, nec ex omni parte æqualiter, sed ex illa tantùm, in qua putredo inualuerit, efflatur: atq; attenuatum effertur.

Pituitosæ, feb. cur inæqualitatem caloris tactui obiiciãt

CAP. X.

SOlent autem per circuitus affligere, quemadmodum febres, alii etiam morbi particulares: ut lippitudines quædam, nonnulliq; aurium, capitis, necnõ articulorum dolores. Vt igitur per hosce affectus videre licet, venas quidem in partibus quæ exacerbantur in tumorem attolli, atq; inflammationem augeri, doloresq; intendi, ac deniq; affluxum materiæ inutilis ad exteriora fieri: sic etiam in interiorib⁹ oportet imaginari ea omnia, quæ quum minimè cadãt sub sensum nostrum, eandem tamen cum illis perpetuò analogiã sortiuntur. Itaq; in laterum & pulmonis inflammationibus, circa accessionum quidem principia, tumores increscunt: in declinationibus autem, euaporãt, & submittuntur. Porrò alibi à nobis est proditum, esse quatuor naturales potentias, à quibus dispensantur tum plantæ, tum animalia. Quarum prima quidẽ est, similium attractrix: secunda, eorundem retentrix: tertia post has, alteratrix: quarta deniq;, alienorum expultrix. Duplex autem est in omnibus rebus alienum: alterum quidem, qualitate: alterum verò, quantitate. Aceruatur autem hoc, ob earum potentiarum quæ in membris sunt, vel imbecillitatem, vel robur. Etenim si æquè valentes ipsæ partes extiterint, & meatus qui

Affectus infestantes per circuitus.

Naturales potẽtiæ a quibus dispensantur, tum plantæ, tũ aĩalia sunt quatuor.

Alienum duplex.

Excrementa, qñ aceruari cõtingat.

Sanitate quando fruetur membra.

inutilem materiam deducunt, secundum naturam se habuerint, tunc membra sanitate fruentur. Vbi verò plus assumptum fuerit, q̃ alterari posit, omne id quod superfluū est, à virtute expultrice trusum, excernitur. Quòd si hæc imbecilla fuerit, in eodem residet loco: ac si multum sit, grauat, distenditq;: sin acre, exedit ac mordet: sicuti & quod calidum est, calfacit: quod frigidum, manifestè refrigerat. Solet autem sæpe excrementum ab aliis in alias partes trāsfluere: fortioribus nempe id semper à se pellentibus: suscipiētibus autem imbecillioribus. Qui motus non cessat, donec in eas quæ omnium imbecillime sint, oberrans humor inciderit. Hinc verò ad fortiores relabi est impossibile. Icci rco per plethoras atq; cacochymias, imbecilliores particulæ, infestari solent variis fluxionum affectibus. Nihil igitur mirum, vel cerebrum, vel vniuersum caput, excrementum in se collectum, ad partes imbecilliores expellere, veluti ad aures, oculos, tempora, labra, dētes, malas, palatum, gingiuas, gurgulionem, paristhmia, aut deniq; ad glandulas illic consistentes. Quòd si ex his nihil imbecillitatem patiatur, ad pect⁹, pulmonem, fauces, gulam, ventriculū, ipsa fluxio delabitur. Sicuti igitur causa talium omnium morborū sæpenumero est caput, ita & eas quæ in iecinore ac liene fiunt inflammationes, aliquæ partes vicinæ, vel ét ex remotioribus aliqua vna, vel plures, generant, augent, immittunt, ac per circuitum exasperant. Qui igitur nescius non fuerit, primam inflammationis originem, ex fluxione in hepar incidente, suum ortum traxisse: ac q deinceps exacerbetur, causam in ipsa parte patiente consistere, vtiq; is non mirabitur in febribus quæ accenduntur ex hepate, ordinis proportionem. Confluit autem materia inutilis interdum quidē (quatenus dictum est) impulsa ad infirmiores particulas: interdum ab illis attracta. Etenim calor natura est aptus

Excrementa semper a fortioribus ad partes omniū imbecillimas trudi.

Febres ex hepate accensę.

ad conciliandas

ad conciliandas ac recipiendas fluxiones. Proinde in corporibus plenis, aut in qbus excrementa redundãt, magna portio ad eas defluit partes, quæ ĩcaluerint vehementius. In iis autem q̃uæ superfluitatibus vacant, admodum pauca. Non parum verò & ad partes dolẽtes humoris solet confluere. Videntur itaq; manifestè fluxionum causæ, quæ ex ipsis partibus laborantibus originem trahunt, esse duplices: quarum altera est in ipsis accensa caliditas: altera excitatus dolor. At verò, q̃ melius sit, aut deterius, quod ĩfluit, ex partibus mittentibus pẽdet: q̃ plus, vel minus, tum ex iis quæ mittunt, tum ex eis quæ recipiunt. Hæ igitur sunt differentiæ fluxionum, quæ sine partiũ, quæ fluxiones admittunt, imbecillitate cõsistũt. Aliæ verò, & propter harum imbecillitatem, & propter earũ robur, quæ excrementa transmittũt. Cæterùm omnes quæ citrà vulnus, & contusionem, partibus adueniunt inflammationes, ex recrementis quæ à fortioribus membris propulsantur ad infirmiora, gignuntur. Vbi autem consti pata excrementa in particula inflammata putruerint, calor quidam præter naturam accenditur, qui ab inflammato membro in alia illi vicina, atq; ab his ĩ alia, successione quadam, extenditur: donec ad cor aliquãdo ipse calor perueniat. Porrò vbi superfluitas quæ ab vna in alteram partem transfertur, adeò copiosa & vitiosa est, vt facultatem recipientis particulæ opprimat, dissoluatq;, sic vt iam nequeat vincere, quę antea vincebat, tunc certè necessum est, vt ipse etiam putrescat sanguis: idq; ratione duplici, * & quia humori, qui à proprio calore non vincitur, nihil amplius superest, nisi vt in putredinem transeat: & quia cum superfluitatibus putrescentibus simul ipse putrescit. Quòd si nec tanta, nec tam vitiosa ipsa superfluitas existat, vt facultatem omnino dissoluat, atq; feriari compellat, semiputris, ac semiuitiatus ĩ tali statu reddetur sanguis:

Fluere solent humores ad dolentes particulas.

Inflãmatis particulis qũo perueniat febris.

Sanguis qñ necessario putrescat.

ob commercium quidem putrescentiũ excrementorum, ad putredinem raptus: tãtum verò in natura sua perseuerans, quantúm ab ea, quæ exornat ipsum potẽtia, vincitur. Vtcunq; verò res habeat, qui ĩ prima putredine accenditur calor, acrior atq; mordacior ẽ eo, qui naturalis existit. Tantum autem augetur, quantũ natura superfluitati suppeditat. Hæ siquidem ad eum qui ab ipsis calor augetur, ferè similem quandam rationem habent, quam ligna ad ignem. Etenim hæc minimè in infinitum vsq; tempus ad alterationem sufficiunt: sed est quidam transmutationis terminus: quum tãdiu possint exuri, q̃diu aliquid natiui caloris habuerint. Qui vbi consumptus ex toto fuerit, tunc ardere iam desinunt: & quæ supersunt reliquiæ, cineres appellantur. Eodem igitur modo putrescentium humorum caliditas permanet, donec prorsus fuerint assati. Parũ autem reliquiarum terrestrium restare ex humoribus est verisimile, quoniam in eorum substãtia humidum & non siccum præualet elementum. Quum itaq; feruentes in putredine humores à calore extenuentur, substantia ipsorũ, vbi febres consistunt, atq; declinant, in ambientem aerem discutitur: superfluitas autẽ, vel exigua remanet, vel nulla penitus: ex crassioribus quidem humoribus, pauca: ex serosioribus verò nulla. Quòd si nullam imbecillitatem pars inflãmata contraxerit, neq; iterum superfluitates accedant, ægritudo finietur, nec rursus homo febricitabit. At si illæ mittãtur denuò, aut nè mittantur quidem, sed adsit sola potentiæ imbecillitas, hominem secundò febrire est necesse. Fingamus enim, primùm quidem validam esse particulæ facultatem: interim verò easdẽ in partibus, quæ prius transmiserunt, aceruatas esse rursus superfluitates, & quãtitate, & qualitate pares, iis quas antea immiserant: certè nemini dubium est, quin eodẽ quoque circuitu ad eas expellẽdas versus imbecilliora mẽ

Excrementa fouent calorẽ præter naturã quemadmodũ ligna ignem.

Febres per circuitus moueri, vnde accidat.

bra, mouebuntur ipsæ immittentes partes. Siquidem vis excretoria, tunc primùm excitatur ad proprium opus, quando aut multitudine superfluitatum grauatur, aut qualitate pūgitur. At verò quum i lippitudine quæ per circuitus accedit, medici qui se ocularios vocant, semper oculis negotium facessant, nos aliquando purgatione, aliquando balneo, interdum meri potione, interdum missione sanguinis, atque interdum clystere vsi sumus. Qua industria nonnunq̄ statim est subsequuta sanitas: nonnunq̄ post curationem capiti adhibitam. Nam quādiu humor qui ad caput confluit similis fuerit, eadéque dispositio capitis, tandiu superfluitates æquali tempore, & similes & æquales aceruabuntur: similesq; oculorum exasperationes orientur. Quod igitur contingit in oculis, idem in pulmonis, cerebri, laterum, & aliarum partium inflammationibus accidere potest, si illis quæ superfluitates trāsmittunt, sint eodem tempore imbecilliores. Mirandum autem non est, si non iisdem statis temporibus eadem excrementa aceruentur. Nam quum is qui pro alimento sanguis defertur, non semper vsquequaq; sit similis: nec item nutriendarum particularum eadē dispositio: alii aliud sufficit tempus ad colligendam tantam superfluitatem: à qua quidem vbi primùm membri natura læditur, cogitur eam tanq̄ alienum onus protrudere.

Excretrix facultas quando moueatur.

Lippitudinem accedentem p circuitus quō curarit galen.

Sed neque ob accessionum imparitatem mirari oportet. * Nam si non eadem est nec species, nec multitudo superfluitatum, non oportet eas similiter omnibus aut accendi, aut discuti. Nam quæ plura & frigidiora, tenacioráque & crassiora excremēta sunt, faciunt accessiones longiores. Quæ autem pauciora, calidiora, & subtiliora, breuiores. Præterea, rarior quidem corporis habitus, breuiores sui ratiōe accessiones reddit: densior autem, longiores. Quinetiam potētiæ robur, minus diuturnas efficit accessiones: imbecillitas autē,

Accessionū imparitas vnde accidat.

Accessiōes lōgiores aut breuiores fieri, vnde accidat.

Accessio longissima a quibus fiat.

Accessio breuissima quãdo contingat.

in longius tempus producit. Lõgissima itaq; accessio fiet, ob materiæ inutilis multitudinem, crassitudinem, lentorem, facultatis imbecillitatem, ac meatuum angustiam. Breuissima autem, propter materiæ inutilis subtilitatem, paucitatem, potentiæ vigorem, ac laxitatem meatuum. Quum igitur primæ accessionis tempus adeò breue fuerit, vt anteq̃ superueniat secunda, iam prima quieuerit, omne id tẽporis spatium, quod secundæ principium, & primæ finem ĩteriacet, sine febre est. Si verò secunda inuadere anticipauerit, priusq̃ omnino prima soluatur, nihil ĩteruenit medium. Hoc autem fit, quum facultas membri recipientis superfluitates, sanguinem in se contẽtum, quemadmodum antea conuincit. Quòd si quando imbecillior reddatur, non solùm materia inutilis, sed sanguis etiam cum ea corrumpetur & putrefiet, ex eoq́; accendetur febris: atq; hinc orietur aliud principium earum, quæ per circuitum fiunt, accessionum. Si igitur caliditas ab excrementis orta, etiamnum perseueret, duplex febriũ seinuicem complectentium species gignetur. At si illa cessauerit, membri verò fluxionem recipientis dispositio remanserit, quæcunq; de parte mittente prius exposuimus, eadem de hac quoq; intelligantur. Nam et ipsa aliquas in se superfluitates gignet: idq́; duplici ratione, quemadmodum illa: & quia vitiosum sanguinẽ continet: & quia facultas eius est imbecilla. Eodem modo si ex aliqua quauis causa membri vis adeò debilitetur, vt is qui adiacet sanguis, illi sit potius oneri, q̃ nutrimento, cõtinget vt corrumpatur: aut si calidior sit, putrefiat. Nam si frigidus fuerit, & pituitę naturã generat, non subitò, sed tempore ad eandem veniet dispositionem. Porrò si eas quæ in ipsa genitæ fuerint superfluitates, nequiuerit particula aut coquere, aut ad aliã partem detrudere, tale sibi ipsi febriendi principiũ cõstituet, quale ea quæ transmittit alteri, affert. Nequit

autem aliò superfluitates transmittere, aut ob propriã imbecillitatem, aut propter recipientis robur, aut deniq; ob constipationes meatuum, quæ fieri à lentis & crassis, & multis humoribus consueuerunt. Quæcunq; autem naturales meatus obstruxerint, hæc necessariò putrescunt tempore, atq; etiam in causa sunt, ut in ea parte multitudo coaceruetur excrementorum, cuius solitam euacuationem & difflationem prohibēt. Vnà igitur cum illis putrescunt & alia quæ postremò aceruantur: statimq; simul omnia in membro febrilem caliditatem accendunt. At verò, vbicunq; accendit atq; augetur caliditas, illuc ab aliis partib⁹ sanguis solet cõfluere. Quo igitur tempore confluit, illas quidem priuari sanguine est necessarium: quod verò patitur mẽbrum, grauari & distendi: ipsumq; confluentem sanguinem alterari: & q aliis quæ iam putruerunt superfluitatibus permisceatur, & quod difflari, vtpote impactum, non posſit. Proinde fit, vt instar lignorum humidiorum quæ super exiguam flammulam proiiciuntur affatim, succendatur. Quod totum est accessionis principium. Vbi autem caliditas iam materiam cõuicerit, id tempus augmentum vocatur. Vbi verò calore per vniuersum corpus disperso, inflammati humores ad summum feruorem peruenerint, id accessionis tempus, dicitur consistentia. Hinc igitur, si humores fuerint tenuiores, potentia robusta, corpus rarum, maxima humorum putrescentium pars, in sudorem resoluta euacuatur. Sin verò hi crassi fuerint, & vis expultrix infirma, necnõ meatus angusti, nihil quidem defluit sensibile: sed id solùm, quod ita est extenuatum, * vt in subtilioris vaporis naturam transierit. Atq; id sanè tempus declinatio appellatur, humorũ efferuescentium difflatus quidam existens. Cæterùm quum in parte adhuc remaneat affectus, necessum est, in ipsa aliam gigni superfluitatem: quum nimirum id quod denuo

Excrementa cur neq̃at p̃s vna mittere ad aliam.

Accessionis febrilis tempora describuntur.

Declinatio accessionis febrilis, est humorũ efferuescentiũ difflatus.

ad ipsam trahitur alimentum, non conficiatur exquisi tè vniuersum. Quæ quidem superfluitas rursus à putridis excrementis in parte relictis, necnon proprio ex vitio, initium putredinis suscipit: quũq; satis caluerit, rursus ad ipsam influit, quemadmodum antea, ex reliquis animalis partibus sanguis: ac sic eodem rursus modo, principium, ascensus, status, & declinatio, alterius fit accessionis. Nec hoc per circuitus definit fieri, q̃diu in particula gignente superfluitates perseuerarit affectio: quæ quidem existit duplex. Altera quidẽ, imbecillitas partis, à qua superfluitates gignuntur: altera, quæ ex iisdem quotidie genitis ducit originem. Impossibile autem est, solui remanentem illam dispositionem, si vniuersum corpus multis ac variis excrementis refertum fuerit, ac multò etiã magis, si his accedat omnium, per quos excrementa membri excernũtur, astrictio meatuum. Sanitas autem succedet, si & meatus aperti sint, & facultas vegetior, & corrigatur affectus partis, vniuersumq; corpus nec multis nec vitiosis humoribus opprimatur. Nã q̃diu hæc pdurauerint, tãdiu accessionum circuitum perseuerare est necesse. Quemadmodum in mulieribus accidit, in quibus q̃diu æquales ac similes menstruorum causæ perstiterint, idem circuitus seruabitur. Earum igitur febrium, quæ p circuitum accessiones faciũt, nescio an aliqua fuerit nobis omissa causa: aliarum autem quæ carent ordine, nonnullæ ex transmutatione humoris, nonnullæ ob vict' errorem, ad talem dispositionem deueniunt. Maximè autem transmutatur, atq; in alteram transit naturam sanguis, dum putrescit. Nam pars quidem ipsius vna fit flaua bilis: alia, nigra. Quantum verò in ægrotantiũ corpore humores mutantur, tãtum etiam accessionũ circuitus. Quæcunq; autem circa victus rationem errata ab ægrotantibus fiunt, ordinem circuituum peruertunt. Sæpe verò, ob complicationem circuituum,

Affectio ptis duplex.

Accessionum circuitus quando desinent, & quando perseuerabunt.

Sanguis putrescens, in aliã naturam transit.

Circuituum ordinem quę peruertant.

quæ à medicis ignoratur, videntur absq; ordine accessiones ægrotantibus fieri. Reliquum est id febrium genus, quæ synochi nominantur, quarum vniuersum tẽpus vnica accesſione finitur: quæ vel semper ĩ eodem vigore persistit, vel minuitur, vel augetur, donec finiatur. Hæ verò omnes ex tali causa ortum habent, qualem Praxagoras existimabat, humorum videlicet in caua vena putrefactiõem. Quanq̃ absolutior & verior hic erit sermo. Quæcunq; per circuitus aliquos ægritudinum accesſiones fiunt, ex membrorum dispositionibus ortum habent: quæ vel mittunt, vel recipiunt, vel generant, vel attrahunt superfluitates. At quæ circuitum non habent, in his nulla est corporis pars, quæ p̃cipuè sit offensa. Qui autem in venis & arteriis omnibus continentur humores, præcipuè qui in maximis, & plurimo calore abundantibus delitescunt, aut ob aliam quãuis causam, quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactionem feruentes, febrem accendunt synocham: quæ à principio vsq; ad finem nullam habet intermisſionem: ac tãdiu perseuerat, hominemq; deurit, donec humores ipsam gignentes, aut cõsumãtur penitus, aut coquantur, aut vtrunq; patiantur.

Synocharum vniuersum tẽpus vnica accesſio est.

Circuitus faciẽtes morbi, ex membrorũ dispositionibus vniuersi oriuntur.

Synoche generatio.

GALENI PERGAMENI DE MARASMO, SIVE TABE. LIBER VNVS.

ARASMVS Est viuentis corporis interitus præ siccitate. Quum autem interitus bifariam dicatur, tũ de eo qui fit, tum de eo qui iam factus est, sanè secundum prius significatum oportet appellationem accipere. Similiter etiam marasmus, hoc est ta-

Marasmus est viuentis corporis interitus præ siccitatate

Marasmus est duplex.

bes dupliciter dici poterit, nempe quum iam aliquid ta-
buit: vel quum adhuc tabescit: de qua quidem significa-
tione secunda, impræsentiarum nobis est sermo. Por-
Viuentium genera tria. rò quum genera viuentium sint tria, videlicet anima-
lia, stirpes, & semina, ac propter hæc etiam fructus: ta-
Tabes quorũ esse affectus dicatur. bem quidem esse horum affectum, propriè loquentes
dicimus, quãuis per translationem & cæteros etiam in-
teritus, quum ex siccitate proueniunt, cõmuniter ta-
Interitus modi sunt quatuor. bem appellent. Quum igitur primi & simplices modi
Elementa viuentium sunt quatuor. quibus omnia viuentia intereunt, sint quatuor, si qui-
dem & elementa substãtiæ eorum quaterno etiam nu-
mero ambiuntur, tabescere sanè ea dicimus, quæ ex
siccitate intereunt. Quòd si hæc tantùm habeant, q̃ sic
centur, altera verò contrarietas quæ inter calidum &
frigidum intercidit, intra suos terminos maneat, sim-
Tabes simplex quæ dicatur. plex ea tabes erit. At si vel caloris vel frigoris accedat
immoderatio, iam modus is interitus, duplex & com-
Tabes cõposita quæ. positus erit. Simplex itaq; tabes inediis solet superue-
Tabes simplex inediis solet superuenire. nire, tam eorum qui inediã sponte tolerant, q̃ eorum
qui præ alimentorum penuria, fame conficiuntur. Illa
verò cui frigus accessit, solet senibus euenire, vel etiã
Tabes compositæ quibus superuenire consueuerint. illis, qui malo quodam affectu senectuti simili detinen-
tur. Ea autem quæ cum calore est, in febribus locum
habet, quæ hecticæ nominantur. Nec verò impræsen-
tiarum de partibus loquimur, quæ ex aliquo sympto-
mate arescunt: sed potius quum totum corpus hoc se
Tabes fieri nõ potest, nisi animantis principiũ affectũ sit. habuerit modo. Quo circa, si tabes affectio est vniuer-
si corporis, ea fieri nequit, nisi animãtis * principium
etiam affectum sit. Quin etiam fieri non potest, vt ali⁹
affectus totum ipsum animal occupet: ab alio verò pri
cipium ipsius detineatur. Ac proinde necessum est, vt
in tabidis, ipsius cordis corpus arescat. Quocirca si in-
uenerimus causas omnes, quibus cor arescere possit,
facilè tunc nouerim⁹, an omnes tabidi ĩsanabiles sint:
an ex iis aliqui potius sanari queant. Optimum autem

huius instituti principium erit, si perscrutati fuerimus omnes causas senectæ: quandoquidem ea inter omnes tabes vsque adeò euitari minimè potest, vt esse secundum naturam videatur. Siquidem ineuitabilia sunt omnia naturæ opera: vtpote habentia necessarium suæ generationis ordinem. At non eo modo dicimus senescere esse sc̄dm naturam, quo ali, & augeri (sunt enim hæc naturæ opera: senectus autem nō opus, sed affectus quidam necessariò cōsequens illa) verùm hoc nomine, q̄ nullum vnq̄ sit visum animal, quod ortum fuerit, quin idem sit senio obnoxium. Quanq̄ non defuit nostris his temporibus philosophus quidam, qui librum ędidit, quo docebat, qua quis posset ratiōe seruari penitus senii expers. Qui tamen, postea q̄ ad octogesimum vsque annum produxit vitam, adeò gracilis & exiccatus effectus erat, vt verè faciem illam exprimeret, quam descripsit in libro prænotionum Hippocrates. Num igitur propter id siccescūt tum animalia, tum plantæ (quòd nonnulli affirmant) quia insitus animantibus calor, veluti ignis quidam, ex ea materia in qua accensus est, suum incrementum sortitur? Etenim illi semper affixus est, nec vnq̄ inde seiungi potest, vnde etiam sua omnia habet. Plantæ igitur, animantiaq́; omnia, q̄diu recens genita sunt, admodū humida existunt. *Quambrem calor (vt illi aiunt) in ipsis tūc veluti suffocatus, obrutusque, præ humoris copia, vix se potest exercere: nimirum caliginosus, tard⁹, ad motūq́; piger quum sit. Postea verò ipsam humiditatem progressu temporis superat, & cuicunque materiæ præest: quo tempore iam purus æthereusq́; redditus, suas omneis expeditè functiones ædit. Itaque vsque ad ætatem vigoris relucet, augeturque: cuius magnitudo q̄plurimū tunc attollitur. Mox verò inopia alimenti contingit, vt contabescat paulatim: atque id ipsum existit senect⁹. Sed & paulò post extinguit penitus, id quòd mors est.

Senecta uitari non potest.

Ineuitabilia esse naturæ opera.

Naturæ opera quæ.

Senectus quid.

Senio animalia orta eē omnia obnoxia.

Calor noster quō augeatur & minuatur in corpore.

Senectus quid.

Mors quid.

Hic itaq; sermo omnibus ferè tam philosophis, quàm medicis recentioribus placet, licet verus omni ex parte non sit. Hallucinantur nanque dum flammam ignis omnino cum calore animalium conferunt: idq; minimè animaduertentes, quod ortus flammæ est ex materiæ interitu, de qua ea est accēsa. Animalia verò, non sic suum, ab eo qui illa effinxit, insitū habuere calorem: sed potius vt ab eo augerentur, regerenturq;. Nec vllum est tempus, quo innatus is calor per vniuersam eam materiam non diffundatur, vires non modò eas continens, quibus animal format, verùm & alias præterea plures. Quippe & alimentum attrahit, & materiam dispensat, apponit, vnit, assimilat, omniaq;, vt in summa dicam, circa sibi congenitam materiam perficit, contrà q̃ flamma faciat. Nam quæ vnq̃ flamma, materiam cui annexa est, adauget? vel quæ etiam materiæ potius alimenta assimilat, q̃ eam sibi? Et quæ tot excogitauit modos, vt eam tueretur materiam? Itaq; quum illi iidem natiuum calorem esse naturam fateantur, non rectè faciunt flammis eum comparantes. Nā quod ait Hippocrates, eum calorem nos interficere, qui genuit corpora, certè si liber illæ referri ad Hippocratem debeat, locus is requirit expositionem. Verum siquidem est, corpora ob innatum calorem senescere, interireq;: modus tamen, quem isti aiunt, verus nō est. Neq; enim vt flamma ligna, ita innatus animantibus calor, eorum corpora absumit. Quod fortassis exemplum illis congrueret, qui ob febrilem caliditatem intereunt. Porrò natura, quæ tum animalia, tum plantas procreat, omnino corporeum aliquod principiū ad illorum generatiōem assumit: quum nihil sit, quod vnq̃ possit sui ortus initium habere, ab eo, quod penitus est non ens. Inde verò exorsa, semper in eum scopum ordinatè tendit, quem in ea procreatione statim ab initio sibi proposuerat. Id autem est, perfectum il-

Flammā ignis non esse comparandum cū calore aīalium

Caloris nostri, & flammę quę igni inest, dissimilitudo.

Caloris opera.

Calorē natiuū esse naturam.

Calor qui genuit corpora, perimit nos.

Senescunt ob innatum calorem corpora.

Nihil ex nihilo fieri.

lud reddere, quod ab ea gignitur. Sanè perfectum est, quando nulla suarum functionum deest illi. Ipsarum autem functionum, complures durioribus instrumentis egent. Vnde postea fit, vt multæ in animantibus particulæ duræ euadant. * At principium generationis ipsarum, contrà q̃ in animali perfecto, necessum est vt sit molle, vt & aptè compingi, efformariq́; possit, & ad omnia tractabile se suo conditori exhibeat. Ac proinde, q̃tumcunq; semen sit durum, mollis tamen planta æditur: moderato nimirum quodam humore prius macerata, vt pro semine fiat natura. Itaq; si opus est, vt generatio animalis à substantia molli sua habeat exordia, quæ vt absoluitur, ita durescit: necesse vtiq; fuerit, vt in prima elementorum, vnde illa constituũtur, temperie, tum humidum, tum siccum præpolleat. Cæterùm humidum quidem ipsum est aqueum: siccum autem, naturaliter aut est terreum, aut igneum. Fieri verò minimè poterat, vt statim à p̃mis exordiis, plus terreni cõmisceretur: quum opus esset, principium animalis fore humidum: reliquũ igitur solum est igneum, quod in prima animalis generatione & formatione, obtinet principatum. Si igitur fieri posset, vt natura, quum animal, vel plantam, ad consistendi vigorem perduxerit, aliam rursus elementorum dispositionem, proportione viribusq́; æqualem, apponeret, sic tantummodo sua illi fabrica posset expers tam senii, quàm interitus perdurare: si tamen custodiæ sapientis alicuius viri mox demandata fuisset: alioqui, si malam adhibuisset victus rationem, ab interitu immunis non esset. Nunc verò postea q̃ prima elementa generationis tam animalium, q̃ plãtarum, nec transferri, nec transmutari possunt: iccirco necessum est, post consistendi vigorem corpus semper siccescere, quàmuis non amplius egeat, vt id ipsum patiatur: quum iam illi vsui non sit, vt siccescat. Verùm ætas

Principiũ generationis particularum, cur necessario sit humidum.

Siccescere necessario corp^9 post consistẽdi vigorem.

Senectus ab inclinante ętate, nõ genere, sed magnitudine differt.

Seniũ nec euitari nec sanari potest.

Aetas vniuersa post vigorẽ est frigida & sicca,

Senes ab inclinantibus, quibus notis distingui posſint.

Gerocomice.

Vitę terminus uacuitas cordis est ab actiõib⁹

Senectutí qua ratione posſit obſiſti.

Seuíum detineri potest, ne cito ignuat: idq́ humectãte adhibita victus ratione.

inclinationis, quæ siccitatem quidem, quãmuis exiguam, habet, multos latet: ac si nondum aliqua tabes sit. Senectus autem, quæ ab ea non genere sed tantùm magnitudine differt, facilè deprehendi potest. Hæc igitur causa est, quæ vniuersam animantibus tractu temporis siccitatem præstat: perspicueq́; ostendit senium nec euitari, nec etiam sanari posse. Etenim vniuersa ætas, quæ vigori succedit, frigida est & sicca. Manifesti autem fines, inter eorum ætatem qui iam declinant, & eorum qui senescunt, humidorum est excrementorum exuperantia. Vnde quidam decepti, statuerunt senium esse humidum. Cæterùm & omnes actiones statim in his fieri imbecilliores, manifestè videri possunt: atq; etiam via ad mortem, quæ latebat in inclinantibus, iam omnibus fit conspicua. Quamobrem senectutis tabes nequit vlla ratione dissolui: licet ipsam plurimùm remorari posſimus: quod munus ad gerocomicem, hoc est ad artem senum curatricẽ, spectat. Quæ quidem hoc sibi proponit, vt quoad eius fieri potest, obsistat, prohibeatq́;, quo minus ipsum cordis corpus eo vsq; arescat, vt ab omni opere vacet. Siquidem vitæ terminus vacuitas cordis est ab actione: quũ imposſibile sit mori animal, quandiu cor sua actione moueatur. Quare si posſit substãtia corporis ipsius cordis humidior fieri, vel per Iouem etiam iecinoris, poterit senectuti obsisti. Si verò nemo ẽ, qui queat iecur vel cor humidiora reddere, q̃ ipsa sint ex sese, sed potius semper tẽpore procedente ea necesse est indies sicciora fieri, cum eisq́; arterias & venas: senium quidem prohiberi non potest: potest tamẽ detineri, ne cito ingruat: idq́; humectante adhibita victus ratione: qua nimirũ augere possumus illam humiditatem, quæ in corde, iecinoreq́; est dispersa. Quum autem cor (cui valentisſima est attractrix facultas) sit origo pulsuum & arteriarum, quemadmodum venarum atq; sanguinis hepar,

contingit vtiq;, vt hæc viscera nunq̃ moderatis alimẽtis destituãtur, nisi quum valida sanguinis penuria vniuersum occupauerit corpus. Vnde vbi corpus ex longo morbo extenuatum fuerit, putandum non est, cor quoq;, atq; etiam iecur, esse pro aliorum proportione extenuata. Cæterùm vera tabes, similiter partes omnes occupat, propterea q etiam * principia ipsa. Atq; hæc tabes in ætatibus quidem, est senium: in iis verò q pter naturam affecti sunt, febris tabifica, & alia ptꝛerea affectio, quam senectam ex morbo commodè appellauerimus, idq; longè melius q̃ Philippus, qui eam etiam tabidam febrem nominat. Nam neq; febris vnq̃ huiusmodi erit affectus, vbi cor frigidius redditum est, q̃ ratio naturæ postulet. Quòd autem per eum affectum fit talis ipsius cordis temperies, indicio est pulsus rarus & paruus, similiterq; spiratio rara simul & parua: necnon qui expiratur aer, minimè calidus. Quæ sanè tabis species fit, febribus ob intempestiuam immoderatamq; refrigerationem, in eam transeuntibus. Est & alia tabis species quæ dicit torrida, sicuti & tertia, quã syncopalem appellant, quarum illa quidem, ortum habet à calore, febribusq; ardentissimis: maximè verò vbi habitus fuerit siccior: hæc autem gignitur, quando iis qui correpti fuerint deliquio animi, vbi vehemẽtiam periculi effugerint, aliquid ex eo affectu remanet ita, vt adhuc defectum illum animi sapiant. Est autem duplex ipsa extenuatorum affectio: vna quidem, vbi is humor solidorum corporum periit, qui eorum proprium est alimentum, & præterea molliores carnes liquatæ sunt: altera verò, dum solidiora etiam corpora sunt exiccata: quæ vtiq; & prima, & similaria appellantur. Hæc igitur nequit curari, sicuti nec senectus. Altera verò, periculo quidem non caret: non tamen eo vsq;, vt nullo modo curari possit. Igitur humectare oportet tres illas species tabis iã dictas: & hoc

Cor est origo pulsuum & arteriarum.

Hepar est sanguinis origo & venarum.

Tabes vera cur ex æquo omnes partes occupet.

Tabes, quã ex morbo senium appellant, non est tabida febris.

Seniũ ex morbo quõ introducatur.

Tabes torrida vnde gignat.

Tabes syncopalis quando accidat.

Extenuatorũ affectio est duplex.

Tabes incurabilis quænam sit.

est illis commune: quippè quæ communem siccitatem sortiantur. Sed earum vna, eget vt calfiat: ea nimirum, quam comparauimus senectuti. Altera verò, quam esse torridam diximus, refrigerari postulat. At tertia, quæ habet animi deliquium cõiunctum, si nondum facta sit, sed etiamnum fiat, ita vt humiditas solidis membris innata absumatur, miscellaneam curationem desyderat. Conspicuè autem humectare reficereq; exiccatos videtur balneum: vt facilè possumus in iis obseruare, qui æstate sub sole vel iter faciũt, vel alio quopiam modo exercentur, aut exuruntur. Hos enim omnes, atq; etiam eos, qui siticulosi sunt, humidos reddit, & siti liberat. Sed & alios omnes q̃cunq; modo exiccatos, siue ex vigilia, siue ex curis, siue ex venere, siue ex eduliis, vel medicamentis exiccantibus, siue ex ira, hos inquam omnes madefacere fouereq; balneum videtur. Quum autem sint tres differentiæ febrium generalissimæ, in præsentia quidem omittamus diarias: conuertamus verò sermonem ad eas, quæ ab humoribus proficiscũtur, & ad illas etiam, quæ quòd in habitu sint, hecticæ nominantur. Illis igitur, quæ ex putrescentibus humoribus accenduntur, si concocti ii fuerint, balneum remedio est. Hecticis verò quæ solæ consistunt, nec aliud quodpiam genus febris secum habent, balnea quouis tempore conferunt. Sin autem illæ secum febrem aliam habuerint, ex iis quæ ab humoribus pendent, quum ii concocti jam fuerint. Eadem etiam tempora putandum est esse commoda, ad propinandam frigidam: præterq̃ quòd si in hoc aberraueris, id minimè fiet sine magno incommodo. At balnearum vsus in iam dictis febribus, procul est ab omni periculo: nisi forsitan virium imbecillitas sit suspecta. Cæterùm quædam ex diariis febribus, cum hecticis communionem quandã sortiuntur: quæ sanè statim in prima die exactè discer-

Tabes vniuersæ q̃uo sint curandæ.

Exiccatos manifeste videtur reficere balneum.

Balnei vsus.

Febrium tres differentiæ generalissimæ.

Putridis febribus post concoctionem humorũ, balneũ opitulatur.

Hecticis febribus q̃bus aliæ non copulãtur balnea quouis tẽpe conferũt.

Ephemeræque dam cum hecticis h bent necessitudinẽ: quibus aqua ẽ intrepide propinanda.

ni nequeunt, sed circa secundam, vel omnino tertiam. Quo tempore, vbi quis primùm eas nouit, intrepidè offerre aquam frigidam poterit: quum nimirum tunc & vires validæ sint, nec desit adhuc corpori sanguinis copia. Vbi verò immoratæ diutius fuerint, tunc sanè vires imbecilliores redduntur, & sanguis exiguus fit: vnde duplex ex potu frigidæ sequi solet incommodũ. Primum, q̃ interim dum aquam bibunt, percutitur & refrigescit aliquod membrum. Deinde, q̃ qui aquam exhibent, nisi debitam mensuram sint assequuti, præter alias particulas, illam etiam refrigerabunt, in qua est situm principium generationis febris. Vbi verò supra q̃ par sit, cor refrigescit, si natiuam suam adhuc humiditatem seruet, vires concidunt. Si efficiatur siccius, ab eo affectu arripietur, qui similis senio existit. Sed eodem ipso tempore, quo primùm signa febrium hecticarum fuerint conspicua, expedit vt refrigerantia medicamenta adhibeant extrinsecus, & super ipso febris * foco, & origine. Porrò cor primum, si plus æquo incalescat, hecticam febrem affert. Dein verò iecur: hoc tamen non habet ex se, perinde vt cor, sed ob id, quòd illud secum in consortium trahit. Mox verò ventriculus: & post hunc, quæcunque alia, consortii lege, possunt secum cor calfacere. At pulmo, hecticam febrem non gignit, propterea quòd hoc viscus humidum est, & per inspirationem assiduè refrigeratum, non facilè in similem occasionem incidit. * Vt plurimùm autem secundum reliqua viscera febris hectica gignitur, infusò bilioso humore in ventrem ipsius loci patientis. Quum itaq; sola febris constiterit, absq; vlla alterius morbi mistura, balneum exposcit, non secus ac cæteræ siccitates, quæcunque vel calidæ fuerint, vel frigidæ. Nam id sanè mirum balneis inest, quòd tam calidis prosint, quàm frigidis siccitatibus: quemadmodùm & illud, quòd eos

Frigidæ potus in hecticis quæ incommoda inferat.

Hectica febre cognita, refrigerantia esse extrinsecus admouẽda cordi.

Hepar ventriculusq; qua ratione febrẽ hecticam inferat.

Pulmo cur hecticam feb. nõ gignat.

Hectica febris qua ratiõe sm reliqua viscera oriatur.

Balnea tam calidis, quàm frigidis ſiccitatibus conferūt eosq́ ſiticuloſos red dūt, q ſiti ſunt uacui, atq́ ſiti a ſitibūdis abi gunt.

Hecticæ cui eryſipelatoſus affectus ſit cō iūctus, curatio.

ſiticuloſos efficiat, qui ſitis ſunt vacui: à ſiticuloſis verò, ſitim abigat. Quandoq́ tamen cum hectica, tabificaq; febre, adeſt etiam eryſipelatoſus affectus: qui exigit, vt prius cibo & potu, & iis etiam quæ apponuntur exterius, refrigeretur. Quo tēpore omnino eſt ſuperſedendum à balneo: frigida autem confertim in ipſo morbi vigore viriliter exhibenda: à cuius tamen vſu abſtinendum eſt in principio, niſi nos forſitam ipſe cogat ægrotus, quippe qui ſit aſſuetus potui frigidæ, nec ſitim perferre velit. Exterius autem ſunt applicanda ea quæ refrigerent. Quæ ſi nihil profecerint, cogendi vt illa etiam intra corpus aſſumant. Præcipuè verò illis proſunt molles lactucæ, recentesq́;, ſolummodo in frigidam aquam demerſæ, ac ita aſſumptæ: vel ſi placet, prius aceto diluto intinctæ. Extrinſecus etiā eiuſdem lactucæ ſucc⁹ vtiliter adhibetur: ſicuti & ſemperuiuæ, & intibi. Præſtantiſsimum verò ad id etiam eſt, medicamen confectum ex ſucco vuæ acerbæ, necnon portulacæ, cui parum albæ farinæ miſceatur. Quod quidem exceptum duplici linteo, præcordiis eſt prætēdendum, donec tepeſcere īcipiat. Dein verò, ipſo ablato, alterum admouendum eſt. Nonnunq̄ iis & oleum immaturum miſcemus, vel roſaceum, præſertim verò, ſi aliquid inflāmationis detinuerit præcordia. Sciendum tamen eſt, fieri non poſſe, vt vbi eryſipelatoſa viſceris diſpoſitio conſtiterit, ea ſit febris exquiſitè hectica. Siquidem exquiſitè febris hectica eſt, quæ nullum habet particularis acceſsionis principium, nullum incrementum, nullum vigorem, nullam inclinationem. Solummodo autem hecticæ febres poſt aſſumptum cibum, perinde vt calx, inſperſa aqua, efferueſcūt. Quod incrementū ſi abſtuleris, ſemper æquales permanent. Tabi igitur torridæ, quæ ab ardentibus febribrus ſuā ducit originem, obſiſtitur remediis refrigerantibus: quæ tum exterius ſecundum locum affectum adminiſtrantur:

Hectica exquiſita nec principium, nec augmentū nec ſtatum nec declinationem particularis acceſsionis fortitur, ſed tātummodo poſt aſſumptum cibū efferueſcit.

ſtrantur: tum interius accipiuntur. Quũ verò ſenectus quæ ex morbo eſt, inuaſerit, ea quidem quæ abſoluta eſt, nequit curari, quæ autem nõ eſt perfecta, eò tamē acceſsit, vt ferè iam facta ſit, hũc ſolum habet curationis ſcopum, quem refectionem, & nutritionem vocamus. Nam corpora ſolida, dum areſcunt, cibus ſanat. Quum autem alimentum omne, non ipſum per ſe deferatur ad alendas particulas, ſed potius ab eis trahaĩ: ob ariditatem verò, atq; frigiditatem, in tabidis ſint illæ ad trahẽdum inualidæ, ſemimortuæq́;, vtiq; alimẽta deſyderant, quæ facilè poſsint attrahi: vt imbecillitatem attrahẽtium virium, ſuppleat promptitudo materiæ. At ea ſunt tractu facilia, quæ tenuioribus partibus conſtant, ſuntq́; natura calida: quæ ſanè cum difficultate nutriunt: quum alimentum omne debeat eſſe craſſum & lentum, vt & permaneat diu, nec facilè poſſit diſflari. Quare aliquod inueſtigandum eſt, quod in mediocritate conſiſtens, mediocriter vtraq; poſsit pſtare. Ac mihi ſanè nihil ad hæc omnia lacte videtur pſtantius: præcipuè ſi quis ore aprehẽſa mamma muliebri, lactet. Quòd ſi id fieri nequeat, bibat ſaltem lac aſininum, dum adhuc calet, temporeq́; breuiſsimo aeri expoſitum fuerit. Quæ quidem alimentorum ratio tribus illis ſpeciebus marcoris conuenit. Quin etiam ptiſana & alica illis ex vſu ſunt: aceto tamen condiri debent, vt facilius diſtribuantur. Porrò mel, vt frigidioribus affectibus prodeſt plurimùm, ſic calidiorib⁹ obeſt ſummopere. Quare torridæ quidem febri inimiciſſimum ẽ: iis autem qui ſenili affectui expoſiti ſunt, vtiliſsimum. At illis qui tabeſcunt ex defectu animi, niſi obſtet ventriculi ratio, poterit coctum vel ſolum, vel aliis ĩtermiſtum cibis offerri. Opportunus balnei vſus, optimum erit auxilium etiam ad alimentorum diſtributionem. Erit tamen adminiſtrandum, vbi cibus concoctus fuerit, nec longior inedia præceſſerit. Iam &

Tabi torridæ qua ratione obſiſtatur.

Seniũ ex morbo abſolutum quidem, eſt incurabile: non abſolutum autem, eſt cibo inſtaurandum.

Solida corpora dũ areſcunt cibus ſanat.

Tabidæ ptes qualia alimenta poſtulent.

Alimenta tractu facilia q.

Alimentũ omne cur eſſe debeat craſſum & lentum.

Lac muliebre ſtatim ex mãmis ſuctum cõmodiſsimũ eſſe tabidis nutrimentum.

Lac aſininum tabidis vtile.

Ptiſana.

Alica.

Mel cui marcori ſit vtile.

Balneum quãdo adminiſtrãdum tabidis.

vini potus, vt summopere frigidæ tabi prodest, sic torridæ fugiendus est. At ea quæ in animi defectu consistit, sicuti affectus medius & miscellaneꝰ est, sic in hoc medianı rationem obtinet.

Vinum cui tabi conferat.

GALENI PERGAMENI CONTRA EOS qui de Typis siue circuitibus scripserunt. LIBER VNVS.

VBI Quid specie idem, rursus æquali fit tẽpore, totum ipsum curriculũ, Græci periodum, siue circuitum: atque inter eos nonnulli typum etiam, atq; ordinem vocant. Cæterùm quũ nihil vtilius sit, præsertim in febribꝰ, q̃ futurarum accessionum principia prænosse, is plurimum ægro proderit per totum ipsiꝰ morbi spatium, qui nominum disputatiõe neglecta, statim à morbi initio, artificiali quadam coniectura poterit id ipsum assequi. Quòd si quis prima statim die peruenire ad talem cognitionem non possit, poterit certè secũda, vel tertia, vel quarta. Si quis verò sit, qui neq; in hac, morbi speciem nouerit, is non exiguam artis partẽ ignorat. Etenim tum alia, tum febrium accessiones, vel quotidie, vel tertio, vel quarto quoq; die inuadunt. In q̃ plurimis siquidem morbis, vbi sanè maximè vtilis sit futuræ accessionis prænotio, ea vel alternis diebus fit, vel quotidie, ĩ paucis verò quibusdã per quartum. Qui verò præter has tres periodos, & quĩtanã, & sextanã, & septimanã, aliasq; innumeras esse arbitrãtur, ꝓterq̃ ꝙ inania producunt, infinitosq; cogũtur dare periodorum cõplexus, nunq̃ poterũt futuram accessionẽ præ

Periodus. Circuitus. Typus. Ordo.

Accessionẽ futuram cognoscere, in febribus est maxime vtile.

noscere. Porrò quis fuerit huiusce attonitæ sectæ author primus, ignoro: dicã tñ, qñ primùm illã explicari audiuerim. Decesserat paulò ante de vita Antoninus: q Adriano in imperio successerat. Regnabat aũt Seuerus, qui seipm nomine mutato, Antoninũ appellauit. Lucium verò, quem Imperii participem fecerat, Seuerum appellauit. Cæterùm præstat illorum absurditatis ne meminisse quidem, Pythici præcepti memores, esse parcẽdum tempori. Nos verò in præsentia diem, tempus id vniuersum dicimus quòd diem atq; noctẽ cõplectitur. Qua ratione dicunt annũ constare diebus tercentis & sexaginta quinq;, & quarta vnius parte. Horæ itaq; quatuor & viginti, diem absoluunt: duos autem, octo & quadraginta: tres duo & septuaginta. Typis autem nomina indita sunt, non ex diebus ipsos complentibus, sed ex accessionum reditu. Tertianã quippe appellamus, vbi accessio tertio quoq; die inuadit, duobus interim absolutis: quartanam, in qua videlicet quarto: in hac quoq; tribus iam perfectis: & in aliis quoq; secundum eandem rationem. Si igitur periodum inueneris typi alicuius, quatuor continentem completos dies, illum quintanam dices. Neq; enim est idem accessionem quinto oboriri die, et esse quinque dierum circuitum. Siquidem numerus horarum periodicarum, qui inter duo initia accessionum est medius, consyderandus est: atq; ex illo typus febrium metiendus. Sic enim dicimus quotidianum typum sortiri horas. 24. Tertianum. 48. Quartanum. 72. Quintanum. 96. Quo similiter pacto cæteri perficiuntur, ex horarum, 24. multiplicatione.

Antonin' Imp. Adrianus Imp. Seuerus mutato nomine uocatus fuit Antoninus. Lucius fuit appellatus Seuerus. Tempori esse parcendum Dies quod tẽpus sit. Ann' ex quot diebus cõstet. Horæ. Tertiana quæ dicatur. Quartana quę dicatur. Typus febriũ vnde metiendus sit. Febrium intermittentium typi singuli, quot expleant horis.

GALENI PERGAMENI DE TYPIS.

LIBER VNVS.

Typus accessionum quid. Periodus accessionum quid.

TYPVS Est ordo intensionis & remissionis: periodus verò, est tempus intensionis & remissionis: q̃d in morbis existit. * Pauci autem ex affectibus carent typo: vt atrophia, neruorum resolutio, elephantiasis, & quicunq; his proportione respondent. Plurimi verò affectus typum quidem præ se ferunt, verùm rarius. Porrò omnium maximè, febres typos admittunt, iis continuis exceptis, quæ vel remittunt nunq̃, vel inordinatæ existũt. Typorum itaq; alii quidem sunt primi, alii verò secundi: alii permanentes, alii mobiles, alii simplices, alii compositi. Primi igitur sunt, qui breuẽ habent inuasionem, longam autem remissionem: quales tertiani & quartani existunt. Secundi verò, qui longam habent inuasionem, breuem autem remissionem: vt quotidianus & valde extensus semitertianus. At permanentes sunt, qui iisdem horis perpetuò inuadũt, remittuntq;. Mobiles verò, qui diuersis semper horis accedunt. Ex quibus qui præueniunt, & celerius horas præoccupant, proleptici: qui verò tardius morantur, hysterici nominantur. Simplices sunt, qui vnum tantummodo insultum faciunt: cõpositi, qui ex pluribus inuasionibus & remissionibus constant. Cæterùm cõpositorum quidam ex homogeneis, idest genere similibus: quidam verò ex heterogeneis, hoc est, dissimilibus, constant. Ex genere quidem similibus, quum quotidianus typus, exempli gratia, simplex, duplici quotidiano implicatur: aut duplices tertiani, aut tres tertia-

Typis carentes febres. Typorum differentię. Typi primi. Typi secundi. Typi permanentes. Typi mobiles. Typi pleptici. Typi hysterici. Typi simplices. Typi cõpositi.

ni existunt: vel rursum duo & tres quartani. Ex diuersis autem genere, quum quotidianus, exempli causa, tertiano connectitur: aut tertianus quartano. Etenim quotidianus est, qui quotidie vnam inuasionem longitudine commensuratam, vnamq; similiter remissionem efficit. Tertianus aũt, qui tertio quoq; die, vnam inuasionem & remissionem similiter commensuratã adducit. Quartanus deniq;, qui quarto quoq; die suam inuasionem & remissionem molitur. Atq; eadem intelligantur de quintano & septimano, & si quis alius typorum ordo inuenitur. Porrò quotidianum consequit typum humiditas habitus, vomitus pituitosi, sitis non admodum intensa, totius corporis grauitas, somnus grauis atq; profundus, pulsus magnus, rarus, & lax⁹, facies subliuida, laxa, & ꝑmollis, & quæ multam præ se ferat materiæ tum prauitatem, tum mutationem. In hoc etiam typo splen durior euadit. Quòd si protrahatur diutius, tremuli & veternosi sopores sequentur: & thoracis fluxiones, & aquæ inter cutem affusiones. Potissimũ autem hi stomacho male affecto constituuntur. Tertianum verò comitat sitis intensa, æstus, acres atq; biliosi vomitus, inediæ, inquietudinesq;. Vt plurimum autem rigores hunc præcedunt: nonnunq̃ verò etiam refrigeratio. At pulsus in his qui tertiano typo vexantur, paruus & frequẽs subsequitur. Noctes, quæ accessionis dies præcedũt, molestæ admodum sunt. Vbi autem morbus producitur, nõ amplius molestæ existunt, sed febrem ipsam compescunt. Qui verò ita febricitant, quandoq; à tertiano in semitertianum transeunt. Hic autem tertianus typus, omnium minimè vexat: ꝑsertim si æstate fuerit cõtractus. Quòd sanè indicauit Hippocrates dicens. Tertiana exquisita septem circuitibus, quod longissimum est, iudicatur. Raro autem diuturna fit, nisi desinente autumno, aduentanteq; hyeme gignatur. Vrinæ sunt flauæ, necnõ

Typus quotidianus.

Typus tertianus.

Typus quartanus.

Typum quotidianũ quę consequantur.

Quotidiana laborantibus febre induratur lien.

Quotidianus typus uentriculo male affecto constitui solet.

Tertianum typum quæ consequantur.

Hippocrates.

Hemitritęo ad esse quæcunq; comitantur tertianam.

vigiliæ infestant. Omnia autem quæ comitanī tertianam, eadem & semitertianæ contingunt, quum eiusdem generis ambæ participes sint, tertio quoq; die molientes remissionum & accessionum repetitiones.

Hemitritæorū typorū ꝓpria.

Proprium autem semitertianorum typorum existit inuasionum extensio, & ꝙ plerunq; cum refrigeratione, & statu nondum completo, rursus accessiones infestent. Atqui semitertiana periculum semper minatur, eo ꝙ non solùm os ventriculi & neruosas partes attingat, & ĩ vniuersum eas adhuc, quæ media compositione consistunt, verumetiam veternosos inducat sopores, & cum deliriis vigilias annexas: nonnunq̃ & resolutiones, quas syncopæ comitātur: linguam etiam valide siccet, atq; animi defectum efficiat, ea quæ sunt in profundo vehementius commouens. Vt autem summatim dicam, typus hic ferus est, periculumq́; vndecunq; portendens. Quandoq; autem primo die constituitur, quemadmodum cæteri typi: interdum verò & à secundo & tertio incipit. Oritur autem nonnunq̃ à tertiana producta: nonnunq̃ etiam solutus, in tertianam degenerat: interdum verò & in duas tertianas et quotidianas, ob longitudinem inuasionis, dirimitur.

Hemitritę⁹ typus est ferus, periculiūq; vndecunq; portendens.

Hemitritæus quibus magis sit familiaris.

Plerunq; autem, quod attinet ad naturas, virilem corripit: quòd ad ætates, florentem maximè: quod verò ad anni tempora, in autumno præsertim: quando & valde periculosus existit. At non perpetuò continuus est, sed & intermittens quandoq; inuenitur. Habet autem & tres quo ad eius magnitudinē differentias. Alia siquidem semitertiana ē exigua: alia media: & alia magna. Exigua igitur est, quæ circa vigintiquatuor horas torquet. Media, quæ circa triginta sex. Magna quæ circa quadraginta octo: quæ & cōtinuæ febri est propinqua. Porrò Agathinus à relatione ad tertianam, semitertianam fieri cēset. Etenim, tertio quoq; die vtrisq; fiunt inuasiones. Quartanū verò typum rigores qui-

Hemitritæus aliquando intermittit.

dem validi consequuntur, & vomitus pituitosi, & lie- nis inflammatio, & tumor: nonnunq̃ & abolita appetẽ- tia, & saliuæ copia. Interdum etiam ex contrariis appe- titus intensus. Quandoq; & tussicula simul adest, si cor- poris habitus corrumpatur. Iccirco typi quartani diffi- cilè solubiles sunt, cæterisq; omnibus diuturniores: ita, vt vsq; ad biennium perdurent. Quum autem inuale- scit quartanus typus, ipse sibimet complicatur, vt duas & tres quartanas efficiat, aut ad aliquam etiã de- ueniat cõtinuitatem. Rursus verò quum moderatior fit, in vnam conuertitur. Interdum autem & ob sym- ptomata quæ complicantur ipsis, adeò periculosæ hu- iuscemodi febres euadunt, vt ad phthisim tandem, aut ad aquæ inter cutem affusiones perducant. Frequen- tiores autem sunt q̃ aliis temporibus in autumno po- tissimum: quò etiam tempore soluuntur ægrè. Quæ verò æstate fiunt, omnium minimè infestãt: & magna ex parte aliis præcedentibus morbis superueniũt inor- dinatè. Quandoq; etiam, sed raro, ab initio cõsistunt. Cæterùm pulsus eis qui tertiana laborant, nõ tantum magnitudine exiguus fit, q̃tum iis qui vexãtur quarta- na: neq; vsq; adeò in tumorem attollitur, quãtum illis, qui quotidiana occupantur. Nanq; in hoc typo, pulsuũ quædam mediocritas inuenitur. Est autem quandoq; & in accessionum initiis rarior eo qui secundum natu- ram est. Verùm præter has tres, inueniuntur etiam fe- bres, quæ typicos dierum motus seruant: sicuti & aliæ typorum prorsus expertes, præter vnam. Quæ igitur seruant typicos dierum motus, vel ante horas con- suetas corripiunt, vel retardant. Fiunt autem inor- dinatæ, sed præter motus formam. Quare interdum præoccupant: interdum tardius morantur: at citra or- dinem vtraq;: præter id tamẽ q modò inordinatè mo- ueant, modò sistãt, nusq̃ autem ordinem habeant, vbi etiam à nullo impediantur: verùm manente semper,

Typum quartanum quę cõsequantur.

Quartani typi accurata descriptio.

Quartanę raro ab initio incipiunt.

dierum figura, quam solæ particulares inordinationes comitentur. Quæ verò omnino typorum expertes sunt, & præter omnes modos enumeratos, & adhuc citra dierum ordinem fiunt. Quædam enim inuasiones adducunt: quædam existunt prorsus inordinatæ. At speciei huius differentias plures esse contingit. Licet itaque modo prædicto cuique speculari, necnō vtcunque voluerit, prædictorum typorum proprietates complicare.

Typi admittentes duplicationem qui sint. Porrò ex typis duplicantur ii, qui primi appellantur: vt quotidianus, tertianus, atque quartanus. Quotidian' itaque duplex est, qui diebus singulis similiter bis inuadit, & bis remittit.

Quotidianus duplex. * Duo autem tertiani sunt, qui per singulos dies diuersis accesionibus sibi inuicem succedentibus, tertio quoque die apprehendūt.

Tertianus duplex. Quartani verò, quum die vno salubri succedēte, duobus deinceps sequentibus diebus contingat febricitare, in singulis inuasionum horis seruatis figuris, quæ nimirum ex quaternario circuitu sunt æstimandæ.

Quartanus duplex.

Quotidianus typus tertiano iunctus. Quotidianus verò tertiano adiungitur, quum primo quidem die, bis inuadit, & bis remittit: die autem sequenti, semel: tertio verò, rursum similiter primo.

Quotidianus typus quartano iunctus. Quartano aūt quotidianus miscetur, quum primo quidem die, bis inuadit: duobus sequētibus, semel: quarto verò die, bis: primo similiter.

Quotidianus typus tertiano & quartano iūctus. Porrò quotidianus, tertian', atque quartanus, inuicem commiscētur, quum dies quidem prima tres habet inuasiones, & totidem remissiōes: secunda, vnā: tertia duas: quarta tres: quinta vnam: sexta duas: septima rursum tres: atque in reliquis diebus idem cum primis ordo seruatur.

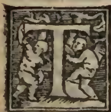
Tertianus typus quartano iunctus. Tertianus autem quartano iungitur, vbi prima dies duas inuasiōes adducit, totidemque remissiones: secunda verò nullas omnino: tertia vnā: & quarta vnam similiter: quinta vnam: sexta nullam prorsus: septima duas: atque in sequentibus pari modo.

Tertianus typus quartano & quintano mistus. Commiscentur adhuc tertianus typus, quartanus, & quintanus: quum scilicet primo die accessiones conti-

gerint: secundo quieuerint: & tertio tertianus, quarto quartanus, quinto verò tertianus simul & quintanus inuaserint. Sed aliter etiam quodammodo huius typi inuasio contingit, in eundem nihilominus typi ordinẽ incidente tertiani cum semitertiano coniugatione.

GALENI PERGAMENI ARS MEDICINALIS

CAP. I.

TRES Sunt omnes doctrinæ quæ ordini inherẽt: Prima quidem, ex notione finis, quæ per resolutionem fit. Secunda ex compositione cõstat, eorum quæ per resolutionem inuenta fuerunt. Tertia ex definitionis dissolutione, cui nunc incumbimus. Ex quibus sanè primã, quæ oritur à finis notione, & ex qua omnes artes via quadam atq; ordine cõstituuntur, neminem antè nos scripsisse comperimus. Hic itaq; definitiuam faciemus doctrinam: quæ quãtũ ab ea quæ ex resolutione consistit, & dignitate, & ipso docendi ordine linquitur, tantum & ad totius compendium, & ad singulorum memoriam præstare inuenietur. Sufficienter siquidem, ac facillimè commendantur memoriæ vniuersa, ex definitionis dissolutione. Quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur: quam quidam substantialem appellant: ex aduerso distinguẽtes eam ab aliis, quæ notionales vocantur. Illæ siquidẽ, ab iis quæ accidunt rebus definitis: hæ verò ab ipsa eentia ꝯstituunt.

Doctrinæ ordinatæ sunt tres.

Doctrinã a finis notione ortam nemo ante Galenum exposuit.

Doctrina definitiua vtitur Galenus in arte medicinali.

Definitio optima, in se capita totius artis complectitur.

Definitio est duplex: substãtialis & notionalis.

QVID SIT MEDICINA. CA. II.

MEdicina est scientia salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nomen autẽ scientiæ communiter,

Medicina est scientia salubrium, insalubrium, & neutrorum.

Salubria quę dicantur.
Insalubria quę sint.
Neutra, quæ.

non propriè, accipere oportet. Porrò salubre ipsum, insalubre, & neutrum, vnũquodq; tripliciter dicitur: hoc quidem, vt corpus: hoc autem, vt causa: hoc verò, vt signum: Etenim corpus quod natura suscipere sanitatem est aptum, & causam quæ eãdem efficere aut conseruare, & signum quod potest indicare, hæc omnia salubria Græci appellare consueuerunt. Eadem ratione & susceptiua morborum corpora, & eosdem efficientes, conseruantesq; causas, & signa indicantia, insalubria vocant. Nec aliter corpora neutra, causas, signa'ue dixerunt. Cæterùm secundum quidem primã rationem, atq; præcipuam, causarum salubrium est Medicina scientia. Propter eas autem, & aliarum: secũdo autem loco, insalubrium: & tertio neutrarum. Et post has eodem modo corporum, primò quidem & hîc, salubrium: secundo loco, insalubrium: tertio, neutrorum. Itidem & de signis dicendum. In actionibus autem prima quidem est corporum cognitio, quæ habetur ex signis: post hæc, earum quæ in ipsis cognitio causarum.

QVOT MODIS DICATVR EFFECTIVVM, INDICATIVVM, & susceptiuum. Cap. III.

Siplicitet dici modis duobus

Neutra dici tripliciter.

SEd quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur, hoc quidem simpliciter, hoc verò vt nũc, nosse oportet, amborum esse medicinæ scientiam. Ipsum verò simpliciter, duobus dicitur modis: & quod semper, & quod vt plurimum: de quorum vtroq; Medicina pertractat. Neutra verò, & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dicitur, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps: hoc verò, quia vtriusq;: atq; hoc deniq;, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipsorum secundum, rursus duobus dicitur modis: aut

quia vtrunque cõtrariorum ex æquo participat: aut quia aliquando plus alterum. Primùm igitur de corporibus ipsis dicemus, qualia nam sint, & salubria, & insalubria, & neutra: post hæc de signis & causis differemus.

DE CORPORE SALVBRI. CA. IIII.

Salubre simpliciter corpus est, quod ab ipso naturæ ortu bonam temperaturã sortitur in simplicibus ac primis particulis: estque in his quæ ex illis constãt instrumentis commensuratum. Salubre verò nunc est, corpus, quod in præsenti est sanum. Est verò & hoc, eo tempore quo sanum existit, bonam habens temperaturam & commensurationem: non tamen optimã: at sibi propriam. Ipsius verò salubris simpliciter corporis, semper quidem est tale, quod optimè temperatum ac maximè commensuratum existit: vt plurimũ autem, quod à constitutione optima, non valde admodum deficit.

Salubre simpliciter corpus quod sit.

Salubre vt nunc, quod sit corpus.

DE CORPORE INSALVBRI. C. V.

Insalubre verò simpliciter corpus est, quod ab ipso ortu naturæ, vel in consimilibus partibus malam temperiem possidet: vel in instrumentalibus incõmensurationem: vel vtrũque vitium. Insalubre verò nunc, est illud, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat: vel in consimilibus prauam temperaturam: vel in instrumentalibus incommensurationem: vel vtrunque vitium tunc habens. Est verò & semper insalubre, quod ex ipso naturæ ortu vel pessimam temperiẽ possidet in simplicibus & primis particulis omnibus, vel in aliquibus, vel in iis quæ obtinent principatum: vel in instrumentariis incommensuratum existit: idq; vel in omnibus, vel in nõnullis, vel in illis quæ principatum obtinent. Vt multum verò insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit: nõdum tamen mediocritatem attingit.

Insalubre simpliciter corp', quod sit.

Insalubre vt nunc, quod sit corpus.

DE CORPORE NEVTRO. CA. VI.

QVoniam verò & neutrũ corpus dicebatur tripliciter, vnum quidem, quod neutrius erat extremæ dispositionis particeps: aliud, quod vtriusque: aliud quod aliquando huius, aliquando illius: iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est, & saluberrimi, & insaluberrimi corporis: & huius, hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso naturæ ortu, ita est constitutum: hoc aũt ut nunc, quod in præsenti tempore, exquisitè medium existit, & saluberrimi, & insaluberrimi corporis. Ipsius verò simpliciter, semper quidem tale est id, quod in omnib[9] ætatibus perdurat tale: vt multùm autem, quod nonnullas recipit mutationes. At iuxta secundum significatum, neutrum erit corpus, quod ab ipso ortu naturæ, contrariarum simul est particeps dispositionum: aut scilicet in vna parte, aut in duabus differentibus. In vna quidem, si secundum alteram oppositionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit temperiem: vel etiam secundum vtranq;: sed in formatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ, deliquat: aut cõtrà, in his quidem rectè se habeat, vel omnib[9], vel quibusdam: peccet autem in ipsa temperie. In differentibus verò partibus, & iuxta omnes oppositiões potest quicq̃ simul esse particeps contrariorũ. Et semper quidem est tale, quod per omnes ætates in eodem perseuerat statu. Vt multùm verò, quod aliqua ex parte euariat. Ita etiam, & nunc neutrum erit corpus iuxta secundum significatum, quia vel parte in vna, hæc quidem sibi salubria sunt, illa verò insalubria: vel i differentibus ita afficitur partibus. Iuxta tertium significatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre existit. In vno autẽ tempore, quod ita est neutrum, * exactè quidem cõsistere nequit: latius verò si accipiatur, potest.

Neutrum corpus quid sit, iuxta primum significatum.

Neutrum iuxta secundum significatũ quid sit.

Neutrũ iuxta tertium significatum quid.

DE SIGNIS SALVBRIBVS. CA. VII.

SVnt autem ex signis salubria quidem, quæcunque præsentem indicant sanitatem, & futuram prænũciant, & p̄teritam memoriæ subiiciunt. Insalubria verò, quæ & p̄sentem indicant ægritudinem, & futuram p̄nunciant, & præteritam memoriæ subiciunt. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram dispositionem ostendunt, p̄nunciant, & memoriæ subiiciunt: quæque partim quidem salubrem, partim insalubrem dispositionem indicant: & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando verò insalubrem; & hæc quoque secundum tria tempora, veluti salubria & insalubria, appellãtur. Dicuntur autẽ nonnunq̃ à vetustioribus Medicis hæc omnia, signa prænunciatiua, q̃uis sint præsentium & præteritorum indicatiua. Porrò vsus non paruus ex prænunciatiuis atque indicatiuis accedit: minor autem ex his quæ memoriæ subiiciunt.

Salubria signa quæ sint.

Insalubria signa quæ sint.

Neutra signa quæ sint.

Signa prænunciatiua, indicatiuaque esse vtiliora iis, quæ memoriæ subiiciunt.

DE SIGNIS OPTIMAE CONSTITVTIONIS. CAP. VIII.

SAlubrium autem corporum dignotiones sumendæ sunt ab iis quæ secũdum essentiæ rationem eis insunt: & ab his quæ necessariò sequuntur ipsa functionibus atque symptomatis, quæ propriè accidẽtia appellant. Ab essentia quidem ipsa, eorum quæ optimam habent constitutionem, commẽsuratione: consimilium quidem, in caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate: instrumentorum verò, in quantitate ac numero eorum ex quibus constant: ac præterea formatione, situ partium singularum, & totius instrumenti. Ex his verò quæ necessariò consequuntur consimilia: quantum quidem ad tactum attinet, à mediocritate quæ in mollitie & duritie consistit: quantum verò ad aspectum, à colore optimo, & lęuitatis, atque hispiditatis mediocritate. In functionibus à perfectione, quam ipsarum esse virtutem dicimus. Ab iis verò quæ instrumentarias sequuntur partes, à commensuratione & pulchritudi-

Salubrium corporum dignotiões vnde petendæ sint.

ne omnium totius corporis instrumentorum: ac praeterea, ab earum quae ipsis insunt, virtute operationũ. Optimae igitur cõstitutionis corporum signa indicatiua sunt haec. Eorum autem, quae ab ipsa deficiunt, & adhuc tamen salubria existunt, nonnulla quidem in cõsimilium temperatura vitium aliquod paruum habẽt: nonnulla vero in instrumẽtariorum vel omnium, vel aliquorum commensuratione, & hoc quoqꝫ perexiguum. Sunt quae in vtrisqꝫ vitium aliquod habeant. Vitiorum verò genera, eadem sunt his quae virtutem perficiunt: temperatura quidem in cõsimilibus: numerus autem, & formatio, & magnitudo, & situs ĩ instrumentariis: vtrisqꝫ verò communis vnitas, quam ipsorum continuitatem vocamus. In his autem ipsis generibus sunt corpoꝝ insalubrium vitia, secũdum vtrũqꝫ salubritatis significatum. Terminus autem qui vtrũqꝫ distinguit, est operationũ laesio sensibilis. Etenim quae simpliciter insalubria sunt corpora, distinguunť ob id, ꝙ facilè à causis morbificis superantur: & quoniam in vigore operationum deficiunt plurimum. In medio autem salubrium & insalubrium collocantur ea, quae neutra exquisitè appellantur: & cum latitudine quadam. Quo fit, vt tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulae latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autem prima quidem salubrium corporum: secũda neutrorum: tertia insalubrium. Post haec deinceps sequuntur quae iam aegrotant corpora: quae sensibilibus operationum laesionibus distinguuntur. Haec autem omnia sensu diiudicantur, non ipsa natura rerum. Signa itaqꝫ sanorum corporum, siue ea salubria, siue insalubria, siue neutra existant, quantitate distantiae differunt: duobus inuicem contrariis terminis à nobis constitutis, optima videlicet constitutione corporis, & nuper genito morbo: ac deinceps consyderãtibus, vtri eorum sint viciniora, quae ad examẽ corpo

Insalubria simpliciter corpora facile a causis morbificis superantur.

Sanitatis latitudo vniuersa in tres partes diuiditur.

Aegrotantia corpora a caeteris, sensibilibus operationũ laesionibus distinguuntur.

ra veniunt. Quæ enim proximiora sunt optimæ constitutioni, salubria: quæ verò ab hac longius distant, atque ad ea quæ iam ægrotant, magis accedunt, insalubria: quæ autem intermedia, atque æqualiter ab vtrisque distare videntur, neutra existunt. Optimæ igitur constitutiōis corporis indicia explicauimus. Eorum verò quæ ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera quæ in magis & minus secari possunt.

Salubria & insalubria corpora, quomodo discernenda.

QVOT SVNT DIFFERENTIAE partium. CAP. IX.

PArtium vniuersæ differentiæ sunt quatuor. Siquidem earum nonnullæ principia quædam existunt; aliquæ ab ipsis originem habent: aliquæ neque aliarum gubernationi psunt, neque aliunde gubernantur: quum insitas habeant à natura potentias, à quibus regūtur. Quædam verò sunt, quæ insitas simul & aliunde emanantes sortiuntur. Principia igitur sunt, Cerebrum, Cor, Hepar, atque Testiculi. His verò, & originē debēt, & famulantur, nerui quidem & spinalis medulla, Cerebro: Cordi autē, arteriæ: Hepati, venæ: vt testiculis seminaria vasa. Quæ autem à seipsis, gubernantur, sunt Chartilago, Os, Copula seu ligamētum, Membrana, Adenes, Adeps, & Caro simplex. Reliquæ verò partes, quum vnà cum istis habeant ex seipsis regimen, arteriis, neruis, & venis insuper indiguerunt. Capillorum autem atque vnguium neque regimen vllum est, sed generatio tantummodo.

Partiū vniuersæ differentiæ sunt quatuor.

Principes partes sunt cerebrū, cor, hepar, atque testiculi.

Capilli, vnguesque minime gubernantur, sed gignūtur duntaxat.

DE SIGNIS CEREBRI. CA. X.

CErebri autem naturam, quinque indiciorum genera ostendunt. Primum quidem, totius capitis dispositio. Secundum, sensibilium operationum virtus & vitium. Tertium, actiuarum. Quartum, earum quæ principatum obtinent. Quintum denique, naturalium. Est & aliud sextum genus præter hæc dicta, alteratio quæ extrinsecus aduenit. Porrò totius capitis disposi-

Cerebri naturam quinque indiciorum genera ostendūt.

tio, ex magnitudine ipsius atque figura sumitur: necnõ ex capillis.

DE PARVITATE ET MAGNITVDINE CAPITIS. CAP. XI.

Paruum igitur caput vitiosæ cõstitutionis cerebri proprium indicium est: magnum verò, non necessariò indicat bonam cerebri compositionem: sed si quidem ob insitæ virtutis robur, quæ multam ac optimã materiam affomarit, eueniat, optimum signum ẽ. At si ob materiæ tãtũ multitudinem, haudquaq̃ bonum. Distinguẽda verò sunt hæc, & ex figura ipsa, & ex his, quæ ab eo habent ortum. Ex figura quidem, si sit concinna: semper nãq; hoc, bonum signum existit. Ex iis autem quæ ab eo ortum habent, si ceruici validæ insideat, aliisq; ossibus optimè constet: atque omnis prætere a substantia boni sit habitus, ac robur habeat intentum. Propria autem capitis figura est, veluti si excogitares sphæram exquisitè rotundam ex cera constructam, paulatimq; vtrinque depressam. In hac enim necesse est, vt posteriores * prioresque ptes plus gibbæ fiant, q̃ sphæræ conueniat: quæ verò vtrinque cõsistunt, magis rectæ. Quòd si ea quæ secundum occiput eminentia, aliquatenus minuatur, simul intueri oportet neruos, atque ceruicem, vnà cum ossibus aliis. Nam si secundum naturam constiterint, materiæ defectu, nõ virtutis imbecillitate, cõtingit. Illis verò nõ rectè se habentibus, principium est debile. Vt plurimũ verò existit optimum signum figura concinna parencephalidis, quã nonnulli medici posterius cerebrum vocant, vt est re vera posterius, distinctum labdoide sutura. Est verò hæc pars principium spinalis medullæ, ac proinde neruorum omnium, per totum corpus animalis, actionibus subseruientium. Ipsa siquidem cerebri pars posterior, p seipsam, paucos admodum sensitiuos possidet neruos: plurimos autem actiuos. Anterior verò contrà

Caput magnũ quando sit bonum indiciũ.

Capitis naturalis figura qualis nam esse debeat.

Parẽcephalis. Labdoides sutura. Cerebellum ẽ principiũ spinalis medullę.

contra, sensitiuos quidem plurimos: actiuos autem perpaucos. Quare vbi vtraque fuerit optimè affecta, robustas habebunt eas, quæ ab ipsis pendent, deriuationes. Eędem quoque distinctiones faciendæ sunt ad partes capitis anteriores, quæ etiam ad posteriores: earūdemq́; paruitatem, magnitudinem, & figurā, necnon sensus ibi collocatos, visum, gustum, & odoratum, expendere oportet. Siquidem sese inuicem indicant, attestanturq́;, & quæ à principiis oriuntur, principii virtutem & vitium: & principium ea quæ ab ipso nascuntur.

Pricipia & ea quæ ab illis oriuntur, sese inuicem attestantur, & indicāt.

DE OPERATIONIBVS OBTINENTIBVS PRINCIPATVM. CAP. XII.

EArum autem operationum quæ obtinent principatum, virtus ac vitium sunt ipsius principii seorsum tantummodo indicia. Voco autem operationes principatum obtinentes, quæ à solo principio proueniunt. Sagacitas igitur, subtilem cerebri substantiam indicat. Tarditas verò intellectus, crassam. At discendi facilitas, formarum facilè susceptiuam. Memoria, stabilem atque firmam. Difficultas discendi, formarū non facilè susceptiuam. Obliuio, fluidam. Mobilitas in opinionibus, calidam: vt stabilitas frigidam.

Principalium animę actionū singulę, quid significent.

SIGNA BONAE TEMPERATVRAE CEREBRI. CAP. XIII.

SI quidem cerebrum sortiatur bonam primarum quatuor qualitatum temperiem, omnia quæ diximus, habebit quàm moderata. Excremēta quoque quæ ab eo expurgantur, moderatè se habebunt: atque ab iis quæ extrinsecus alterādo occursant, nequaq̄ lædetur. Talibus igitur capilli capitis, quum adhuc sunt infantes, subruffi: quum verò pueri, subflaui: quum iam adoleuerint, flaui fiunt: mediiq́; inter omnino crispos * & lenes. Nec verò caluescunt facilè.

SIGNA CALIDI CEREBRI. C. XIIII.

autem ad vigilias prompti, & capillos habēt robustos, crispos potius q̄ rectos & qui celerrimè eis genitis innascuntur. Cito autem caluescunt.

HVMIDI CEREBRI INDICIA.

CAP. XVII.

HVmidioris verò cerebri indicia, capilli plani: quodq; minimè calui fiant: sensus turbulēti: multitudo excrementorū: somni multi & profundi. Atq; hæ quidem simplices sunt intemperies. Cerebri humidi indicia.

SIGNA CALIDI SICCIQVE cerebri. CA. XVIII.

QVi calido & sicco sunt cerebro, superfluitatib⁹ carent, sensibus vigent, plurimū vigilant, atq; cito fiunt calui. Prima autem capillorum generatio in illis celerrima est, ac plurimo alimento abundans. Capillos verò habent nigros & crispos: tangentibusq; caput sentiuntur calidi, rubicundiq; sunt, vsq; ad consistentiæ ætatem. Cerebri calidi & sicci īdicia.

SIGNA CALIDI ET HVMIDI cerebri. CAP. XIX.

SI verò humiditas caliditati iungatur, sed parum vtraq; qualitas mediocritatem superet, adest color bonus, calorq;, & quæ ī oculis sunt venæ, magnæ. Præterea excrementa plura, & mediocriter cocta, & capilli recti, & subflaui: nec facilè calui fiunt. Implētur verò, atq; aggrauātur eorum capita à calidis. At si humectentur, tunc multo magis: & præcipuè vbi multitudine excrementorum redūdant. Quòd si plurimum caliditas atq; humiditas creuerint, iis caput est morbis obnoxium, excrementisq; abundans: ac facilè à calfacientibus & humectantibus læditr. Proinde Auster semper talibus aduersatur: atq; optimè in Aquilone se habent. Ii non diu vigilare possunt: & quum se ad somnū conuerterint, simul graui somno tentantur & vigilāt & somnia habent imaginationibus plena. Visus est eis Cerebri calidi & humidi indicia. Cerebro calido & humido præditis, vt ad uersat Auster, sic confert Aquilo.

turbulentus, nec satis sensibus vigent. Pro ratione autem ipsius qualitatis in mistione excellentis mediocritatem, solent etiam signa ipsa excellere.

SIGNA FRIGIDI ET SICCI cerebri. Cap. XX.

Cerebri frigidi & sicci indicia.

Frigidæ verò & siccæ cerebri intemperantiæ, frigidum & minimè coloratum, sui ratione, caput efficiunt. Qui autem sic sunt affecti, in oculis nullas habent venas conspicuas, facileq; à frigidis causis læduntur. Quare & inæquali sanitate fruuntur.

DE SENSIBVS. CA. XXI.

Sensus autem eorum, in iuuentute quidem, omnes vigent, atque omni vitio carent: sed progrediente ætate, cito marcescunt. Vt autem summatim dicam, omnia quæ ad caput pertinent, celerrimè illis marcescunt. Quamobrem cito cani fiunt. Capilli verò ipsis quidem genitis, vix exeunt, & malè nutriuntur, & rufi sunt. In progressu autem ætatis, superante magis frigiditate caliditatem, q̃ siccitate humiditatem, non caluescunt. Contra verò, si contigerit siccitatem quidem plurimum dominari humiditati: frigiditatem verò parum calori, calui fiunt hi.

SIGNA CEREBRI FRIGIDI ET humidi. CAP. XXII.

Cerebri frigidi & humidi indicia.

Humidæ verò, & frigidæ cerebri temperaturæ, graues somnos conciliant, sensuum hebetudinē pariunt, vim excrementoꝝ accumulant: caputq; reddunt frigori & plenitudini obnoxiū. Sic affecti, destillationibus & grauedinibus facilè corripiunt: at minimè calui fiūt.

DE OCVLIS. CAP. XXIII.

Oculorum temperamēta quō dignoscantur. Oculi a similibus temperaturæ suę causis

Qui oculi tangentibus manifestè calidi apparēt, & facilè ac crebro motu mouentur, & venas latas habent, ii calidi omnes sunt: frigidi verò, his contrarii. Et humidi quidem, molles, multaq; humiditate referti: sicci verò, duri simul & aridi. A similibus autē

ſuæ temperaturæ cauſis facilè offenduntur: iuuantur verò, à modico cõtrariorum vſu. Sed hoc quidem cõmune in omni cuiuſcunq; partis temperiei dignotione meminiſſe oportet.

lædantur facile: iuuãtur vero a modico contrariorum vſu.

DE MAGNITVDINE OCVLOrum. Cap. XXIIII.

Magnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas adſit, & operationum virtus, multitudinem bene temperatæ ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati. Quæ ſi deſint, multam quidem ſubſtantiam, non tamen bene temperatam indicat.

Oculorum magnitudo quid indicet.

DE PARVITATE oculorum. CA. XXV.

Paruitas verò oculorum, adiuncta quidem concinnitate, atq; * operationum virtute, paucam quidem, ſed bene temperatam ſubſtantiam oſtendit, ex qua ſunt conformati. Si verò inconcinnitas adſit, atq; functionum vitium, paucam ſimul atq; vitioſam materiam demonſtrat.

Oculorũ paruitas quid ſignificet.

DE COLORE OCVLORVM. CAP. XXVI.

Glauci oculi, qui pura humiditate, ac non multa perfulgent, tales fiunt, ob ſplendidi luminis abundantiã. Contrà verò, nigri, & qui intermediã naturã ſeruant, cauſas quoq; intermedias ſortiuntur.

Oculi glauci & nigri vnde fiant.

DE GLAVCEDINE ET NIgredine oculorum. CA. XXVII.

Glaucus igitur ocul⁹ fit, vel propter magnitudinẽ, vel propter ſplendorem cryſtallini humoris, vel propter ſitum prominentem, vel propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla exiſtit, paucitatem, & puritatem. Omnibus autem his in vnum coeuntibus, fit glaucisſimus oculus. Si verò aliqua adſint, aliqua deſint, tunc maior minor'ue glaucedo contrahitur. Niger verò oculus fit, aut ob paruitatem cryſtalloi-

Glaucedinis oculorum, cauſæ.

Nigredinis oculorũ cauſæ.

dis, aut propter profundum situm, vel quia splendidus ac fulgidus exquisitè non est, vel quia tenuis humor, vel superabundat, vel impurus existit, vel propter vnam ex hisce causis, vel propter omnes fieri consueuit. Tenuis igitur humor, quo magis ad aquæ naturã accedit, & superabundat, humidiorem ostendit oculũ: quemadmodum si crasſior ac minor fiat, ſicciorem. Cryſtalloides autem humor, si quidem durior existat, sicciorem efficit oculum: si verò mollior humidiorẽ: Sic & si plus modico tenuem humorem excesserit; sicciorem: si relinquatur ab illo, contrarium.

DE CORDIS TEMPERATVRIS. CAP. XXVIII.

Cor frigidisſimum erit calidius calidisſimo cerebro.

VNãquanq; partem calidiorem aut frigidiorem dicimus, non alicui rei alteri, sed ad seipsam, eam comparantes. Sic enim vtcunq; extiterit cor natura frigidisſimum, multo ſanè calidiorem temperiem ſortietur calidisſimo cerebro.

SIGNA CORDIS CALIDI. Cap. XXIX.

Cordis calidi indicia.

CAlidioris igitur cordis, * q̃ pro naturali symmetria, indicia quædam sunt inseparabilia, & propria, magnitudo respirationis, pulsus velocitas, & frequentia: audacia, & ad actiões natura prompta. Quòd si multum in caliditate excesserit, tunc furibunda quædam iracundia, & temeritas adsunt. Est autem his thorax hiſpidus, & præsertim pectus, & quæcunq; hypochõdriis partes proximiores. Magna verò ex parte calidi cordis temperies vniuersum corpus calidum reddit, nisi hepar vehementius obstiterit. Est præterea & latitudo thoracis, caliditatis indicium, nisi & hîc quoq; cerebrum plurimum reluctetur, cui ſpinalis medullæ magnitudo proportione respondet. Tantæ verò erũt magnitudine vertebræ, quanta spinalis medulla: quare & spina vniuersa. Compingitur autem thorax ad eam spinæ partem, quæ * iuxta metaphrenum, hoc est

Toracis latitudo qũ: sit caliditatis idiciũ.

dorſum, cōſiſtit, tanq̃ ad nauis carinam. Quare neceſſariò eius longitudo æquabitur dorſo. Latitudo verò, erit pro vertebrarum ratione: quando ad proportionem craſsitudinis earum fuerit compactus. Quum verò cordis caliditas ſuperās perflauerit ac dilatauerit in primo ſui ortu thoracem, erit eiuſdem caliditati proportione reſpondens. Quare quū caput paruum, thorax autem latus extiterit, maximū hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium. Quum verò magno exiſtente capite, paruus fuerit, propriiſsimū hoc tibi ſit cordis frigidioris ſignum & argumentum. Si verò capiti fuerit proportione reſpondens, tunc aliis ſignis de corde diſtigues, ex ipſi⁹ thoracis amplitudine nihil iudicans.

SIGNA CORDIS FRIGIDI. CAP. XXX.

IN frigidiore verò corde pulſus minores exiſtunt, q̃ modo naturæ conueniat. Non tamen neceſſariò tardiores, vel rariores. Reſpiratio autem, ſi quidem tā to thorax minor extiterit, quanto cor frigidius, pulſibus erit proportionalis. Si verò maior fuerit, q̃ pro frigiditatis portiōe, non ſolùm minor, ſed etiam tardior & rarior ipſa reſpiratio erit. Sic affecti ſunt, naturaliter timidi, puſillanimesq́; atq; tardi: pectusq́; glabrum ſortiuntur. Cordis frigidi indicia.

SIGNA CORDIS SICCI. Cap. XXXI.

COr autem ſiccius, pulſus duriores efficit: iramq́; non promptam excitat, ſed ferinam, quæq́; facilè compeſci non poſſit. Magna aūt ex parte ſic affectis vniuerſum corpus ſiccius exiſtit, niſi hepar obſtiterit. Cordis ſiccioris indicia.

SIGNA CORDIS HVMIDI. CAP. XXXII.

COrdis verò humidioris ſigna, pulſus molles, & mores ad iram quidem procliues, ſed talem, quæ ſedari poſsit: at vniuerſum corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſiſtat. Cordis humidi indicia.

SIGNA CORDIS CALIDI & sicci. Cap. XXXIII.

Cordis calidi & sicci īdicia.

CAlidi & sicci cordis, pulsus duri sunt, magni, veloces, atq; frequentes: similiterq; respiratiões, magnæ, veloces atq; frequẽtes. Multo autem magis ad velocitatem ac frequentiam vergunt, thorace cordi non aucto proportionaliter. Sic affecti, præ cunctis, pectus habent maximè hirsutum, & hypochondria. Ad actiones autem sunt prompti, iracundi, & * celeres, moresq; præ se ferunt tyrãnicos. Sunt etenim ad furorem faciles, inexorabilesq;.

SIGNA CORDIS CALIDI & humidi. CAP. XXXIIII.

Cordis calidi & humidi indicia.

SI verò caliditas cum humiditate præcellat, minus quidem eis quos antea diximus, hi sunt hirsuti: ad actiones verò nihilo minus prompti: nõn tamen ferus ipsis est animus, sed ad iram tantùm procliuis. Pulsus verò magni ac molles, velocesq; & frequẽtes existunt. At respiratio, si thorax quidem cordi fuerit proportionalis, eandem cum pulsibus speciem seruabit. Si verò minor extiterit, tãto illis velocior, atq; frequentior erit, quanto & thorax minor extiterit. Quòd si multa facta fuerit euersio in ipsa temperatura, atq; in humiditate præcipuè, præter ea quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi: his, qui in ipsis fuerint, humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes autem maiores fient, ac velociores inspirationibus: necnon arteriæ contractio velox.

SIGNA CORDIS HVMIDI & frigidi. CAP. XXXV.

Cordis frigidi & humidi indicia.

QVi humidiore & frigidiore sunt corde, pulsus molles sortiunt: minimeq; audaces, sed timidi & segnes existunt. Tales etiam possidẽt glabrum pectus: minimeq; iracundiam cõseruant, ad quam etiam non sunt admodum prompti.

SIGNA CORDIS FRIGIDI & sicci. CAP. XXXVI.

Cordis frigidi & sicci argumenta.

FRigidius verò atq; siccius cor, pulsus quidem duriores reddit & paruos: respirationem autem, si quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam: si verò maior extiterit, raram & tardam. Hi verò præ omnib⁹ minimè ad irascendum sunt prompti: quum autem coacti fuerint irasci quibusdam, retinent iracundiam. Habent autem maximè omnium pectus glabrum. * Cæterùm quæcunq; de moribus, siue nunc, siue quouis alio sermone explicata sunt ad temperaturæ cognitionem, sciendum est, ea non de optimis morib⁹, aut vitiosis, qui ex philosophia hominibus adueniũt, sed de insitis vnicuiq; naturalibusq;, à nobis exposita fuisse.

Mores ipsi sũt duplices, nempe ciuiles, & naturales, siue insiti.

SIGNA CALIDI HEPATIS. CAP. XXXVII.

Hepatis calidi indicia.

HEpatis calidioris indicia, venarum latitudo, flaua bilis abundantior: in consistente verò ætate, etiam atra: calidior ipsis sanguis atq; eadẽ ratione vniuersum corpus, nisi cor obstiterit. His venter & hypochondria hirsuta.

SIGNA HEPATIS FRIGIDI. CAP. XXXVIII.

Hepatis frigidi indicia.

FRigidioris verò, angustia venarum, pituita abundantior, sanguis frigidior, adeoq; totius corporis habitus, nisi calefiat à corde. Venter illis glaber est, atq; hypochondria.

SIGNA HEPATIS SICCI. CAP. XXXIX.

Hepatis sicci oris indicia.

SIccioris autem, sanguis quidem crassior, & minimè abundans: venæ duriores & totius corporis habitus siccior.

SIGNA HVMIDI HEPATIS. CAP. XL.

Hepatis humidi indicia.

HVmidioris autem sanguis quidem copiosior, humidiorq́; atq; venæ molliores: ita verò & vniuersum corpus, nisi cor reluctetur.

SIGNA CALIDI ET sicci hepatis. CAP. XLI.

Hepatis calidi & sicci indicia

CAlidioris verò simul ac siccioris hepatis sunt indicia, hypochōdria plurimum hispida, sanguis crassior & siccior, flaua bilis plurima: consistente autē ętate, etiam atra: venarum autem latitudo & durities. Sic verò & vniuersum corpus se habet. Nam quæ ex corde caliditas originem duxit, potest obtundere eā, quæ ab hepate nascitur, frigiditatem: sicuti & frigiditas caliditatem. Siccitatem verò nō potest humidius cor ad habitum contrarium perducere. At media inter has quæ dictæ sunt, ea quæ ab hepate humiditas nascitur, Magis enim à cordis siccitate superat, q̄ siccitas ab humiditate: minus autem à caliditate: adhuc verò multo minus à frigiditate. Hæc enim inter omnes qualitates quæ eueniunt ab hepate, facillimè superatur. Vbi igitur in vnum conuenerint vtriusq; principii temperaturæ, totum exquisitè secundum illas afficitur corpus.

SIGNA HEPATIS CALIDI & humidi. CAP. XLII.

Hepatis calidi & humidi signa.

HVmidius autem, ac simul calidius hepar, minus quidem q̄ calidius & siccius hispida hypochōdria reddit. Plurimum vero sanguinis, & venas amplas, habitumq́; calidiorem, & humidiorem facit, nisi obstiterit cor. Si verò amplius in ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat, à morbis q ex putredine, ac vitiosis humoribus fiūt, sic affectus minimo negotio corripit: p sertim si plurimū augeat humiditas: caliditas verò, nō ita. Sin aūt contra, minimè humorum vitio laborat.

SIGNA HEPATIS HVMIDI & frigidi. CAP. XLIII.

Hepatis humidi & frigidi indicia.

HVmidius autem atq; frigidius hepar habet hypo

chondria glabra, sanguinem verò, accedentem ad pituitæ naturam gignit, cum venarum angustia. Sic & reliquum afficit corpus, nisi à corde ad contrariã trasferatur naturam.

SIGNA HEPATIS FRIGIDI & sicci. CAP. XLIIII.

Frigidius & siccius hepar, parum sanguinis, & exiguas venas exhibet corpori: ipsumq́; frigidius reddit, & hypochondria glabra, nisi & hic cor dñetur. Hepatis frigidi & sicci indicia.

SIGNA CALIDAE, FRIGIDAE, humidæ, & siccæ tẽperaturæ testiculorũ. C. XLV.

Temperatura verò testiculorum, calida quidem, procliuis ad venerem, masculorũq; productrix, atq; fœcunda. Eadem celerrimè genitales partes obsepit pilis. Frigidior verò, contraria efficit. At humida, multo & humido semine abundat. Sicca, paucum & modicè crassum generat semen. Testiculorũ temperaturas significantia.

SIGNA CALIDAE ET SICcæ tẽperaturæ testiculorum. Ca. XLVI.

Calidior verò & siccior, crassissimum semen habet, & fœcũdissima est, ac celeriter ab initio protinus ad coitum excitat animal. Sed & his genitales partes citissimè hispidæ fiunt: atq; omnes quæ circunstant, supra quidem, vsq; ad vmbilicum: infra verò, vsq; ad media femora. Petulca igitur est, & ad libidinem prona, eiusce modi temperatura: statim verò satiatur, & si cogatur offenditur. Testiculorũ calidorum & siccorum indicia.

SIGNA CALIDAE ET HVMIDAE temperaturæ testiculorum. Ca. XLVII.

Sin autem caliditas humiditati iũgatur, hirsuti quidem tales minus: plus verò semine abundant: non tamen plus cæteris appetunt, sed minori detrimẽto præter modum venereis indulgent. Quòd si caliditas & humiditas abundanter exuperauerint, non sine detrimento à venereis abstinent. Testium calidorum & humidorum indicia.

SIGNA HVMIDAE ET FRIGIDAE temperaturæ testiculorum. Ca. XLVIII.

Testium frigidorũ & humidorũ indicia.

SI verò frigidiorem & humidiorem temperaturã testiculi habuerint, partes circumpositæ glabræ sunt, & tardè rem exercere veneream incipiunt, nec proni ad actum huiuscemodi sunt. Aquosum verò & tenue ipsis est semen, infœcundumq́;, & fœminarum generatiuum, vel omnino non generans.

SIGNA FRIGIDAE ET SICCAE temperaturæ testiculorum. Ca. XLIX.

Testium frigidorum & siccorũ indicia.

AT frgidior & siccior temperatura, similis quidẽ in reliquis est antedictæ: crassius tamen in ipsa semen existit, atq; paucum omnino.

DE TOTIVS CORPORIS HABITV. C.L.

TOtius corporis habitus in illis maximẽ consistere dicitur partibus, quæ primæ oculis subiiciuntur. Sunt verò hæ, musculi, qui omnia ambiunt ossa, existentes quædam carnes compositæ, ex prima & simplici carne, & præterea fibris, quibus innascuntur. Propria siquidem musculorum substantia constat ex his duobus. Quæ verò ad ipsos vasa ptingunt, veluti riui quidam sunt, qui non substãtiam complent, sed eis subministrant, vt in vita permaneant.

Musculorum substantia ex quibus cõstet.

SIGNA MODERATAE TEMPERAturæ. Cap. LI.

Temperamenti moderati indicia.

MOderatæ temperaturæ indicia secundum totũ animalis habitum, sunt, color quidẽ ex rubeo & albo commistus capilli: flaui: & vtplurimum mediocriter crispi: carnositatisq; mediocritas in qualitate & quantitate. Medium nanq; est exquisitè ac veluti Polycleti regula huiuscemodi corpus, nter omnes excessus: ceu ad quod ipsi & dicantur, & cognoscantur.

DE CORPORE CALIDIORE. C.LII.

Temperaturæ calidioris indicia.

QVæcunq; autẽ in caliditate à medio recedunt, non tamen in humiditate, vel siccitate, hæc;

quantum ad carnosum genus attinet, videntur quidē tangentibus calidiora tantum, quātum & eorum temperatura calidior. Tanto verò magis hirsuta sunt, quāto & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorē autem rubrum, & capillos nigros sortiuntur.

SIGNA FRIGIDAE TEMPERATVRAE. Cap. LIII.

Temperaturæ frigidioris indicia.

Frigidioris autem temperaturæ indicia sunt, pilorum priuatio, pinguitudo, & occursans frigiditas. Color autem, vnà cum capillis ruffus, & vbi frigiditas excesserit, liuidus quodammodo existit.

SIGNA SICCAE TEMPERATVRAE. Cap. LIIII.

Temperaturæ ficcioris indicia.

Siccior temperatura tāto gracilior & durior est bona temperatura, quanto maior est siccitas.

SIGNA HVMIDAE TEMPERATVRAE. Cap. LV.

Temperamēti humidioris indicia.

Hvmidior autem temperies, carnosior atque mollior existit.

SIGNA CALIDAE ET SICCAE temperaturæ. Cap. LVI.

Temperaturæ calidę & siccę indicia.

Calidior simul & siccior, magis hirsuta, necnō calida & dura existit: itaq; pinguedine caret, tenuisque est, & capillos nigros sortitur. Si verò multū in caliditate excellat, color quoq; niger illi adest.

SIGNA CALIDAE ET HVMIDAE temperaturæ. Cap. LVII.

Temperaturæ calidæ & humidæ indicia.

Calidior autem & humidior temperatura, mollior & calidior, & carnosior tanto existit bona temperie, quantum & utrisq; qualitatibus aucta fuerit. Quòd si plurimum augeatur, citò similiter à putredinis corripitur morbis. * Si verò parum quidem humidior sit, multo autem calidior, molliores quidem parum huiuscemodi sunt, iis qui bonam habent temperiem, & magis carnosi: nō parum verò hirsutiores,

& tangentibus etiam non parum calidiores. Nigri verò eis sunt capilli, & caro pinguedine caret. Sin autem paulo quidem calidior, multo verò humidior, mollis his caro est, & multa: colorq; miscellaneus, ex albo simul & rubeo: tangentibusq; paulo calidiores apparent. In summa autem, omnibus tẽperaturæ coniugationibus semp excellentis qualitatis indicia eminebũt.

SIGNA FRIGIDAE ET HVMIDAE temperaturæ. Cap. LVIII.

Temperaturę frigidę & humidę indicia.

FRigidior autem atq; humidior temperatura, si parum quidem vtraq; augeatur, capillis nuda est & alba: mollisq;, & crassa, & pinguis. Si verò magis excesserit, reliqua quidem sunt secũdum proportionem qualitatum auctarum: color autem, vnà cum capillis, ruffus. Quemadmodum si plurimùm vtraq; augeat, liuidus. Si verò qualitatum augmentũ inæquale fuerit, eius quæ superauerit, indicia eminebunt.

SIGNA FRIGIDAE ET SICCAE temperaturæ. Cap. LIX.

Temperaturæ frigidæ & siccæ indicia.

SI autem frigiditas vnà cũ siccitate augeatur æqualiter, natura durum, ac tenue, & glabrum corpus sic affecti sortiuntur, ac tangentibus frigidum: pinguedo tamen ipsis, & si graciles sint, per carnes dispersa inest. Capilli autem & color, frigiditatis modum, ac proportionem sequuntur. Vbi verò calida & sicca tẽperatura, per decrementi tempus, in frigidum & siccũ labitur habitum, graciles hi tũc fiunt, & duri: atq; atra bilis ĩ eis dominatur: & ob id nigri simul, hirsutiq; euadunt. In vniuersum autem, si membrum facilè frigescit, vel frigiditatis, vel raritatis est signum: si verò non facilè, vel caliditatis, vel densitatis. Si à desiccantibus offendatur, atq; aridum & siccum, nec facilè mobilẽ fiat, siccitatis: quemadmodum & si ab humectantibus grauiter se habeat, humiditatis. Porrò pauca simul & dura caro, membrum siccius efficit: multa autẽ & mol

lis, humidius. Sic & intermedia spacia corporum similarium, vt plus vel minus humidæ substantiæ in se cōtinent, vel crassius, vel tenuius, vel humidius, vel sicci us membrum ostendunt: humidius quidem, vbi subtilior & plurima est humiditas: siccius verò, vbi crassior simul & minor. Ipsæ enim solidæ partes, quæ verè solidæ sunt, ac primæ, nullo modo effici humidiores possunt: itercepta autem in ipsis spacia, hac vel illa humiditate complere, possibile est. Hoc verò est proprium partium similarium alimentum, quod ex appositione fit, & non per vasa attrahitur.

Solidas partes non posse vllo modo humidiores effici.

Solidorum corporum alimentum quod sit.

SIGNA SICCI VENTRICVLI. C.LX.

Ventriculi indicia sunt, eius quidem qui natura siccior existit, si celeriter sitibundi fiant, & paucus eis potus sufficiat: à plurimo autem aggrauētur: fluctuationibusq; infestentur, aut superfluitet id quod abundat, cibisq; delectentur siccioribus.

Ventriculi sicioris indicia.

SIGNA HVMIDIORIS ventriculi. Cap. LXI.

Humidioris autem, si neq; sitibundi fiant, & superabundans humidum facilè tolerent, & cibis humidioribus gaudeant.

Ventriculi humidioris indicia.

SIGNA CALIDI VENTRICVLI. C.LXII.

Calidior verò natura ventriculus, melius quidem concoquit, q̄ appetat: & multo magis quæcunq; sunt dura, & non facilè alterationem suscipiunt. Nam quæ facilè alterantur, in eo corrumpuntur: gaudetq; calidis potibus, ac cibis: nec à frigidis vllam percipit noxam, si modicè ipsis vtatur.

Ventriculi calidioris Idicia.

SIGNA VENTRICVLI FRIGIDI. C.LXIII.

Frigidus natura ventriculus, ad appetendum quidem, plurimùm viget: ad concoquendum autem, minimè: tales præsertim cibos, qui & frigidi sunt, & non facilè alterationem suscipiūt. Cito itaq; in ipso acescunt: ac proinde acidis ructibus talis ventriculus

Ventriculi frigidi indicia.

abundat plurimum: gaudetq; frigidis, sed ab eorum vsu immodico offenditur. Sic & ea quæ extrinsec' frigida occursant, nequit longiori tpe tolerare: quēadmodum neq; calidus calida. Malæ verò tēperaturæ, quæ morbi ratione ventriculum occupāt, hoc differunt ab iis quæ naturales existunt, quoniam contraria, non autem similia, appetunt, quemadmodum naturales.

Intemperies morbosæ, a naturalibus intēperantiis, quo differant.

DE SITI A CORDE ET pulmone profecta. Cap. LXIIII.

NEc verò tantum ventriculus sitibundos, minimeq; sitiētes reddit, & frigidi, calidiq; potus appetētiores, sed ea quoq; viscera quæ in thorace sunt, vt cor, atq; pulmo. Cæterùm qui ob horum sitiunt caliditatem, plus inspirant, & longius expirant: atq; æstum in thorace percipiunt: non sicuti qui ventriculi ratione in hypochondriis caliditatem patiunt. Præterea bibentes, non statim quiescunt, & frigidus potus magis eorum sitim restinguit. Refrigerat autē eosdem, & frigidi aeris īspiratio: quæ nihil illos iuuat, qui ventriculi ratione sunt sitibundi. Sic qui contrario modo se hñt, sensibiliter à frigida inspiratiōe lædunt.

Sitis a visceribus thoracis aborta, quō distinguenda ab illa quā excitat ventriculus.

SIGNA PVLMONIS FRIGIDI. C. LXV.

ET hoc maximum sit frigidi pulmonis indicium. Vt enim frigidum inspirantes, manifestè dolorē sentiunt, atq; frigiditatem, ita & caliditas est ipsis amica. Sed & pituitosa excrementa tum loquentes, tum tussientes reiiciunt.

Pulmonis frigidi indicia.

SIGNA PVLMONIS SICCI. C. LXVI.

PVlmonis autem siccitates excrementis vacant, & pituita: vocemq; claram efficiunt: quēadmodū humiditates obscurā eam reddūt, ac raucam. Equum vehementius aut acutius loqui studuerint, tunc intercidunt excrementa.

Pulmonis siccitatis indicia. Vocem raucā quæ efficiāt.

DE VOCE. Cap. LXVII.

NOn tamen ipsa vocis magnitudo à caliditate, sicuti neq;

cuti neq; paruitas à frigiditate oritur, ſed altera quidem, aſperæ arteriæ latitudinem ſequitur, & vehemẽtiorem efflatum: paruitas verò, à contrariis procedit cauſis. Quare nec ſemper, nec primò, ſed ex accidenti, & ſolas naturales temperaturas, non autem aduentitias, vocis magnitudo aut paruitas ſequi. Quia enim talia inſtrumenta, temperaturæ ratione ſunt facta: ad hæc autem conſequitur huiuſcemodi vox: ob id nimirum contingit ex voce de naturali temperie rõcinari. Vocis magnitudo & paruitas ad quę cõſequantur.

DE LENI ET Aſpera voce. C. LXVIII.

NAm lenis vox, arteriæ lenitatem cõſequitur, ſicuti & aſpera aſperitatem. Lenitas igit arteriæ, moderatam temperiẽ ſequitur, vt aſperitas ſiccitatem. Aſperitas quippe fit, à duri corporis inæqualitate. Arteriam verò duram, ſimilarium partium, ex q bus cõſtat, ſiccitas efficit: at inæqualem, diſperſæ in eiſdem humiditatis defectus. Vox lenis aſperaq; quid conſequatur.

DE VOCE ACVTA. Cap. LXIX.

EOdem modo neq; acuta naturaliter vox, ſine anguſtia faucium, nec grauis, ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur ab inſita atq; innata frigiditate naſcitur. Latitudo autem à caliditate. * Porrò cuiuſq; facultatis virtus & vitium, à temperie ipſa, ceu à cauſa præcedente, exoritur. Voci acutæ, grauiq; quæ requirantur. Virtus vitiũq; cuiuslibet facultatis a temperie ipſa exoritur.

DE HOMINE PITVITOſo bilem vomente. Cap. L X X.

VIdi equidem hominem, cuius totus habitus pituitam præ ſe ferebat: quotidie tamẽ bilioſum euomebat humorem. Cenſui itaq; inſpiciũda alui excrementa eſſe: in quibus minimẽ apparebat bilis. Quare coniectura quadam comprehendi, eum meatum, qui bilioſum humorem egurgitat, non minimã ipſius partem ad * imũ orificiũ ventriculi, quod græci pyloron vocant, effundere: vt in quibuſdam animalibus cernitur. Plurimum itaq; ad eorum quæ latẽt ſenſum Bilem cur pituitoſi nonnulli aſsidue vomant.

coguitionem conducit, ea quæ ex ſectionis inſpectiõe habetur peritia, operationũq; atq; vtilitatũ inuentio.

QVOMODO COGNOSCANTVR ægrotantia corpora. Cap. LXXI.

Aegrotantes particulas dignoſcendi rō.

VBi igitur iã corpora ægrotant, ipſorum partes quæ quidem ſubiiciuntur ſenſui ſunt dignoſcendæ, ex eorum quæ inſunt eis ſecũdum naturam, permutatione, in magnitudine, colore, figura, numero, ſitu, & ea quæ eſt ſecundum duritiem, mollitiem, frigiditatem, & humiditatem differentia. Quæ autem viſum effugiunt, ex operationũ læſionibus, aut iis quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus præter naturam, aut horum quibuſdam, vel omnibus.

DE SIGNIS PATIENTIS cerebri. Cap. LXXII.

Cerebri morbi quõ dignoſcendi.

IGitur cerebri ægras diſpoſitiones, aut ex deſipientiæ ſpeciebus, aut ſenſuum, aut imaginationum læſionibus, aut actuum qui ſecundum electionem fiũt, aut ex iis quæ excernũtur per palatum, vel nares, vel aures, aut ex dolorum, qui ei eueniunt, differentiis, cognoſcere oportet.

SIGNA CORDIS PATIENTIS. Cap. LXXIII.

Cordis morbi vnde noſcant.

QVæ verò in corde fiunt, ex difficilis anhelitus ſpeciebus, & tremulis motibus, qui ipſi contingunt, & pulſibus quoq; eius & arteriarum, & ex iræ excandeſcentis celeritate, vel tarditate, & ex febribus, & refrigerationibus, & in colore differẽtiis, eisq;, quibus conflictatur, doloribus.

SIGNA PATIENTIS HEPATIS. Cap. LXXIIII.

Hepatis affectus vnde ſint cognoſcendi.

QVæ in hepate fiunt, ex defectu humorum atq; abundãtia, & ad id, quod præter naturam eſt, euerſione, & colore malo. Sed & ex grauitatibus, & tumoribus, & doloribus, non modò his qui in

eo ortum habent, verùm & ex illis, qui consortii lege proueniunt: vt per aliquam difficilis respirationis, aut etiam tussis speciem.

SIGNA PATIENTIS uentriculi. Cap. LXXV.

Sic & ventriculi affectus agnoscitur, vbi in concoctione, & appetitu humidi vel sicci alimenti, vel superfluitatum excretione delinquitur. Nec secus ex singultibus, eructatiõibus, nauseis, vomitibus, & ipsis eorum quæ vomuntur, speciebus.

Ventriculi affectus quo pacto deprehendendi.

SIGNA PATIENTIS thoracis. Cap. LXXVI.

Thoracis dignoscuntur affectus ex spirandi difficultatibus, tussibus, & doloribus qui in ipso fiũt: & ex eorum quæ cum tussi expuuntur, differentia. Sic & asperæ arteriæ ægritudines, spirationes difficiles, & tusses, & dolor in loco, & quæ expuuntur, & vocis offensiones ostendunt. In vniuersum autem, ex tumore, dolore, operationum læsione, & excrementorum differentia, omnium partium affectus noscuntur. Tumores igitur præter naturam, in inflammationibus, scirrhis, atq; iis quæ vocantur œdemata, explorandi sunt. Dolor autem, quemcũq; obsederit locum, aut solutam cõtinuitatem, aut subitam alterationem indicat. Soluitur autem continuitas incisione, excesione, fractione, & tensione. Alteratur verò substantia, à caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate. Tripliciter autẽ læditur operatio: aut quia debiliter, aut quia vitiosè, aut quia nullo fit modo. At verò quæcunq; excernuntur, nonnulla quidem sunt, veluti partes locorum patientium: nonnulla verò, ceu excrementa. Etenim quæ in ipsis naturaliter continentur, singula propriam facient indicationem.

Thoracis affectus vnde sint dignoscendi.

Dolor quid indicet

Solui vnitas quot modis posit.

Operatio tripliciter læditur.

Excretorum differentiæ.

SIGNA FVTVRAE AEGRITUDINIS. Cap. LXXVII.

EOrum autem indicia, quibus ægritudinis periculum imminet, mediam formam habent, inter ea quæ ſanis, & ægrotantibus accidunt. Siquidem ſanis omnia ſecundum naturam īſunt: præter naturam verò ægrotantibus, quatenus ægrotant. In confinio autem horum, indicia neutrorum conſiſtunt. Quocirca, diſpoſitiones corporum, quæ caſura in morbum videntur, ſunt ex neutroꝝ genere: ſimulq́; etiam, quæ ipſa indicant ſigna. Primò ſiquidem hæc, ſanitatē oſtēdunt: ſecundò autem ægritudinem. Ac proinde eadē ſigna, ſecundum habitudinem, quæ ad aliquid eſt, neutra & inſalubria dicuntur: quæ quidem præſentem diſpoſitionem oſtendunt, neutra: quæ verò futuram ꝑmonſtrant, inſalubria. Eadē verò ratione, & quęcunq; ægrotantibus ſigna ſalutaria apparent, dicentur quidem ſalubria, quia futuram ſanitatem oſtēdunt: ægra autem, quatenus præſentem indicant ægritudinem. ¶ Nec in ambiguo eſt, ꝙ quæ ſunt vtrorunq; indicatiua, neutra dicantur, ſecundum vnum quoddam neutrius vocabuli ſignificatum. Quum igitur eorum ſignorum quæ futuram ægritudinem indicant, duplex ſit differētia, prius ea pertractemus, quæ quantitatibus, vel qualitatibus, vel temporibus, non autem propriis ſpeciebus, ab eo quod ſecūdum naturam, euariant: veluti ciborum appetentia intenta, vel diſſoluta, vel quæ non ſeruat conſuetum tempus, aut quæ ad edulia non vſitata fertur. Ad hoc etiam genus pertinent excretiōes cibi ſuperfluitatum, quæ aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores exiſtunt. Sic humidiorū excrementorum vel defectus, vel præter conſuetudinē abundantia: aut in colore, aut in conſiſtentia varietas, aut in excretionis tempore. Præterea vigiliæ plures, ſomniq́;: aut non conſueto tempore obiti. Eodem modo potus pluris, aut paucioris, calidi, aut frigidi inſolens appetitus: venereorumq́; immodica, aut intem-

Morbum futurum ſigna indicātia, ex neutrorum genere exiſtunt.

Aegritudinem futurā indicantium ſignorū natura duplex

pestiua concupiscentia. Adhæc plures aut pauciores sudores his qui sunt opportuni, & ad motus corpor: vel si moueri tentauerint, tarditas, exolutio'ue insignis. Huc pertinet mēstruorum suppressio, vel immodica, aut diminuta euacuatio. Similiter de fluxu hæmorrhoidum est distinguendum. Quòd si non eadem quæ prius ex cibo potuq; voluptas capiatur, est futuræ ægritudinis signum: quemadmodū hebetudo mentis sensuumq; minimè naturalis, aut obliuio insolita: somni'ue turbati imaginibus. In summa verò, quæcunq; secundum naturam inerant, hæc quidem supra modum aucta: hæc verò imminuta: hæc temporibus quibusdam, aut qualitatibus, aut quantitatibus immutata, futuros morbos prænunciant. Porrò morsus vētris, vel in ore ventriculi, vel in aliquo intestinoℜ, aut quum aluus subducitur, aut quum vomitus excitatur, aut quum mingitur, siue alius aliquis dolor mediocris, ex genere quidem existit eorum quæ p̄ter naturam: non tamen qui sic se habent ægrotare dicuntur: sicuti nec qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilāt: quū nondum solitæ ipsorum impediuntur operationes.

Morbos futuros prænunciāt quæ, a naturæ ordine recesserunt.

Hic siquidem in huiusmodi operationibus terminus est. Atq; iccirco in eo q̄d ad aliquid, eandem dispositionem ægram atq; neutram dicemus. Nam pro vigore potentiæ, quæ vel facilè sustinet, vel vincit, vnaquæq; ex his quas antea diximus, vel morbus est, vel dispositio neutra. Sic & quæcunq; in sensibus, non in eo quod magis aut minus inuicē differunt, sed toto genere sunt præter naturam, signa morborum existunt, q̄diu modica fuerint, ac nondum sufficiunt hominem à consuetis operibus amouere. Ea autem contingunt, vbi sensus ipsi, circa sensibilia propria palam hallucinantur.

SIGNA CORPORVM ægrotantium. Ca. LXXVIII.

Signa salubria

AT quæ iam in ægrotantibus signa videntur, nõnulla quidem salutem: nonnulla mortem portendunt. Ac prima sanè, salubria: secunda verò, genere quidem ægra: secundum speciem autem, perniciosa dicuntur. Sumuntur autem, ut dicamus vniuersaliter, ex operationum virtute ac vitiis: secundum partem verò, ex particularium operationibus: quarum genera prius diximus. Porrò excrementa, quando quidem coctionis & cruditatis signa continent, fieri non potest quin omnino significēt, aut naturam materiei, aut materiam naturæ, aut neutrum alteri dominari. Salubria igitur signa dicentur, superante natura: insalubria verò deuicta. Neutra autem, quæ pugnas habēt æquales. Cæterùm quæ manifestam coctionem indicant, ex salubribus sunt: sicuti quæ cruditatem, ægra. Quæ verò neq; coctionem nec cruditatem, ex neutrorũ natura existunt. Sunt verò & neutra, quæcunq; nunc q̃dē hoc, nunc verò ꝯtrariũ significant: veluti denigrati digiti. Ac talia sanè sunt decretoria accidentia.

Signa perniciosa.

Excrementa quid indicent.

Decretoria accidentia.

DE CAVSIS SALVBRIBVS, insalubribus atq; neutris. Ca. LXXIX.

QVoniam verò causarum hæ quidem salubres, hæ autem insalubres, hæ deniq; neutræ: primũ de salubribus differemus. Cæterùm quando quidem nonnullæ earum conseruatrices, nonnullæ effectrices existunt: suntq; & tempore & dignitate priores conseruatrices, ab illis nobis est auspicãdum. Quũ igitur non vnum tantùm sit sanum corpus, sed plura, in eorum singulis, propria erit causa conseruatrix. Siquidem omnis causa, in eo quod ad aliquid, est. Hic igitur denuo sumendum initium ab optima corporis constitutione: & quæ illi salubria sint, consyderandum. Eorum autem inuentionem ipsius rei natura indicat.

Salubriũ causarum differētia duplex.

QVOT MODIS ALTERETUR corpus. Cap. LXXX.

SEcundum quot igitur corpus nostrũ alteratur modos, tot causarum ꝯseruatricium genera habebit: quas liquet etiam correctrices existere. Alteratur autem corpus, à nonnullis quidem, necessariò: à quibusdam verò non necessariò. Necessariò enim alterãt quæ nulla ratione euitari possunt: non necessariò autem, reliqua. Nam aerem quidem ambientem semper attingere, comedere, bibere, vigilare, & dormire, est necesse: ensibus autem, & exitialibus feris occurrere, non item. Quare iuxta primum causarum genus versatur pars corporis conseruatrix: circa secundam aũt minimè. Quot igitur sint ea quæ ex necessitate corp⁹ alterant, distinguentes, proprium in singulis eorũ causarum salubrium genus inueniemus. Inest igitur vnũ ex ambientis aeris adhæsu. Alterum ex motu & quiete totius corporis & singularum particularum. Tertiũ ex somno & vigilia. Quartum, ex his quæ assumunt. Quintum, ex iis quæ excernuntur & retinentur. Sextum, ex animi affectibus. Ex his itaq; necesse est aliquo modo affici corpus. Ab aere quidẽ ambiente, quia vel calfit, vel frigefit, vel exiccatur, vel humectatur: vel secundum horum patitur coniugationem: aut in tota alteratur substantia. Ex motu verò & quiete, quũ vtraq; motum excesserint, aut calfactum, aut frigefactũ, aut humectum, aut exiccatum, vel aliquid secundum horum patiens coniugationem. Sic & ex somno & vigilia ipsum pati est necesse, iuxta eandem rationem. Præterea & ex animi affectibus, & ex iis quæ assumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Hæc siquidẽ omnia, partim quidem euidenter, partim verò per alias causas medias, alterant corpus, & sanitatem corrumpũt. Omnia igitur nunc dicta genera, materiæ quædã sunt salubrium causarum. At vsu opportuno adhibito, causæ fiunt conseruatrices, atq; salubres: si verò à modo aberrauerint, redduntur insalubres. Quo circa, singu-

Cõseruatrices cãæ quot sint.

Corpus necessario alterãtia, q̃ sint, & quot numero.

Aer cur nos afficiat.

Motus. Quies.

Somnus. Vigilia. Animi affect⁹.

Salubriũ causarum materię quæ sint.

læ earum rerum, quandoque salubres, quandoque insalubres sunt: quum ad aliquid referantur. Quippe vbi motum corpus desyderat, exercitatio quidem salubris: otium verò insalubre existit. Quum verò eget quiete, otium salubre est: insalubris autem exercitatio. Eodem modo de cibis & potibus, ac de aliis omnibus statuendum. Horum nanque singula, quando vt necessitas corporis exigit, cũ mensura, & opportuna qualitate adhibentur, salubria fiunt. At quum citra omnem necessitatem, ac præter modum afferuntur, insalubria. Atque hæ duæ sunt circa salubre & insalubre intentiones: rei scilicet, quæ adhibetur, qualitas, & quantitas. Non est autem rationi consonum, etiam temporis occasionẽ, quæ in iis quæ dicta sunt, continetur, veluti tertium aliquod ab eisdem diuersum, introducere. Nam si tanta & tali re allata egeat corpus, nemini dubium est, quin etiam in tempore opportuno afferatur. Siquidem ide temporis occasio est nata, quod fluxile & transmutabile mortale corpus quum sit, pro modo transmutationis, alia alio tempore auxilia postulet. Optimæ igitur corporis constitutioni, quum circunfusus aer optimè temperatus fuerit, omnium earum rerum, de quibus nuper sermonẽ fecimus, quantitas moderata conueniet. Quum verò aer à temperie recesserit, tantũ illas à mediocritate euariare oportet, quãtus fuerit aeris ab optima temperatura recessus. Hi verò mediocritatis termini existunt: in aere quidem ambiente, vt neque horreat propter frigus: nec sudet propter æstum. In exercitiis autem, quum primum lassari cœperit corpus, confestim quiescere. At in cibis, coctiõis perfectio, & excrementorum modus, in quanto & quali conueniens. Aequalis verò in his quodammodo est coctioni appetitus. Optima quippe natura, quãtum appetit, tantum etiã concoquit. Sic & somno modum ipsa natura præfinit his, qui optimam corporis constitutionem sortiuntur: nã

Intentiones circa salubre in salubreque sunt qualitas exigendorum & quãtitas.

Occasio tpis.

Mediocritatis termini in iis quibus vti corpus debet.

Natura optima, quantum appetit tantũ concoquit.

ii tunc à ſomno excitantur, quum corpus ampliori quiete non eget. Quumq; talem victus rationem adhibuerint, nullum eſt in eorum excrementis delictum, quæ vel per ventrem, vel vrinæ meatum, vel per totũ corpus vacuantur. Liquet igitur ipſos cauere debere ab imodicis animi affectibus: ab iracundia videlicet, triſtitia, furore, timore, & inuidia. Hæc ſiquidem alterant, atq; à naturali ſtatu corpus immutant.

DE VENEREIS. Cap. LXXXI.

Venereorum verò iuxta Epicuri ſententiam, nullus eſt vſus ſalubris. Re vera autem confert, ſi tantum interualli in eorum vſu adhibeatur, vt nec reſolutio aliqua percipiatur, & ipſe ſeipſo homo, quodammodo leuior factus, ac melius ſpirare videatur. Venus quatenus ſit ſalubris.

Tempus autem ad vtendum opportunum, quum in omnium rerum circunſtantium exquiſita mediocritate corpus fuerit cõſtitutum: vbi ſcilicet, nec ſupra modum plenum, nec vacuum extiterit: aut in calore, aut frigore, aut ſiccitate, aut humiditate exceſſerit. Quòd ſi aberrare contigerit, paruus ſit error. Melius autem illi calefacto magis q̃ frigefacto, & pleno q̃ vacuo, & humecto potius corpore, quàm exiccato, vti venereis. Horum autem ſingulorum quæ dicta ſunt, qualitas, in * optima corporis conſtitutione eſt eligenda: exercitii quidem, in quo totius corporis partes, æqua proportione mouentur ita, vt non aliæ quidem vltra modum fatigentur: aliæ verò citra. Cibi autem & potus optimam habeãt temperiem. Eadem in reliquis ẽt eſt ratio habenda. At ſi ab optima conſtitutione aliqđ defecerit corpus, non autem vehementer, & hæ quæ ipſius ſanitatem conſeruant cauſæ, ad proportionem mutabuntur. Sed quum multa ſint huiuſcemodi corpora, per ſingula genera eſt ſeorſum dicendum. Quod igitur in partium ſimilarium temperie euariat, inſtrumentariarum autem partium ſeruat commenſuratio- Venereis tpſ aptũ quod ſit. Optime cõſtitutę naturę oĩa requiri mediocria.

nem, duplicem habet salubrium causarum formam: alteram quidem, earum quæ ipsius conseruant temperiem: alteram verò, earum quæ ad optimam transferunt. Quæ itaq; ipsius temperaturam conseruant, tantum à causis optime temperatæ naturæ distabunt, quantũ & totius corporis temperatura ab illa euariabit. Calidiora siquidem corpora, calidiorem victus rationem postulant: frigidiora autẽ frigidiorem: sicciora sicciorem: & humidiora humidiorem. At secundum coniugationem, calidiora & sicciora, calidiorem simul atq; sicciorem: eadem in reliquis quoq; coniugationibus proportione seruata. Rectè siquidem causarum vtetur materia, qui naturales earum potentias agnouerit: videlicet, quod motus, alimenti penuria, vigiliæ, excretio, & omnes animi affectus, corpus exiccant: at quæ hisce contraria existunt, humectant. Ita verò, & calfacientia, & refrigerantia vitæ instituta, & ciborum, ac potuum, vtq; simpliciter dicam, omnium quæ corpori afferuntur, materias quis noscens, atq; potentias, salubribus vtetur causis, similia similibus adhibendo, si quidem eandem in qua acceperit, seruare corporis temperiem sit animus. Quòd si permutare, atq; ad melius eã traducere studeat, alterum est hic salubrium causarũ genus, his quidem quas nuper diximus, contrarium: æqualiter verò declinans ad alteram partem à bene tẽperatis & mediis, quæ optimis naturis conueniunt. Calidior siquidem & siccior temperatura, à calidioris ac siccioris victus ratione, ad exactissimum bonæ temperaturæ habitum non transfertur. At taliũ erit vsus necessarius, quæ tantum eis quæ probè temperata existunt, frigidiora atq; humidiora sint, quantum & natura naturam, in caliditate & siccitate superabat. Nam tale causarum genus insitas corrigit intemperantias. Alterum verò de quo supra diximus, temperaturam conseruat. Est autem vtriusq; vicissim apud medicos vsus

Exiccãtia corpus quæ sint.

Similia similibus eẽ adhibẽda dum seruare corporũ tẽperamenta est animus.

necessarius. Nam quum plurimum suppetit otii, corrigere oportet, ac sensum ad meliora transferre. Neq; enim natura patitur repentinas alterationes. Hominẽ autem occupationibus necessariis districtum, in eodẽ præstat habitu conseruare. Porrò quæ similem habẽt in omnibus corporis partibus intemperiem, eadem egent procuratione: dissimili, quæ dissimilem.

Intemperantię qñ ad melius sint traducẽdę & quando sic conseruandæ.

DE CAVSIS SALVBRIBVS partium instrumentalium. Cap. LXXXII.

INstrumentariarum autem partium causæ salubres, quatenus & hîc ab optima constitutione delinquit, ita & inuicem distabunt. Aliæ nanq; sunt salubres erroribus qui in formatione consistũt: aliæ iis qui in magnitudine, vel numero, vel positu. In formatione igitur plures contingunt errores: nam & figura partis, & si qua in ea cauitas est secũdum naturam, vel meatus, vel orificium, vel asperitas, vel lenitas, si quidem parũ à naturali symmetria recesserint, salubrium corporũ retinent appellationem: si verò amplius, insalubrium. Quòd si tantus fuerit recessus, vt operatiõi afferat detrimentum, iam ægrotare dicentur: Secundum quantitatem autem, excessus atq; defectus ad easdem ducit differentias. In numero verò, siue vna, siue plures, quæcũq; ex similaribus partibus fuerint, aut deficiãt, aut superabundẽt. Ex hoc genere etiam sunt, quæcũq; in nobis substantiæ præter naturam consistunt. Reliquum est aliud genus, quod ad situm cuiuslibet simplicis attinet partis: ĩ quo & ipso quatuor sunt omnes differentiæ. Prima quidem, quæ optima existit. Secũda, quæ parum euariat, ob idq; salubre adhuc efficit corpus. Tertia quæ insalubre, quando amplius à modo recesserit. Quarta quæ iam ægrum recessu plurimo reddit. Quæcunq; igitur partes in figura delinquunt, veluti quæ blæsæ, varæ, & obliquæ appellantur, hæ quum fœtus nuper natus atq; tenellus est, formatione & li-

Errores in formatione, quotupliciter cõsistere possint.

gatura, ad naturalem habitum traducuntur. At si iam aucto infante, ad duritiem peruenerint, emendari nō possunt. Sic errores quidem qui ad cauitatem attinēt, quum adhuc augeri perseuerant, correctionem admittunt. Quum autem iam ad vltimum peruenerint, nullus est remedio locus. Cauitates igitur quiete atque alligatione paruæ reddunt: magnæ verò, partiū opatiōe & retētiōe spiritus. Sic & quæcūque foramina, oraq́; Et qdem, quæ naturalem magnitudinē partes exuperāt, quiete, ac commoda ligatione, minores redduntur: augentur autem, & naturali motu, & frictione moderata, & quibuscunque aliis plus sanguinis conciliare valentibus. Deficientes autem partes, quæcunque ex sanguine duxerunt originem, corrigi quidem non est impossibile. Quæ verò ex semine, propemodum imposibile existit. Licet tamen aliquando loco earum alias facere, quæ vsum haud dissimilem præstent. Earum verò omnium natura opifex ē. Medicus autem minister. Porrò quæ numero excedunt, iis ablatio, causa salubris existit. Inspicere verò oportet, in qbus id fieri possit. Nam si imposibile appareat, transponere tentandum est. Eadem est & eorum, quæ in situ vitia sunt, emēdatio. Nec verò in ambiguo est, q duo sæpius aut tria vitia, eandem pn̄t partem comprehendere. Reliquum est id morbi genus, qđ similaribus & instrumentalibus partibus existit commune, vnitatis diuortiū.

Partes ex sanguine cretas, posse corrigi si deficiant: ex semine aūt ortas vt instaurētur esse fere imposibile. Naturam esse opificem generationis particularum. Medicus naturæ minister.

DE CAVSIS SALVBRIBVS ceu ad eos, qui morbo tenentur. Ca. LXXXIII.

Salubrium causarum, aliæ quidem occurrunt * intemperiei iam genitæ: aliæ illi quæ in generatione consistit: aliæ illi, quæ futura est. Igitur harum quæ sunt postremæ, hæ quidem in præseruatiua artis parte continentur: hæ verò in salubri. Primæ autē illæ inter omnes, in curatiua tantummodo. At illæ quas inter vtrasque collocauimus, in præseruatiua simul & curati-

na. Siquidem factam iam ægritudinem, curare oportet: eam verò quæ nondum adest, sed futura est, prohibere ne fiat, ab ea quæ est in corpore dispositione. Eius autem quæ adhuc fit, quod quidem factum est, curare expedit: quod verò futurum, prohibere ne fiat. Prohibebitur autem, sublata ea dispositione, * quam sequi morbus natura est aptus. Talis etenim dispositio, causa antecedens dicitur. At facta iam ægritudo curabit, soluta ea dispositione, à qua primùm læditur naturalis functio. Quam sanè ipsam dispositionem, morbi causam vocamus.

DE COMMVNISSIMA INtentione curatiua. Cap. LXXXIIII.

CVratio verò vnum præcipuum cõmunissimũq; habet scopum, nempe tollendæ dispositioni contrarium. Ex hoc siquidem genere sunt causæ illæ omnes, quæ sanitatem efficiunt. Particulatim verò, ex vnicuiq; dispositioni contrariis. Calido igitur affectui, causa frigida contraria existit: frigido autem calida; eademq; in cæteris proportione. Etenim si omne immoderatum præter naturam est: moderatum verò secundum naturam: necesse est omnino, vt immoderatum ab immoderato cõtrario, ad mediocritatem trahatur. Cæterùm secundum potẽtiam, non secundum imaginationem, calfaciens refrigeransq;, & alia id genus, sunt accipienda. Fingamus itaq; in humoribus putrescentibus febrem accẽdi. Indicatio in huiuscemodi affectu, est euacuatio simul & alteratio: hęc quidem, quæ putredinem finiat, manente adhuc substantia: euacuatio verò, quæ totam ex corpore substantiam putrem educat. Sed dicta quidem alterationis species cõcoctio existit. Euacuationes autem fiunt, & per sanguinis emissionem, & clysteris vsum, & per vrinæ vias, atq; eam, quæ per cutim fit, transpirationem: ac præterea, per eam quę fit ad partes oppositas attractionẽ,

Curationis scopus.

Immoderatũ omne est præter naturam.

Febris putridę indicatio duplex.

Alteratio putrium humorũ concoctio est.

Euacuationũ species.

atq; ad alias propinquas deriuationem. Nam & ad hoc ipsum genus ptinet citare menstrua, hæmorrhoidesq; aperire, ac deniq; expurgare per palatum & nares. In vniuersum autem, si vnãquanq; prius effectricem causam resciderimus: dein verò ad illam quæ ab eadẽ causa facta est, ægritudinem accesserimus, causarum salubrium inuentionem habebimus. At secũdum compositas intemperies, ex simplicibus compositio, cõmonstrabit salubria præcepta. Etenim si decem quidẽ gradibus ad caliditatem maiorem ea quæ naturæ conueniat, labatur corpus: septem verò ad siccitatem maiorem: tunc salubrem causam in huiuscemodi affectibus esse oportebit, decem quidem gradibus frigidiorem: septem verò humidiorem. Quòd si particula affecta in penitioribus locis sit sita, machinari oportet ĩsuper talem remedium salubre, cuius vis nequaq̃ in itinere antea exoluatur. Si itaq; calidius esse oportuerit eo quod est moderatum, non solùm tantam habeat caliditatem; q̃tam exigit morbus, sed vltra eandẽ mensuram, tantum adiiciatur, quantum ex situ, vt pertingere possit ad locum patientem, sit necessarium. Si verò frigidius; non simpliciter tantum frigiditatem oportet augere, sed & materia quoq; prius animaduertẽda est. Si enim crassa sit, non admodum poterit penetrare ad profunda. Sed potius contrarium præstabit effectum, spissando superficiem, atq; densando. At si tenuioribus partibus cõstet, poterit sanè plurimum subire profundum. Idem in humectantibus atq; exiccantibus accidit: in q̃bus crassitudo & subtilitas partium substantiæ inspicienda venit. A situ itaq; loci, inuenit ĩdicatio salubre remedium. A formatione autem, & situ simul, quando effluxus sensibiles, atq; ad alium locum foraminibus patentes habuerint, aut his omnino caruerint. Quos enim effluxus ad principales efferri partes cognouerimus auertemus, atq; ad illas impellemus, quæ

Affectus in alto sitos, vehementiorẽ medicamenti vim requirere, quã ex sua ipsi natura postulent.

Auertendos effluxus esse a partibus principalibus, ad ignobiliores.

minimè principatum obtinent. Porrò causarum quæ intemperaturam efficiũt, curatio fit per euacuationẽ. Nam ipsæ intemperaturæ, sola alteratione sanantur.

CVRATIO SOLVTIONIS continui in parte carnosa. Cap. LXXXV.

Continuitatis autem solutionis curatio, intentionem quidem habet vnionem, quæ in partibus q dem instrumentariis impossibilis est: in similarib' verò, non semper possibilis. Quandoq; verò, sicuti in carnosis, sanitas conglutinatione perficitur. Ipsam verò antecedit si vulnus maius extiterit, partium applicatio distantium, quæ ex formationis genere existit. Vt autem hæc ipsa firma & stabilis fiat, alligatio cogens in vnum, & fibulæ, & suturæ, vtiles sunt. Coalescere autem facit ea quæ distant inuicem, ac pristinam restituit, vnionem, ipsa natura. Nostrum verò opus est primò quidem applicare extrema distãtium partium. Secundò autem, quæ in vnum coacta sunt, sic conseruare. At tertiò, cauere, ne quid labris intercidat vlceris. Quartò deniq;, ipsam partis substantiam conserua re salubrem, id quod per mediocriter exiccantia fiet. Hæc igitur est solutæ cõtinuitatis curatio: quum ipsa sola seorsum in carnosa parte consistit.

Vnio I partib' instrumẽtariis solutis est impossibilis.

Vnionem carnis solutæ, q præcedant.

Vnionem præstat natura.

Solutę partis substantiã conseruare medio criter exiccantia.

DE SOLVTIONE CONTInuitatis in osse. Cap. LXXXVI.

AT fractio est in osse continuitatis diuortium: qđ quidem quãtum ad intentionem primam, insanabile est: quo verò ad secundam, quodammodo recipit curationem. Prima igitur intẽtio est coalitus partium, qui ob ossis duritiem fieri non potest. Secunda, alligatio, quæ fit, callo supernato partes fractas circumligante. Calli autem generatio, qua quidẽ ex materia, & à natura fit, est & ad alia communis. Quatenus verò formam ossi vicinam habet, ex eiusdem fit alimento. Molle verò & puerile os, coalescere

Fractura quod pertinet ad intentionem primam est incurabilis.

Calli gñatio.

Ossa puerilia coalescere posse.

Fracto osse simul affici musculos.

potest:sed perrarò fit talis affectus, quin associetur alteri. Magna enim ex parte adiacentes musculi, vnà cũ corporibus aliis, per fracturam ossium patiũtur. Quocirca & curationis intentio oritur duplex: quarum altera quidem, circa ossa: altera verò, circa corpora adiacentia versatur. Quum igitur fracturæ sanitas, callo adueniẽte fiat: ad huius autem generationem, proprii ossis alimenti superfluitatem naturæ suggerere oporteat, quæ quidem superfluitas in qualitate & quantitate debet modum seruare: talis certè victus ratio adhibenda est, quæ influxurum ossibus sanguinem tantum ac talem præparet, qualis & quantus generando callo sit opportunus.

Fracturæ sanitas fit callo adueniente.

Fracturæ qualis victus ratio conueniat.

DE PVNCTVRA NERVI, & tendonis. Cap. LXXXXVVII.

Pũctura nerui, cur ad excitandã cõuulsionẽ sit prompta.

NErui verò & tendonis punctura propter sensus vehementiam, & quoniam hæc pars principio continuatur, prompta est ad excitandam cõuulsionem neruorum: ac tum præsertim, quum nil extrorsum expirat: obcœcato cutis vulnere. Aperiendũ est igitur, atq; exiccandum substantia tenui, quæ vsq; ad ima nerui oblæsi possit descendere. In simplicibus igitur huiuscemodi affectib⁹, salubrium causarum forma talis existit. In compositis verò complicatur vlceribus: prima quidem cauitas: quæ non differentia vlceris, sed est alterius ægritudinis genus, in quo facta est substantiæ iactura. Curatio autem in morbo duplici, duplicem exigit intentionem. Nam continuitatis solutio, vnitate: substantiæ autem iactura, generatione indiget. Quòd aũt primo quidem hunc affectum oporteat sanare, ac dein vnitatem restituere tẽtare, ipsa natura rerum nos docet. Vbi verò repletum vlcus iam fuerit, ad æqualitatemq; perductum, cute inducendũ est: id quod si fieri non possit, saltem carne, quæ cuti vicina sit, communiẽdum. Est autem huiuscemodi, quæ

Puncturę curatio.

Caui curatio vlceris.

& sicca

& sicca,& calli similitudinem præ se fert. Ad cicatricẽ igitur inducendam, necessaria exiccantia erunt, ac sine mordacitate astringentia medicamẽta. Sic & si sordities aliqua fuerit adnata, intentio abstergendi erit. Præterea si inflãmatio aliqua, vel attritio, vel scirrh⁹, vel tumor mollis & laxus, vel intemperies vnã cum vlcere adsint, prius quidem eorum curationi insistendum est, ac dein ipsum vlcus curandum.

Cicatrici inducendæ, siccantia desyderari

Vlceri si adsit tumor hic pri⁹ curãdus est, quã succurram⁹ illi.

DE SPECIEBVS MOBORVM qui iuxta fotmationem cõtingunt. C.LXXXVIII.

QVod verò ad figuræ permutationem pertinet, in iis sanè qui adhuc crescunt, possibile est plurimarum partium peruersionem corrigere: in eis autem, qui iam sunt aucti, minimè. * Scopus igitur in iis quæ curationem recipiunt, est in contrarium peruersionis adducere. Si verò fractione aliqua non rectè cõformata, alicuius membri figura vitiata fuerit, cui substantia callosa innasci præuenerit, si quidẽ hæc adhuc recens extiterit, perfringere os compactum, oportet, ac rursus rectè afformare. Deinde callum superinducere.

Peruersi membri curatio.

DE OBSTRVCTIONE. Cap.LXXXIX.

EST verò & obstructio ex eodem morborum genere sitq; ex crassis & lentis humorib⁹: vnũ & ipsa scopum habens morbo ꝯtrarium, videlicet apertionem. Causæ autem salubres sunt abstergentia & incidentia medicamẽta. Quæ verò fit ab stercore duro, intersepiente intestinum, obstructio, primùm quidem habebit duritiei remedium, ex humidis pinguibusq; clysteribus. Postea dæmum ab acribus euacuationem exposcet. Quæ autem à lapide fit in vesica, subitò quidem, illius transpositionem requirit: integræ verò sanitatis gratia, icisionem, & extractionem. At humiditatis quæ præter naturam cõtinetur sanatio, in * exacta totius euacuatione consistit: quemadmodum etiã

Obstructionis curatio.

Lapidis in vesica curatio.

Pectoris excrementa educi cum tussi a medicamentis tenuantibus.

in suppuratis. Immodica autem repletio, immodica euacuatione curatur. Quæcunq; igitur in pulmone vel pectore continentur, * educũtur quidem per tussim, sed à medicaminibus extenuantibus. Quæcunq; verò in hepate, vel venis, vel arteriis, vel renibus, aut p vrinam, aut per * inferiorem ventrem. Sed per vrinam quidem, ab iis quæ vehemẽter extenuant: per ventrẽ verò, ab eis quæ attrahendi, aut aperiendi ora vim habent. Quæcunq; in superiori ventre comprehenduntur, per vomitum: sicuti quæ in iferiori, per subductionem. At quæcunq; sub cute, per sectionẽ, vel ignem, vel adurentia medicamenta. Sic aliquando etiã, quæcunq; in aliqua naturali cauitate, vt in thorace. Vt autem summatim dicam, quicquid præter naturã in aliquibus partibus continetur, eius sanationis intentio, est ablatio: vel si fieri hæc nõ possit, transpositio. Quæ verò non sunt ex genere præter naturam, at quantitate damnantur, in his scopus detractio existit. At inuentio eorum, quæ ad ipsorum sanationẽ perducunt, partim quidem ex affectu, plurimum verò ex ipsis affectis particulis sumitur.

Diuretica qualia esse debeãt

Causticis in quibus vtendum medicamẽtis.

DE ASPERITATE ET LEAUITATE. Cap. XL.

Quæcunq; verò partes, q exasperatæ sint, naturalem amiserint habitum, iis læuitas naturalis restituenda est: ossa quidem læuigando: asperam verò arteriam, vel linguã leniendo, humidis quæ nihil mordeant, atq; lentorẽ habeant. At quibuscunq; læuitas inest non naturalis, cognata asperitas, reuocanda est medicaminibus quæ sufficienter abstergant, astringantq́; parum. Quæcunq; verò vel obstructiones, vel angustiæ meatuum, alios morbos sequuntur, eorum curatio prius est perficienda. Quòd si nonnulla ex proximè dictis inuicem complicentur, varias habebunt indicationes. Si igitur in particulam

Aspera quibus sint læuigãda.

Læuia quibus exasperanda.

aliquam tanta sanguinis copia confluxerit, vt vniuersæ ipsius venæ intumescant, & distendantur, nõnihilq; in spatia vacua & intermedia transfundant, huius quidem affectus sanatio scopum habebit euacuationem: aut, vt apertiori vtamur vocabulo, detractionẽ: quandoquidem morbus est immodica partis repletio. Itaq; necessarium est, vt superfluitas vacuetur, aut retrocedens, aut per ipsam patiẽtem particulam. Retrocedet autem, vel impulsa, vel attracta, vel trãsmissa, vel vno aliquo horum modorum, vel omnibus. Per locum verò patientem vacuabitur, partim quidem manifestè, sensibiliterq;: partim verò resoluta in vapores. Si igit vniuersum corpus plus æquo plenum fuerit, per patiẽtem locum minimè vacuare expedit. Nam si scarificationibus, aut sectionibus, sensibiliter aliquid euacuemus, plus ratione excitati doloris attrahemus in partem. Si verò calfacientibus conemur discutere, maior copia caloris ui ad partem trahetur, q̃ dispergatur. Quòd si hac in re laboremus, vt retrocedat id quod influxit, corpus quum plenum sit, non admittet. Vt igitur fieri hæc ambo possint, in primis euacuare vniuersum corpus oportet: dein autem id quod in partem influit, ad contraria loca retrahere. Quod quidem vbi fecerimus, prius repellemus à parte, q̃ aggrediamur discutere. At quo mitiora præsidia fuerint, eo erit longe aptior vacuatio. A patiẽte verò loco repellemus astringendo, atq; refrigerando. Quinetiam loca inanita attrahunt ad seipsa quæcunq; repercutiuntur. Vasa præterea, ui medicaminum astringentium corroborata, à se ad alia remittunt. Si igitur superfluum omne hac via retrocesserit, bene se res habet. Si verò aliquid fuerit retentum in parte, id lẽtum & crassum esse, ob idq; ægrè solubile, coniicere oportet. Potest etiã, vel si influens humor non sit eiusmodi, effusus tamen esse ad intermedia spatia. Quo tpe euacuandus est per ipsum

Vacuationem per partem læsam non esse moliendã, vniuerso corpore pleno existẽte.

Inflãmatæ partis curatio, vbi vniuersum corpus est plenũ.

Repercussionẽ fieri per astringentia & refrigerantia.

locum affectum: imponentibus nobis particulis super iacentibus ea, quæ repellendi humorem vim habeāt. Maximè vero euacuabis quod in ſpatiis iis deliteſcit, & ſcarificationum auxilio, & medicaminũ quæ diſcutiendi vim habeant. At quia diſcutientia omnia vires calidas habent, effectus autem huius temperaturæ, eſt mordere, vbi caliditatis modum exceſſerint: cauenda ex eis ſunt vehementisſimè calida: ac tum præſertim, quum patiens locus in ſuperficie cōſtiterit. Neq; enim paruus excitabitur dolor, ſi præter proprium affectũ, inſuper mordeatur. Taceo etiam dolorem omnem irritare fluxiones. Quod igitur mediocrem caliditatem obtinet, in hiſce dolorem ſedat: ac multo magis ſi humidum fuerit. Et quidem quicquid per ſumma hæret, potens eſt id medicamen digerere, * etiam ſi validas non ſortiatur ad diſcutiendum vires. Quòd ſi ſummæ quidem partes oī noxa caruerint, id verò qđ euacuari oportet, in penitioribus partibus hæreat, intendendus atq; augendus diſcutientis medicamenti eſt calor: quum dubitandum ſit, ne prius q̃ profundas partes attigerit, interim vires amittat. Nec tamē ex eo ſuperiores partes aliquem dolorem ſentient, quum omnes vacent affectu. Quare duo hæc ſimul inuitant ad calidorum pariter atq; acrium medicaminum vſum, & ſummæ partes quæ tolerant: & profundæ, quæ egent. Hāc igitur indicationem, à ſitu partis deſumebamus. Porrò affectarum partium, in quibus retinetur ſupfluitas fluctionis, nonnullæ quidem raræ, laxæ, & molles natura exiſtunt: nonnullæ autem denſæ, preſſæ, ac duræ. Priores igitur, euacuantur facilè: reliquæ autem, medicamentis acrius vacuantibus, ac præterea tenuiores partes habentibus, egent: atque eo magis, quo profundiorem ſitum habuerint. Hæc igitur tibi rurſus ſit indicatio, vna quidem à particulæ patientis ſubſtantia: altera verò à formatiōe & ſitu. Fingamus enim in he

Diſcutientium quę vehementiſsime calida ſint in quibus ſit vſus cauendus.

Dolor omnis fluxiones exci tat.

Diſcutientium calorem intendendum eſſe, vbi humor vacuandus in penitioribus partibus hæret.

Partiũ quæ nō vacuētur facile & quę acriora medicamenta deſyderent.

pate eē proximè dictū affectū, in angustiis valoꝝ finib⁹, impactis humoribus, qui vel lenti & tenaces, vel crassi existant: vel superabundent. Nonne in promptu est, primùm quidem crassitiem vnà cum lentore & tenacitate, cibis ac potibus extenuantibus, ad subtiliorum partium substantiam transferri oportere? Secūdò autem, non per angustos tantùm, inuisibilesq; meatus, sed per latiores etiam, quicquid inibi infestum est, euacuandum esse? Sunt enim in hepate venæ, non minus amplitudine, q̄ numero, īsignes. Terminantur aūt, hæ quidē, in gibbis, ad venā cauam: hæ verò in cauis, ad portam. Vnde haud difficile tibi futurum est, vbicūq; pressi constipatiq; humores fuerint, eosdem expeditē euacuare: trahendo quidem ad ventrem, cum his quæ attrahendi vim habent medicaminibus, quicunq; ex ipsis, in venis ad caua hepatis pertinentibus aceruati sunt: ad vrinæ verò meatus promouendo, per cauam venam, quicunq; in venis ad eam ptinentibus hęrent. Est & alia indicatio ab hepate sumpta, veluti à venaꝝ principio. Nam quum non tantùm seipsum regere natura sit aptum, sed largiatur etiam virtutem venis, verendum est, ne si eius vigor fomentis & cataplasmatis relaxātibus exolutus fuerit, & ipsum primum ad proprium opus, & omnes subinde venæ, ratione illius, imbecilles reddantur. Quare in curationibus eius aliqua ex astringentibus medicamētis semper miscere oportet. Sed quoniam in profundo admodum loco situm est, dubitandum erit, ne astringentis medicaminis vis, debilitetur, nisi ab aliqua altera subtilium partium substantia, qualis aromatum est, traducatur. Melius verò fuerit, si & ipsum medicamē astringens, etiam aromaticum fuerit. Nam si duas habuerit natura insitas qualitates ac potestates, valentius operabitur: ita vt euacuet quidem quod præter naturam in ipsum membrū confluxit: seruet autem humorum modum conueniē

Hepatis obstructi curatio.

Hepatis caua, & gibba, qua parte vacuanda sint.

Hepar venarum principiū.

Hepaticis medicamētis cur aliqua ex astrīgētibus admiscenda sint, & quę aromaticā vim obtineāt.

tem naturæ. Explorandum itaq; est, num quid ab humoris confluentis qualitate, temperies eiusdem membri sit alterata: vt hanc ipsam curantes intemperiem, sanitatem parti restituamus. Curabimus autem, contrariam ex aduerso afferentes qualitatem: quantum vnumquodq; calidius aut frigidius redditum est, tantum refrigerantes, aut calfacientes. Quare & hic rursus agnoscenda est ipsius secundum naturã tẽperies.

Intemperies esse per contraria curandas.

DE MORBO SECVNDVM numerum. Cap. XCI.

QVibus autem aliqua particula deficit, in iis quidem, scopus est, efficere alteram, subministrando naturæ, eo quo diximus modo. Quibus autem redundat, hanc resecare oportet, aut scalpello, aut igne, aut caustico medicamine. Hæc igitur omnia sanare * fermè possibile est: At generari, non omnia possũt. Quædã verò sunt, quæ & si generari nequeãt, pro ipsis tamen licet alterum substituere: quemadmodum osse ex toto sublato, carnosum quendam callum inducimus: qui processu temporis duriorem naturam contrahit, quum ab initio carnis imitaretur substantiam. Vbi verò parte quacunq; sublata, neq; eandem secundum speciem substantiam, neq; similem efficere possumus, tertius nobis scopus est, inuenire decorem quendam quemadmodum in mutilationibus.

Redundantes partes resecari tripli posse.

Mutilis membris arte conciliandum esse decorem.

DE MORBO SECVNDVM magnitudinem. Cap. XCII.

COmmunicat autem hoc genus totum, cum eo quod ad magnitudinem pertinet. Nã quodcunq; ex eo est secundum naturam, illi propinquũ existit. Id verò tantùm seiunctum est, quod inter minimè naturalia connumeratur. In quo quidem prima intentio est ablatio. Secunda verò, si illa sit imposibilis, trãspositio: quemadmodum in suffusionibus. Quæcunq; autem non integris partibus, sed earum tantùm parti

culis, aut deficiunt, aut excedunt naturæ modum, refectio quidem, vel generatio, in iis quæ deficiũt: ablatio verò & abolitio, in his quæ superabundãt, scopus est, Quare neq; in ipsis altera intentio, neq; medicaminũ forma est diuersa.

DE MORBO SECVNDVM situm. Cap. XCIII.

SEd iam veniendum est ad reliquum salubrium causarum genus, quod ea corpora emendat, quæ in situ sunt vitiata: veluti luxatiões, & in scroto intestinum. Quæ sanè vitia contingunt, partim ex violenta tensione atq; impulsu: partim ex dilatato continente, vel rupto. Quare modus etiam curationis est duplex: alter quidem ad oppositam partem ei * ad quam facta est permutatio, intendendo, & pellendo: alter verò, id quod continet, firmius solidiusq; reddendo.

Luxationum causa & curatio.

DE CAVSIS PRAESERVAtiuis: Cap. XCIIII.

POrrò eorum quæ præseruatiua dicuntur, triplex secundum genus differentia existit. Prima quidẽ, hominis qui integra fruitur sanitate. Secunda verò, eius qui non integrè valet. Tertia deniq; eius qui iã ægrotat. Primum igitur gen⁹, ad salubrem artem spectat: in duasq; partes diuiditur. Secundum verò, ad pseruatricem pertinet. Tertium ad curatiuam. Hoc autem vniuersum genus præcipuè circa humores versatur: quos neq; lentos oportet eẽ, neq; crassos, neq; aq̃sos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios, neque veneni naturæ affines. Nam vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur verò nonnunq̃ eadem ex causa, quæ ab initio eos generauit. Illud autem plerunq; accidit, vt sua alteratione inficiant illos, qui sunt in corpore humores. Scopus verò & horum curationis duplex existit; alteratio scilicet, & euacuatio. Alterantur

Præseruatiuarum causarũ differantia triplex.

Alteratio humorum a quibus fiat.

igitur, vel concocti à corpore, vel ab aliquibus facultatibus aliis, quæ vim medicamentosam sortiuntur. E quorum numero existunt ea, quæ aduersantur exitialium ferarum venenis: quæq; etiam pharmaca virulenta transmutant. Euacuantur autem satis calidis medicamentis, purgationibus, clysmis, sudoribus, & vomitibus. Hæ igitur sunt ipsorum communes euacuationes. Propriæ autem, ex locis in quibus coaceruātur, sumuntur. At verò propius euacuātur p ventrē quæcūq; ptinent in primis venis superfluitates. Quæ autē in iis quæ in hepate sunt, per vrinæ meatus. At quæ in toto corpore, per sudores: sicuti quæ in capite, per palatum, vel nares, vel per vtrūq;. Cæterùm quæ in spatiis pectoris laxioribus continentur, per guttur simul cum tussi: quæ in renibus sunt, vel vesica, per vrinam. Communis autem in his indicatio est, * reuulsio quidem ab omnibus partibus, ad q̄maximè distantia loca: deriuatio verò, ad vicina. Quæcūq; itaq; huiuscemodi curant dispositiones, causas salubres vocamus: sicuti insalubres eas, quæ adaugent: & neutras, quæ neq; obsunt, neq; iuuant. Pars igitur artis præseruatiua talis est.

Euacuationis modus multiplex.

Reuulsio fit ad quā maximè distantia loca.

Deriuatio fit ad vicina.

DE ILLA ARTIS PARTE, quæ conualescentes reficit, & senibus congruit. Cap. XCV.

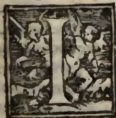
QVæ autem reficit atq; restaurat, in conualescētibus atq; senibus locum habet. Cæterùm quænam horum sit dispositio, & à quibus præcipuè causis ad naturalem habitum reducatur, ī methodo medendi explicauimus. Dispositio igitur talis est. Optimus quidem, sed exiguus est sanguis: atq; vnà cū ipso spiritus animalis, vitalisq;. Ipsæ verò solidæ partes sicciores: atq; ob id, earum vires imbecilliores: proindeq; vniuersum corpus, frigidius. Causæ verò salubres quæ hanc emendāt dispositionem, vt vno eas cō

Conualescentium senumq; dispositio qualis.

prehendam capite, sunt quæcunque præsentaneum, tutumq; exhibent alimẽtum. Particulatim autem, in motibus moderatis, &, cibis, potibusq;, ac somnis consistunt. Sũt porrò materiæ motus, vehicula, ambulationes, frictiones, & balneæ. Vbi igitur non parum se ex his profecisse senserint, paulatim se ad consueta opera transferant. Cibos autem assumant, in principio quidem, humidos, cõcoctuq; faciles: neque frigidos: in processu verò, eos qui plurimum alimenti suppeditant. At potus eis opportunus est, vinum: ætate quidem, moderatè prouectum: substantia autem, purum, pellucidumq;: quod scilicet vel sufflauum, vel album existat, atque suauiter olens: gustui verò: neque aqueum omnino, neque aliquam qualitatum insignem, aut dulcedinem, aut acritudinem, aut amarorem, aut denique astrictionem referens.

Conualescẽtes atque senes reficiendi ratio.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. I.

INTER alias causas quæ à condenda medendi methodo me hactenus dehortatæ sunt, charissime Hiero, hæc fuit vna & præcipua, quod frustra me scripturum timerem: quum nemo prope dixerim hac nostra ætate veritatis inquisitioni sit deditus: sed pecuniam, & ciuilem potentiam, & inexplebiles voluptatum delicias, omnes eò vsque suspiciant, vt si quis sapientiæ quoduis studium sectetur, pro insano hunc habeant. Quippe qui primam ipsam, & verè sapientiam, quæ diuinarum, humanarumq; rerum est scientia, ne

Temporũ suorum felicitatẽ Galenus deplorat.

Sapiẽtia est diuinarũ humanarũque rerum scientia.

esse quidem omnino existiment, ac proinde inter eos censeatur optimus, non qui plurimis instrumentis musicis, aut etiam sermone vti philosophico norit, sed qui multos, eosq; maximos calices exiccarit. Eoq; fit, vt quum ægrotare ii cœperint, medicos aduocẽt locupletentq;, non quidem optimos, sed eos qui adulentur ipsis: quiq; & frigidam dabunt, si hanc poposcerit, & lauabunt, quum iusserint, & niuem, vinumq; porrigent: ac breuiter, quicquid iubebitur, mancipiorum ritu facient: contra q̃ veteres illi medici ab Aesculapio oriundi: qui veluti duces militibus, & reges subditis, imperare semper ægris voluerũt: nequaq̃ verò emptitiorum Getarum more, parere & obsecundare: id q̃d facere Romæ erat solitus impudẽtissimus Thessalus, eò etiam temeritatis progressus, vt sex tantùm mensium curriculo traditurum se totã artẽ medicã profiteretur: citra vllam aliarum disciplinarum ĩstitutionẽ. Quãobrẽ ipsius facilitate allecti, sutores, textores, fabriq;, seruilib⁹ opificiis relictis, cateruatim hodie sese sub eo præceptore, ad professionem sacratissimã conferunt, in perniciem humani generis. At verò, minimè licere alicui curare cõmodè morbos, nisi prius naturam corporis vniuersi pspexerit, apud omnes sapientiæ professores est in confesso. Totius autem naturæ constitutionem, accuratissimè exposuit nobis Hippocrates. Quem quidem Peripatetici, atq; Stoici sequuti, vtriq; sanè hoc illius dogma recipiunt, nempe, vniuersum corpus conspirabile & cõfluxile existere, omnesq; animalis particulas à se inuicem affici: dissident tamen in eo, q̃ Aristoteles quidem, qualitates tantùm in se mutuò transire, atq; omnino misceri: Stoici verò, nõ has modò, sed etiam substantias ipsas existiment. Cæterũ medicinæ fuerit abundè, si concedantur ea quæ ab vtrisq; sunt demonstrata: necnon q̃ qualitates, virtutesq; in mistis, totæ sint totis permistæ. Hac autem hu

Medici veteres imperabãt ægris veluti duces militibus.

Thessalus pollicebatur docturum se artẽ medicam curriculo mensium sex.

Curaturo morbos necessaria est corporis naturæ cognitio.

Corpus vniuersum est conspirabile & fluxile.

Mistorum qualitates & facultates sunt totę per totas mistæ.

mani corporis contẽplatione posthabita, nullaq; vsus demonstratione, ille sapientissimus Thessalus, duos tã tum esse morbos, simplices tradit in vniuersum, nem pe fluxum & clausum: ex quibus simul coeuntibus gi gnit tertium vnum compositum: non intelligẽs se dif ferentiam quandam morborum, nõ numerum in me dium adferre. Atqui minimè conuenit, quum de ani malium numero quæritur, vnam differentiarum op positionem producere. Alioqui duo sic vniuersa ani malia erunt: vt gratia exempli, rationale, & irrationa le. Proinde ad species quæ in substantia, nõ quæ in dif ferentia versantur, respicere oportet eum, qui nume rum morborum sit traditurus. Porrò non omnis dif ferentia generi addita, ad speciei constitutionem con ducit aliquid: sed quæ ex genẽris propria diuisione na scitur. Hæ siquidem differentiæ sunt, quæ species con stituunt: reliquæ omnes, alienæ. Etenim propriæ ani malis differentiæ existunt, mortale, & immortale: ra tionale, & irrationale: mansuetum, & ferum: aliaq; id genus. Molle verò ac durum, graue & leue, rarum & densum, magnum & paruum, animalis differentiæ nõ sunt, sed substantiæ. Itaq; etiam si cũ animali vel mol le vel durum componas, ad speciem constituẽdam ni hil sanè cõtulerint. Sin vel rationale & immortale, vel rationale, & mortale, animali adieceris, efficitur iam il lic Deus: hîc homo. Ita verò, & si rationali aĩali duas illas differentias peculiares addideris, quæ sunt gressi le & bipes, sic quoq; hominis speciem effeceris. Vnde fieri non potest, vt vllius rei specificas differentias inue niat quis, nisi prius substantiam illius, aut definiuerit, aut oratione circunscripserit accuratè. Si quis igitur tradere de morborum numero instituat, is non debet statim in prima differẽtia subsistere, sed d'uisa illa pro cedere, donec ad aliquam ĩfimarum specierum, & quæ in aliam distrahi amplius non possit, perueniat: id q̃d

Thessalus con stituebat duos tantum simpli ces morbos in vniuersum.

Differentiæ specificæ.

Animalis dif ferentię ꝓprię

Deum animal rationale im mortale defi nit Galenus.

facere illi tantùm est promptum, qui in diuidendi arte magnopere fuerit exercitatus. Peccauit etiam vel grauissimè Thessalus, quòd ne principium quidem indemonstrabile, ac per se notum attigerit, illius rei quam pertractandam suscepit: principium autem intelligo, quæsitæ vniuscuiusq; rei propriam essentiā: à qua necessario est ordiendum, quum ad inuentionem specierum & differētiarum, tum vel maximè (vt ait Plato) ad diuisionem, atq; ad omnem cuiusuis rei absolutam inquisitionem. Sed nec ratione, nec experientia ad fulcienda sua dogmata vsus vnq̃ est Thessalus: quæ quidē duo instrumenta, iis quæ optimè inuēta fuerint, apud homines solent semper patrocinari. Cæterùm in his commentariis animus nobis est agere, non de experiē tia quæ ratione nō vtitur, sed de iis præsidiis, quæ methodo & ratione inueniuntur. Etenim methodo quippiam inquirere, inuenireq;, ex aduerso opponitur ei, quod est fortuitò & temere. Est siquidem illud, cū via quadam & ordine, quippiam inuestigare: experientia autem à methodos, non artem, aut ordinem certum, sed tantùm fortunæ vnius fauorem, ad rei inuentionem desyderat. Qua quidem prorsus neglecta, nos demonstrationi insistamus, quæ à principiis indemonstrabilibus, & per se notis, intellectuiq; obiectis nunq̃ non proficiscitur. Nam quod intellectui se vno occursu non exhibet, id protinus controuersum existit, demonstrationemq; desyderat : nec artem vllam à tali principio incœpisse conuenit. Quandoquidem igitur morbi curationem inuenire est propositum, haud dubiū necesse est, prius morborū numerum sciri. At quoniam fieri nequit, vt aut differētias generis vllius morbi, aut species inuenias, ipso quod diuiditur, non planè explorato, oportet profectò nūc, etiam quid morbus sit, enarremus, quo sic diuisionem eius ritè adeamus. Id verò fiet cōmodè, nobis à communi notione au-

Essentiam cuiusq; rei esse principium a quo ordiendū est ad exactā omnem inquisitionem.

Instrumenta inuentionis duo: ratio & experientia.

Methodo inquirere, q̃d sit.

Experientia a methodos, vnius fortunæ dūtaxat fauorē desyderat.

Notio cōis.

spicatis, sine qua inuenire propositæ rei substantiã non licet. Vt igitur vbi citra offensam, omnium partium actiones obeunt, homines valere se dicunt: sic dum naturalium corporis actionum senserint quampiam vel malè geri, vel prorsus non geri, & ægrotare se illa corporis parte existimant, cuius actionẽ oblæsam vident, & medicum de remedio consulunt. Ac tales sunt vniuersis hominibus notiones & sanitatis, & morbi. Ergo accepto illo, quod omnes confitentur, principio, nempe id in medendi methodo propositum esse, vt ægra corpora in sanitatẽ restituamus, hoc est, naturales partium actiones, si quæ oblæsæ sint, emendemus: claritatis gratia, oculum proponamus, cuius nimirum particulæ opus esse vt videat, inter omnes homines conuenit. Nec verò refert partem'ne, an particulam, quispiã oculum dicat. Siquidem quicquid totum cõplet, atque integrat, id, corporis totius, quod complet, particula siue pars nominatur. Est nanque pars ex iis quæ dicũtur ad aliquid. Quippe pars totius integriq; pars dicitur: æquè profectò vt totum, ĩtegrumq;, per relationem ad partes, & particulas suas nominatur. Cæterùm à rerum, non nominum differentia, in omni comentatione principium sumendum est. Est itaque visio, oculorum actio: quemadmodum locutio, linguæ: ĩcessus autem, crurum. Ipsa rursus actio, motus est actiuus. At motus est prioris habitus immutatio. Qui quidem actiuus dicitur, quum à se æditur: passiuus verò, quum ab alio posito extrinsecus, excitatur. At verò immutatio prioris habitus dupliciter fit: nempe aut in qualitate: aut in loco. Cæterùm quæ circa locum versatur, latio dicitur: alteratio autem, quæ in qualitate cõsistit. Porrò instrumentum appello eam animalis partem, quæ perfectè ædere actionem potest. Qua significatiõe oculus pars animalis, & particula: & instrumentum vocabitur. Cornea verò tunica, particula quidem & pars;

Valere et ægrotare qñ se dicant homines.

Pars quid dicatur.

Visio est oculorum actio.

Actio quid.

Motus quid.

Motus duplex

Immutatio duplex.

Latio.

Alteratio.

Instrũm quid.

Oculi tunicæ. at instrumentum non item. Simili modo & quæ rhagoides, & quæ arachnoides, & quæ amphiblestroides, dicuntur: quarum nimirum singulæ, primum quidem, ac maximè, oculi particulæ sunt: & quia is etiam faciei pars est, itidem & illæ faciei sunt partes: sed secūdaria ratione. At verò similarē partem appellant, quæ vndiq; in particulas similes diuidi potest: veluti vitre⁹ humor, & crystallinus, & tunicarum propria cuiusque substantia. Est itaq; instrumentum oculus: actio verò, visio: vna ex eius particulis similaribus, ac primum instrumentum visionis, crystallinus humor. Id nāq; est, quod alterari debet ab aliquo extrinsecus occurrētiū colorum, vt animal videat. Alterari verò non potuit, nisi purum omnino, perspicuumq; esset. At purū ita, pellucidumq; esse non posset, sine eo quod nunc obtinet temperamento. Quippe ostensum est, vnamquāq; rem talē esse, qualis est, pp calidi, frigidi, humidi & sicci temperaturam. Ideoq; si quid horū magnopere immutatum sit, aut planè non videbit, aut malè videbit animal. Vbi igitur neutiq̄ videre oculum cernim⁹, qui tamen probè antea cernebat, subitò nos accingimus ad ipsius læsionis causam inuestigandam: quum sine causa nihil in natura rerum contingat. Causa inuenta, necessariò fatēdum est, aut morbum ipsum eam esse: aut, si morbus læsio actionis existat, affectū qui huic officit, morbi causam existere. Dubitauerit tamen aliquis, ipsum ne oculi affectum, à quo cernendi actio vitiatur, dicere morbum debeamus: an ipsum actiōis vitium. Quodcunq; tamen elegeris, necessum est vt de sanitate enuncies, & quidem multo antea, contraria: nempe eam esse vel incolumen oculi actionem: vel affectum, qui visionem absoluat. Sanitas quippe & morbus, maximè contraria quum sint, sub eodem genere continentur. Contraria siquidem sunt, quæ ī eodē genere posita, plurimum inter se dissident: veluti album

Similaris particula quæ dicatur.

Crystallinus humor primū instrm visionis

Nihil sine cā contingit.

Sanitatem & morbum sub eodem genere contineri.

Contraria quę dicantur.

& nigrum: quorum vnum est genus, color. Ergo si sanitas actio est, quæ secundum naturam se habet: omnino morbus, actio præter naturam erit. Sin autem affectio quæpiam, aut constitutio naturaliter se habens, extiterit sanitas: & morbus affectio, constitutio'ue præter naturam, necessariò fuerit. Verùm quum duo rerum genera sint, nusq̃ inter se similium, sed tota differentium natura: quorum alterum quidem, corpus, certo modo affectum, vocatur: alterum verò, functio: fatendum proculdubio est, affectum ipsum corporis, causam esse: functiõem verò, id, quod ab affectu ipso proficiscitur. Comitatur quippe necessariò affectum naturaliter se habentem, naturalis actio. Contra, si à natura recesserit, actio statim præter naturã se habebit. Atq; hoc ipsum est veluti elementum primum totius medendi methodi, quum nihil aliud sit quod curatur à medicis quàm ipsius affectus corporis. Contingit tamen non ex nominum, sed rerum, recta opinione, recta morborum curatio. Vt autem omnia methodo compendiosa explicemus, quatuor in vniuersum res sunt, quæ in præsenti contemplatione proximè inter se cohærent. Ac videtur sanè ex his esse vnum genus ipsórum corporum: alterum verò, actionum: ac corporũ quidem genus, præcedere actiones, easq; gignere: has verò sequi: idq;, si corpora se naturaliter habeant, inculpabiles, naturalesq;: sin præter naturã sint affecta, aut nullas prorsus, aut omnino certè impeditas. Tertium præter hæc genus'ẽ causarum, quæ hos affectus creant. Nam quam ratiõem habet affectus ad actionẽ, hanc alterum quippiã ad ipsum affectum omnino habeat oportet: illo duntaxat euarians, q affectus vnà cũ actione consistit: nec potest vsq̃ aut proba actio esse, si ne corporis naturali affectu: aut vitiosa, nisi quum corpus sit vitio affectum. Ipsius autem affectus, qui actionem impedit, causæ possunt & adesse, & abesse. Ab hoc

Affectus corporis existit functionis cã.

quartum aliud genus est eorum, quæ quum corporib⁹ & naturaliter & præter naturam se habentibus insint, actioni nec commodant, neq; incommodāt: vt exempli gratia, color niger, ob diuturnam in sole morā contractus. Affectū igitur corporis præter naturam se habentis, qui actionem aliquam vitiat, morbum (si placet) vocemus. Ipsum verò functionis vitium, insigne quoddā morbi symptoma. Quæ alia rōne accidūt, ceu colores, ea symptomata etiā, sed familiaria propriaq; possit quispiam vocare. At quartum ab his genus sit insalubrium siue morbificaꝝ causaꝝ. Quaꝝ eas quidem, quæ in ipso corpore animalis consistunt, internas siue antecedentes: quæ verò extrinsecus accidūt, externas aut procatarcticas appellabimus. Vt autem hæc exemplo clarescant, phlegmonem esse pedis morbum constituamus: læsum autem ingressum, esse insigne ipsius morbi symptoma. At rubor, tensio, renixus, & tumor præter naturam, diuersa quædā symptomata nominentur. Porrò sanguinis redundantia, phlegmones causa interna dicatur. Sicuti externa, quæ præcessit abundantia ciborum. Cęterū nullus affectus dici morbus meretur, nisi alicui⁹ partis actionem vitiet. Quod autem postulat curationem, aliud planè non est, q̄ affectus qui vitiat actionem. Etenim quod primùm, maximeq; omnium desyderamus, id naturalis est actio. Vt igitur totam particulam actionis tantùm gratia requirimus, eodem (arbitror) modo, & ipsius partis naturalem constitutionem, etiam actionis gratia desyderamus. Porrò quæ constitutionem ipsam vnde actio nascitur, necessariò sequuntur, sanis quidem nobis accidentia: ægrotantibus, symptomata nūcupantur. Atq; hæc quatuor genera sunt omnium, quæ in nostro corpore habentur, siue secundum naturam nos, siue præter naturam habeamus: actiones, constitutiones, quæ has præcedunt, quæq; etiam sequuntur.

Morbus est affectus præter naturam, functionē vitians.

Symptoma duplex.

Causæ morbificæ.

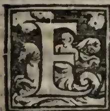
Causarum differentiæ.

Accidentia & symptomata quō differant.

Rerum quæ in nostro corpore habentur quatuor genera.

GALENI

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. II.

RGO Affectus qui actionem vitiat, morbus vocetur. Hunc si quis sequitur, symptoma. Quod illum excitat, causa. His ita distinctis, inspicienda diligēter est nominum diuersitas, quæ ægritudinibus imposuerūt, ipsorum primi authores. Partim nāq; à læsa particula fuerunt indita, vt pleuritis, id est compunctio lateris. Peripneumonia: id est, pulmonum phlegmone. Ischias, id est coxendicum morbus. Podagra, id est pedum vitiū. Nephritis, id est renum affectus. Arthritis.i. articulorum vitium. Ophthalmia.i. oculorum phlegmone. Cephalalgia.i. capitis dolor. Dysenteria.i. intestinorum tormina. Subinde ab ipso symptomate, vt Ileos, hoc est voluulus. Tinesmus.i. desidendi assidua cupiditas. Spasmos.i. conuulsio. Palpos.i. palpitatio. Tromos.i. tremor. Paralysis.i. resolutio neruorū. Apepsia.i. cruditas. Dispnœa.i. difficilis respiratio, vel inordinata spiratio. Apnœa.i. spirandi defectus. Agrypnia.i. vigilia. Paraphrosyne.i. delirium. Coma.i. sopor. Sæpe ab ambob⁹ simul. Vt Cephalalgia, hoc est capitis dolor. Otalgia, hoc est dolor aurium. Cardialgia.i. oris ventriculi (quod veteres appellabant cor) dolor. Odondalgia, id est dentium dolor. Hystæralgia.i. vteri dolor. Sæpe numero à causa putata, vt Melancholia. Nonnunq̄ à similitudine ad aliquid extra positum, vt Elephas, Cancer, Polypus, Staphyle.i. vua. Leuce.i. vitiligo alba. Myrmecia.i. formica. Atheroma.i. tuber, cui pulticulæ quid simile inest. Steatoma, quod aliquid seuo simi

Morbus. Symptoma. Causa.

Morborū nomina indita a lęsa particula.

Morborū nomina sumpta ab ipso symptomate.

Morborū nomina tracta a parte affecta, & symptomate.

Morborū nomina sumpta a causa putata, vel ab aliquo simili.

le cōtinet. Staphyloma.i.oculi morbus, quum in sum ma tunica quiddam acino simile eminet. Meliceris, hoc est capitis vlcera, saniem instar mellis fundentia. Anthrax.i.carbo. Alopecia.i.areæ in capite. Ophiasis.i.vitium serpentis formam repræsentans. Sycosis.i.ficus. Satyriasmi, & Priapismi, pudēdi erectiones præter naturam. Ipsorum verò morborum, qui neq; locum affectum nomine repræsentant, nec causam quæ eos effecit, perpauca sunt nomina. Phlegmone. Gangræna. Scirrhus, Erysipelas. Apostema. Oedema. Empyema. Vlcus. Exarthrema. Catagma. Spasma. Rhegma. Coloboma, id est mutilatio. Dothien, id est furunculus. Ionthos, id est varus. Phyma, laxarum partium phlegmone. Quanquàm horum quoq; nonnulla partim locū corporis, siue particulam afflictam subindicare videntur: partim à prægrauante symptomate nominari. Porrò vlceris (quod vnitatis solutio est in carnosa parte) differentiæ particulares partim ab iis qui primum eas sanauerunt, dicuntur: partim ab ipsis qui iisdem affecti sunt: vt Telephium. Cancer autem à similitudine ad animantem. Phagedæna, Herpesq;, à symptomate. Verùm phagedæna quidem, vlcus depascens est. Herpes autem non semper existit vlcus. At quotiescunq; cum exulceratione inuadit, ritu serpentis bestiæ, ad vicinas partes progredit, easq; depascit, & populatur. Cauum verò vlcus, & sordidum, & cruentum, & purum, & æquale, & carne excrescēs, hæc magis proprias appellationes sortiuntur: non tamen similiter omnes. Nam æquabile, cauum, & supercrescens, à propria differentia: at cruentum, & purum, & sordidum, non à propriis differentiis, sed ab externis symptomatis, appellantur. Tres igitur esse in corpore affectus præter naturam, ostensum iā est: causas videlicet, morbos, atq; symptomata. Causas, veluti redūdantiā, & corruptelam. Morbos, vt phlegmonē, Vlcus. Sym-

Vlcus quid.

Vlcerum varia nomina.

Phagedæna quid.

Herpes duplex

Affectus præter naturā sunt tres: morbus causa & symptoma.

ptomata, vt prauum colorem, atq; gracilitatem. Diuersa ab his sunt quæ immodicè excernuntur à corpore, aut retinentur præter naturam, & functionum vitia: omnia scilicet cõmuni nomine appellata symptomata, cæterũ non vni generi subdita. Quippe affectus quidam corporis est vitiosus color. Quod excernitur autem, aut retinetur, affectus non est, sed affectum sequitur. Similiter actio vel læsa, vel integra, affectus sanè non est: particulæ autem vnde editur, necessariò comitatur affectum. Ac œdema quidem & phlegmone, ex iis sunt, quæ absolutè dicuntur esse. Eodem modo & redundantia, si ea sit sanguinis: & corporis pallor. Actio verò, ex eorum numero non est, quæ esse absolutè dicuntur: aut certè non similiter sicut iam comprehensa. Siquidem nullo temporis spatio, eius partes manẽt, sicuti nec sermonis, nec vllius motus. Sed horum quilibet in generatione cõsistit. Quum verò duplex sit ipsius motionis genus, vnum in loco, aliud in qualitate: prius latio: secundum alteratio dicitur. Ac omnis quidem actio, motus est actiuus: omnis alteratio, eius qđ alteratur, motus est passiuus. Patitur nanq; quod alteratur. Ergo affectus, dum alterantur, mouẽtur: vbi verò à motu cessauerint, iam alterati sunt: non autẽ amplius alterantur. Quicquid enim quocũq; modo se habet, aliquo omnino affectu est præditum. Quod autem in constanti, ægreq; solubili affectu est, id habitu iam quodam affectum est. Sanè alteratur is qui nigrescit: alteratus est, qui obnigruit. Itaq; alteratio generatio est qualitatis. Nã quæ absolutè dicitur generatio, ad substantiam via quædam est & progressus. Aliqua igitur in generatione, alteratione, & vt semel dicam, motu, suam essentiam obtinent: aliqua * permanentẽ habent substantiam. At sanitas quidem & morbus, & quæcunq; symptomatum, causarumq; affectus, vel habitus sunt, ex permanentium numero existunt. Actio

Actio cur non dicatur esse absolute.

Motus duplex

Actio quid.

Alteratio quid

Habitu quid affectũ dicat.

Alteratio qd.

Generatio est ad substantiã progressus.

methodo is comprehendat, qui numerum omnium actionis causarum, corpore secundum naturam se habente, non norit. Qui autem omnem morborũ numerum methodo non inuenerit, hic maximè labat oportet in ipsis medendi auspiciis: quum constet, tot eẽ medendi rationes, quot morborum ideæ existunt. Verũ enim verò, primus omnium ille affectus inuestigãdus est, qui dicitur functionis effectrix causa. Hunc sanè eucrasiam nos diximus esse calidi, frigidi, humidi, & sicci, ex intemperie quorum, primus morbus in particulis similaribus nascitur. Quum autẽ à similaribus ipsis, corporis functiones ædantur, meritò instrumentis singulis, vnica tantùm est attributa similaris particula, à qua perfici ipsa actio possit. Reliquæ verò quæ cum hac quoduis instrumentum absoluunt, in aliquẽ vsum illius quæ prima existit actionis causa, sunt constitutæ: quãuis & ipsæ retinent suas peculiares actiones. Etenim instrumentum visus, est cryſtallinus humor. Reliquæ verò partes, eius gratia sunt factæ. Singulæ tamẽ earum aliquam seorsum actionem obtinent: ac vena quidem & arteria, & neruus, toti animanti communem: membranulæ autem oculi omnes, quum sint nutrimẽti participes, præditæ omnino sunt naturalibus facultatibus: ac proinde etiã functionibus quæ ab ipsis proficiscuntur. Quoties igitur cryſtallinus humor intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio. Nõ est tamen affectus is, eorum, vt organa sunt, morbus. At hypochyma, hoc est suffusio, nullius similariũ morbus existit, sed oculi totius, ceu instrumenti. Ad eundẽ modum si in finibus venarum, quæ sunt in cauo iecinoris, obstructio aliqua oriatur, digestio quidem ĩ corpus per has morabitur: ægritudo tamen totius hepatis, ceu instrumenti censebitur, nulla similarium eius partium adhuc ęgrotante. At si intemperies venas illius infestauerit, ipsarũ qdẽ illarũ morbus primũ erit: ex ac-

Medendi tot esse rationes, quot morborũ ideæ existunt. Functionis cã.

Functiones edi a corporibus similaribus.

Cryſtallinus humor est instrumẽtũ visus.

Hypochyma, oculi totius, ceu instrumenti, est morbus.

cidēti verò, etiam iecinoris. Solēt autem similares particulæ, octo intemperaturis secundum nudas qualitates cruciari: nempe quatuor quidem simplicibus: quatuor autem compositis. Quòd si ad intemperiem accedat & humorum affluxus, totidem rursus itemperies orietur. Duplex itaq; erit morborum genus: alterum in partibus similaribus: alterum in organicis. Quod igitur ad particulas similares pertinet, circa intemperantias versatur. Quod verò ad organa, vnum quidem in figura: aliud ī particularum numero: tertium ī magnitudine: quartū deniq; in positura spectatur. Vtrarunq; verò partium, id est similarium, & instrumentalium, communis affectus est, vnitatis diuortium. Quare sex in vniuersum morborum genera existunt. Vnum, qđ similarium est proprium: nempe intēperies. Quatuor, instrumentorū cuiusq;. Et cum his sextum, qđ vtrisq; partibus est commune, ipsius vnitatis solutio. Porrò omnis medendi methodus, seiuncta ab experiētia procedit. At medicorum pleriq; non tantùm experientiæ applicātes animū (per quā tamē liceret eis euadere in probos medicos) sed perfectioris etiā rationis cupidi, quum ait iis, quæ citra demonstrationem sunt enūciata credant, aut vitiosis fallantur demonstrationibus, non solùm nihil excogitant boni, sed etiam quæ per experientiam cognita sunt, corrumpunt. Proinde talibus experientiæ vt incumbant consulo: quum non leue instet periculum iis, qui supra vires aliquid moliuntur, ne & id non consequantur: & quæ intelligere aliàs possent, omnino omittant. Itaq; committendum non est, vt vtraq; simul misceantur, & quæ per experientiam inuenta sunt, & quæ sola ratione inuestigata. Sed quum vtrunq; seorsum sit tractatum, post ambo coniungantur. Etenim tota Empiricorum ars, obseruatio quædam est, & memoria, eorum quæ visa sunt inter se habere consequutionem aliquam. At ex ipsa rei natu-

Similares particulæ solent octo intemperaturis cruciari, absq; humorū affluxu totidem'q; etiam, dū illi affluūt. Morborum genus duplex. Morbus instrumentalis quadruplex. Solutio continui est cōmunis morbus similaribus & instrumētariis particulis.

Experientiæ soli, q debeāt incumbere.

Empiricorum ars quid sit.

ra ordiri, atque ab ea, quod sequens sit, inuenire citra experientiam, id est indicatione inuenire. Voco autem indicationem, ipsam veluti consequutionis imaginem. Omnis itaque medendi methodus donec ad optatum finem perueniat, per indicationes progreditur. Quandoquidem quicquid ab experientia est seiunctum, id totum indicatio vocatur. At finis propositæ tractationis est, inuenire cuiusque morbi remedia. Huius autem inuentionis principium, est ipsius morbi cognitio. Ergo primum, quæ nam generalis, communisq; morborum omnium indicatio sit, inuestigãdum est. Ab hac deinde ad alias speciatim est descendẽdum, donec finem eum consequamur. Porrò quemadmodum hominibus vniuersis inest quippiam commune, cuius nimirum ratione, omnes dicũtur esse homines, ita & vsu venit in morbis. Vt enim Socrates atque Plato, specie quidem sunt vnus homo: numero autem varii: sic, mea quidem sententia, morbus qui vtrunque eorum infestat (sit febris, exempli gratia) genere & specie erit vnus, & si duo numero existunt. Id quod Plato significare videtur, dicens, Multa vnum esse, & vnum multa. Rectè igitur ab antiquis philosophis dictum est, aliud numero, aliud specie, aliud genere esse, quod tũ idem, tum vnũ est. Quũ igitur omnis affectus præter naturam, functionem lædens, sit morbus, necessum haud dubie est, omnes id genus dispositiões, quatenus tales sunt, vel genere, vel specie vnum morbum existere. Quamobrem, vnum genere, specie, ac numero dici & esse qui non intelligunt, asino (quo nullum est animal stupidius) mihi stolidiores videntur. Nã hic aliud esse vnum quidem specie: numero autẽ aliud, cognoscit. Quæcunque verò de morbo dicimus, eadem & de optima valetudine, & de aliis etiam dispositionibus, intelligenda veniunt. Nam quemadmodum hominis nomen est vnũ in vniuersis hominibus, morbique in om-

Indicatio quid.

Multa vnum esse, & vnum multa.

Idem & vnũ quot modis dicatur.

Morbus quid.

Asino nullum esse stupidius animal.

Asinus vnum specie, ab eo quod numero est vnũ, discernit.

Morbi nomen est vnũ in vniuersis morbis.

nibus morbis: sic sanitatis denominatio, vna eademq́; est, in omnihus illorum constitutionibus, qui prospera sanitate fruuntur.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO.

LIBER. III.

SI Igitur indicatio quæ ab ipsa rei natura primùm oritur, quid agendum sit inuenit, necesse est remediorum inueniẽdorum initium, ex morborum ipsorum natura sumi. Cæterùm indicatio ipsa, quæ à morbis sumitur, prĩcipium tantùm est, vnde medendi ratio promouet: nõ autem ipsius artis medicatricis pars: aut certè, nec magna, nec propria, sed quæ etiam plebi est cõmunis.

Medicus quisnam solus existimandus.

Quamobrem eum solum eẽ medicum existimamus, non qui nouit, quid nam morbi prima ĩdicatio dictet, sed qui illa perficere potest, quæ à tali præscribuntur indicatione. Is igitur, si per experientiam ea inuenit, obseruator & Empiricus est vocandus: sin ratione quadam & methodo, logicus, & methodicus, & dogmaticus.

Empiricus. Logicus.

Empirici quippe, per experiẽtiam inueniri omnia contendunt. Nos partim experientia, partim ratione: quum neq; illa inuenire omnia queat, nec sola ratio.

Doctrinã Empiricam, logicãq;, non esse confundendas sed seorsũ vtrãq; tradendam.

Verùm confusam, mistamq́; tradendam esse doctrinã non censemus: sed seorsum Empiricam: & seorsum logicam: quo facile appareat, quam vtraq; earum vim habeat. Igitur vnitatis solutio (quæ ĩ osse quidem fractura: in carnosa autem parte vlcus dicitur) vnitionem postulat: quemadmodum, & vulnus, & ruptio, & con

uulsio. E quibus, vulnus quidem solutio quædã ex vul nerãdo in carnosa parte relicta, est: ruptio autem atq; conuulsio, citra vulnerationem accidunt: ac prior qui dem, carnosæ partis diuisio existit: secunda autem ner uosæ. Hîc itaq; omnibus vnitio molienda indicatur: quæ an pstari vbiq; possit, an in multis non possit, hoc vtiq; internoscere, primũ iam artificis est. Siquidẽ hoc ipsum primum artis est opus, vt intelligas sperare ne id quò tendis debeas, an secus. Eius rei duplex cogni tio est: nec potest addi tertia. Altera per experientiam cui longo vsu est opus: altera per ipsius rei naturam, Hæc siquidem, tum cuiusq; substãtiam particulæ, tum actionem, tum vsum, situmq; æstimabit. A quibus pro cedens, non solùm quod sanari nõ potest, præuidebit, sed etiam quod recipere sanitatem potest, de inuenien dis ei remediis deliberabit. Constat autem q̃ à simplicissimis auspicabitur. Porrò nihil est simplicius vlcere, quod in summa carnosa parte consistit. Huius ergo, si quidem vlcus tantùm sit, vnus curationis scopus, vni tio est. Sin autem cum cauitate adsit, erit duplex affectus: nempe vlcus, quod est vnitatis solutio: & cauitas, quæ ex amissa aliqua animalis propria substantia contracta est. Ac proinde duplex etiã proponitur eius curationis scopus. Nẽpe vt inducatur cicatrix, & impleatur cauitas. Horum tamen alterum sæpe fieri non potest: vt puta, quum non modò carnem, sed etiam illi subiectum os, perire contigerit. Quippe impleri ad vn guem huiusmodi minimè potest: cicatrice induci, faci lè potest. Inuentionis autem, vt aliarum rerum, sic re mediorum omnium duo nobis sunt instrumenta: videlicet experientia & ratio. Cæterùm qui sola experiẽ tia vtuntur, quum videant, cui Aristolochia vlcus car ne non impleuit, huic thus conferre: cui autem thus non contulit, ei irin admotam esse vtilem, iudicant non omnes ab omnibus medicamentis similiter affi-

Solutionis cõtinui species.

Vlceris caui curationis duplex scopus.

Instrumenta inuentionis remediorum est duo, experientiã atq; rõnem

ci:ac proinde quamplurima eiuſdem ſpeciei medicamenta ſarcotica in vnum confundunt, quo nulli corporis naturæ deſit, quod ſit ex vſu. Atq; hi quidem q̃ turpisſimè hallucinantur. Primo quidem, nam ſolius compoſitionis quæ ex ſimilibus ſpecie medicamentis conflatur, non eius quæ ex contrariis initur, inſtituũt methodum. Dein autem, quia in eius miſcellæ multitudine, vnum fortaſſe medicamentum laboranti prodeſſe poterit: fortaſſe neq; vnum quidem: contra verò ſeptem, aut octo obeſſe: ita vt pluribus numeris eiuſmodi medicamen obſit, q̃ proſit. Ac proinde, quod quidem ad hãc rem pertinet, ii plura mihi ignorare, q̃ nouiſſe videntur. Etenim oleum cauo vlceri infuſum, aduerſisſimum omnium medicamentum eſt: ipſumq; & ſordidum, & fœtidum reddit. Quòd ſi tempus quoq; anni calidius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut ſit natura obnoxius fluxionibus, aut in victus ratione delinquat, timendum eſt, ne pars illi ea computreſcat ex vſu olei, quę fuerit exulcerata. Periculoſus eſt etiã, & ceræ ſiue ſolius, ſiue in oleo ſolutæ, vſus. Hæc itaq; putreſcere vlcus faciunt. At ſi æruginem, ad læuorem tuſam, inſpergas, ea quidẽ nullo modo putrefaciet: dolorem: tamen & morſum non paruum inferet: præterea exedet, ac phlegmonem excitabit. Quòd ſi largius vtare, etiam conuulſionem accerſet. Quoniam igitur neq; oleum, neq; ærugo, neq; cera, cauũ vlcus per ſe implere carne poteſt: conſtat quod ex iis qui experientiã profitẽtur, nemo vſq̃ miſcebit illa: id quod faciet Rationalis intrepidè, videlicet haud ignarus, ex duobus temperamentis immodicis, contrariisq;, confici vnũ modicum poſſe. Non eſt ergo difficile, ex oleo, cera, & ærugine, medicamentum ſarcoticũ, & moderatè ſiccum conficere: quale vlceri cauo eſt aptisſimum, ceu quod mediocriter exiccari poſtulet. Omnis igitur quę præter naturam eſt cauitas, repleri poſtulat; quare, &

Empiricos citra delectũ in vnum medicamenta cõtraria confundere.

Oleum cauo vlceri aduerſiſſimum medicamentum eſt.

Ceræ uſus cauo vlceri exiſtit periculoſus.
Æruginis vis.

Tẽperamẽtum vnum modicũ confici ex immodicis atq; contrariis poſſe.

Sarcoticũ medicamentũ vlceri aptisſimũ cõfici ex oleo, cera, & ærugine.

quæ in carnosa accidit parte. Ipsa verò repletio, inueniendorum remediorum finis, quò tenditur, est. Cæterùm vt illa quæ implent inuenias, & multa ratione est opus, & multiplici particulatim indicatione, & methodo rationali exacta. Qua quidem destitutum, vulgus medicorum quum sit, etiam oculorum doloribus illa medicamenta adhibet, quæ ex opio, mãdragora, & hyoscyamo parantur: maximam planè oculorum perniciem: vtpote quæ nulla re alia sublati ad præsens speciem doloris pstant, q̃ q ipsum sensum extinguant. Nos verò, dolores oculorũ grauissimos, aut balneo, aut vini potione, aut fomentis, aut missiõe sanguinis, aut deniq; purgatione sanauimus. Vt igitur ad caui vlceris curationem reuertar, in eo sanè proponitur nobis, vt quæ periit caro restituatur. Scire autem oportet, generande carnis materiam, sanguinem bonum existere, opificem verò, atq; authorem, naturam, illius videlicet corporis, cui caro superinduci debet. Porrò natura cuiusq; corporis, calidi, frigidi, humidi, & sicci temperatura cõstat. Quare perspicuum est, iustum horum temperamentum in subiectis particulis, quibus deficientem carnem sumus restituturi, opificis habere rationem. Ac primùm quidem in omni cauo vlcere hæc duo consyderanda veniunt: iusta'ne sit temperie id quod subiectum est: nempe an secundum naturam se habeat (similarium quippe corporum sanitas, iusta est quatuor qualitatum tẽperies) & an sanguis qui influit, bonus ac mediocris existat. Nam si horum alteru trum sit vitiosum, multi affectus præter naturam con stiterint. Verùm si & sana sit pars, & sanguinis conflu xus citra omne vitium: nihil obest, quo minus prima carnis generatio contingat prosperè, idq; nullius externi medicamenti ope. Cæterùm quia in ipsa primæ carnis generatione duplex excrementum oritur, alterum quidẽ tenuius (quod in vlcere sanies dicitur) al-

Oculis perniciosissimi esse quæ medicamẽta ex opio, mãdragora, & hyoscyamo cõstant.

Oculorum dolores qua ratione Galenus sanarit.

Carnis generandi materia est, sanguis, opifex ipsa natura.

Natura cuiusq; ex primarum qualitatum temperie constat.

Sanitas similarium partium est iusta quatuor qualitatum temperies.

terum verò crassius: quod nuncupatur sordes: atque ex tenui quidem, vlcus humidum redditur: ex crasso autem sordidum: duplicibus sanè medicamentis est opus: vtique vt humidum vlcus est, siccantibus: vt sordidum, quæ ipsum expurgent. Ergo quum nullo vnquam tempore natura cesset, certè nec tēpus vllum erit, in quo nō ambo hæc in cauo vlcere colligantur. Quare nec tempus vllū erit, in quo non vtrunque medicamenti genus, & siccans, & expurgans desyderetur. Sed nō sat est inuenisse genus medicamenti, nisi etiam speciem eius disquiras. Cuius quidem inuentio petenda est ex comentariis medicamentorum simplicium: vbi nimirum omnium medicaminum temperaturas, gradus, & differētias tradidimus. Debet autem medicamen producendæ carni conueniens, ex iis esse, quæ primo ordine tū detergunt, tum siccant. Qualia sunt thus, hordeacea, fabacea, & erui farina, iris, aristolochia, cadmia, panax, atque pompholyx. E quibus, aristolochia quidem, & panax, tum cæteris plus siccant, tum natura magis calent. At hordeacea, fabaceaq; farina, multo his minus siccant, ac minimè calida existunt. Thus verò moderatè calet: minus tamen illis siccat. Erui farinæ, & iris, horum, atque aristolochiæ & panacis, medium locū sortiuntur. Cæterùm thus in humida corporis natura carnem producere potest: in sicca autem non potest: vim tamen mouendi pus habet: nimirum cum mediis ac temperatis naturis consentiens. Sunt nanque duæ differentiæ primarum indicationum: quod secundum naturam se habet, custodiā sui indicante: & propterea quæ sibi similia sunt, postulante: quod præter naturam est, sublationem sui, eoq; requirente contraria. Perit enim quidque in contrarium, & à cōtrario. Vlcus ergo, quo humidius fuerit, eo sanè, medicamento quod magis siccet, indiget. Corporis verò natura, quāto est humidior, tanto quod minus siccet, medicamentum po-

Sarcoticū medicamē primo gradu debet detergere, & siccare.

Sarcotica medicamēta quæ sint.

Thuris facultates.

Naturaliter; se habentia corpora, sibi similia postulant: præter naturā aūt, contraria.

ſtulat. Quamobrem ex vlceribus æquè humidis, q̄d quidem in ſicciori temperamento conſiſtit, vtiq; magis ſiccari poſtulat: quod in humidiori autem, minus: quatenus natura naturæ intereſt. Siquidem productā carnem, ei quæ antea erat, ſimilem eſſe oportet. Iam verò, ſi medicamen vlceri admotum profuerit minimè, cōtinget vtiq; id, aut q̄ exiccarit impenſius (hoc enim cognoſcitur ex inſigni vlceris puritate) aut q̄ parcius id ſit molitum: quod ſanè ex ipſius vlceris ſordibus facilè coniiciemus. Quare haud magno negotio ex notis ipſis corrigemus ſiccitatis medicamēti & defectus, & exuperātias. Atq; hactenus de cauitatis quæ vlceri ineſt, curatione, ſit dictum. Propria autem curatio vlceris (eſt enim hoc commune ſimilarium atq; inſtrumentalium particularum vitium) tum à laborantis particulæ temperamento, tum à medicamentorū proficiſcitur facultate. Cæterùm ambo hæc, à tractatione de elementis pendente: quum nimirum geniture corruptelæq; quatuor qualitates ſint cauſæ. Quocirca, nec ſimilarium, nec inſtrumentalium partium licet curationem attingere, abſq; naturali ſcientia. Sed iam ad vlceris, quod ſolum conſiſtit, curationem tranſire, tempeſtiuum videtur. Fuerit autem ſolum, ſi neq; affectus vllus ſimul adſit, nec ſymptoma. Igitur dum ſolutio cutis contingit, citra fluxionem, aut intemperiem, aut cacochymiam, aut cauitatem, aut aliquam ipſius cutis deperditionem, quemadmodum vbi à telo aliquo acuto ipſa cutis conuulneratur, vlcus ipſum eſt & dicitur ſimplex, tantumq; agglutinationem deſyderat. Quippe ſi commiſſæ ſimul ſint cutis oræ: nulla intercedet cutis diuerſi generis: quemadmodum in eo repleto, planoq; reddito. In quo ſcilicet oræ vlceris ſe non contingunt: ſed totius vlceratæ partis cuticula amiſſa eſt: quā vtiq; prius reſtituere, q̄ ora iungantur oportet. Quoniam igitur in ſimplici vlcere ſola di

Vlceris ꝓpria curatio vnde proficiſcatur.

Geniture corruptelæq;, quatuor qualitates ſunt cauſæ.

Vlcus ſimplex ſolam agglutinationem deſyderat.

uisio proponitur, diducta labra coniungi, coniunctaq; manere oportet. At verò ex diductis corporibus, alia quidem per se: alia aliorum ope coniuncta manent. Per se quidem, quæcunq; secum concrescunt, coalescuntq;: vt caro, & quæ ex carne constant. Aliorum autem ope, tum quæ colligantur, tum quæ vinculo aliquo continentur: vt ossa & quæcunq; sunt dura. Est autem, sicuti in cauis vlceribus, vt producatur caro, ita in simplici vlcere, vt oræ ipsæ mutuò coalescāt, natura opifex causa: ita, vt si quæ dissident, in idem adamussim componas, citra omnem reliquam extrinsecus molitiōem coalescant. Quæ diducta sunt, in idem adduces, aut vinculo ex duobus initiis circūdato, aut sutura, aut fibulis impositis: aut horum quibusdā: aut omnibus. Expedit autem, quod circūiicitur, nec molle nimium sit, quo videlicet tutò contineat: nec rursus ita durum, vt premendo offendat. Circunductio etiā ipsa, nec ita laxa sit, vt nihil efficiat: nec ita vehemens, vt dolorem premendo excitet. Hac itaq; medendi ratione, quale diximus, vlcus simplex coibit. At si ob magnitudinem eius, vel ob intercidentem saniem, vel ob dolorem, aut insignem imbecillitatem particulæ, vel deniq; ob inclusum aerem, disiunctæ partes exactè ad imum vsq; coniungi nequeāt, eiusmodi sanè vlcus ex sola partium cōmissione agglutinari omnino non potest. Quare medendum prius est illis impedimentis, aliquo medicamento siccante: quod quidem si qua sanies iam subsit, absumat eam: & si qua in vacua loca influxura est, hanc prohibeat. Etenim medicamen glutinatorium, aut omnino carnis generatione non eget: aut planè exigua: ac proinde plus siccet oportet, q̃ quod carnem producit. Præterea, quum carnis productiuū medicamentū, facultate extergendi opus habeat, qua non modò redundantiam humoris siccet, sed etiam expurget sordes: glutinatorium certè nec deterget,

Diductæ partes in vnum q bus modis adduci posſint.

Glutinatoriū medicamentū plus ſiccet oportet, q̃ qd carnē ꝓducit.

nec expurgat, sed contrà prórsus substantiam omnem in idem cogit: cuiusmodi facultatem habent medicamenta ea, quae austera, & astringentia vocantur. Quo circa, vbi carni gignendae studemus, maximè cauendum est à medicamento astringente: vtpote, q sordes vlcerib9 arctius affligat, q vt facilè possint elui. Vinum igitur, omnis vlceris, quatenus vlcus est, optimū medicamentum existit. Porrò ipsa medendi method9 procedet nobis bellissimè, si de singulis simplicib9 seorsum aliquid praeceperimus: post verò, de compositis omnibus alteram aliquam methodum explicarimus. Quā quidem si ingrediamur viā, omne vlcus tum siccari, tum debere astringi inueniemus: non tamen detergeri. Contra, cauitatem in carne, siccari quidē postulare, & abstergeri: minimè autē astringi. Caeterùm q̄to corporis natura est humidior, tanto medicamentis minus siccantibus eget. Quanto autem siccior, tanto rursum quae vehementius siccent, magisq; astringāt, desyderat. Iam verò vlceri mediocriter cauo, statim quicquid volumus applicamus, siue siccum id, siue humidum medicamen existat. At in vulneribus quorum maior profunditas est, id non licet. Etenim & cerussa & lithargyros siccant, astringuntq; modicè: ad vlceris tamen fundum vis eorum nō peruenit, nisi humori cuipiam misceantur. Porrò quemadmodum cauum vlcus vt repleatur, carnis generationem (cuius materia sanguis est) postulat: sic plenum, vt perducat ad cicatricem, generationem cutis, quae ex carne est, non vnionem tantùm, desyderat. Verùm caro eadem specie cum ea quae periit, gigni in cauo vlcere potest. Cutis talis omnino, qualis erat quae periit, prorsus restitui non potest: sed simile quiddam cuti, & quod eius officium suppleat, potest, Etenim quū cutis carne ipsa tum siccior, tum densior sit, certè si resiccarimus & astrinxerimus carnem, persimilem illam cuti redde-

Astringentia medicamenta cur fugienda, vbi carnem p ducere est animus.

Vinum omnī vlceri optimū medicamentū esse.

Vlcus oē simplex tum siccari, tum astringi debere.

Cauum vlcus esse siccādum & abstergendum.

Vlcus in humidiori natura minus siccandum eē: in sicciori autem vehementius.

Vlcus tum cauum, tum plenum, quid postulent.

Cutem similē ei quae periit, restitui nō posse.

Cutis gignendæ ratio. Cicatricē inducturum medicamētum quale nam esse debeat.

mus. Cæterùm multo siccius quod cicatricem inducat q̄ quod agglutinet, esse oportet medicamentum. Quādoquidem glutinaturo, solum id propositū est, vt eius quod secundum naturam est, redundantiā consumat: qui autē cicatricem inducet, non hoc modo, verūetiā vt ei quod secundū naturam se habet, aliquid deradat. Galla igitur imatura hoc loco, & malicoriū, & Aegyptiæ spinæ fructus, modicè siccantia pharmaca sunt.

Cicatricē inducentia medicamēta quæ sint.

Chalcitis, & æs vstum, & æris squama, & misy, multo his valentiora existunt: misy quidem & chalcitis, præcipuè: mitior aūt æris squama: atq; etiā hoc mitius æs vstum: præsertim si ablutum fuerit. Sed hoc quidē ad speculationem de cōponendis medicamētis pertinet: quæ medendi sequitur methodum: quemadmodum ipsam præcedit, sympliciū pharmacoꝝ notitia. Deinceps autem agamus de excrescentia carnis in vlcere,

Excrescentia carnis in vlcere a vehementer siccātibus medicamentis exceditur. Naturæ opera quæ.

quæ morbus in magnitudine existens, primo omniū sui ablationē indicat. At hæc, sola vehementer siccantium medicamentoꝝ ope perficitur: haud itē naturæ opera: contrà q̄ in carne restituenda, aut glutinatione res habuit. Hæc enī, ipsi⁹ naturæ sunt opera, nec aliud medicamenta moliuntur, q̄ submouere illa, quæ actioni eius obstant. Porrò medicamenta carnem minuen-

Carnem minuentia medicamenta.

tia, proxima tū his sunt, quæ valenter detergunt: tum iis quæ cicatricē inducunt. Cæterū misy & chalcitis, si humidæ naturæ applicentur, potius carnē exedent, q̄ cicatricē inducant: nisi fortè in pollinem admodum tenuē redactis, parcissimè illis quispiā vtatur. Nā sic imposita, partibus cicatricē conciliant. Quòd si minuere quæ supercreuere studem⁹, liberalius sunt imponēda.

Carnem exedentia medicamēta reddi minus acria si cōburantur: minusq; adhuc, si abluta fuerit.

Aerugo autē, magis adhuc q̄ hæc, minuere carnem potest: ita vt genus eoꝝ quæ cicatricē inducnt, prorsus egressa videatur. Iā verò, si exuras hæc omnia, vt minus acria, sic etiam ad cicatricē inducendā ipsa reddes aptiora. Si verò etiā laues, adhuc euadēt mitiora. Hoc

autem

autem semper curantis animo hæreat, non omnem naturam eadẽ remedia requirere: sed infirmiores, molliores'q;, mitiora: validiores ficcioresq; valentiora. Quare natura ægri in primis venit consyderãda. Quũ autẽ cuiusq; naturæ proprietas ineffabilis sit, nec exactissima scientia cõprehensibilis, ac præterea cuiusq; hoĩs propria curatio habeatur, is erit optimus cuiusq; particularis ægritudinis medicus, qui iam eam methodum cõparauit, ex qua & dignoscere naturas possit, & coniectura consequi, quæ sint cuiusq; propria remedia. Verũ legitimi vlceratorũ partiũ tẽperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere studes, maior tibi solicitudo erit. Nã si ipsa exulcerata caro calidior sit, aut frigidior æquo, vtiq; medelam exigit, quæ nõ modẽ moderatẽ siccet, sed etiã in tantũ calfaciat, refrigeret'ue, in quantũ subiecta caro à naturali suo recessit habitu: quũ fieri nõ possit, vt in vlcere vel carnis productio, vel sinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio, rectẽ vnq̃ cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat. Vt igitur si phlegmone vnà cũ vlcere vrgeret, priusq̃ hæc esset discussa, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel inducere cicatrice tentaret: ad eũdẽ (arbitror) modum, etiãsi sine phlegmone sola intẽperies subsit, nullum horũ fore prius sperabimus, q̃ illa fuerit sanata. Cauenda tamen sunt interim ĩmodicẽ quum calfacientia, tum etiã refrigerantia. Ergo hyoscyamum, mandragorã & cicutã, ceu supra modũ refrigerantes herbas vitabis: tametsi siccant eæ quoq;, quantũ sit vlceri ex vsu. Resina verò, & pix, & asphaltus, q̃q̃ modicẽ siccant, ĩmodicẽ tamẽ sunt calida: ideo'q; eis solis vtetur nemo, nec aliter, nisi admistis cum leuiter refrigerantibus, vnum ex omnibus medicamen fecerit, quod sit tẽperatum. Inspiciunda quoq; est, & aeris nos circundantis tẽperies. Siquidem veluti medicamẽtum quid-

Naturam ægri in primis esse consyderãdã. Medicus cuiusq; morbi optimus, quis sit dicendus.

Vlcus rectẽ curari nõ posse, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat.

Vlcera curaturus cauere debet ab extreme calfacientibus atq; refrigerantibus.

Aetis temperaturam ad vlcerum curationē esse expendēdam.

dam is etiam corporibus nostris forinsecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore est, sanationē moratur. Danda igitur opera est, vt medicamenta eius excessui occurrant. Ideoq; Hippocrates in calidiorib⁹ anni tēporibus, iis quibus frigidior facultas sit, medicamētis vtitur: calidioribus p frigidiora. Iā verò queād modū hūidior natura, humidiora: siccior sicciora medicamēta exigebat: ita nūc, calidior calidiora: frigidior frigidiora reqret: ɔtrariā scilicet semper iis, quæ pter naturā, & quæ secundū naturam sunt, indicationē præstantibus. Quippe quæ secūdū naturā sunt, similiū sibi indicatiua sunt: quæ præter naturā, contrariorū: si modò illa seruari: hæc submoueri est necesse. Quod verò ad contrarias indicationes pertinet, si q̃to ægri tēperamentū iusto est humidius, tanto particula iusto sit siccior, tale adhibendū est pharmacum, quale si vlcus in medii temperamenti particula, corporis medio criter tēperati, consisteret, adhiberemus. Sin autē particula fuerit * siccior iusto, q̃ corporis tēperamentum sit æquo humidius: vtiq; in tantū intendi siccitatē medicamenti conueniet, q̃tum particulæ tēperamētum, totius tēperamentū excedit. Veluti si exulcerata pars, quatuor numeris sit siccior medio temperamēto: ægri aūt natura gradibus tribus humidior: manifestum est, particulam quæ nūc exulcerata est, siccius vno gradu desyderaturā medicamentum, q̃ quæ sit tēperata particula. Simili modo & de aliis excessib⁹ licet tibi ratiocinari. Porrò sicciores particulæ sunt, quæ minus carnosæ existunt: cuius generis sunt, quæ circa digitos articulosq; habentur: ꝑterea, quæ circa aures, nasum, oculos, & dentes cōsistunt: atq; ut semel dicā, vbi crebræ chartilagines, & mēbranulæ, & ligamenta, & ossa, & nerui adsunt: adeps verò & caro, vel omnino nulla est, vel perexigua. Ordo autem curandi vlceris sordidi & caui, à sorde expurganda orietur: quum nec glutinari

Naturaliter se habentia corpora, similia sibi, præter naturam autē, cōtraria postulāt

Siccæ partes quæ sint.

Vlceri sordidi & caui curādi, methodus.

quicq̄, nec carne impleri possit, priusq̄ purum fuerit. Secundum locum exiget cauitatis sanatio. Tertium cicatricis obductio. Quod si vnà cum illis vel phlegmone, vel erysipelas, vel gangræna, vel intẽperies aliqua simplex, cõposita'ue, partem infestet, nisi quis prius eã sanarit, vlcus implere carne non poterit. Carnis siquidem generatio ex subiecta, quæ sana est, ortũ ducit. Ex ea verò, quam premit phlegmone, quæq́; intemperata est, & egrota, gigni caro noua nõ potest. Etenim iusta subiecta carnis tẽperies, causæ rõnem habet: vt quæ concrescere secum, quod vlceratũ est, faciat, & cauitatem impleat. Puritas vlceris, rationẽ eius sine quo nõ: atq; hanc sordes interpellans, curationem moratur. Habet autem & vlcus ad cauitatem, rationẽ eius sine q̄ non: quandoquidẽ si vlcus cicatrice fuerit obductũ, nõ amplius cauitas impleri carne poterit. Ergo si phlegmone, & cauitas, & vlcus, & sordes, in eadem particula simul adsint, primo phlegmonem, secundo loco sordem, tertio cauitatẽ, & quarto vlcus sanare oportet. Cæterùm affectus vnde primum maximeq́; iminet periculũ homini, hic debet primus curari: atq; etiam solus interdũ: veluti si puncto capite musculi, conuulsio, quæ congruentiũ omniũ medicamẽtorũ vim respuit, accidat, præciso per transuersum toto musculo, conuulsionem quidem sanaueris: aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris. Ad eundem modũ, quum ex vena, arteriáue sanguis immodicè profluit, si totũ vas per transuersum præcideris, vlcus quidem eius postea sanare non poteris: periculum tamen, quod ex profluuio sanguinis impendebat, sustuleris. Iã neruuum punctum sæpe cogimur transuersim præcidere, quoties vel conuulsiones, vel deliria, vel ambo magna, ægreq́; sanabilia, superuenire vulneratiõi cernimus. Similiter vbi luxatio cum vlcere in aliquo maiorum articulorũ incidit, vlcus sanamus: luxationẽ autem insanatam re

Carnis generationẽ ex subiecta carne, si sana sit, fieri.

Puncto capite musculi, si conuulsio oriatur imedicabilis, scindendũ esse totum trãsuersim musculũ.

Sanguinẽ fluẽtem imodice, supprimi, si g trãsuersum totum vas prçcidatur: vlcus tamen eius postea sanari nõ posse.

Neruus quando trãsuersim secandus.

Luxatio cum vlcere quãdo debeat insanata relinqui.

linquimus. Nā ſi hanc quoq; ſanare conemur, conuulſiones haud dubiè ſequentur. Primus igitur medendi in hiſce eſt ſcopus, illè qui veluti à cauſis ſumitur, eius quod eſt futurum: alter, qui ceu rationem obtinet, eius ſine quo non. Tertius deniq; is de quo nuper diximus, qui ad id quod vrget dirigitur. Porrò quod conſiſtere ſeorſum, & per ſe poteſt, id nullius vnq̄ alterius differētia fuerit, ſed quod alteri accidit, nec ſeorſum p ſe conſiſtit. Quamobrem vlcus, phlegmone, gāgræna, & putredo, quum ſeorſum & per ſe conſiſtere posſint, affectus quidam præter naturā potius dicenda ſunt, q̄ vlceris differentiæ. At magnitudo, paruitas, æquabilitas, inæquabilitas, tempus, & figura, ex eorum numero ſunt quæ aliis accidūt: ac proinde ab iis ſumuntur propriæ ſimplicis vlceris differentiæ. Indicatio autem curationis à differentiis fit, ſed non omnibus. Nam nec recēs nec vetus vlcus per ſe indicat aliquid. Siquidem quod vlcus tantùm eſt, omniq; alio affectu liberum, ſiue recens, ſiue antiquuum ſit, eandem ſemper curationem deſyderat: nihil planè proprium indicante diſcrimine eo, quod à tempore ſumitur. At ſi cauitatem altè recōditam ſub cute habeat, conſyderare oportet, vtrū ea ĩ ſuperiore parte ſit ſita, vt ſanies ex ea prona effluat: an in inferiore, ſic vt illic ſiſtatur. Eius igitur cui effluxus patet, eadem quæ aliorum curatio eſt. Cui nō eſt, huic ipſi moliamur effluxum quendam oportet. Eius duplex ratio eſt: aliàs tota cauitate deſecta: aliàs in fundo tantum aperta. Quando verò harum alterutra ſit ineunda, docebit tum locorum ipſa natura: tum verò vlceris magnitudo. Si nanq; & loca ipſa periculoſam ſectionem faciunt, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire, magis expedit. Sin contrà ſe habeant, perſcindere præſtat. Deligatio verò eius incipiat quidem ſupernè, ſed finiatur infra: vbi ſcilicet patet effluxus. Iā verò trāſuerſa vlcera, q̄ eorum labra magis diſſideāt,

Differētia nullius pōt, qd̄ p ſe cōſiſtere poteſt.

Vlceris ſimplicis drīæ propriæ vnde ſumantur.

Effluxus moliendi ratio ĩ iis vlceribus quæ apte expurgari nō poſſunt.

Deligandi vlceris ratio.

à seseq; absint, diligentius coniungi postulant: ideoq; tum suturis, tum fibulis, in eis est vtendum. Quæ verò per longitudinem musculorum sunt facta, hæc, si duplici initio dliges, nec suturis egebis, nec fibulis. Sin aliter deligare placebit, vel fibulis, vel suturis vtere. Sufficient autem paucissime omnino suturæ. Et magna q dem vlcera, iis quæ valentius siccēt medicamentis curabis. Parua verò, vel quæ moderatè siccent, abunde sanauerint. Cæterùm profunda vlcera, eadem etiam sunt magna: voluntq; tum à duobus initiis deligari: tū verò nec labra sua præpropere glutinari. At quæ profunda multum, longaq; sunt, vt duplici ratione sunt magna, sic duplicem quoq; præstant indicationē. Itaq; & quæ valenter siccent postulant, & ne immaturè labra coniungas: & vt à duobus initiis deliges: & vt altis suturis consuas.

Transuersa vlcera diligētius q̄ recta, iungēda esse.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. IIII.

EST Itaq; vnum morborum genus, diuortium continui vocatum. Quod quidē in carnosa parte, vlcus: in osse, fractura: in neruo, cōuulsio appellat. Eiusdē generis sunt auulsio, ruptio, & contusio: illa quidem, in ligamētis: hæc in vasis, musculisq;, ex violento ictu, vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitatę. Ecchymosis verò vt plurimum vnà cum contusione & ruptione incidit. Fit autem aliquando & ex oris vasoꝝ apertione, quæ Anostomosis dicit, & ex ea quā Diapedesin vocant, & ipsam existentem solutæ continuitatis aliā speciem. Iam verò, & ex erosione etiam soluitur inter

Vnitatis solutio. Vlcus. Fractura. Conuulsio. Auulsio. Ruptio. Contusio. Ecchymosis. Anastomosis. Diapedesis.

dum in animalis partibus continuitas. Verum is iã mistus affectus est. Porrò erosio, si intrinsecus ab ipso animali proueniat, vitiosi succi est soboles: sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. In vniuersum autem, simplices affectus à compositis distinguere oportet: quũ simplici morbo simplex curatio adhibenda sit: composito verò, non simplex. Igitur omne vlcus, aut solum atque per se, nullo nec cũ eo simul inuadente, nec ipsum præcedête, aut sequente alio affectu, partem infestat: aut cum alio quopiã vno, pluribus'ue coniunctum: quorum alii, non modò statim ab initio excitarunt vlcus, sed nunc etiam maius efficiunt: alii, eius sine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Cæterùm qui vlcus maius efficiunt, sub mouendi è corpore sunt, aut peruincendũ id, quod inducunt, incõmodum. Hoc autem, si affectus exiguus sit, fieri licebit facilè: si verò magnus, duci ad cicatricem vlcus non poterit, prius q̃ illi affectui subuẽtum fuerit. Ergo omne vlcus subiectam sibi carnem præditam naturali dispositione, optat: & ne quid alienum inter oras conglutinandas intersit, quod curationem morari possit. Subiectæ verò carnis affectus, causæ rationẽ obtinet: ad id quod efficit. Quippe ex hac, & per hanc tum quæ dissident, glutinãtur: tum quæ caua sunt, carne implẽtur: quare pro natura sua se habeat oportet, quo hæc vtraque cõmodè perficiantur. Rectè autem illa se habuerit, si proprium temperamentum tueatur. Itaque necessum est ad vlcera tum glutinanda, tũ carne implenda, temperatam esse subiectam carnẽ. Nec sat hoc ipsum videtur esse, nisi etiam qui affluit sanguis & probus sit, & quantitate mediocris. Quippe ægrè sanabilium, rebelliumq; vlcerum, alia ob intemperiem carnis exulceratæ: alia ob affluentẽ humorem fiunt talia. Caro autem ipsa, interdum solis qualitatibus naturæ modum egreditur: interdum accedente tumore præter natu-

Erosio vis cause.

Vlceri curando quæ requirantur.

Vlcera cacoethe cur talia euadant.

ram. Iam humor confluens, aut qualitate, aut quantitate, à naturæ modo discedit. Interdum verò miscent dictorum affectuum aut aliqui, aut etiam pariter omnes. Ac carnis quidem intemperiem, si squallens siccaq; videatur, aqua temperata fouens, humectásq;, donec rubescat, attollaturq; in tumorem, corriges. Si verò vltra perfuderis, id quod attraxisti euocabis: ac proinde nihil profeceris. Quinetiam medicaméta humidiora, q̃ sanæ carni, adhibeantur. Si verò humidior q̃ pro naturali habitu caro fuerit, contraria ratio ineunda est, ac medicamentorum facultas ad siccius transferenda: aqua verò nullatenus admouēnda: sed si lauandum vlcus videtur, vinum, aut posca, aut decoctum austeræ cuiuspiam herbæ, præparandum. Eodem modo & calidiorem, q̃ par est, carnis habitum refrigerabis: & frigidiorem calfacies. Agnosces verò horum vtrūq;, partim colore, partim tactu, partim laborátis sensu. Quippe aliàs vstionem se sentire fatentur: aliàs manifestum in particula frigus: gaudentq; vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et aliis quidem rubor leuis īsidet: aliis color magis albicat. Partium porrò quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ sunt, earum prius sanandus est tumor. Vbi labra tantùm vlceris decolorata dura'ue plusculum fuerint, excidenda ea sunt ad sanam vsq; carnem. Quum verò altius id malum serpit, deliberatione est opus, excidendum'ne omne sit, quod præter naturam cernitur: an temporis spatio curādū: qua in re certè consulendus etiam est æger. Iam verò, si prauus humor in particulas confluens exulceratas, nec vberior sit iusto, nec multum excellat malignitate, auerti hunc, atq; repelli conueniet: astrictis scilicet, refrigeratisq; iis particulis, quæ ante exulceratam cōsistunt. Inchoanda etiam deligatio est à laborante particula, deducendaq; versus sanam. Quæ autem vlceribus ipsis admouent pharmaca, siccent valētius opor-

Carnis sicca itēperies, quomodo corrigēda.

Carnis humida itemperies quomodo corrigenda.

Carnis intemperies quomō dignoscenda.

Vlceris labra quando excidenda sint.

Aeger quō sit consulendus.

Humor in particulas cō fluēs exulceratas, qn̄ auertendus & reprimēdus sit: & qua ratione.

tet, quam quæ simplici applicantur vlceri. Quòd si sisti, cõpesciq; medicamẽtis influxus nequeat, causa eius inuestiganda est, atque hæc prius adimenda. Ac si quidem ob partis, quæ fluxum recipit, imbecillitatem aliquam id contingat, huic nimirum medendum est. Imbecillitas autem partis, omnino ab intemperie nascitur: non tamen ab omni: sed ab excellentiori: quæ sanè per cõtrariam est abigenda. Vbi igitur intemperiem ipsam sanaueris, te ad curandum vlcus conuertes: non aliter planè nunc curata intemperie, quam si incidisset citra vlcus. Si verò ab alia quauis particula, vel etiam à toto corpore, vitiosus aliquis humor influxerit exulceratis particulis, medendum in primis est ipsius fluxionis radici. Ita igitur & varices, quæ sæpe supra exulceratum locum sunt, prius sanabimus, vt deinde mox vlcus sanẽmus. Aduertendum autem est interim, nullam primitiuarum causarũ, quas procatarcticas vocant, nisi etiãnum affectum producant, esse curationis ĩdicatricem: sed huius indicationem, ab ipso affectu initiũ habere. Siquidem à nullo eorum, quæ adhuc non permanẽt, indicatio sumitur eius quod ex vsu futurum sit, potest. Est tamen vtilis causarum procatarcticarum cognitio, ad noscendos affectus eos, qui tum rationẽ, tum sensum latent. Est itaque rei quidem præsentis, curatio: futuræ autem, prouidentia. Quòd verò nec nunc lædit, nec læsurum timetur, id ab vtroque artis munere, tum eo quod curat, tũ eo quod prouidet, excessit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationem vlla: nec prouidentiæ ratio sumitur. Si igitur à procatarctica causa indicatio curationis nõ sumitur, vtique manifestum euadit, quòd ab ea quæ præsens est, sumetur. Cæterum prospectrix pars artis, est duplex: altera, quæ morbosum affectum iam præsentem submouet: altera, quæ illum qui nondum vrget, prohibet. Porrò contingit vlcera non sanescere, interdum quidem ob labra ipsa pessimè affecta:

Imbecillitas partis ab intemperie nascitur.

Varices prius sanandas esse, quam vlcus ab eis fluxũ recipiẽs.

Indicatio vtilis, nulla sumitur a causa nõ permanente.

Procatarcticarum causarum vsus.

Indicatio curationis a causa præsente sumitur.

Prospectrix artis pars duplex.

interdum ob intemperiem particulæ, absq; vllo tumore præter naturam: nonnunq̃ ob intemperantiā quidem, sed quæ cum tumore aliquo sit coniuncta: non tamē qui omnino sibi labra excidi postulet. Fieri etiā potest, vt superiacens varix, vel auctior lien, vel aliquod vitium iecinoris, vel imbecillitas exulceratæ particulæ (quæ ipsa quoq; intensa quædam est intemperies) vel totius corporis cacochymia, vel plethora, vt vlcera minus sanescant, prohibeat. Quare causa ipsa, quæcunq; illa sit, circuncidenda venit. Iā verò, vlcus omne cacoethe, hoc est malignantis naturæ, continuò & cauum sit est necesse, quū ex erosione nascatur. Nunq̃ autē id genus vlcera, sicuti neq; alia vlla, calido acriq; medicamento exasperes, priusq̃ vniuersum corpus à recrementis liberes: quemadmodum faciebat imperitissimus Thessalus. Quippe eiusmodi medicamēta omnia, cucurbitæ ritu ad se trahere à toto corpore sunt habilia. Itaq; nisi id prius vacuaris, materiam fluxiōis acri medicamento relinques. Etenim q nec rectè sanare oculum ante totum caput, neq; hoc ante totū corpus, vlla ratione liceat, tum philosophis, tum medicis vniuersis, qui methodo mederi sunt soliti, est in cōfesso. Voco autem methodum certam quandam vniuersalemq; viam, quæ sit omnium particularium cōmunis. Cæterùm notitiam quandam habeat oportet, tum similis, tum dissimilis, qui methodo quiduis molitur. At verò, etiamsi in singulis morbis priuata quædā esse methodus medendi videatur, cōmune tamen genus in omnibus vnum existit. Quippe in omnibus curationibus, vnum est methodi ipsius principium, quod ab affectus indicatione sumitur: viaq; etiā quæ ab eo principio ad finem vsq; perducit, est in omnibus particularibus similis. Quæ igitur vlcera, omnibus ritè decenterq; factis, non sanantur, ea medici cacoethe, hoc ē, maligna, cōtumacia, rebelliaq; nuncupant. Protrahū-

Vlcera sanescere quæ prohibeant.

Vlcera exasperanda non esse prius q̃ vniuersum corpus sit purū.

Methodus est certa quędam & vniuersalis via, omnium particularium communis.

Vlcera cacoethe quæ dicantur.

tur aűt, vbi quis illis, perinde ac si tantùm vlcera sint, medetur. Cæterùm ex diuturnitate ipsius vlceris, indicatio curationis non sumitur: sed ex ipsius particulæ affectu. Si ergo tantùm exulceratæ partes affectæ sint, si eas curaueris, continuò sanaueris vlcus. Sin verò vniuersum corpus prauo succo redundet, si hunc euacuaueris, idem haud dubiè molieris. Ac signum quidem vitiosi succi, est ipsa diuturnitas vlceris: inuentio autem eius quod expedit, non ex diuturnitate, sed ex succi vitio suggeritur. Quare tria hæc sibi mutuò cohærent: Signum, Affectio, & Curatio: Signű quidem, ipsa diuturnitas. Affectus, succi vitium. Curatio, ei⁹ vacuatio. Veteres autẽ, vtpote breuitatis studiosissimi, prætermisso medio, interdum tertiű statim primo subiiciűt. Veluti Hippocrates fecit, quum dixit. Tum ab inueteratis vlceribus confert, vt assiduè sanguinem effluere facias, vtcunq; id opportunum videtur: non vtiq; curationem indicante diuturnitate, sed sanguinis vitio. Porrò omne vlcus, qua vlcus est, ut sanetur, mediocriter exiccari postulat. Si verò etiam habeat secum affectum alium coniunctum, primò quidem illius curationem: secundò autem, suam propriam requirit. Sed de curatione vlcerű, sic verba fecit Hippocrates. Quodcűq; ulcus cæsim, peruersim'ue acuto telo ẽ diuisum, medicamentum enæmon, & siccans, & quod suppurari vetet, admittit. Sin caro aliqua telo tum contusa, tű cæsa sit, huic ita medendum est, vt q̃celerrimè suppuret. Nam & minus phlegmone urgebitur, & necessum est, carnes, quæ contusæ cæsæq; sint, putrefactas & in pus versas, liquare: postea nouam carnẽ produci. Quo quidem sermone nos docet, oportere omnia siccari, p̃ter ea quę sunt contusa. Porrò omnia quæ putresiunt, ex calido & humido sic afficiuntur. Ideoq; etiam ea cataplasmata quæ ex hordei farina constant, ceu quæ calfaciant, humectentq;, omnibus iis affectibus, quibus

Vlceris diuturnitas est succi vitiosi idiciű.

Vlcus omne, qua ulcus est, vt sanetur mediocriter exiccari postulat.

Putredinẽ ori ri a calido & humido.

moueri pus expedit, admouemus. Hordei nanq; farina, ex aqua & oleo: itéq; panis, ex aqua & oleo: pterea fomentum multæ calidæ aquæ: & tetrapharmaci uis: omnia denicq; calfacientia simul & humectantia, pus q̃ celerrimè mouent. Sciendum tamen est, admoueri cataplasma calidum atq; humidum inflãmationi, haud q̃dem tanq̃ remedium ipsius (phlegmones nanq; remedia facultatẽ ficciorẽ possident, vt verbascum coctũ, & folia trifolii cruda, & epipatri folia cocta, & poliũ) sed vt lenimen quoddã symptomatis. Ac proinde hordei farina, lenit quidem dolorem: minimè autẽ medetur inflãmationi. Igitur vel prauus succus nõ amplius confluit ad partem exulceratam: aut etiãnum fluit. Si non amplius fluat, ipsi tãtùm quod laborat, est succurrendum: si quidem vel liuidum, vel nigrum, vel rubrũ conspicitur, scarificando, ac sanguinẽ emittendo: mox spongiam ficciorem potius, q̃ humidiorem, superimponendo. Post hæc verò etiam siccantia remedia applicando. Ab his, si res postulat, rursus sanguinem auferendo, ac mox iterum eadem peragendo, donec parta sanitas sit. Quòd si labra vlceris dura, callosaq; appareant, etiam ea excindendo. At si alicunde humor ad partem fluat, fluxionis est occurrendum origini. Si verò valens aliquis morbus, vnà cum virium robore, affligat, vel si redundantis sanguinis concursus nõ adsit, nemo est qui non sanguinem detrahat, qui vtiq; in artis operibus fuerit exercitatus. Quippe sanguinis redũdantia haudquaq̃ sanguinem esse mittendum indicat: sed magnitudo morbi vnà cum virtute vegeta: exceptis tamẽ à sermone pueris. Etenim si quis etiamnum sanus, nec adhuc quicq̃ læsus, sanguinis redundantia grauetur, non statim huic mitti sanguinem est necesse: immo alii satisfacit inedia: alii cibi parcitas: alii soluta aluus, vel purgatio, vel frequentius balneum: alii sola exercitatio, vel multa frictio, abũdè fuit. Sed nec pur-

Pus mouentia quæ sint.

Inflammationi cur adhibeantur cataplasmata calida et humida.

Hordei farina dolorem mitigat.

Sanguinẽ mittendum esse vbicunq; magnitudo morbi cũ viriũ robore conspicata uerit, vel si sanguinis concursus non adsit.

Sanguinis redundantiã nõ postulare sectionem venæ.

Purgationẽ in sola cacochymia nõ administrari cõmode, nisi etiam magnitudo ipsius morbi eã postulet.

gatio in sola vitiosi succi abundantia conuenienter administratur, nisi etiam magnitudo ipsius morbi sit ipsi cacochymiæ coniuncta. Sic enim vlceribus atq; vulneribus omnibus quoties valida sunt, purgationem esse vtilem est professus Hippocrates, q nimirum & insigniter vacuet, & ad diuersum trahat. Vniuersa autem vitia, trifariam grauia validaq; redduntur: nempe, vel propter afflictæ partis præstantiam: vel propter affectus magnitudinem: vel propterea q sint cacoethe.

Vitia oĩa trifariã grauia redduntur.

Vulnera articulorum euadere cacoethe.

Vulnus igitur quod intra thoracẽ, peritonæum'ue penetrat, non paruum periculum adfert: præcipuè si interiorum quicq̃ sit simul conuulneratum. Quinetiam cacoethe statim fieri, quæcũq; in articulis accepta vulnera sunt, id quoq; omnes ferè sciunt. Vbi enim tendones, & nerui, & carne vacua, osculentaq; sunt loca, hic doloris, vigiliarum, conuulsionis, & delirii periculum instat. Tum hæc igitur vulnera, tũ quæ adeò sunt magna, vt suturis aut ligaturis indigeant, purgationẽ desyderant. Adhæc, quibus periculum corrumpendi ossis impendet, ea vtique non sunt absq; magnitudine phlegmones. Quæcunq; verò exeduntur, ea tũ cacoethe sunt, tum malorum succorum soboles. Herpetes quoq; à bilioso excremento ortum habent: cæteraq; diuturna omnia, ex huiusmodi quapiam causa proueniunt. Quare in omnibus his meritò purgare per aluũ iubet Hippocrates. Si igitur valenter etiamnum fluxio irruat, reuellere ad contraria studebimus: vtiq; si in superioribus vlcus consistat, per inferna purgantes: sin autem in inferioribus sit, superiorem ventrem vacuãtes. At si iam fluxio restitit, atq; in membro inhæsit, deriuare per vicina magis expedit: quum & in propinqua translatio, & purganti medicamento tum accessus, tum attractus, è vicino, sit promptior. Magnitudo autem morbi, ceu scopus quidam sanguinis detrahendi, aut purgationis adhibendæ, à nobis constituenda est.

Herpetes a bilioso excremẽto oriuntur.

Reuulsionẽ esse ad contraria loca moliẽdam.

Deriuatio facienda est per vicina.

Morbi magnitudinẽ eẽ scopum sanguinis mittendi, purgationisq; adhibendæ.

Quem sanè scopum inuenit primus omnium Hippocrates. Secundum cuius quidem sententiam, omni recens facto vulneri, nisi in ventre consistat, expedit ex ipso statim sanguinem plus minus'ue effluere. Quippe phlegmone sic minus tentabitur, tum vlcus ipsum, tũ quæ circumposita ei loca sunt. Idem etiam confirmat, debere scilicet imitatorem esse medicum, non tantùm naturæ, sed eorum etiam, quæ quum sua sponte eueniant, conferunt: necnon conducere, si ab inueteratis vlceribus eorumq; circũiacentibus partibus, crebrò sanguis fluere cogatur. Porrò quæ acuti sensus pars est, eã q̃maximè seruare citra dolorem tentandum. Quæ verò parum acri sensu est prædita, hæc, si affectus ita suadet, valentiora præsidia admittit. Rursus principis quidem mẽbri robur, seruari oportet. Quod tale non est, licet huic adhibere relaxantem medendi rationem.

Vlceri recenti expedire vt ex eo statim fluat sanguis.

Quod verò ad positum pertinet, si ventriculus fuerit exulceratus, medicamenta bibenda sunt. Si gula (quæ transitus comestorum bibitorumq; est) nõ semel, nec tota simul sumenda: sed paulatim, assidueq; lingenda, & sanè tũ crassiora, tum magis lenta esse debẽt. Nã ex transitu, contactuq; vulneribus quæ illic habent, emolumentum accedit: non ex cõtinendo, & diutius adhærendo: sicut iis quæ in ventriculo sunt. Quæ verò vlcera in crassis sunt intestinis, iis quæ per sedem iniiciunt remediis, magis egent: quippe cui magis sunt propinqua. Quæ in tenuibus habentur (quoniam & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt: & quæ supernè sumuntur, & quæ infunduntur per sedẽ.

Gulæ exulceratæ medicamẽta esse paulatim, assidueq; lingenda.

Intestinis exulceratis q̃uo succurrẽdum.

Communis autem omnium internarum partium est indicatio, vt ea eligantur, quæ animalis naturæ maximè sint familiaria: siue cibi sint: siue medicamenta: fugiantur, respuanturq; his contraria. Quanq̃ in iis quæ foris sunt vlceribus, innoxius etiam taliũ medicamentorũ sit vsus, æruginis, æris vsti, æris squamæ, cadmiæ,

Intro quæ pro piranda non sint.

pompholygis, lithargyri, atq; cerussæ. Hæc igitur & similia, interioribus exhiberi non debent. Eligenda verò alimenta sunt, si quidem ad cicatricem perducere, aut ulcus glutinare studemus, tum austera, tum glutinosa, & quæ minimè rodant. Sin emundare, quæ modicè abstergeant: quod munus mel non coctum, præter cætera præstat. Ac voco sanè auste͏x, id quod astringens dicitur: vt acerbum, quod impensè est austerum.

Mel crudum.
Austerū quid.
Acerbū quid.

Ergo internis vlceribus opitulantur, hypocistis, balaustium, punicorum cytin, galla, malicorium, terra Samia, Lemnium sigillum, rhois, rosarum succus, acacia, aliaq; id genus, quæ citra incōmodum viscerum præsidium internis visceribus afferunt. Danda verò hæc sunt, ex aliquo astringentiū decocto: vel mali cotonei, vel lentisci, vel clauiculorum rubi, vitis'ue, vel myrtorum, vel deniq; ex vino aliquo austero. Cauendum tamē à vino est, vbi phlegmones suspicio adest. Sunt autem & præparanda id genus medicamenta, cū eisq; miscenda etiam, tum tragacantha, tum gummi: præsertim si ob gulæ vlcera exhibeantur. Sed & gargarizare quoq; iubēdus est, qui ad fauces & parihismia his vtetur. Ad vlcus autem, quod in aspera sit arteria, vt supinus q̄ diutissimè in ore teneat, ac omnes qui illic sunt musculos laxet, remittatq;, præcipiendum. Influit nanq; sic sensim & paulatim de medicamento aliquid sensibiliter & manifestè in ipsam arteriam. Nam & quū naturaliter sese habet, scire licet potionis nonnihil illuc percolari. Semper autem cauendū est, ne largius quicq̄, & per mediam spiritus viam, influat: alioq excitabit tussim. Iam verò medicamentis omnibus, quæ thoracis & pulmonis vlcerib⁹ sunt destinata, mel admiscendum est. Quod quidem digestionis eorum in corpus, ac celeris trāsitus, veluti vehiculum erit, cum eo, q; neq; nocebit vlceri. Ad eundem modum, quoties in vesica & renibus consistit vitium, non solū mel

Vlceribus internarum partium q̄ prosint medicamenta.

Vinum fugiēdum esse, vbi flegmones suspicio adest.

Asperę arterię vlceribus qua ratione medēdum sit.

Potionis nonnihil semp in asperam delabi arteriam.

Mel permiscēdum esse medicamentis iis, quæ thoracis pulmonisq; vlceribus instituuntur.

ipsum, sed etiam diureticorum aliquod, vlcerum medicamentis miscere oportet. Cæterùm partes exulceratæ, tum ex earum substantia, tum functione, tũ vtilitate, tum positu, tũ figura, facilè discernuntur. Itaq; non modò illa quæ diximus, sed etiam complura alia, ex figura partium, posituraq; indicantur. Etenim cathetere omnino probè vti nequeas, nisi & positum, & figuram totius vesicæ planè perspectam habeas. Ergo in hisce omnibus nõ parum ad totam curationem locus affectus indicat. Porrò valentiora medicaméta requnt, affectus in alto delitescétes corpore, q̃ qui in summa superficie consistunt. Ecchymosis omnis, vacuationem pro curationis remedio indicat. Quare calfacientibus huic, & modicè siccantib⁹ medicamétis est opus. Quòd si ecchymosis altius descendat, non fuerit vsus cucurbitulæ inutilis. Quod quidem instrumentum fuit à medicis, ad violentam attractionem, excogitatum. Ergo si euocatum celeriter ecchymoma sit, facilè coalescet rupta ipsa caro. Sin longiore spatio, sordes multa subnascens, medium inter vlceris labra spatium occupat, ita vt iam coire ruptio non possit, sed tantùm ipsa labra prope admoueantur.

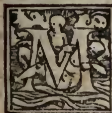
Diureticorum aliquod, melq; ipsum miscendum esse medicamẽtis quę ad vesicam & renes faciunt exulceratos.

Affect⁹ in alto sitos, valentiora medicamenta requirere, q̃ qui in summa superficie consistunt.

Ecchymosis curatio.

Cucurbitulæ vsus.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. V.

ONSTRATVM igitur est, omne vlcus siccantia medicamenta requirere. Cæterùm quod sinum habet, vt minus sanè q̃ reliqua, sic ea quæ præter q̃ q; modicè siccent, etiam abstergendi facultatem possideant, desyde

Vlc⁹ cauũ modice siccantia necnon detergẽtia postulat.

Glutinantia medicamenta qualia nã esse debeant.

Cicatricẽ inducentia medicamenta qualia esse oporteat.

Excrescens carne qualia requirat medicamenta.

rare. Quod verò coniungi sibi labra postulat (cuiusmodi sunt cruenta) huic tum quæ magis etiam siccẽt: tum quæ citra abstersionẽ leuiter astringant esse opus. Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricem postulãt, hæc, non solum magis adhuc siccantibus, sed etiam strenuè astringentibus remediis egere. Quòd si caro eorum pter naturæ modum intumuit, acria & demolientia desyderare. Si quod verò aliud symptoma vlceri adiunctum erat, ab eius natura curationis indicatio sumebatur: atq; ex hac rursus petebatur remediorũ facultas. Si nanq; sordes innasceretur, quæ hanc tolleret opus esse: eaq; omnia abstergendi vim habere, multo sanè maiorem, q̃ ea quæ carne implerent. Ac si agglutinaturum medicamentum esset, siccans, astringensq; id esse debere. Si carne impleturũ, siccans, & abstergens: atq; in singulis reliquorum, vti dictum est. Si verò intẽperata subiecta caro esset, primum per contraria succurrendum esse illius intemperantiæ. Nihil siquidem redire ad propriam naturã potest, sine iis quæ ipsi facultatẽ habent contrariam. Consyderandas præterea esse & ipsius intemperantiæ causas: ac primum quidẽ medendum esse causæ quæ adhuc intemperiem fouēret: post hanc verò, & ipsi, quæ iam facta esset, intẽperantiæ. Ostendimus autem, tum ab ulcerũ differentiis diuersas indicationes pberi: tũ eas quæ à laborãtis corporis tẽperamento sumuntur, diuersam ab his habere rationem. Siquidem illæ, quũ ex iis, quæ sunt præter naturam, sumantur, oẽs cõtraria esse adhibẽda dictãt: hæ, quum ab ipsa natura capiantur, similia. Nec illud omisimus, ex præcellentia membri, aut contrario statu, itemq; ex sensu acri, hebetéue, diuersum medicandi consilium peti. Quum autem non modò in similaribus, sed etiam in organicis partibus solutio continui oriatur, remediorum indicationes, aliæ quidem à similaribus, aliæ ab instrumentalibus desumuntur. Cæterũ

Indicationes a laborantis temperie sumptas diuersam habere rationem illis, quæ ab vlcerum differẽtiis sumuntur.

quandoquidem

quādoquidem ſatis ſuperq; de iis vlceribus quæ in carnoſis accidunt partibus diſſeruimus, tempeſtiuum videt nunc de illis agere, quæ in arteria, vena, & neruo contingunt. Ergo ſi cui arteria, vena'ue magna ſit vulnerata, copioſum ſanguinis profluuium ſubitò ſupernenit, & glutinari id vulnus difficile quidem ī vena poteſt: in arteria autem (ſicuti nonnullis medicorum eſt viſum) fortaſſe omnino non poteſt. Sanè profluit ex vena aut arteria ſanguis, aut reſerato earum ore, aut tunica earum diuiſa, aut transſcolatus, ſiue ſudoris iſtar transfuſus. Porrò diuiditur ipſa tunica aut vulnerata, aut contuſa, aut rupta, aut eroſa. Anaſtomoſis (hoc eſt reſeratio) accidit, propter tum vaſis imbecillitatem, tum ſanguinis qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem quāpiam, quæ illic extrinſecus icidat, qualitatem. Diapedeſis verò, ex tunica rarefacta, & attenuato ſanguine oritur. Accidere tamen poteſt, & ob gracilium vaſorum os adapertum. Quæ igitur vulnerant, ea ſunt acuta, atq; ad ſecādū habilia. Quæ contūdendo ſoluunt, dura, grauiaq; exiſtunt. Quæ rumpūt, omnia tenſionis interuentu id faciunt. Idem & intenſior actiōis vehemētia facit: tum plenitudo illa quæ reſpectu vaſorum dicitur: tum caſus ab alto: necnō graue quippiam durumq; incidēs. Ac ſi ex vulnere, vel clamore, vel caſu, vel contuſione, perruptū vas ſit, vtiq; in iis, cauſa ipſa deſiit. Si verò ex abundantia, fieri poteſt vt vas etiam amplius rumpatur, effectrice ſaltem etiamnum cauſa manente. Quare in tali affectu, q̄primum eſt ipſa plenitudo vacuanda: dein, ſupprimēdus ſanguis: ac demum vlcus curandū. Vbi verò effectrix cauſa iam deſiit, primò quidem ſanguis ſiſtendus eſt: ac mox vlcus ſanandum: idq; obturato perrupto uaſe, translatoq; aliorſum quod per id ferebatur. Porrò vlcus ipſum claudetur, vel labris eius, quæ diſſidēt, in idem adductis, vel oſculo ipſi⁹ obſtructo. Adducent in

Sanguis quatuor modis, eſ fluere a vaſis poteſt.

Anaſtomoſis vaſorum vnde accidat.

Diapedeſis cauſæ.

idem labra, tum noſtrarum manuum opera, ubi ſic ad manus ul cus ſe exhibet: tum per deligaturam: tum ꝑ refrigerantia, aſtringentiaq́; remedia. Necq; enim ſuere fas eſt, arteriæ uenæ' ue uulnus. Obſtruer uaſis oſculum & ſanguine ipſo concreto, & iis, quæ foris illi admouentur emplaſtris, linimentisq́;, necnon igne, & medicamentis inducentibus cruſtam. Poteſt etiam ſu perimponi ulceri circũiacens caro, atq; ipſa in nonnullis uulneribus cutis. Auertitur autem ſanguis, tum ad proxima deriuatus: tum ad cõtraria reuulſus. Deriuatio ad uicina loca fit, quum id quod per palatũ uacuatur, deriuatur per nares: reuulſio autem ad contraria, quum ad inferna reuellitur. Rurſus, quod per ſedem profluit, id deriuamus per uuluam, ſurſum uerò reuellimus. Ita nanq; & natura ipſa facere ſolet. Mulieri enĩ (inquit Hippocrates) ſanguinem uomenti, menſes ſu peruenientes remedio ſunt. Hac de cauſa, ſi uel menſes confertim eruperint, uel ſanguis ab utero quoquo modo profluxerit, ſurſum reuelles, cucurbitam maximam ſuffigens mammis. Eandem ob cauſam, ſi ex dextra quidem nare profluat ſanguis, eum retinet maxima cucurbitula hepati admota: Si ex ſiniſtra autem, lieni. Quemadmodum ſi per utranq; fluat, utriq; uiſceri cucurbitulæ applicandæ ſunt. Quòd ſi reſolutus adhuc æger non ſit, etiam uena ex eodem cubito incidenda eſt, qui profuſioni è directo reſpondet. Cæterùm ubi paulum detraxeris, mox unam horam intermittens, rurſus detrahes: poſt iterum, atq; iterum, pro laborantis uiribus. Ad eũdem modum, quæ per aluum fluunt, ea uel per urinas, uel per uterũ deriuabis: quæ per urinas, ea uel per uterum, uel per ſedem transferes. Pari modo, quę per uterum erumpunt, uel per urinas, uel per aluum. Quæ uerò in oculis, aure, uel palato, fluxiones accidunt, earum ad uicina deriuatio per nares eſt. At reuulſio in iis quæ ſupra ſunt omnibus,

Suendum arte ...iæ aut venæ vulnus nõ eſſe. Vas apertum obſtrui quotu...liciter poſsit.

...anguinem de...uari ad vici...a, & reuelli ...d contraria.

Menſes reuelli ...rſum, admo...a cucurbitula ...ammis.

...anguinem ex ...extra nare ...uentem ſup...rimi, admo...a cucurbitula ...epati: ex ſini...ra autẽ lieni.

...anguine per ...ares fluente, ...uando & qua ...s ſecanda ſit ...ena.

Deriuandi mo...i diuerſi.

deorsum semper agitur: sursum in iis quæ sunt infra. Reuellendi rõ.
Præterea à dextris ad sinistra: sicuti ab his rursus ad illa. Similiter ex iis quæ intus habentur, ad ea quæ foris sunt: contráq; ab his, ad illa. Ergo & frictio contra- Frictio.
positæ partis, potissimum per ea medicamenta quæ Vincula.
calfaciant: præterea vincula arctiora, iis quæ ad côtrarium reuocant remediis annumeranda sunt. Non sec⁹ profectò, & naturalium meatuum qui positi ex aduerso sunt, reclusiô. Porrò vinculum ipsis profluentibus vasis iniectum, fluentem sanguinem sistit: nostriq; similiter digiti appositi: atq; adeò dissidentium vulneris labrorum ligatio, quam epidesin vocant. Situs autem Epidesis.
particulæ vulneratæ sit talis, vt & spectet sursum, & Vulneratæ particulæ situs.
ipsam indolentem conseruet. Si vas vnde sanguis profluit, altius demissum sit, vnco attollendum est, modicéq; intorquendum. Sanguis profluẽs ex vasis demissis altius, quô supprimẽdus. Quod si ne tunc quidem sistatur, ipsúmq; vas vena fuerit, supprimendus est cataplasmatis quæ ex frixa resina, & farinæ triticeæ tenuissimo polline, & gypso, aliisq; id genus confecta sunt. Sin sit arteria, aut vinculo amplectens, aut totum vas præcidens, profluuium sistes. Sed vinculũ etiam iniicere magnis venis compellimur: interdumq; transuersim totas præcidere: vbi rectè ex profundissimo loco assurgunt, ac præsertim per angustias quasdã, vel per principes partes. Tutius tamen est vtrunq; moliri: & vinculum vasis radici iniicere: & quod deinceps habetur, pcidere. Vasis radicem voco priorem eius partem, quæ vel iecinori est propior: vel cordi. His peractis implẽdum carne vuln⁹ est, prius q̃ vinculum à vase decidat. Itaq; sistendo sanguini lõgè sunt commodiora emplastica, q̃ inducentia crustas: quandoquidem in his est verendum, ne vbi crusta deciderit, rursum sanguinis profusio ab ipso vase excitetur, quũ vas magis nudatum carne, q̃ pro ipsius naturali habitu derelinquat. Siquidẽ generatio crustæ, ex subiectis fit, circũpositisq; corpo Sanguini supprimendo cur emplastica sint aptiora crustificis.

ribus semiustis. Optimum igitur omniũ quæ noui medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum necnon sphagitidum venarum hæmorrhagias tutissimè vtemur, est quod subiiciam. ℞. Thuris partem. j. Aloes partẽ. S. Misceantur ita cum oui candido, vt perueniant ad crassitudinẽ mellis. Postea verò leporis mollissimis pilis excepta, tum vasi, tum vniuerso vlceri, liberaliter admoueātur. Alligandũ autem id forinsecus fascia est ex tenui linteo. Cuius fasciæ primi quatuor quinq; ve amplexus, ipsi profluenti vasi iniicientur: ducenturq́; mox versus eius radicem: nisi in quibus partibus id non licet: vt in cerebri inuolucris. His factis, ubi tertio die solueris, si tutò adhuc medicamen vlceri adhæret, aliud rursus superimpones, deligabisq; ut antea, similiter. Quòd si prius linamentum deciderit, impones alterum, ac sic, quoad carne munietur, curandum ipsum uas est: necnõ, à principio ad finẽ vsq;, vulnerata particula, mediocriter supina seruanda. Vitãdum autem est ne dolor incidat, ac rursus profluuiũ excitet: quum nihil sit, quod profluuium magis q̃ dolor proritet, & phlegmonas augeat. Iam manna thuris magis q̃ thus estringit: est autem minus emplastica. Constat verò in duris corporibus plus aloes immiscẽdum esse prædicto medicamento: in mollibus autem, plus thuris. Cæterùm ubi medicamentũ id facere magis emplasticum optas, deligere thus resinosius oportet: quod quidẽ & mollius est, & candidius: mansumq; non cõminuitur, sed partes suas sibi cohærentes tuetur, vt mastiche. Maximam autem necessitatem vel crustificis medicamentis, uel ignitis ferramẽtis utendi aĩaduerti, ubi ex erosione putrescẽtis alicuius, profluuium sanguinis excitat: vt ĩ pudẽdis & sede: quæ ptes, & pp naturalẽ humiditatẽ, & q excrementoꝝ canales sint, ex leui occasione putrescunt. Vbi igitur totum quod iam computruit sublatum fuerit, tũc in hisce opus est,

Sanguini supprimendo optimum cataplasma.

Dolor, omniũ maxime tum ipsum profluuium excitat, tum phlegmonas auget.

Mãna thuris.

Thus.

Mastiche.

Cauteriis, causticisq; in quibus cogamur vti.

radicē ipsam exurere, idq; aut ferro candenti, aut medicamentis excitantibus crustam: sed quæ etiam facultatem astringendi possideant, qualis in chalcitide, & mysi, & atramento sutorio visitur. Porrò quæ ex calce non extincta conficiuntur, ea vtiq; valentiora his sunt: cæterùm calx vim astringendi non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt crustæ: hærent autē diutius, quæ ab astringētibus: quod vtiq; longè est vtilius. Quare nec festinare quidem debemus ad amoliendas crustas, vbi hæmorrhagiæ periculum adest, nisi in illis tantùm affectibus depascētibus, in quibus propter putredinem, candens ferrum admouere corpori fuimus coacti. Porrò qui è vasis profluit sanguis, aut propterea q̃ amplius non cōfluet, sistetur: aut quia occlusa diuisio erit: aut etiam ob vtranq; causam: id quod tutissimum fuerit. At confluere prohibetur, & propter deliquium animi, & quum ad contraria reuellitur, & quum deriuatur ad proxima: & per refrigerationem; tum corporis toti⁹, tum præcipuè partis affectæ. Hac etiam ratiōe, frigida tum pota, tum parti foris affusa, sæpe hæmorrhagias suppressit. Idem etiam moliūtur; & posca, & vinum acerbum, aliaq; oīa quæ vel astringendi, vel simpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipsa diuisio, si vel contrahatur conniueatq; id qđ diuisum est: vel obstruatur. Sanè contrahitur tum astrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obstruitur vel intrinsecus, vel extrinsecus. Et intrinsecus quidem, à concreto sanguine. Extrinsecus verò, tum ab hoc ipso: tum à linamento, & spongiis, & crustis, & medicamentis iis, quæ lentitia, crassitieq; sua, meatus obserant: adhæc, corporibus iis quæ circuniacent, propius admotis. Atq; hactenus de profluuiis sanguinis, quæ à partibus expositis sensui oriuntur. Nam quæ de profundo sanguinis profluuia erumpunt, ea nec vinculo nec deligatura sanaue-

Adurentia simul & astringentia, q̃ sint.

Crustas a causticis astringentibus excitatas, hęrere diutius vlceri.

Refrigeratio totius corporis & particulę affectæ, fluentem sanguinem supprimit.

ris, veluti neq; candenti ferro: sed per reuulsionem, ac ad vicina loca deriuationem: necnon per cibũ, atq; potionem, quæ & emplasticã vim sortiantur refrigerentq;: necnon per medicamenta astringentia. Pro differentia autem & proprietate partium quæ profluuium patiuntur, variis vtimur instrumentis. Siquidem per clysterem, in intestina: per metrenchytas in vteru: in vesicam deniq; per catheteras, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus. Equidem quaternis diebus vidi sanguinem e vulua profluere, nec potuisse vllo remedio sisti, quoad quarto die plantaginis succo vtentibus nobis, prorsus constiterit. Est quippe hoc medicamen & ad ea quæ ex erosione excitantur profluuia sanguinis vtilissimum. Cui etiam valentius aliqđ hoc casu medicamentũ, aliàs aliud miscere soleo: vtiq; ad totum respiciens affectum, id quod perpetuò est faciẽdum. Etenim in his ipsis quæ ex vulua, vesica, & intestinis profluuia oriuntur, æstimari debebit ipsius profusionis quantitas: vt videlicet hanc ipsam, vel vt primam, vel vt secundam indicationem curatiõis habeamus: nec tamen negligentes affectum. Nam si perruptum vas aliquod magnum est, aut vehementer reclusum hiat, vtiq; astringentibus medicamentis est opus, veluti balaustio, hypocistide, rhoe, omphacio, acacia, gallis immaturis, & malicorio. Sin vel exiguum vas ẽ, quod perruptum est, vel modicè reseratum, sic vt non multus sit ex eo sanguis profluens, etiam aloe, & manna, & pini cortex, & lemnium sigillum, & spinæ Aegyptiæ fructus, & crocum, & lapis hæmeatites, aliaq; id genus, ex vino nigro austero, vtilia medicamẽta sunt. Quòd si nec genus id vini adsit, nec plantago, nec solanum (quippe hæc quoq; sunt idonea) rubi, & cynosbati, & myrti, & lentisci, & hederæ, & cotoneorum, & mespilorum, breuiterq;, astringentium omnium decoctum ex usu est. At si ex erosione profluuiũ aliquod

Sanguinis profluuiis ex profundo erumpẽtibus qua ratione occurrendum sit.

Plãtaginis succus remedium optimum est sanguinis effusionibus.

Astringentia medicamẽta.

Incidit, erit vtiq; id exiguum, atq; paulatim effluens, Quare Pasionis, uel Andronis, uel Polyidę pastillis utē dum est: aut etiam nostro qui ex charta cōstat. Sin pro fusior hæmorrhagia sit, iis quæ uehemētissimè astrin gant utendum medicamentis, quoad uehemens eius frangatur impetus. Mox deinde admiscēdi illis pastil li sunt: postea ad ipsos solos uenīēdum, cum aliquo ex ante dictis succis, aut decoctis. At uerò, quæ extrinse- cus profluenti particulæ admonentur, tum astringen- tia, tum citra astrictionem frigida, hæc ipse non ubiq; probo. Sed mihi contra omnino q̄ fieri res postulat, ipsum sanguinem intrò compellere, ac venas quæ in alto sunt implere, uidentur. Vidimus enim quosdam eorum, qui sanguinem à pulmone reiicerent, ex tho- race refrigerato manifestè læsos: æquè vt qui sangui- nem vomuerunt nonnullos, q̄ uenter esset foris refri geratus. Eodem modo & eorum quibus ex narib⁹ san guis profluxit, aliqui ex capitis refrigeratione, deteri⁹ habuerunt. Quare nec omnino, nec sine discrimine, nec omni tempore loca quæ circa particulam, vnde sanguis profluit sunt sita, refrigeranda suaserim: sed postea q̄ in alia diuerteris: ut exempli gratia, in naso, vbi sanguinis missione usus fueris, uel artuum frictio- ne, deuinctioneq;, uel ad præcordia cucurbitis defixis. Quin ne sic quidem ad frontem caputq; refrigeranti- bus utendum est illico, sed reuellendum prius ad con- traria: utiq; affixa in summa ceruice cucurbita. Quip- pe duplex est in sanguinis è naribus profusiōe auersio: & quæ est ad totius corporis inferna: & quæ ad capitis posteriora. Propterea uidelicet q̄ ipsæ nares & in supe riore, & in anteriore parte sunt sitæ. Iam uerò sangui- nis effusio diapedesis dicta, refrigerantibus & astringē tibus est curanda: necnon victu crassiori, si ob tenuita tem sanguinis accidat. Porrò q̄d uenæ insedit vlcus, si ad manum est, eandem curationem cum iis desyde-

Pastilli diuersi contra profluuia sanguis ex erosiōe oborta

Astringētium simul & refrigerantiū, quæ ad supprimendum sanguinē applicantur ex trinsecus, non vbiq; probat vsum Galen.

Refrigerantibus quādo circa partes vnde fluit sanguis vtendum.

Cucurbitam summæ ceruici affixam, reuellere a naribus sanguinem.

Sanguinis fluxus per nares, reuulsio duplex.

Diapedesis quomodo sit curanda.

Dura omnia ægre consolidescere.

rat, quæ in carne consistunt. Enimuero quemadmodũ dura omnia ægrè consolidescunt(chartilago enim cũ chartilagine per coitionem haud coalescit, sicuti nec os cum osse, sed per callum tantùm coniungitur) sic etiam solutæ arteriæ, cum difficultate ob substãtiæ duritiem coalescunt: & si eas aliquando cõglutinari uiderimus: idq; in mulieribus atq; pueris, tum circa frontem, tum circa malleolum, carpumq;, ac medium extremæ manus. Simile quiddam aliquando & agresti cõtigit iuueni, dum sanguinem sibi mittendum verno curaret tempore, quod nostratibus est maximè ĩ vsu. Illi siquidem pro vena fuit secta arteria in cubito, quã postea nos ipsi conglutinauimus. Est autem sanatu difficilior arteria incisa q̃ uena, tantoq; ficcioribus medicamentis eget, quanto ipsa est suapte natura q̃ illa, ficcioris temperamenti. Cætera uerò, eiusdem speciei ambæ medicamenta desyderant. Porrò ad ea quæ in recto intestino sunt ulcera, per uesicam, cui sit fistula recta ad finem annexa, iniicere liquatum medicamen, atq; tepidum, licet. Cæterũ sicca medicamenta magis sunt idonea, q̃ quæ liquabilia uocantur: quoniam facilè uel plãtaginis, uel alterius eius generis succo, miscentur. Eiusmodi medicamenta sunt, & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ dicuntur cephalica. In ipso autem primo producẽdæ carnis tempore, quod suppressionem sanguinis continenter excipit, etiam lemnia terra salutare est præsidium. At quæ pulmoni adhæserunt ulcera(cuiusmodi sæpe ĩ urbe Roma visuntur, loco profectò maximè obnoxio fluxionibus) difficiliora curatu existunt, ob assiduam ipsius visceris agitationem. Quod quidem laxum & spõgiosum quum sit, minimè etiam mirari conuenit, si sanguis aut pus in thorace cõtentum, aliquando per membranam illius transmittatur ad arteriam asperam: quandoquidem per aliam lõgè duriorem in ossiũ fracturis effunditur sanguis crass

Verno tempore sanguinem mittere, grçcis etiam erat cõsuetum.

Vesica pro clystere Galenus vtitur.

Lemnia terra.

Romã esse maxime obnoxiam fluxionib⁹

Pulmonis vlcera cur difficiliora sanatu sint.

sus ad calli generationem. Vbi igitur vel ex casu, uel præualida acutaq́; voce uas aliqđ i pulmone rũpitur, citraq́; dolorem confertim sanguis feruens, floridus, multusq́; cum tussi expuitur, scire licet, in viscere vul nus consistere. Itaq; laboranti iniungẽdum est, ut nec respiret uehementer, ac semper silentium agat. Præterea uena cubiti interna, proximus incidenda: a qua bis terq́; postea sanguis est detrahendus: utique auertendi gratia: tum artus omnes fricandi, uinciendiq;. His per actis, primum posca tum diluta, tum tepida, potui offerenda est, quo si quis in viscere cruor cõcretus latitet, solutus expuatur. Atq; hoc nihil uetat bis ter'ue ternis horis facere. Ab iis uerò etiam aliquod eorum quæ tũ emplasticã uim hñt, tũ astringunt, medicamẽtũ ẽ exhibẽdũ: idq́; aut ex posca diluta primùm, aut ex maloꝝ, myrtorum'ue decocto. Rursusq́; uesperi medicamen hoc similiter dandum: circunciso (si ualẽtior sit æger) omni nutrimento. Sin aliter, sorbitionis quod satis est exhibendum. Maximè uerò ad rem pertinebit, si etiã postero die (modò æger robustus sit) parum sanguinis rursus ab incisa iam uena detrahas. Victu autem, medicamentisq́; eodem modo in quartum usq; diem utatur: pectore iterim, si æstas sit, undiq; melino & rosaceo, madefacto: sin hyems, nardino unguento. Iuuerit etiam vel maximè, nõ modò ad uulnus pulmonis, sed ad alia omnia, illud medicamẽ emplasticum, quod ex bitumine, acetoq́;, & aliis quæ illi misceri solent, cõstat. Quòd si mulieri, puero'ue, aut corpori quod mollis sit carnis, medearis, quod ex chalcitide fit, satis habile medicamẽtum fuerit. Cæterùm si rupturæ uasis successerit inflãmatio, exigua spes est cõglutinãdi ipsius: quandoquidem inflammationis solutæ pus, expurgari sine tussi nõ potest, quæ maximè rupturæ aduersatur: in longius tamen tempus produci ipse affectus potest. At septi transuersi uulnera, quæ foras non perueniũt,

Pulmonis exulcerati indicia.

Hæmoptoici morbi curatio.

Posca dissoluit grumos.

Sanguinem ex puentibus repetendam esse missionem sanguinis.

Pulmonis vasi disrupto si inflammatio successerit, cur affectus nequeat consolidari.

i carnosis quidem partibus subinde uisa sunt coalescē re, eius motu minimē obstante. Quæ in neruosis eius hærent, insanabilia sunt. Sanè difficilis grauisq; curatio est, etiam eorum quæ in carnosis sunt partibus, si has iam phlegmone obsederit, id q; nō in diaphragmate solùm, uerùm etiam in omnibus quæ intra peritonæum ambiuntur: quod in ea scilicet sanies defluat. Danda tamen opera est, vt illa quacunq; ratione siccemus, tum per ea præsidia quæ extrinsecus imponuntur: tum per ea, quæ ex aqua, uinòue tenui bibuntur. Horum maximè idonea sunt, quæ diaspermaton vocant: & quod exc asia componitur. Immutatur aūt plurimum ipsa curatio ulcerum, per singulas animalis partes. Indicat siquidem, veluti uitium ipsum, ut curetur, sibi applicandū esse contrariū: sic particula quęq;, quod sibi sit q̄ simillimum. Quamobrem, aurium ulcera, quum eæ partes longè siccisimæ sint, glaucio ex aceto curantur: necnon (si ualentiore sit opus) medicamine Andronio, scoriaq; ferri in pollinem tenuissimū læuigata, & cum acerrimo aceto, quousque ad lubrici mellis consistentiam deueniat, coacta. Porrò quod tetetrapharmacum dicitur, siccare ulcera id genus prorsus nón potest: at maturare phlegmonem potest, augereq; affectæ partis putredinem. Itaq; audiendi locus, quoniā siccisimus est, iccirco medicamentis eget, quæ uehementisimè siccent. At oculo exulcerato, collyriū fortasse quod ex thure conficitur, expedit: naribus uerò, quod multo sanè magis siccet, q̄ ut conueniat oculis: minus autem, q̄ ut auri quadret. Vlcerum uerò quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum humida existūt, præsertim si proximè adhærent ossibus, ea medicamētis egent, quæ uehementer siccent: veluti diphryge, tū ipso per se, tum ex melle, & uino, & mulso: præterea & ea quæ iris dicitur, & quæ anthera: hisq; vel siccis, uel ex melle, uel mulso, uel uino. Vtile verò ad talia est

Vlcerū curatio nem immutari plurimū p singulas animalis partes.

Aurium vlcera quibus medicamentis curentur.

Tetrapharmacū coquit phlegmonem, augetq; affectæ partis putredinem

Oculi vlcera qualia medicamenta postulēt

Nasi vlcera qualia medicamēta postulēt.

Oris vlcera q̄ medicamenta requirant.

& Musæ medicamentū, præterea rhois ſuccus, & omphacium, aliaq́; ſtrenuè ſiccantia. At quæ ſimpliciora oris ulcera ſunt, hæc ſanare commodè poſſunt etiam medicamenta quæ modicè ſiccant: ueluti quod ex moris conficitur: & quod ex rubi fructu: & quod ex ſucco corticis iuglādium uiridis, atq; etiam his magis, quod ex muſto & cupreſſi ſphærulis conſtat. In uniuerſum autem, genus quidem medicamenti, ab ipſa curandarum partium ſubſtantia, & affectu eſt ſumendum: utendi uerò modus, à figura, & ſitu. Siquidem quæ in uentriculo, pectore, & pulmone vlcera conſtitere, per ea quæ eduntur, bibunturq́;, curanda ſunt. Quæ verò in inteſtinis, bifariam. Nam quæ vicina ventriculo ſunt, his per comeſta bibitaq́; ſuccurritur. Quæ verò inferius ſunt ſita, per ea quæ iniiciuntur. Quippe neq; ad ea quæ vicina ventriculo ſunt, ſubire poteſt quod per ſedem infunditur: nec integris viribus ad inferiora pertingere, quod per os ſit ingeſtum. Quamobrem thoracis atq; pulmonis vlcera, tum difficilius iis quæ in ventriculo ſunt, ſanantur, vt quorum ſitus longius abſit, atq; iccirco medicamentorum vis remittatur: tū propter hoc ipſum multo valentiora ea quæ deuorentur præſidia requirunt, q̄ ſi ipſis ſtatim vlceribus admouerentur. Quòd igitur pulmonis atq; thoracis vlcera ex purgentur per tusſim: ventriculi autem per vomitum & deiectionem, id, ob ipſarum partium contingit formam. Cæterū qui è ventriculo eluere pus volunt, non ſine periculo vomitum prouocant, ſicuti ſi aliter infixam illi pituitam per oxymeli & radiculam detergerent. Tutius itaq; eſt deiectione vti: quum vomenti periculum ſit, ne & quod exulceratum ē dilaceret, & ſuccum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Porrò ſi in pulmone ruptum vas ſit, ſcire licet, niſi protinus, ante q̄ excitetur phlegmone, glutinetur, id poſtea inſanabile fore. At vlcere iterioris tunicæ aſperæ arteriæ, &

Diamorō oris vlceribus commodum.

Medicamenti genus a ſubſtātia partis affectæ, & ab affectu ē ſumēdū.

Vtendi modus a figura & a ſitu ſumitur.

Inteſtinorū vlceribus, qua ratione medendum ſit.

Clyſmos non poſſe peruenire ad inteſtina ventriculo proxima.

Thoracis atq; pulmonis vlcera, valentiora præſidia requirere q̄ ſi ipſis ſtatim vlcerib⁹ admouerētur.

Vētriculi exulcerati pus, tutius expurgari deiectione, q̄ vomitu.

Pulmonis vas ruptum, q̄ñ ſit inſanabile.

Asperæ arteriæ vlcerũ medicatio.

præcipuè laryngis, curationem sanè recipiunt, per medicamenta humida quidem, sed facultate exiccantia: quæ retinentur ore, paulatimq; per fauces defluunt, idq; ægro iacente supino. Lac etiã, ad talia vlcera vnicè commendatur, sed præcipuè quod Tabiis habetur: quum nimirum illic locus sit satis æditus, & aer circundatus siccus: & pascuum pecoribus salubre. Licebit autem tibi similem locum etiam arte parare, insereréq; in eo agrostim, lotum, polygonum, melyssophyllum, lentiscum, arbutum, rubum, hederam, cytisum, & alia id genus. Iam verò, lac bubulum, crassum natura est: asininum, tenue: caprillum deniq;, mediam consistentiam sortitur. Verùm muliebre lac tabidis auxiliatur eximiè, quum naturæ humanæ sit admodum familiare. Hoc tamen de lactis vsu sit maximum, & commune præceptũ, vt ii quibus eo est opus, omnino id astante animali statim mulctum ebibant: etiam melle iniecto, si cui cogi in ventriculo solet: necnon sale, si ipsum citius ad aluum descendere cupis. Quod verò ad sanguinis reiectionem ex catarrho ortam pertinet, quum olim accersitus fuissem ad splẽdidam quandam matronam Romanã, tali affectu prehensam, incidere illi venam non placuit: quãdoquidem iam quatriduum sine cibo egerat propter catarrhum: sed iussi vt acri vteretur clystere: tum crura manusq; calfacienti pharmaco plurimum perfricaret, vinciretq;: mox caput raderet: cui deinde medicamen, quod ex palumbium stercore constat, imposui: interpositisq; horis tribus, i balneum duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui. Dein caput idoneo pilo contexi, & pro eo qui tũ erat temporis statu, nutriui sola sorbitione: post quam, statim fructum aliquem autumnalium austerum dedi. Quum autem dormitura esset, theriacem propinaui, circiter quatuor menses ante confectam. Habet enim id ætatis adhuc præualẽtem papaueris succum(qui in-

Tabiarũ lac.

Lac bubulum.
Lac asininũ.
Lac caprillum
Lac muliebre tabidis esse maxime congruũ.
Lac astãte animali, statimq; mulctum, bibẽdum esse.
Lacti quando sal & mel iniiciendum.
Sanguinis reiectiõis a catarrho prodeuntis curatio.

Theriaces quadrimestris facultas.

antiquatis ignauus redditur) ideoq; & somniferū est, & fluxiones tum siccat, tum leuiter crassat. Secundo autem die, iussi omnes eius partes fricari, vno capite excepto: ad vesperam verò, porrexi rursus theriaces seu fabæ nostræ magnitudinem. Erat enim quod pridie acceperat, hoc longè amplius. Postea verò q̄ hac quoq; nocte probè dormiisset, tertio die mane mel coctum copiosè exhibui, & in quiete seruaui. Procedēte die totum corpus similiter fricui, ac ptisanæ cremorē cum pane exiguo, pro cibo sumere iussi. Mox quarto die mane dedi theriacem consistentem in ætatis vigore, idq; cum melle copioso. Capiti verò mulieris eodē pharmaco, quod vehemēter tum siccat, tum calfacit, imposito, ac dein ipsa lota, nutritaq; modicè, valentiam pulmonem expurgare sum in quinto conatus. Ac dehinc rursum, rursumq; ex interuallo, ad caput quidem consueto cerato, quod thapsiā recipit, sum vsus. Totam verò corporis curam, in gestatione, frictione, ambulatione, lauandiq; abstinentia, ac victu tum moderato, tum boni succi, ad reficiendum direxi. Qua industria rectè se habet mulier, minimè lactis opem requirens. Alteri verò adolescenti, cui ex refrigeratis spiritus instrumentis orta tussis fuerat, quum sanguinem ipse reiecisset ad dimidiam heminam, statim venam incidi, ac bis eodem die ex ea detraxi sanguinem: deinde rursus postridie bis, sed artuum frictiōe & vinctura priore die vsus, ad vesperam dedi pharmacum nostrū quod diaspermaton dicitur. Secundo die post alteram detractionem imposui toti pectori ceratum quod ex thapsia conficitur: mox vesperi, ne supra modum calfaceret, id auferens. Tertio die rursus ad treis horas imposito, hominem laui. Cibaui autem similiter trib⁹ his diebus: prioribus quidem duobus, sorbitiunculis: tertio verò, ptisanæ primum cremore: dein, pisce statim aliq̄, qui facilis concoctu esset, adiecto. Dedi quoq;

Sanguinē bis eadem die & ex eadem vena detraxit Galenus reiiciēti sanguinem ob refrigerata spiritus instra.

Diaspermaton medicamen.

Ceratum ex thapsia.

medicamentum diaſpermaton & ſecũdo & tertio die ſimiliter circa veſperam. Quippe & ſomnũ conciliat, & ſenſum doloris leuat, & ſiccãdi vim habet. Vbi autem & ſpiritui delegatæ partes in naturali eſſent temperie, & totum corpus vacuatum, ac nulla phlegmones ſuſpicio iuxta ruptum vas ſupereſſet, tunc expurgare incepimus. Mox propinata theriace vigentis ætatis, illum ad Tabias dimiſi. Ex iis verò qui vlcus in pulmone habent, ii demum inſanabiles mihi eſſe videntur, qui ex ſucci vitioſi eroſione id poſſident. Oportet autem in principio nullius rei æquè eſſe ſolicitum, q̃ vt neq; tuſſiant, neq; ex capite aliquid in pulmonem defluat. Cauetur id triplici præſidio: purgatione primũ: ſecundò, medicamine quod diaſpermaton dicitur: tertiò, ipſi capiti prouidendo. Quod purget, diuerſas facultates habeat oportet: cuius generis noſtræ ſunt pilulæ, quæ ex Aloe, Scammonio, Colocynthide, Agarico, Bdellio, & Gummi Arabico conficiuntur, ad plures videlicet purgandas ſpecies excremẽtorum. Capiti prouidebitur cerati vſu quod ex thapſia cõſtat. Atq; hæc quidem ſunt peragenda in principio. Poſt verò reficiẽdus eſt æger ſalubriter, cibis boni ſucci, frictione, in ambulatione, & balneo, ac præterea lacte fouẽdus. Quicunq; parum habere ſanguinis videbuntur, iis ad quendam ſuccum probiorem reductis, detrahere ſanguinem poteris: tum rurſus reficere: eoſdem etiã rurſus purgare, ac rurſus reficere: denuoq́; ſi res ſuadeat, ſanguinem mittere: potiſſimum quibus veluti limus quidam vitioſus & craſſus, tot⁹ eſt ſanguis. At qui ſanguine abundant, ſtatim iis à principio minuẽdus eſt. Itaq; per hæc tria, qui planè deplorati non ſunt, omnes ſeruantur: nempe per detractionem ſanguinis, & purgationem, & ea quæ caput roborant. Quare minimè à paruis incipiendum auxiliis eſt, in quibus morbis maximum impẽdet periculum: At in leuioribus, licet q-

Diaſpermaton medicaminis vſus.

Pulmonis vlcera cõtracta ex vitioſi ſucci eroſione, eſſe prorſus inſanabilia.

Pulmonis exulcerati curatio.

Catapotia deſcripta a Galeno.

Pulmonis vlcera in iis qui deplorati nõſunt curari per detractionem ſanguinis, purgationẽ, et ea quę caput roborãt.

dem leuiora experiri remedia. Sciendum autem est in terim, fieri non posse vt glutinetur vlcus, si phlegmone pulmonem inuaserit: omninoq;, si inuaserit, febricitaturum hominem esse, ac purulenta deinde, quũ soluetur phlegmone, exputurũ tussi. Porrò vlcera quæ citra phlegmonem in pene, sede'ne cõsistunt, nullum cataplasma desyderant, sed medicamen quod cicatricem inducat: non tamẽ eius naturæ, quæ vlcera, quæ in carne sunt, inducere cicatrice possit: imò quæ tanto magis valeat siccare, quanto hæ partes carne sicciores existunt. At talia sanè medicamenta sunt, q̃d ex charta combusta constat: anethũq; vstum, atq; respersum: ac deniq; colocynthis combusta. Verùm ipsorũ, quæ in pene sunt, vlcerum, magis siccari postulant quæ in toto cole hæserunt, & quæ solam glandulã occupant: minus verò quæ in præputio sunt: atq; etiam his minus, quæcunq; in reliqua sunt cute, quæ totum colem vestit. Recentibus & sine madore tum sedis, tum pudẽdorum vlceribus, sola aloe redacta ĩ tenuissimum pollinem, inspersaq;, salutare medicamen existit. Simillimam huic vim habet cadmia vino elota, & sicca. Ab hac non lõgè abest lithargyros. Deinceps verò molibdæna sequitur. Cæterùm omnibus tum minus inferẽs doloris, tum nullo minus efficax, pampholyx est. Sin humidiora sint vlcera, ipse per se pini cortex, itẽq; lapis hæmatites, idone⁹ est. Quòd si profunditas quæpiam adsit, vbi exiccata fuerint, dictorum alicui tantum mannæ admiscendum est, quãtum sit ad carnem gignendam satis.

Extremis morbis extrema remedia adhibẽda esse.

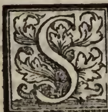
Pudendorũ vlcera qualia medicamenta postulent.

Aloem inspersam, esse salutare medicamentum sedis & pudendorũ vlceribus.

Medicamina vlceribus sedis & pudendorũ aptissima.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. VI.

Solutę vnitatis species.

OLVTIO continui, in carne quidem, vlcus: in osse, fractura: in neruosis fibris, spasma: in musculis deniq;, vlcus atq; ruptio vocatur. Singuli verò horum affectuum, quatenus quidem affectus sunt, sui per contraria sublationem indicant: quatenus autem solutiones cōtinui, vnitionem. Igitur si cutis tantùm acu (exempli gratia) alicui sit puncta, facileq; in eo sanescant vlcera, etiamsi citra medicamētum, nudoq; mēbro, ipsum ad consueta dimittas opera, nihil sentiet mali: sin verò ægrè in illo sanetur, primùm quidem dolebit: post etiam tum pulsu particula infestabitur: tum phlegmone. Quare minimè imponemus medicamen quod glutinet, sed molle, & blādum, & quod dolorem mitiget. Siquidem vbi magna diuisio est, ibi studium impendi debet, vt magis siccantibus remediis labra vlceris, & vniantur, & coalescant: vbi autem acu stylo'ue facta diuisio fuerit, id duntaxat curandum est, ne phlegmone tentetur particula. Porrò vbi aliquis neruus est punctus, cutim ipsam apertam seruare oportet: aut (quod tutius est) latius incidere, vt per eam ex neruo vulnerato effluat sanies: Dein verò admouenda quæ simul dolorem mitigent, & exitum saniei patefaciant. Si vir tus vegeta sit, sanguinis missio est expediens, purgatioq; vniuersi corporis, si vitiosis succis redūdet. Aqua verò calida, q̄q̄ reliquas phlegmonas valde mitigat, vulneratis tamen neruis inimicissima est, quum præsertim eorum substantia ex refrigerata cōcretaq; humidiore

Punctura curatio.

Puncto neruo vulnus est dilatandum.

Puncti nerui curatio.

Aquam calidā esse vulneratis neruis inimicissimam.

midiore materia sit condita. Omnis quippe eiusmodi constitutio per ea quæ simul calfaciunt, humectantq́;, resoluitur, atq; putrescit. Quare præstat oleo tenuium partium & veteri, & calido neruos punctos fouere. Hoc siquidem, si frigidum applicetur, tenues meatus obstruit: sin calidũ, digerit. Etenim medicamenta quæ nerui puncturæ auxiliantur, debent esse facultate tenuia, modiceq́; calfaciẽtia, & quæ siccare citra dolorem possint: quãdoquidem sola hæc trahere ex profundo saniem, nec demorsa, nec contracta particula, valent. Ego itaq; sum vsus primùm resina terebinthina, tum per se, in iis qui molli erãt carne: tum cum euphorbio, in iis qui dura. Non secus etiam & propoli, non per se modò, verùm etiam cum euphorbio ipsam emolliẽs: quòd si durior esset, cum aliquo tenui oleo. Quin & sagapeno, opopanaceq́;, sum in duris corporibus vsus, vtiq; cum oleo & terebinthina id miscens. Sed emplastrum ex lachryma Cyrenaica nõ inutile ad id fore mihi videtur. Nec secus sulphur viuum, ac minimè lapidosum, tenui oleo permistum, donec sordium crassitudinem contrahat. Calx etiam lota, oleoq́; commista, similiter auxiliatur, præcipueq́; si in æstu caniculæ bis ter'ue aqua marina abluatur. Ego verò ad neruos pũctos hoc vti consueui emplastro. Ceræ partẽ. j. Resinæ terebinthinæ, aut (loco eius) humidæ pineæ, aut colophoniæ, aut abietinæ, vnius partis dimidium. Picis, tantundem. Si itaq; humidam resinã miscebis, tunc sum cribratumq́; euphorbium reliquis immittes liquatis. Esto verò pondus eius, pars ceræ duodecima. Sin siccam, sicuti quæ colophonia dicitur, vtiq; oleum pusillum desyderabit euphorbium. Itaq; vulnerati nerui curatio medicamenta postulat, quæ & tepidum calorem excitent, & valenter siccent: tum quæ ex substantiæ suæ natura & attrahendi vim habeant, & tenuium sint partium. At si neruus non punctus, sed per directũ

Neruos punctos oleo calido fouẽdos eẽ.

Puncti nerui qualia medicamẽta postulẽt.

Terebinthinã auxiliari punctioni.

Punctis neruis emplastrũ optimum.

Punctis neruis qualia desyderentur medicamenta.

Nerui per directum cæsi curatio.

sit cæsus, nudusq́; diuisa cute ostendatur, vim euphorbii nō feret, ita vt quum interposita cutis est, ferre potest. Quare tūc optimè calce elota, & in plurimo oleo soluta vtêre. Salutare etiam est medicamen, quod ex pompholyge medicamētum fit, si in largo sit rosaceo liquatum. Quod vtiq; melius fuerit, si tum rosaceum ipsum, tum oleū, salis sit expers. Porrò quæ ex metallis ꝯstant medicamenta, ea elota omnia esse debent, si citra morsum sint siccatura. Salubre verò medicamētum est, quod ex melle soluto in oleo insulso constat. Cera præterea, terebinthinaq́;, si his misceantur, elui prius debent. Quippe medicamentis omnibus, quæ laueris, acris mordensq́; sanies eluitur, abstergiturq́;. Si verò robustus sit, qui vulnus accepit, & cui corpus sit à superuacuis humoribus mundum, in hoc fas est, valentioribus remediis nonnullis vti. Cuiusmodi sunt linamenta imbuta pastillis polyidæ, sapa solutis, & sup aqua calida tepefactis. Nā eorū quæ vulneratū neruū cōtingūt, nihil esse frigidū debet: qn̄quidē ea pars maximè sensilis est, & principū partium primati cōtinua, & temperamento suo frigida. Quorum omnium occasione facilè à frigido offenditur, & suā offensam impertit cerebro. Quòd si ex iis fuerit, qui perueniunt ad musculos (sunt enim hi instrumenta voluntariæ motionis) etiam conuulsionem facilè accersit. Idem fore & in tēdonibus expectabis iisdem de causis. Sanè oleo perfundere tale vlcus non conuēnit: nam oleum viribus illius pastilli est aduersum, vlcusq́; sordidum reddit. Nec enim parum interest, nudo'ne neruo, an per interpositam cutem admoueas. Abluēda igitur à vulnere est sanies per lanam mollem specillo circūuolutā, ac in principio quidem sapa madefactā, expressamq́;: postea verò etiam vino dulci, sed omni mordente qualitate carente. Nam quæcunq; dulcia pariter & fulua sunt, vt Falernum, ad id inutilia existūt. Quippe acria

Metallica medicamenta, debent elota esse si citra morsum sint siccatura.

Neruis vulneratis nihil debere admoueri frigidum.

Musculi sunt instra voluntariæ motionis.

Oleum reddit vlcera sordida

sunt omnia talia, & supra modum calida. Vlcere verò iam ad cicatricem veniente, quę alba planè sunt, & tenuia, nec multam aquam tolerant, nec odora sunt, ea dulcibus præstāt. Aquæ verò vsum ad neruum vulneratū perpetuò fugies, sicuti & cataplasma relaxans. Ad iam dicti pastilli vsum proximè illud medicamentum accedit, quod diachalciteos vocant. Liquari autē id debet, æstate rosaceo, hyeme Sabino oleo. Quòd si polyidæ pastillus nō suppetat, Andronis vel Pasionis, loco eius sumendus est: uel noster, qui etiam omnibus eis est valentior. Vbi uerò neruus alicui trāsuersim est vulneratus, detrahere largius sanguinem expedit: ac tenui magis, q̄ in illis, uti uictus ratione: tum in quiete omnino ac lectulo molli hominem continere: tū oleo calenti ubertim in axillis, collo, tendonibus, ligamentis, & capite uti. Quòd si uulneratus neruus ex iis sit, q in crure habentur: sicuti quum in manu est, alæ: ita in his, bubones largo oleo imbuendi: tum per totam spinam ad collum, & caput ascendendum. At cōtusi nerui, vbi cum eis est simul & ipsa cutis contusa, cataplasmate ex oxymelite & fabacea farina curātur. Qui verò absq; cutis simili affectu, contusi sunt, iis oleum calens, atq; tenuium partium, auxilio est. At si dolor vnà cum contusione cutis & nerui infestet, etiam picem liquidam immiscere illi cataplasmati, ac bene coquere, tum calens medicamētum imponere oportet. Vbi verò magis siccans efficere voles, erui farinam iniicies. Quòd si vt amplius quoq; siccet desyderas, irim immittes Illyricam. At si totus præcisus neruus sit, metus p̄terea nullus instat: debilis tamen remanebit particula. Curatio verò eius cōmunis est, cum ea quæ aliorū est vlcerum. Ligamenta autem, quum similimam habeāt speciem tendonibus, valentissimorum remedioꝝ uim tolerant: q̄ neq; ad cerebrum pertingāt, & sensus sint expertia. Nā nerui omnes, alii ex ipso statim cerebro

Neruo vulnerato neq; aquā nec relaxās cataplasma admouere oportet.

Nerui transuersim vulnerati, curatio.

Neruis vulneratis in brachio, axillas: in crure, bubones large oleo fouendos esse.

Contusi nerui curatio.

Ligamēta sunt sensus expertia, neq; cōsentiunt cerebro.

Nerui oriūtur a cerebro.
Tendones cōstāt ex ligamēto & neruo.
Ligamēta oriūtur ab ossibus.

habent ortum: alii spinali interueniente medulla. Tendones quoq;, quoniam ex neruo & ligamento cōstāt quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur: minus tamen q̄ ipsi nerui conuulsionem accersunt. Ligamenta verò, quum ex osse ortum habeant, quæcunq; rotunda sunt, ea neruis sunt consimilia: duritie tamen plurimum dissident. Verùm in eo q̄ alba sunt, & exanguia, & cauitate carentia, & in fibras diuiduntur, similitudo illis cum neruis & tendonibus constat. Ligamentum igitur vulneratum, si id est quod ab osse ad os permeat, & maximè sine periculo est, & si id sicces quibuslibet medicamentis, nihil hominem offenderis. Sin id quod se in musculum inserit, quāto est neruo & tendone minus opportunū periculo, tāto vtiq;, nisi rectè curetur, reliquis ligamentis magis terrere debet. Sed iam operæpretium est, vt de abdominis vulnere aliquid etiam dicamus. In abdomine extrinsecus cutis omnibus antestat: quæ in membranam finitur. Post cutem, medio circiter loco, neruea tenuitas musculorum gemina tenditur, membranarum ritu. Post has deinceps habentur duo musculi recti, & carnosi, q à pectore ad ipsa pubis ossa perueniunt. Atq; hæc quidem omnia sibi mutuò cohærent, abdomenq; constituunt. Quod verò deinceps hoc excipit, peritonæum vocatur, estq; ex corporibus duobus exanguibus & neruósis conflatum. Verùm alterum eorum neruosa tenuitas eorum musculorum est, qui per transuersum se agunt: alterum, mēbrana prætenuis, veluti aranea, quæ vtiq; verè est peritonæum. Ac tale quidē in medio sui est abdomen. Partes verò eius, quæ vtrinq; ad latus ad quatuor quasi digitos recedunt, hæ statim à cute obliquos musculos habēt: priores quidem, qui à pectore demittuntur: secundos, qui ab ilibus ascendunt: dein post hos, trāsuersum vtrinq; musculum, sub quo est peritonæum. Ergo & minus periculi in hoc loco

Ligamenta obnexia periculo si vulnerentur quæ sint.

Abdominis descriptio.

Peritonæum.

cōuulnerato eſt,q̄ in medio: quum tenuem aponeuroſim nullam habeat,& ſutura in medio difficulter adminiſtretur: quum nimirum,& hac parte maximè procidant inteſtina,& ægrè inibi contineri queant. Si igitur maius ſit abdominis vulnus, tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere: tum difficilius denuo immitti: quanq̄ & parua vulnera tractatu etiam ſunt difficilia. Nam niſi quod procidit, illico in ſuum reponatur locum, inflatur, ſurgitq́; in tumorem: quo fit, vt per anguſtum foramen immitti nequeat. Quare minus graue per huiuſcemodi vulnera mediocre foramē eſt. Principio itaq; id agendum eſt, vt inteſtina quæ exciderunt, in ſuum recondantur locum. Secūdò, vt vlcus ſuatur. Tertiò, vt medicamen imponas: Quartò, vt ne qua præſtantior pars ſimul afficiatur, proſpicias. Si ergo adeò paruum ſit vulnus, vt inflatum inteſtinum ex frigore ambientis aeris, remitti nequeat, diſcutiemus flatum, ſpōgia molli, & ex calente aqua, madenti, moxq́; expreſſa, inteſtinum ipſum calfacientes. Præparetur verò interea vinum auſterum calidum. Quippe id magis calfacit quàm aqua, roburq́; inteſtino addit. Quòd ſi huic quoq; præſidio, inteſtini inflatio non ceſſerit, incidendum peritonæi tantulum Syringotomis eſt, q̄tū ei quod excidit, reponendo ſit ſatis. Scalpelli verò quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, ſunt omnino fugiendi. Situs autem laboranti ſit talis, vt quæ vulnerata pars eſt, ſublimiorē ſemper locum obtineat. Cauendumq́; magnopere eſt, ne id quod exciderit, degrauetur quicq̄ ab inteſtinis aliis. Quæ igitur inteſtina per magnū vulnus prolapſa, reponere in propriam vult ſedem, is vbi totum vulnus manibus ſuis extrinſecus apprehenderit, debet intro reprimere, tum conſtringere, ac exiguum ſemper ſuēti prænudare: quinetiam id ipſum quod aſſutum eſt, modicè comprimere, quoad totum perſuatur. Quoniā igitur coi-

Abdominis partem anteriorem ſi vulneretur, Aegrius curari iis, quæ conſiſtunt ad latera.

Abdomine vulnerato, cur mediocre foramē ſit ſalutarius anguſto.

Inteſtinis excidentibus per abdominis vulnus, qd agēdū.

Abdomen vulneratum cōſuēdi ratio.

re coalescereq; oportet cum peritonæo abdomē, inci piendum quidem à cute est, atq; ab externo introrsus acus iniicienda. Vbi verò tum cutim, tum rectum musculum totum transierit, præterito quod ei subest peritonæo, per reliquum peritonæum eam ab interno extrorsus iniicies, atq; inde per reliquum abdomen ab interno extra transmittes. Vbi hoc penit⁹ penetrauerit, rursus ab externo introrsus idem abdomen est perforandum. Mox vbi peritonæum quod illi quoq; subhæret prætererieris, atq; ad cōtrarium veneris, hoc quoq; ab interno extrorsus est perpungendum, vnaq; cū eo totum ipsi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc inciendum rursus, atq; id cum contrario peritonæo cōsuendum: ac rursus vicina quoq; cute transmissa, iterū ab ea parte acus introrsus est traiicienda, cōsuendūq; abdomen id, cum peritonæo contrario: etiam inibi vicina cute transmissa. Atq; hæc iterum, iterumq; faciēda, quoad totum vulnus similiter consuerimus. Quòd verò ad interuallum punctionum earundēq; altitudinem pertinet, mediocritas eligēda est. Filum etiam inter durum & molle medium quoddam obtineat. At verò medicamenta, quibus in his vtemur, eiusdem materiæ sunt, cum uulnera glutinantib⁹. Sunt q aliter vulneratum abdomen consuant, ad hunc modum. Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atq; ab externo introrsus per id tantùm acum transmittere. Post, p̄teritis vtrisq; peritonæi labris ex aduersa parte ab externo introrsus per vtrunq; eius labrum acum reuocare: dein rursus hāc reuocare, atq; ab interno extrorsum per aduersum abdomen traiicere. Atq; ita totum peritonæum sibi mutuo coalescens, prorsus intra abdomen absconditur. Deligatio verò extrinsecus, vel p̄cipuè in his necessaria est. Adhæc quod inter bubones & axillas est, id totum molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Satius itēm fuerit,

Abdomen vulneratum cōsuēdi secūdus modus.

& si per clysterē intestinis aliud simile infundas. Quod si quid ipsorum intestinorum sit vulneratum, quæ extrinsecus fieri debēt, omnia similiter, vt diximus, sunt peragenda. Cæterùm quod inicitur, vinum nigrum, austerum, & tepens erit. Ac crassa quidem intestina, sanatu facilia sunt: è cōtrariò difficilia, quæ tenuia existunt. Ieiunum autem est omnino incurabile: tum propter magnitudinem multitudinemq; vasorum: tum q̃ tunica eius neruosa, prætenuisq; sit. Adde q̃ tum bilē synceram hoc intestinum recipit vniuersam: tum q̃ omnium maximè est vicinum iecinori. Ventriculi aūt quæ carnosæ partes infernæ sunt, curare cum fiducia tentabis: quæ verò in ore eius sunt, eæ sensus acumē, quo minus sanentur, obest: atq; hoc etiam q̃ medicamenta illic diu hærere nō possint. At verò omētum si per vulnus exciderit (præstat enim hæc pars animali vsum non vsq; adeò magnum: constatq; ex membrana tenui, arteriis atq; venis contexta) si quid ex eo nigricans sit, excipiemus id vinculo: ac sic, quod post vinculum est, amputabimus: atq; vt in imo fine iam prædictæ suturæ abdominis, pendeant ipsius vinculi extrema, curabimus: quo nimirum ea, quū ex vulnere suppurante euomentur, facile recipiamus. Sed iam ad fracturæ curationem veniendum est: cuius quidē scopus vnitio existit. Cæterùm coalescere nequeunt ossa iuuenum, adolescentum, consistentium ætate, necnon senum, ob eorum maximam siccitatem, duritiemq;: tametsi interueniente alia quapiam substantia crassiuscula (quæ ex proprio eodemq; crasso ipsorum ossiū alimento redundat) concrescenteq; in labris fracturæ, possint ceu quodam glutino, separatæ ossis partes connecti inuicem, atq; conglutinari. At verò quæ abūdè sunt mollia, qualia in puerulis conspiciuntur, ea sola vnitionem recipiunt. Ergo si os aliqđ per transuersum frangatur, sic disiident à se eius partes, ut è dire-

Intestino aliquo vulnerato quid agēdum.

Intestina crassa esse sanatu facilia: difficilia autem, quæ tenuia existūt.

Ieiuni intestini vulnus, cur incurabile.

Omento excidente per vulnus, quid agēdum.

Fracturæ scop9 vnitio.

Ossa vt coalescāt inepta, quę sint.

Callū glutinandis ossibus nasci ex alimento eorundem.

Ossa puellorū sola, posse in vnū coalescere

Fracturę curatio. cto non iaceant: quare primò curãdum est, vt in directum & contrarium agantur, iuxta integræ exemplũ: à qua nimirum certissima trãspositionis fractorum ossium indicatio sumenda est. Quæcunque igitur retrorsum (exempli gratia) magis sunt acta, ea prorsum magis impelli conueniet: nec minus alteram quoque fracti ossis partem modicè ad contraria retrudi. Cõtrà, quæ prorsum sunt emota, hæc rursus ipsa quidem retrorsum: reliquam verò partem sensim duci prorsum: nec secus de cæteris differentiis. Cauendum tamen est interim, ne in adducendis contrario motu partibus, extantiæ fractorum ossium frangantur. Quibus sanè cõfractis, non poterunt ad amussim inter se coaptari fracti ossis fines. Ob idq; dissidentia ossa, è directo admota esse oportet: quod commodè fieri nequit, nisi retracta sint: idq; aut manibus, aut vinculis, aut instrumentis. Postea verò quàm abundè reuulsa fuerint, nec vllus supersit metus, ne se in adducendo tangant, tum in directum opponere, vinculaq; remittere, ac musculis ipsis diductorum in idem commissionem permittere expedit: interim verò te ipsum quoque manibus subseruire: & sicubi aliquid paululũ subsultet, corrigere atque formare. Ab iis secundum, quò diriges, fuerit, vt immotum prorsus membrum consistat: ne quid eorum quæ effinxeris, moueatur. Ne verò per motiones ipsas disiungantur ossa commissa, tuta delegatura complecti fracturam oportet. Quam sanè deligaturam nec

Fracta ossa deligandi ratio. adeò debemus arctare, vt eam comprimat: nec remittere ita, vt sit laxa. Ac pectori quidem latissima fascia congruit: artubus autem & iugulo angusta, sed qua tantum ex versuum numero, securitatis adiiciat, quantum ex angustia deficit. Adhæc deligaturæ principium debet super ipsam fracturam iniici ac circunduci bis ter'ue: hinc verò ad membrum reliquum dispensari. Siquidem qui sic deligat, & ab integris ad la-

borantem partem sanguinis cõfluxum arcet: & quod iam collectum in ea est, exprimit prohibetq; circa fracturam excitari tum phlegmonem, tum sphacelum, quæ ossiũ caries, & corruptela existit. Cæterùm quũ duæ partes sint, quæ & recipere aliquid à laborante particula, & transmittere ad eam possint: vtiq; quæ superiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinem, ad ambo magis sunt habiles. Extremę verò, propter causas contrarias, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel transmittere possunt: at multum, nec ægris subministrare, nec ab ipsis recipere. Sed nec sola deligatura fasciarum est satis ad commissorum ossiũ tutelam, nisi etiam & splenia vnà cum fasciis exterioribus adhibeantur, quæ hæc quoq; ipsa stabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, cerato est humido vtendum. Iam verò repositionis figura eligenda est, quæ à dolore maximè sit immunis: quo nec phlegmonẽ particula contrahat: & æger persistere in vna ea diutissimè immotus possit. Ac talis sanè est q̃ maximè naturalis mẽbro: vt brachio quidẽ, angulosa: cruri verò, quæ paulo minus porrecta est. Verùm ad dolorem vitãdũ, non modò naturalis habitus cuiuis instrumento est vtilis, sed etiã consuetudo quoq; conducere nõnihil videtur. In vniuersum aũt tum extendere, tum effingere, tũ deligare, tum reponere, vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, est studendum. Soluere autem deligaturã tertio die debes, ne in membro præter solitũ cooperto dolor aut pruritus creetur: nec eius quod iã fracturæ est infixum, perspiratio prohibeatur. Cuius occasione nõ modò noxius pruritus quibusdã accidit, sed etiam cutim ob acrimoniam saniei erosam exulcerari. Infundendũ igitur tantũ tẽperatæ aquæ est, q̃tũ ad euocandũ eiusmodi saniem sit satis. Quòd si rursus quoq; simili modo facies, vtiq; septimo id à primo die facere debebis. Apparuerint verò iã omnia phlegmo

Sphacelos est ossium caries, & corruptela.

Splenia fractis ossis confirmãdis requiri.

Ceratum humidum.

Figurã eã ossi fracto eligẽdã esse, quę minime dolorifica sit.

Fracta ossa, tertio die soluenda esse.

ne libera,& q̄ pro naturali habitu magis aliquādo gra cilia. Tunc igitur licebit & ferulas circūponere, & soluere ex maiore interuallo. Nam antea quū phlegmones periculum esset, non erat tutum ferulis premere. Quòd si ex longiori interuallo eas soluas, callus multo felicius concrescet. At vbi adeò exiccata sunt ossa, vt callus produci nequeat, tertio vel quarto die modicè aquam calidam infundemus, donec carnes ī rubrum tumorem attollantur: desistemusq́; prius q̄ subsidere incipiant. Vbi verò aliquid digerere volumus, non prius est desistendum, q̄ quod ex perfusiōe intumuit, subsidat. In quibus autē, quo minus callus in fractura proueniat, humiditas abundantior obstat, ibi hanc siccare conuenienti deligatura, & perfusione aquæ, quæ vel minima omnino sit, vel plurima, conabimur. Minima quippe, humores qui in superficie sunt, per spiritum digerit: & qui in alto hærent, modicè liquat. Plurima verò, digerit plus q̄ attrahit. Constat autem, in ea quidem deligatura, quæ exprimet, minus esse arctandos fasciarum fines: in ea verò quæ ad renutriēdū est comparata, nec minus hos esse arctandos, & vniuersos circunductus laxiores faciēdos. Quo tempore callus gignitur, nutriēdum corpus est cibis optimi succi, & qui multum nutriant: ex quibus prouenire succus consueuit, non solùm bonus, sed etiam tenax: qualis desyderatur ad calli generationem. Magnitudo autem calli ea sit, quæ & ossibus tuto vinculo existat, nec musculos tamen comprimat. Quare dāda opera est, vt si minor iusto proueniat, augeatur: vel inhibeatur, si immodicè crescat. Sunt verò quibus hæc efficies, ipsius perfusionis quantitas, qualitasq́;: præterea ciborum quantitas, & medicaminū quæ illi imponuntur extrinsecus, facultates. Etenim quæcunq; emplasticam substātiam habent, ac modicè calfaciunt, ea callos tum promouent, tum verò augent. Quæ verò digerendi vim ob-

Ferulis quādo vtendum ad fracta ossa firmanda.

Perfusiōe aquæ calidæ quādo vtendum circa ossa fracta.

Callo gignendo qualis victus ratio conueniat.

Callos promouent emplastica medicamenta, quæ modicè calfaciunt.

tinent, ea magnos iam callos diminuũt. Conseruāt in proprio statu, medicamenta quæ cruentis adhibentur vulneribus. Atq; hactenus de transuersis fracturis. Longæ autem, similiter sunt curandæ, cæterùm comprimendæ magis in ipso fracturæ loco: tũ quod recessit, retrudendum introrsum est. Quæ verò multifariã confracta sunt, iis splenia circũdētur fasciæ ritu incurua, vt monet Hippocrates. Medicamēta etiam omnia ex siccantium sint numero, atq; ex iis quæ enæma vocant. Capitis autem fracturæ simplices, quæ ad secundam vsq; laminam caluariæ perueniunt, scalpellis angustis indigent. Expedit autem hos, vt numero multos, sic esse magnitudine impares. Atq; vbi os vitiatũ nudatum fuerit, primò quidem, vtendum latiore est: secũdo loco, eo qui sit illo angustior. mox ita deinceps reliquis, vsq; ad angustissimum omnium: quo sanè est in ipsa secunda lamina, quam diploen appellant, vtendum. Post hæc tum protinus, tum ad finem vsq; siccis est medicamentis medendum, quæ ob id cephalica vocitantur. Ea componuntur ex iri Illyrica, & erui farina, & manna, & aristolochia, & panacis radicis cortice, & in summa, omnibus quæ extergere citra morsum possunt. Ipsa nanq; generatio carnis, naturæ op⁹ est. Itaq; ægro ad eam rem nihil est opus arte medica. Vt autem quæ prouenit caro coalescat, circũhæreatq; omni ossis parti, id inde maximè eueniet, si nec sordes super eo sit, nec oleosa quæpiam pinguitudo. Id igitur est, quod ægris medici ad carnis productionem præstant, vt totus locus siccus sit, tum quælibet ossis vitiati pars planè pura. Ex fracturis verò quæ ad cerebri vsq; membranas peruenerunt, si simplex tantùm fractura sit, angustis scalpellis vtendum. Sin cum cõtusione aliqua, quod contusum est, excidi debebit: idq; vel terebellis prius in circuitu foratum, ac mox scalpris admotis: vel protinus ab initio cycliscis. At quæ p

Callos minuētia.

Callos in statu proprio seruantia.

Fracturas longas curãdi rõ.

Capitis fracturarum curatio.

Cephalica medicamenta.

Carnis productio, naturę opus est.

Fracti simul & contusi capitis ossis, curatio.

Terebellæ vsũ in fracturis capitis,ceu parũ tutũ Galenus dânat.

terebellam quidem ratio fungitur, parũ tuta est:propterea φ dum audacius eam tractãt, duram membranam,quæ ossi substernitur,non raro violãt. Quod verò per cycliscos opus administratur,ne id quidem omnino vitio caret:quum quatiat immodicè caput: quod potius quietem postulat. Cæterùm si magnæ sint fracturæ,& ossa quæ fracta sunt vehementer mota,mihi cycliscorum vsus perplacet. Quippe paucis excisionibus facies lenticulatis excisoriis locum. Sin firma plurimum ossa sint,foranda sunt terebella. Terebellis autẽ ipsis,vt mergi non possint,parum supra cuspidem,nõ nulli supercilium extans efficiunt. Expedit itaq; id genus complures præparatas habere ad omnem caluariæ crassitiem. Commodissimè tamen cycliscis vteris: & primo quidem aggressu,latioribus:postea,magis angustis:donec ad crassam membranam perueneris. Verùm quod excidi oportet,id totum cycliscis nudandũ non est,sed ex ea maximè parte, qua fractura est grauissima.Nam præter alia, etiam membrana ipsa ab ossibus quæ sunt vehementer afflicta,recedit celerrimè.

Cycliscorum usum ĩ magnis fracturis capitis,quãdo probat Galenus.

Lenticularia scalpra.

Caluariæ forãdæ ratio.

Si verò vnam semel partem nudaueris, atq; scalprum in cuspide habens præfixã,obtusamq; et læuem lenticulæ speciem,aciem verò per longitudinem erectã, submiseris, vbi latam partem lenticulæ statueris super membranam, feries malleolo, ac sic caluariam q̃ tutissime diuides. Neq; enim qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur,forandi modum alium inuenias. Iam verò instrumento,quod ostagram vocãt, nonnulla ossium vehementer cõminutorum vel exaltantes,vel conuertẽtes, per eam potissimum partem lenticulato scalpro præparabimus aditum. Quod quidem vbi demissum fuerit, dicere possis illud prouerbium celebre. Dimidium facti qui bene cœpit habet. Igitur q̃d vehementer confractum est,id totũ est aufe rendũ. Si verò ab eo fragmenta quædã longius excur

Ostagræ usus.

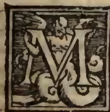
Dimidium facti qui bñ cœpit habet.

rant, hæc persequi ad finem non expedit: illud persuasum habentibus, minimè futurum vt ex eo noxa sequatur vlla, modò reliqua ritè sint nobis peracta. Atque indicatio agẽdorum hic quoque ex natura ipsarum partium affectarum subministratur. Necessum itaque in capite nobis (quatenus dictum est) primò fracturæ aliqd denudare: quo videlicet detergere & abluere à membrana saniem possimus. Post verò, quum phlegmones tempus præteriit, omniaq; ad vnguem sunt sicca, carnem producere, ac cicatrice locum includere. Porrò quum vnus atque alter homo occurrisset mihi habens sincipitis atque temporis os confractum, equidem superius, hoc est sincipitis, os exemi: à temporali autem abstinui: cui callum inducendum curaui. Nec infeliciter cessit nobis negotium. Quòd verò ad medicamenta post foratum os infundenda pertinet, quandoquidem auditorius meatus (qui non solùm vsque ad cerebri duram membranam penetrat, sed etiam neruum contingit, q in ipsum descẽdit à cerebro) vehemẽtissima medicamenta tolerat: nihil miri sit, si crassa membrana cerebri, anteq̃ notabiliter occupetur phlegmone, valentissimis post forationes etiam medicamentis gaudeat, ceu naturaliter siccam substantiam possidens.

Fracturas crani admodum exponectas & longas, non esse persequendas ad finem vsque.

Cranio forato, valẽtissimis, & siccissimis medicamentis gaudet dura membrana cerebre.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. VII.

MEDENDI Methodum Eugeniane charissime, quã olim In Hieronis gratiam scribendam susceperam, postea q̃ illum functum vita intellexi, ipsi quoque persequi destitimus. Tu nanque mihi conscius es, neque hoc me opus,

neque aliud vllum, popularis auræ studio fuisse aggressum: sed quo vel amicis gratificarer, vel me ipsum simul vtilissima ratione ad rem propositam exercitarem, simul ad obliuionem senii (vt Plato inquit) cõmẽtarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus cõmodum ad vsus nonnullos instrumentum viuentibus aliquando est: mortuis certè nihil prodest, sicuti neque viuentium quibusdam. Nam qui viuere in tranquillo optarunt, & fructum ex philosophia cœperũt, suntque iis quæ corpori curando sufficiunt contenti, eis vtique impedimento non paruo est apud vulgũ fama: vt quæ ipsos à rebus pulcherrimis plus iusto transuersos auferat. Ego verò (haud scio qua ratiõe) ab ipsa vsque adolescentia mirificè siue inspiratus, siue furore percitus, & vulgi famam contempsi, & veritatis scientiæque studio flagraui: nullam eẽ hominibus neque honestiorem, nec diuiniorem possessionem ratus: ob idque nulli meorum librorum meum nomen præscripsi. Quandoquidem igitur in præcedentibus commentariis, quemadmodum similarium instrumentaliumque partium communem morbum, nempe solutionem cõtinui, curari cõueniat, scripsi: deinceps quod reliquum est, in tui, & aliorum amicorum id flagitantium, gratiam, adiiciã, reuertarque ad eum morbum, qui omnium est primus: nempe qui in similaribus nascitur: quibus scilicet primùm animantis functiones referuntur acceptæ. Est enim hoc morbi genus cognitu maximè necessarium: nec ratione curari potest, primis elementis corporis ignoratis. Ergo quoniam vna quæque animalis particula propriam actionem ædit, quæ tantum ab aliarum actionibus differt, quantum ipsa particula ab aliis, quæ illas ædunt, diuersa est, temperamenti ratione: fanè qui tueri partium actionem vult, hic temperiem earum custodiat oportet. Custodiet autem, si id quod ad calidius cõuersum est, refrigerabit: quod ad frigidius inclina-

Laudem popularem mortuis nihil prodesse, sicuti nec viuẽtium quibusdã.

Galeni iactantia.

Galenus nulli librorum suorum proprium nomen præscripsit.

Similaribus partibus primum animantis functiones referuntur acceptæ.

tum, excalfaciet: ac de cæteris in tẽperantiis, tã simplicibus, q̃ compositis, eadem ratione. Quũ enim octo earum sint differentiæ, octo nimirum erunt & medendi rationes: quibus particula, per cõtraria eorum quæ exuperant, ad naturalem symmetriam reducitur. Erit itaq; curationis vna meta communis (quò diriguntur consilia medentis) ipsius similaris corporis alteratio: quandoquidem etiam morbus, ex naturalis temperamenti alteratione est ortus. Medicatio autem particularis, ex materiæ copia, & huius congruente vsu conficitur. Sed horum iam proponamus exemplum, auspicati à ventriculo. Ac facillimæ quidem curatu eius alterationes sunt, quæ ex calido & frigido oriũtur: propterea q̃ maximè actiuis qualitatibus corriguntur. Aegrius verò curantur, quæ in humido, siccoq; habentur, q̃ qualitatibus imbecillis, curatio earum perficiatur. Ac tempus quidem caloris, frigorisq; reparandi, par quodãmodo est: securitas tamen impar. Nisi enim cunctæ quæ ei quod curatur circundatæ sunt particulæ, validæ planè sint, verendum est, ne ab iis quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis duabus qualitatibus est securitas similis. Tempus tamẽ curationis in sicca intemperie multo amplius est. Quippe quod senium in sanis, id in ægris sicca intemperies existit. Itaq; etiam insanabilis est, si prorsus sit cõsummata: nempe vbi solida partium similarium substantia reddita fuerit siccior. Nam est & altera siccitas, vtiq; quum ea, quorum substantia ex humore concreto cõstat, sicuti caro & adeps, sunt liquata. Etiam tertia, quũ propria humiditas, vnde partes nutriuntur, & quæ in illis habetur veluti, ros quidã sparsus, omnino est absumpta. Diuersa ab iis siccitas est, quæ in propriis cuiusque particulæ exilibus arteriis atq; venis consistit. Prouenit antè & hæc ex penuria sanguinis. Omnibus igitur his siccitatibus maximè contrarius est austerorum

Intemperantiarum esse differentias octo: totidemq; medendi rationes.

Medicatio particularis ex materiæ copia & huius conuenitte vsu cõficitur.

Ventriculi alterationes quę ex calido & frigido oriuntur, esse curatu facillimas.

Sicca intemperies i ægris est quod senium in sanis.

Siccitas consummata est insanabilis.

Siccitatis species variæ.

Austerorũ vsus siccitatibus aduersatur maxime.

vsus. Quippe quæ si quid in iis superest naturalis humoris, id absumunt, partim ebibentia, partim in sinū ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes partes trudentia. Curabis ergo ipsas, si meatus qui contracti sint, dilataueris: ac quod in vicinas particulas est impulsum, reuellas: præterea singulas similarium partium propria humiditate, humectantis nutrimenti ope, repleas. Cui negotio lac asininum ex ipso animali suctum, vel maximè ex vsu est. Quod si asinā sugere æger ipse grauetur, expedit, vt q̄ minimo tempore lac in ambiente aere moretur, propterea ꝙ celerrimè mutari ē aptum, genitalis seminis ritu, quod nec ipsum aliquandiu extra propria vasa morari patitur. Optimum autem, vtpote cognatum, existit muliebre lac: quod quidem sugendum iis suadet Prodicus, qui tabe absumuntur. Sed quoniam id exhiberi sibi ceu pueris pleriq; recusant, vtiq; ceu asinis, asininum ipsis dari conueniet. Id si quidem reliquis omnibus ad propositum affectum vtilius est: quum & tenuissimū sit, coaguleturq; minimè, & quoquo versus ecyssimè digeratur in corpus. Est itaq; lac ipsum iis tum per se dādum: tum pauxillum ei tepidi mellis miscendum. Cæterùm quod mel flauo ē colore, odore suaui, tum purū adeò, vt totum pelluceat, ac gustanti parum acre iucundissimumq;: præterea tam sibi hærens, vt si attollatur digito, cōtinuum sibi, nec intercisum, ad humum defluat, id omnium optimum iudicatur. Si verò abrumpitur, nec demissum ad terram vsq; continuitatem tuetur, id aut crassius iusto ē, aut tenuius, aut dissimilium partium. Debet autem nullam penitus alterius cuiuspiam rei eminentem in se cōtinere qualitatem optimū mel. Quare quod thymum planè redolet, minimè probo. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem odore gustu'ue præ se ferat: sed esto q̄ dulcissimū, & sibi ipsi continuum, & prout lacti cōuenit, splendēs,

super

Siccitatum curatio.

Lac asininum siccis affectibus maximè congruēs esse.

Lac si in aere aliquandiu immoretur muta ri prompte.

Semen genitale extra ꝓpria vasa corrūpi.

Lac muliebre esse optimum tabidis.

Lactis asinini prærogatiuæ.

Mel optimum quale esse debeat.

Lac optimum quale.

ſuper omnia, quoad eius fieri poterit, ſimiles partes ha beto. Quo verò tale lac fiat, & idoneis nutrimentis alē dum animal eſt, & exercitationibus mediocribus exercendum: & pullus, ſi quem lactat, auferēdus. Quòd autem ætatis quoq; florentis eſſe vel maximè debeat, id neminem latet. Curandum quoq; vt q̄optimè concoquat: contemptis videlicet iis, qui ſi aſinis quoq; præſcribemus victus ratione, ridebunt. Fingamus igitur ægrum aliquem tum lotum eſſe, tum lac hauſiſſe: hūc ad ſecundā vſq; lauationem quieſcere permittemus, tum modicè fricabimus, & pinguiter: vtiq; ſi lac quod ſumpſit, iam ad vnguem confecit: id quod tum ex ructu, tum vētriculi mole, nobis licebit coniicere. Modicum verò tēporis inter primam & ſecundā lauationē interuallum erit, ſi quatuor aut quinq; æquinoctialiū horarum interuallū interſit: ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin aliter, pluriū. Sanè tertio lauabis, ſi multis lauationibus fuit aſſuetus. Quin etiam poſt quanq; lauationē hominem vngemus oleo, prius q̄ ſe veſtiat: ne videlicet plus digeratur æquo, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramenta. Quippe conducit ad renutricationem id quoq;, ſicuti & frictio. Iā verò ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas calidam aquam, ſiue frices, ſiue laues, ſiue aliter quomodocunq; calfacias, primū quidem attollitur: mox efficitur gracilis: ideoq; vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus, id eatenus calfaciendum nobis eſt, dū intumeſcat: vbi verò primū intumuerit, tunc ſuperſedendum eſt. At ſi digerere & euacuare contendimus, eatenus continuā dum eſt, dum quod prius intumuit ſubſidat. Si æger igitur delectetur lacte, poſt ſecundā q̄q; lauationē id exhibebis. Sin aliter, ptiſanam diligenter coctam, aut alicā ptiſanæ ritu præparatam. Hinc vbi rurſus quieuerit, ad tertiā reducendus eſt lauationem: aut illico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus, probè co-

Animal cuius lacte vti volumus, optima eſſe victus ratione educādum.

Vnctionem ex oleo obſtare quo minus digerantur ac reſoluātur ſucci.

Carni augendæ, minuēdæq; qualis frictio, perfuſioue deſyderetur.

ctus in furno, quiq; tum fermenti, tum salis, quod satis est, habuerit. Opsonium quoq; fit ex saxatilibus piscibus, aut ex albo iure asellus: necnon alæ testesq; gallinacei, qui lacte sit altus. Quorum si copia nõ est, aliis vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & montanis auiculis, quæ mollem carnem sortiuntur, vescendum. Vitanda aũt & quæ palustria sunt, & quæ carne sunt dura. In summa verò, alimentum sit coctu facile, & nutriens: minimeq; glutinosum, aut excremẽtitiũ.

Testes gallinacei.

Porrò omniũ ciboꝶ, quos nouimus, maximè nutriens suilla caro est: verùm non æquè ac prædicta, concoctu facilis: præterea glutinosum succum, crassumq; generat. Quare hac vti ad propositũ affectum nõ conuenit. At vino vt vtantur oẽs, quibus refici corpus est opus, consulo: modò non febricitent. Esto tamen id & aquosum, & astringens leuiter. Aquosum natura appello vinum, quod tenue est, & purum, minimãq; aquę mistionem ferens. Cauendũ autem à vinoso est, q̃ feriat vires imbecilliores. Rursus, nouellum vinũ tũ aquosius, tum imbecillius quodãmodo est, q̃ vt vino conueniat. Adde etiã q̃ ægrius concoquitur, ac magis excrementosum est. Antiquius verò, vt vinosius est, ita vehemẽtius existit, q̃ vt propositis sit ex vsu. Porrò aquæ vitia pendent ex eius frigiditate omnia: cuius culpa, & moratur in præcordiis diutissimè, & fluctuationes excitat, & in flatum vertitur, & corrumpitur, adeoq; ventriculi robur resoluit, vt deterius proinde concoquat. Sed nec digerendo per corpus alimento magnopere videtur aqua conducere. Quibus sãnè aquæ vitiis, quale nuper diximus vinum contrarias virtutes obtinet. Potionis itaq; is erit modus, vt neq; in ventriculo innatet, nec fluctuationis vllius sensum inuehat: ciborũ verò, vt vel non grauent: vel grauare q̃ citissimè desinant. Ab hoc tensio inflatioq; præcordiorum vitandæ iis sunt. Ergo si ob affectum ventriculi totum corpus

Suilla caro est maximi nutrimenti, ægre tñ concoquitur.

Vino vtantur oẽs quibus refici corpus expedit dũmodo non febricitẽt.

Vinũ aquosũ.

Vinũ uinosuni.

Vinum nouellum.

Vinum antiquius.

Aquæ uitia pendent ex eius frigiditate.

Aqua distribuẽdo alimento p corpus non uidetur usq; adeo conducere.

macrescat, exquisitior victus ratio desyderatur, propter concoctionis imbecillitatē. Vbi verò æger sanior est redditus, ad refectoriam est transferēdus. Id fiet, si pluribus & frictionibus, & gestationibus, q̃ antea vtemūr: ac ciborū tum qualitatem, tū quantitatē mutabimus: ita vt plures & valentiores q̃ prius exhibeantur. Quū verò ad sanitatis statum propemodum ventum iā sit, cibandus volatilibus est: illiq; iam offerre carnes suillas licet: primùm quidē, porcelli pedes in ptisana elixos: dein pernam: ab hac etiā reliquas partes. Quē porcellum, si hyems sit, pridie fuisse iugulatum oportet. Nam hesternus, q̃ recens necatus, facilius cōcoquitur. At æstate, sat fuerit, si porcellus mane immolatus fuerit, ac iuxta occasum solis edatur. Quippe semper alimentum valentius ad vesperam exhibēdum est. Quū igitur qui macilentissimi sunt, plurimo nutrimento indigeant, nequeant autem vel quod mediocre est concoquere: paulatim eos, sed sæpius cibare erit melius. Atq; hac sanè de causa ipse eos ter cibare sum solitus. Verùm quando iam manifestè meliores sunt facti, etiā bis nutriuisse sit satis. Quare tantam exhiberi primam cibationem est rationabile, quanta prius q̃ secunda sumatur, tota prorsus erit concocta: id quod valentiori contingere alimento non potest. Iccirco primo loco leue sumendum eis est: secundum autem crassius, quādoquidem & quies & somnus, & lōgius tempus huius naturalem administrationem excipit. Iam verò bibēdum illico post cœnam nō est, ante q̃ cibus fuerit concoctus. Siquidem innatant cibi si bibant, ita vt eos ventriculi corpus, propter humorem interpositum, non contingat. Cæterùm si magna siti torqueantur, tantillum est propinandum, quod & molestiam soletur, & sitim leuet. Vbi verò nutrimentum concoxerint, abundè bibere sunt sinendi. Mane autem, post somnū, quū deiecerint, & paulum inambulauerint, modicè sunt

Refectoria victus ratio, quomodo administretur.

Hesternum, q̃ recēs necatum porcellum, facilius concoqui.

Vesperi exhibendum est alimentum ualētius.

Macilētissimi sūt cibādi parce, sed crebro.

Cibi cur crassiores in cœna dandi.

Bibendum illico a cœna quibus non sit.

fricandi: videlicet donec corpus incaleat: mox gestationibus vtendum. Dein tum lauandi sunt, tum fricandi, idq; intra vel circa meridiem. Quum igitur conualescentium victus ratio media quædam sit inter eã quę sanorum propria est, & quæ ægrorũ: difficile minimè fuerit, ex iis quæ de vtraq; sunt prodita, vt p seipsum quis mediam inueniat. Domus in qua conualescens nutritur, sit temperata: laborãdumq; vt ad eos cibos reducatur quisq;, quibus insueuit: naturarum interim proprietate obseruata, necnon regionis & temporis. Sciendum aũt est vniuersum corporis habitum exiccari à vigiliis: ac proinde eas infestissimas esse iis, qui ex siccitate laborant. Qđ verò ad nutriendi modum spectat, si corpus modicè siccum sit, vberius nutrire id licet: propterea q vires eius, quæ vtiq; alimentum conficiunt, penitus non conciderunt. Si verò immodicè, parcius, contraria ratione. Porrò intemperies siccæ, vbi solida corpora contigerunt, si quidem in vna quapiam parte consistant, veluti nunc in ventriculo propositum est, nunq̃ integrè sanabuntur: neq; in eum statum qui ante morbum fuit, reuertentur: sed in reliquã vitam particula affecta laborabit imbecillitate. Quòd si intemperies sicca etiam solidas cordis partes occupet, celeriter sic affecti inarescunt. Quem marasmum, Philippus vocat ex morbo senium. Is itaq; breui mortem conciliat. Proximè huic, qui à iecinore inceptus ẽ. Mox qui à ventriculo. Qui ab aliis partibus ortum habet, tanto tardius, quanto quælibet harum, ignobilior q̃ illæ existit. Cæterùm victus ratio eadem genere est, tum in hac siccitate, tum in illa, quæ solam eam humiditatem absumit, quæ nutrit solidas partes. Præterea etiam in tertia, quam supra memorauimus, siccitate. Facillima verò omnium sanatu quarta est, in qua venæ succo suo sunt inanitæ. Immo hic affectus vt frigiditas poti⁹ corporis, q̃ vt siccitas, est curandus: ac pro-

Conualescẽtiũ victus ratio, media est inter eã quæ sanis, & eam quę ægris debetur.

Cõsuetis cibis utendum.

Vigiliæ quib⁹ sint aduersissimę.

Senium ex morbo.

Siccitatis species quatuor.

inde eius sanatio est celerrima. Scire autē licet, solidorum corporum siccitatibus, si perdurēt, succedere necessariò frigiditatem. Celerrimè nanque ex nutrimenti defectu refrigerant partes, propterea quòd ex calido sanguinis succo nutriuntur. Si igitur siccitati partium iuncta frigiditas sit, duplex erit medēdi ratio, humectans scilicet, & modicè calfaciens. Nam quæ calfaciunt impensè, iis vehementer siccandi vis inest. Quare calfacientis materiæ humectantibus medicamentis tātum miscendum est, quantum particula ad frigus ratione siccitatis inclinat. Proponamus ergo (exempli gratia) ventriculum tum siccum, tum modicè refrigeratum alicui esse. Huic certè simul cum lacte vberius mel exhibebimus. Vinum verò, quod minus aquosum quàm prius sit, & plurium annorum, dabimus. Quinetiam esculēta omnia calidiora offeremus: idque tum naturali temperie, tum ignis opera, sic comparata. Nardino præterea vnguento vngendus assiduè est venter, sic vt nunquam siccus remaneat. Eius si copia nō adsit, vtere mastichino, aut opobalsamo: & per se, & misto dictis vnguentis. Quòd si cupis vt magis ea corpori adhæreant, ceræ nō nihil est admiscendum. Si aer ambiens sit frigidus, lanam opobalsamo, aut vnguēto nardino imbutam, in quibus liquata prius chia mastiche fuerit, admouebis ventriculo. Præstiterit autem imbuere optimam purpuram, qualis est Tyria: quando & astringi ipsum modicè, & cutis eius meatus obstrui expedit. Siquidē quæ rarum habitum faciunt, & relaxant, ea tum digerunt succos, tum particulas frigidis extrinsecus aduenientibus obnoxias reddunt. Quæ verò valenter astringūt, ea siccant. Quo fit, vt medicamētum quod eiusmodi corpora calfacit, id neque euocantē vim habere expediat, neque astrictoriam multā sibi immistam. Memineris etiam, qualitatem acerbam, sua quidem ipsius virtute, & refrigerare & siccare: quare etiam prohibenda est in hu.

Siccitati corporū solidorū si perduret, succedere necessario frigiditatē.

Ventriculo sicco, modiceque refrigerato, quæ medendi ratio debeatur.

Ventriculo sicco & frigidiori reddito, quæ unctiones conueniant.

Purpura Tyria

Acerbam qualitatem refrigerare & siccare.

iuſcemodi affectibus. At ſi cum ſicca intemperie multa frigiditas adſit, in nardino vnguento ſimiliter Chiã maſtichem q̃ pinguiſsimã ſolues, ac purpura excipiẽs, vteris. Cõmodiſsimè etiam adieceris opobalſamum. Dandum præterea vberius cum lacte mel eſt, ſed ſuper prunas ex quercu, vite ue, deſpumatum curioſè, quo & minus ſit excrementoſum, & magis nutriat. Quin etiam mel ipſum deſpumatum per ſe optimum nutrimentum frigido ventriculo eſt, vt aduerſiſsimum calido. Vinum autem eligendum ſemper antiquũ eſt, eoq́; antiquius, quo maior fuerit frigiditas. Sed nec adeò eẽ debet vetus, vt iã amaricet. Siquidem vina amara, immodicè ſiccant. Sanè optimum medicamentũ talibus omnibus ſit, quo picatores quotidie utuntur. Ergo illinire eo totum ventrem, ſicuti & alias omnes particulas, quæ, alimentorum vſu non promouentur, conueniet, ac poſt auelli, priuſq̃ refrigeretur. Quod quidẽ ſi bis vno die feceris, abundè fuerit. Naturalem ventriculi calorem tuetur & fouet admotus Puellus, qui boni habitus ſit, & minimè cute humecta. Sunt qui catellos pingues in hunc habeant vſum: qui etiam ex vſu ſunt iis, qui propter ſiccitatem ſolam habent imbecillum ventriculum. Nocent autem intemperantiis eiuſmodi, fomenta calida: quæ quidem ſicca ſunt, eo q̃ rorem ſimilarium depaſcunt corporum: quæ verò humida, q̃ hunc digerunt: potiſsimum vbi largius his vtimur: prȩterea q̃ nimis rarum, frigoriq́; opportunum corpus efficiant. At ſi multæ ſiccitati ſit calor non admodum multus adiunctus, abſtinendum à melle eſt, vinumq́; minimè antiquum bibendum. Iam cibos offeremus tepentes: ſed ſi æſtas ſit, qualitate referentes aquam fontanam. Ventriculum autem vngemus oleo tum crudo, tum melino. Ac multo ſanè magis, ſi pluſcula caliditas ſit, ipſum vinum tum aquoſius exhibebimus, tum ſub eo frigore, quod fontis aqua per me-

Mel cum lacte cõferre uentriculo ſicco, impenſeq; refrigerato.

Vinũ antiqui ventriculo refrigerato congruere.

Vina amara immodice ſiccãt.

Picatione in quibus vtendum.

Puellus admotus ventri, fouet calorem illius.

Fomenta calida quibus nocentia ſint.

Ventriculo admodum ſicco, & modice incaleſcenti præter naturã, qua ſit uictus ratio [illegible] ex vſu.

dium ver exhibet: illud nobis persuadẽtes, eiusmodi affectum febri proportione correspondere. Nam quod illa vel in toto animali, vel in corde est, id propositus nunc affectus est in ventriculo. Cæterùm vbi validè in ambabus qualitatibus immutata quæuis particula est, omnis eius actio perit, atq; labefactatur: nec facilè q̃d sic est affectum, ad suam naturam reuerti potest. Vbi verò altera tantùm qualitas plusculùm immutata est (veluti nunc siccitatem finximus) reliquarum autem aliqua se habet mediocriter: vtiq; qui ita est affectus, sanari potest. Si vẽtriculus intemperie affligatur calida, cui mediocris humiditas iuncta sit, facilè affectus is frigidæ potione curatur: quum minimè ex ea lædantur partes vicinæ: vtpote se habẽtes mediocriter. Nam in siccis ventriculi affectibus, necesse est, non ea modò, quæ proxima sunt, sed etiam totum corpus gracilius reddi: ac proinde tunc potus frigidæ maiori cum periculo administratur. Sicubi verò adeò vehemens caloris intemperies ventriculum occupet, vt vsq; ad cor ipsum perueniat, febricitare hominem est necesse. At intemperies humida vtcunq; accidat, facillimè oĩum curatur. Cuius quidem, si sola consistat, remedia sunt cibi citra valẽtem calefactionem, refrigerationem'ue siccantes: præterea cõsuetæ potionis parcitas. Eius autem quæ cum caliditate coniuncta est, astringentiũ tũ ciborum, tum potionum minimè calfacientium vsus, necnon potus frigidæ: quemadmodum illius quæ frigori est iuncta, optima præsidia sunt acria omnia, quibus admisceri debent quæ acerba sint, minimè tamen euidenter refrigerantia: præterea potio exigua, eaq; vini insigniter calidi, veterisq;. In vniuersum aũt calida intemperies ventriculi, refrigeranda est: frigida calfacienda: humida siccanda: sicca madefacienda. Ad eundem modum quæ ex duabus qualitatibus intẽperantiæ constant, reliquis contrariis sunt retundendæ.

Ventriculus intemperie laborans calida, cũ humiditate mediocri, facile frigidæ potione curatur.

Frigidæ potus quibus periculosus existat.

Humida intẽperies facillime omniũ curatur.

Ventriculi intemperantias esse corrigendas contrariis.

Ventriculi intemperies frigida & sicca, est omniũ pessima.

Pessima aũt omnium est intemperies, inter simplices quidem, sicca: inter compositas verò, sicca simul & frigida. Atq; hactenus de ventriculi intemperantiis, citra humoris affluxũ. Vbi verò aliquis humor aut in ipso sinu ventriculi delitescens, aut imbibitus in illius tunicis, author intemperantiæ extiterit, expurgandus ille est. Quòd si ab aliis partibus transmittatur (id quod ex toto corporis habitu, ac tum singularum partium exploratione, tũ ex vacuationibus solitis, retentisq́; nec non cõsueta victus ratione, cognosces) primò illis est succurrendum. Dein verò, roborandus ventriculus, q̃ eorũ quæ ad sese confluunt, minus promptè quicq̃ admittat. Verùm si quidem ex minus momentaneis facta translatio sit, quod superfluũ est, rursus ad ea reuelles. Sin ex iis quæ maioris momenti sunt, ambobus simul consules, eũ semper affectũ submouens, qui fluxionẽ excitet. Fiet id, si omnes corporis partes ad bonam reduxeris habitudinem: omnesq́; expulsiões naturæ, fluxiles semper reddideris. Quòd si ob æqualium in toto corpore redundantiã humorũ, ventriculus fluxiõe tẽetur, totũ corpus est euacuãdũ. Si propter mali succi abundantiã, ea purganda est: atq; hinc ad ventriculum conuertenda curatio. Quæ igitur in sinu eius continentur, cõmodè expurgantur per vomitũ. Verùm si ꝙ plures dies prauus humor decubuerit in ipsum, venter aliquid sibi vitii contraxerit, haud intẽpestiuè, qui sic laborat, absynthii potione vtetur. Per contraria autem corrigi inducta intẽperies debet. Si vitiosus succ⁹ in ventriculi tunicis sit receptus, curari is affectus debet, pharmacis quæ modicè purgent. Cæterùm quæ ex Aloe cõponuntur, omnium sunt longè aptissima: nec secus ipsa sola aloe. Quæ quidem si illota sit, valentius vacuat: elota aũt, purgat quidem minus, sed roborat ventriculũ magis. Expedit ergo paratã habere hieram, tũ ex aloe illota, tũ ex elota confectam. Admiscẽ

Ventriculi intemperantias quibus copulatus est humor, qua ratiõe curari cõueniat.

Absinthii potio quibus sit congruens præsidium.

Aloem purgare humores in tunicis ventriculi imbibitos.

Aloes elotæ facultas.

Hiera picra duplex.

tur aũt huius drachmis centenis, cinnamomi, xylobalsami, asari, spicæ nardi, croci, & Chiæ mastiches, singulorũ sex drachmæ. Præstantissimũ hoc medicamen est contra vitiosos succos, qui in tunicis ventriculi habentur: vtiliusq; fuerit eo sicco ex aqua vti duũ paruorum cochleariũ mensura: vbi mediocriter illo vti studemus. Siquidem maximus eius modus, est magnorum duûm cochlearium potio, in aquæ tẽperatæ cyatis tribus: vt minimus, vnius parui. Vtendũ verò hoc tempore & ptisanæ cremore est, qui primus à balneo sumetur. Nã medicamen ipsum solito purgãtium medicamentorũ tempore dabitur. Post id verò, vbi modicè inambulauerit, de reliqua victus ratione nihil est immutandum. Sunt qui reponunt medicamentũ, excipiẽtes id despumato melle. Et fit quidem sic durabilius: cæterùm nõ perinde ad propositos hoc loco affectus vtile: quum & minus uentriculũ roboret, & magis aluũ subducat. Verùm quibus lenta pituita est infixa ventriculo, iis prius sunt exhibenda, quæcunq; eam dissecẽt. Post deinde purgandũ. Quòd si ad vomendũ sint apti, non inutile fuerit per radiculã ex oxymelite vomere. Sin verò nec lentus humor sit, nec crassus, vtiq; abundè fuerit, à ptisanæ solius cremore vomuisse: itẽ à mulsa. Quo casu sumendũ vtrius vis plus est, q̃ vel nutrimẽti, vel etiam deiectionis causa sumeretur. Idoneũ verò est, & si mulsa, in qua coctum absynthium sit, bibatur.

Hieræ picræ cõpositio.

Hieræ siccæ vsum ex aqua unice Galenus cõmendat, contra uitiosos succos uentriculi.

Hiera cũ melle cõfecta minus uentriculũ roborat, sed magis aluum subducit.

Attenuãdos esse prius crassos succos, q̃ cuacuandos.

Vomitus quibus & per quę prouocandus.

At verò si plures affectus in vnum coeant, ad eum qui magis vrget, dirigi primũ curantis consilium debet. Vbi aliud efficiens est, aliud quod ab eo efficitur, ipsa causa spectanda. Sin aũt curari hoc ante illud nõ licet, ad id quod ordo dictat, est respiciendum. Atq; in eo q. dem curationis consilio, quod ab vrgente initur, affectus magnitudo perpendenda est: quæ sanè triplex existit. Alia nanq; ex læsæ actionis præstantia spectatur. Alia ex propria affectus essentia. Tertia præter has, ex

Affectui oĩum maxime urgẽti, dirigi semp curantis consilium debet.

Affectus magnitudo est triplex.

facultate, quæ læsum corpus gubernat. In eo verò cõsilio, quod ex causæ ratione initur, animaduertendum est quidnã eorũ quæ inter se sunt cõiuncta, augere aut gignere reliqua posśit: quæ rursus, vel gignantur, vel incrementũ ab alio accipiant: at in eo quod ordo præscribit, quid ante quod, vel quid cũ quo, vel quid post quod sanari posśit. Fingamus igitur in ventriculũ defluere ex cerebro superfluũ quẽdã humorem frigidũ: atq; eius occasione intemperiẽ quãdam in ventriculo contractã iam esse: vel potius malũ iam succũ per totũ eius corpus media omnia similarium particularũ spatia occupasse: ab eoq́; si placet, etiã mordicationis sensum, ac proinde tum deliquiũ animi, tum sudores, cũ syncopes quadã dissolutione excitari. Manifestũ vtiq; est, in primis esse occurrendũ ei, qđ vires resoluit. Vbi aũt uires firmatæ erunt, nec plurimũ vitiosi succi in vẽtriculo aderit, tunc nimirũ ad fluxionis causam nos cõuertemus: illud pro cõperto habentes, non posse ad pfectionem vllũ affectum sanari, manẽte adhuc ipsa, vnde natus est, causa. Ergo si sic persanarimus cerebrum, vt sensibilẽ amplius redundantiã non creet, veluti fontẽ fluxionis in ventriculũ, euertemus. Cæterũ si neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo sit, nec eoꝝ quæ in capacitate ipsius continentur, nec eoꝝ quę in tunicis, sed nec mordicatio quæ officiat viribus, tũ omnium primum sanandũ ipsum cerebrũ est. Ab hoc, sinus ipse ventriculi vacuandus, extergendusq́; est: postea expurgandæ tunicæ: postremò intemperiei medendũ. Ac reliquarum etiam partium intemperantiæ, similiter iis, quas in ventriculo proposuimus, sanabuntur, adhibentibus semper nobis remedium affectui cõtrarium: illiq́; remedioꝝ indicationem, quæ à laborantis membri natura sumitur, adiicientibus. Ea aũt indicatio est multiplex. Vna quidẽ ac prima indicatio à laborantis loci temperie sumitur, quæ mensurã introdu

Ventriculi grauissime laborãtis ob defluxum humoris a capite descẽdẽtis, curatio.

Affectum nullum perfecte sanari posse, manente adhuc ipsa unde ortus est causa.

Indicatio remediorum a natura partis laborantis desumpta, est multiplex.

tendæ qualitatis præscribit. Secunda ex eo sumitur, quòd actio eius oibus animalis partibus sit cõmunis: aut quòd cõmunem virtutem subministret. Tertia, ab ipsa partis figura. Quarta, ab ipsius positura: cuius portio est ad vicinas partes societas. Tum præter hæc omnia, ipsa sentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Porrò quæcunque calidiores natura partes ex frigore laborant, hæ & liberalius, & diutius calfieri postulant. Si verò calido morbo ægrotent, exiguam breuis'ue temporis refrigerationem desyderant. Siquidem paruus hic est in id quod præter naturã, lapsus: quare & in id quod secundum naturã, reditus. Eatenus nanque redeat ad naturam suã vnũquodque est necesse, quatenus à natura recessit: ac veluti quadã via retroferatur, quæ in diuersum agat ei, quæ facta in ipso est, transmutationi. Minus itaque periclitantur, quicunque cognato naturæ suæ morbo laborant. Quemadmodũ autem reducendam esse ad mediocritatem diximus calidam & frigidam intẽperiem, sic reducẽtur & cæteræ, siue eæ simplices sint, siue cõiugatæ. Porrò in iis intẽperaturis, quæ sunt ex humoribus ortæ, si particula sibi soli inseruiat, audacter euacues licet, prout affectus suadebit: sed tamen etiam virtuti attentus. Sin necessarium opus eius sit omnibus animalis partibus, veluti ventriculi & iecinoris, non leuis habẽda solicitudo de robore virtutis est, ne hanc, magna semel vacuatione vsus, dissoluas. Est aũt cõmune opus & venarum, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renũ, & vtriusque vesicæ. Cerebri verò opus, quũ sani sumus, ad uoluntarias actiones est necessariũ, iis scilicet instrumentis, quibus eiusmodi actiones obimus. Quum ægri sumus, necessarium non est, nisi iis tantùm, quæ ad respiratum sunt deputata. Reliquorum verò organorum actio certè non est: ministerium tamen est ad vitam necessarium, veluti pulmonis, & asperæ arteriæ, & gutturis. Ergo ex eiusmodi particulis quàm primum vacuare redundan-

Recessibus a naturali tẽperie exiguis, exigua mutatiõe esse opus vt corrigãtur: maximus uero maxima.

Cognato naturæ suæ morbo laborantes, minus periclitari.

Vacuare partes affectas, quã audacter & quã debeamus trepide.

Partium officia, quæ nam sint necessaria uitæ, & que dũtaxat utilia.

tiam licet, prout volueris. Ex ventriculo verò, & iecinore, vtcunq; vacuare non licet: sed cum cautione: vt ne quid virtuti officias. Habenda præterea est & dignitatis actionum ratio. Maxima autem est cordis officii dignitas, ægrotātibusq; omnium maximè necessaria. Cærebri verò ad vitam par est momentum: non tamē par robur eius in ægrotis requirimus: quū necesse omnibus non sit neruorum ac musculorum opera vti. At iecinoris opus omnibus particulis per necessarium ē; non tamen adeò saltem perpetuam necessitatem habet, sicuti ipsius cordis. Ad portionem autem iecinoris, etiam ventriculi opus se habet. Itaq; ex partiū functionibus facilè intelliges, quatenus cuiusq; robur custodiri expediat. Ad eundem modum, & quæcūq; partes aliis sunt facultatum authores, harū quoq; robur seruare decet, pro facultatis earum vsus portione.

Cerebrum. Cor. Hepar.

Etenim cerebrum neruis ac musculis: cor arteriis: iecur uenis facultatem suppeditat. A' figura verò, indicatio ipsius modi vacuandi excrementi, ad hunc modum suggeritur. Ventriculus vomitu, deiectioneq; innitur. Intestina deiectione tātùm; sicuti & iecinoris caua. Renes verò, & vesica, & iecinoris gibba, si multo vitioso succo redundent, per deiectiones & pharmaca deiectoria expurgantur: sin mediocri, p vrinarios meatus. Cerebrum, per palatum, & aures, & nares. Pectus & pulmones, per asperam arteriam, & fauces.

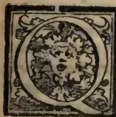
Vacuationis modus quomodo a figura p. tis affectæ sumatur.

A' situ indicatio dabitur, tum ad solidarum intemperies, tum ad succorum vitium, non leuis. Nā qui per summa corporis intemperie laborant, iis medicamenta quæ intēperies requirit, applicabimus. Quibus autem in summo corpore intemperies est, in iis rationem interualli inibimus. Si enim medicamentis iis vtêre, quæ intemperies postulat, vtiq; multo ibecilliora, q̄ pro vsu tuo, ad affectum locum peruenient. Iā ad vacuationes q̄q; situs nonnihil indicat: dum societatem laborātis par-

Situs partis affectæ quas indicationes exhibeat.

ticulæ cum aliis docet. Non ſpernenda verò indicatio eſt, & ea quam ſenſus partiũ acuitas, hebetudoq́; ſuppeditant. Quandoquidem omne medicamen contemnunt, quæ tardi ſunt ſenſus: etiam ſi non leuiter mordeant. At quæ acuti ſunt ſenſus, earũ vires dolore ſoluuntur. Expedit igitur his nec confertim, nec ſemel, valentibus auxiliis mederi tentes: ſed tutò potius in tẽpore. At vbi tardus eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire q̃d iuſtũ eſt, licet: ſemel vſis remedio q̃d ſit idoneũ. Senſus partis affectæ quas præbeat indicationis.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. VIII.

Quòd igitur ex calido, frigido, humido, & ſicco, ſimilarium particularũ natura cõſtet: quòdq́; ipſæ ſimplices atq; primæ particulæ ſecundum tales temperaturas inter ſe diſſideant, alibi à nobis eſt traditum: quemadmodum etiam duo eẽ morborum genera quæ ſimplicibus ipſis particulis accidunt: alterum, quod compoſitis eſt etiam cõmune, & dicitur vnitatis ſolutio: alterũ peculiare ipſarum, quod in calidi, frigidi, humidi, & ſicci intemperie conſiſtit. Quarum ſanè intemperantiarum, quatuor diximus eſſe ſimplices: quatuor verò compoſitas. Simplices quidem, quæ ſecundum vnam qualitatem à naturæ ordine aberrant: compoſitas verò, in quibus ſecundum oppoſitionem vtráq; ipſa natura uariatur. Febris autem, unus morborum eſt, quos intemperies gignit: vtiq; quum adeò immodicè eſt auctus calor, ut & offendat hominẽ, & eius functiones lædat. Porrò primarum differentiarum febrium, vna il-

Similariũ partiũ natura ex quibus cõſtet.

Similariũ partium duo eſſe morborum genera.

Intemperantiarum genus eſt duplex.

Febris quando gignatur.

Febriũ primæ differentiæ.

la est, in qua causa adhuc adest febrim creans: aut febri excitata, iam desiit. Altera uerò, qua ægrè solubiles, à solutu facilibus febribus distinguuntur: illas hecticas, has Græci schetic as uocant. At uerò prima indicatio omnis febris, ueluti à morbo est, ablationem eius præscribens. Secunda autem, ueluti à tali est morbo, quæ certam quandam sublationem indicat: nempe intemperiem febrilem, quum sit caloris excessus, per occursum refrigerantium tollendam esse. Omnis quippe excessus per contrarium excessum sanatur. Ergo si febris ipsa sit genita, causa autem, quæ eam excitauit, iam desiit, huc tantùm sanandæ eius dirigetur cōsiliū, ut refrigeretur. Si uerò in generatione adhuc febris ē, causa quæ accendit illam, est submouenda. Sin pars eius iam genita est, pars etiamnum gignitur, consulendum utriq; fuerit: primùm quidem submouendo quæ eam accendit causam: dein extinguendo, quæ ab hac accensa est, febrem. Excitare autem uel maximè febrē solet constipatio meatuum, in iis corporibus, quibus qđ transpirat, halituosum non est, sed mordax, acre, & fuligini simile. His igitur corporibus sal uberrima ē ex aqua dulci temperataq; lauatio: tum frictio quæ rarefaciat: & exercitationes mediocres, & uictus qui dulces efficiat siccos. Aduersissima uerò sunt lauatio frigida, & aluminosa, & lauationis abstinentia, & exercitatio acuta, & frictio, uel planè nulla, uel dura, & uictus mali succi, & uigiliæ, & ira, & tristitia, & cura, vstioq; ī sole, & fatigatio. Grauissimè autem peccare mihi uidētur, à carnificibusq; nihil differre, qui medici hominibus natura biliosis, tenuissimam per morbos rationē uictus iniungunt: eosq; tridui inedia conficiunt. Quū nimirū tales naturæ, ex longiori abstinentia cibi, acerrimis acutissimisq; febribus corripiātur: à quibus prōptus est in hecticas transitus: atq; ab his rursus ī marasmum torridum: aut (si os uentriculi est iniuriis obno-

Hecticę febres. Schecticæ feb. Febris indicationes.

Excessus omnes per contrarios excessus sanandos esse.

Constipatio meatuū qñ febrim gignere possit. Febris a constipatione productæ, curatio.

Biliosas naturas, ex longiori inedia febribus acutissimis corripi.

xium)in eum qui syncopen infert. Etenim in quorum temperie siccum præualet humido, & calidũ frigido: his corporis habitus gracilis, hirsutus, & nigrior est: ac reliquis tribus intemperantiis, quæ hac minus calidæ sunt, tactu calidior aduertitur. Plurima quoq; his flaua ē bilis, vrinæq; ac deiectio bili satura, & pulsus magni, & somni leues & pauci, & animi impetus vehemens. Quare his tum refrigerationem, tum aquæ potiõem, atq; adeò requiem & cibũ largiorem congruere profitetur Hippocrates. Quum autem refrigeratio ipsa cõciliet corporibus tum ex aliis quibusdam, tum non minimè ex ciborũ exhibitione: conueniet vtiq;, vbi corpus calidius sicciusq; solito est redditum, frigidum humidumq; nutrimentum ei exhibere: sed quod nec medicamẽtosam vllam sensu perceptibilem facultatem obtineat: nec ipsum quod nutrit, plurimum: quemadmodum neq; minus q̃ sit ex vsu. Cõmodissimus itaq; tali corpori est ptisanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum sit condimentum superfluum: vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac sine siti seruare hominem potest, cum eo q nec halituosum, nec humidum, nec siccum detinet excrementum: quum nec astringẽdi, nec obstruendi, aliquam vim sortiatur. Ac quod nõ astringat quidem, vel gustus ipse docet: cuius vnius id iudicare est proprium. Quòd verò nec obstruat meatus, hinc licet etiam coniicere, q non secus q̃ aphronitrum, sordes cutis extergeat: vomituq; à ventriculo mediocrem pituitam eliciat, nihilo infœlicius q̃ mulsa: quæ sanè nec sitim restinguit, vt ptisana: & in naturis biliosis bilescit facilè. Ac verò si multa & vehementer glutinosa, & crassa pituita vẽtriculo adhæreat, hãc radicula ex oxymelite, non mulsa, aut ptisana detergere est habilis. Optimũ itaq; biliosis temperamentis nutrimẽtum est ptisana. Proximum huic, alica, cui paululum aceti ad faciliorem distributionem adiectum fue-

Calidæ & siccæ temperaturæ indicia.

Calidis & siccis naturis qualis uictus ratio conueniat.

Ptisanæ cremoris facultas.

Gustui quid proprium.

Ptissanæ in esse uim detersoriam.

Mulsa in naturis biliosis bilescit facile.

Alica biliosis naturis conuenit.

rit. Tertium, quæ fine aceto liquida existit. Iniecisse verò huic, dum coquitur, aliquid porri, fatius est. Nam quod tum anethi, tum salis aliquid necessariò habebit, neminem latet. Quin etiam panis in furno coctus, est vtilis cibus: sicuti etiã omnes pisces saxatiles: nec ipsis minus aselli. Proximè asellos sunt solea, torpedo, lupus, mulusq́: post, mugil è pelago. Omnis autem piscis deterior est, qui propè lacũ qui mari iungitur, aut magni fluminis ostium, pascit. Ex volatilibus optimi sunt perdices, ac montanæ omnes auiculæ. Ab his, gallinacei, & phasiani, & columbæ iuuenes. Sed nec hæ tamẽ intus claudendæ: quum excremẽtosa sint omnia, quæ exercitatione carent. Excrementosa verò non minus sunt, tum lacustria, tum palustria omnia. Quo fit, vt ex ipsis etiam suillis carnibus, optima sit montana. Ab his deinceps sunt hœdi. In omnibus autem fugienda tum vetula, tum recens ædita sunt. Illa nanq; duriora, concoctuq; difficiliora sunt: hæc immodicè humida, & excremẽtosa. Igitur, quibus acre aliquid quotidie transpirat (reuertamur enim rursus ad institutum) ii, si cutis eis constipetur, facilè corripiuntur febri. Stipant verò ipsam, tum quæ astringunt omnia: tum quæ lentitia, crassitudine'ue sua, in exiguis hærent meatibus. Aliqñ etiã ipsius cutis immoderatior siccitas, exiguos meat[9] densat. Qui ergo ex stipata cute febri laborãt, ii, inclinante prima accessione, ducendi omnes ad balneum sunt: tum pinguiter, molliterq́; fricandi: si quidem ex aliquo, quod astrinxit cutim, laborent. Nam si ex siccitate, fricandi quidem & ipsi, sed parcius: lauãdi autem vberius. Respiciendum verò ad virtutis modum semper est, in huiusce modi auxiliis. Atq; iræ quidem, tristitiæ, vigiliæ & curæ, nec frictione, nec lauatione multa indigent. Sed omnibus qui ex eiusmodi occasione febricitarint, oleum infundendum est tepidum largeq́:, cui minimè astringens vis insit: tum paululum

Pisces biliosis naturis congruentes.
Pisces damnãdi qui sint.
Volucria biliosis cõgruentia.
Exercitatione carentia, esse maxime excrementitia.
Hœdi biliosis apti.
Animalia vetula, recensq; edita, esui esse ineptissima.
Stipãtia cutim quæ sint.
Febrientes a cõstipata cute qualiter sint fricandi et abluendi.
Febris ab animi affectibus.

lulum fricandi, ex consuetudineq; lauandi. Vstio verò, protinus ab initio, refrigerationem desyderat: tũ crebriorem lauationem: minimè tamẽ aut oleum largum, aut frictionem crebram. Sint autẽ quæ refrigerent, & rosaceum, & omphacinũ, salis omnino expertia. Efficies hæc magis frigida, si ita vas, in quo continentur, in puteo suspendas, vt aquã tangat. Præterea, si defluxus frigidæ aquæ vasi se illidat, magis humorẽ refrigerat: magisq; adhuc, nix circumposita. Infundere autem oleum ipsum syncipiti, sublata in altum manu, per mediocrem lanæ modum oportet. Hæc vsq; ad inclinationem faciens, in balneum duces. Si verò qui memorato est temperamento, ex frigore febriat, etiam ducendus ad balneum in remissione is est. Si autem cum grauedine & destillatione febricitet, prius q̃ hæc sint concocta, lauandus non est. At qui ex vstione febricitant, ii, vel quũ hæc adsint, lauari debebunt. Post lauacrum verò, iisdem quibus ante madefaciẽda amborum capita sunt: eorum quidem qui ex vstione febricitarunt, refrigerantibus: qui ex frigore, calfaciẽtibus. Cuiusmodi sunt irinum & nardinum vnguentũ. Porrò qui ex vstione febricitant, iis intendẽda quæ ex refrigerantibus constat curatio est: iis verò qui ex frigore, quæ consistit in calfacientibus remittẽda fuerit. Omnium aũt conditionum comprehensarum in proposito temperamento, vbi febri diaria laborat, victus cõmunis est iis, qui & sit boni succi, & concoctu facilis, & qui nusq̃ exiguis cutis meatibus hæreat. Sed iis qui exusti sunt, cum eo quod refrigeret, & humectet. Pari modo iis, quos ira male habuit. Iis verò qui refrigerati fuerunt, cum eo quòd calfaciat modicè. Iis qui peruigilio, & tristitia, & nimia cura confecti sunt, victus esse debet humectans, atq; somnum concilians. Ad eundem modum iis qui defatigati sunt, magis nutriens: minus autem, iis qui refrigerati. Reliquis, qui

Febris ab exustione inductæ curatio.

Rosaceũ refrigerãdi mod.

Capitis refrigerandi ratio.

Febris a frigore ortę curatio

Diariarum febrium in bilioso tẽperamẽto tum cõmunis omnium tum cuiusq; ꝓpria uictus ratio.

Diaria febre detectis uinum esse propinandũ aquosum.

Vinum acutis febribus Hippocrates porrigit.

Calidæ naturæ, frigidæ potione iuuãtur.

Aquam in febribus nõ esse propinandam iis, qui uti illa nõ cõsueuerũt

medius sit amborum. Vinum verò ipse, his omnibus exhibere soleo, sed quod tum aspectu, tum viribus sit aquosum. Id enim ad omnia vtilius q̃ aqua est: vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac sudores prouocet. Etenim constat Hippocratem, nõ in diariis modò febribus, verùm etiam in acutis, vinum porrigere. Cæterùm naturæ calidæ, magnopere frigidæ potione iuuantur: neq; in diaria febri, iis quibus i vsu fuit, ipse eam circuncido. Si quis verò non assueuit, huic per febrim dare non inceperim: nisi pristina sanitate prius reddita. Porrò si propter obstructionẽ morata sit transpiratio, si parua quidem ea sit, qui rectè deterserit, secundam fore accessionem vetabit: sin momentanea, non possis ita promittere. Quòd si & multi, & crassi, & glutinosi impacti sint succi, quæ hos excipit febris, fieri non potest, vt intra fines diariarum consistat: quãdo ex necessitate, huic in mali succi naturis ea quæ ex putredine humorum accenditur, succedet. Nã in aliis saltem temperamentis, quæ in sequẽtibus exponam, excitari ex tali causa potest, citra humorum putredinem, aliqua continentis febris species. Itaq; nisi vitiosus succus transpiret penitus, necesse est vt putrescat: vt transpiret autem, valido auxilio est opus. Ac si quidem vel puer, vel senex sit, sanguinem detrahere non licet. Inter has ætates, vbi robur ægro non deest, secãda vena est, vel si plenitudinis signa nõ adsint. Præstat enim vitiosi succi maiore parte emissa, ad detergẽdas obstructiones accedere: quum alioqui verendum sit, ne si obstructionibus liberãdis, prius q̃ vacuaueris, studeas, ipsas multo magis impingas. At soluunt quidem obstructiones, quæ detersoriam obtinent facultatem, seu foris admota cuti, seu intrò in corpus accepta. Periculum verò etiam est, ne quæ foras trahunt, vnà cũ iis quæ obstruunt, etiam aliud quippiam attrahant: & quæ ab interno sursum feruntur, aliquid secum ex iis

Continẽtis febris speciẽ aliquam excitari posse absq; humorum putredine.

Sanguinẽ nec puero, nec seni detrahẽdũ e͂e.

Sanguinem detrahendum interdum esse, absq; plenitudinis notis.

Obstructiones soluunt, quę detersoria facultate sunt prædita.

quæ in vasis continentur, rapiāt. Quod ipsum si tenax & crassum sit, obstructionem planè, geminabit: sin aliter, multitudine certè sua, non parum omnino nocebit. Ne igitur hæc contingant, vtilissimum est inanisse corpus. Discernetur autem magnitudo obstructionis ex ipsa magnitudine febris: vt quæ ex maiore obstructione, maior: ex minori minor inciderit. Vbi verò modicè iam vacuaueris, haud multo post, aut nutrimentum aliquod, aut pharmacum ex iis quæ detergeant, exhibebis. Atq; in alimentorum quidem ratione sunt ptisana & mulsa: in pharmacorum, oxymeli & quæcunq; incoquere in mulsa licet, ceu calaminthan, hyssopum, origanum, serpillum, irim, & apium. Verùm hæc omnia iusto sunt calidiora, ideoq; febres accendunt, æquè vt vinum. Oxymeli verò solum, nec febres accendit, & strenue deterget, sic vt ea quæ glutinosa crassaq; sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet. Inter mulsam & oxymeli medium locū habet quod apomeli dicitur. Nec immeritò arbitror & saccharum inter hæc numerandum. Ex hoc victu obseruabis quantum de febrili calore minuitur. Etenim si tertio die mane videris minimū esse quod de febri relinquitur, ac nec putredinis humorū in pulsu nota subsit, neq; in vrina cruditatis, suspecta verò hora, qua primo die febris occupauit, extra meridiem sit, audacter hominem q̃ ocyssimè lauabis, longè ante sextam horam. Abundè tamen sit, si intra tertiam horam lauationem compleueris. Ad eūdem modum & si decimā horam suspectam habueris, vsq; ad septimam laues licet: quum tres æquinoctiales horas quatuor've inter balneum accessionisq; tempus interponi abundè sit satis. Debet autem in balneo corpus prius vnctū ac moderatissimè frictū, mox detergeri extrinsec9, abluiq;. Moderatissimè detergent tum erui, tum hordei, tum fabarum farina. Præterea mulsa quæ sit aquosa. Magis

Vacuandū an prius sit corp9, q̃ obstructiōib9 liberādū.

Oxymeli esse aperiendis obstructionibus q̃ aptissimū.

Apomeli

Saccharum.

Balneum intra corpora febricitātia prius inungi debet, moderatissimeq; fricari, ac dein detergeri.

Detergentia quæ sunt.

uo q̃ hæc, iris, & panacis radix, & aristolochia, & mulsa quæ mediocri est mistura: veluti etiam hac magis, quæ meracissima est. Possunt aũt vel hac magis detergere, tũ spuma nitri, tũ nitrum ipsum, tum aphronitrum. Sapo etiam ex iis est, quæ maximè detergere valent. Egressis balneum, præter aquam quæ parum apii incoctum in se habuerit, nihil est offerẽdum. Iam verò diariæ febres (de quibus tantùm in præsenti cõmentario agere est animus) in propositis corporum tẽperamentis, sæpenumero etiam cruditatib⁹ solent superuenire. Est autem pessima in eiusmodi temperamentis cruditas illa, citissimeq́; febrem accendit, in qua cibus in nidorulentam & fumosam qualitatem corrũpitur. Quando ea quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Nidorosa tamen cruditas, si aluus lubrica sit, minus ẽ noxia. Sin astringitur, grauis existit. Febricitant etiam nõnulli & ex iis, quos diarrhoea ex cruditate malè habet. Quibus vtiq; non minimè proritatur febris ex desurgendi frequentia. Est autem eorũ quibus clausa aluus est, & quibus fluens, non eadem sanatio. Si igitur ea tantùm quæ corrupta fuere, per diarrhœam vacuata esse videantur, tum lauandum, tum nutriendum in remissione febris est: sed iis quæ circa ventriculum sunt, prius consulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta sit, aut nũc etiam in homine duret, vt virtus iam sit defessa, satius est omissa lauatione cibare, sed consulto prius iis quæ circa ventrem sunt. Consulerũr ita laborãtibus, si modò vacuatio amplius non perseueret, fomẽto ex oleo & absynthio. Quòd si quis morsus, aut doloris sensus in ventriculo adhuc supersit, amiciri peniculo post fomentum debet, qui vel calidus sit, & siccus: vel ex oleo in quo absynthium incoctum fuit, vel ex vnguẽto nardino madens: ac plurimum expressus. Iam multo etiã satius sit, si purpura marina is fuerit: atq; etiam longè

Diarias ex cruditate fieri sæpe in biliosis temperaturis.

Cruditatum differentiæ.

Febris ex desurgendi frequentia.

Febris a diarrhoea ortę curatio.

Fomento ex oleo & absinthio qũ utẽdũ.

Purpura marina.

optimum, si optima sit Tyria. Quòd si os vètriculi imbecillius sit, tanta portione Chiæ masliches in nardino tunsa, vnde sordium crassitudo existat, madefactã ex eo purpuram imponemus. Esto autem abundè calens talium quodque quum primum admouetur. Nam quæ tepida sunt, dissoluunt ventriculi firmitudinem. Vnguenta autem ipsa calfacere in duplici vase soleo: quandoquidem aliter calfactis, vitiatur eorum facultas. Cæterùm fluente adhuc aluo, vtilius est, optimo recenteq; melino, simili modo quo nardino, vti. Vtile autem ad omnia talia est, & mastichinũ: nec in postremis conferunt spicata & foliata vnguẽta, quæ Romanorum luxus inuenit. Mirè etiam ventriculum roborat, hoc cæratum quod subdam. Ceræ Tyrrhenicæ, Vnguenti nardini, singulorum, vnciam. j. Aloes, Mastiches, singulorum drachmam. ij. Fiat ceratum. Si verò intus vratur vẽtriculus, ita vt affectus quidã phlegmonæ similis consistere in ipso videatur, utilius est ceratum quod ex melino cõficitur. Porrò cibandi sunt, fluente quidem etiamnum aluo, polenta & pane, qui pauxillum aceti receperit. Quòd si plus æquo aluus excernat, inspergere oportet polentam succo cotoneorum malorum, vel (si ægro magis arrideat) pirorum, aut malorum, aut myrtorum decocto. Sin venter non amplius excernit, suffecerit tũ alica, similiter ptisanæ præparata: hoc est aceti habẽs pauxillum: tum ex ea sine aceto sorbitio: tum gallinaceorum testiculi: & saxatiles ex albo iure pisces: præterea fructuum aliquis ex iis qui astringant, vel solius, vel cum pane. Quòd si appetentia deiecta sit, ex medicamento quod ex succo, vel ex carne cotoneorum conficitur, vnum aut duo cochlearia exhibebis. Atque ita sanè in prima remissione iis qui ex cruditate febricitãt, ventre excernente, mederi conuenit. At si omnino venter astringitur, si quidem in superioribus intestinis, vel etiã in ipso ven-

Purpura tyria.

Ventriculũ imbecill: im quæ roborent.

Tepida, si admoueãtur, dissoluere uentriculi firmitudinem.

Vnguenta esse calfacienda in duplici uase.

Aluo fluenti quæ conferãt.

Romanorũ luxus quę unguẽta inuenerit.

Ceratũ roborando uentriculo cõmodũ.

Aluo fluenti uictus rõ conueniens.

Appetentiam restitui usu medicamenti ex succo cydoniorum confecti.

Diatrion pepereō esse medicamē cruditatibus uētriculi aptisimū.

triculo cibus crudus consistat, aliquid diatrion pepereon propina, eius videlicet, quod in opere de tuenda sanitate laudauimus, ceu & simplicissimum, & aptissimum, iis qui cruditate laborant. Post deinde præcordia, omnemq; ventrē perfundens. Hoc verò, etiam si inferius descenderint quæ vitiosa sunt, facies, pluris minorisq; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfusionis exigunt ad præparationem corū quæ deinceps sunt agenda, quibus in superioribus ventris corruptum nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora sit, adiuuādum aut glāde subdita, aut leui per inferna infusione est. Vtiq; si morsus simul adsit, hunc mitigantibus nobis. Sin flatus, hunc comprimētibus. Sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei ipsum clysmum facientibus.

Intestinorum morsus leniētia.

Flatus discutiētia quæ sint.

Vbi verò morsus vehementior urget, Sabinum oleum, in quo aliquid seui anserini, vel gallinacei, vel caprilli liquatum sit, est vtilius. Quorum copia si desit, iniiciendum oleo parum ceræ est elotæ. Flatus verò sanandi sunt oleo in quo ruta, & semina quæ flatus discutiunt, incocta fuere: cuiusmodi sunt apii, cumini, marathri, sinonis, aliaq; id genus. Vacuata aluo, nutriendum protinus in cœteris quidem iis quos memorauimus similiter est: astringentibus tamen amotis. His igitur prima & secunda die obitis, si secunda die febris desiit, hominem lauari permittes. Ac vbi sequenti nocte citra offensam dormierit, sanum iam hominem prorsus existimabis. Si verò qui cruditati successit dies cum sequente nocte febrim attulerit, veluti in secundo die, ita tunc & accurandus, & nutriēdus homo est. Quòd si nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne sic quidem est formidandū, sed hos quoq; postridie lauabis, nutriesq;, ac reliqua omnia in ill s, vt ante definitum est, ad portionem exequeris. Acida autem cruditas non contingit in

Flatus discutiētia quæ sint.

biliosis temperamentis, nisi admodum rarò, idq; ex cibis qui promptè acescunt: nec accendere febrem diariam solet, æquè vt nec concoctionis tarditas: quandoquidem sicubi ob talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis abundat in temperamento, obstructionis & humorum putredinis est suspitio. Adhæc, fumidus vapor ex tarditate concoctionis, aut cruditate, in qua ructus sentiuntur accidi, nunqnàm excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus succis ascendunt, hiq; omnino paucissimi: minimè autem vapores multi, humidiq;, ac fuliginosi: quum neq; in iis quæ sunt extra, aliter aut fumum edi, aut fuliginem videas, quàm fumum ex materiis semiustis: fuliginem ex immodicè assis, vstisq;. Est nanq; fuligo vapor terrestris. Fumus mistio quædam ex terrestri, aqueaq; substantia. Absoluta iam in iis naturis, quibus amara bilis redundat, diariarum febrium disputatione, ad aliud corporum temperamentum transeamus, in quo vt calidum frigido, sic sicco humidum præualet. Est enim hæc intemperies omnium maximè obnoxia putredinis morbis, propterea quòd per ipsam sanitatem ad putredinem proximè accedit: id quod tum ex sudoribus coniicere est, qui grauiter his olent: tum verò ex vrinis, deiectione, atq; adeò ipsa etiam expiratione. Etenim qualis est hircoæ, talis est harum naturarum temperies. Ideoq; prompta est ex qualibet occasione tum aliis morbis, tum verò febribus corripi. Siquidem quum eorum cutis est stipata, effugere febrem nō possunt. Sed nec quum valentem cruditatem contraxerunt, aut perusti fuerūt, aut tale quippiā aliud perpessi. Iā verò à cruditatibus nidorosis obstructiōibusq;, naturæ calidæ & humidæ, q̄ siccæ, prōptius lædentur. Itaq; oēs diarlæ febres accenduntur prōptissimè in istiusmodi temperamentis, idq; ex qualibet earum causarū, quas in biliosis natu-

Acidam cruditatē nō contingere in temperaturis biliosis, nisi admodum raro: neq; accēdere febrim diariā.

Fumidum halitum nō excitari ab acida cruditate.

Fumus ex materiis semiustis nascitur.

Fuligo ex immodice vstis materiis gignitur.

Intemperiē calidam atq; humidā esse maxime obnoxiā morbis putredinis.

Naturę calidę & humidę, magis quàm calidæ & siccæ, famē & sitim perferunt.

ris retuli: curationemq́; persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam quũ hæ naturæ humidiores sint, magis quàm illæ famem & sitim perferunt. Est igitur illis ex vsu balneum, quod cutim laxet, non autem quod corpus humectet. Quæcunque verò de eiusmodi natura sunt dicta, eadem & de acquisito habitu dicta esse censendum. Quum autem octo intemperies existant in vniuersum, opportunissima ad febres est calida & sicca: ac nisi quis illam (vt dictum est) cibet, ocysimè in ea diaria febris in acutam mutatur. Propinqua huic est, quatenus ad febrem spectat, quàm sit ad alia deterior, intemperies calida & humida. Tertia ab his intemperies est, ea simplex intemperantia, in qua tantùm exuperat calidum. Huic proxima est simplex altera, in qua siccum humido præualet. Ab hac deinceps media omnium est, scilicet quæ mediocritatem in vtraque oppositione tuetur. Quatuor quæ reliquæ sunt intemperies, neque facilè febribus, occasione iam dictarum causarum, patent: neque diaria tentatæ, si inediam tolerent, in plurium dierum febres trãseunt: immo aliquæ saltē earum, vbi citra corruptelã contraxerũt redundantiam humorum, vtilitatē ex inedia sentiunt, ac potissimum quæ frigida est, & humida. Ab hac quæ humida est: Tertio loco quæ frigida: Quarto, quæ simul frigida & sicca. In eiusmodi ergo omnibus temperaturis, temperamenti quidem ratione, victus ratio varianda est. Nam ex eo quòd eadem febri febricitant, non diuersam, sed omnino eandem, sortientur indicationem. Siquidem quod secundum naturam est, semper similia postulat. Quod aũt præter naturã, contraria. Quum nimirum quod se naturaliter habet, custodire: quod præter naturam est, tollere expediat. Porrò febris omnis præter naturam est: ideoque victus rationem frigidam & humidam exigit. Temperamenta verò ipsa, aliàs similia, aliàs contraria postulant.

Intēperies calida & sicca ē ad excipiendas febres opportunissima.

Intemperãtiarum omniũ, quæ nãm sint magis obnoxiæ febribus.

Intēperies frigida & humida, quæ ab inedia iuuetur.

Naturalē seruãtia ordinem semper similia postulãt: vt cõtraria, quæ a naturę ordine aberrant.

Febris requirit victus rõnē frigidam atque humidam.

Quæ enim vitio carent, similia perpetuo: quippe quæ seruare expedit. Quæ vitium habēt, aliâs similia, alias contraria. Similia quidem, tum in aliis de quibus mox dicemus: tum in vlceribus omnibus. Cōtraria autem in eo victu qui per sanitatem adhibetur, dum corrigere eorum intemperantiam est animus: necnō vbi eiusmodi vitiosæ naturæ à longo tempore, contraria victus rationi assueuerunt: gaudent enim naturæ consuetis semper. Duplex itaq; nobis in iis qui sani sunt finis proponitur. Nempe vel corpus sanum in pristina eius temperie tueri: vel hanc meliorem efficere. In ea tamē natura quæ haud dubiè in medio temperamento consistit, ab ipsa febri contrariorum indicatione accepta, eatenus humidum frigidumq; adhibebimus victum, quatenus siccius calidiusq; q̄ antea iam redditum corpus apparet. Humidus igitur victus (vt testatur etiam Hippocrates) febrientibus omnibus conuenit: maximè verò pueris, & aliis qui sic cibari assueuerunt. Etenim febrientibus, quatenus febriunt, ex ipsa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris ex similium. Nam quum ætas ex iis sit quæ natura nobis insunt, similem sibi victum postulat. Quæ verò à consuetudine indicatio sumitur, sic sumpta est, sicuti & quæ ab ætate. Quippe seruare quoq; hāc iubet Hippocrates, perinde ac proprium ætatis temperamētū. Sed à regione etiam & anni tempore interdum indicationes sumuntur. Cæteꝝ à consuetudine quidē, semp est indicatio similiū, quoad scilicet ægrotāt homines. At ab ætate, natura, regione, anni tēpore, & statu cœli, vbi temperata hæc sunt, similium semper præsidiorum est indicatio: siue valeant homines, siue etiam ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, statu cœli, & regione, contrariorum est indicatio. Verùm ab ætate & natura, non absolutè, sed cum consuetudine. Porrò nihil in contrariis indicationibus tam con-

Temperamenta inculpata similia postulāt. Tēperamēta vitiosa, qñ requirant similia & quando contraria.

Naturæ gaudēt semper cōsuetis.

Humidus victus febrientibus omnibus, cōuenit: maxime vero pueris.

Consuetudinē esse seruādam non secus ac ꝑprium temperamentum.

Indicatio ab ætate, natura, regione, anni tpe, & statu cœli, quando similium, & qñ dissimiliū habeatur.

Indicat iõibus oppositis occurrẽtibus, ex pendendam esse magnitudinem eorũ quæ ad indicationẽ conferunt.

uenit expendi, q̃ magnitudinem eorum quæ ad indicationẽ conferunt: quæ quidẽ duplex existit: altera, quæ ex * eorũ dignitatibus spectatur: altera quæ ex ipsorũ propriis substantiis. Quas sanè ex collatione cum mediocri, & quod secundum naturam est, esse accipiẽdas liquet. Omnibus igitur conspirantibus in vnum indicationibus, vnam prorsus victus rationem constituemus. Dissidentibus verò inter se, quæ valẽtiores & plures fuerint, eas præferemus, ita vt vict⁹ species, quam hæ præscribent, anteponamus: minimè tamen negligamus contrariam. Porrò quæ à febri sumitur indicatio, ea reliquis, quando omnes contrarium esse faciendum dictant, numero quidem inferior est: magnitudine tamen quæ ex dignitate spectatur, vtique superior existit: potissimum si longè à natura recessit. Quippe duplex tunc ei magnitudo accedit: & quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est cõmunis: & quæ propria, suaq; ipsius existit. Sin verò parua sit febris, fas ẽ reliquas omnes coniunctas indicationes vnà cum ipsa conferri. Ac si quidẽ pares videantur, media victus rõ eligenda est. Sin altera indicatio exuperet, tantum recessisse à temperato & medio victu par est, quãtum ea quæ pollent, sua contraria superant. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his capiũtur generibus, raroq; à laborãtis virium modo. At febrium, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum virium respectum necessariò adhibent: tum causarum quæ ipsas excitant: exceptis tamen hecticis, vtpote quas nulla accẽdit causa: quemadmodum neq; corpus id, quod iam habitu calorem ignis in se recepit: siue id lapis sit, siue lignum. Illud nanq; commune cum diariis habent, q̃ videlicet non amplius fiant: differunt autem in eo, q̃ diariæ in leui affectu calorem habent: hecticæ in habitu qui ægrè soluatur.

Indicatiõem a febri sumptã reliquis superiorẽ existere.

Indicationes tum diariarũ febrium, tũ eatum quæ pluribus diebus affligunt, ex quibus capiantur generibus.

Hecticas febres nulla accendit causa.

Hecticæ cum diariis in quo conueniant, & in quo discrepent.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. IX.

IARIARVM igitur curationem præcedenti libro exposuimus. Quarũ sanè febriũ vnica accessio est, vnico plurimum die, ex ipsarum saltem natura, circũscripta. Cæterũ nisi qs eas cõmodè tractet in reliqua duo genera febrium, nempe in putridas & hecticas, transeũt. Putridas enim appello, quæ ex humorũ putredine: hecticas verò, ex imodica solidarũ partium nascuntur calfactiõe. At verò in illo trãsitu à diariis in reliqua illa duo febrium genera, alterũ quoddã febriũ genus mediũ licet imaginari, qd neutri extremitatũ sit idẽ. Cæterùm mediũ id, quũ inciderit, nec nosse ii possunt, nec reprimere, qui extremitatũ, quarũ existit medium, speciem ignorãt. Ergo ex adustione, cruditate, lassitudine, vigilia, pturbatione animi, vel bubone, ab euidẽti causa aliqua oborto, nunq̃ ad tertiũ vsq; diẽ progrediet febris accessio, nisi qd delictũ circa laborantẽ fuerit. At qbus stipatio febris occasio est, iis ẽt ultra hos porrigi accessio põt. Etenim stipatio fit, vel obstructis exilib9 meatib9 pp glutinosos, vel crassos, uel copisos succos: aut ꝯniuẽtib9, ob ea quæ corp9 siccarũt, vel deniq; ĩprobè cõdẽsatis, ob occursum causarũ refrigerãtiũ. Quas igiĩ febres uel conniuentia meatuũ, uel recens corporũ densatio excitant, hæ & post primam accessionẽ desistũt, si quis rectè ipsas tractet: & uerè diariæ tum sunt, tũ dicũtur. At quæ ex obstructione creanĩ, si hæc qdẽ pusilla sit, solui quoq; ipsæ silr ut aliæ diariæ põt: si quis eas legitimè sanet. Sin autem adeò vehemẽter sint humo

Diariarum accessio est vnica vnico circũscripta die.

Diarias transire in putridas hecticasq;, nisi rectè tractenĩ.

Putridæ febres quæ.

Hecticæ feb. quæ.

Stipatio quotuplic. fit.

Diariæ febres q nam & sint, & dicantur.

res impacti, vt valentius aliquid quod eos eximat, postulent, id genus febres porrigi vltra vnum diem necesse est, ac proinde diariarum genus videri egressas. Verùm si neq; humor putrescens subsit, neq; ipsum corpus febrilem calorē susceperit tanq̃ habitum, vtiq; genus id febris, ab aliis duobus diuersum erit. Quare huiuscemodi febri natura quidem eadem est cum diariis: nomen verò non idem. Siquidem quæ febris ab initio ad finem vsq; vnicam accessionem sortiuntur, in multos dies porrectam, eæ synochi, hoc est continētes, vocãtur. Quarum natura est duplex. Quædã nãq; earum manifestam habent putredinis notam. Quædã prorsus non habent: quas nimirum ex diariarum esse genere constat. Quũ enim accessionis remissio ex feruentium humorum transpiratu contingere soleat: nō transpirent autem prorsus in stipatione vehemēti: necesse haud dubiè est, multorum dierum fieri accessionem. Igitur vbi in tali febri nulla subest occasio, quæ alterius accessionis principiũ excitet, non modò multorum dierum euadit febris, sed absq; inuasione vllius accessionis, ab initio ad finem vna febris persistit, nec quotidianam, nec tertianam, nec quartanam referēs. Quoniam igitur ex duobus his foueri febris potest: & quòd totus vapor non transpiret: & q; idem vapor ea quæ contingit excalfaciat: necessum est tres esse synochorum differentias in vniuersum: nēpe vel pari permanente magnitudine ea, quam in primæ accessionis vigore habuit: vel adiiciēte semper exiguum aliquid, minuentéue: atq; hæc vel æqualiter faciente, vel inæqualiter. Ac si quidem quod accenditur, ei quod transpirat par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur. Verùm si eorum alterum vicerit, vtiq; si q̃d vacuatur, necessarium est febrim minui: sin quod adiicitur, omnino increscere. Hæc itaq; est continentium febrium species vna, quæ eandem naturam cum dia-

Synochæ febres quæ vocentur.

Synocharũ febrium genus duplex.

Synocharum febrium tres differentiæ.

riis sortita, absque humorum putredine in plureis, dies extenditur. Altera verò contingit, vbi in omnibus va sis, ac potissimum maximis, æquabiliter succi putre scunt. Quarum sanè febrium in gracili & frigido cor pore neutra solet cõsistere: sed plurimum in iis qui san guine abundant, & corpulentis: quoniam nec obstructio ci tra putredinem excitare febrim valet, nisi id quòd trã spirat, & copiosum, & calidum sit: nec humorum pu tredo in omneis, quæ inter inguina & alas ĩtersunt ve nas, æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu po test. Debent enim quæ putrescunt, tum calida & hu mida esse, tum difficilem habere trãspirationem. Eoq; fit vt neque in frigida ætate, neque in frigido corporis tẽ peramento, continens excitetur febris: quemadmo dum neque in gracilibus, uel qui raro sint corporis ha bitu, sed prorsus in temperamentis, corporibus, atque naturis contrariis. Proinde fit, vt qui ita febrici tant, iis & pulsus maximus sit, & æqualis, & vehemẽs: arteriæq; consistẽtia inter molle & durum mediocris. At celeritas atque frequentia pulsus, pro ipsius magni tudine febris. Hæc itaque sunt ambarum febrium com munia. Alteri tamẽ priuatim insunt notæ putredinis: non modò in lotio, sed in pulsu etiam, calorisq; quali tate iniucunda. Quarum sanè febrium dignotionem & curationem ipsi tum ratione, tum experientia didi cimus, qui statim ab adolescentia philosophiæ studio capti, primũ nos ad eam contulimus: mox patris eui denti insomnio moniti, ad medicinæ studium excolen dum accessimus. Est porrò continentium febrium præsi dium maximum, si modò vires valentes sint, sangui nis diminutio, vel vsque ad deliquium animi. Primùm nanque in contrarium statum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nihil inueni ri possit neque ipsis ægris, nec naturæ quæ animantes gubernat, iucũdius, vtilius'ue. Postmodum in corpo-

Putredini quæ requirantur.

Continens febris in quibus non possit gigni corporibus.

Galenus præ insomnio admonitus Medicinæ nauauit operam.

Continentium febrium præsidiũ maximum est missio sanguinis, vel ad animi vsque deliquium.

ribus ipsis necessariò superuenit alui deiectio: nonnunq̃ & vomitus bilis. Quas res statim à toto corpore madores sudoresue excipiunt. Etenim vel sola sanguinis detractione sic obita restitui olim ipse quendam adolescentem ardentissima laborantem synocho. Cui sanè post duas à sanguinis missione horas paulum nutrimenti exhibui, permisiq; vt quiesceret. Iam uerò eorum qui ex sola obstructione febricitantes mihi uidere cõtigit, nemo in putredinis febrem incidit, q sanguinẽ prius detraxisset. Quẽ quidem ubi ualida uirtus subest, & ætas permittit, usq; ad animi defectum (ut diximus) mittere expedit. Vbi horum alterum haud satis respondet, tutius est, quantum satis uisum fuerit stãtum principio detrahere: quod defuit, iteratione supplere. Quo quidem præsidio omisso, in summum ægri discrimẽ ueniunt: nisi eos uel uiriũ robur, uel largum profluuium sanguinis, uel sudor copiosus, ex manifesta pernicie eripiat. Agimus itaq; ĩ præsentia⁊ de iis febribus, quæ ex stipatis ꝑ obstructionẽ meatibus oriuntur. Quas, si sine putredine quidẽ consistãt, ex diariarũ esse genere dixi. Sin iis putredo aliqua supueniat, vbi ĩ omnibus venis ac ꝑcipuè magnis, ea ↄstitit, synochas, siue continentes excitari febres: vbi in vnica animalis parte, exacerbationes quæ certo ambitu repetãt. Quibus igitur corpus ex succo⁊ abundãtia inhabile ad trãspirationem iã redditũ, tantum caloris congessit, vt inde iam febriat, iis tm̃ sanguinis detrahẽdũ est, q̃tum uires tolerant. Alioqui certè verendũ est, ne aut suffocentur, aut corripiãtur syncope, nisi eos vel viriũ robur, vel plurimus sudor, vel largũ sanguinis profluuium à morte liberet. Nec verò existimes de plenitudine illa, quæ cõparatur ad uires, hunc à nobis sermonem fieri (quippe quæ nec sic obstruit vena⁊ ora, vt refrigerationẽ prohibeat, nec tunicas ea⁊ distẽdit, nec ruborẽ, nec tumorem inuehit) ve⁊ de ea quæ cõtineri à vasis

Sanguine detracto, in ardẽtissimis febribus, interpositisq; horis duabus, esse modice alendum ægrum, permittendumq; vt quiescat.

Sanguinis missio qñ sit celebranda vsque ad animi defectionem.

Synochi qñ oriantur.

Accessiões febriles vnde originẽ ducant.

Sanguis quibus detrahendus sit.

Plenitudo ꝯm vires

Plenitudo secundum vasa.

vltra nō valet: quæq; ob id ipsum solet pdicta sympto mata inducere. Siquidē copia hæc, dū bonitatem suam seruat, vt pariter augeri cū virium robore est nata, ita si qñ has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatē naturæ amittet: quare tunc fieri nequit vt non putrescat. Ergo festinare ad sanguinē detrahendū oportet: quo vasoꝝ natura, ex transpirando, ventilandoq;, naturalē temperiem seruās, humoribus, eo quo inter initia modo, dominetur: qñ si ad intemperiē versa laborabit, metuendū est ne hi putrescant. Excitatur aūt intēperies in ea, ex febris calore. Optimū itaq; est in huiuscemodi febribus statim non numero dieꝝ, sed vni virium robori attentū esse. Quo circa non solū sexto septimo'ue, sed ēt sequentibus diebus sanguis mittendus est. Quòd si aut alii medici, aut æger, aut propinqui ipsius, nō permittant vt seces venā, ad frigidā exhibendā accedes, sed diligenter ante discernens, q̄tum nocumentū ex ea cōtingere possit. Quippe intēpestiuè ímodiceq; exhibita, lentos & crassos humores attenuari, digeriq; prohibet. Imbecillas particulas corporis ꝯcutit. Nonnullis illico spirandi difficultatem, cōuulsionē, atq; tremorem conciliat. Tum verò, quibuscunq; in particula principe tumor aliqs è phlegmones, œdematos, aut scirrhi genere constitit, iis frigidam offerre nō licet. Sed neq; iis quib⁹ obstructio, putridus'ue humor non concoctus incommodat. At si per continentes febres cōcoctionis humorum notas videris, absq; impedimentis expositis, audacter ægris frigidā quātū appetant, dabis: præcipuè si tali potioni assueuerint. Porrò erysipelas veꝝ, cōsistens in aliquo uiscere, non aliter, q̄ frigidæ potu, sanabis. Sin verò mistum cū phlegmone sit, in hoc ꝯcoctionis expectādæ sunt notæ. Cæteꝝ minus tuta iis q pauxillū sanguinis, carnisq; obtinēt, frigidæ potio est. Celeriter nāq; ad solidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat, occurrens.

Sanguinem etse quouis die mittendū, etiā septimo, si id morbus atq; vires suadeant.

Frigidæ potu utendum, si æger non patiatur sibi secari uenam.

Frigidæ intempestiuus atq; īmodicus usus, quæ accersat mala.

Frigida qbus non offerenda et quibus audacter danda.

Erysipelas verum consistens in aliquo viscere, non aliter q̄ frigidæ potu sanatur.

Frigidæ potus cur macilētos exanguesque atq; ob id hecticos, lædat.

Qua ratiõe etiam hecticæ febres nec prorsus frigidã, nec multam aquam desyderant. At continentium febrium maxima remedia hæc duo sunt, detractio sanguinis, & potio frigida. Verùm illa nullo non tempore: modò vires sustineant: hæc, quum & in pulsu & vrinis, concoctionis euidentes cernuntur notæ: febris autem est maxima. Est etiam habenda ratio in missione sanguinis, tam eorum quæ præcesserunt, q̃ quæ consequentur ipsam. Nam si præcedat ciborum cruditas, tãto tempore differre venæ sectionem iubebis, quãtum satisfacere tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur. Sin sequetur necessariò vacuatio quæpiam (vt exempli gratia, muliebre profluuium)tantum illi relinquendum est, ex eo quod superfluum exist[...], quantum est per eam uacuandum. Sed nec negligenda interim natura eius qui venit vacuandus: sicuti neq; ætas, nec cœli status, sub quo & regio, & anni tempus comprehenditur. Sunt enim nonnulli ad extrahendos digerendosq; succos, natura propensi: nempe qui humidi & calidi existunt : quiq; raro sunt corporis textu. Adhæc, quibus os vētris aut amara bile redũdat, aut imbecillum est, aut supra modum sensile. Pueri certè propter ætatem perpetuò. Cœli verò status vbi calidus nimium & siccus est, corpus in ambientem rēsoluit. Atq; hi quidem scopi sunt, qui à sanguinis detractione dehortantur. Eam autem postulant, vnà cum affectu, cuius causa primùm requirebatur, habitus durus, densusq;, quiq; digeritur ægrè: tũ ambiens humidus, frigidusq;. Quũ autem in vniuersalibus methodus, in particularibus exercitatio cõsistat, fieri non potest, vt sine multiplici in ægris singulatim exercitatione, quod ex vsu fit, facias: nec sine vniuersalium cognitione, probè exercitatio procedat. Non licet siquidem vllius artis scientiam nãcisci, nisi & methodum quãdam habueris per vniuersalia theoremata: & in

Continentiũ feb. detractionem sanguinis atq; potionem frigidam, esse summa remedia: atq; illa quidem, quouis tẽpore, si uires tolerent: hac aũt, apparentibus cõctiõis signis vtendum esse.

Sanguinem detracturo quæ sint consyderando.

Sanguinis detractionẽ quæ prohibeant.

Sanguinis detractionẽ quæ postulent.

Methodus cõsistit in vniuersalibus.

Exercitatio in particularibus constat.

ta:& in particularibus te exemplis exerceas. Vt igitur reuertar ad methodum, equidem virtutis consyderationem ad curationem morborum sæpe maximè necessariam arbitror: sic, vt quæ circa ęgrum administrātur, omnia ferme eius vnius causa fiant: aliquando mediocriter necessarium: sic vt aliquid ex hac quoque, ad ea quæ facienda sunt, consilii petatur: non tamen præcipua faciendorum ratio huc omnis dirigatur. Possum rursus ostendere, virtutem adeò exiguū ad inueniēda remedia cōferre, vt pp exilitatem ēt lateat: aliàs verò ꝑtermitti, ac silētio ꝑteriri: quasi prorsus ex vtiliter cōsyderandis non sit: vt in diariis febribus, in quibus vires nullam prouidentiam requirunt: vtpote validæ. Verùm quod in virtute accidit, id in reliquis omnibus quæ aliquid faciendum indicant, vsu venit. Horum autem omnium aditum Hipocrates nobis ostendit, incultum tamē: quem methodo postea nos explanauimus: perinde vt Traianus, fecit, qui omnes Italiæ vias aspe ritate difficiles, refecit, instaurauitq́;. Vt verò accuratius de ipsis viribus differam, operæpretium est scire, tribus d nersi generis facultatibus siue animis vniuersum animal gubernari. Quarum sanè prima quæ stirpibus est communis, quāq́; vocāt naturalem, atq; etiam appetitricē, iecur pro fonte habet: per venasq́; illinc sparsas in vniuersum corpus, id alit. Secunda autem est, quæ non modò vt stirpibus, aut vita præditis, sed etiam vt animalibus anima, est īsita. Hæc in corde, fonte caloris insiti, residēs, ab ipso per arterias ab eodem ortas, in totū corpus dissemināt: diciturq́; tū vitalis facultas, tū irascibilis aīa. Tertia deniq; ē aīa ratiōatrix, quæ in cerebro domicilium habens, voluntariis actionibus præsidet: per neruosq́;, ceu per canales, toti corpori sensum & motum largitur. Has igitur facultates seruare, nihil planè est aliud, q̄ vitam seruare. Siquidē qualibet earū amissa, necessium est, reliquas simul peri-

Art's cuiusuis scienti ā acquisiturus opus est vt methodum quādam habeat ꝑ vniuersalia theoremata:& se, in particularib⁹ exēplis exerceat.

Vires in diariis febrib⁹ negligi, ꝗ existētes ualidę nullam prouidentiā requirant.

Hippocratis documenta inculta explanauit Galenus.

Traianus oēs Italiæ uias difficiles, instaurauit.

Animæ naturalis siue appetitorię sedes, est hepar.

Anima irascibilis collocatur in corde.

Anima rationalis consistit in cerebro.

Diatrion pepereō esse me dicamē cruditatibus uētriculi aptisimū

triculo cibus crudus consistat, aliquid diatrion pepereon propina, eius videlicet, quod in opere de tuenda sanitate laudauimus, ceu & simplicissimum, & aptissimum, iis qui cruditate laborant. Post deinde præcordia, omnemq; ventrē perfundens. Hoc verò, etiam si inferius descenderint quæ vitiosa sunt, facies, pluris minorisq; ratione id varians. Siquidem plus & temporis & perfusionis exigunt ad præparationem corū quæ deinceps sunt agenda, quibus in superioribus ventris corruptum nutrimentum adhuc manet. Sin motum id notabiliter ad inferiora sit, adiuuādum aut glāde subdita, aut leui per inferna infusione est. Vtiq; si morsus simul adsit, hunc mitigantibus nobis. Sin flatus, huic comprimētibus. Sin neutrum fuerit, ex melle, aqua, & paululo olei ipsum clysmum facientibus.

Intestinorum morsus lenietia.

Flatus discutiētia quæ sint.

Vbi verò morsus vehementior urget, Sabinum oleum, in quo aliquid seui anserini, vel gallinacei, vel caprilli liquatum sit, est vtilius. Quorum copia si desit, iniiciendum oleo parum ceræ est elotæ. Flatus verò sanandi sunt oleo in quo ruta, & semina quæ flatus discutiunt, incocta fuere: cuiusmodi sunt apii, cumini, marathri, sinonis, aliaq; id genus. Vacuata aluo, nutriendum protinus in cœteris quidem iis quos memorauimus similiter est: astringentibus tamen amotis. His igitur prima & secunda die obitis, si secunda die febris desiit, hominem lauari permittes. Ac vbi sequenti nocte citra offensam dormierit, sanum iam hominem prorsus existimabis. Si verò qui cruditati successit dies cum sequente nocte febrim attulerit, veluti in secundo die, ita tunc & accurandus, & nutriēdus homo est. Quòd si nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat, ne sic quidem est formidandū, sed hos quoq; postridie lauabis, nutriesq;, ac reliqua omnia in illis, vt ante definitum est, ad portionem exequeris. Acida autem cruditas non contingit in

Flatus discutiētia quæ sint.

biliosis temperamentis, nisi admodum rarò, idq; ex cibis qui promptè acescunt: nec accendere febrem diariam solet, æquè vt nec concoctionis tarditas: quandoquidem sicubi ob talem cruditatem febricitant, quibus amara bilis abundat in temperamento, obstructionis & humorum putredinis est suspitio. Adhæc, fumidus vapor ex tarditate concoctionis, aut cruditate, in qua ructus sentiuntur accidi, nunqqàm excitatur. Quippe frigidi halitus abs talibus succis ascendunt, hiq; omnino paucissimi: minimè autem vapores multi, humidiq;, ac fuliginosi: quum neq; in iis quæ sunt extra, aliter aut fumum edi, aut fuliginem videas, quàm fumum ex materiis semiustis: fuliginem ex immodicè assis, vstisq;. Est nanq; fuligo vapor terrestris. Fumus mistio quædam ex terrestri, aqueaq; substantia. Absoluta iam in iis naturis, quibus amara bilis redundat, diariarum febrium disputatione, ad aliud corporum temperamentum transeamus, in quo vt calidum frigido, sic sicco humidum præualet. Est enim hæc intemperies omnium maximè obnoxia putredinis morbis, propterea quòd per ipsam sanitatem ad putredinem proximè accedit: id quod tum ex sudoribus coniicere est, qui grauiter his olent: tum verò ex vrinis, deiectione, atq; adeò ipsa etiam expiratione. Etenim qualis est hircoꝝ, talis est harum naturarum temperies. Ideoq; prompta est ex qualibet occasione tum aliis morbis, tum verò febribus corripi. Siquidem quum eorum cutis est stipata, effugere febrem nõ possunt. Sed nec quum valentem cruditatem contraxerunt, aut perusti fuerũt, aut tale quippiã aliud perpessi. Iã verò à cruditatibus nidorosis obstructiõibusq;, naturæ calidæ & humidæ, q̃ siccæ, prõptius lædentur. Itaq; oẽs diariæ febres accenduntur prõptissimè in istiusmodi temperamentis, idq; ex qualibet earum causarũ, quas in biliosis natu-

Acidam cruditatẽ nõ contingere in temperatur̃is biliosis, nisi admodum raro: neq; accẽdere febrim diariã.

Fumidum halitum nõ excitari ab acida cruditate.

Fumus ex materiis semiustis nascitur.

Fuligo ex immodice vstis materiis gignitur.

Intemperiẽ calidam atq; humidã esse maxime obnoxiã morbis putredinis.

Naturę calidę & humidę, magis quàm calidæ & siccæ, famē & sitim perferunt.

ris retuli: curationemq; persimilem illis habent, ac in paucis omnino dissidentem. Nam quū hæ naturæ humidiores sint, magis q̃ illæ famem & sitim perferunt. Est igitur illis ex vsu balneum, quod cutim laxet, non autem quod corpus humectet. Quæcunq; verò de eiusmodi natura sunt dicta, eadem & de acquisito habitu dicta esse censendum. Quum autem octo intemperies existant in vniuersum, opportunissima ad febres est calida & sicca: ac nisi quis illam (vt dictum est) cibet, ocyssimè in ea diaria febris in acutam mutatur. Propinqua huic est, quaten⁹ ad febrem spectat, q̄uis sit ad alia deterior, intemperies calida & humida. Tertia ab his intemperies est, ea simplex intemperantia, in qua tantùm exuperat calidum. Huic proxima est simplex altera, in qua siccum humido prævalet. Ab hac deinceps media omnium est, scilicet quæ mediocritatem in vtraq; oppositione tuetur. Quatuor quæ reliquæ sunt intemperies, neq; facilè febribus, occasione iam dictarum causarum, patent: neq; diaria tentatæ, si inediam tolerent, in plurium dierum febres trāseunt: immo aliquæ saltē eaꝝ, vbi citra corruptelā contraxerūt redundantiam humoꝝ, vtilitatē ex inedia sentiunt, ac potissimum quæ frigida est, & humida. Ab hac quæ humida est: Tertio loco quæ frigida: Quarto, quæ simul frigida & sicca. In eiusmodi ergo omnibus temperaturis, temperamenti quidem ratione, victus ratio varianda est. Nam ex eo quòd eadem febri febricitant, non diuersam, sed omnino eandem, sortientur indicationem. Siquidem quod secundum naturam est, semper similia postulat. Quod aūt præter naturā, contraria. Quum nimirum quod se naturaliter habet, custodire: quod præter naturam est, tollere expediat. Porrò febris omnis præter naturam est: ideoq; victus rationem frigidam & humidam exigit. Temperamenta verò ipsa, aliàs similia, aliàs contraria postulant.

Intēperies calida & sicca ē ad excipiendas febres opportunissima.

Intemperātiarum omniū, q̄ nām sint magis obnoxiæ febribus.

Intēperies frigida & humida, qū ab inedia iuuetur.

Naturalē seruātia ordinem semper similia postulāt: vt cōtraria, quæ a naturę ordine aberrant.

Febris requirit victus rōnē frigidam atq; humidam.

Quæ enim vitio carent, similia perpetuò: quippe quæ seruare expedit. Quæ vitium habēt, aliàs similia, alias contraria. Similia quidem, tum in aliis de quibus mox dicemus: tum in vlceribus omnibus. Cōtraria autem in eo victu qui per sanitatem adhibetur, dum corrigere eorum intemperantiam est animus: necnō vbi eiusmodi vitiosæ naturæ à longo tempore, contraria victus rationi assueuerunt: gaudent enim naturæ consuetis semper. Duplex itaq; nobis in iis qui sani sunt finis proponitur. Nempe vel corpus sanum in pristina eius temperie tueri: vel hanc meliorem efficere. In ea tamē natura quæ haud dubiè in medio temperamento consistit, ab ipsa febri contrariorum indicatione accepta, eatenus humidum frigidumq; adhibebimus victum, quatenus siccius calidiusq; q̃ antea iam redditum corpus apparet. Humidus igitur victus (vt testatur etiam Hippocrates) febrientibus omnibus conuenit: maximè verò pueris, & aliis qui sic cibari assueuerunt. Etenim febrientibus, quatenus febriunt, ex ipsa contrariorum indicatione humidus victus conducit: pueris ex similium. Nam quum ætas ex iis sit, quæ natura nobis insunt, similem sibi victum postulat. Quæ verò à consuetudine indicatio sumitur, sic sumpta est, sicuti & quæ ab ætate. Quippe seruare quoq; hāc iubet Hippocrates, perinde ac proprium ætatis temperamētū. Sed à regione etiam & anni tempore interdum indicationes sumuntur. Cæteꝝ à consuetudine quidē, semp est indicatio similiū, quoad scilicet ægrotāt homines. At ab ætate, natura, regione, anni tēpore, & statu cœli, vbi temperata hæc sunt, similium semper præsidiorum est indicatio: siue valeant homines, siue etiam ægrotent. Contra ab intemperatis anni tempore, statu cœli, & regione, contrariorum est indicatio. Verùm ab ætate & natura, non absolutè, sed cum consuetudine. Porrò nihil in contrariis indicationibus tam con-

Temperamēta inculpata similia postulāt.

Tēperamēta vitiosa, qñ requirānt similia & quando contraria.

Naturæ gaudēt semper cōsuetis.

Humidus victus febrientibus omnibus, cōuenit: maxime vero pueris.

Consuetudinē esse seruādam non secus ac ꝓprium temperamentum.

Indicatio ab ætate, natura, regione, anni tpe, & statu cœli, quando similium, & qñ dissimiliū habeatur.

Indicat ioĩbus oppositis occurrẽtibus, expendendam esse magnitudinem eorũ quæ ad indicationẽ conferunt.

uenit expendi, q̃ magnitudinem eorum quæ ad indicatione conferunt: quæ quidẽ duplex existit: altera, quæ ex * eoꝝ dignitatibus spectatur: altera quæ ex ipsorũ propriis substantiis. Quas sanè ex collatione cum mediocri, & quod secundum naturam est, esse accipiẽdas liquet. Omnibus igitur conspirantibus in vnum indicationibus, vnam prorsus victus rationem constituemus. Dissidentibus verò inter se, quæ valẽtiores & plures fuerint, eas præferemus, ita vt vict⁹ species, quam hæ præscribent, anteponamus: minimè tamen negligamus contrariam. Porrò quæ à febri sumitur indicatio, ea reliquis, quando omnes contrarium esse faciendum dictant, numero quidem inferior est: magnitudine tamen quæ ex dignitate spectatur, vtique superior existit: potissimum si longè à natura recessit. Quippe duplex tunc ei magnitudo accedit: & quæ ex febris genere prouenit, quæ omnibus est cõmunis: & quæ propria, suaq; ipsius existit. Sin verò parua sit febris, fas ẽ reliquas omnes coniunctas indicationes vnà cum ipsa conferri. Ac si quidẽ pares videantur, media victus rõ eligenda est. Sin altera indicatio exuperet, tantum recessisse à temperato & medio victu par est, quãtum ea quæ pollent, sua contraria superant. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his capiũtur generibus, raroq; à laborãtis virium modo. At febrium, quæ pluribus diebus affligunt, indicationes, tum virium respectum necessariò adhibent: tum causarum quæ ipsas excitant: exceptis tamen hecticis, vtpote quas nulla accẽdit causa: quemadmodum neq; corpus id, quod iam habitu calorem ignis in se recepit: siue id lapis sit, siue lignum. Illud nanq; commune cum diariis habent, q; videlicet non amplius fiant: differunt autem in eo, q; diariæ in leui affectu calorem habent: hecticæ in habitu qui ægrè soluatur.

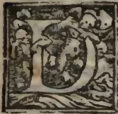
Indicatiõem a febri sumptã reliquis superiorẽ existere.

Indicationes tum diariarũ febrium, tũ earum quæ pluribus diebus affligunt, ex quibus capiantur generibus.

Hecticas febres nulla accedit causa.

Hecticæ cum diariis in quo conueniant, & in quo discrepent.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. IX.

DIARIARUM igitur curationem præcedenti libro exposuimus. Quarum sanè febriũ vnica accesſio eſt, vnico plurimum die, ex ipſarum ſaltem natura, circũſcripta. Cæterum niſi qs eas cõmodè tractet in reliqua duo genera febrium, nempe in putridas & hecticas, tranſeũt. Putridas enim appello, quæ ex humorum putredine: hecticas verò, ex imodica ſolidarum partium naſcuntur calfactiõe. At verò in illo trãſitu à diariis in reliqua illa duo febrium genera, alterum quoddã febriũ genus mediũ licet imaginari, qd neutri extremitatũ ſit idẽ. Cæterùm mediũ id, quũ inciderit, nec noſſe ii poſſunt, nec reprimere, qui extremitatũ, quarum exiſtit medium, ſpeciem ignorãt. Ergo ex aduſtione, cruditate, laſſitudine, vigilia, pturbatione animi, vel bubone, ab euidẽti cauſa aliqua oborto, nunq̃ ad tertiũ vſq; diẽ progredieť febris accesſio, niſi qd delictũ circa laborantẽ fuerit. At qbus ſtipatio febris occaſio eſt, iis ẽt ultra hos porrigi acceſſio põt. Etenim ſtipatio fit, vel obſtructis exilib⁹ meatibus pp glutinoſos, vel craſſos, uel copiſos ſuccos: aut ɔniuẽtib⁹, ob ea quæ corp⁹ ſiccarũt, vel deniq; iprobè cõdẽſatis, ob occurſum cauſarum refrigerãtiũ. Quas igiť febres uel conniuentia meatuũ, uel recens corporum denſatio excitant, hæ & poſt primam accesſionẽ deſiſtũt, ſi quis rectè ipſas tractet: & uerè diariæ tum ſunt, tũ dicũtur. At quæ ex obſtructione creanť, ſi hæc qdẽ puſilla ſit, ſolui quoq; ipſæ ſiľr ut aliæ diariæ põt: ſi quis eas legitimè ſanet. Sin autem adeò vehemẽter ſint humo

Diariarum accesſio eſt vnica vnico circũſcripta die.

Diarias tranſire in putridas hecticasq;, niſi recte tractenť.

Putridæ febres quæ.

Hecticæ feb. quæ.

Stipatio quotuplicit fiat.

Diariæ febres q nam & ſint, & dicantur.

riis ſortita, abſq; humorum putredine in plureis, dies extenditur. Altera verò contingit, vbi in omnibus vaſis, ac potiſsimum maximis, æquabiliter ſucci putreſcunt. Quarum ſanè febrium in gracili & frigido corpore neutra ſolet cõſiſtere: ſed plurimum in iis qui ſanguine abundant, & corpulentis: qñ nec obſtructio citra putredinem excitare febrim valet, niſi id quòd trãſpirat, & copioſum, & calidum ſit: nec humorum putredo in omneis, quæ inter inguina & alas ĩterſunt venas, æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu poteſt. Debent enim quæ putreſcunt, tum calida & humida eſſe, tum difficilem habere trãſpirationem. Eoq; fit vt neq; in frigida ætate, neq; in frigido corporis tẽperamento, continens excitetur febris: quemadmodum neq; in gracilibus, uel qui raro ſint corporis habitu, ſed prorſus in temperamentis, corporibus, atq; naturis contrariis. Proinde fit, vt qui ita febricitant, iis & pulſus maximus ſit, & æqualis, & vehemẽs: arteriæq; conſiſtẽtia inter molle & durum mediocris. At celeritas atq; frequentia pulſus, pro ipſius magnitudine febris. Hæc itaq; ſunt ambarum febrium communia. Alteri tamẽ priuatim inſunt notæ putredinis: non modò in lotio, ſed in pulſu etiam, calorisq; qualitate iniucunda. Quarum ſanè febrium dignotionem & curationem ipſi tum ratione, tum experientia didicimus, qui ſtatim ab adoleſcentia philoſophiæ ſtudio capti, primũ nos ad eam contulimus: mox patris euidenti inſomnio moniti, ad medicinæ ſtudium excolendum acceſsimus. Eſt porrò continentium febrium p̃ſidium maximum, ſi modò vires valentes ſint, ſanguinis diminutio, vel vſq; ad deliquium animi. Primùm nanq; in contrarium ſtatum agitur corpus, celerrimè ex animi defectu refrigeratum. Hoc verò nihil iuueniri poſsit neq; ipſis ægris, nec naturæ quæ animantes gubernat, iucũdius, vtilius'ue. Poſtmodum in corpo-

Putredini quę requirantur.

Continens febris in quibus non poſsit gigni corporibus.

Galenus pr̃is ĩſomnio admonitus Medicinæ nauauit operam.

Continentium febrium præſidiũ maximum eſt miſsio ſanguinis, vel ad animi vſq; deliquium.

vltra nō valet: quæq; ob id ipſum ſolet p̄dicta ſymptomata inducere. Siquidē copia hæc, dū bonitatem ſuam ſeruat, vt pariter augeri cū virium robore eſt nata, ita ſi qñ has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatē naturæ amittet: quare tunc fieri nequit vt non putreſcat. Ergo feſtinare ad ſanguinē detrahendū oportet: quo vaſoꝝ natura, ex tranſpirando, ventilandoq;, naturalē temperiem ſeruās, humoribus, eo quo inter initia modo, dominetur: qñ ſi ad intemperiē verſa laborabit, metuendū eſt ne hi putreſcant. Excitatur aūt intēperies in ea, ex febris calore. Optimū itaq; eſt in huiuſcemodi febribus ſtatim non numero dieꝝ, ſed vni virium robori attentū eſſe. Quo circa non ſolū ſexto ſeptimo'ue, ſed ēt ſequentibus diebus ſanguis mittendus eſt. Quòd ſi aut alii medici, aut æger, aut propinqui ipſius, nō permittant vt ſeces venā, ad frigidā exhibendā accedes, ſed diligenter ante diſcernens, q̄tum nocumentū ex ea cōtingere poſſit. Quippe intēpeſtiuè ímo diceq. exhibita, lentos & craſſos humores attenuari, digeriq; prohibet. Imbecillas particulas corporis ꝯcutit. Nonnullis illico ſpirandi difficultatem, cōuulſionē, atq; tremorem conciliat. Tum verò, quibuſcunq; in particula principe tumor aliqs ē phlegmones, œdematos, aut ſcirrhi genere conſtitit, iis frigidam offerre nō licet. Sed neq; iis quib⁹ obſtructio, putridus'ue humor non concoctus incommodat. At ſi per continentes febres cōcoctionis humorum notas videris, abſq; impedimentis expoſitis, audacter ægris frigidā quātū appetant, dabis: præcipuè ſi tali potioni aſſueuerint. Porrò eryſipelas veꝝ, cōſiſtens in aliquo uiſcere, non aliter, q̄ frigidæ potu, ſanabis. Sin verò miſtum cū phlegmone ſit, in hoc ꝯcoctionis expectādæ ſunt notæ. Cæteꝝ minus tuta iis q pauxillū ſanguinis, carniſq; obtinēt, frigidæ potio eſt. Celeriter nāq; ad ſolidas animalis peruenit partes, nulli quod eius vim frangat, occurrens.

Sanguinem eſſe quouis die mittendū, etiā ſeptimo, ſi id morbus atq; vires ſuadeant.

Frigidæ potu utendum, ſi æger non patiatur ſibi ſecari uenam.

Frigidæ intempeſtiuus atq; īmodicus uſus, quæ accerſat mala.

Frigida qbus non offerenda et quibus audacter danda.

Eryſipelas verum conſiſtens in aliquo viſcere, non aliter q̄ frigidæ potu ſanatur.

ta:& in particularibus te exemplis exerceas. Vt igitur reuertar ad methodum, equidem virtutis consyderationem ad curationem morborum sæpe maximè necessariam arbitror: sic, vt quæ circa ęgrum administrantur, omnia ferme eius vnius causa fiant: aliquando mediocriter necessarium: sic vt aliquid ex hac quoque, ad ea quæ facienda sunt, consilii petatur: non tamen præcipua faciendorum ratio huc omnis dirigatur. Possum rursus ostendere, virtutem adeò exiguũ ad inueniẽda remedia cõferre, vt ꝑꝑ exilitatem ẽt lateat: aliàs verò ꝑtermitti, ac silẽtio ꝑteriri: quasi prorsus ex vtiliter cõsyderandis non sit: vt in diariis febribus, in quibus vires nullam prouidentiam requirunt: vtpote validæ. Verùm quod in virtute accidit, id in reliquis omnibus quæ aliquid faciendum indicant, vsu venit. Horum autem omnium aditum Hipocrates nobis ostendit, incultum tamẽ: quem methodo postea nos explanauimus: perinde vt Traianus, fecit, qui omnes Italiæ vias aspeṙitate difficiles, refecit, instaurauitq́;. Vt verò accuratius de ipsis viribus disseram, operæpretium est scire, tribus diuersi generis facultatibus siue animis vniuersum animal gubernari. Quarum sanè prima quæ stirpibus est communis, quãq́; vocãt naturalem, atq; etiam appetitricẽ, iecur pro fonte habet: per venasq́; illinc sparsas in vniuersum corpus, id alit. Secunda autem est, quæ non modò vt stirpibus, aut vita præditis, sed etiam vt animalibus anima, est isita. Hæc in corde, fonte caloris insiti, resides, ab ipso per arterias ab eodem ortas, in totũ corpus disseminat: diciturq́; tũ vitalis facultas, tũ irascibilis aĩa. Tertia deniq; ẽ aĩa ratiõatrix, quæ in cerebro domicilium habens, voluntariis actionibus præsidet: per neruosq́;, ceu per canales, toti corpori sensum & motum largitur. Has igitur facultates seruare, nihil planè est aliud, q̃ vitam seruare. Siquidẽ qualibet earũ amissa, necessum est, reliquas simul peri-

Art's cuiusuis scienti ã acquisiturus opus est vt methodum quãdam habeat ꝑ vniuersalia theoremata:& se, in particularib⁹ exẽplis exerceat.

Vires in diariis febrib⁹ negligi, ꝙ existẽtes ualidę nullam prouidentiã requirant.

Hippocratis documenta inculta explanauit Galenus.

Traianus oẽs Italiæ uias difficiles, instaurauit.

Animæ naturalis siue appetitoriæ sedes, est hepar.

Anima irascibilis collocatur in corde.

Anima rationalis consistit in cerebro.

re. Ac proindę in opere de sanitate tuenda huc omne consilium direximus. In hoc verò, primum propositũ est, morbi sublatio. Nam cuiusmodi in illo est sanitatis tuitio, eiusmodi in hoc est morbi sublatio. Quorum vtrique communis est ipsa vitæ custodia. Hoc tamẽ interest, quòd quæ secundæ valetudinis tuendæ gratia gerũtur, eadem statim vitam tuentur: quæ verò affectiões præter naturam in morbis discutiunt, ea non omnino vitam custodiant. Quippe aliqua eiusmodi prædita sunt facultate, vt si immoderatè aut intempestiuè vtare, vitam adimant: quod solent vacuationes immodicæ. Ergo quum virtus tantopere necessaria sit, eam autem lædãt oĩa vacuantia remedia, si quis ipsis parũ moderatè vtatur: vtique aduersæ inter se faciendorum indicationes in talibus corporibus sunt, in quibus affectus, quo expugnetur, notabilem vacuationem desyderat: virtus autem hanc ferre non valet. Cæterùm quemadmodum nihil quod sanitatem tuetur in ualentibus vires corrumpit: sic in ægrotis aliquando virtus succedit iis, quæ veluti in perniciem eius administrantur: vt si euacuemus in plenitudine quæ est supra vires: aliquando ab ipsis dissoluitur. Etenim in synochis febribus: ex meatuum stipatione ortis, quoniam valida plerunque virtus est, citra periculum vacuatio adhibetur. In aliis verò quæ ex corruptela humorum gignuntur, existit maximè periculosa. Siquidem quod corruptum est, alienum à natura quum sit, id se auferendum dictat, uel vena incisa, vel purgatione. Horum autem præsidiorum neutrum feret imbecilla facultas, si quando cum corruptela coiuerit. Oportet igitur, vbi indicationes ita sibi aduersantur, paulatim quod vitiosum est, vacuare: paulatimq́; quod salubre est, in eius locum reponere: quam curationem vitiosi succi Medici epicrasin nominant. Quum igitur sectio venæ, sanguinis sit vacuatio: sanguis autem ipse utilis

Curatiua pars artis & ea quę sanitatem tuetur, qua in re conueniant, & differant.

Vacuantia remedia omnia virtutem exoluunt.

Epicrasis quid.

possessio naturæ existat:sic vtiq; oportet venæ sectionem fieri,vt quod inutile ex sanguine ipsi naturæ est, emittatur.Fit porrò sanguis bifariam naturæ inutilis: vel quum propriam qualitatem ad vnguem non seruat:nec amplius nutrire,sicut pri9, potest:vel dum ita multitudine creuit,vt premat vires,aut distendat vasa,vel rumpat ea,vel obstruat.Atq; in his quidem missio sanguinis vtilis est, ceu vacuantium præsidiorum vnum:in aliis autem, ceu quod humorum vehementiorem impetum ad partem diuersam reuocet, vel ad lateta deriuet.Postulat autem semper valentes vires, quæ modo vacuationis eius respondeant. Quoties igitur virtuti notabilis ex vacuātibus auxilis noxa incidet, toties ipsa vtile aliquid indicabit:æquè vtiq;,vt quum manifestè iuuabitur. Vbi verò ex iis quæ affectum submouent, nec commodum illi accedit vllum,neq; incommodum,ibi veluti inutilis prætermittitur. Porrò quicquid aliquam præstat indicationem, si natura id simplex sit, etiam quod indicatur, vtiq; simplex erit. At si illud compositum sit, & hoc erit quoq; compositum. At sanè quædam custodiam sui: quædam amotionem indicant. Virtus itaq; semper vnam rem indicabit:vtiq; sui custodiam.Custodietur autem, primò quidem,si quod ex substantia ipsius uel inanitum, vel alteratum est, correxerimus. Secundò verò, si quæ ipsius substantiam vacuare, alterareq; possunt, prohibuerimus. Aestimari autem debebit interim,quod magnitudine, dignitate'ue antecellit. Maxima igitur dignitas, virium ipsarum est: quando viuere ipsum nobis ex harum custodia constat: vtpote quum vitam, aut ipsas esse uires,aut earum actiones, necesse sit. Virtus ergo omninm prima custodienda hominibus est. A' virium indicatione proxima existit, quæ ab affectibus, quos curare conamur, subministratur: postea deinceps reli-

Sanguis probus est possessio naturæ.

Sanguis dupliciter inutilis redditur.

Sanguinis missio interdum est utilis vt præsidium uacuans: interdū vt reuellēs, aut deriuans.

Vires quando præbeant indicationes utiles:& quando minime.

Virtus semper custodiam sui indicat.

Virtus quot modis seruandà sit.

Indicantiū dignitates esse æstimandas.

Vitā esse aut uires ipsas aut ipsarū actiōes.

quæ. Quicquid igitur indicationi, quam vires præbét, aduerſatur, id ſecundi eſt loci. Quæ verò cum iis quæ conducunt viribus, in idem competunt, hæc vtrunq; calculũ referunt: & eoꝝ quæ primæ ſunt notæ, & eorũ quæ ſecundæ. Quare citra controuerſiã faciẽda. Quæ verò aduerſantur, aliquando adminiſtranda prorſus non ſunt: aliquando paulatim. Prima igitur indicatio omnium eſt, quæ à virtute ſumitur: non tamẽ ſic prima, vt curationem nos doceat: quum ex numero curatricium indicationum nõ ſit, ſed vitalium. Nã neq; vt valeamus, neq; ut à morbis liberemur ab ea quicq̃ primum deſumimus, ſed ut uiuamus: q̃uis ex accidenti interdum virtutis roboratio ad affect⁹ curationem conducat. At uerò medicatrices indicationes à morbo ipſo ſumuntnr, & à temperie corporis, & ab ambiente nos aere: qui cauſæ ſine qua non, rationem obtinet: quum ſine ipſo nec tolli morbus, nec teneri ſanitas poſſit. In omni itaq; curatione agendnrum indicationes in his tribus ad ſummũ conſiſtunt. Reliquæ autem omnes ab his in partes diductis, oriuntur. Cæterùm affectus ipſe haudquaq̃ in cauſas diduci eſt aptus, quemadmodum temperies atq; ambiens aer: ſed tantummodo in differentias. Nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus: aut in inſtrumentariis. Ac in ſimilaribus quidem, vel ſimplex eſt intemperies, vel compoſita. In inſtrumentariis, circa ſimplicium partium uel poſituram, uel formam, vel numerum, uel magnitudinẽ, tum quæ horum ſigillatim traditæ ſunt differentiæ, conſiſtit. Porrò affectuum qui ſimplices partes occupant, vnus eſt intemperies calida. Quæ ſi in totum corpus diffuſa ſit, appellatur febris. Ideoq́; omnis febris, qua febris ẽ, humectatio refrigeratioq́; remedia ſunt. Ac ſi ſola quidem ſit febris, ad refrigerandum humectandumq́;, ueluti ad finem, dirigetur omne medentis conſilium. Quare, materia inuẽta, opportunum tem-

Indicatio omniũ prima ẽ q̃ à virtute ſumitur, non ſic tñ vt curationem nos doceat.

Indicationes medicatrices vnde ſumãtur.

Morbi differentiæ.

Febris quid.

Febris remedia humectatio, refrigeratioq; exiſtit.

pus ex quatuor febris temporibus sumes: quãtitatem uerò, ex conferendo cum naturali habitu morbum. Quippe, quantum is recessit à naturali habitu, tantum opus est ægrum refrigeres & humectes. Ambiens autem aer (cuius fugere cõmercium non licet) si contrariam morbo temperiem habeat, è præsidiorum numero est unum: sin similem, vna est morbificarum causarum. Iccirco tunc inhibenda eius noxa est, scilicet reliquorum auxiliorum humiditate ac frigore intensis, adauctisq́;. Ipse autem arte reddẽdus est talis, qualis ad profligãdam febrim, aut aliam q̃piam dispositionem, desyderat. Si igit morbus siccus & calid⁹ sit, humidiores frigidioresq́; domos & eligemus, & p̃parabimus. Sicuti è diuerso, si frigidus, humidusq́;, eas quæ calfaciant & siccent. Sunt itaq; deligẽdæ quæ ex seipsis eius modi sint. Alioqui industria nostra p̃parabimus ipsas, per æstatem quidem eas subterraneas molientes, & ad Septentrionem conuersas: ac pauimenta ipsarum assidue humore aspergẽtes: tum vt ex euripo aliq̃ aura expiret, machinantes: flores præterea & germina, quæ frigidæ humidæq́; sint facultatis, per aream disseminãtes: per hyemem verò, cõtraria horum facientes: præsertim vbi morbus suadet: vbi non suadet: excessus tãtùm vtriusq; temporis remittentes. Poterunt rursus tres illæ indicationes prædictæ ad duas tantùm reduci: nempe ad morbum & sanitatem. Neq; enim aliud ipsa sanatio est, q̃ morbi in sanitatem translatio. Qui affectus contrarii quum sint, necesse est per cõtraria fiat eorum alterius in alterum trãsmutatio. Atq; ita rursus vna erit sola curationum indicatio generalissima, videlicet contrarietas. Cæterùm ad accuratam contrariorum administrationem, necessum est curandorum corporum prius & naturas & temperamenta cognoscere: quæ quidem tum ex iis quæ in libris temperamẽtorum tradita sunt, noscuntur: tum ex ætate, & tota

Aeris cõmercium nos fugere haudquaq; posse.

Febrientibus quales ædes eligere, præparareq; debeamus.

Sanatio quid.

Indicatio curationis generalissima, est unica, uidelicet cõtrarietas.

Contrariorum exhibitioni, quarum rerum desyderetur cognitio.

anteacta vita, quæ nimirum in victus & exercitii ratione consistit, præterea, in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc cœli statu, conuersatione. Ex ipso autem temperamento inuento, administrandorum indicatio suppeditabitur. Sed neq; paruũ quid, negligẽdum'ue, ad remediorum inuentionẽ consuetudo adfert: veluti nec ad sanitatem tuendam: quum singulorum corporum etiam naturam ostẽdat. Nos siquidem uia ratione q; ab ea procedentes, inuenimus ipsarum partium affectum: dein ex illo rursus peruenimus ad faciendorum indicationem. Consuetudo itaq; curationis rationem indicat, per corporis naturam intercedentem, quemadmodum ætas: quæ & ipsa temperamẽti interuentu, præstat indicationem. Aduertere autem oportet, corpora frigida & sicca, quæq; ex terrestri natura constant (cuiusmodi sunt mineralia) q̃ ægerrimè solui. At quæ calida & humida sunt, eorum substãtiam celerrimè dissipari in ambientem. Quæ verò in medio horum, ex diametro pugnantium, consistunt, ea corpora quo magis ad hæc, vel ad illa accesserint, eo vel aptiora vt dissipentur erunt, uel contumacia magis. In summa, citra calorem non potest in halitum digeri corpus vllum, quàndiu substantia eius coacta densataq; manserit. Puerorum autem substantia, facillimè omnium digeritur, dissipaturq;, propterea quòd est vt humidissima omnium, sic nulla frigidior. Quo minus vacuantis præsidii eget: quum ex se ipsa naturaliter abundè vacuetur. Fit autem profectò & propter calidam siccamq; regionem, & tempus æstiuum, & statum cœli impensè siccum & calidum, notabilis per cutim vacuatio. Itaq; hac de causa, qui sanguinis detractionẽ desyderãt, iis aut prorsus nõ secabimus uenam, aut parum detrahemus. Eruntq; in hac detractiõe quoq; spectãda, natura ab initio, cõsuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, cœli status, necnon is, quẽ cura

Consuetudinẽ ad inuentionẽ remediorũ, & ad sanitatem tuenda multum posse.

Consuetudo quõ curationis rõnẽ indicet.

Corpora dissipatu facilia & difficilia quæ sint.

Puerorũ substãtia cur omniũ facillime digeratur.

Puerilis substãtia cur minus cæteris egeat præsidio vacuante.

Sanguinis detractionem prohibentia.

nius, affectus: aliaq; ratione, ante hunc, laborantis facultas. Quum vero affectus sint numerosi, cuiq; ipsorum sua est curationis per cõtraria indicatio. Quo circa, octo intemperamenta quum sint, octo erunt etiam morborum, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, particulares indicationes. Vltraq; has, una eius affectus, qui instrumentalium communis est, diciturq; continui diuortium: cuius sane est indicatio curationis, vnitio. Est igitur vnum morbi genus, quod similares & simplices animalis vexat particulas: quam intemperiem vocant. Huius aliquæ differentiæ oriuntur vbi corpora, nudis qualitatibus alterantur: aliquæ vbi accedente etiam humorum affluxu. Qua sane dispositione utraq;, vel afficitur vna pars corporis, vel plureis, vel vniuersum corpus.

Sanguinem detracturo quæ sint consyderãda.

Intẽperies simplicium partiũ esse octo, totidẽque illarum particulares indicatiões.

Solutionis cõtinui indicatio est vnitio.

Intemperiei differentiæ.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. X.

RGO in diariis febribus simplex quædam est in corpore præter naturam affectus: vtpote causis quæ primum eas excitarunt, iam ademptis. In quibus vero causa quæ eas accendit adhuc manet, in iis neq; affectus simplex, neq; sanatio est. Siquidem quod febris iam receptum in corpore est, id ex propria ipsius curandi indicatione discutere oportet: quod adhuc est futurũ, id propulsare, ac ne fiat, vitare. Vetabit aũt, si quæ id excitat causa prorsus summota sit. Itaq; in diariis faciẽdorũ indicationẽ maximè ex ipsa febre capiemus. In reliqs vero, quæ accensionis suæ causam intus habent, prima

Diariarũ affectus simplex.

Indicatio ipsa quando a febre, & qñ a febrili causa sumenda sit.

Putredinẽ esse causam febriũ quæ plures infestant dies: ac proinde prius tollendam eũ.

indicatio ab ipsa sumetur causa. Quare si febrium, quę multos dies continuant, rectè ostẽdimus putredinem esse causam: hæc nimirũ sanãda est prima. Sed nec interim extinguendæ febris, quæ per eam iam accensa est, ratio non habenda. Ac si quidem in idem consentiant, & quæ febrem extinguunt, & quæ oppugnant causam, in quod vtraq; conspirant, quum vnum sit, sine cunctatione est agendum. Sin febris, quæ iam accẽsa sit, sanatio, causam quæ hanc excitauit, est auctura: aut quæ causam submouent, febrem exasperabunt, diligens habenda consyderatio est de remediorum specie. Etenim si intolerabilis ægro sit magnitudo febris, committendum non est, vt per ea quibus causam adimimus, febrẽ augeamus. Sin ita mediocris sit febris, vt quo tempore contra causam tantũ pugnas, obruendæ interim vires ægrotantis non sit, vtiq; contemnẽdus is curationis modus non est. Non contemnendus autem nec ille est, qui contra id, cuius maius momentum est, instare iubet: nec tamen alterius omnino negligentem esse. Quum autem in examinãdis iis, ad hominis salutem non parum momẽti facultas habere videatur, tria nimirum erunt, quæ in propositis iam ob putredinem febribus, agendorum indicationem nobis prima largiant. Febris videlicet. Eius effectrix causa. Præterea naturalis facultas. Cæterùm priora duo submouenda sunt: tertium est custodiẽdum. Erit itaq; rursus & hic necesse, vt tum febrem, tum ei⁹ causam, cum facultate ipsa conferas. Mox si eadem ambo remedia requirant, ea promptẽ exequaris. Sin indicationes pugnabunt, vnam præferas, vel quæ à viribus sumitur, vel quæ à causa, vel quæ à febre: sic vt quæ cæteris sit valentior, hanc magis sequaris: nec tamen cæteras negligas. Nunc verò ad particularium præsidiorum differentias nos conuertamus: repetita tamen mentione diariarum: quum & ipsæ, inscitia medicorũ,

Indicationes agendorum in putridis febribus sumi a febre ipsa, & ab effectrice illius causa, & a facultate.

in plurium dierum febres aliquando degenerent: idq́; vel earum effectrice causa abeunte: vel etiānum persistente. Porrò abiit effectrix causa, quoties ab ira, dolore, vigilia, cura, æstiuo sole, fatigatione, & bubone qui iam desiuit, citra stipationem febris est excitata. Manet, quoties vel ab externa causa, vel ab ipsa febre, stipatio aliqua est orta. Nam & frigiditas, & astringentiū vsus, per mediam stipationem, semper febrē excitant. Vstio præterea nonnunq̄ constipat corporis habitum. Iam ipsum febris principium, vbi cum horrore inuasit, stipationem subinde fecit. Quinetiam glutinosi, & crassi, aut etiam copiosi succi, vbi mediocriter obstruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt. Dicuntur autem id gen⁹ febres omnes diariæ, quia solui vno die sunt aptæ: computata cum hoc vnà & nocte. Cæterùm non est idem diariarum omnium affectus. Sed ab aliquibus inseparabilis stipatio est: ab aliquibus minimè inseparabilis: sed vel vt plerunq; simul adest: vel ambigua sorte: vel raro. Inseparabilis stipatio est iis, qui ex aluminosa aqua, vel chalcāthode, vel tali quapiam alia, aut ex frigore, aut leui obstructione febricitarunt. Plurimum verò iis adest, qui ex vstione febricitant. Ambigua sorte, iis, qui ex fatigatione. Quicunq; verò, ex ira vel tristitia, vel vigiliis, vel pertinaci studio, vel cruditate, vel bubone febricitant, iis rarò adiuncta stipatio est. Atq; harum omnium febrium nulla (quod vtiq; ex ipsa fit) ad secundam vsq; accessionem perdurat, sed intra quatuor & viginti horas oīno desinit: idq́; cum sudore, vel madore, vel transpiratu quodam halituoso. Aut si quando earum aliquæ (q̄d tamen rarius contingit) longius trahunt, duæ iis accedunt causæ, quæ ipsas solui vetant. Earum vna frigus est, quod vel ex ambiēte aere, vel ex vnctione quapiā extrinsecus admota proueniat. Altera egregia illa diatritos est, si qui videlicet hanc transire, medicorum in

Diarias febres dum imperite tractantur, diuturniores fieri.

Diariarū causæ q̄n recedāt, & q̄n persistāt in corpore.

Stipationem quæ faciant.

Diariæ febres cur sic dicant.

Diariarum affectus multiplex.

Ephemeræ febres cum quibus excretiōibus desinant.

Diarias produci vnde accidat.

Diatritos.

Diariarū multiplex differētia.

ſcitia coguntur. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febriū differentiæ particulares. Vna, quando iam prorſus receſsit ipſarū effectrix cauſa: ueluti vſtio. Altera, quādo hæc etiam adeſt: ſicuti ſtipatio. Cuius duæ ſunt differentiæ: nempe exiguorum meatuum & denſitas, & obſtructio. Sanè dēſitudo ipſa, aliàs ex ſiccitate prouenit: aliàs ex frigore, eoq́; uel ſimplici, uel cum aſtrictoria ui. Iam uerò obſtructionum ipſarum, alia eſt, quæ ex abundātia: alia quæ ex qualitate ſuccorum, ſcilicet qui aut lēti, aut craſsi ſint, incidit. Præferetur aūt inter remedia, in ea quam copia facit, ſanguinis misſio: ī ea, quæ ex humorum qualitate conſiſtit, attenuantium vſus. Conſilium verò ſumptum à uiribus, vt in diariis ſanè eſt exiguum, ita in iis qui pluribus diebus urgent, ſatis magni eſt momenti, eoq́; maioris, quo hæ ſunt longiores. Enim uerò, vbi naturaliter vires ſe habēt, ne minimum quidem in diuturnis febribus vacuationū vſum morantur: vbi aūt ſunt infirmiores, pro magnitudine imbecillitatis, impeditur vſus auxiliorum vacuantiū. Rarius aūt accidit, vt protinus in primo, ſecundo'ue die, vires imbecillæ cernantur: id quod tamē interdum accidit, vel pp ægrotantis malum corporis habitum, vel pp ſenium. Nōnullis etiam fatigatio, vbi triſtitia, vigiliæq́; præceſſerunt, & inedia per totum ſecuta eſt diē, dein febris prius q̄ homo cibareť, circa veſperā occupauit, & nox inſomnis eſt acta, vires ipēſe reſoluit. Porrò quibus temperies corporis ad ſiccum calidūq́; ꝑuerſa, febrem accendit, ii interdum vel in prima inuaſiōe acceſsionis, nutriendi ſunt: ne dum ante illam. Eis autē ſoleo ipſe ſorbitionem ex alica exhibere, iniectis in eā mali punici granis: qui cibus blioſo ſtomacho eſt optimus. Nā & roborat hunc, malū punicum: & alica, quū diutisſimè in eo citra corruptionē maneat, ſenſim concoquiť, idq́; nec aceſcens, nec ēt innatans. Igiť mordēs halitus, ſuccusq́;, vbi per ſenſibilia corpora ferť, hor-

Stipatio duplex.

Denſitudo meatuū vnde accidat.

Obſtructionū differentiæ.

Indicatio a viribus ſumpta, in diariis quidem, exiguū: in plerium autē diarum febribus, maximi ſolet eſſe momenti.

Vires prima aut ſecūda die ab initio morbi, vnde reſolui accidat.

Nutriendi, etiā in prima inuaſione acceſsionis qui ſint.

Punicum malum, ventriculum roborat.

rores & inæquales totius corporis concusſiones facit, in iis, quibus cute ſtipata, quæ prius tranſpirabat, iam ſunt detenta. Quæ quidem, ſi fuliginoſa ſint, febres accendunt. Eiuſmodi autem halitus, ſuccosq́ꝫ, tum multa & vehemens dimotio, tum vigiliæ, & ira, & dolor, & cura, augent: tum proximè ab iſtis, vnum illud per ſe interdum augere eos ſufficit, vtiqꝫ ſi cibum quis non ſumpſerit. Efficitur nanqꝫ corporis halitus in iis naturis, quæ facilè amaram bilē gignunt, ex longa inedia bilioſus. Cōcuſsio itaqꝫ ſiue rigor ſuccedet, propter eorum quæ feruntur excrementoꝝ, tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem, tum laborantis virium imbecillitatem. Horror verò fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas eſt remiſſa: tum copia minor: ac potisſimū quū vires triſtāti obſiſtant. Quod ſi largius remittantur iam dicta, ne horror quidem continget: ſed vel quidam ceu vlceroſus ſenſus: vel tantùm inæqualitas. Porrò quibuſcūqꝫ virtute exiſtente imbecilla, ſqualliddoq́ꝫ ipſius corporis habitu, incipientis adhuc acceſſionis vidi adeſſe ſymptomata, iis omnibus panē ex vino diluto, & calente, maturè exhibens, horrorem ſtatim inhibui. Quāto verò hos citius cibaueris, tāto ſcilicet magis febrem prohibueris. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpoſitæ ſint, nutries tunc quoqꝫ, modò adhuc duret horror: prædicēs tamen, ꝙ hi febricitabunt, cæterùm innoxia febre, & cui cutis mador ſuccedet: quo facto, tū lauare, tū nutrire debebis. Quòd ſi horror ꝑterierit, ac iā planè febricitēt, id tpis nō ſunt cibādi: ſed decreſcēte iā acceſſiōe, atqꝫ interdū in ſummo uigore, nutriēdi ſunt, ſolutiōisītegritate nō expectata. In nullo nāqꝫ ſquallido affectu cōmodè finit acceſsio, prius ꝙ illi vel ex lauacro, vel humido victu, humectatio acceſſerit. Calidis itaqꝫ & ſiccis naturis, ſiue à ꝑmo ortu ſint tales, ſiue ſint ēt acqſititię, maximè inedia aduerſať, febriū paratisſima cauſa. In-

Sucos acres ꝙ gignant.
Rigor unde accidat.
Horror vnde proueniat.
Vlceroſus ſenſus q̄ñ fiat.
Horrorem inuadentem in principio acceſſionis inhibet panis ex vino diluto & calente exhibitus.
Nutriri īterim dum horrent, ꝙ posſint.
Inedia aduerſatur calidis et ſiccis naturis.

ter alia aũt, calidus i summo, siccusq; cœli status, iã dictã tẽperaturã efficit. Hic aũt status alio anni tpe, q̃ æstate, planè incidere nequit: sicuti nec humidissimus pariter frigidissimusq;, in alio q̃ hyeme. Corpora igitur calida & sicca, ex inedia facilè in febres ardẽtes incidũt: à quibus, nisi prius mors occupet, in hecticas transeũt: atq; ab his, in marasmum: vel protinus ab initio, ardẽtibus præteritis abeunt in hecticas. Maximè autem siccas, calidasq; dispositiones corporum, à principio febris hectica corripit: id quod olim cuidam iuueni contigit, qui ex ira febricitauit. Cui quidem, quoties nutritus est, fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim ternos: quando frigidam simul multam sibi dari, qui ita sunt affecti, citra noxam non ferunt. Quo circa vtilissimum fuerit, vbi febris ideam perspexeris, ĩ prima statim occasione, minori cum periculo, copiosiori frigida vti: corporibus ad validam siccitatem nondum perductis. Iam verò quemadmodum in quibus febris accenditur propter mordentem acrimoniam excalfacti, attenuatiq; à Sole, inedia, & & laboribus, succi, maximum eius remedium ẽ humidum nutrimentum: sic è diuerso, vbi ob copiam, vel obstructionem, vel phlegmonem, vel humoris alicuius putredinem, febris est orta, maximo malo est cibus. Quare hos quidem, nec in febris inclinatione, citra noxam nutrias, nedum ipsa accessione inuadente: illos verò, omni certè tempore, sed potissimum per inclinatiõem. In summa verò, illa duo à primo statim die, sunt tibi in omni ægro spectanda, morbi summus vigor, & ægrotantis vires: à quibus cibandi consilia petas. Postea si transiri summum incrementum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hominẽ ipsum seruabis. Sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulsa. Quòd si maius desyderat, q̃ sit ex mulsa, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est summum mor

Hecticis febribus a principio corripi calidas & siccas dispositiones.

Nutriendi qui non sint, ne in ipsa quidẽ accessionis declinatione.

Nutriendi cõsilium sumendũ esse a summo uigorẽ morbi, & viribus ægrotantis.

bi incrementum aut teuui victu, aut inedia transmitti, id agendum, vt homo statim in prima accessiõis inclinatione nutriatur. Aliquos verò ipsorum, & quum inuasura adhuc est, & quum incipit, cibabis. Sint porrò hi sicco temperamento & calido, oportet: tum viribus necessariò imbecillis: quum fieri nequeat, vt abundè siccum, calidumq́; corpus, si febricitet, virib⁹ sit valentibus. Si autem cùm eiusmodi febri & corpore, momentanei membri phlegmone sit coniuncta, omnino æger morietur: magisq́; id certum est, si vel peripneumonia, vel pleuritis vel angina, vel ventriculi, vel iecinoris phlegmone infestet. In qbus sanè affectibus vna salus est, virium robur. Nam quod ad phlegmonẽ quæ in iis est partibus attinet, minimè planè est cibandum. Quod ad virium infirmitatem, vtiq; sæpe. Ac proinde necessum est, aut resoluantur vires, aut phlegmone augeatur. Quoties igitur vel ex lassitudine, vel ira, vel pluribus curis, vel vigiliis, vel tristitia, vel longa inedia, vel uniuersis vnà coeuntibus, siccatum corpus ẽ, ac febris inuasit, quæ & aridam reddit cutem, & igneum calorem refert, vtiq; hunc talem timor est hectica febri correptum iri, potissimum in æstate, ac cœli statu sicco, calidoq́;. Oportet autem, q̃primum ptisanæ cremore, & sorbitione ex alica nutritum, paneq́; post oblato, aquæ frigidæ potione hominem cures. Quippe protinus extinguitur, ac cessat omnino febris: modò nec phlegmone aliqua ei sit adiuncta, nec putridus humor. Quanq̃ ego etiam vel si hæc aderãt, ægrotorum non paucis aquam frigidam dedi, tutius esse ratus, phlegmonas in præsens augere, q̃ sinere hominem in hecticam febrem prolabi. Cæterùm si magnum fore icommodum, vel humori putri, vel phlegmonæ sit suspitio, à frigida quidem danda abstinebis: refrigerãtibus autem remediis, quæ foris applicantur, vteris: modo ea super os ventriculi, aut tota præcordia: mo-

Hectica febris quando sit expectanda.

do super pectus imponens: ubi scilicet plurimum subesse caloris, maximè iudicabis. Balnea etiam, iis qui siccato plurimum corpore sunt, & citra humorum putredinem febriunt, non incōmoda existunt. At phlegmonas subsequuntur febres, propter putredinem humorum, qui in ipsis impacti habentur. Possunt tamen, vel citra phlegmonem, in ipsis vasis aliqui humores putrescere: idq; aut in vna animalis particula, in finibus ipsorum impacti: aut etiam in totis eorum capacitatibus, quæ inter bubones & alas sunt, comprehensi. Vbi igitur citra putredinem squallenti corpori febricitare contigerit, caput totius curationis, in iis remediis quæ refrigerent, humectentq;, statuere oportet. Porrò duplex genere est harum rerum prima materia. Vna, eorum quæ foris incidūt: altera, quæ intus in corpus sumuntur. Extrinsecus corpori incidunt, tū aer ipse qui nos ambit: tum pharmaca, quæcunq; humectandi refrigerandiq; vim obtinēt: & tertium præter hæc, dulcis aquæ balneum. Intrò in corpus sumuntur, quæ eduntur, ac bibuntur, & inspiratus aer. Ab his generibus tentandum est propositis hoc loco febribus tum humiditatem, tum refrigerationem comparare. Verùm refrigeratio, quoniam per efficacissimam qualitatem inducitur, & parui temporis est, & periculosa. Contra siccitatis, per ea quæ humectent, curatio, ut longi temporis est opus, ita minus est, q̃ refrigeratio, periculo exposita. Si igitur temperat⁹ sit aer, qualem se exhibet, tali eo est vtendum, nihil amplius de eo nobis solicitis. Sin verò admodum calidus, vel sit admodum frigidus, pro calido inducendus arte cōtrarius est, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidissimæ sint, maximeq; perflatæ, & ad septentriona conuersæ: tum auris quibusdam suauibus opera nostra paratis: aliàs ex euripis, in quos multi se aquarum fontes p̄cipitent: aliàs aqua frigida ex vasis in vasa trans-

Balnea quib⁹ conueniant.

Phlegmonas cur febres sequantur.

Putredo humorum quotupliciter accidere possit.

Remediorū refrigerantiū humectātiumq;, materia duplex.

Refrigeratio ī febribus cur breuis sit temporis, atq; periculosa.

Aedes febrientibus quales, esse cōueniat.

fusa: id quod etiam cōciliat somnum: præterea domo assiduè aqua, quæ prorsus frigida sit, aspersa: ac rosis plurimis humi fusis, aut vitium capreolis, aut ruborū clauiculis, aut lentisci ramis, aut deniq; reliquarū, quæ refrigerent, stirpium aliquibus, turba quoq; hominū ingredi prohibita: vt quæ domum similiter calfaciat. Ac sic quidem calidissimum aerem, qui scilicet in æstate calida & sicca accidit, refrigerare est tentandū. Qui sanè si modicè frigidus sit, hoc esse contētos oportet, nihil de eius temperie alterantes. Qui verò frigidissimus est, utiq; quatenus respirando attrahitur, admittendus est, ut qui admodū calorē cordis refrigeret: nō tamen quatenus extrinsecus ægrum cōtingit. Quippe densat, cogitq; cutim, putrilaginosorumq; humorū effluxum, atq; trāspirationem cohibet. Siquidem per pulmonem, quod rarum est viscus, difficile nō est, ut tum qualitas ipsius, tum ēt substantia, facilè ad cor perueniat: per cutim verò, utpote densatam, fieri id non potest. Cæterùm ex frigida inspiratione maius sequitur cōmodum, q̃ incōmodū ex cute densanda: præsertim cum operimentis hanc nobis calfacere liceat. Porrò vtendum maximè eiusmodi aere est in iis hecticis, in q̄bus primum q̄d afficitur, ipsum est cor: æquè vt si uentriculus primum affligeretur, ipsi per comesta & bibita succurrendū esset. At iecinori ex inspirato aere nulla certè accedit utilitas: à comestis uerò & bibitis, minor planè q̃ uentriculo: aliqua tamen haud obscure aduenit. Cōmunis autem omnium sanatio est, per ea quę extrinsecus applicata refrigerant, & humectant. Atq; ob hæc quidem viscera, magna ex parte hecticas, marasmodesq; febres accidere contemplati sumus. Superueniunt tamen aliquando & pulmonum intemperantiæ calidæ & siccæ. Incidunt præterea & pectori, & mesenterio, & ieiuno, & colo: interim uerò, & vtero, & renibus. In septo autem transuerso ma-

Sonum conciliari ab aquarum strepitu.

Turba hominum incalescere ambientē.

Aer calidissimus quō refrigerandus.

Aeris frigidi effectus.

Iecinori ex inspirato aere nulla accedit utilitas.

Marasmodes febres ob q̃ uiscera maiori ex parte soleant accidere.

Hecticã ex septo transuerso ortã, dyspnœa & delirium excipit.

rasmum non vidi: febrem hecticam vidi. Eiusmodi autem affectum & spirandi difficultas, & deliriũ excipere solet. Ex quibus magna ex parte prius moriuntur, q̃ hectica sit prorsus perfecta. Est autem eorũ agnitio facillima, tum ex pulsus duritia, tum ex eo quod præcordia plurimum trahuntur sursum, tum ex difficultate respirationis, quæ illis est inæqualis, & varia: interdum admodum rara, magnaq; vtiq; quum delirii malum præcipuè dominatur. Frigidus itaq; aer tunc vel maximè confert, quum quod primum afficitur, ipsum est cor: q̃uis confert & in reliquis febribus nõ parum: quandoquidem in his quoq; necesse est cor similem intemperiem recipiat. Pulmones etiã vbi ii sunt qui primùm patiuntur, plus cæteris omnibus aerem refrigerantem postulant. Porrò ex medicamentis, quæ admota extrinsecus in eiusmodi affectibus, refrigerandi humectandiq; vim possident, deligẽda ea sunt, quæ non modò citra astrictionem refrigerent, sed etiam corporis substantia sint tenui. Ac quæ quidem absolutissimè tenuium partium sit, substantiam exactè frigidam inuenisse, fortasse non est. Dixi exactè, propter acetum. Quod quum omnium (quæ nouimus) potestate refrigerantium, planè tenuissimarum sit partium, admistã sibi aliquam habet caliditatem. Præterea corpora quæ cõtingit, siccat: q̃uis ad imaginationem sit humidum. Quo fit, vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit, solo eo non vtamur, sed tanto aquæ frigidæ admisto, vt possit bibi. Hoc autem medicamẽ qđ subdam, humectantium & refrigerantium omniũ simplicissimum est, optimumq; ad erysipelata, & pudendorum phlegmonas inter initia, prius q̃ depascens aliqua subindicetur putredo. Olei rosacei ex omphacino oleo citra salem confecti. Vncias.iij.vel.iiii. Ceræ albæ, & elotæ, vnciam vnam. Liquentur simul in vase duplici, ac fiat ceratum humidum, cui abũdo refrigerato,

Hectici ex septo transuerso quõ dignoscãtur.

Aer frigidus qñ maxime conferat.

Refrigerantia extrinsecus, in febribus qualia eẽ debeãt.

Aceti facultas

Aceto quomodo utendum.

Refrigerantis humectantisq; cerati descriptio.

rato, misceatur paulatim in mortario tantum frigidissimæ aquæ, quantum in se, dum cum ea mollitur, accipere possit. Quòd si aceti quoque admodum tenuis & clari paululum adiicere uelis, vtique magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Non debebit autem medicamẽtum hoc eo vsque super ægrum corpus manere, dum manifestè incaleat: sed assiduè subinde mutari. Aliud. Oxalidos, aut oxylapathi succus, cùm exigua polenta mistus, excipiatur duplicato & detrito peniculo, aut linteo: affatimq; frigidũ totum id admoueatur. Quin etiam portulacæ, & semperuiui, & vuæ immaturæ succus, similiter polẽtæ miscentur. Adhæc, lens palustris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus, aliaq; refrigerantia, cum tenui polenta miscentur. Licet etiam absque polenta, uti integris herbis tunsis. Iam verò quod epithema ex pinguibus conficitur palmulis, salutare medicamentũ est. Porrò coquere oportet harum carnem, omni membranoso exempto, aliàs ex solo claro aceto: aliàs aqua ipsi permista: atque hac, vbi tenera satis reddita ẽ, tunsa vti. Est verò salutare medicamen ad talia, etiam succus rosarum frigidus, vnà cum polenta. Salutares similiter sunt & ipsæ rosæ contusæ. Præterea stirpium quæ moderatè astringunt, germina trita. Ad quẽ modum vti aliquando licet herbis mediocriter astringentibus: vt solano. Huiusmodi tamen refrigerantia omnia, illi tantùm admouenda sunt parti, quæ primariò est affecta: non aliis quæ refrigerari non postulant. Ego nanque hominem scio, qui imposito præcordiis refrigerante medicamento, laborarit statim dypsnœa: sicuti alterum, qui tussierit protinus. Verùm ex remediis ipsis, nonnulla quidem per se, neque intercedente alio, refrigerare sunt nata: ut gratia exempli, frigidæ potio, necnon succus vuæ immaturæ. Alia autem ex accidenti: vt sanguinis missio, quæ calidam aliquando

Frigido Galeni cerato, quo utendum sit.

Refrigeratoria præsidia uaria.

Refrigeratorium ex palmulis.

Rosarum succus.

Rosæ.

Refrigerantium remediorum alia quidem per se, alia ex accidenti refrigerare.

intemperiem ſanat. Ad eūdem modum & clyſtere, & purgatio & fomentum, & cataplaſma: quæ videlicet digerant, concoquant'ue. Vtranque verò facultatem in ſe comprehenſam habet dulcis aquæ balneum temperatum: vtpote ex partibus varia facultate præditis cōſtans. Siquidem quum primùm in id ægri ingrediunt, in aere verſantur calido: poſtea in calidam aquam deſcendunt. Mox ab hac egreſsi, in frigidam. Poſtremò ſudorem detergent. Poteſt autem prima eius pars materias per totum corpus, tum calfacere, tum liquare: præterea, quæ inæqualia ſunt, æquare: & cutim laxare; & multa, quæ ſub hac ante detinebantur, vacuare. Secunda eius pars, vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtitur, poteſt madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, & totum corpus refrigerare, & cutim denſare, & vires firmare. Quarta verò, corpus per ſudores, citra refrigerationis noxam, vacuare. At vbi quis intempeſtiuè lauatur, in horrores, cutisq; dēſitudinem incidit. Eſt autem continens ipſius horroris cauſa, mordentiū excrementorum, aut etiam crudorum humorum, cōfertim actorum, citatior motus. Proinde, quibus horum eſt abundantia, caro verò ac cutis denſæ, ſiue balneum ſint ingreſsi, ſiue ſteterint in ſole, ſiue quoquo modo vel geſtati, vel perfricti, vel exercitati, vehemētius dimoti fuerint, vtique iis horror incidit. Contra, quibus hæc pauca ſunt, & corporis habitus, vt remittat, laxeturq; à balnei calore, promptus, ii non modò nō horrent, ſed ēt meliores redduntur: vtpote excrementis per id vacuatis. Quo rōnabilius, neque in primo īuaſionis initio, nec in incremento quiſquā ægrotantē lauit. Quippe denſata eſt hoc tēpe, coarctataq; & cutis ipſa, & quæ ſub hac habetur carnea ſubſtantia. At in febris inclinatione vel incipiente, vel procedēte, vel amplius progreſſa, ſæpenumero nos ægrotos lauātes, non pa-

Balnei dulcis aquę, temperateque facultas.

Balnei partes diuerſæ.

Balneū intempeſtiuum, horrores, cutiſque denſitudinē gignit.

Horroris cauſæ.

Lauandū nec in acceſsionis initio, nec in ipſius incremēto, febrientem eſſe.

rũ eis contulimus. Si quis igitur balneũ ingressus, minimè inhorruit, sed laxata illi, necnon rarefacta est cutis, huic succedent planè excremẽtorum vacuatio, æqualis per vniuersum corpus calor, exiguorum meatuum rarefactio, tensorum laxatio, dẽsatorum fusio. Ac vacuatio quidem excrementorum, omni febri est vtilissima. Pari modo & rarefactio, & relaxatio. Fusio tñ, & calor, non item: sed calor omni febri inimicus est. At fundi æqualiter, id solidis quidem animalis partib⁹ non est alienum. Succis certè non perpetuò est vtile. Sed q̃ties in animali vel phlegmone, vel affectus phlegmonæ similis cõstitit, vel vtrauis plenitudo, omnium inimicissimum. Nã phlegmone quidẽ, quũ calfacti & liquati succi ad ipsas confluunt, augentur. Tunicæ verò vasorum, impares plenitudini, quæ iam ex liquatione est repleta spiritu, distenduntur, ac vires hoc nomine malè habent. Ergo calidis illis, siccisq́; affectibus, effusio mordentium est salubris: liquatioq́; eorum contingit citra periculũ. Calfactio tñ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima balnei parte optimè administrata sumuntur. In secunda autem (quæ lauacrum erat) vt febrilia corpora ex humectatiõe iuuant, sic ex calore nihil illis cõmodè accedit. At in tertia, refrigerantur innoxiè, quæ fuerant excalfacta, & vires firmantur. Si qua verò & laxata, & iusto plus sunt remissa, ea in naturalem redeũt mediocritatem, id quod quarta balnei pars, quæ detersio est, indicat. Quippe quibus rite sunt omnia adhibita, ii post frigidæ vsum adhuc sudant, & omnia ipsis excrementa vacuantur. A' balneis igitur (vt vnam omnium veluti summam colligam) vacuatur quicquid in corpore vel fumidũ, vel fuliginosum præfuit. Reducũtur ad naturalem symmetriam, tum caro ipsa, tũ cutis: corrigitur solidarum partiũ ariditas: & calor non modò is qui ex lauacro accessit, sed qui et præfuit, ex frigidæ vsu extinguitur. Maximo huius

Balneũ contulisse persæpe in accessionũ declinationibus.

Balnei temperatiui usus.

Calor omni febri inimicus ẽ.

Phlegmonæ quũ augeantur.

Balnei singulæ partes, quos usus præstent.

rei documento est, præsidium quod sentiũt homines, ex huiuscemodi balneo, ubi à feruenti sole exiccati, lauantur. Quippe quum accedant ad id, ritu stipulæ, aridi, egreßi è frigida, illico in naturalem habitum redeunt. Si itaq; certam febricitantium naturæ haberemus notitiam, nõ dubitaremus eorum aliquos asſiduè in aquis frigidis citra balneum lauare. Quia verò exacta nobis dispositionum nõ est notitia, ac maxima ex errore impendet noxa, vtiq; eiusmodi recusamus præsidia, potisſimum in febribus hecticis: quando per has & pauci sanguinis, & nudum carne, & expers adipis corpus est redditum. Etenim iuuenis corpulentus, æstatis tempore, ac in febris summo, uigore modò nulla viscerum phlegmone subsit, sudabit, si in frigidam se coniecerit. Quòd si sit frigidæ lauationi assuetas, securè remedio vtetur. Qui autem ex calida & sicca intemperie febricitant hectica: ac potisſimum qui iam marasmodes fiunt: iis vbi tale præsidium petunt, tutum non est in totam coniici: æquè vt nec gracilibus & imbecillis, qui æstate calida & sicca, longa via peracta, refrigeratione indigent. Nam neq; his tutus est frigidi solii usus, nisi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti. Siquidem simile quiddam nobis videtur accidere, quum in frigidum solium post balneum ingredimur, ei quod ferro accidit, quum tingitur. Etenim tum refrigeramur, tum roboramur: quemadmodum & illud, vbi candens iam redditum frigidæ mergitur. Atq; huius rei causa ad imbecilla corpora inuẽtæ sunt balneæ, quæ ea præcalfaciant, atq; ad frigidum soliũ præparent. Non dissimile quiddam faciunt, & qui sine balneo frigida vtuntur, quum scilicet se ab exercitatione in eam saltu demittunt. Siquidem quod nobis balneum, id præstat illis exercitatio: vt quæ nõ calfaciat tantùm, sed etiam insiti caloris motum à profundo corpore extrorsum conçitet, sic, vt & frigidæ

Balneum frigidum quibus intrepide & quibus caute debeat administrari.

Balneæ calidę ad solii frigidi usum corpora præparant.

Exercitatio pparat corpus ad balneũ frigidum.

impetui occurrat, & quo minus viscerum aliquod feriat, aduersetur, atque prohibeat. Neque enim ipsam frigidæ substantiam, neque eius qualitatem omnino integram, vsque ad viscera pertingere est salubre. Immo satius & tutius fuerit, solam qualitatem, eamque retusam calidorum occursu, descendere. Iam verò qui hectica febricitantes ad balneum accedunt, nisi in frigidam sint dimissi, nihil iuuantur, contra quàm aliis correpti febribus. Nam quum iis solidarum partium affectus cädenti ferro sit similis, calfecisse duntaxat eos, humectasseque haudquaquam videtur satis (sic enim alimentum, incrementumque præbuerimus febri) sed opus est, vt mersis in frigidam, extingamus calorem. Quòd si ex violento ipso, subitoque frigidæ vsu, malè fuerint affecti, utpote in contrariam qualitatem mutati, hos licet in toto quod sequitur tempore, calfaciendo sanare: quum neque par periculum sit in frigido affectu: nec in remediis quæ illi adhibentur. Quum autem insanabilis solidarum partium summa siccitas sit, ad quam per hecticas febres via expeditissima patet, melius est hominem in frigidam intemperiem transferre, ac cui curationem adhibeamus habere, quàm tendentem rectà ad interitum sinere, desperatamque illi salutem facere. Ergo eos qui hectica febriunt, illico omni ratione refrigeremus, antequàm progressi, in marasmum perueniãt. Nam quem iam occuparit marasmus, hunc neutiquam sanare tentaueris. Ipsum tamen in alterum transferre marasmum, quem appellãt ex morbo senium licebit: ac sic superstitem, non tantùm plures dies, sed etiam menses, seruare. In cæteris autem febribus, quas vel phlegmone, vel putrescentes succi accenderunt, nihil offendes, etiam si in frigidam ægrum ipsum non merseris. At in hecticis, id quod remedium affert, calidæ solium non est, sed frigidæ. Quicunque igitur hectica febre laborãt, atque ex iis præcipuè, qui iam marasmode tenentur,

Exercitiorum usus.

Hecticos, dum ad balneũ accedunt, nihil iuuari, nisi i frigidam sint dimissi.

Siccitatẽ summã solidarum particularũ esse insanabilẽ.

Hecticos statim esse oĩ ratione refrigerandos.

Marasmum esse incurabilẽ.

Seniũ ex morbo.

modò his nulla alia febris, vel ex solo putrescente humore, vel cum phlegmone, sit adiuncta, eos omnes audacter lauabis: sed prorsus citra omnem laborẽ: ne resoluantur vires. Sint ergo tres domus balnei: in quarũ primam, quæ satis esse calida debet, in lectulo cubans ducatur: inibique nudetur. Illinc autem valida sindone in secundam portari debet: quæ non tantùm situ sit media, sed etiam temperie: tanto scilicet prima calidior, quanto est tertia frigidior. In ea itaq; oleo tepido super sindone perfundatur. Hoc facto, ad tertiã ducatur domum: ubi nimirum est solium. In cuius quidem moretur aqua mediocriter: idq; sustentus sindone: nullaq; infusione aquæ, cuiusmodi in aliis vti solemus, adhibita: immo nec capiti eius quicq̃ infundi velim: quum sit satis id quoq; bis, ter'ue vnà cum toto corpore, in aqua mergi: demissa mediocriter deorsum sindone: ac rursum per quatuor iuuenes, qui eum portant, leuata. Mox hinc eductus, in frigidam semel tot' tingatur: ne vel breuissimo quidem spatio illic moratus. Protinus verò alter paratam habens calentem sindonẽ, ipsi iniiciat. Dein æger suo in lectulo collocatus, primùm spongiis detergeatur: dein mollibus linteis, quoad fieri potest, blãdissimè. Postea verò unctus, amictusq; vestibus, rursus super lectulo reducatur ĩ aliquã aliam domum vicinam, vbi cibari cõsueuit: inibiq; nutriatur. Porrò humidum esse, ac frigidum, quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit. Eiusmodi verò sunt tum cremor ptisanæ, quum frigidus sumit: tum alica, similiter ptisanæ cremori condita: id vero ẽ ex aqua, & exiguo porri, & anetho: tum sale, oleo, & aceto. Cõmodus præterea iis, q̃ sic laborant, est & exiguus in aqua frigida panis. Cæterùm nullius horũ pura frigiditas esse debebit, sicuti potionis. Quippe hæc maturè tum incalescit, tum per corpus digeritur. Illa, quũ pluscululum tp̃is in vẽtriculo morentur, ipsum for

Balnei partiũ descriptio.

Hectici quõ sint p quatuor partes balnei tractandi.

Hecticis requiri humidum et frigidum nutrimentum.

Hecticorum uictus ratio.

tasſis refrigerant,ſi fuerint immodicè frigida. Vbi aũ tem febris iam traxerit,dandum quoq; aſininũ lac eſt, ſed diligenter obſeruato,ne in ventre concreſcat. Cauebitur aũt id,ſi mel illi admiſceas:aut ſalis, quo ueſci mur,exiguum. Abſtinendum tamen in hecticis,quoad fieri poterit,à melle eſt:atq; iccirco etiã à mulſa. Quippe protinus in bilem conuertitur, & ſicciores, acrioriſq; caloris febres reddit. Dandus itaq; principio aſinini lactis eſt non plus cyathus:ſed inducta in ipſum cubiculum aſina:quo nullum tempus interponatur: æger autem id protinus bibat. At verò ſi corruptũ in uẽtre lac fuerit,pulſus paruos atq; inæquales iuenies, quales accidunt in compreſſione ventriculi. Sin autẽ non ſit corruptum, & maiores & ualétiores eos,q̃ pro conſuetudine inuenies. Qua ratione obſeruata,licebit tum lactis,tum aliorum ciborum omnium modũ ſenſim augere. Qui igitur iam maraſmo vexantur,eos, ſicuti dictum eſt,lauabis. Quos verò hectica premit,nõdum tñ maraſmo tentantur,eos licet ẽt laues, ſine ſubiecta ſindone:utpote viribus adhuc ualentes. At qui ex his mi nus ſunt ualentes,eos non tutum eſt permittere in frigidam natationem deſcendere, ſed foris ipſos potius perfundere:primum tepida: ſecũdò frigida: qualis fontana eſt. Ac ſi quidem omnia curioſè adminiſtrentur, vtiq; ſanandi iam eius quem maraſmus conſumit, ſpes eſt. Sin error uel in uno cõmittatur,is, reliqua ſubuertit omnia. Quippe quum exitialis horum effectus ſit, ne leuiſſimum quidem errorem tolerat. Ac ſi qs taliũ eſt ſeruatus, huic carnoſam tñ portionem maraſmus iã occupauerat. Ipſis verò ſolidis reſiccatis, fieri neqt, ut hõ prorſus ſanet. Etenim primum eiuſmodi febris propriã partiũ humiditatẽ,ex qua nutriunt, depaſcit. Hinc trãſit ad gen⁹ carnoſum. Deinde ſolidas populat particulas. Vocat aũt caro tñ ea quæ ĩ muſculo eſt. Nã quæ ĩ uiſcerib⁹ ↄſpiciunt,nõ carnes, ſed parẽchymata

Lac aſininum cũ melle ſumptum non cogitur.

Mel eſſe inimicum hecticis.

Lactis in uentre corrupti, nota.

Hecticas feb. ne leuiſſimum quidem tolerare errorem.

Hecticę feb. ſpecies.

Caro quæ dicatur.

Parenchymata.

nominantur. Porrò singularum particularum substantię moles, ex tali maximè completa est natura, quæ & perire, & regigni possit. At verò nec fibrosa, nec neruosa, membranosa'ue natura, eandem generationem habere cernitur: nec fas est eiusmodi singularum partium fibras, à febribus malignis liquari, perinde vt carnes: quando aĩal ipsum, prius q̃ hæ prorsus sint exiccatę, iteremerint. Sanè sunt & quas marasmodes febres vocant, vniuersæ ex earum genere quæ colliquãt: sed in eo differũt, q̃ in his, quæ portio carnis colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur: in illis defluit in ventrem. Nam quemadmodum quo magis animal vel adipe, uel carne abundat, eo, quod ab ipsius carnibus, dũ in craticulis torrentur, defluit, copiosius cernitur: ad eundem modum in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles, cum adipis copia fuerint, ea sensun liquari deprehẽdas. Sin absq; adipe & siccæ sint, insensibiliter absumuntur, & in febres marasmodes transeunt. Hæc præmonitus, colliquantium febrium iisdẽ methodis curam ages: tum ad frigidam exhibendam, q̃primum properans: tum iis quæ refrigerẽt & humectent, nutriens. Mulsam uerò inimicissimam illis esse censebis.

Marasmodes a colliquantibus febribus quõ differant.

Colliquãtium febrium curatio.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI METHODO. LIB. XI.

ODVM Igitur curandarum ephemerarum, in octauo huius operis cõmentario: cõtinentium, in nono: hecticarum deniq; in decimo, satis accuratè exposuimus. Nunc verò, quẽadmodum quæ ex putrescẽtibus hu

morbus excitantur, methodo sint sanandæ, aggredi est animus. Duo autem sunt scopi curationis in vniuersum: affectus nempe ipse: atque ægrotantis temperies. Affectus quippe, ex iis quæ sibi contraria sint, adhibenda esse remedia indicat. Laborantis verò temperies, simul cum ipso morbo, mensuram contrarietatis definit. Potest etiam ambiens nos aer (qui ex cœli statu, anni tempore, ac regionis natura suas mutationes sortitur) unam efficere indicationem: ac uel ægritudinis causis, uel sanitatis, annumerari. Porrò auxilium, quo ad morbos tollendos utimur, prima & vltima dicitur sanitatis causa: diuersis tamen rationibus. Dicitur quippe vltima tempore: quandoquidem & natura, & ars, & fortuna, priores, secundū tempus, eo sanitatis existunt causæ. Prima uerò est, quatenus id primò laborātis corpus tangit, alteratq; eius affectum. Ars siquidē artifexq; & fortuna, non per se primùm, sed per auxilia morbos profligant: materięq; interuentu operanť: quemadmodum per seipsam natura. Quæ nimirum ex tum spiritus, tum solidarum particularum (quæ ex semine genitali oriuntur) tum carnosarum substātia, constat. Quarum trium substātiarum singulę propriā pro natura sua tum qualitatem, tum quantitatem habent. Ac qualitas quidem earum, ex cōgrua temperie humidi, sicci, calidi, & frigidi efficitur. Quantitas verò solidarum partiū, par semper manet: sed iis qui adhuc inaugentur, numero duntaxat: qui verò absoluti iam sunt, etiam magnitudine. Carnosæ uerò substātiæ magnitudo uariatur, etiam si iam non augeatur animās. Pari modo & suba spiritus * propemodum quolibet memento tum maior, tū minor ꝓspicit. Ergo ad duos illos scopos prius traditos, etiam vnica uirtus addetur, iuxta earum trium substātiarum enumerationem: aut temperies per se distinguetur: quæ & ipsa rursus bifariam scinditur: nempe & in originalem naturam, & in

Curationis scopi sunt duo: affectus, & ægri temperies.

Affectus quid indicet.

Temperies q̄d indicet.

Aer unde suas mutatiōes sortiatur.

Auxilium cur prima & ultima sanitatis causa dicatur.

Fortuna p auxilia morbos profligat.

Natura ex quibus constet.

Solidæ partes ex semine generantur.

Virtutem esse unum ex curationis scopis.

Temperies est duplex.

Indicatiōes remediorum unde sumantur.

acquisititiam dispositionem: sic nimirum ut ex istis, & aliis quæ prius dicta sunt, propria quædam cuiusque remediorum sit indicatio. Ex ætate etiã, uitæ studiis, consuetudineq́;, remediorum indicationes sumuntur. Proponatur igitur nobis intemperies quædam curãda. Ea utique per contrarium intemperiem sanabitur. At quoniam vniuersi febrium generis intemperies, est calor: vtique per frigiditatem curabitur. Quemadmodum autem ab affectu ad materias præsidiorum peruenimus, eodem etiam modo à singulis reliquorum generũ primorum, ad eas est descendẽdum: veluti à uirtute, quæ morbo, ceu aduersatrix opponitur, & cui omni ratione opitulari & subuenire est consilium. Quare virtus quidem ipsa erit vnus ac primus scopus: alter aũt, atque secundus, quod ab ea significatur: nẽpe custodia ipsius. Pari etiam ratione, morbus quidẽ dicitur esse primus scopus: secundus autem, sublatio ipsius. At verò custodia, similium indicabit exhibitionem: sublatio, contrariorum. Quoniam uerò virium substantia tum ex spiritu, tum ex carnosa specie, tũ solidis ipsis completur: ex iis quę similia sunt, moliri cuique suam custodiã oportet. Spiritui, ex respiratione, transpiratione, & uapore qui ex sanguine attollitur. Solidorum verò generi, ex solido nutrimento. Carnoso generi, per eam naturã, quæ in medio humidorum ac solidorum corporum est. Porrò cuiusque horum modũ ex conseruãdæ substãtiæ mõ inuenies: qualitatẽ verò, ex ipsius tẽperie. Quũ aũt horum cuiusque tẽperies, vel optima sit, uel aliquatenus vitiosa: quæ qdẽ optima ẽ, semper seruari debebit. Quæ uerò oĩno vitio nõ caret, hæc in sanis qdẽ, vel seruãda ẽ, vel alterãda: in ægris verò, seruãda. Quũ aũt diuersitas nõ parua sit, in partiũ aĩalis tẽperamento, propriã cuique mensurã, eorum quæ ipsi similia sint, oportet accõmodare. Nempe ei quæ terrea est magis, eorum quæ magis sint terrea: & ei quæ humidior est, eorum quæ sint humidio-

Intemperiẽ per contrariã aliã sanãdam esse.

Custodiã fieri per similia.

Sublatio morbi fit per contraria.

Partium singulæ per quæ custodiẽdæ sint.

Tẽperies optima, semper seruanda.

Intemperies vitiosa qñ seruanda, & qñ sit alteranda.

ra:ac sic de cæteris cōstitutionibus. Hinc verò iā materiæ particulares oēs in cibis, potiōe, aere, & oībus peragi solitis, inueniendæ sunt. Quòd si mutuo inter se pugnēt aliquæ indicationes, ꝑpendenda * indicantiū scopoꝝ tū magnitudo, tū dignitas est, efficiēdumq; id, qđ tū maiores, tū digniores scopi admonent. Quoꝝ dignitas quidē iudicāda est, vel vitæ, vel sanitatis respectu. Magnitudo aūt est duplex: vel propriæ substātiæ ratione, vel declinationis à naturali habitu. His igit̃ ꝑmissis methodis, iā ī febriū genere exercitemur, qđ ex putredine nascit̃. Ac primū ab illa febri exordiamur, quę ex putredine humoꝝ in maximis vasis, vel ī oībus simul, cōputrescentiū, oritur: quāq; necessum est synochon, hoc est ꝯtinentē, existere. Fieri aūt neqt, vt talis febris sanet̃, nisi inhibita prius ipsa putredo sit: quæ sanè inhiberi, causa manente, nō potest. Quare submouēda ipsius causa est, si mō putredo ipsa prior: mox post ipsam, febris sanari debeat. Ostensum aūt est, illa tm̄ putrescere corpora, quæ quū calida humidaq; natura sint, neq; ꝑflata, neq; uentilata, in calido humidoq; loco includūtur. Quòd si in motu sint, ventilenturq; ac ꝑflētur, posse ea nō putria, integraq; seruari: potissimū quæcunq; corpora sua ipsoꝝ natura regūtur: vt aīaliū, stirpiūq;. Ea nāq; ab initio cōgenitos secū motus habēt, qbus superflua excernāt. Nec minus ēt est demonstratū, q̄ta sit tum respirationis, tū pulsuū vtilitas, ad ꝑflatū, vētilatiōnēq; corporis, atq; eius natiuū calorē tuēdū. Itaq; si qd in eo manifestè putrescere debeat, dictas trāspirationes esse īpeditas oportet. Fieri aūt nō potest, ut illæ per totū sistantur aīal, nisi vel finibus vasoꝝ stipatis, vel tota cute. Porrò accidere in finibus vasoꝝ stipatio potest, vel ex vehementi extrinsec⁹ refrigeratione: vel ex succoꝝ, q extrorsum in ipsos ꝯferti ruerint, crassitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex iis exercitatiōib⁹, quæ ī palæstra, vel aliàs obeunt̃, & itinere la

Indicantiū scoporum dignitates esse expendendas.

Synochos febr. quæ dicatur.

Synochorum curatio.

Putrescunt calida & humida, quæ in simili loco conclusa, perflari nō possunt.

Transpirationes vnde prohiberi contingat.

Stipatio in finibus vasórum, vnde contingat.

borioso: uel ambientis statu, quũ ex rigore in æstũ mutatus est subitò. Nonnullis uerò feruentes ex ira succi, ac foras simul impetu ruentes, effecerunt dictas stipationes. Quisquis igitur propositam sanaturus est febrem, hic simul causam eius oportet adimat: simul calorem qui in animali excitatus ab ea ẽ, refrigeret. Ac quemadmodum quidem ille refrigerãdus sit, prius est dictum. Causam uerò adimi oportebit, propria cuiusque naturæ inuenta cõtrarietate. Vtique si ex frigida causa stipatum, densumq; redditum corpus est, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto. Sin ex obstructione ita ẽ affectum, hac reclusa. Quod verò recludet, hic quoque ad contrarietatis indicationem attentus inuenies. Vbi namque abũdantia humorum est, hos vacuabis. Vbi crassi, glutinosiq; sunt, eos tenues & fluxiles reddes. Si plures causæ aliquando coibunt, omnibus per contraria occurres. In eiusmodi aũt dictarum causarum cõplexu, cœpisse à sanguinis missione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuãdos humores venire. Ab hoc ad remittenda quæ sunt constricta, & rarefaciẽda quæ sunt densata. Atque hæc quidem à morbi affectu indicatiuẽ sumenda sunt. Quum autem ciborum atque potionum, necnon spirituum decens quãtitas, qualitasq; virtutem ipsam custodiant: ac modus quidem quantitatis ipsorum, à virtutis substantia inueniatur: qualitatis verò, à temperie: nimirum ęstimari debebit, quemadmodum vires quæ corpus regunt, se habeant. Quæ quidẽ si sint valentes, audacter vacuantibus præsidiis uteris. Sin infirmiores sint redditæ, vacuantia remedia cautius administrabis. Sed & nutrimenti modus hinc tibi desumendus est. Quippe quum vires legitimum robur suũ habent, & morbi summus vigor breui expectatur futurus, tenuissimo cibo vti licet. Vbi uerò infirmiores fuerint, non licet sine graui noxa. Sed adiicere ad nutrimenta tantum oportet, quantum est de robore vi-

Stipationis curatio.

Nutrimenti quantitatem, a virtute qualitatẽ, a temperie sumendam esse.

Tenuissimo cibo quando sit vtendum.

rium detractum. At nutrimenti qualitas, ex morbi affectu, unà cum solidorum corporum temperamento præsenti, sumenda est. Tempus autem nutriēdi, quod quidem ad reliquas febres pertinet, quæ ex putredine oriūtur, in progressu sermonis dicetur. Quæ uerò uni cam tātùm à principio ad finem vsq; accessionem habent, synochiq; dicuntur (de quibus impræsenti arum est sermo) in iis tunc offerēdus est cibus, dum ægri melius se habent: eoq; potissimum dici tempore, quo in sanitate prius cibari erant sueti. Est autem frigida quoque iis propinanda, quum succi & iam concoquuntur, & crassitudo eorum est extenuata. Cæterùm iam operæpretium est explicare, quot sint febrium, quas putredo accendit, in vniuersum differentiæ. Dein, quæ nam sit ipsius generis earum communis vtilium auxiliorum indicatio. Mox, quæ sit singulatim cuiusq; propria. Quod igitur ad differentias pertinet, prima sanè ex eo est quòd causæ ipsius putredinis vel adsunt, vel non adsunt. Secunda ex eo q per totum animal, aut eius partem aliquam diffusa putredo sit. Tertia, quatenus cum phlegmone, aut citra hanc. Ergo ordiamur ab humorum putredine, quæ primum indicans in diuisione fuit. Cuius quidem natura, ad curationem erit inuentionis principium. Porrò natura putredinis est mutatio totius putrescentis corporis ad corruptelam, à calido externo. Non enim profectò à proprio calore corrumpitur quicq̄: immo prorsus cōtra, quicquid in rebus subsistit, id augetur, roboratur, sanum est, ac viuit, dum proprio calore regitur, veluti nimirum ipsa animalium corpora, quādiu seruatur proprius eorum calor: in cordis quidem corpore, per respirationem: i reliquis omnibus partibus, tum per communitatem quam habent cum corde: tum per aliam quandam respirationis speciem, quæ per totam agitur cutē, & trāspiratio, perspiratio'ue dicitur. His verò læsis, vnà etiā

Nutrimēti qualitas ab affectu & tēperie est sumenda.

Nutriendi tēpus quale sit i synochis aptū.

Frigida qn̄ sit propināda iis qui laborāt synocho.

Putridarum febrium dfiæ.

Putredo ē mutatio corporis ad corruptelā a calido externo facta.

Calor naturalis auget atq; conseruat omnia, illisq; vitā largitur

Calor naturalis qūo conseruetur in corpore.

calor natiuus læditur. Alter verò quidam alienus, & præter naturam in corporibus excitat⁹, primùm quidem ipsos succos propter humiditatem putrefacit, corrumpitq;. Spatio verò, tum adipem inuadit, tum etiam carnem. Putredinem in corporibus ortam sanabimus, id quod iam corruptum est, omni ratione vacuantes: q̄d reliquum est, moderatis motibus, & refrigerante per spiratu ad exactam symmetriā reducentes. Ac vacuationem quidem illius per vrinam, deiectiones, sudores, vomitumq; moliemur, si putridus humor, ad os ventriculi aliquando sua sponte impetum faciat. Post hāc dimotiones mediocres, vnà cum ambientis bona temperie adhibebimus. Causam verò putredinis, si adhuc perseueret in corpore, per contraria tollemus. Itaq; quoniam transpirationis prohibitio fuit occasio putredinis, hanc submouere oportet. Quia verò ea (quēadmodum exposuimus) à variis causis est orta, ipsarum singulis contraria medendi ratione occurremus. Sciēdum tamen est, non easdē omnes partes vacuationes, medicamentaue requirere: quum & temperamentis, & posituris, & forma, & omni deniq; cōstitutione, naturaq;, inter se dissideant. Quū aūt maior pars medicamentoꝝ vacuantium, febrem ipsam adaugeant, vtpote facultate calida & sicca: deligēda medico sunt, quæ citra calfactionē, siccationēq; valentē, ipsas vacuationes moliātur. Cuiusmodi sunt cremor ptisanæ, aqua mulsa, oxymeli, apomeli, & apii radix, ī aqua, quæ potui datur, incocta. Hæc aūt ipsa ventri sunt quoq; idonea. Qui si nihil reddat, iniicienda per clysterem mulsa cum oleo est. Sanè totum corpus, prius q̄ id vacuaris, rarefaciendū non est. Vbi vacuatum sit, vtiq; licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus insit, rarefacias: cuiusmodi est q̄d ex chamæmelo conficitur. Hoc tpe si vinū quoq; aquosum bibatur, id omnes vacuatiōes promouerit. Idem faciat & temperatum dulcis

Putredo q̄uo sit sananda.

Putris humor q̄uo sit vacuādus.

Vacuantiū medicaminū maior pars febres ipsas adauget.

Vacuantia modice quæ sint.

Rarefaciēdum nō eē corpus, prius q̄ sit vacuatum.

Vinum aquosum ꝑmouet omnes euacuationes.

aquæ lauacrum. Cæterùm, vbi magnitudo febris obstat, ficuti in continentibus, nec vino est vtēdum, nec lauacro, nec iis, quæ habitū rarefaciant, vnctionibus. Iam verò id genus ardentisfimis febribus, potus frigidæ confert: nisi subsint putrescentes humores, per aluū, vrinas, vel sudores vacuandi. In vniuersum autē, dum plura simul coeunt symptomata, id quod maximum omnium est, aggredi oportet: atq; ei vel soli, vel magis q̃ cæteris, subuenire. Porrò ad corrigendos putrescentes humores, non tantū requirimus vires ipsi⁹ pulsus firmas: ficuti nec eius facultatis quæ volūtariū motū largitur: sed multo magis ipsius concoctricis. Ergo si & vires cunctæ valentes sint, & ardentisfima febris, & concoctionis notæ planè euidentes, frigidā intrepidè propinabis. Quòd si etiam æger bona corporis habitudine sit, tum status cœli calidus, ac sicc⁹, etiā si in frigidam natationem hūc dimittas, haudquaq̃ lædetur. At si mediocris est febris, & vires non validæ, sed cum notis concoctionis, iis qui ita se habent, balneum prodest, & vini potio: tum verò ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt: idq; multo magis, quum ambiēs est frigidus. Neq; enim aut frigidam in balneo lotionem, aut frigidam potionem ĩ eiusmodi cœli statu ferè expetunt, vtpote inspiratióib⁹ assiduè refrigerati: quum si q̃n in frigido ambiente vehementer vri ægrotū contingat, exigua salutis eius habenda spes est. Si uerò nec cōctionis habeat signa, nec vires validas, seruari is planè nō potest. Quo minus aut idem lauandus in balneo est, aut medicamentis iis quæ rarefaciant, vngendus, aut vinū illi dandū, frigida ue offerenda. In q̃ enim desperata oĩno est salus, ĩprudentis cōsilii fuerit apud vulgū infamare p̄sidia, quę multis fuere saluti. Febris igitur, prout febris est, aqua frigida est ꝑpetuò remedium. Quòd verò ad alia pertinet, nō perpetuò. Veluti quum ex obstructione glutinosi & crassi humo

Continenti febre detentis, nec balneo, nec uino, nec unctionibus rarefacientibus esse utendum.

Frigida q̃n sit ꝓpinanda intrepide febri synocho affli-ctis.

Frigida natatione q̃n uti posfimus in cōtinētibus feb.

Vinum q̃n exhiberi posfit ꝑ continentes febres.

Lætalia signa in synochis.

Infamanda salubria medicamenta nō esse ubi salus est deplorata.

Febris, vt febris, aqua frigida est ꝑpetuo remediū.

ris putredo nascitur. Ponatur autem cum hoc, & redũdantiam in toto esse corpore: tum uirtutem non imbecillam. In eiusmodi etenim complexionibus, quum multa præter naturam in corpore sint, quædam eorũ præcedentes causæ erunt: veluti redundantia cum glutinosis & crassis humoribus. Horum nãq; vitio obstructio est orta: quæ morbus instrumentalis est, eorũ quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptoma sequutum est, ipsa transpirationis cohibitio: quam rursus putredo humorum excepit, antecedens quædam ipsius febris causa. Ergo qui febrem curare vult, necesse est inhibeat putredinẽ. Ac sic duæ indicationes se exhibent: altera à febri: altera à putredine. Atq; à febri rursus duæ: scilicet ut portio febris, quę iam accensa est, percuretur: quæ verò etiamnum gignitur, inhibeatur. Aliæ autem duæ rursus à putredine erunt indicationes: vt & quod putredinis iam factum est, sanes: & qđ in generatione adhuc est, sistas. Porrò quod in generatione est, id perspiratio impedita facit. Ita ab hac rursus aliæ duæ indicationes nascentur: tum vt quod retentum est, vacuetur: tum quod retinendum est, prohibeatur. Prohibebitur sanè, si obstructioni medeamur. Cuius quoq; ipsius, quod iam occupauit, sanandum est: per ea quæ obstructa liberant, quod futurum est, propulsandum: per ea nimirum, quæ affluxum obstruentium succorum compescunt. Ergo quod vltimũ in ipsa methodo resolutiua est inuentum, id primum omnium in curatione tibi est peragendum. Etenim si iis auxiliis, quæ obstructiones eximant, vti, non uacuata prius abundantia, uelimus, non modò nihil proficięmus, sed maiorem etiam reddemus affectum. At si vacuata prius multitudine ad curandam obstructionem accedamus, medicamentis iis vtemur, quæ citra calórem obstructiones expedíre sint apta. Vbi autem quæ obstruunt detersa, dissectaq; sunt, per aluum, vrinas, atq; sudorem

Obstructio quid.

Putredo est antecedẽs ipsius febris causa.

Obstructa nõ esse aperiẽda, prius q̃ plenitudo uacuetur.

Obstructionũ curatio.

atq; sudorem, ea uacuare tentandū, idq; medicamentis quoad licet, minimè calfacientibus. Hoc verò tpe, ē t vires roborare, quo & putredinē superēt, & succos concoquant, studebimus. Quod aūt febris ipsius iam accensum est, refrigerabimus. Itaq; in auxiliorum inueniendorum ordine, vltima est quæ ab hac sumitur indicatio, quis alia ratione sit prima: quum à febre videlicet cœperit inueniendorum præsidiorum methodus. Ac si nullum quidem interim vehemens symptoma incidat, prohibeatq; quominus auxilia ab initio morbi ad finem ita procedāt, celerrimè febris finietur. Sin tale quippiam inciderit, quod totam ad se curationem reuocet, producetur & curationis finis. Expendere autem oportet medicamentorum tum usum, tum noxam. Quippe aqua mulsa, quatenus crassos succos extenuat, glutinosos deterget, atq; excretionē promouet, optimum in iis synochis medicamen fuerit, quos habitus coarctatior, & putredo excitarunt. Quatenus verò calorē febris adauget, est noxia. Quare si hic immodicus sit, parcendum mulsæ est: vtendūq; cremore ptisanę. Quòd si difficiles & cōtumaces iudicaueris esse obstructiones, ēt oxymelite. At hoc ipsum rursus, si immodicè vtare, & intestina radit, & tussim excitat, & neruosa lædit. Perpetuò aūt dogma illud existit verum, contrariorum contraria esse remedia. Qūquidē fieri non potest, vt eorum quæ pter naturam sint, quicq̄ per aliam vllā remediorum speciem curetur. Non tñ ex vsu est semper oībus quæ pter naturā sint, mederi: sed quum sola per se subsistunt. Nā si cū aliis vnā incidant, aliis sæpe est ante illa medendū: sicuti in cauis vlceribus, vbi ea simul cū phlegmone sunt coniuncta. Siquidem verum in his quoq; manet, q per ea quæ carne implent, curantur. Cæterùm his vti non licet prius q̄ curaueris phlegmonem. Quæ itaq; præter naturam sunt, omnia ab iis quæ ipsis sunt contraria, curantur. Quum autē co-

Mulsæ facultates.

Oxymelitos noxæ.

Contrariorum esse remedia contraria.

Rerum prędter naturam differentia duplex. rum quæ præter naturam sunt, duplex prima sit differentia, aliis per se subsistētibus: vtputa affectibus: aliis in generatione suam essentiam habentibus, ac umbræ ritu affectus concomitantibus: nempe symptomatis: vtriq; sanatio quidem, affectuum sublatio est. Hanc verò symptomatum amotio sequitur. Quare affectuum ipsorum, qui verè & primariò curantur, potissimum dicuntur esse contraria remedia: symptomatum autē, ex accidenti. At verò contraria dicūtur, quæ sub vno eodēq; genere, plurimum inter se dissident. Si aūt in illo genere q̄d mediocre est, hoc est medium inter duo extrema, intellexeris, infinitam quandam contrariarum rerum multitudinem, quæ maioris minorisq; ratione, inter se dissideant, ex eo inuenies. Non enim in corporum modò qualitate, verūetiam in quantitate, eiusmodi contrarietatem inuenias. Quam vtiq; Aristoteles non cōtrarietatem, sed oppositionem nominat. Verùm Hippocrati, omnia id genus contrariorum habent appellationem: sicuti etiam Platoni, qui ex cōtrariis esse dicit generationes. Contemnere tamen nomina oportet: minimè autem scientiam rerum. Cuius nō ignarus Hippocrates ait, Medicina appositio est, & detractio: deficientium quidem appositio: redundātium autem detractio. Porrò deficiunt, redundantq; nōnulla quidem in quantitate: quædam autem in qualitate. In quantitate, quum sanguis immodicè est auctus: aut rursus minor redditus. In qualitate, quum vel calidus, vel frigid⁹, vel crassus, vel tenuis, plus iusto, minus'ue, est effectus. Verùm ad medendi indicationes propositi nobis febrium generis reuertamur. Genera causarum quæ in nobis præter naturam oriuntur, sunt multitudo, crassitudo, & lētor humoris. Caúsa simul atq; symptoma est transpirabilis excrementi retentio. Simili mō causa pariter & affectus est ipsa putredo. Morb⁹ verò tū obstructio, tū febris ipsa. Symptoma est, trāspi-

Contraria quorum dicantur esse.

Cōtraria quę.

Oppositio q.

Medicina est appositio & detractio.

Cārū genera p̄ter naturam.

rabilis excrementi retentio. Ergo indicabit præcedentium causaꝝ quælibet proprium aliquid, poscēs nimirum ablationem sui per opposita. Nempe multitudo ipsa, quæ ex eoꝝ est numero, quæ sunt ad aliqnid, in pdicamento quantitatis, vacuationem. Lētitia verò & crassitudo, quæ sunt in qualitatis affectu, īcisionem & absterſionem. Obstructio aūt, qui morbus instrumentalis est, reclusionem. At transpirabiliū retentio, excretionē eorundē. Sicuti & humoꝝ putredo, excretionē, refrigerationē, ventilationem, & cōcoctionē semiputridoꝝ: quæ oīa illi ex aduerso respondent. Ipsius uerò febris, refrigeratio oppositio est. Sigulæ itaq; res sem per unā indicationem exhibēt. Ac si pter naturā ipsum indicans sit, semper indicabit cōtrariū: sicuti non contrariū, sed simile, si secundū naturā se habeat. Igitur si vires eius qui ex putredine humoꝝ febricitat, valētes sint, mittendus statim morbo incipiente est sanguis: si cruditas vētris nō adsit. Sin vires īfirmæ sint, aut ætas dehortetur, incidenda vena nō est. Eiusmodi tñ febris in virtutē imbecillā non incidit. Quippe synochos bene habiti corporis, & calentis ætatis est propria. At si ī pueꝝ incidat, qui quartūdecimū annū hactenus non attigerit, mitti illi sanguis non debet: propterea qđ tātillis, quū pſertim calidi & humidi sint, plurimum corporis substantiæ quotidie defluat, ac digeratur. Ita qđ ex incidenda vena moliendū nobis fuerat, id ultro nobis ex curādi corporis natura pstatur. Qđ si corpus quartūdecimū excesserit annum, æstimandū est, qualis eius natura sit: num gracilis, & spissa, & dura, & copiosi sanguinis, an contra. Atq; ita in priori missionem sanguinis adhibebis: in secūda, nequaq̄. Quin etiā modus vacuandi sanguinis ex iisdem sumetur indicationibus. Si enim cui sanguis mittitur, triginta annos sit natus: sed laxus, & mollis, & pinguis, & albus, & gracilibus venis: huic aut planè sanguinem non mittes: aut parum

Causarum præcedentium febrem putridā, quid singulę indicent.

Sāguis in principio stati mittēdus est, si putrida fębre laborans ualidis uiribus sit, nec cruditas subsit.

Synochos, non incidere in imbecillas uires.

Pueris ante quartūdecimū annum cur nō sit sanguis mittendus, uel si laborent synocho.

Pueris post quartūdecimū annum qñ mittendus sit sanguis, & qñ minime.

detrahes. Et omnino quidem non mittes æstiuo tempore, regione æstuosa, & cœli statu calido & sicco. Parum detrahes in reliquis tum anni temporibus, tum regione, tum cœli statu. Iam verò, si neq; obstructio, nec putredo subesset, sed sola redundantia succorum, protinus à missione sanguinis, pro naturæ suę ratione homo se haberet. Verùm quoniã nec obstructio, nec putredo per solam curari missionem sanguinis potest, reponi sanguinis aliquid ad spatium curationis debebit: quo minus itempestiuè nutrire necessitate vlla cogamur. Quantum nãq; ad huiusmodi pertinet febrẽ, prorsus nutriendum non est. Siquidem ostensum prius est, solum virtutis respectum esse, qui nutrimento præbeat indicationem. At uero euacuationis ratione, nutrire oportet. Ita necessum est duorum alterum: aut febrem, si nutris, augere: aut vires, si non nutris, deiicere. Satius itaq; fuerit, aliquid sanguinis, quod propriũ partibus animalis nutrimentum sit, relinquas: ac ipse paucissimas sorbitiones, potionesq́; exhibere contentus sis: quibus utiq; ceu medicamẽtis, potius quàm nutrimẽtis egemus. Porrò quum ars ipsa tota sit magna, non leuissima eius pars est, scientia ordinandi victus. Quæ vtiq; ex his maximè remediis constituitur, cibo, potione, perfusione, cataplasmatis, & clysteribus. Cæterùm calfacere præcordia cataplasmatis aut perfusionibus, non est perpetuò tutum: sed in iis tantùm ægris, quibus in toto corpore nullum errat superfluũ. Cæteris omnibus extrema est pernicies. Nam siue redundantia vtrauis sit, vel ad vasa, vel iuxta vires: siue etiam in vna parte pluribus'ue vitiosa excrementa habeantur: omnia ad partem excalfactam trahuntur: ibiq; sæpe phlegmonas excitant. Quare in eiusmodi morbis diuites potius q̃ pauperes perperam solent curari. Nempe, & quòd raro illis mittatur sanguis, vel si maximè tali egeant auxilio: & q̃ medici, ut agere ali-

Synochã feb. regrere tenuissimã uictus rationem.
Vires indicãt formam nutriendi.
Sanguis cur non sit in synochis detrahendus immodice.
Victum instituens pars artis, ex quibus constet.
Præcordiorũ perfusiões qñ sint pniciosæ.
Diuites q̃ pauperes cur interdum soleãt deterius curati.

quid semper videantur, de pfundendis præcordiis maxime sint soliciti. Itaq; accidit, vt illo ipso tpe phlegmonæ incipiant diuitibus, quo iā pauperibus, morbus propemodum perductus ad finem est. Saluberrimum igitur est in febribus venam incidere, non synochis modò, verùm etiam aliis omnibus, quas putrescēs humor concitat: vbi præsertim neq; ætas, nec vires prohibēt. Leuata enim quæ corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo quo veluti sarcina premit, haud ægrè quod reliquum est vincet: concoquens quod cōcoqui est habile: & excernens qđ potest excerni. Porrò vbi humor ad locum affectum confluit, remittere repellereq; hunc expedit: nō ad ipsum trahere. At repellentia remedia, quæ certè astringendi vim obtinent, in principiis idonea sunt duplici ratione. Et q robur affectis particulis inserant (unde minus prōptè affluxum excrementorum in se recipiunt) & q eorum quæ in iis iam recepta sunt, tenuissimū extrorsum exprimant. Quòd si tum fluxio humorum per ea remedia cōpescitur: tum densitas quæ in affecta particula relicta est, crassiora detinet: iam tempestiua relaxatio est, quo ea quæ retēta sunt, vacues. Præcipuè aūt astringentibus est vtendū, ubi in iecur aut uētriculum, superuacuum aliquid profluit: qn̄ & è primoribus admodum hæ partes sunt: & ut munus suū obeant, vel in ipsis morbis, est necessariū: quū alimentum corpori uniuerso conficiant. Quare ciborum cōcoctio, siue ea in iecinore, siue in uentriculo sit improspera, febres intendit: ac succi vitio exacerbat. Quo magis in oī febri, ciborum concoctionis prospicere magnoperè oportet. Atq; eius rei gratia, roboris q̄q; instrorum q̄bus perficit, non leuis habenda est cura. Si ergo vel minima sit suspitio iecur aut ventriculū laborare, absynthiū protinus oleo incoquemus, ac eas particulas pfundemus. Quū aūt duplex in oī absynthio facultas sit, vtiq; in pōticō astringendi facultas nō parua

Sanguinē mittere i omnibus putridis febribus, qn̄ sit saluberrimum.

Repellentia remedia eē idonea phlegmonis incipientibus.

Relaxantibus qn̄ sit nobis vtendum.

Astringētibus qn̄ vtendum.

Cōcoctioni ciborum magnopere pspiciendum eē in singulis febribus

Absynthiū hepati opitulat.

Absynthii duplex facultas.

est. In reliquis omnibus amara quidẽ qualitas est vehementissima: astrictio verò, aut planè obscura, aut prorsus nulla sentitur. Proinde ponticũ ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi pſtat. Est aũt id tum folio, tũ flore lõgè q̃ cætera absynthia minore. Odor quoq; huic nõ modò non insuauis, verũetiam quid aromaticũ referens. Reliqs oĩbus planè est fœdus. Quare hæc fugere oportet: vti aũt semper pontico. Etiã reliquoꝝ medicamentoꝝ, in quibus mista cũ amaritudine astringẽdi vis est, aliqd in oleũ coniicere, atq; ad eũdem modũ vti, licet. Amara siquidẽ qualitas præit, viãq; astringẽti facit. Ac si quidẽ intendere astrictionẽ studes, oleum ipsum ẽt astringendi vim habeat: cuiusmodi est, qđ Hispanũ vocant, & quæcũq; cum oleæ frondibus ꝑparãtur. Sin leuiore vti astrictione placet, aliud olei genus ꝑparabis, ꝑcipuè qđ tenuiũ sit partiũ: quod genus Sabinũ est. Optimum tñ vbi astringere vehementius expedit, est histricũ oleũ. In penuria vͦò absynthii iter initia vel melinũ, vel mastichinũ, vel lentiscinũ satisfecerit. Quòd si exigua febris sit, ẽt vnguentũ nardinũ: qđ utiq; valentius iis oĩbus calfacit. Quare si alioꝝ copia nõ est, ĩualescẽte febre, rosaceũ illi admiscebis. Sanè myrtini astrictio idonea nõ est: quũ crassioꝝ sit partiũ, q̃ ut altè descendere posſit. Ad eundem verò modũ & cataplasma cõpositã vim obtineat, ex ea quæ tenuiũ sit partiũ, ac relaxet: tũ ẽt, ex amara, astringenteq;. Supereet aũt in iis, vbi scilicet tũ reprimere, tũ robur addere studemus, qđ astringat. Vbi tenuare ac digerere, amarũ. vbi euocare, quæ ex relaxantibus tenuiũ maximè sint partiũ. Siquidem quæ crassæ substãtiæ sunt, ea pus mouentibus sunt accõmoda. Cataplasmate aũt qđ sequit fuimus nos fœliciter vsi, contra iecinoris phlegmonẽ. ℞. Olei in quo absynthiũ decoctũ fuerit, & cydonioꝝ decocti, sing. vnc. 2. myrobalanoꝝ & rad. ireos, sing. drach. 2. Ceræ quod sit satis. Fiat emplastrum pulue-

Absynthiũ põticum esse eligendum ad iecoris & uẽtris phlegmonas.

Amara qualitas viã astringenti facit.

Olei species diuersæ.

Myrtinũ oleũ esse crassiorũ partium, q̃ ut alte descendere posſit.

Phlegmonis hepatis cõmodissimum cataplasma.

rizatoq, iuxta artis præcepta. Coquitur & in uino austero cydonium: ex ipsiusq; carne aliquid eiusmodi cataplasmatis inditur: vbi uidelicet & quod confluit copiosum est, & particula ipsa infirmior. Tunc siquidem astringentem vim inaugemus. At verò nec colo laborante, nec reliquorum intestinorum quouis, nec musculis qui in præcordiis habentur, aut ipso peritonæo, miscenda astringentia sunt. Sed nec quum vesica malè habet, vterus'ue: modò nihil vltra ad locum fluat, nec sanguinis redundantia, nec excrementorum copia, in toto sit corpore. Porrò renes & pectus in media prædictorum conditione consistunt: quantum scilicet à ventriculi iecinorisq; solicitudine absunt, tantum reliquis antecellentia. Siquidem in ventriculo iecinoreq; resolui robur perniciosissimum est: minimè in illis periculosum. In his verò est quidem periculosum, nõ tamen perinde ac in illis: nisi pus educere ex pectore, aut pulmone, aliquando sit opus. At in liene curãdo, si vel æger ex iis sit, qui atræ bilis excrementum naturaliter congerant: vel etiam eo tempore succus is in eo redũdet, necesse est reliquis astringentia permisceas: quo visceris robur custodias. Ita enim & excrementa ad se trahet: & quum corpus expurgarit, ipse rursus per vẽtriculum excernet. Sin atræ bilis sit omnino excremẽtum nullum, aut prorsus astringendum nõ est, aut parcissimè. Adhæc, si in quauis phlegmone obsessa particula, calor tumorem superet, agendum, vt sensim per ea quæ tepentem calorem obtinent, digeratur: qđ genus est tum lini semen: tũ chamæmelum. Quibus adiici vel hordei, vel fabaq farina debet: quippe quoq neutq excalfacit. Sæpe verò & artomelite ad eiusmodi phlegmonas utimur: cui aquæ aliqd admiscemus. Ad lienem verò ẽt aceti aliqñ aliquid. Si uerò laborãtis phlegmone partis calor nõ multum à natura recesserit: tumor autem ipse fuerit notabilis, digerere haud timidè sine

K Astringẽtibus in quarum partiũ affectibus nõ sit vtendũ.

Phlegmonas quarum calor tumorem superat, quibus curare medicamentis debeamus.

Artomeli.

Phlegmonas quarũ tumor calorem superat, qua ratione curãdę sint.

aqua debebis: etiam fœnigræci aliquid supradictis imi scens. Si veluti scirrhosa duritie phlegmone sit, ꝑp humoris quem continet vel crassitudinem, vel lentorē, tum aceti aliquid, tum amara medicamenta, simul imi scenda curabis: potissimū in liene. Etenim viscus hoc, propterea quod ab iecinore crassum humorē trahit, eiusmodi humoris occasiōe plerūq; laborat. Quo magis cataplasmata quæ ex oxymelite, & absynthio, & cappari fiunt, illi sunt idonea. Cæterū nec eorum qui ex putrescente humore febricitant, quenq̃ ipse lauabo: nec relaxantibus cataplasmatis, prius q̃ supuacua purgarim, utar. His uacuatis, non solúm audacter lauē, sed etiam cataplasmatis utar: in aliis quidem membris, iis quæ relaxent: in iecinore uerò ac uentriculo, additis etiam quæ astringāt mediocriter. Parcius autem ad pectus, q̃ ad ea, utendum astringentibus est. Qm̄ talia humores qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunq̃ reprimunt. Ac cibis potius hoꝝ firmitudini est consulendum. Neq; enim sicuti in iecinore & uētriculo phlegmone laborātibus, ita hic tenuissimo victu est vtendum. Ac longè quidē magis in pulmonis phlegmone abstinendū ab astringentibus est. Qm̄ in eo ipsis quoq; relaxantibus admiscendum aliquid acrium quodāmodo, & euidenter calfacientium est. Quippe foras trahere, potius q̃ reprimere, ī eo debemus. Itaq; ēt cucurbitula, in iis qui sic laborant, si prius sint vacuati, applicabitur. Si uerò abundantia succorum adsit, nō magis ex pulmone in pectus aliquid excrementi transferet, q̃ ex toto corpore attrahet in utrunq;. Eadem ratione, neq; in cerebri & eius membranarum phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio vtemur: verū vbi nec influit adhuc quicq̃, & totum corpus prius ē vacuatū: At reprimētibus in his q̃q; inter initia vtendū. Sed quū per cranii ossa mediā occupātia regionē, in altū descendere reprimētiū vim cupimus, coꝝ quæ præire, ac de

Acetū qm̄ miscēdum phlegmonarum medicamentis.

Lieni affecto quæ medicamenta conueniant.

Putrida febre detentos, nec lauandos, nec relaxandos esse, anteq̃ corpus uacuatum fuerit.

Hepatis cataplasmatis esse miscēda astringentia.

Pectore affecto, parcius miscenda esse cataplasmatis astringentia.

Pulmone inflāmato, abstinendum ab astringentibus.

Pulmoni inflāmato, applicādā cucurbitulā esse, si prius fuerit corpus uacuatum

Cerebri & membranarū eius inflammationibus, qm̄ cucurbitæ conueniant.

ducere eã possunt, aliqd reprimẽtibus admiscebimus. Ea sunt, quòꝝ substantia ex tenuibus partibus constat. Sanè acetũ non mõ tenuiũ partium est, sed ẽt non mediocrẽ reprimẽdi vim obtinet. Quo profectò rationabilius in principiis affectuũ ipso vtimur, rosaceo admiscentes. Procedente verò tpe, ẽt spondylii & serpilli, aliquid miscent: quo scilicet tpe transire ad ea quæ cõcoquant, ac digerant, conuenit. Sanè ad eum modum & castoreo vtimur: quum tñ ipso in aliis phlegmonis minimè vtamur, quis ẽt in summa inclinatione consistãt. Est nãqꝫ calidius id, q̃ ut phlegmonis sit idoneum. Soleo aũt ipse singulaꝝ particulaꝝ meat⁹, qui iis ad excrementoꝝ emissionem sunt destinati, fluxiles reddere. Intestino, ventriculo, mesenterio, & iecinoris concauis, intestinum rectũ. Renibus, uesicæ, iecinoris gibbis, uenæ cauæ, arteriæ magnæ, & oĩbus quæ ĩ lumbis habentur, eum qui uesicæ inseruit. Pulmonibus & pectori, arteriam asperã, atqꝫ fauces. Cerebro & eius inuolucris, eum qui per palatũ & nares descendit. Parat fluxibilitas iis quidẽ quæ per sedẽ excerni debent, mulsa, & cibis iis qui uentrẽ liquãt, & pharmacis, quæ modicè proritare possunt. Ad uẽtriculũ uerò, iecur, & lienem, si qñ phlegmone sint uexata, nec mulsa ipsa ẽ vtilis: qm̃ illico in bilem transit, ac uisceꝝ phlegmonas auget. Excrementa aũt, ut cum urina excernantur, diureticis promouebis: queãdmodum quæ in pectore, & pulmone hærent, iis quæ tussim excitant, euacuabis. Porrò balneũ in remissione febris administratum, corpore iam mediocriter transpirante, nõ exiguũ cõmodum affert, oĩa ex eo tum fuliginosa excrementa, tũ humida educens. Curãdum tñ est primò, ut citra horrorem administretur. Secundò, vt nullum primæ notæ uiscus sit imbecillum. Tertiò deniqꝫ, ne multitudo crudi humoris in primis uenis contineatur. Horror siqdem & auget, & gignit febrem. Partes uerò ĩbecillæ,

Tenuia qñ miscenda sint astringentibus.
Aceti facultas
Castoreum esse calidius, q̃ ut conueniat phlegmonis.
Partium singularum meatus esse reddẽdos fluxiles.
Fluxibilitas meatuum quibus medicamẽtis paretur.
Mulsa quibus non sit conueniens.
Balneũ quãdo conducat.
Balneum quõo administrãdũ.

per balneũ liquatos humores multo facilius alliciunt: & quod ſucci liquati ſint,& quod uiæ dilatatæ. At crudorum humorum copia in totum corpus digeritur. Horum ſi nihil obſtet,ex balneis duo hæc ægro cõpendia accedent:et, quod redundantiæ humorum vacuabitur aliquid,& quod multum tranſpirabit caloris febrilis. At uerò quum particula,quã obſtructio,aut putredo,aut phlegmone obſedit, febris ipſius ueluti focus ſit, ſi ei pp calorem ſua ſponte trahenti,alia quæpiam occaſio extrinſecus, ex iis quæ poteſtate excalfaciant,acceſſerit, neceſſe eſt affectum intendi. Si quis aũt prius toto vacuato corpore,relaxantibus curet,vbi ſcilicet maxima febris non adeſt,vtiq; prodeſſe aliqñ poteſt. Quo tpe etiam lauare citra noxam licet. Cauendum tñ à frigido ſolio iis eſt,qñ & crudi & putreſcentes ſucci, minus apti ſic ad exhalandum redduntur. Itaq; in progreſſu morbi,ubi & abſumpta iam ſuperuacua ſunt, & tum cruda,tum putreſcentia concocta,& cataplaſmatis relaxantibus, & balneis ſine periculo utare. Porrò aptiſſimum in febribus quæ intermittunt & repetunt,tempus eſt,quũ exhalare febrilis calor iam cœperit. Statim ſiquidem corpus ad nutrimentum præparant:huius quoq; opportuno tpe ex duplici coniectato reſpectu: nẽpe ſummo præcedentis acceſsionis vigore,& futuræ principio. Ad hæc nanq; ſpectantes,operã dabimus,ut q̃ longiſsimè ab vtroq; nutriamus. Verum ſi febris ipſa ſit cõtinens,conſtat eam breui finiendam. Si igitur ultra ſeptimum neutiq̃ progreſſura videtur, prorſus continẽdus à cibo æger eſt,ſi uirtutem non defuturam coniicimus. Sin ad nonum,aut undecimum, aut quartũdecimum uſq; progreſſura uideatur, aut etiam finienda ſeptimo,cæterùm æger vires infirmiores habere,q̃ ut in tantum tempus ſufficiat:neceſſum erit nutrire, ac deligere id,quod minus ſit noxium. Etenim vbi vel iecur, uel ventriculum phlegmone prehendit, perni-

Balnei uſus duplex.

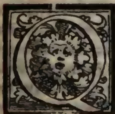
Balneo aptiſſimũ tempus in febribus intermittentibus, quodnam ſit. Nutriendi tẽpus unde ſit cõiectandum.

Continente febre detentus, q̃diu abſq; cibo ſeruari debeat.

ciosissimum est ante accessionem cibare. Vbi hæc absest, quibus infirma est uirtus, utilissimum. Porrò summum vigorem febrilis accessionis expendes, an circa magnitudinem febrilis caloris sit siccus, squallésq; : an citra siccitatem vrens. Priorem nanq; humectante victu quàmprimum madefacere oportet. In secundo, dum plurimum sese calor remittat, manere. In principii verò accessionis more æstimabis, an corporis extrema refrigeret, & magnam sanguinis reuocatiõem ad interna corporis faciat: an omnino corpus non premat. Quippe secundum hoc, ceu facile mansuetum, contemnes. In priore distinguas oportet. Nam si absq; visceris phlegmone, aut succorum redundãtia motus ad interiora in accessionibus pollet, nihil offendes paulo ante cibans. Sin vel phlegmone, vel redundãtia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maximè noxia.

Phlegmone affligente ventriculũ, heparue, perniciosissimum esse ante accessiõem cibare.

GALENI PERGAMENI DE METHODO MEDENDI. LIB. XII.

VAE cum symptomatis consistunt febres, non sunt ad febrium genus vllũ, aut species, aut dĩa distincta. Porrò grauioꝝ symptomatũ, & quæ rarenter febrientibus incidunt, primæ dĩæ sunt tres. Aut enĩ in læsiõe actionum cõsistunt: aut in retentoꝝ uacuatorũ'ue imodico excessu: aut in corpoꝝ ipsoꝝ affectu. Ex quibus duæ quidẽ dĩæ priores, si ꝯtristent, ad se totã curationẽ ꝯuertunt, affectũq; deserere cogunt. Tertia verò, alterius cuidem, quem curare oportet, affectus, est signũ: nullã

Symptomatũ grauiorũ tres differentiæ.

tū seorsum curationem exigit: vtpote cum affectu, vnde nascitur, vnà cessans. Nullum autē symptoma, quà symptoma est, nec curationis rationē indicat, nec primū immutat: licet ex accidēti interdum id faciat: vbi scilicet causæ locum sortitur. Porrò eorum omnium, vbi veluti causæ curationē immutāt, vnū caput est, ipsa læsio, siue virtutis sit, siue dispositionis. Lædunt aūt vires vigiliæ, dolor, atq; vacuatio immodica. Affectui uerò eadem, non vtiq; semper, cæterū magna ex parte, nocēt: ac potissimum quū fuerint immodica. Qua de causa; quāq; cogimur prius submouere symptoma, q̄ morbū; mutato videlicet instituto. Ergò si labant vires, non tū vehementer sint resolutæ, sed adhuc resistunt; ad symptoma tm̄ sumus attenti, atq; id q̄primum tollere curamus. Sin iam resolutæ vehementer sint vires, non modò symptoma sedare, sed illas etiam firmare contēdimus. Vbi verò virium roboris fiducia est, adeò nunq̄ contra symptoma pugnamus, ut (quod prorsus contrarium est) per ea nonnunq̄ præsidia, quæ dolorem afferunt, morbos ipsos curemus: veluti profectò dysenteriæ ipsi mordentibus maximè medicamentis, tū potissimum medemur, quum vtiq; est grauissima. Est aūt duplex medicis contra dolorem instādi ratio. Altera, qua delitiis cubantium subscribunt: altera, ex artis ratione. Quippe si licet ægrum doloribus obmittere ualentibus remediis vno die persanari, qui tota curatiōe neglecta dolori tantùm intentus est, non ex artis ratione, sed in gratiam ægrotantis id facit. At si ex dolore vires soluuntur, atq; ex eo impendet periculum, mitigari dolor, & roborari vires debebunt: quo & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Esto igitur, terminus in ægrotantibus, quem non transibit is, qui ex arte generosè contra morbum pugnat, vt tutò medicetur. Ei verò qui dolorē mitigat, vt vires custodiat. Porrò dolorē mitigant, quæ ex papaueris succo,

Symptomata ex se nec curationis rationem indicant, nec primū immutant.

Vires a quibus lædantur.

Symptomata submouere, quā neglecto morbo, cogamur.

Dysenteriam grauissimā curari maxime mordentibus medicamētis.

Doloris expugnandi ratio duplex.

Medendum tuto esse.

Vires esse seruandas.

vel alteri semine, vel radice mādragoræ, vel deniq; sty race cōstant: Cæterũ si fas sit, iis remediis quæ morbũ sanent, vtendo, qđ optamus efficere, cauendũ ab id genus soporiferis medicamentis est. Sin verò ex vigiliis & uiribus resoluẽdis, æger ad mortis discrimẽ tendat, tũ profectò ipsis tẽpestiuè vtare: nõ ignarus scilicet corporis habitũ nõnihil ex eis lædendũ: eligendã tñ potius læsionẽ ipsam, q̃ mortem. Hac nimiũ persuasione ipse quoq;, tametsi oĩum maximè ab usu grauiter sopiẽtiũ abhorrens (q: rebellẽ valentẽq; in corpore frigiditatẽ relinquant) aliqñ tñ ea & colicis exhibeo: & iis qui vel oculorũ, vel auriũ, vel aliarũ partium vehementissimo dolore cruciantur. Interim uerò, & quũ æger ex tenui destillatione, vigiliis, & uehementi tussi uergeĩ, pauxillũ eiusmodi medicamenti offero: facilè noxã eius, si qs semel sit vsus, spatio emendatũ iri ratus. Oĩa tñ id genus magis salubria sunt, si post annũ à cõpositione sumantur: veluti qđ ad Philonẽ refertur. Quod ad dolores * stupefaciendo sedãdos, nullo minus est celebre. Id uerò et si duorũ, triũ'ue, aut quatuor annorũ sit, multo sanè fuerit pstantius: sed neq; inutile tñ sequentibus annis, ad decimũ usq;. Ergo sicuti cauendus est, quoad fieri põt, eiusmodi medicamẽtorũ vsus: ita si necessitas urgeat, nec admodũ recentia sunt offerẽda: q: frigida quæ in his sunt, pualentes uires adhuc habeant: nec ita antiqua, vt spem nostrã frustenĩ: sed tãdiu dimittenda sunt, quoad violẽtia refrigerãtiũ, ab eorũ quę calfaciũt vi mitigetur. Et taliũ quidẽ medicamentorũ vsus, eorũ qui aduersus symptoma pugnãt, ẽ proprius: potissimũ vbi ex frigida causa dolor est excitatus. Obsunt enim talia plurimũ toti affectui, curatiõiq; cõtumacẽ eũ reddunt. At sanguinis missio, quæ scilicet vires nõ deiicit, symptoma spectãtis medici opus nõ est, sed eius q totũ affectum adimere studet. Ad eũdẽ modũ & balneũ, & purgatio, & fomẽta calida, & vini potio. Quæ omnia,

Dolorem quæ mitigent.

Soporifera, si fieri possit, vitanda.

Soporiferis qñ utendum.

Stupefacientibus medicamẽtis Galenus vtebatur interdum in doloribus acerbissimis, & in tenuibus destillationibus.

Stupefaciẽtia medicamenta tutiora esse, si pøst annum a compositione sumantur.

Philonium stupefaciens.

Stupefaciẽtia medicamenta, cur nec recentia nimis, nec vetera impense exhibenda sint.

dum affectus sanant, vnà cum ipsis, etiam dolores sedãt. Eodem modo & nutrimentum exhibitum, vbi sicco & squallente morbo os ventriculi afficitur, dum affectum ipsum sanat, hominem prehendi syncope prohibet. Porrò qui ex copia crudorum humorum, vnà cũ oris ventriculi offensione, febricitant, ii neq; missionẽ sanguinis, neq; purgationem tolerant: quum tñ vacuationem desyderent. Quare eis vacuatio per frictionem solam administratur. Ergo linteis mediocriter asperis statim in ipsis auspiciis morbi fricandi sunt, à cruribus supernè deorsum. Debet enim radi ab his cutis, quum simul & calfieri per eã, & digeri corpus postulet. Dein tota brachia, simili modo ab humeris supnè deorsum. Vbi uerò artus omnes abundè calere iã videbuntur, & metus fuerit ne quis ex multitudine frictionis, contusa iam carne, superueniat lassitudinis sensus, oleo relaxante veteris: quod genus est Sabinum. Ab astringente verò abstinebis, cuiusmodi Hispanum existit. Hyems verò si fuerit, nihilo deterius fit, si ad digerentium aliquod transieris, quale sicyonium est, aut etiam chamæmelinum. Vbi igitur oleo membra ipsa abundè fricueris, oleum est detergendum, atq; ad spinam dorsi transeundum: quã totã pariter fricare, primũ qdẽ sicca frictione: post oleo, expedit. Ab hac rursus ad crura te cõferes: & ab his ad brachia: denuoq; dein ad spinã: sic totũ diem agens, ĩ domo & lucida, & tẽperata. Sanè mulsa, in qua coctũ hyssopum fuerit, his est aptissima. Qua sola primis trib⁹ dieb⁹ vtent. Ipse verò eo tñ tpe dictã ĩtermittes frictionem, quo somnus hominẽ occupauerit. Ad quem ẽt alliciendũ, & frictio vberior facit. Cæterum somnus vberior his minimè est salutaris: quũ nec crudos succos digeri sinat: & uiscera reddat grauiora. Sed si quis ali⁹ affectus est, q somnũ & vigilias modicas postulet, hic profectò ĩ his est. Quippe somnus ꝯcoquit. Vigiliæ digerũt. Quorum vtroq; est opus iis qui ex multi

Vacuatio per frictionem solam, quibus debeat administrari, & quo modo.

Oleũ Sabinũ.
Oleum hispanum.
Oleum sicyonium.
Oleum chamæmelinum.

Frictio uberior allicit somnũ.
Somnus diuturnus, crudos succos digeri prohibet, & viscera reddit grauiora.
Somnus cõcoquit.
Vigiliæ digerunt.

tudine crudorum succorum ęgrotāt. Ac si pulsus his paruus admodū, infirmusq́; sit, aut ēt supra hæc vehementer inæqualis, extremum periculū indicat: nec quicq̄, p̄ter iam dicta, moliendum est. Sin verò mediocriter sit robustus, nihilq́; intercisus videatur, si sua quidem spōte aluus cōmodè non deiiciat, soluenda est, mulsa iniecta. Quòd si maior iusto superfluorum impetus ad aluum cietur, principio quidem percoquere mulsam amplius oportet. Ea nanq; sicut minus aluum subducit, ita magis nutrit. Post hæc, si supuacua largius descendant, ne sic qdem sistenda: sed exhibendus pro aqua mulsa ptisanæ cremor est. Si verò fluere pgant, alicæ sorbitione ægrum nutries. Si pulsus interim ad imbecillitatē, vel inæqualitatē, vel paruitatē mutent, panē ibutū diluto vino porrigere ꝯuenit: vtiq; si nec vētricul⁹, nec iecur laborēt phlegmone. Qn̄ si hac infestent, corpore crudis succis referto, salus deplorata est, pulsib⁹ sic imutatis. Minimè aūt vtendum cataplasmatis aut perfusionibus est, prius q̄ superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim concocta. Interimq; sola mulsa, in qua coctum hyssopum sit, vsq; ad septimum diem vtātur. Siquidem longissimam sic affecti cibi abstinētiam ferunt: corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet, succis concoquendis alto. Verùm si aluus ipensē fluat, vel æger mulsam fastidiat, ad ptisanæ cremorem est trā seundū. Sin hunc quoq; auersetur, alica ad eundē q̄ ptisana modū ei p̄parabitur. Neq; enim eis qui sic sint affecti acetum incōmodū est. Immo sicubi crudos affatim succos eē aiaduerteris, oxymeli assiduè pro mulsa dabis: si qdē æstas sit, & æger frigidę assuetus, frigidū: sin hyems aūt, oib⁹ calidū. Maximè vò pulsus paruus, tard⁹, & rar⁹, frigidos subeē succos oñdit. Sanè ꝓpositis aduersissima sunt tū balneū, tū aer ambiēs: q̄ties vel nimiū calid⁹ ē, vel frigidus. Itaq; ut lauandi hi nō sunt, sic, & reclinādi in domo sunt: æstate qdē, quæ frigeat:

Mulsæ exhibitio.

Cataplasmatis utendum non esse prius quā supuacua partim vacuata sint, partim cō cocta.

Inediam longissimā ferūt, quibus corpus crudis succis redundat.

Oxymeli congruere illis qui crudis succis redundant.

Frigidos subesse succos quis pulsus indicet.

hyeme, quæ caleat. Læduntur nāq; nō parū ab vtroq; excessu. Atq; hæc quidem agenda sunt tibi, vbi à primo die curationē susceperis. Si aūt ad eos quos iā pmit syncope accit' fueris, si ea quæ retuli loca phlegmone vacent, panē exhibebis non multū, eūq; ex vino aliq, quod celerē in corpus digestionē adiuuet: statiq; ad frictiones venies, quas vt diximus administrabis. Ac si q̄dem cœli status sit vehementer calid', cū frigida vinū dabis: cū calida aūt mediocriter, si temperatus. Quæ tn̄ secundò & tertiò dabitur potio, oīno calidam exhibēdam curabis: ut quæ succo⁊ crudorum concoctionem adiuuet. At quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infestet, syncope incidit, iis frigida exhibēda potio est. Vinum tn̄ quod & calidum natura sit, & deductionem in corpus promoueat, oībus quos syncope malè habet, offerre conuenit. Constat aūt ex vinis ea deligenda esse, quæ & flauo colore sint, & substantia tenui, & ætate vetera. Talia nimi⁊ & boni odoris continuò fuerint. Quinetiam si paululū vbi mista sunt, gustes, senties calorem per totū corpus trāsmitti. Cæte⁊ amara præ uetustate vina ne sunto, præsertim quæ iis exhibebis, q̄bus stomachus flaua bile urgetur. Cōmodissima igitur his vina sunt, quæ quū naturaliter sint austera, sensilē iam astringendi vim, pp uetustatē nō amplius exhibēt: calorem tn̄ admodū euidentem habent. Huius igiť generis vino⁊ optima sunt, Surrentinū, Signinum, Sabinū, Tiburtinū, & Marsum: oīa quidē Italica, astringētiaq;. Quibus tn̄ ex crudis humoribus syncc pes periculū imminet, sanè Falernū tanto iā memorat. ōstat, q̄to tn̄ melioris est succi, tū ēt calidi': vtpote q. od & velocius illis digeretur per corpus: & crudis succis concoquendis auxilio erit. In summa verò, quibus ex abundantia crudo⁊ humo⁊ syncope incidit, iis crassa vina, ceu noxia: aquosa, ceu pa⁊ efficacia, fugiēda sunt. Deligēda aūt eo⁊ sunt media, quęq; flaua existāt, & calida.

Syncopes a cruditate, curatio.

Syncope laborantibus omnibus quale vinum sit exhibendum.

Vinorum genera uaria.

Neq; enim

Neque enim inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quando etiam austera, & mediocriter alba, quũ inueterauerint, quodammodo fuluiora reddunt. Quot quot autem in ipsis calidissima sunt, omnia profectò sunt flaua. Reliquorum vini generum, austera quę mediocriter alba, crassaq; sunt, certè nullum ad digestionem in corpus est idoneum. Si tamen abundè inueterarint, nec aliorum copia sit, vti illis licebit: quòd stomachum roborent. Cæterùm vina quæ calfaciunt immodicè, iis offerenda non sunt, quibus caput est imbecillum, facileq; ab id genus vinis repletur. Porrò vina quæ odora, fuluaq; sunt, quantũ ex ipsorum est natura, omnia caput grauãt. Eoq; tum Falernum, tũ Tmolites, tum Lesbium, infirmo capiti noxia sunt. At vina austera ventriculum roborant, caputq; inter omnia vina minimè tentant: digestionẽ tamen in corpus non promouent: quo magis fugienda tibi in syncope præhensis sunt, non secus quàm aqua. In penuria verò vini quod accõmodum vtrique syncope sit, ei in quã quæ ex multitudine crudi succi oritur, & ei quæ ex bile incidit, coactus vti vino, vteris aquosis, magisq; si antiqua fuerint. Talia nanque, tametsi non valenter excalfaciant, facilè tamen deducuntur in corpus. Quò nomine vrinas præter cętera omnia promouent. A quibus secundum locum obtinent, quæcunque fuluorũ maximè sunt tenuia: quæ etiã ad syncopas præcipuè sunt deligenda. Est autem syncope præceps virium lapsus. Quum autem essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat, hæc nobis, & ubi integra sunt, seruari: & vbi corrupta sunt, ad itegrum reuocari omnino debent. At verò substantia spiritus, ipsaq; solida corpora, sic nobis sunt custodienda in morbis, vt tum qualitate, tum quantitate, quoad fieri licet, se naturaliter habeant. Curandum itaque est, vt quæ substantiæ por-

Vinum album quod calidum sit, reperiri nullum.

Vinã impensè calida, iis offerenda nõ esse, qbus caput est imbecillum.

Vina austera uentriculũ roborãt, caputq; minime tẽtãt: syncope tamẽ præhensis non conferunt.

Syncope est præceps uiriũ lapsus.

Essentia uiriũ in quibus consistat.

tio ab eis defluit, hanc per appositionem sarciamus: quod in ipsis verò alterascit, in debitam temperiem per contrariam alterationem restituamus. Si igitur tũ vacuatio, tum alteratio sensim, paulatimq; fiat, etiam correctio vtriusq; sensim administrabitur: quod munus ad artem sanitatis tuendæ pertinet. Sin confertim & semel, ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, sic sanè & efficietur morbus, & medendi methodum ad eorum sanationẽ desyderabimus. Porrò animalis spiritus, à cerebro, veluti à fonte, nascitur. Qui partim ex inspirando, partim ex eo quod reticularis plexus suppeditat, irrigatur, aliturq;. At vitalis spiritus cõtinetur in corde, & arteriis: nutriturq; tum ex aere inspirato, tum ex sanguine halituoso. Quòd si naturalis quoq; aliquis spiritus sit, vtiq; continebitur is in iecinore & venis. Virium igitur lapsus, qui quidẽ solidorum corporum substantiæ resolutæ succedit, in longissimis morbis subinde incidit: animante ex frequenti atrophia extenuato: præterea in colliquãtibus febribus. Qui verò ex substãtiæ temperie mutata prouenit, is, vel vbi immodicè ipsa fuerint calfacta, frigefacta, madefacta, vel exiccata, vel horum aliquibus copulatis affecta, prouenit. At alteratio spiritus, tum ex vitiosis oritur succis, tum ex ambientis aeris malitia: præterea venenatis facultatibus, aut animalium quæ virus eiectant, venenis. Ipsius verò essentiæ spiritus corruptio (quæ tum ob animi affectus, cuiusmodi sunt timor subitus, vehemensq;, nec non mœror, ira, curæ, atq; summa voluptas, tum ob ingentem dolorem: præterea ob plures motiones, vigiliasq;, obq; immodicam ipsius tenuitatem, & continentium eum vasorum raritudinem, atq; adeò ante hæc omnia, ob respiratum prohibitum, & nutrimenti defectum incidit) diligentius corrigi postulat. Sciendum autẽ est, in omnibus perturbationibus, ipsam p se ipsam moueri ani-

Spiritus animalis a cerebro nascitur.

Spiritus uitalis in corde & arteriis consistit.

Spiritus naturalis si quis sit in iecore continebitur.

Lapsus uiriũ quibus succedere soleat.

Spiritus a quibus alterari soleat.

Spiritum quæ corrumpant.

Animã per se ipsam moueri in perturbationibus.

nam: quæ nimirum in aliis actiuis functionibus mouet etiã & ipsa corpus. Ob idq; resoluitur eius robur, utro ꝗ motuum suorum generum, si modũ excedãt. Ergo nec rarefaciendũ immodicè ægrotantis est corpus, si spiritum retineri in ipso studes: sed nec quę in eo sunt, per comesta & bibita valẽter extenuãda. Est etiã ad virium robur tuendum, ciborum atq; potionũ habenda ratio, vt sint tum quantitate modici, tum qualitate exquisiti. Aer prætere a quem inspiramus, debet esse vt optimè temperatus, sic ab omni corruptela & inquinamento alienissimus. Curandum similiter est, ut ipsa corpora solida, in quibus vel maximè consistere virium substantia videtur, sint sano temperamento. Quippe ad conseruandum virtutis robur, & syncopalem accessionem prohibendam, singulare præsidium est temperamenti custodia: ante omnia quidem, trium principiorum: mox verò reliquarum partium, quæcunq; in consortium affectus, principia secum ex facili trahunt. Cuiusmodi est os ventriculi, quod propter exquisitũ sensum, accersit syncopas. At verò si humores crudi vires sua copia premãt, ac propter multitudinem simul & crassitudinẽ exiguos aĩalis meatus obstruant, is affectꝰ multis noĩbus exitialis est, ac syncope opportunos reddit. Quippe succi crudi nutrire prius q̃ sint, ꝯcocti, nequeũt. Quòd si nec obstruãt, nec onerẽt, syncopẽ ii certè non inferũt, sed deliq̃a animi. Siquidẽ resoluunt ægrotantes huiusmodi, nisi frequentius nutriant. Sunt aũt nutriendi hi extenuãtibus, calfaciẽtibusq;: idq; nõ copiosè, nec semel. Medicamẽta similiter sint extenuãtia, calfaciẽtiaq;, sed moderatè. His & aquosum vinũ idoneũ ab initio est, nisi tñ vehementer febricitẽt. Etenim q laborant ex huiuscemodi succis, hos quotidie accessiones exercẽt, præcipueq; ad uesperam, noctuq;. Qui verò ex tenuissimis succis vrgentur syncope, diuersa à iã dictis rõne curãdi sunt. Illos nãq;

Virium robori custodiendo quæ requirantur.

Syncopes ab ore uentriculi ortæ, curatio.

paulatim & assiduè vacuam⁹. At qui sic se hñt, hos pau latī & assiduè nutriemus. Quòd si virib⁹ ībecillis, aliqđ his viscus phlegmone obsessum sit, eoꝝ salus est deplo rata. Quādo nec ipsos licet assiduè nutrire, sed tātū in remissionibus: & seruari non pōt, si non nutriant. Non solùm autem extenuatis ad eum modū spiritu & sanguine solent sæpe viris resolui, sed etiam facultate expultrice per vniuersam corporis molem immoderatius concitata: id quod accidere maximè solet, ob retentricis imbecillitatem. Ergo nutrire, quicquid horū inciderit, est necesse, sicuti etiam corporis summa densare: non secus q̄ priorum rarefacere. Frigidum itaq; iis aerem astringentemq́; cōparabimus. Vngendi præterea sunt astrictoriis vnguentis. Tum cibi iis dandi, qui non admodum promptè diffluāt. Cuiusmodi sunt panis, sorbitio ex alica, fructus austeri, & qui non facilè corrumpantur, ouorum vitelli (quandoquidem album ægrè concoquitur) gallinaceorum, qui lacte alti sint, testiculi, ac deniq; suillum cerebrum, diligenter assum, vel in albo iure legitimè elixum, porro & anetho iniectis. In summa, omni ratione agendum, vt & succorum materiam crassiorē reddas, & cutim denses, & exhalationē inhibeas. Vinum verò ipsis aquosum, necessarium inter initia est, sumptū post cibos. Quòd si ex sententia nobis omnia responderint, etiam carnei iis aliquid nutrimenti post alia dabimus: potissimū post quartum diem: succis qui febrem excitauerunt, iam ad concoctionem venientibus. In omnibus autē eiusmodi curationibus, si iam adsit syncope, omnis sollicitudo medentis ad symptoma vertetur. Sin expectetur, vtriusq; curam habebit, & vt symptoma non incidat, & vt paulatim discutiatur morbus: quem celerius discuteremus, si nullus symptomatis subesset metus. Quippe qui multitudine crudi succi grauatur, hunc si modò iustam semel vacuationē ferre posset, nec me-

Vires resolui etiā ob excretricē uim imodicę concitatā.

Vires imbecilliores redditæ ob excretricis motus immoderatos, qūo reficiendæ.

Albumē oiorū ægre cōcoqui.

tus aliquis syncopes impenderet, semel, arbitror, vacuatum explicaremus à morbo. Eum verò, cuius spiritus & succi facilè exhalant, si ante accessionem cibare non cogeremur, longiorem illi morbum certè non redderemus. Sunt & aliæ quinq; occasiones qbus succedunt syncopæ: nempe dolor vehemens, vigiliæ, immodica ventris inanitio, motus in delirãtibus, ac deniq; principiorum intemperantia, vel nuda, vel cum humorum affluxu. Si igitur caussam ipsam vnde excitatur dolor, adimere possis, ita vtiq; contra symptoma non pugnaueris, sed curaueris ægritudinem. At si qua occasione prohibitus, affectui submouendo intentum esse non licet, vehementiã mitigabis doloris. Dolent porrò tantùm particulæ sensibiles, idq; vel ob cõtinuitatis diuortium, vel ob aliquam alterationẽ, non sensim, sed confertim & violenter factam. Quippe videntur corpora, non solùm quum in non naturalẽ habitum confertim aguntur, tristem mutationem sentire, sed etiam in ipso ad naturalem statũ suum reditu, nisi is sensim fiat, torqueri. Ac ex alterantibus quidem dolore afficiunt, oĩa vehementer calfacientia, atq; refrigerantia. Ipsam autem solutionem continui, necesse est, vel ruptionem, vel contusionem, vel erosionem existere. At ruptio ex distentione quadam, contusio ex grauante aliquo, erosio ex mordẽte prouenit qualitate. Ergo quum nihil extrinsecus sit, quod vel distendat, vel grauet, vel erodat, sed ex seipso horũ aliquod corpus sentiat, neminem latere potest, distentionem ab aliqua intrinsecus substantia, quæ multitudine sua corpus se cõtinens distendat, aut immodica siccitate, prouenire: contusionem, ex eo quòd aliquod corpus occursarit extrĩsecus, quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel simul ambo extitit: erosionem verò, ex succo aliquo, cui mordens natura insit. Qui quidem si sit in tunicis intestinorum imbibitus, commodissimè

Syncopæ quibus succedat causis.

Doloris causæ.

Solutio continui quotuplex sit.

Ruptio.

Contusio.

Erosio.

Distentio spontanea unde accidat.

Cõtusionis causæ.

Erosio unde fiat.

Hiera picra expurgat humores acres tunicis intestinorũ imbibitos.

hiera picra expurgatur. Quòd si aliquam exulcerationem pepererit, nutriendus certè æger est calēte alica, sed iniectis mali punici granis. Potus aũt illi offerendus est mali punici cremor. Porrò si sanguinis abundantia sit quod distẽdit, protinus sanguis mittẽdus est, modò vires ægri non sint infirmæ. Sed si is vel sanguinis missionem timeat, vel viribus sit imbecillis, tũ reuellẽdus in diuersum est sanguis: tũ per propinqua deriuandus. Quòd si his peractis dolor etiã perstat, patet profectò in ægrotante particula impactum esse quod cõtristat. Patet verò non minus, & ꝙ curatio ipsa per digerẽtia medicamẽnta molienda sit. Similiter etiã curantur dolores à flatulento spiritu orti: magis tamẽ ii extenuantia remedia desyderant. Si moles aliqua grauando, cõtundendo'ue dolorem excitet, moli ipsi est medendũ. Sin mordens humor, aduersissima huic sunt, quæ extenuant, & calfaciunt. Postulat nãq; hui⁹ generis affectus vt ea quæ cõtristant vacuent, aut alterentur, aut medicamentis torporẽ inferentibus retũdantur. Ea quippe minus hos affectus lædunt, q̃ alios, qui à crassis glutinosisq; humoribus proficiscuntur. Huiusmodi tamẽ succos, dolor vehemens non comitatur, nisi aliqs eis halituosus spiritus copuletur: qui ex iis corporibus q̃bus continetur, erũpere prorsus non possit. Nam sic, grauissimi solent excitari dolores. Etenim quum tunicæ intestinorum sint duplices, si in medio ipsarũ spatio frigidus ac viscidus humor collectus sit, à calore liquatus, in flatulẽtũ mutatur spiritũ: qui crassus frigidusq; quum sit, acerbissimos dolores inducit. Ac ad tempus quidem, post bibitum medicamen stupefaciens, prorsus indolentes reddũtur ægri: cæterùm affectus iis variis modis fit maior. Nam & intestinorum tunicæ medicamentorum frigiditate densiores, minusq; flatui transmittendo habiles, redduntur: & humor ipse tum crassior, tum ad motum ineptior euadit. Quare id ge

Dysenteriæ qualis uictus conueniat.

Distentionis a sanguinis copia, curatio.

Reuulsionem esse in cõtrarium moliendam.

Deriuatio fit per ꝓpinqua.

Doloris a flatulẽto spiritu orti, curatio.

Doloris a mordente humore orti, curatio.

Intestinorum tunicas esse duplices.

Stupefaciẽtia medicamenta obtundũt quidem dolorem: affectum tamẽ maiorẽ reddũt

Dolores intestinorum a crassis succis producti, qua sint ratione curãdi

nus dolores omnes, per ea quæ incidant, & concoquant: præterea flatus discutiant, deficcentq; citra valentem calfactionem, curandi sunt. A nullo autem in eiusmodi succis tam est metuendũ, quàm à calore qui & eos liquet, & in flatum vertat, sed non valeat discutere. Porrò agrestis quidam, allio comesto, vinoq; ad vesperam meraciori bibito, à dolore colico fuit liberatus: neq; id iniuria. Allium siquidem flatum discutit, ac minimè sitim infert. Quam ob rem ipse allium theriacem agrestium appello: estq; commodissimum iis omnibus, qui regionem frigidam incolunt. Quos igitur ex supra dicta causa vehemens intestinorum dolor citra febrem exercet, iis & alliũ esse licet, & theriacem bibere. At si cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, principio quidem, si id ferunt, fomentum siccum ex milio adhibendum est. Si ab hoc non quiescant, semẽ aliquod, quod flatum dissipet, in oleo quod tenuium sit partium, coquere, mox per linteũ, quo purum sit, oleum colare, dein anseris, aut gallinaceum seuum, nec salsum, nec admodum vetus, in ipso oleo liquare, & per sedẽ infundere, oportet. At si neq; ex hoc remittantur dolores, secundò rursus iniiciendum est idem, adiecta etiamnum castorei & papaueris succi, vtriusq; fabæ non amplius magnitudine. Olei verò hemina modus esto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid: quæ appensa forti filo, quãpenitissimè in rectum intestinum inseri debet: quo vtriq; & quum libet, id facilè recipiatur, & euidentem vtilitatẽ conferat. Similiter & oculorum, & aurium dolores, qui ab iisdem causis in febri excitantur, sedare conueniet fomẽto ex milio. Sed infundimus etiã aurib⁹ medicamentũ id quod ex castoreo & papaueris succo cõficitur, sapa liquatũ. Quod sanè auri instillatũ, oculorũ etiã, ac dentiũ dolores lenit. Iã verò, si cataplasma imponi aliquando res ipsa suadeat, papauerum capitibus

Alliũ auxiliatur dolori colico.

Alliũ flatus discutit.

Allium dicitur theriace rusticorum.

Theriace quibus utilis

Colici doloris cui sit iũcta febris, curatio.

Pessari cõficiundi modus, ad leniendos dolores colicos.

Dolores oculorum, & auriũ qua ratione leniendi.

Auribus instillatum medicamen ex castoreo: succo papaueris, & sapa cõstãs, oculorum atq; dẽtium dolores lenit.

in aqua coctis, ac fœnigræci, vel hordei, vel lini semi- nis farina aquæ immissa, cataplasma conficies. Porrò collyria ex opio confecta, vehemētissimos oculorum dolores laxant: vtendumq; his est, quum maxima necessitas vrget. Nam tametsi imbecilliores ex frigiditate in reliquam vitam ipsas reddant particulas, occurrunt tamen præsenti discrimini: ac postea frigiditatē ab opio relictam, licet nobis corrigere, tum oleis calidis, tum etiam collyriis. Nempe aurib⁹ oleum id quod solum castoreum recipit, instillamus: oculis verò, ex cinnamomo collyrium. Qui à solo spiritu flatuoso cruciantur, illico cucurbitula admota, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur: in quacunq; corporis parte dolor sit excitatus. Quib⁹ verò non spiritus modò flatuosus, sed etiam humor quispiam, vnde is orit, uētris dolorē excitat, iis illico ad tempus dolor sedat: reddit tñ vel in sequenti nocte, vel postridie, vel etiā tertio die similis dolor. Quare in his primùm doloris accessio est curanda: admota scilicet cucurbitula. Postea vacuandus humor, infuso per sedem aliquo medicamento calfaciente simul & attenuāte. Ego verò oleo quopiam tenuis substantiæ vti assueui, rutā in eo præcoquens. Quo iniecto, nonnulli ægri paulo post excernunt humorem vitreum: atq; ex hoc protinus simul & à dolore, & ab affectu liberantur. Si dolor ex tenui acriq; excitetur humore, qui conuulsiones vehementes etiam inducere solet, si quidem in ventriculo talis humor consistat, vomitu expellendus est, aqua tepida propinata: sin autem in intestinis, iniicere per sedem oportet aliquod medicamen, quod blandè eluere, detergereq; eiusmodi humorē possit. Commodissimus itaq; ad id fuerit cremor ptisanæ. Cibi verò exhibendi his sunt, qui & boni sint succi, nec facilè corrūpantur. Qui ob siccitatem vehementem distenduntur, & discruciātur, si curari ii debeant, humectationem desy

Dolori mitigādo cataplasma optimum.

Opiū recipientia collyria, uehemētissimos oculorū dolores laxant: tametsi imbecilliores ex frigiditate ipsas relinquant particulas.

Cucurbitula admota, dolorem a flatu excitatū soluit.

Rutaceū oleū auxiliari iis, quos dolor colicus a frigido succo ortus, discruciat.

Doloris a tenui humore excitati curatio.

derant. Cæterùm si affectus is, sit febris occasione contractus, percuratu est difficilis, vel potius curationem non recipit. Quippe conuulsiones quæ ex plenitudine neruosarum partium, vel ex humore mordente, vel deniq; ex ingenti frigore oriunt, curari possunt. Quæ verò ex neruosarum particularum ariditate proueniunt, nullus certè iis ad sanitatem est locus.

Conuulsiones a plenitudine quidē ortæ, curari pñt: a neruosarū aūt partium ariditate, minime curationem admittunt.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI methodo. Lib. XIII.

IN HOC TERTIODECIMO commentario acturi de tumoribus præter naturam, primo quidem tractemus de phlegmone, q̃ hæc & frequentius incidat, & febres inferat, grauissimaq; īducat symptomata. Gignitur autem omnis phlegmone ob confluxum sanguinis, copiosioris scilicet, quàm pars postulet: quo tumore obsessa particula, auctior, quàm pro naturali habitu, calidior, & rubicūdior, redditur: tenditurq; ac tangenti renititur, cum dolore ac pulsatione sensibili. De phlegmones tamen generatione, varii vario modo opinantur, licet ipsa curandi ratio omnibus cōmunis existat: nempe vacuatio sanguinis, in particula inflammata contenti. Cæterùm phlegmones quæ etiam num gignitur, est duplex curationis scopus. Quippe, quod ex ea generatum iam est, id profligare oportet, præsidio illius medicinæ partis, quæ morbos curat: quod verò superest generandum, inhibendū est prorsus, beneficio alterius, quam præcautricem vocamus. Porrò sanguis copiosior influit, alia quapiam, aliis'ue particulis aliquando eum mittētibus, ac ea quæ phleg

Phlegmones generatio.

Phlegmones generalis curatio.

mone laborare incipit, recipiente: aliquando particula quæ affligitur, ipsum ad se trahente. Sanè quæ mittunt partes, alias vt copia superuacuum, vel qualitate molestum: alias vtroque nomine succum propellunt. Quæ attrahunt, ea morboso calore trahunt. In doloribus, incipit quidem causa ab eo quod affligitur: sed quicqd est phlegmones, id superpositæ partes efficiũt. Atverò tumorum omnium, qui pręter naturam sunt, varietas, ex eius quod influit, natura nascit. Vbi enim flatulenta materia vberior accessit, flatuosi magis tumores fiunt. Phlegmone magis similes, vbi sanguis: similiter erysipelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi pituita. Similiter scirrhosi, vbi vel crassus, uel vehementer lentus humor parti fuerit infixus. Cæterùm crassus humor quodammodo iam melancholicus est. Lentus autem, ex glutinosis prouenit cibis. Vbi igitur particula aliqua, phlegmone vrgeri cœperit, videndum est, an propter calorem aliquem, qui in illa præter naturã sit ortus, an propter dolorem vel ipsius, vel propinquæ alicuius partis, hanc ipsam cõtraxerit: quo scilicet adempta causa, phlegmone non amplius increscat. Dein proximè expendendum est, nũquid vicina aliqua pars sanguinem largius ad particulã phlegmone obsessam transmittat. Postea verò, num totum corpus plenitudine succorum laboret. Siquidem superuacanea, quæ expelluntur à valentioribus, ea semper in imbecilliores procumbunt. Vnde accidit, vt glandulosa corpora, imbecillima omnium quũ sint, facilè fluxiones ipsas recipiant, tumoribusq́; præter naturam (quos bubones appellant) celerrimè corripiantur: quum aliàs, tum vel maximè, vbi propter magnam arteriam, aut venam, fuerit vlcus aliquod ortum. Quòd si scirrhosior earum partium phlegmone aliquãdo fuerit, hæc & curationi renititur, & struma vocatur. Ergo si vel totum corpus plethoricum sit, vel prauo succo redun

Tumorũ præter naturã uarietas pro differentia fluentiũ humorum nascitur.

Phlegmonem curaturo quæ sint consyderãda.

Superuacanea expelli semper a fortiorib⁹ ad in becilliores particulas.

Glandulæ cur sint maxie obnoxiæ fluxionibus.

Struma quid.

Bubonis curatio.

det, difficilis bubonum curatio redditur. Sin sanũ planè fit, facilis. Quippe excalfacere & humectare modicè totum membrum, quo dolor mitigetur, oportet: lana quidem imbuta calente oleo, id circundantes: ipsi autem vlceri tetrapharmacum liquatum oleo rosaceo, calidum, aut etiam Macedonicum pharmacũ (quod solo thure tetrapharmaco præstat) ex linicinio imponentes: atque insuper calidũ cataplasma ex farina vel hordeacea, uel triticea, uel ambabus, aqua & pauxillo olei cõfusis constans, extrinsecus applicãtes. Non secus verò, ipsi adeni, qui phlegmone vrgeri cœpit, prima quidẽ die imponi debet lana oleo calẽte madẽs, sed citra salẽ. Cuius postea nõnihil indemus, ubi & tumor per totũ membrum remissus fuerit, & vlceris dolor sedatus. At si uel plethoricũ corpus sit, vel vitioso succo redũdet, curatio per ea quæ sic calent, fluxionẽ ad membrũ citat: cogimurq; aliàs sanguinẽ mittere, idq; aut vena incisa, aut membris iis, quę læsa nõ sunt, scarificatis. Manu etenim laborante, scarificabis crura. Altero crure malè habente, reliquum. Has nanque vacuationes indicat ipsa copia: sicuti etiam succorum vitium, redundantis succi purgationem. Sed quæ etiam Græcè dicuntur phymata, glandulis, sicubi fluxio in eas procubuit, citra vlceris occasionem accidunt. Vbi ergo distentæ vehemẽter glandulæ sunt, aut alia quævis particula, quam premit phlegmone, cogimur, toto corpore prius vacuato, ipsam scarificare. Sanè vacuamus totum corpus, etiam quum mediocritatem succorum continet, si morbi magnitudo id suadeat. Siquidem dolor, & membri inflammati calor, etiam si purum ab excrementis sit totum corpus, fluxionis causæ fiunt. Tunc tamen parcius vacuare expedit: idq; habita ratione ætatis, naturæ, anni temporis, regionis, ac denique consuetudinis ipsius ægrotantis. At vbi iã phlegmones ipse vuluti feruor subsedit,

Manu laborãte scarificanda esse crura.

Crure altero affecto, reliquũ scarificandum esse.

Phymata.

Phlegmone affectas particulas qñ sacrifica re cogamur.

Vacuare qñ soleamus corpus etiã si mediocritatem succorum contineat.

Fluxionis causæ sunt dolor & membri calor.

Phlegmone qñ sit digerenda.

mitigatoriis emplastris dimissis, ad ea quæ digerunt, paulatim est transeundum. Ac primum cum mitigatoriis ipsis paulum mellis miscendum. Mox triticea farina in totum est auferenda, contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiusmodi digerentium medicamentorum veniendum, quæ vel humida consistentia sint, vel cerati specie. A duris autẽ est abstinendum. Nam & phlegmonarum reliquias contrahunt, & rursus phlegmonem in ægra particula excitant. Quòd si pus aliquod notabile in suppurante particula sit contentum, non expedit incidere protinus, sed digestionem moliri medicamentis ad id valentib⁹. Quum autem quod ex phlegmone ipsa relinquit, scirrhosum effectum videtur, fidenter iam valentib⁹ medicamentis vtêris. Si quando ergo ægram partẽ medicamenti acrimonia irritatam videris, mitigabis eã interea fomento, quod per spongiam administrabis. Id autem aliquando ex aqua dulci esto: aliquando etiã sal habente, vbi scilicet scirrhosiores sunt phlegmonæ. Sin aliquando puris copia medicamenta superet, nec ea videantur tibi totũ digerere posse, quod sic abscessit secare, eo potissimum loco oportet, quo est editissimum: obseruata interim effluxus indicatione. Quippe tenuissimam illic etiam cutim inuenies. Post sectionem verò, medicamentum aliquod, eorum quæ sine morsu siccent, impone. Quòd si computruisse portio aliqua suppurantis partis videbitur, excidi eam est necesse. Sectio igitur qua vtemur in suppurante particula, myrti imitetur folium, sitq; planè non magna: quali nos semper contenti fuimus. Cæterùm quum in tali incisione longitudo maior q̃ latitudo sit, esto in inguine longitudo per transuersum ducta: non autẽ per rectitudinem membri. Quippe ita dum membrum inflectimus, naturaliter cutis sibi applicatur. Post excisam cutim, medicamento, quod mannam vocãt, affectam

Phlegmones curationi aduersari dura medicamenta.

Phlegmonem suppurantẽ, nõ esse incidendã protinus, sed digerendã medicamentis ad id ualentibus.

Abscessus qñ secandus sit, & qua in parte.

Sectionis forma qualis esse debeat in suppurante particula.

Inguinis suppurati sectionẽ ꝑ transuersum esse ducendã.

partem implebimus. Est enim ea purgamentum thuris leui astrictione prædita. Quo nomine etiam thure ipso ad nonnulla vtilior. Thus siquidem, puris tantùm mouendi facultatem obtinet: vtpote nullam astringēdi vim habens. Magisq; id facit, quod pinguius ex eo est, & magis albicans. Sicuti quod magis est flauum, potentius siccat. Mannæ verò, etiam corticis thuris paululum est admistum, vnde astrictoriam vim habet. Ipse autem cortex thuris, tum astringit, tum siccat insigniter. Itaq; eo solo vtimur ad sanguinis perfusiones. Quin etiam mitigare prius incisam partē oportet: fomentis primùm: dein cataplasmate: mox humectante aliquo medicamine, aut non siccante: singulis scilicet extrinsecus impositis. Nam in ipso vlcere tum mannam, tum pus mouentia, dein quæ expurgāt, sunt imponenda. Post quæ si cauitas etiamnum adsit, quæ impleant adhibenda sunt. Sin minus, ea quæ cicatricē inducant: veluti quod ex cadmia conficitur. Vtendū verò medicamentis id genus est, prius q̄ vlcus ad æqualitatem prorsus impletum fuerit: ne ipsa forte cicatrix circūposita sit cute eminentior. Porrò vbi æquabiliter inter se succi omnes sunt aucti, plethora, siue plenitudo is affectus vocatur. Vbi verò vel flaua bile, vel nigra, vel pituita, vel serosis humoribus refertum corpus iam fuerit, eum habitū cacochymiam vocamus. Ergo plethora, tum sanguinis missione curatur, tum balneo frequenti, tum exercitatione, tum frictione: præterea digerentibus medicamentis, atq; etiam inedia. At succorum vitium, purgatione, quæ redundanti succo sit accommodata, corrigitur. Cæterùm si iam æger febricitet, nec exercitatione vacuare licet exuperantiam, nec vnctione quæ calefaciat, sed nec multa frictione, nec balneo: imò sanguinis missione, vnà cum inedia, vel purgatione aliqua. At si nō febricitat, omnibus iam dictis vtare, optimū quodq; ad id quod

Mannā thuris buboni secto i spergēdā esse.

Thus puri mouendo idoneū, nullā astringendi uim habet.

Thuris cortex astringit & siccat.

Incisas partes esse aliquo fomento circa incisionem leniēdas.

Vlceris in parte secta relicti, curatio.

Cicatricē inducentibus medicamentis utendum esse, prius q̄ totum ulcus prorsus impletum fuerit.

Plethora quid.

Cacochymia quid.

Plethoræ curatio.

Cacochymiæ correctio.

Crura phlegmone obsessa quomodo sint curanda.

Phlegmōe supernarū partium quomodo sit curanda.

instat, deligens. Verùm cui crura laborant phlegmone, ambulatione vel cursu exercitandus non est: sed nec stare iubēdus. Satius quippe est, vt sedens fricetur plurimum: moxq́; manuum motu exerceatur. At si quæ ex supernis partibus vrgeri videatur phlegmone, huic motus ex inambulatione aut cursu est admodum salutaris. Similiter & frictio ea tunc potior est, quæ cruribus adhibetur, illis quæ in supernis partibus administrantur. Siquidem in omnibus talibus reuulsio debet fieri in contrarium. Neq; igitur quum vel circa sedem, vel aliquam huic partem vicinam, initiū phlegmones incidit, aluum deiicies. Neq; quū in vesica, uel cole, vel renibus cępta est, pharmaca quæ vrinas prouocent, bibenda dabis. Nec si mulieri in vtero, vel pudendo insedit, menses huic prouocabis, sed ad partes quæ maximè longinquæ sint, semper reuulsionē molieris: æstimata tum phlegmones magnitudine, tum corporis totius statu. Nam si plurima succorū abundantia sit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare. Sin exigua sit, licet & per hæc vacues. Iam verò, si phlegmone oborta sit ab affectu partis quam vexat, primò quidem affectus ille sanandus est: mox quicquid ex phlegmone est genitum: Quæ ambo interim iisdem præsidiis tolluntur. Cæterùm ad incipientes phlegmonas, frigidis astringentibusq́; magis vtendū est, quàm iis quæ digerunt: atq; etiamnum magis, vbi crassum quod confluit non est. Sed si sanguis in inflammata particula vehementer impactus fuerit, non est amplius vtendum repercutientibus: sed tunc digerere est tempestiuum. Quòd si ex animalis pūctu, morsu'ue dolor incidit, à quo exorta sit phlegmone, duplex sanandi doloris ratio est, vel virus ipsum vacuando, vel quod dolorem excitat, alterando. Ac vacuabis sanè id, eorum medicaminum ope, quæ vehementer attrahunt. Alterabis iis quæ sunt cōtraria. Vacuant itaq;

Reuulsio debet fieri in contrarium earū partiū, quæ phlegmone urgētur.

Phlegmonis incipientibus, frigida & astringētia magis q̄ digerentia conueniunt.

Phlegmonę quā sint digerendę.

Phlegmones a pūctu morsuue animalis excitatæ curatio.

Virus a bestia relictū, qua ratione uacuādū.

tum calfaciētia oīa, tū quæ ad se citra calfactionē alliciunt: vt cucurbitulæ, & cornua quædam. Sunt qui & ore suo virus extrahant. Huc pertinet & cauteriū, & medicamenta quæ cauteriis similiter escharā efficiūt. Alterum auxiliorum genus est eorum, quæ qualitatē per contraria alterant. Variantur autē medicationes, pro laborantium particularum diuersitate. Vna quippe idicatio ex similaribus sumitur partibus. Altera ex instrumētariis. At ea quæ ex similaribus sumit, modū calfaciendi, refrigerādi, siccandi, & humectandi determinat. Quæverò ex instrumētariis, tum locū ipsum, p quem vacuare oportet, tū vacuationis rōnem, tum verò in similis spēi medicamentorū vsu ipsum pluris minorisq; modū. Porrò vacuationis indicatio in phlegmone, refrigerationis indicationē vincit: contra q̄ in erysipelate. In hoc nāq; refrigerationis indicatio magis urget, q̄ vacuationis: etsi vbi refrigeratū erysipelas est, ad ea quæ digerunt medicamenta conuertimur. At in phlegmone tantisper refrigerandum est, quatenus & ad incrementum eius sistendum, inhibendumq; est commodum. Quippe refrigeratio repercutit id quod affluit, & ex eo quod in laborante continetur particula, aliquid in proximas partes repellit. Simili modo & quæ modicē excalfaciunt, utraq; interdum rōne prosunt, q & dolorem sedent, & contenta in parte ægra digerant. Siquidem mitigando dolorem, augeri phlegmonas vetant: digerendo, quod earum iam conceptum est, sanant. Si iecur inflammationem contrahere cœperit, ac totum corpus egeat inanitione, virtusq; valida sit, atq; æger pubertatem attigerit (puer enim, quæ per dissectam venam fit, vacuationem non feret) pariter tum reuellendus, tum educendus qui ad ipsum fluit sanguis est, interna in dextro cubito insecta vena: propterea quòd & è directo, & ampla via, cum vena quæ caua dicitur,

Medicationes uariari pro laborantiū particularum diuersitate.

Erysipelatis curatio.

Refrigerationis usus ī phlegmone.

Calfacientia modice dolorē sedāt, & contēta in parte inflammata digerunt.

Hepatis inflammati curatio.

Pueri sectionē uenæ nō ferūt.

Sanguinem uacuari & reuelli ab hepate, secta interna dextri cubiti uena.

Vena interna non apparẽte, mediã, aut humeralem secãdam esse.

societatem habet. Hac non apparente, media secanda est. Quòd si nec illa se ostenderit, reliqua & tertia incidenda venit. Ac modum quidem vacuationis, ex redundantiæ modo, ętate, natura, anni tempore, regione, consuetudineq́;, atq; ante hæc, ipsa laborãtis virtute, inuenies. Venæ autem secandæ electio à parte laborante indicatur. In vniuersum autẽ, quàm longissimè à tentata fluxione parte quod redundat reuellere, nequaquam ad eam trahere cõuenit. Hac ratione, nec si hepar, aut ventriculum, aut intestina phlegmone occupare iam cœperit, medicamine quod aluũ deiiciat, vti conueniet. Eandem cum his indicationẽ & vterus sortitur, sicuti cum vrinæ vasis pudenda. At vomitu vti pudibundis laborantibus, in diuersa reuellens auxilium est. Eadem ratione in omnibus quæ circa caput accidunt, alui subductio, in contrarium auertit. Si qua verò circa fauces, & palatum, aut linguam, aut deniq; in ore phlegmone laborare cœperint, in his omnibus cauenda sunt, quæ pituitam per os euocant; Gręci apophlegmatismos appellant. Satius nãq; tunc fuerit deriuare ad nares; incidereq́; humeralẽ in manu venam: vel, si ea non cernitur, mediam. Vbi iecur, pectus, pulmo, aut cor sic afficiũtur, internam. In angina primas in manibus: secundas eas quæ sub lingua habentur. At iis quæ in occipite sunt afflictis, etiam eam quæ in cubito est, nec non eam quæ habetur in fronte. Renibus verò, & vesica, & pudendo, & vtero sic habentibus, eas quæ in cruribus sunt sitæ, ac potissimum quæ sunt circa poplitem. Sin minus, eas quæ sunt iuxta malleolum. Ac perpetuò quidem in omnibus, eam quæ ẽ directo est. Vbi iecur phlegmone inuadit, quæ in dextra sunt manu: vbi lienem, contra. Itaq; statim prima vacuationis diuersitas pro particularum diuersitate variatur: constatq́; communem, ꝙ sit vacuandum, indicationem, non magis esse vtilitatis q̃ noxæ causam.

Reuulsionẽ esse moliendam ꝙ lõgissime a tẽtata fluxione particula.

Apophlegmatismos fugendos eẽ, ubi partes oris sunt inflammatæ.

Phlegmone occupãte oris particulas, diuertẽdum ad nares esse, secandãq; humeralẽ ĩ manu uenam, aut mediam.

Venæ secandę ratio ĩ iecoris, pulmonis, pectoris, cordis, fauciũ, occipitis, renum, uesicæ, pudendi, & uteri affectib⁹

Porrò

Porrò vbi pectus, aut ventriculus, aut partes circa collum caput'ue laborant phlegmone, etiam excogitatũ est artus vincire. Quippe ipsum quod infestatur phlegmone, haudquaquam vinciendum est. Sed si in manibus sit phlegmone oborta, crura. Sin in cruribus, manus. Iam verò nec refrigerare inter initia, aut astringere, citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis quàm noxæ sunt causę. Nam particulis quidem quæ iuxta artus sunt sitæ, tutò ministrare possis frigidam aliquam fomentationem. Iecinori verò, si phlegmone infestari cœperit, non licet imponere actu frigidum, aut fomentum, aut cataplasma. Rursus astringẽs oleum, nec oculis, nec oris partibus admouebis, sicubi hæc tentari phlegmone cœperint. Auri verò, etiam si acetum cum rosaceo infundas, nihil offendes. Victus etiam, pro partium ratione variatur. Quippe iis quib⁹ glandulæ, aut aliquid circa artus tentatur phlegmone, tot & talia exhibenda sunt, quot & qualia facillimè cõcoquentur. At si iecur ventriculus'ue infestetur phlegmone (quum munus eorum sit toti animali commune) victu exquisitissimo est opus: qui videlicet meatus aperiat, detergeatq́; citra rosionẽ: ac breuiter omnis tenacitatis sit expers: qualis vtiq; in cibis est ptisana, & in pharmacis oxymeli, aqua distemperatũ. Cæterùm dulcibus omnibus tum iecur, tum lien intumescit. Iam verò astringẽtia omnia mala, iecinoris phlegmonis sunt incõmoda, præsertim iis, quæ in cauo eius consistunt. Similiter ea quæ mordẽt, phlegmonas quæ in cauo sunt viseris, q̃ quę in gibbo consistunt, magis irritant. Iis quippe quæ in gibbis sunt, mutata iam veniunt quæ assumpta fuerunt: & q' prius concocta sint, & q' sanguini, qui in iecinore prius erat, admista. Cauo autem iecinoris, phlegmone obsesso, protinus etiã venas quæ in mesenterio sunt, vnà phlegmone laborare est necesse: quũ ex vena portæ exoriantur: protinusq́;

Vincula nõ esse iniicienda inflammatæ particulæ: sed illi quæ opposita est.

Iecinori, si phlegmone infestari cœperit, nihil actu frigidum esse applicandum.

Auri inflammatæ nihil nocebis, uel si acetum cum rosaceo infundas.

Victus ꝓ partium ratione uariatur.

Victus iecori uẽtriculoq; inflammato conueniens.

Dulcibus intumescit tũ iecur tum lien.

Cauo hepatis phlegmõe obsesso, uenas meseraicas similiter inflammari.

etiam, quæcunque osculis earum incidunt, vim suam ostendere. Porrò vbi iecur phlegmone obsessum est, mediocriter astringi per cataplasmata mistæ materiæ debet, quòd altricis facultatis principiũ animalibus sit, & venosum ab hoc exoriatur genus. Vt autem iecinoris cauum per aluum purgatur, sic gibba eius, per ea quæ modicè vrinas mouent. Cuius generis apium existit. Procedente autem tempore, vbi phlegmone iam concoquitur, etiam valentioribus vti licet: ut assaro, celtica nardo, phu, petroselino, smyrno, & meo: sicuti etiam per ventrem vacuare, si cauum afficitur, cnico cibis admisto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: omnibus præterea quæ modicè aluũ deiiciunt. Magisque in remissionibus, tum his ipsis audacius quàm ante vtendum: tum verò quæ iis sunt valentiora, partim in ptisana incoctis, partim tunsis, ac in mollissimũ puluerem redactis. Exhibenda verò & hæc sunt vel ex ptisana, vel ex aqua. Ego nanque etiam filiculæ aliquid in ptisana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Sed clystere etiam ipsos vacuare expediet: inter initia quidem, vel sale, vel nitro, vel aphronitro cum mulsa distemperatis contentis: in remissione verò, potissimumque si quid scirrhosum relictum è phlegmone est, etiam valentiora medicamenta miscentibus nobis. Quippe hyssopum eo casu aquæ incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportunissima nanque ad scirrhũ sunt iecur, lienisque, si quis, parum habita de his ratione, glutinosis cibis vtatur. Etenim substantia lienis, tametsi rarior quàm iecinoris sit (est enim illius substantia lutosa) crebrius tamẽ scirrhosis vitiis affligitur, propter nutrimenti, quo alitur, speciem. Siquidem crasso nutritur sanguine, qui veluti limus purioris est, facillimeque nigra bilis efficitur. Renes etiam facilè scirrhis deprehẽdi, atque iccirco nephritidas alias omnino solui non posse, alias ægrè solu

Iecur phlegmone obsessũ, cur mediocriter astringendũ sit, per cataplasma mistæ materiæ.

Hepatis partes per quas uias, & quibus purgãdæ remediis.

Hepati phlegmone obsesso quales clysmi conueniant.

Scirrho eẽ opportunissimũ hepar lienque.

Lienis substãtiã quàm hepatis esse rariorem.

Lien crasso nutritur sanguine.

Renes facile scirrhum contrahunt.

biles esse, ratio docet: quum & crassa substantia sint, & non careant excrementorũ vitio. Quo fit, vt qui crassi succi cibis vescuntur, calculi vitio vexentur. Medicamina igitur horum affectuum, ea esse constat, quæ disscecent, dissoluant, & frangant. Quæ vtiq; ex eorũ sunt genere, quæ obstructiones eruunt, atq; detergent: cæterùm viribus valentiora. Curationem aũt vnà coindicãt, virtus, natura, ætas, anni tempus, regio deniq;, cõsuetudoq́;. Iecinore itaq; laborãte phlegmone, quę extrinsecus applicanť, ea mistæ esse facultatis debent: idq́; non in gñatione phlegmones mõ, sed etiã quum nec affluit amplius quicq̃, nec repelli qd̃ in laborante particula contineť, potest. Quo quidẽ tempore duplex nobis indicatio suggeriť: altera quidẽ à phlegmone, sui euaporationẽ poscente, nimirũ digerentia: altera verò ab affecta parte, quæ per astringẽtia robur eius seruari iubet. Quare coeuntibus vnà cõtrariis indicationibus, compositũ quoq; esse medicamentum oportet: nẽpe astringens simul atq; relaxans. Verùm tuendi roboris indicatio, in iis tantùm partibus est cõis, quarum munus ex vsu est vniuerso corpori. Igitur nec lienem tantũ relaxantibus curare oportet, quũ hic quoq; ex iecinore qcqd limosum & melancholicũ est expurget, propterea scilicet, q̃ ex eo humore nutritur. Iccirco quoties obstructio aut phlegmone, sed præcipuè scirrhosa, in eũ incidit, tum ea quæ obstructiones eximãt, tum quæ dissecẽt, uehemẽtiora exigit. Nam quale medicamentũ iecinori absynthiũ est, tale est lieni capparis cortex. Quale rursus iecinori est eupatoriũ, tale scolopendrium lieni. Siquidẽ similia genere medicamenta, quemadmodũ & nutrimenta, ambo viscera postulant: cæterùm tanto valentiora & acriora, lien, quãto crassiore vtitur alimento. Iamverò quum gibba iecinoris expurgari per renes oporteat, sicuti caua per inferiorem ventrem: lieni sanè per renes nulla admini-

Calculos q̃ foueant gignere.

Calculis quæ medicamenta congruant.

Hepatis inflãmati curatio.

Lien nutriť ex melancholico sanguine, quẽ expurgat ab hepate.

Liẽ obstructũ, aut inflãmatũ, qualia medicamẽta postulet.

Lien heparq; similia nutrimenta & medicamenta requirunt.

Lien crassiori utitur alimẽto q̃ hepar.

Hepar per quã regionẽ uacuetur.

Lien per intestina uacuatur.

strari potest vacuatio: sed tantummodo per intestina. Proinde vbi phlegmone premitur, deiectoriis ipsum medicamentis tum detergemus, tum lacessimus, quo demittat, deponatq; superflua. Est autem duplex ratio eiusmodi medicamentorum vsus. Nempe, vbi partes superius sitæ laborant, per ea quæ eduntur, bibũturq;. Quum inferiores, per id quod fit per clysterem infusum. Quandoquidem quæ eduntur ac bibuntur, eorũ vis, antequam ad inferiores partes perueniat, resoluitur. Quæ infusa sunt, ea omnino ad ieiunũ vsq; ascendere nequeunt. Porrò gula (quæ stomachus propriè vocatur) affecta, cataplasmata super dorsi spinam imponimus: nõ autem in anteriori parte: quod facimus, vbi phlegmone os ventriculi vrgetur. Siquidem spinæ gula superiacet, per collum & pectus deorsum vsq; ad ventriculum exporrecta. Iam quemadmodum lien & iecinoris caua, per intestina: gibba illius, & renes per vrinas purgantur: sic pectus, vbi interna eius tentantur phlegmone, per succingentem membranam, aliquid in medium sui pulmonumq; spatium trãsmittit. Id autem expurgari per eandem qua pulmo viam debet. Propinanda igitur iis qui sic affliguntur sunt, quandiu quidem ipsa inualescit phlegmone, medicamenta quæ mediocriter vias aperiant, & crassos humores dissecent: vt ptisana & mulsa: in exquisita autem declinatione phlegmones, dum educi iam excrementa postulant, quæ id valentius moliantur: vt vrticæ semen, & mulsa, in quam fuit coniectum paululum acrium herbarum: quales sunt origanum, hyssopum, calaminthe, pulegium, & illyricæ ireos radix. Oxymeli etiã quod ex marrubio cõficitur, crassiora pectoris pulmonisq; excrementa incidere potest. In vniuersum autẽ quæ in alto corpore affliguntur phlegmone, eæ partes paulo acriora, q̃ pro phlegmones natura, medicamenta desyderant. Resoluuntur siquidem eorũ vires, dum

Clysmos non posse usq; ad ieiunum ascẽdere.

Gula affecta, cataplasma, esse applicãdum super spinam dorsi.

Pectus per quã regionem purgetur.

Pectori phlegmone obsesso quæ medicamenta conueniant.

Inflammatiões altius sitæ, cur paulo acriora medicamenta postulent, q̃ pro ipsarum ratione.

altè descendunt. Hac ratione & cucurbitula (strenuũ planè auxilium) est inuenta, tum vt foras euocentur, quæ sunt in alto, tum vt eximantur & eruantur, quæ iam in scirrhum abeunt. Verùm vtendum cucurbita in ipsa parte quæ phlegmone vrgetur, inter initia non est, sed postea q̃ vniuersum corpus vacuaueris, * atq; ex vsu iam esse videatur, eorum quæ in inflãmata particula continentur, aliquid aut vacuare, aut versus exteriora reuellere. Proinde vbi affectus * etiamnum in generatione consistunt, minimè ipsis membris quæ laborare incipiunt, sed iis quæ continua his sunt, cucurbita imponi debebit, auellendi in cõtrarium causa. Sic nanq; ad mamillas cucurbitas imponimus, quum sanguis ex vtero profluit, defixo maximè in ipsis communibus pectoris & vteri vasis, eius ore. Sic si è naribus sanguis profunditur, præcordiis maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuium, ad contrarium per communes venas auertimus. Quemadmodum rursum & sanguinem (si ita est opus) attrahimus. Siquidem quum menses euocare in animo est, pubi & inguini cucurbitam affigimus. Ad hæc, in occipite cucurbita defixa, efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen prius totũ corpus expedit. Nam si refertum sanguine corpus sit, in quæcunq; parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. Aduerte autem, vbi dicimus astringere incipiẽtem phlegmonem esse opus, nõ quodlibet astringens in iis quæ deuoranda sunt, exhibendum esse: sed ea tantùm, quibus nulla corruptrix admista vis insit. Nam chalcanthus inter præcipua astringit, sicuti etiã misy, & sori, & chalcitis, & diphriges, & æs vstum, & squamma eius, & flos. Verùm hæc medicamenta noxia deuorata sunt. Quocirca stomaticis ea miscere tutum non est. Defluit nanq; interdum ex his aliquid ad uentriculum. Sed nec aloen probè miscueris iis medicamentis,

Cucurbitula quorsũ inuẽta.

Cucurbitula qñ utendum.

Cucurbitulas quorsũ ad mãmas affigi soleant.

Cucurbitulas sanguinem a parte reuellere atq; ad ipsam, si fuerit opus, attrahere.

Cucurbitula pubi affixa, menses euocat: oculorũ aũt fluxiones reuellit occipiti admota.

Cucurbitula non esse utendum, prius q̃ uniuersum corpus uacuetur.

Aloen miscendam non esse medicamentis, q̃ gratia phlegmones propinãtur: nisi aluũ uelimus deiicere.

quæ phlegmones alicuius causa, quæ intus constiterit, deuoranda sunt. Quando huic quoq; purgādi uis quędam inest. Cæterùm vbi phlegmone prorsus inclinauerit, si quis paulúlum aloes admisceat, deiiciendi vētris gratia, qui prorsus non deiecerit, nihil lædet. Quāquā satius fuerit mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aluū sic laborantium subducere. Admodū itaq; necessaria est indicatio quæ à particulis sumitur. Quæ nec ipsa sat est ad curandos morbos, nisi etiam methodos de medicamentis didiceris. Vt autem ad affectus capitis iam nostra reuocet oratio, oxyrhodinū, quo caput phreniticorum pfundimus, sanè vniuersos redarguit, quicūq; principem animæ partē in corde statuunt. Siquidē per id genus affectus, nō capiti, sed pectori præsidia admouenda essent. Atqui non in phrenitide modò, sed in lethargo etiā (quod vitiū illi contrariū quodāmodo secundum spēm existit) vniuersi applicant ipsa remedia capiti, in quo scilicet princeps animi pars residet. Ergo quum humor qui in capite redundat frigidus est, insensibilitas īmobilitasq; hoīem opprimunt: quū uerò calidus est, perpetuus potius motus, vnà cum rōnis noxa. Accidit enim segnitia ex frigore: ex calore īmodicus motus: ex humoris verò vitio, dementia. Igīt in eiusmodi affectibus, si virtus valida sit, ac nihil aliud prohibeat, vt crudi humoris copia, vel ætas puerilis, uel anni tēpus, vel regio in qua sit extrem⁹ calor, vel frigus, statim ab initio vena tūdenda est. Atq; hoc quidē cōmune utriq; uitio, & ei quod cū sopore, & ei quod cū uigiliis incidit. Cōmune prætērea utriusq; est, ut oxyrhodinū in principio admoueas. Nam repellēdus à capite humor est, quisquis is fuerit. Quæ sequunt, cōtraria sunt. Nā quæ cum uigiliis coniuncta sunt, ea lenire expedit: quę cū immobilitate, excitare. Iure ergo quū in summo incremēto sunt, iis uitiis quæ puigilio & delirio infestāt, perfusiones ex papaueris capitibus appli-

Aluum tuto emollientia.

Lethargus est affectus cōtrarius phrenitidi

Animā rōnalē cōsistere in capite.

Pricipis animę facultatis symptomata singula unde proficiscantur: & qua ratione sint curanda.

Oxyrhodinū quibus conueniat affectib⁹. Affectuum qui cum peruigilio & delirio infestant, curatio.

cabimus. Odorẽ quoq; naribus obiiciemus: ac narium alas intus, uel frontẽ ex similibus medicamentis illinemus. Quippe sopire, ac stupefacere principẽ facultatẽ oportet: cerebrũ scilicet, quod supra modũ icaluit, refrigerando: in cõtrariis aũt uitiis excitare: ac noxii humoris, q citra putredinẽ, & citra febrim, altos sopores iuehit, crassitudinẽ icidere, excalfacereq́;. Tales nimirũ altos sopores, Græci apoplexias, caros, & catochas appellãt. Quòd si q̃n humor putrescat, vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq́; morbus Græcè lethargus. Incoquentes igiẽ in aceto thymũ, & pulegium, & origanũ, aliaq; id genus, naribus sic affectoꝝ admouebimus, quo uapor sublatus ad cerebrũ, humoris crassitudinẽ dissecet. Mox etiã palatum ualentibus & acribus medicamẽtis ungemus. Ab his uerò etiã sternutamẽtis utemur: tũ capiti similes præsidiorũ facultates imponemus, adaucta semp eorum, etiã ad ipsum vsq; sinapi, uehemẽtia, si uitiũ diu ꝑseueret. Quinetiã cucurbitis ad utrũq; uitium, si diutinũ sit, utemur: itemq́; castoreo: qppe quod ipsum probè cõcoquit, debitè administratũ. Quoties aũt medicamenti alicui⁹ vim exactè ad cerebrũ descendere uoles, ad coronalẽ uocatam suturam (cuius plurima diuersitas in hoibus est) id applicabis. Nã præter reliqua, tenuissimum, & rarissimũ eo in loco est craniũ. Cõmodius etiã fuerit, si & cũ infrictione id facias, aut tõsis capillis, aut etiã planè abrasis. Quòd si humidũ sit quod applicandũ est, si id ex alto effundas, ac ueluti fontis ritu illidas: qppe penitus intrò ab ictu magis impellitẽ. Sicuti aũt hîc uehementior humoris casus ꝑducit, ita i oculis aduersatẽ. In capite nãq;, insensile os est quod feritẽ: in oculis mẽbranosa quædã & ibecilla, maximeq́; sensilia corpora. Et i capite qdẽ, aliud est quod ictũ excipit: aliud quod curatur: quodq́; ut ictum non sentit, ita facultate, quæ ex incussu ad ipsum peruenit, fruitur. At in oculo, quod est curan-

Affectuum qui cum sopore inuadũt, curatio.

Lethargus qd.

Coronali suturæ esse applicanda medicamenta, quorũ uim exacte ad cerebrũ descẽdere uolumus.

Capiti instituta fomenta humida, esse illidẽda ab alto.

dum, idem valenter feritur. Quare infundere huic sensim medicamenta, liquata humoribus mitisſimę facultatis, oportet, attollentes palpebram ſuperiorem blandisſimè. Meritò autem commendatur ad phlegmonē oculorū, ex oui humore, id quod tū glutinoſum eſt, tum minimè mordens. Cæterùm quæ terrea corpora oculariis medicamētis miſcenda ſunt, ea læuigari exactisſimè debent. Dolent porrò vehementer oculi, aut ex vehementi acris confluentis humoris morſu: aut ꝙ eorum tunicæ plenitudine diſtendātur: aut propter craſſorum humorum, flatuoſi'ue ſpiritus extenſionē. At morſum quidem, tum purgantibus medicamētis, deorſum nempe reuellendo, & vacuando, curare conuenit: tum ipſi particulæ oui humore infuſo, quo per eum acris fluxio ſine offenſa eluatur. Vbi autem concocta iam ipſa phlegmone fuerit, & ſimul corpus vacuatum, tum vtiq; lauationes in balneo his ſunt aptisſimæ. Nam & dolorem ſtatim ſedant, & fluxionē quæ ad oculos fertur, ſiſtunt, maxima quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta: reliquo verò contemperato. At diſtentionem quæ ex repletione prouenit partis, miſſione ſanguinis, & alui deiectione, & infernarum partium frictione, curare conueniet. Quòd ſi neceſſitas aliquando vrgeat, etiā ligandis artubus: mox fomentis ex aqua dulci modicè calida, laboranti particulæ adhibitis. At humorum, vel flatuoſi ſpiritus extenſiones curabimus, vacuato prius in his quoq; toto corpore: ſed & humorum momento auerſo deorſum. Mox localibus remediis vtendum: nō tamen medicamentis iis quæ repercutiant, ac reprimāt, ſed potius iis quæ diſcutiant. Igitur fœnogræci decoctum iis infundendum eſt: quòd omnium maximè ſine offenſa digerat. Verùm tum reliquos morbos, tum phlegmonas, ſicubi curas, nullo euaporante auxilio prius fidenter vtêris, quàm totū corpus, aut pars quæ

Oculorū phlegmonas iuuat albumen oui.

Oculorū dolor unde exoriāt.

Oculorū morſus curatio.

Oculorū inflāmationi quā, & cur balneū cōducat.

Oculorū diſtētionis a plenitudine curatio.

Oculorū a flatulenta ſubſtātia extenſorū curatio.

Fœnigræci decoctū oculorū tēſioni cōfert.

excrementum transmittit, vacuetur: aut contrariis qualitatibus alteretur, si aliquam intemperantiã sortiatur, quæ ipsius fluxionis existat causa. Sic enim diutinas oculorũ fluxiones curam⁹, oculis ipsis dimissis, atq; ad capitis custodiam conuersi. Plurimum autẽ vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium est, quin etiam ambæ congrediantur. Rariores sunt, quæ propter calorem, acrem oculis fluxionẽ immittunt. In quibus oleo crudo & Hispano, & rosaceo, vti expedit: tũ frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Quòd si arteriæ, venæ'ue quę iuxta oculos sunt, imbecilliores sint redditæ, adeò vt aliorum vasorũ supervacua recipiant, aliqua earum parte excisa, aut etiã totis abundè altè præcisis, dura cicatrice quod interest intercipiemus. Cæterùm in reconditis vasis hoc fieri nequit: ac proinde eorum vitia ægrè curationem recipiunt. Vasa verò conspicua, vel absq; chirurgia, licet corroborare: illitis medicamentis, quæ robur inserãt. Est & quando calidus sanguis, ac vaporum plenus, ad caput ascendit, ac maximè in arteriis redũdat. Cui vitio saluberrimum est remedium, vt eæ incidantur arteriæ, quæ circa caput & calidiores apparent, & maiorem exhibẽt pulsum. Quæcũq; verò & paruæ, & prope cutem resident, harum vel si partem aliquam excideris, veluti facere in varicibus crurũ solemus, aptius erit. Quòd si inter nũdandũ appareat tibi vas magnũ, aut magnum exhibere pulsum, tutius fuerit vinculo id prius excipere: mox quod in medio est, præcidere. Sunto autem eiusmodi vincula ex materia aliqua minimè putrescibili. Potissimum si iis arteriæ sint excipiendæ. Etenim quæ caro in abscisis vasorũ partibus coalescit, ea pro operculo est, atq; ipsoɋ oscula cludit. Quod quidẽ vbi factum iam cernimus, decidere tunc tutò vincula põt. Ac sic etiam varices curamus quæ dilatatæ sunt uenę, potissimũ circa crura & testiculos.

Digerentibus non esse utendum intrepide prius q̃ uniuerso corpori, aut parti quæ excrementũ trãsmittit, consultũ fuerit.

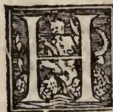
Oculis uasa adiacentia prę cidenda tũc esse, dum imbecilliores reddita, aliorum uasorum excremẽta recipiunt.

Vasa cõspicua posse absque chirurgia corroborari, illitis medicamentis quæ robur inferant.

Vasa excidendi ratio.

Varices qua ratione curentur.

GALENI PERGAMENI DE MEDENDI methodo. LIB. XIIII.

HAVD LONGE' VERO' ABest à phlegmone alius morbus erysipelas dictus: qui quidem ex succo bilioso ortus, tumorẽ caloremq; cum illa sortitur communem. Dissident inter se tamen affectus ii, primũ maximeq; colore. Quandoquidem si is ruber sit, vitium vocatur phlegmone. Sin pallidus, flauus'ue, uel ex pallido, flauoq; colore mistus, erysipelas. Praeterea pulsatio est magnae phlegmones proprium symptoma: qppe quae copioso sanguine in aliquam particulam procumbente, orta, altè magis in corpus demittit: inibiq; dolorem pulsatilem, cum tensione & renixu excitat. Erysipelas uerò in cute potius consistit: ob tenuitatem ipsius pallidae bilis. Ac corpore quidẽ pro naturae modo se habẽte, amarę bilis succus exhalat insensibiliter. Vbi uerò is vel lõgè copiosior, vel crassior, q̃ pro modo naturae, redditus, vniuersus ad cutim cõpulsus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit, aliquid etiam subiectae partis occupãs. Hic itaq; affectus erysipelas nuncupat. Qui quidẽ interdum cũ exulceratione supremae cuticulę accidit: vbi scilicet bilis ipsa crassior simul atq; acrior existit. Interdum aũt sine hac incidit. Vbi verò nec planè biliosa, nec sanguĩea fluxio est, sed ex ambabus cõflata: vtiq; ab eo quod in miscella exuperat, nomẽ tumori indatur: dicaturq; de eo id quod praepollet. Sic ut uel phlegmonẽ erysipelatosam affectum ipsum vocemus, vel erysipelas phlegmonosum. Caeterũm vbi neutrũ vincit, ibi vitiũ phlegmones erysipelatosq; medium vocet. Ergo oibus qui sic praeter naturam consistunt tumoribus, cõis indicatio vacua-

Erysipelas unde gignatur.

Erysipelas qũo a phlegmone differat.

Phlegmones gñatio & symptomata.

Erysipelas qd.

Phlegmone erysipelatosa. Erysipelas phlegmonosũ.

tio est: quæ nimirum administrat duplex: vna repellentium ad alias partes: altera per halitum digerentium. At quoniam erysipelas non quantitate modò affligit, sed etiam ob vehementẽ inflammationẽ qualitate ipsa cruciat, requirit ampliorem refrigerationem q̃ phlegmone. Cauendũ tñ est interim, ne in princeps aliquod membrum ipsam bilem repellas. Ac proinde, quẽadmodũ in phlegmones curatione, post totius corporis vacuationem auxiliis repellentibus vtimur, sic facies in erysipelate: sed pro sanguinis missione, medicamẽto quod bilem trahat purgans: ipsam verò afflictã partem refrigerans. Cuius sanè refrigerationis terminus esto ipsa coloris mutatio. Etenim quod purũ erysipelas est, statim cũ hoc conqescit. Quod nõ purũ, sed quodãmodo phlegmonodes, si plusculũ refrigeres, liuidã cutim præfert: nigricatq́;, si magis. Quã ob rẽ sati⁹ fuerit, vbi laborãtis particulæ alteratũ colorem uideris, à refrigerãtib⁹ astringẽtibusq́; ad cõtraria trãsire: prius q̃ uel liuida, uel nigra prorsus fiat. Refrigerãt porrò solanum, semperuiuũ, portulaca, vmbilic⁹ veneris, psyllium, altercũ, lactuca, intybũ, palustris lenticula, cerata ex aqua admodũ frigida, & alia id genus. Vbi verò inflãmatio ægrotãtis mẽbri iam desiit, cataplasma illi, prius q̃ liueat, ex hordei farina imponendũ. Quòd si liuor iã occuparit, id incisa prius cute imponat: perfundendusq́; locus plurimùm quidẽ ex aqua calida. Sed & marina aqua, & muria cõducet interim. Quin etiã ipsi cataplasmati eiusmodi aqua, uel acetũ, vel oxalme misceatur. Nullum aũt valenter calfacientiũ est medela erysipelatis, prius q̃ id quod mutat, desinat esse qđ antea fuerat, atq; alterum iam, illiq́; cõtrarium, euaserit. Interdum etiam erysipelas miscetur œdemati: diciturq́; erysipelas œdematosum: quẽadmodum ubi ex nimia refrigeratione durum ægreq́; solubile est redditum, erysipelas scirrhosum vocabitur. Quod igitur ad

Euacuatio in tumoribus prę ter naturã, duplex.

Erysipelatis curatio.

Erysipelatis refrigerandi terminus sit ipsa coloris mutatio.

Erysipelati refrigerando medicamenta idonea.

Erysipelas œdematosumq̃ accidat.

curationem pertinet, potissimum contra exuperans est pugnandum: non neglecta interim alterius indicatione. Sicuti autem ex biliosa fluxione erysipelas, ita ex pituita constat œdema, existens laxus quidā tumor & indolens. Qui quidem in aquæ inter cutim dispositionibus, nec non in phthoe, solet etiam pedes affligere. In illis tamen affectibus, quū talis tumor symptoma sit, nullam seorsum propriam curationem requirit. Nam satis erit tunc perfricare crura, aliàs oxyrhodino, aliàs oleo cum sale, aut etiam oxyrhodino sal habente. At si ex pituitoso humore in particulā influente œdema constitit, abundè aliquando satisfacit spongia recens, potabili oxycrato madidata. Deligare verò ipsam debes, ab inferiore parte incipiens, ac supra desinens. Si recentis copia non sit, antiquam detergebis, expurgabisq́; nitro, aphronitro, & aqua lixina. Quod si sic œdema non subsidat, vbi rursus deligabis, pusillum aliquid aluminis coniicies, ac nouam spongiam admouebis: aut etiā elychnion molle, madensq́; ex posca, quæ aluminis nonnihil receperit. Sit autem arctatio mediocris, veluti in ossis fractura. Ac primæ quidē fasciæ iniectiones, quæ scilicet infernè incipiūt, magis arctandæ: quæ deinceps sunt, sensim remittendæ. Idoneum etiam medicamentum ad hæc est glaucium ipsum, liquatum in posca: nostrūq́; medicamen, quod ex eo conficitur: quodq́; non œdemata modò, verùm multo etiam magis tum erysipelata, tū phlegmonas incipientes sanat: ac potissimum calidas. Porrò scirrhosis affectibus (qui à glutinosis, aut crassis, aut vtriusq; rationis participibus humoribus trahunt ortum) nullum vehementer excalfaciens, siccans'ue medicamentum est aptum. Nam quæ eiusmodi sunt, digerunt quidem subtilia: quod verò reliquū est, multo magis impingunt. Qua ratione etiā calculi gignunt in renibus: asso scilicet in his crasso glutinosoq́; succo.

Oedema est humor laxus & indolens, ortus a pituita.

Oedematum curatio.

Alumen œdemata discutit.

Glaucium & diaglaucio, œdemata, erysipelata, & phlegmonas sanat.

Scirrhis non conueniunt medicamenta uehementer calfacientia & siccantia.

Calculi quoque nectentur.

Quare ea tantùm sunt admouēda tumoribus induratis, quę molliēdo digerere pñt: cuiusmodi sunt, tū ceruina medulla, tum vitulina, tum seuū hircinum, taurinum, & leoninū. Ad hæc, Ammoniacū Thymiama, & bdellium vtrūq;, sicuti etiam styrax. Sed ex his, humētiora sunt præferenda. His igitur attentus indicationibus, etiam complicatos affectus sanare poteris. Cæterùm si tendones & ligamenta indurata fuerint, aliquid incidentium emollientibus admiscere oportet: cuiusmodi vel imprimis acetum est. Equidem pyriten lapidem, aut molarem, sed candentem, in aceto quàm acerrimo extinguere soleo: dein scirrhosum ligamentum, vel tendonem exponere, vt calentem vaporem excipiat, in eoq́; dimoueatur. Postea verò medicamē quod emolliat impono: oleoq́; aliquo tenui, à principio curationis, particulam laborantē perfundo. Itaq; curatio quæ per acetum administratur, vtilis est uitio iam adulto: & quum præparata iam sub mollientibus pars fuerit. Ad ligamenta autem & tendones, nec sæpe, nec inter initia, nec longo tempore, medicamentis quæ ex aceto componuntur vtendum est. Quamuis in liene & carnosis musculi partibus tutus eius sit vsus. Ac Ammoniacum quidem thymiama liquatum aceto, ad luti scilicet crassitudinem, complures lieni imponunt: idq́; solum ei curando sæpe fuit satis. Induratis etiam musculis, vbi emolliti per alia medicamenta iam fuerint, Ammoniacum aceto liquatū maximum vsum præstat. Sufficit autē eo vno altero'ue die usos, rursus ad emollientia reuerti. Ego verò medio tempore cataplasmate ex althea sum vsus. Cuius radix seuo anserino, aut gallinaceo, aut suillo liquata, salutare ad emolliendos scirrhos medicamen existit. Siluestris quoq; maluæ, quæ passim nascitur, folia, cum supradictorum aliquo tunsa proficient. Meliora tamē crudis sunt, quę modicè ante sunt cocta. Variatur itaq; cura-

Scirrhis sunt admouenda, quæ molliēdo digerere possunt.

Induratos tendones qua ratione oporteat curare.

Aceti usus q̄ñ induratis conferat.

Ammoniacum aceto liquatū lieni indurato conducit: nec aliter induratis musculis.

Altheæ radix seuo anserino liquata, salutare ad emolliendos scirrhos medicamē existit.

Curationis modus uariatur pro differentiis particularum.

tionis modus pro differentiis particularum. Quippe laborantibus pręcordiis œdemate, nemo ex posca frigidam applicuerit spongiam: nec absynthium oleo incoquens, genu quisquam perfudit. At iecinori ægrotanti & lieni, cum maxima vtilitate adhibetur. Vocatur igitur scirrhus impræsentiarum tumor durus & indolēs, non tamen omnino absque sensu. Talis enim non est sanabilis. Reliqui omnes, sicuti ægrius sensilē ipsam partem affectam reddunt, ita omnino insensibilem non efficiunt: vtique si sensilis sit natura. Ligamenta nanque scimus insensilia esse. Sed iam ad inflationes nos cōuertamus: quæ quidem ex flatuoso spiritu in aliqua cauitate collecto oriuntur. Differt autem inflatio ab œdemate, quod ille tumor sit laxus & digitis cedens: vtpote à pituita exortus. Inflatio autem maximè renitatur tangenti, sonitumque veluti tympanum reddat. Scopus autem omnium inflationum communis est, vt quod prgter naturam est, vacuetur, in quocunque id contineatur. Proprius verò, vt tenuissimis & calidis potestate medicamentis. Atque in ventriculo quidē, inflatisque visceribus, oleum quod tenuium sit partium, quodque rutā habeat incoctam, aut semē cumini, aut apii, aut petroselini, id præstabit. Aliquando verò & cucurbita magna bis ter'ue sine incisione medio ventri affixa. At in artubus & musculis, qui sub cute, aut etiam membranis quæ ossa vestiunt, sunt, inflatione orta, si citra dolorem sit, lixiuium noua spongia exceptū, abundè fuerit. Sin dolor quoque vrgeat, vngenda pars est oleo, quod relaxandi, remittendique vim habeat. Musculi verò simul & inflati & dolentes ob cōtusionem, satius est, ut in principio sapa cum vino & aceti pauxillo, mediocrique olei portione, oibus vnà modicè calfactis, atque lana succida exceptis, foueant. Quòd si succidæ facultas non sit, ipsius œsypus iniiciendus supradictæ miscellæ est. Ceratū etiam quod ex œsypo componit, ad idem

Scirrhus quid.

Ligamēta esse insensilia.

Inflatio ab œdemate quō differat.

Inflationū scopi.

Inflationes uiscerum quō discutiantur.

Cucurbitula flatui discutiēdo est idonea.

Lixiuium ex spongia applicitū, extremarum partiū flatus discutit.

Musculorū cōtusioni quę cōferant.

Oesypus.

non inidoneũ fuerit. Debent enim cõtusi musculi leni ri medicamento, cui mista facultas sit, quæ simul cõco quat, digerat, & modicè astringat. Quandoquidem si nihil astrictionis sortiať, auget aliqñ phlegmonas, præ cipuè in iis corporibus, quæ sunt plethorica. Igiť si do lor vehemens vrgeat, mitigatiua magis medendi rõ ne vtêris. Sin uerò ille absit, maiori vi cõtra inflationẽ instabis, per valentiora medicamẽta. Cuiusmodi sunt lixiuium, acetũ, & posthęc, vinũ. Quoties ergo de mitigando nõ laboras, illorũ plus in misturam coniicies. Rursus ubi repellere studes, vini nigri, austeriq́; plus q̃ ipsorũ, immittes. At si digerere malis, lixiuii plus ĩdes. Acetum uerò si his miscebis, ad ambo erit vtile, propterea quòd mistas habet facultates. Quòd si muscul⁹ prorsus sine dolore sit, licet in lixiuii penuria, pro illo aphronitrũ imittere, idq́; minimè lapidosum, sed spumosum magis. Inflationes aũt inueteratas, primò qui dem aliquo ex iis quæ ex lixiuio constant, fouebis. Secundò verò strigmentis gymnasiorum feruefactis, & mox colatis, pollinem calcis viuæ inspergito, vsq; ad crassitudinẽ luti: ac tandem cataplasma id, affectæ sedi admoueto. Salutare etiã his medicamen est, quod ex sycomoro conficiť. Est & alius inflationis affectus, pria pismus dictus: quo detentis, vel inuitis, pudendũ arrigitur. Etenim quũ neruus propriã colis substantiã con stituens, natura cauernosus existat, vbi halituoso spiri tu impleť, eiusmodi affectũ excitat. At halituosus spũs in animalis corpore gignitur ex succis sensim excalfa ctis. Imprimis ergo ea vacuatione vniuersum vacuandum est corpus, quę maximè videbiť ex vsu fore ægro tanti. Dein verò imponendum ipsi laboranti particulæ medicamentum est, si ea calidior sit effecta, quod ad portionẽ caloris abundantis refrigeret. Sin aliter, inter initia quidem, omnino quod modicè refrigeret: postea verò, id necessum non est. Pari modo & quæ

Contusis musculis medicamenta qualia nã esse debeãt

Acetum mistas facultates sortitur.

Inflationes inueteratæ qua ratione curandæ sint.

Priapismus qd

Halituosus spiritus gignitur ex succis sensim excalfactis.

Priapismi curatio.

circa lumbos sunt particulæ omnes, eiusdem facultatis medicamento comprehendendæ sunt. Etiam reliquus victus exhibēdus, qui & flatui aduersetur, & siccet. Equidem quendam adolescentem sic affectum curaui, primùm quidem sanguine misso: dein cerato, facto ex rosaceo simplici, imbutoq; aqua frigida, pudendo ac lumbis imposito. Simili modo & alium, qui post missum sanguinem, humido medicamento, quod ex chamæmelo conficitur, est vsus. Porrò istis etiā nymphεæ aliquid potandum exhibeo, saltem in principio: Mox viticis semen: ac si traxerit adhuc vitium, rutæ semen copiosè comedendum. Est enim illud cōmune præceptum oīum fermè, quos vitiosus succus creat, morborum, quòd in fine calfacientibus & siccantibus sit vtendum. Quippe hæc quod reliquū humoris est, prorsus absumunt. At verò maximè tumefactam cuiusdam linguam curauimus, catapotiis ex aloe, scammonia, & colocynthide, vesperi datis, illum purgātes: lactucæ autem succo ipsam linguam colluentes. Quòd autem in priapismo vomitoriis medicamentis potius quàm subducentibus sit vtendum: in linguæ vitio contra: id ex partiū situ indicari perspicuum est. Nā auersionis in contrarium, non à substantia, sed à curandi membri positu, inuentio præstatur. Porrò ex tumoribus rubeus quidem, subesse humorem sanguineum indicat: sicuti flauus & pallidus, persimilem ipsis bilē. Subalbidus verò & laxus pituitam. Sunt & alii tumores fusci, liuidi'ue, tactui admodum renitentes. Quòd si membrum sortiatur euidentiores venas, exaltatas eas iuxta hosce tumores à crasso & nigriore quodam modo sanguine videre licet. Qui humor, vbi incaluerit impensius, aut propter putredinē, aut febrē phlegmonodem, nigram efficit bilem, quam ne mures quidem ipsi gustauerit. Terra quoq; ab ea raditur: ac partes, quæ raduntur, omnes attolluntur in altum: vocatur qs

Nymphea.

Viticis semen. Rutæ semen.

Linguam maxime tumefactam qua rōne curarit Galen⁹.

Auersio est molienda in contrarium.

Color tumoris humorē a quo est ortus, declarat.

Atræ bilis generatio, & facultas.

turq; is affectus tum feruor, tum fermentatio. Est nanq; is humor talis, quale esse acetum docuimus: i vomitionibusq; non raro percipitur acidus: vt amarus, qui pallida dicitur bilis. Quæ igitur verè dicitur atra bilis, acida certè est, atq; terram fermentans, omniq; animanti iniocunda. Quæ uerò vt talis fiat est apta, ea dicitur melancholicus humor; vel nigra etiam bilis: ita tamen ut distinguatur ab altera quæ ex assatione oritur. De nominibus tamen anxia disceptatione neglecta nonnulli præter naturā tumores, ex eiusmodi naturæ succo proueniunt, cuiusmodi est fæx in vino, & amurca, in oleo. Qui quidem spatio temporis putrescente humore, propterea q fit impactus in vasis, exulcerantur. Atq; huiusmodi sanè affectum communiter omnes cā crum appellant. Quod vitium, perinde vt reliqua omnia, plurimam habet in maioris minorisq; ratione differentiam. Igitur communis cancri curatio, est melā cholici succi vacuatio. Mox prohibitio, ne de cætero talis humor colligat in venis: particulæq;, ne amplius redundantem succum recipiat, corroboratio. Soluemus autem melancholicum succum, drachmis quaternis epithymi, i sero lactis, aut mulsa, exhibitis: aut propinato medicamine nostro, quod ex duobus & triginta simplicibus constat. Post purgationem dictum iam de omnibus eiusmodi affectibus est, q uel repellere humorem qui in membrū procubuit oportet: vel ipsum digerere: præterea q in principio quidem, tam in ipso purgationis tempore, q̄ ante id, repellere: vbi iam totum corpus exquisitè purgaueris, digerere. Vbi tamē mediocris tantùm purgatio præcesserit, mistum esse quod applicabitur pharmacum, ex repellente digerenteq; facultate conueniet. Cæterùm ad discutiendos cā cros, mediocrium virium medicamētis est opus: quæ nec propter imbecillitatem vincantur: nec propter effectus vehementiam, ipsum sanguinem crassent. Quia

Fermētatio qd.

Melācholicus succus.

Cancri generatio.

Cancri curatio

M elancholici succum purgā tia.

uerò ipsius vitii malignitas, ab iis quæ mordent irritatur, & efferatur, ob id utiq; non modò mediocria uiribus, sed etiam minimè qualitate mordentia, eiusmodi affectibus sunt idonea: materia quorum, ex vstis, elotisq; metallicis desumetur. Quippe quæ medicamenta ex his componuntur, ad sanendos incipientes cācros, magnam uim obtinent. Maiores verò sat fuerit, si his prohibeantur augeri. Cæterùm si quando cancrum p chirurgiam curare audebis, cœpisse quidem ab enacuando per purgationem melācholico humore oportebit. Vbi verò quod vitiatum est, totum prorsus excideris, sic vt nulla supersit radix, sines effluere sanguinem: nec propere eum inhibebis: imò premendo potius quæ circum sunt, venas, exprimes ex his crassiorem sanguinem: mox aliis vlceribus similiter curabis.

Metallica medicamenta, sanandis incipiētibus cancris idonea.

Cancri per chirurgiam curatio.

Est aliud vitium, carbunculus appellatus, quod ex humore crasso, ferventeq; nascitur. Incipit hoc plerūq; à pustula: aliquando verò & sine hac. Cæterùm inter initia, quibus hoc instat, scabūt omnino particulam. Mox oritur pustula quædam, modò cineris colorem referens: modò etiam nigrior: qua rupta, vlcus cum crusta gignitur. Omnibus præterea his circumposita caro in summam peruenit inflammationem: colore, magis q̄ phlegmone, nigricans. Necessariò autem sic affecti febricitant: quare ab incisa vena incipienda curatio est, detrahendusq; sanguis ad animi vsq; deliquiū: nisi aliud aliquid obstet. Imponi verò sibi ægra particula, quod ad humorum inflammationem spectat, refrigerantia desyderat: pp crassitudinem tn̄ humoris, atq; ēt maliciam, nec fluxionē auertere vnq̄ poteris: & si qn̄ id feceris, aliud quippiam, quod in alto sit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus est. Quin potius inquirenda remedia sunt, quæ cum modicè reprimendo, ēt digerere possint. Tale profectò est tum cataplasma quod ex plantagine conficitur: tum

Carbunculi descriptio.

Carbunculum absq; febre nō reperiri.

Carbunculi curatio.

Carbunculo cataplasmata idonea.

quod ex cocta lente: scilicet miscentibus nobis his teneram micam panis, & miscellanei, & i clibano cocti. Etenim panis omnino puri substantia in cutis meatibus hærere est apta. Furfuraceus autem, crassiorum est partium. Super ipsum verò ulcus valēs aliquod imponendum est medicamen: cuiusmodi est Andronis, Pasionis, vel Polyidæ. Liquariq; id cum vino aliquo dulci ad sordium crassitudinem debet. Quæ autem pharmaca reliquis adhiberi vlceribus solent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non sunt: quando ita particulæ putredinem auxeris. Scarificare etiam eiuscemodi tumores post sanguinis missionem alienum non est. Sunto autem incisiones altiores mediocribus, propter ĩfestantis humoris crassitudinem. Inflammatione cessante, vlcus ad cicatricem similiter reliquis, est perducendum. Atq; hactenus de carbunculis. Nunc verò de strumis disseram, quas chœradas Græci vocant: quæq; fiunt, glandulis in scirrhosum affectum mutatis. Est autem duplex ipsa glandnlarum natura. Quippe nonnullę earum in quorundam vasorum medio, diductorum in varios ramos, adtuendum eorum robur, sunt constitutæ: quarum haud magnus vsus animantibus est. Aliæ verò, ad excipiendam saliuam, vel lac, vel semen, vel aliquem humorem alium gignendum, sunt fabrefactæ. Atq; harum sanè maior est vsus, nec aliter sanandæ sunt, si contraxerint scirrhum, quàm cæteræ omnes corporis partes. At quæ medium vasorum spatium implent, in iis alia curationis indicatio præstatur: qua simul cum vitio etiam pars ipsa tollitur: idq; dupliciter, vel excisione, vel medicamento quod putrefaciat. Sed tempestiuum mihi iam est, vt nonnihil de abscessu etiam dicam: cuius duplex est genus. Vnum, quum phlegmone in pus versa pus ipsum tanquàm in aliquo est sinu collectum. Alterum, quum

Panis puri substantia in cutis meatibus hæret.

Carbunculos post sanguinis missionẽ esse scarificandos.

Chœrades.

Strumarũ ort.

Glandularum natura est duplex.

Abscessuũ duplex genus.

nulla præcedente phlegmone, humor aliquis acris,
isq; aliàs specie alius, statim ab initio in aliqua parte colligitur, circumposita corpora excorians. Frequentissima verò huius morbi sunt tria genera: nempe Atheroma, Steatoma, & Meliceris: à similitudine contentarum in tumoribus substantiarum, sic appellata. Est enim aliud eorum veluti seuum, aliud veluti mel, aliud pulticulæ, quam atheram vocant, simile. Curationis ipsorum indicationes sunt communes: nempe id quod continetur, vel digerere, vel totum putre reddere, vel excidere. Aliqui igitur eiusmodi tumorũ triplicem curationis rationem admittunt: quotquot scilicet ex tenuiore humore constant: vt meliceris. Alii qui duplicem tantùm, veluti Atheroma: quippe quod tum excidere, tum putre facere licet. Steatoma verò, sola manuum opera curatur: quum nec putrefieri possit, nec digeri. In iis porrò abscessibus, qui in alto corpore delitescunt, ac potissimum in visceribus, medicamenta quæ ex aromatis componuntur, maximè sunt ex vsu: vtpote quorum vis collectum humorem tum in halitum resoluat, tum digerat. Theriace etiam, Athanasia, Ambrosia, medicamenq; nostrum, ex Cretica calamintha confectum, vnicè commendantur.

Atheroma. Steatoma. Meliceris.

Abscessibus q in visceribus delitescunt, medicamẽta quæ ex aromatis cõponuntur maxime sunt ex usu.

Quicunq; igitur ex tumoribus toto genere existunt pter naturam, ii sui ablationem indicãt: vt exempli gratia, myrmecia, acrochordon, calculus in vesica, hypochyma, & mola in vtero, hoc est, caro quædam informis. Siquidem omnia eiusmodi summouere in totum contendimus. Quorum verò etiam locus ipse affectus vna quæpiam naturalium est partium, prima idicatio est, ut affectus sanetur. Secunda ab hac, si is insanabilis sit, ut unà cum vitio pars quoq; ipsa excidatur: sicuti in cancro, & ulceribus omnibus, quæ curationem respuunt. Econtrario verò in suffusione, quod hypochyma vocant, uicti in prima indicatione, ad alium eam

Tumores omnes præter naturam, sui ablationẽ indicãt.

Hypochymatis trãspositio.

locum, qui minoris sit momenti, transferimus. Non desunt tamen, qui hanc quoq; euacuare conentur. Iã verò humor qui in hydrocelis visitur, alienus à corporis substantia, tota natura est: sicuti etiam quæ in ascitis hydropibus continetur aqua. Quarum certè vacuationem vel medicamentis quæ digerãt, molimur, vel chirurgia; in hydrocele quidem, immisso siphone: in ascite verò, punctione adhibita. Quemadmodum autem in iis quæ ante comprehẽsa sunt, cum affectu ipso exciditur etiam affecta pars, sic & in herniosis aliquid peritonæi. Pari modo & columella aliquãdo vnà cum vitio amputatur: itidemq; in cruribus & in testiculis vnà cum varicibus ipsæ venæ. Adhæc tunica in naso cum polypo, & foratus dens cum foramine. Verùm ex his nullum est, quod ad naturalem habitum reduci possit. In columella verò id omnino est conãdum: nec properandum ad eam excidendam: sed quando ad lori videtur tenuitatem redacta, tunc auferenda est. Similiter & excrescentias carnis reducere ad mediocritatem oportet. Danda autem ĩ hisce semper opera est, ut tum breui tempore, tum citra dolorem, tum quàm tutissimè cures. Verùm vt tutò cures, tribus sis intentus oportet. Vnum primumq; est, vt omnino absolutionem operis consequaris. Alterum; vt sicubi hanc non ꝯsequaris, saltem cubantem non lædas. Tertium, vt vitium non facilè reuertatur. Ex horum autem cõsyderatioĩe facilè cognitu est, quãdo ipsius chirurgię, & quando medicamentorum ope pugnandum sit. At chirurgiæ quidem studium, in iis præsertim quæ nunc sunt proposita, ad interemptionem eorum festinat. Quod verò ex medicamentis petitur, primũ huc tendit, ut quod præter naturam est, tum uacuet, tum digerat: aut si per membri naturam, aut rebellionem vitii non licet, vt id tum in pus vertat, tum putrefaciat. Similem curationem desyderant iis quæ comprehen-

Hydroceles curatio.
Ascites curatio.
Partes, q̃ una cũ affectu amputentur.
Columella q̃ñ sit excidenda.
Medicis dãdã operã, esse vt cito citra dolorẽ, et q̃p tutissime curent.
Chirurgiæ studium.

ſa ſunt, etiam ea quæ in numero & magnitudine conuenientem naturæ modum excedunt: quæq́; in iis am bobus deficiunt. In quibus amputare quidem conueniet quod magnitudine redundat vel numero: reficere autem & fingere, quod deeſt: vbi videlicet fieri id licet. Quintum nanq́; digitum non licet medico gignere, ſed unius naturæ opus ſunt omnia talia. Vt autem à prodigioſæ corpulentiæ curatione auſpicemur, ſi qs adeò obeſus exiſtat, vt nec incedere, nec reſpirare poſſit, ei calidior ſicciorq́; temperies (quãdoquidem hæc corpus exile reddit) eſt procuranda: adhibitis nimirũ acutis exercitationibus, tenuãte victu, & id genus medicamentis, ac deniq́; cogitationibꝰ animi. Porrò quæ ad articularia vitia medicamenta adhibentur, quæ ſcilicet valentem incidendi facultatem habẽt, iis tu q̊q;, quum nimiam obeſitatem curabis, utitor. Sunt aũt talia, rutæ ſylueſtris ſemen, ariſtolochia rotunda, minus cẽtaurium, gentiana, & polium. Præterea ex vrinã ciẽtibus, ea quæ pollentes habẽt vires, vt petroſelinum. Sed & ſal quod ex combuſtis fit viperis, potenter etiã extenuat. Ego verò iuuenem quẽdam quadragenariũ, oppido q̃ obeſum percuraui, uſus tum antidoto, quæ aduerſus articularia vitia eſt compoſita: tũ ſale theriaco, ipſaq́; theriace, ac reliquo extenuante victu, & pro exercitatione, curſu veloci. Præparaui tamen hominẽ ad curſum, perfricando primùm linteis aſperis, quoad cutis ruberet: dein ſtatim cũ oleo, quod in ſe digerens aliquod medicamẽtum habebat: qualia ſunt ſylueſtris cucurbitæ radix, althea, gentiana, ariſtolochia, panacis radix, polium, atq; centarium. Per hyemem autem etiam à balneo reũxiſſe hominem iam dicto oleo pro fuerit. Verùm cibum exhibere nõ ſtatim à balneo, ſed interpoſito ſomno, expediet. Quòd ſi velit rurſus etiã ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertinebit, ſi aquæ ipſi digerendi facultas, aut inſita, aut

Naturæ opera quæ.

Obeſitatis curatio.

Extenuandis corporibus, uitiisq; articula[r]ibus commoda medicamẽ[n]ta, quæ ſint.

Sal Theriacus extenuat corpora.

Obeſum iuuenẽ qua victus & medicinæ [r]atiõe extenuarit Galenus.

etiam adquisititia insit. Verisimile autem est, aliquãdo ex multo simul obito motu febri hominem corripi: quæ tamen ad rem propositã neutiq̃ erit aliena: vtiq̃ si medicus rectè omnia peregerit. Sanè fugere in obesis curandis conueniet vina quæ multum nutriunt: cuius generis crassa sunt: vti uerò, uel aquosis, id est colore albis, & substantia tenuibus: vel quibus aqua marina sit mista. At ubi eos qui extenuati sunt, reficere in animo est, iis vinum exhibebimus crassum, cibum verò, qui succum efficiat crassum, exercitationes paucas, frictionem mediocrem, ac breuiter omnia iam cõprehensis contraria moliemur. His verò etiam picari est commodum, * idq; tribus aut quatuor diebus. Hoc quippe ad carnis generationem optimum est præsidium, quum humectet & calfaciat, sanguinis multitudine accita. Ergo nec assiduè picari corpus ægrotans oportet: nec quum oportet, sæpe illinire: verùm ĩ hyeme bis: in æstate semel id fecisse est satis. Itaque quibuscunque particulis bonam habitudinem reddere cupimus, has & fricare, & perfundere, & percutere, & picare oportebit, tantisper dum intumescant. Hoc vbi factum est, protinus desistere conuenit, prius quàm digeri cœperint. Etenim quæ calfaciunt omnia, sicuti attrahere, sic sunt etiam digerere apta. Iam verò, quib^9 totum corpus est extenuatum, iis lauari quoq; post cibum est congruum: quanquàm timendum sic est, ne iecur eis obstruatur, potissimum propter ciborum speciem: quum nimirũ aliter quoq; obstruere soleãt, quæ succum crassum gignunt, si quis his liberalius vtatur. Incidit etiam ex tali victu diutius exhibito, calculi in renibus generatio. Quòd si is qui dicto mõ cibat, grauitatis sensum in dextris præcordiis aut circa lũbos pcipiat, protinus cappari ex oxymelite ĩ principio cibationis, donec ꝯstiterit grauitas, dabit. Ad membra ṽò quæ ægrè reficiebãtur, ac plusculũ iã refrigerata erãt,

Vina extenuãdo corpori apta quæ sint.

Extenuata corpora reficiendi ratio.

Picatio macilentis cõducit.

Frictionis terminus, dum reficere est animus, sit tumor partis.

Cappari ex oxymelite cõfert obstructioni iecinoris.

vſus aliquando & thapſia ſum: aliàs ea ex melle membrum illinens: aliàs etiam ex cerato. Siquidem attrahit ea quoque partibus quibus ſuperpoſita fuerit, ſanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi præputio de naturali deeſt quantitate, iis non raro, ſola tenſione debitum modum reſtitui, membranulā mollem, firmamq; * ex charta, cuti gummi illitæ extrinſecus circumuoluens. Ex interna tamen parte præputio ipſi rotundum aliquid ac mediocre aut ex plumbo, aut ex charta, veluti fulcrum, ſupponi prius oportebit: quod videlicet, poſtea q̃ agglutinata membranula fuerit, facilè eximas. Porrò imminutio præputii, duplici chirurgiæ rationi ſubiicitur: interim in ſuperna pudendi parte circulo inciſa cute: quo videlicet eius vnitate ſoluta, eatenus deorſum trahatur, quoad glandem cooperiat: interim verò ſcalpro ex interna parte, qua glandis initium eſt, excoriata, mox deorſum tracta: ac deinde molli vinculo deligata. Similiter quæ in labiis, aut narium alis, aut aure deficiũt (Græci colobomata vocant) curãtur: primùm quidem excoriata vtrinq; cute: dein adductis, ↄiũctisq; iter ſe cutiũ oris, atq; vtriuſq;, quod calloſum eſt, detracto: mox quæ reliqua ſunt, aſſutis, agglutinatisq;. Eiuſdē generis ſunt, & quas in maiori oculi angulo rhædas Græci vocant: vtiq; vel impenſius minuto, vel prorſus perdito ipſo angulo. At prorſus quidem perdito eo, omnino inſanabile relinquitur vitium. Minuto uerò, iis quæ modicè aſtringunt curatur, ſi tamē totum corpus primum ante purgaueris: dein caput. Sunt mediocriter aſtringentia medicamenta, quæ ex glaucio componuntur, & croco, & quæ nardina vocantur: item imprimis & quæ ex vino ſunt confecta. In ſumma verò, quibus aliquid perit ſubſtantiæ, maximè quidem curandum eſt, ut ei q̃ſimillima ſubſtituatur. Si id fieri nequeat, ſaltem aliquid quod eundem præſtet vſum machinabimur:

Thapſia ſanguinem attrahit ad partes q̃bus fuerit applicita.

Præputii reficiendi ratio.

Præputii inſtaurandi duplex ratio chirurgica.

Colobomata.

Angulorũ imminutiones in oculis q̃uo ſint curandæ.

ut, exempli gratia, producentes callum pro osse. Porrò venas sensibiles regeneratas aliquando vidimus: verùm has, non tam similes iis quæ antea perierāt, q̄ easdem renasci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix uerò quæ ī hac, calli modo durata, gignitur, ea cuti quidem est q̄ simillima: cutis tamen non est. Nunc autem ad alia transeamus morborum genera. Serpens vlcus, qui herpes dicitur, eiusdem est generis cum exulcerato erysipelate. Ramex verò (quam sarco celem vocant) cum scirrhis. Etenim herpetas biliosus procreat succus, sub cute hærens. Quo fit, vt eatenus affectus is, eiusdem sit cum erysipelate generis: atq; huius quoq; magis etiam cum eo quod exulceratum est. Differt autem ab erysipelate, humoris tenuitate. Est enim admodum tenuis qui herpetē excitat. Ex eo autem q̄ alter humor altero sit tenuior, crassior'ue, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate spectantur, proueniunt. Huius certè generis est, & quæ phagedæna Græcè dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omniū communis curatio est, ut inhibeatur primum humoris confluxus: post sanetur vlcus. Propria verò cuiusq; tum ex membri inuenitur natura: tū ex humoris non solùm specie, sed etiam quantitate. At tenuissimus quidem in eiusmodi humoribus est is, qui exulceratum herpetem excitat: crassissimus, qui cancrum. Proximum ab his locum occupat, quod ad crassitudinem attinet, qui phagædænas producit. Harum species quædam sunt, quæ Chironia, & Telephia dicūtur. Si quis igitur, toto prius purgato corpore, mox quæ influentem humorem reprimant, regerantq;, medicamentis vtatur, iam curauerit herpetem. Sin neutrum horum fecerit, sed tantùm ea quæ cicatricem inducunt, adhibuerit, vtiq; exulceratam cuticulam sic sanauerit: proximæ tamen illi, quo minus exulceretur, nōn consuluerit. Postmodum verò, illa quoq; cicatrice inclusa,

Venas sensibiles regeneratas vidit Galenus.

Cicatrix adnata vlceri non est cutis.

Herpes eiusdē est generis cū exulcerato erysipelate.

Ramex.

Herpes ab erysipelate quō differat.

Phagedæna.

Cancri exulcerati.

Chironia ulcera.

Telephia vlcera.

Herpetis curatio.

quæ ipsi continua est, exulceratur: idq; longo spatio, ceu malo ipso serpente, fit, donec humor, unde oritur, sit inanitus. Vacuandus itaq; est per eiusmodi affectus semper is qui redundat humor: aliquando medicamēto quod flauam purget bilem: sæpe eo quod nigram: modò eo quod mistę sit facultatis: quodq; simul bilem & pituitam educat: veluti in miliari herpete: qui non protinus vlcus facit, quemadmodum alter: sed admodum exiguas pustulas, ad speciem milii: quæ ipsa inter posito spatio in vlcus etiā degenerāt. Adeò non absq; ratione quibusdam est visum, in eiusmodi vitio bili esse aliquid pituitæ cōmistum. Cæterùm ad generationē vlceris, in iis quæ extrinsecus admouentur, exuperare debebunt, quæ repellendi facultatem habent. Vbi verò non amplius confluit in ægrotātem particulā vitiosus humor, quæ digerunt. Siquidem exiguum vitiosi humoris etiam si quis ad viscera reprimat leue dānū cōmittet. At si eius quantitas sit momētanea, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit. Ac repellunt quidem, non solùm ea quæ astringunt, sed etiā quæ sine astrictione refrigerant: digerūt verò, quæ calfaciunt. Porrò flauæ quidem bilis vacuatio est facilis: pituitæ verò, & nigræ bilis, difficilior: quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete aūt, qm̄ tenuis est humor qui ipsum creat, abundè est ēt aluum soluisse: vel vrinas, per ea quæ id modicè efficiūt, citasse. Quod uerò ad acrochordonas & myrmecias curandas pertinet, non deest Romæ qui eas apprehensas primoribus dentibus exterat. Sed & scalpro ad myrtacei folii speciē formato, & ferramēto qđ scolopomacharioñ dr̄, eas facilè quispiā excidere posit. Aequè verò & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ īposita, ipsam educimus. Debet tñ pinnæ fistula esse myrmeciæ crassitudini par, ut eam undiq; prorsus constringat. Quæ postea circūacta, ac simul deorsum īpulsa, celerrimè ita

Herpetis miliaris descriptio.

Humores qui facilius & qui ægri' vacuent.

Acrochordões Myrmeciæ. Verrucarū curatio.

myrmeciam totam etiam cum ipsa radice educet. Iā verò, q̄ uehementer attrahentibus sursum myrmecia velletur, & putrefacientibus enecabitur, ratiōe ab aliquo inuentū est. Quū igitur interdum quædā partes deficiant, quæ adesse debuerant: quædā verò redūdent, quorū non erat opus: adimere quidem quod superuacaneum est, sanè haud difficilè fuerit: aliud verò producere, quod simile ei sit, quod desit, id in quibusdā quidem est facile: in quibusdā difficile: in aliis planè fieri non potest. Si nanq; carnosum sit quod deest, haud magno negotio id reficias. Sin os sit, ipsum quidē instaurare non licet: cæterùm aliud pro eo durum efficere. Diximus aūt uidisse nos venas alias sensibiliter generatas. At si digitus desit, is restitui non potest. Cæterùm quæ in naso, vel aure, vel labio sunt curta, ea quidem vt refecisse non licet, sic decorem aliquem his adiicere licet, si quis diuisam vtrinq; cutim, mox in vnum conductam queat agglutinare. Porrò quemadmodum i sinuosis vlceribus generatio carnis, sic in capite & palpebris productio pilorum, opus naturæ existit. Etenim ex succis qui per cutim transpirant, quod limosum est, id pilos tum à principio gignit, tum de cætero ueluti succrescendo auget. Hoc igitur, quoties vel prorsus periit, vel redditum est vitiosum, toties pilos corrumpi est necesse. Corrumpuntur nanq; & stirpes ipsæ duplici de causa: aliàs nutriente succo destitutæ: aliàs non idoneo vsæ. Ac prorsus quidem perdito eo qui pilos alat succo, caluities oritur. Eodem vitiato, ophiases & alopeciæ proueniunt. In quibus & inhibere quod influit, & absumere, & digerere, quod iam occupauit languentem locum, conueniet. Ergo ceu in vlceribus illis purgationem nocentis succi primum adhibuisti, eodem modo in pilis ipsis ab hac primū exordienda curatio est: scilicet æstimato prius cutis colore, cuius cernis corruptos pilos. Nam si is albidior

Carnosa resti facile.
Os instaurari non potest.
Naturæ opera quæ.
Pilorū generatio vnde.
Pilorum corruptela unde accidat.
Stirpes dupli ci de causa corrumpi.
Caluities.
Ophiasis.
Alopecia.
Pilorum vitiis quomodo succurrendum.

q̃ pro naturæ habitu ſit, pituitoſi humoris purgationẽ molieris: ſin pallidior, eiuſmodi bilis purgationem: nõ ſecus q̃ ſi nigrior conſpicitur, quæ nigram detrahunt bilem offeres. Quum autem iam planè purum ex purgatione corpus æſtimas, eum qui in cute continetur humorem digerentibus medicamentis diſcuties: ſic tamen vt in his caueas, ne adeò calida, acriaq́; admoueas, vt cutis exulceretur. Quinetiam ea quæ valenter ſiccant, cauere conueniet: ne videlicet cum vitiato humore, vtilem etiam abſumas. Ego verò iis medicamentis quæ alopeciã ſanarent, exiguum thapſiæ admiſcui. Cæterùm vbi vel tumefactum pluſculum, vel excoriatum ex ipſius vſu, pericranium conſpexi, illo quidẽ die, à medicamento abſtinui: illeui autem particulam, vel galli, vel anſeris liquato ſeuo: deinde poſtero die, ſin nihil tale apparuerat, rurſus eodem medicamento ſum vſus. Iam eos quibus periere ciliorum pili, ſimilibus genere medicamentis ſanabis: neutiq̃ tamen committes, vt medicamentum intra oculorum tunicas cõfluat. Quare ſicca longè tutiora exiſtant. Porrò pterygium, tametſi à ſanitatis habitu ſit alienum, non tamẽ ſubſtantiæ ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, à natura alienum exiſtit. Eius verò ſanatio, ſi quidem paruum et molle ſit, per ea medicamenta quæ detergent, perficitur. Vbi magnum, durumq́; euaſit, chirurgiam poſtulat. Simili ratione & æquularũ quæ magnæ ſunt, chirurgia curabis. Quæ paruæ exiſtunt, ſiccantibus medicamentis curantur. At chalazion, quum toto genere ſit à natura alienum, auferri poſtulat. Ad eundem modum & oculorum pus. Verùm id plerunq; medicamentis digerit. Hypochyma verò iã incipiens digeritur: vbi diu conſtitit, non poteſt. Iuſtus medicus ætate noſtra concusſione capitis multos hypopios ſanauit. Manſit enim horum pus deorſum, propter grauitatem ſubſtantiæ. Hypochyma autem leuius quum

Thapſia vtebatur Galenus ad alopeciam curandam.

Pterygii curatio.

Aquularum curatio.

Chalazij curatio.

Oculorũ pus.

Hypopios ſanabat Iuſtus capitis cõcuſsione.

sit, nebulæq; similius q̃ pus, haud ita dehiscere potest. Cæterùm quod serosioris naturæ est, id punctione ad præsens discutitur: interposito tamen haud longo spatio, ceu vini fæx quædam defertur. At quãdo pus oculorum digerere est animus, collyriis quæ myrrham habent, maximè vtemur. Qu ę verò vehementer siccãt, ad præsens certè valenter uacuãt, sed quod reliquum est, ita cogunt, vt ægrè resolui possit. Multum autem puris vacuabimus, diuisa tunica ceratoide, paulo supra coronam. Sunt præterea ex genere eorum quæ tota substantia præter naturam dicuntur, & ascarides, & elminthes: siue eæ rotundæ sint, siue latæ. Quocirca expelli prorsus eas è corpore expedit. Expelles autẽ, si prius enecaueris. Enecabis amaris medicamentis. Ac teretes quidem absynthium perimere potest. Latæ vehementiora medicamẽta desyderãt, sicuti & quæ ascaris Græce vocatur.

Hypochyma semel discussũ punctione, reuerti.
Oculorum pus colliria ex myrrha discutiunt.
Pus oculorum vacuari diuisa tunica ceratoide paulo supra coronam.
Ascarides.
Elminthes.
Vermes perimũtur ab amaris medicamẽtis.
Teretes.

GALENI PERGAMENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM. LIBER. I.

CAP. I.

NON Communem tantũm oĩum hominum naturam medicũ cognoscere oportet, sed etiam vniuscuiusq; propriam. Non tamen proprium singulorum naturam, æquè atq; cõmunem, possibile est scribere. Quum igitur ad rectè medendum plurimum conferre temporis occasio, & quantitas auxiliorum, uideatur, hæc aũt propria in vnoquoq; ægro se contemplanda obiiciãt, nec quicq̃ proprium possit sermone explicari: ob id ni

Naturã cuiusq; propriã medicum agnoscere oportet.

mirum quod commune est, scribere cogimur, q̄uis id sit usu secundum. Etenim, q̄tum quisq; à naturali recessit habitu, ad tātam morbus magnitudinem peruenit. Distantiam verò recessus, facilè deprehendet is, qui naturalem vniuscuiusq; ægri statum exquisitè cognorit. Quod quidem quum nobis non liceat, confugimus ad cōes notiōes: in quibus artifex plus aliquid, q̄ inertes, assequitur. Porrò qui omnia quæ secundū naturam & præter naturam sunt, diuisione artificiosa complexus fuerit, atq; ab iis omnibus, quæ sufficiēter diuisa erūt, indicationes sumpserit, solus is, q̄tum humanis permittitur uiribus, minimè errabit medendo. Atq; illos quidem quorum habebit notitiam, melius curabit, q̄ cæteros. Ignotos verò, proximè illis, quoad fieri poterit ad sanitatem perducet. Si quis enim primum distinxerit differentiam ætatum: postea eam quæ secundum tēperaturas, potētias, colores, calores, habitudines, pulsuū motus, assuetudines, industrias, animiq; mores habetur: atq; his quoq; adiunxerit maris fœminæq; discrimen, expenderitq; regionum, temporū, atq; adeò ambientis aeris temperies, hic ad propriam laborātis naturam agnoscendam proximè accedet. Nunc verò de his solùm ægrotis dicere proposuimus, quorum natura, ante q̄ morbum contraherent, nobis erat exquisitè perspecta. Cum quibus tamen & reliqui omnes intelligentur, qui nobis erant ignoti.

Errare inter medendū, quis minime possit.

De febribus ephemeris. Cap. I I.

PRimò igitur de ephemeris febribus, vtpote simplicissimis disseramus: quæ nimirum ob lassitudinē, ebrietatem, iram, excandescētiam, mœrorē, atq; alias vehementes animi solicitudines excitantur. Ex quarum genere sunt, quæ ab inguinum inflammatiōibus trahunt ortū, præter q̄ si absq; vlcere fiant manifesto. Tunc siquidem & suspectæ sunt, minimeq; mites apparent. Vigiliæ plerunq; induxerunt simplicem fe-

Ephremerarū causæ.

Febres cum bubone, si absq; vlcere oriātur, sunt suspectæ.

brem: ſicuti frigefactio, & exuſtio quandoq;. Atq; hæ omnes febres ſoluuntur facillimè, in hunc modum. Oportet enim ipſos cōfeſtim ducere ad balnea: deinq; ad cōſuetam victus rationem. Nam qui triduanum ter minum abſq; cibo expectāt, ſæpius acriores febres ef ficiūt. Quum igitur ad ægrum accedes, primùm à maximis quæ circa ipſum ſunt, eſt conſyderatio inchoan da: deinde & ab aliis: adeò vt nec minimū quicq̃ omittas. Nam ut magis aut minus ei quæ fit ex maximis in dicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febrientibus ſigna in pulſibus atq; vrinis ꝯſiſtunt. His verò addere oportet, quæcūq; alia circa faciem ſcribit Hippocrates: accubitū quoq; & reſpirationem. Itē ea quæ ab ore excernuntur, atq; alui ſedimina: & ſi quid aliud accidere circa aliquā cor poris partē, aut operatiōem videris. Quæ omnia cōia ſunt omnibus febribus. Poſtq̃ itaq; ex pulſib⁹ atq; vri nis febris naturam perceperis, quum pulſus nullū inflā mationis ſignū habuerit, neq; oīno inæqualitas in aliqua arteriæ cōpulſione ſe oſtenderit, aut ſi hoc adfuerit, omnino ſit imbecille: vrinæ autē, aut prorſus ſimiles iis quæ ſecundum naturā ſe habent, aut non multū à naturali ſtatu receſſerint: tunc ſanè & ad oīa illa, quæ nuper à nobis expoſita ſunt, accedere oportet: & quū ueluti chorus quidā oia ꝯcinnè loquuntur, tunc certè fidere oportet, ac, ſi libeat, interrogare, nūquid aliqua manifeſta anteceſſerit cauſa. Siquid enim huiuſmodi æger fateatur, expectata prima febris ſolutiōe, ſtatim oportet lauare: quū tūc certior ſit tibi facta cognitio, ex ipſo ſolutionis modo. Nam arteriaꝝ motus in hoc in totū aſſimilaẛ ei, q in ſanis deprehendiẛ: quū i nulla alia febre ad naturalē habitū reuertaẛ. Iā ꝟò plurimis ephemeraꝝ humidi qdā vapores, & qbuſdā ēt ſudores vtiles ꝯſpiciunẛ, acceſſione ceſſante. Quo tpe ēt vrinæ multo meliores, q̃ circa febris initia, videbūẛ: & ſi ca-

Ephemerarum curatio.

Inedia triduana ex ephemeris reddit acriores febres.

Signa maxima in omnibus febribus a pulſibus & urinis petuntur.

Ephemerarum ſigna.

Pulſus in nullius febris intermiſsione ad naturalem ſtatum reuerti p̄terquam in ephemeris.

pitis aut alteriᵒ partis dolor, simul iuaserit, neq; hic ante plius psistet. Aegrotantis qq; in tolerãdo facilitas, magnũ & ipsa signum, febris suauitatẽ tibi indicabit. Et si dum lauantur, nec horror aliqs insolitus molestauerit, nec alia tristitia adfuerit, post balneumq; & deinceps benè se habere perseueret, tunc ne uerearis offerre cibum, & vinum: adhibito tamen pro tempore modo. Communiter autem omnibus detentis ephemera, urinæ rufæ excernũtur. Adiungitur verò his qui propter tristitiam febricitant, acritudo potius q̃ abundantia caloris: quemadmodum ẽ diuerso iis, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in iis quos tristitia aut cura vexarunt, cõspectior existit: oculorum præterea cauitas, & quædam inconsueta decoloratio. Hæc quidem sunt & iis qui quouis modo aliter cogitarunt, cõmunia. Maximè itaq; ex oculis distinguere oportet. Nam ex his etiam in sanis animæ mores coniicere possumus. At eos qui diu vigilarunt, arguit quædam palloris forma, faciesq; subtumens, * necnon ipse oculorum motᵒ, quo vix palpebras, humore quodam imbutas, attollere possunt. At qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, iis exiccantur palpebræ. Cauitas est commune accidens omnibus, mœrori, vigiliis, cogitationibus, non tamen furori. In hoc enim, nec oculorũ cauitas, nec manifestus pallor: & plus caloris atq; celerius ex imo prorumpit: nec pulsuum magnitudo destruitur, quemadmodum in vigiliis, tristitia, & cogitationibus. Eorum etiam qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est siccior, q̃ in aliqua alia ephemera. Quæ autem ex densata cute accidunt febres (densatur enim aut ex frigore, aut ex aliqua qualitate astringente) hæ quidẽ, solæ inter omnes febres, passio astricta existunt: ac vel solo tactu noscuntur: tum ob densitatem cutis, tum ob differentiam caloris, qui mitis quidem in primo tactu sentitur, acris autem, si plusculum tendemus.

Diariarũ solutioni quæ accidant.

Ephemeris ex tristitia & solicitudine indicat extenuatio corporis.

Mores animæ ex oculis etiã in sanis cognosci.

Vigiliarium notæ.

Cauitas oculorũ qd indicet.

Ephemeras a densata cute discernẽdi rõ.

tardem[9]. Non tamen & his vrinæ sunt ruffæ: neq; moles corporis concidit: neq; oculi redduntur aut caui, aut aridi: sicuti nec pulsus minores, quemadmodũ in mœrorib[9], curis, vigiliis, aut exercitiis ĩmoderatis.

De febribus ex inflãmationibus inguinum. C. III.

Febres quæ ex inguinum inflammatione fiunt, pulsus habent maximos, veloces, atq; frequentes: plurimusq; illis calor inest: ac postq̃ febris constiterit, statim ex profundo quædam emergit humiditas, calida quidem, sed mitis. Atq; in totum facies rubicunda illis, & magis tumens, vrinæq; subalbidæ. Communis autem omnibus huiusmodi febribus est pulsus æqualitas. Curare igitur omnes quidem oportet balneis. Cæterùm qui ex cutis densitate, aut inguinis inflammatione febricitant, si in aere balnei ĩmorari iusseris, haudquaq̃ nocebis. Reliquos omnes q̃citissimè oportet ab aere semouere. Si uerò diutius in aqua immorari voluerint, permittere. Oleo autẽ multo, & tepido, & manibus mollibus perfricare q̃plurimùm, sed eos præsertim, qui ex labore febricitant. Secundo autem loco, q meatus habent astrictos: at tertiò, qui inguinũ patiuntur inflammationem: quos nimirùm sæpius lauare expedit. Cibum autem cõcoctu facilem assumere qui ex labore febricitant, possunt multoties: nõ æquè tamẽ, qui ex densitate cutis, aut inguinis inflãmatione laborant: quorum ẽt vtrisq; tenuis victus est utilis. Sed & vinum potare quantum possunt conuincere, sunt permittendi, quibus labor febris occasio extitit. Mensuræ autem ratio, ex uiribus & ætate sumitur ægrotantis: necnon ex naturali temperie, consuetudine, anni tempore, & regione, aliisq; id genus. Qui verò ex inguinũ inflammatione febricitant, arcendi sunt à vini potu, donec inflammationes soluantur. At, qui cutis foramina habent astricta, aut refrigerati sunt, si quidem non multum hoc affectu laborent, nec plenum corpus ha-

Ephemeris ex inflamatiõe in guinũ, quæ accidant.

Ephemerarũ curatio.

Ephemeris uictus ratio conueniens.

Mensuræ rõ in exhibitione alimẽti per ephemeras febres, ex quibus sumatur.

Vini potus quibus coueniat ephemeris.

beant, non sunt à vini potu prohibendi. Qui autem supra modũ refrigerati sunt, aut pleniore corpore, prohibere vtile est. Rursus, qui ex vigiliis, aut aliquo animi affectu febriunt, postq̃ balneaueris, cibo humido ac boni succi reficere oportet: vinum verò omnibus iis qui vigiliam passi sint, intrepidè offerre, nisi capitis dolore premantur, aut pulsum venarum in temporibus sentiãt. Sed & iis qui ex ira aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinum est exhibendum: sicuti et illis, qui furore perciti fuerunt, quando omnino perturbatio fuerit refrigerata: nam prius sanè vsus vini erit periculosus. Tẽtare autem oportet semper adferre contrarium ei quod infestat: labori quidem, quietẽ: vigiliis somnum: iræ, furori, & tristitiæ, sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus, animi iucunditatem. Sic qui ex cogitatione laborat, omnino ratiocinationes omittat. Et qui ex inguinum inflammatione febricitat, eius curationi intendat: ac multo prius vlceris, vnde originem habuit. Atq; hactenus de ephemerarum indiciis, remediisq;. Reliquæ verò febres, nõnullæ ex inflammationibus: nonnullæ ex humoribus accenduntur. Et quæ ex inflãmationibus fiunt, sunt veluti symptomata quædam partium inflammatarum.

Ephemerarum caußis, contrarias esse admouendas.

Ephemera cũ bubone infestans, ab ulcere originẽ duxit.

Febres ex inflammatione sunt symptomata partium inflammatarũ.

De febribus putridis. Cap. IIII.

At quæ ex humorum putredine accenduntur febres, eæ & dicuntur putridæ, & sunt non morborum symptomata, sed ipsæ morbi. Ex his verò nonnullæ quidem absq; accidentibus accidunt, & mitissimæ sunt: nonnullæ item, cum accidentibus urgent. Earum igitur, quæ accidentibus carent, paucæ q̃dem ad exactã sui cognitionem, diẽ quartũ desyderãt.

Febrium putridarũ differẽtię.

De signis febrium intermittentium. Cap. V.

Quæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum esse numero iudicabis, quæ per circuitus infestãt. Tertianæ enim atq; quartanæ,

In totum cum rigore accessiones faciũt. Sed tertianæ quidem in primo insultu cum nimio sæpe rigore incipiunt: quartanam autem non vidimus cum vehementi rigore incipientem, sed procedente tempore magnitudo ei supuenit, præter id, q nec statim ab initio hæc febris vt plurimum solet inuadere, sed aliis quæ antecesserint, subsequi. Quartana itaq; solet errabundis febribus supuenire. Quotidiana verò, rarò accidit absq; læsione oris ventriculi. Rursus quartana ex male affecto splene gignitur: vt tertiana ex affectu iecinoris. Quæ verò cum valido rigore incipit, magis febris tertiana, q̃ aliqua aliarum febrium fore speratur. Quòd si reliqua etiam signa attestentur, hanc dubio procul in prima statim die tertianam esse cognosces. Etenim calor multus & acris adesse debet: pulsus autem magni, calidi, vehementes, veloces, atq; frequentes, omnisq; inæqualitatis, præter quàm febrilis, expertes. Rigor porrò, veluti si à re aliqua acuta, plus quàm frigida, corpus perpungeretur: quum ii qui quartanam aut quotidianam intermittentem patiuntur, potius frigidum rigorem percipiant. Tempus autem anni æstiuum: sicuti & locus, & præsens status calidus. Sit autem & ægrotantis natura calidior, & biliosior, & ætas adolescẽtis: & exercitationes potius quàm ociositas antecesserint: magisq; deustio, q̃ frigefactio, & parcitas cibi, potius quàm crapulæ. Vigiliæ quoq;, mœrores, atq; labores, & intensæ cogitationes, ad eundem affectum perducunt. Quòd si multos alios eodem tempore laborãtes contigerit tertianis corripi febribus, hoc quoq; maximum aliquid, præter ea quæ nuper diximus, signum erit. Si igitur hæc omnia adfuerint indicia, aut saltem quæ maxima sunt, & sitis quoq; vehemens adiũgatur, vomitusq; bilis, aut sudor, vel vtraq; superuenerint, tunc nulla dubitatio relinquitur. Quòd si inter hæc à febri quieuerit homo, hac inquàm quæ ex suo motu

Quartana nõ solet ut plurimum statim a principio inuadere, sed aliis subsequi.

Intermittentiũ singulæ, quarũ partium comitentur læsiões.

Febrem tertianam q̃ arguãt.

est omnibus nota, propria verò febrium inæqualitas, in arteriarum motu relinquatur, tunc firmiter poteris esse tertianam febrem ostendere, ac si tertio iā die accessionem fecisse vidisses.

De signis quartanæ. Cap. VI.

Quartanarum indicia.

DVm rigent qui quartana tenentur, pulsus habēt satis tardos & raros. Quum autem consistit febris, atque etiam augetur, necesse quidem est, vt veloces fiant, atque frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas, raritasq́;, si additam velocitatem atque frequentiam in accessionibus mediteris. Iam quæ omnibus cōmunis est febribus, in vno pulsu inæqualitatem, in hac manifestissime licet comprehendere. Multo nanque velocius principium, finemq́; motus inuenies, q̄ medium. Præterea æstum, & deustionem, & quendam veluti feruorem, qualis in tertianis videtur, in quartanis haudquaq̄ inuenies. Sed & ægrotātis natura inspiciunda est, an atra in ea bilis abundet: & tēpus quoque anni, an sit autumnus: & præsens status, an inæqualis. Sic verò & loci natura, & morborum peruagantium vulgariter, & an lien intumuerit, febrisq́; antecesserit inordinata, & ætas senior q̄ cōsistentium: & an cum sudore febres desinant. In his verò bilis flauæ vomitus minimè expectādus est: quemadmodum nec in quotidianis intermittentibus. Hoc etenim tertianarum est proprium signum. At quum febris cessauerit, si adhuc vestigium febris remāserit, pulsusq́; iis, qui secundum naturā, rariores atque tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiuscemodi febris.

De signis quotidianæ intermittentis. Ca. VII.

Quotidianarū indicia.

QVotidianæ intermittentis calorem humidiorem cum quadam acrimonia esse oportet: non quum primum manus admouetur, occurrētem, sed per moram. Nam quædam fumosa caliditas cum multo vapore cōmista perspirare videbitur. Sed

& his longè minores sunt pulsus pulsibus quartanarū, q̃ istarum pulsus pulsibus tertianarum. Rursus verò tā to rariores sunt in quotidianis intermittentibus pulsus, his qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarū. At tarditas in vtrisq; eodem modo se habet. Minus verò siticulosa hæc febris est: tantumq; eā quartana excedit, quantum istam tertiana. Humidissimum etiam totum corpus in his febribus est, & vomitus pituitosi. Quæcunq; autem excernuntur per ventrem, frigidiora, humidiora, crudiora, et pituitosiora existunt. Et quidem ætatibus, naturis, anniq; statibus & temperaturis humidioribus hæ febres accidunt. Nam adolescentem biliosa & sicca temperatura, nunq̃ vidi quotidiana corripi febre. Pueri autem, præsertim minores natu, et ex adultis pituitosi, & habitudinis crassæ, atq; ocio plurimo dediti, necnon crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim, vtentes, facilè à quotidianis capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni tēporibus hybernum, ex statibusq; humidiores, hanc p̃cipuè conciliant febrem. Quòd si populariter etiam grassetur, hoc quoq; non parum ad eam dignoscendā conducet. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem, exceptis paucis, perueniunt. Quotidianarum vrinæ sunt albæ, & tenues, vel crassæ & turbulentæ, vel rubicūdæ. Tertianarum rufæ, vel surrufæ. Quartanarum variæ quidem, sed crudæ omnes.

Quotidianæ quos præcipue soleāt corripere.

Quotidianarū declinationes non terminant sudoribus.

Vrina intermittentiū singulis propria.

De signis febrium continuarum. Cap. VIII.

Febres autem continuas hinc cognosces, q̃ nullum eis adest signum ex iis quæ adesse intermittentibus diximus: & q̃ intra quatuor & viginti horas nō cessent. Si uerò inæquale incrementum habuerint, hoc q dem, præter alia signa, lōgius etiam tempus ostendit: necnon si proprium febrium signum in pulsibus ma-

Febrium continuarū indicia.

nifestum adsit. Quòd si inordinatio etiam ac inæqualitas ipsis vel inconcinnitas insit, & hoc etiam indicium, simul magnitudinis atque continuitatis. Si verò in hoc statu permanentes, tertio die maiorem accesionem ostenderint, aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint, non possunt huiuscemodi febres ante septimum diem terminari. Ad hæc si quarta dies, tertiæ diei similis fuerit, & febris veluti deurens, nec facies, aut reliquum corpus collabitur quicquam, huiuscemodi febris ad longius extendi tempus consueuit. Ac tales quidem sunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent. Curatio autem cuiusque earum deinceps scribetur: primùm tamen intermittentium: dein continuarum. Ex intermittentibus igitur breuissima mitissimaq; est tertiana. Lógissima autem, &, quantùm in ipsa est, haudquaquàm periculosa, quartana. Quotidiana verò, & longa, & non sine periculo. Porrò * vbi morbi existunt acuti, celeriterq; ad statum perueniunt, & si valde tenuem victum exhibeas, non multum lædes. Vbi verò sunt diuturniores, nisi ab initio cibo vberiore reficias, hominem simul cum morbo perimes: aut intempestiuè victus modum commutabis. Neque enim oportet statu accedente offerre largiorem cibum quàm prius: sed contrà, potius tenuissimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, in statum reseruare. Distinguendum autem est, num exquisita, an minimè exquisita sit febris. Etenim exquisita tertiana, ad maximum, septem circuitibus iudicatur: estq; minimè periculosa. Alteram verò non exquisitam, quandoque vidi, quum in autumno incepisset, in vere desiisse. Quantum autem hæ natura inter se differunt, tantum rationabile est & rationem victus mutare. Ergo si quæ in principio sermonis tertianarum febrium indicia scripsimus, omnia adfuerint, exquisitā reddunt tertianam. Cuius accesionis tempus breue,

Tertiana est breuissima, mitissimaque.

Quartana est longissima, minimeque periculosa.

Quotidiana est plixa, neque vacans periculo.

Acuti & velocissimi morbi, tenuissimā victus rationē postulant: vberiorē lōgiores.

Tertiana exquisita ad maximum septē circuitibus iudicatur.

quatuor, aut quinq́, aut sex: at lõgissimum, vndecim aut duodecim horas complectitur. Atq́ huiusmodi febrium vrinæ, tertio die, aut ad summum quarto, coctionis signum ostenduut. Quibus sanè indiciis exquisitam, à nõ exquisita tertiana distingues. Eadem quoq́ ratione exquisitam quartanam & quotidianam. Cui enim omnia insunt indicia, quæ in quartanis febribus antea descripsimus, hęc vera & exquisita est quartana. Cui verò minimè, spuria & non exquisita existit. Quotidiana etiam cui omnia quæ diximus insunt, exquisita est: quæ autem eam naturam non habet, spuria. * Non igitur quemadmodum exquisitæ quotidianæ & quartanæ, sic etiam non exquisitæ, sunt longæ. Nam quemadmodum exquisita tertiana ẽ breuis, sic & quotidiana & quartana diuturnæ. Cæterùm non licet nobis bene prænoscere, nisi quantitatem morbi atq́ virium accuratè expendamus. Etenim si vires adeò validæ fuerint, vt morbum vincere possint, necesse est ægrotum euadere. Sin verò contrà, omnino morietur.

Tertianæ exquisitæ accessio, duodecim ad summũ horas complectitur. Exquisitæ intermittentes a non exquisitis quomodo distinguantur.

Præcognoscere illi non licet qui morbi & uiriũ magnitudinem non expenderit.

De cura exquisitæ tertianæ. Cap. IX.

EXquisitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile commota inualescat, q̃maximè fieri potest, refrigerare, atq́ humectare oportet. Nam contrariorum contraria remedia sunt: quæ quidem quod super fluum est, reprimant: quod verò deficit, suppleant. At flauæ bilis humor, omnium qui in corpore sunt, aridissimus, calidissimusq́; existit. Hunc igitur, quum ad vẽtriculum repit, per vomitum educere oportet. Quum uerò vergit ad inferiora, eodem modo per aluum: id quod fieri solet sponte, in exquisitis tertianis. Per vrinam quoq́ & sudores oportet ipsum vacuare. Ac venter quidem, mollibus clysteribus inaniendus est: urina verò, potionibus, in quibus apium, aut ânetum miã duerit, pronocanda. Quòd si tibi coctionis signa monstrentur, iam cum fiducia aliquid absynthii exhibebis:

Tertianæ exquisitæ curatio. Contrariorum contraria remedia sunt. Flaua bilisqualis sit humor.

Vrinã quæ mouent.

Absinthiũ esse rem ediũ summum cõtra bilis molestias.

Balnea dulcia cur tertianę febri auxilient.

Alterare inualescentes qualitates febriles, q̃ uacuare, magis conducit.

vinũ correptis tertiana propinandum nõ esse anteq̃ appareant signa coctionis.

Tertianis exquisitis quæ uictus ratio conueniat.

Suum pedes & cerebra cõferre tertianis nec non assas porcelli carnes.

quod alioqui summum est remedium, vbi infestauerit bilis, si præsertim ex ipsius coma, quantum sit satis, accipiens, mellicrato intinxeris. Balnea verò calida, ex aqua potabili prosunt: tum quia aliquid bilis educunt: tum quia sua qualitate & humectant, & potentia refrigerant. At marinæ aquæ salsæ, nitrosæ, & sulphureæ, plus quidem bilis educunt, sed magis sua qualitate nocent, quàm euacuationibus iuuent. Sẽper autem oportet contrarias qualitates, illis quæ inualuerint præter naturam, opponere: quũ hoc multo plus iuuet, quàm quomodolibet euacuare. Hic itaq; in balneis scopus sit, vt corpus madeat, vtq; humectetur. Vbi igitur plurimum olei calidi infuderis, ad aquam perducere, ac madefacere oportet. Quòd si in ea natare voluerint, quantum id facere possunt, permittendum. At qui balneis admodum delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis. Sed illud semper habeto in memoria, vt tempestiuè id faciant. Si verò etiam coctionis signa ostendantur, si sæpius laueris, nihil deliqueris. A vino autem, ante quàm morbus coquatur, prorsus est abstinendum. Verùm vbi concoqui is cœperit, dandum est ab initio tenue, aquaticum, atq; paucum. Vbi verò iam prope est, ut morbus soluatur, amplius est offerendum. Cibi autem quicunq; humectãt, atq; refrigerant, omnes vtiles sunt exquisitis tertianis. Cæterùm quantitas in ipsis sit tanta, vt bene concoqui possint. Ex oleribus quidem, atriplex, blitum, lappathum, malua, lactuca, & cucurbita. Ex aliis verò, ptisanæ succus, sorbitio ex alica, ex piscibusq; saxatiles. Ex uolatilibus deniq; ea, quæ mollibus cõstant carnibus. Quæ autem talia non sunt, eorum alæ: testiculi quoq; gallorum, & suum pedes, & cerebra. Paruorũ verò si etiam dederis carnes assas, nihil nocebis. Sed & oua ad sorbendum sunt offerenda: & præsertim vitelli eorum: nam hi facilius quàm pars alba coquuntur.

Ex fructibus aūt illos tm̄ deguſtent, qui nō ſunt oīno difficiles coctu. Oportet abſtinere à melle, ſinapi, ſalitis, & acribus omnibus: ſicuti & à vinis ſatis vetuſtis & calidis.

Vitelli ouorū facilius q̄ alba coquūtur.

De cura tertianæ nothæ. Cap. X.

IN iis verò quæ non adeò exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt, ne morbus augeatur: ne'ue ægrotātis vires corruant, quæ laborare longiori tempore debent. Quare operæpretium eſt ſcire, ad quantum magnitudinē morbus ipſe ſit peruēturus: & q̄tæ ſint ipſius ægri vires: vt ad ea iſpiciēs quæ maius auxiliū poſtulant, inedia quidem, in valentioribus utaris viribus, & morbo cōcoctu difficili: largiori autem cibo, vbi vires ſunt infirmiores, nec morbus admodum ad concoctionem contumax. Iam verò in tertianis non exquiſitis, nec ſtatim circa initia balneare expedit: ſed quum primum coctionis ſigna apparuerint. Nec cibum quotidie offerre expedit, ſed alternis diebus. Quies verò, & calfactio circa præcordia iuuant, & ſorbitiones quæ concoquūtur facilē, & clyſteria non admodum mollia. Quòd ſi ſanguinem mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittēdum eſt. Sed ab initio ſtatim, tantum ſanguinis detrahendum eſt, quantum præſens ſtatus exigit. Sit autem totius victus ratio, non quæ humectet, atq; refrigeret vniuerſum corpus: ſed quæ aliquem modum etiam aſſumat, ad calfaciendum, incidendumq́;. Plurimum igitur eos iuuat ptiſanæ ſucc⁹ pipere adiecto. Adhæc hyſſopum, vel origanum, vel ſpicā nardi mulſa infundēs, & decoquens, ad bibendum propina, & quæcunq; alia prouocantia vrinam, exceptis illis, quæ præter modū calfaciunt, exiccantq́;. Maximè verò poſt diem ſeptimam danda eis iugiter eſt abſynthii coma. Et quidē oxymel potione plurimos iuuat: & aliquid ex iis quæ molliter ventrem ſubducunt. Vomitus ēt poſt cibum, adeò his quibus hæc febris perdurauerit, vtilis eſt, vt multos ſciam ſolis vomitibus ſtatim fuiſſe curatos.

Tertianæ nothæ curatio.

Tertianis nothis uictus rō conueniens.

Tertianis nothis cōfert plurimū uomitus prouocatus poſt cibum.

De cura quartanarum. Cap. XI.

Quartanas in principio esse tractandas leniter: nullãq; tũ moliendã esse fortem euacuationẽ.

Quartanas ab initio mediocriter, ac leniter tractare oportet, nullũ forte medicamen, aut euacuationem exhibentes: nisi fortè sanguis vehementer superabundans appareat. Cæterùm si vena incisa, is qui fluit, niger & crassus videatur (qualis in iis præcipuè visitur, qui liene laborant) audacius mittendus est. At si flauus, aut tenuis cernatur, subitò supprimendus. Venam verò secare oportet, vel interiorem, vel mediam, quæ est in sinistro cubito. Victũ deinceps instituere sine flatibus, ac optimum: ventremq; emollire, iis quæ vsitata sunt, expedit. Qđ si hæc nihil proficiant clysteribus vtẽdum est, à principio quidem mollibus: postmodum verò acrioribus. Arcendi sunt autẽ à suillis carnibus, ab oĩbusq; eduliis, quæ tenacia sunt, & tardum habent exitum, quæq; tum refrigerant, tũ siccant corpus. Vino verò vtendum est albo, tenui, & mediocriter calido, & volatilibus quæ boni sunt succi, nec in paludibus degunt. Pisces sunt adhibendi, qui facilè concoquantur, ac molles carnibus, nihilq; tenax habentes. Vtendum est autem salsamentis, & sinapi: ac certis diebus medicamen diatrion pepereon, vel diospoliticum est assumendum. Quòd si quotidie piper tãtùm cum aqua biberent, rectè etiam facerent. A frictionibus autem, ambulatiõibus, atq; balneis, nõ sunt penitus prohibẽdi. Quanq̃ si omnino possent à balneo abstinere, solis contenti frictionibus, inde plurimum iuuarentur. Iam si quartana ipsa sit breuis, nec admodum violenta, nihil nocuerit, si diebus interiectis ad cõsueta exercitia se transferant. Hæc igitur ab initio, & vsq; ad statũ sunt pagenda. In statu aũt subtilior victus ratio adhibenda est, quàm ante, vel post. Statim verò æger continendus in quiete est: ac visceribus prouidẽdum vnguentis & cataplasmatis, quæ mollire & laxare possint. Deinde medicamentis vtendum, quæ

Sanguinis missio ĩ quartanis quatenus celebranda.

Quartanis victus ratio conueniens.

Diatrion pepereon quartanis vtile.

Piper cũ aqua singulis dieb' bibitũ, ad quartanas facere.

Quartana detentis vngẽdã esse viscera vnguentis, cataplasmatisq; emollientibus.

ciendi vrinam vim habeant. Vbi verò coctionis signa apparuerint, tunc sanè purgare oportet iis quæ humores atros inaniant, non semel tantùm, sed sæpius, si videatur necesse. Vtendum autem & vomitibus statim à cibo: & si nihil prohibuerit, elleborum album est exhibendum: primò quidem, permistum radiculis: quòd si nihil profecerit, ipsum per se. Cæterùm qui nequeũt euomere, ii uehementius per inferiora purgentur: ac postmodum offeratur eis in potu, medicamen confectum ex viperis: necnon quod succum cyrenaicum recipit. Quicunque verò ab initio aliquid ex hisce medicamentis exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam quæ erat simplex, duplicem reddiderunt, aut omnino maiorem, atque difficiliorem: ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas difficiliores.

Quartana decentos esse plurics purgãdos sed apparentibus iam signis coctionis.

Quartanis prodesse vomitus.

Theriace in quartanæ principio exhibita quid moliatur.

De cura quotidianæ. Cap. XII.

QVotidianam autẽ quum volueris curare, oxymelite vtitor post primos dies: & illis quæ probè possunt vrinam ciere: vniuersum que: totius victus caput sit ad incidẽdum efficacius. Circa statum verò, de ventriculo est habenda solicitudo, ac de ipsius ore præsertim. Deinceps iubendum est, ut post radiculas & cibos assumptos vomant. His etiam quæ pituitam subducunt, utendum.

Quotidianæ curatio.

De cura febrium continuarum, quæ carent accidentibus. Cap. XIII.

IN continuis autem febribus, quibus non vltra septimum futurus status est, si vires validæ sint, & ætas consentiat, admodum exquisitus & tenuis victus est instituendus. In quibus verò vel status totius morbi longius abest à septimo, vel vires robustæ non fuerint, uberiori cibo ægri sunt reficiendi: quemadmodum prope statum tenuiori. Quum autem iam adest status, tenuissimum victum seruare oportet: deinde rursus semper uberiorem. Sanguinem verò mittere

Febrium continuarum quæ solæ citra accidentia infestãt curatio.

oportet,& ob morbi magnitudinem. Quibus autem rubor multo intensior,quàm pro naturæ ordine, & maior,quàm pro cõsuetudine,totius corporis moles, venæq; eminẽtes,extensæq; fuerint, iis ẽt est auferendus,nisi vires,aut ætas,aut aliquid commemoratorũ, prohibuerit. Quod verò humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat,rectè iam dictum est. Cremorẽ igitur ptisanæ,iis quibus non acescit, exhibere oportet:& mellicratum quibus non bilescit: & sorbitiones ex alica:& panem ex aqua. Porrò in febribus prætermodum calidis,vrentibusq;,quum primum coctionis signa apparuerint,tunc audacter aquam frigidam propinabis. Modus verò in quantitate seruetur, quemadmodum tempus anni,regio, ætas, natura, consuetudoq; exigunt.

Victus humidus in febrib. omnibus acutis conducit.

Aquam frigidam propinandam esse in ardentibus febribus,quum primum apparuerint signa coctionis.

De curatione febrium cum accidentibus.

Cap. XIIII.

Quæ febres cum accidentibus vrgent, nõ æquè simplicem exigunt curationem.Sed pro uirib. metiendum est,quanta sit ipsa febris,quantumq; ex accidẽtibus immineat periculum: atq; ad id quod vehementius fuerit, & difficilius,intendendum; non posthabita omnino etiam alterius cura. Etenim vbi simul cum ipsa febre sentitur circa os ventriculi anxietas,morsus,& imbecillitas, prius sanè vacuandi humores non sunt,quàm os ipsum ventris corroboretur:etiamsi cruditate aut cacochymia æger ipse laboret.Sed nec si fuerit febris cum ventris profluuio, alia est opus euacuatione. Verùm hæc sola sufficit,quãuis non sit pro ratione ipsius plenitudinis. Iam verò si quis simul & distentione neruorum laborauerit,& sanguinis eguerit missione, neq; huic tantum semel mittere oportet,quantum exigit morbus:sed aliquid etiam accidenti est linquendum, cuius causa sæpe sudores eueniunt,& vigiliæ molestant, & vires ægroti debilitant,

Febrium cũ accidentibus infestantium curatio.

Febribus quæ cum alui fluore infestant,nõ esse alia opus euacuatione.

Ita etiam si vehementes vigiliæ, aut dolor intensus ægrotum cruciant, cauendæ sunt subitæ euacuationes, ac multæ. Ipsa præterea ambientis aeris temperies, loco accidentis cuiusdam habenda est, dum exquisitè calida & sicca fuerit: qualis est tempore medio inter canis & arcturi ortum. Si etiam valde frigida fuerit, tūc quoq; sanguinem mittere formidandum. Ob hæc etiā neq; in locis admodū calidis, aut frigidis, sanguinē mittere audemus. Quòd si regioni temporis status consentiat, etiam omnino abstinemus: si verò non cōsentiat, euacuamus quidem, sed multo minus, q̄ si neutrū prohiberet. Tolerantia etiam ægri, ceu quoddā accidens, expendenda venit: nec secus ipsa temperatura. Nam q cunq; calidi & sicci natura sunt, hi omnes facilè ab integris euacuationibus offenduntur. Cōsuetudo quoq; non parui momenti est, quum ad omnia alia, tum præcipuè ad euacuationis indicationem. Quidā enim nūquàm prius fuere vacuati, & multis cibis sunt usi. Nōnulli contra, nec multis cibis sunt vsi, & euacuatióibus assueuerunt. Hos igitur intrepidè euacuare oportet, si reliqua etiam consentiant: alios verò, ne si reliqua omnia id suaserint. Eodem pariter modo & corporis habitus consyderandus. Nam qui densa & solida carne constant, non offenduntur facilè. Quare non oportet vereri ipsos vacuare ex toto, si quidem & alia id iubent. At qui mollem, & tenellam, & diffluentē carnē sortiuntur, ii mirum in modum sunt ad patiendum habiles. Quare vel si reliqua omnia sanguinem esse mittendū suadeant, non tamen id facere audendum est, sed vtendum aliis euacuationibus moderatè. Eodem modo & in iis qui supra modum crassi aut macilenti sunt, ab incidenda venā supersedendum, cæterasq; integras euacuationes vereri oportet. His ēt & ætas annumeranda est, veluti quoddam symptoma, quod prohibendi integrani uacuationē vim habet. Neq; enim pueri, neq; se

Euacuationes subitæ ac multæ, quando cauendæ sint.

Sanguinis missionem prohibet aeris constitutio impēse calida aut frigida.

Calidi & sicci offendūtur ab immodicis uacuationibus.

Consuetudinē plurimū posse ad uacuationis indicationem.

Habitudines corporum quę ham facile missionem sanguis ferant, & q̄ difficulter.

Pueri, senesq́, integras uacuatiões nõ ferũt.

niores hanc sine noxa tolerant. Hosce igitur omnes, si dispositiones hortentur, nõ semel nec ex toto, sed paulatim oportet vacuare, inediis moderatis, frictionib⁹, clysteribus mollibus, perfusiõibus, atq; balneis. Quod si duo ꝯtraria symptomata, aut morbi, coeant, aduersus id quod magis urgeat instandum: nec interim alterum negligendum. Eas verò quæ habentur ex accidẽtibus & morbis indicationes, non simpliciter, sed secũdum causam à qua singula fiunt, cõsyderare oportet: qualia sunt defectus animi, & exolutio: quæ duo noĩa de vnica re dicuntur, cuius plures existũt causæ. Siquidem nõ solùm per varios affectus corporis, sed etiam

Animi vehementissimi affectus, senes pcipue atq; imbecillos exoluunt.

in vehementissimis perturbationibus animi, nonnulli exoluti fuerunt: præcipueq́; senes, & natura imbecilli. Etenim plures eorum tristati, aut lætati, aut irati, aĩo defecerunt. Qui aũt magis robusto sunt corpore, ex ĩmodicis euacuationibus idem patiuntur. Iã verò si abscessus quispiã rũpatur, vires vehementer lædit, ac tũ præcipuè, quum materia simul tota ad uentriculũ, uel

Pus per sectiones abscessuũ, si totum simul uacuetur, vires deiicit.

ipsius os, aut thoracem defluxerit. Quòd si qñ etiã nos abscessus secantes, totum simul emittere pus voluerimus, animi defectum subsequi est necessariũ. Nec verò laborãtibus aqua iter cutẽ, tota simul humiditas (q̃uis

Hydropis aquam nõ posse totam simul vacuari absq; deliquio animi.

ea pter naturam sit) potest sine noxa vacuari: sed tunc quoq; necessum est, hominem deficere aĩo. Ex doloꝝ etiam vehementia, similiter dissolutiones accidunt.

Dolor vehemens vires exoluit.

Quin ẽt neruus percussus, & musculi caput, & maligna in articulis vlcera, & ĩmoderata quædã frigiditas, aut caliditas, vitalisq́; roboris exolutio, ꝑterea ĩsignis cruditas, obstructioq́:, aut inflãmatio alicuius pcipuæ partis, aut os vẽtriculi malè affectũ, aut improbæ euacuationes, aut deniq; alia multa, de qbus postea dicemus, inferre possunt defectum animi. Quaꝝ sanè causaꝝ singulæ propriam curationẽ desyderãt. Porrò eos qui ex choleris, & alui profluuio, & aliis tũ largè, tũ vno ipe-

tu factis euacuationibus dissoluūtur, frigida spargere oportet, & nares cōprehēdere, & os vētriculi pfricare, iubereq; vt vomāt, stomachū irritādo digito vel pēnæ imissione, ac deniq; alligare pedes & manus. Oportet aūt nexus fieri, plures qdē, ac fortiores, circa man⁹, qñ p inferiorē partē fiūt euacuatiōes. Nā si vacuatio p superiora fiat, plures ac vehementiores ligaturæ crurib⁹ admoliēdæ sunt. Situ̅ q̄q; aliquem parti fluxionē patiēti expedit inuenire, in aduersum tendentē, sed moderatè. Nā si nimiū tendat, atq; ex hoc fatiget, nihilo min⁹ irritat, q̄ si inclinaret ad eundē. In vniuersum aūt, aut ad cōia mēbris patientibus in aduersum trahere oportet: aut ad ea in qbus est fluxiōis origo. Atq; ideo vehemētes euacuatiōes quæ ex matricib⁹ fiūt, cucurbitulæ * iuxta māmas appositæ, statim sedāt. Quæ ṽò ex naribus, hepati, ac spleni, scdm narem patientē. Qđ si ex ambabus naribus simul plurim⁹ sanguis effluat, vtriq; uisceri applicādæ sunt. Vinū ēt a qua frigida tēperatū, curat eas, quæ ex magnis fiunt euacuatiōibus, dissolutiones: ac tūc pſertim, qñ humores fluunt ad ventriculū. Cæteꝝ si aliqđ viscus sit inflāmatū, aut caput doleat vehemētius, aut aliqua alienatio animi affuerit, aut febris ardens in morbo crudo: magna & penè insanabilia ex potu vini, huiuscemodi affectib⁹ nocumenta proueniunt. Iā verò, q frigidū potare non sunt assueti, aut manifestè ex ipso læduni, qq; natura sunt frigidiores, & qui in extrema sunt senectute, & loco degunt natura frigidiori, & tpe hyberno, cauere à potione frigida debent. At qui cōtrario mō se habent, iis intrepidè illā offerre licet. Sit aūt vinū, in fluxiōib⁹ quæ ad ventriculū fiūt, calidū simul & tenue, quale Lesbiū. In sanguinis verò fluxibus, crassum, & nigrū, & acerbū. Ipsis aūt locis iponere oportet, veluti ventriculo, matrici, stomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti aūt & fronti, pter hæc, illa ēt quæ refrigerent. Et qbus

Deliquiū animi q̄ inducāt.

Deliqui ij animi ab imodica vacuatione curatio.

Profluuia muliebria sedant cucurbitulæ iuxta mammas appositæ.

Sanguinis fluxum e naribus cucurbitula p. cordiis admota compescit.

Vinū frigida temperatū, vires exolutas ob immodicas euacuationes instaurat.

Vinum quibus non dandum.

Frigida potio quibus conueniat minime, & quibus sit propinanda.

Partes p quas fit fluxus, corroborandas.

Caput esse refrigerādū, ubi sanguis fluit per nares.

vel in supficie, vel in naribus, vena aliqua disrupta est, medicamen aliquod, ex iis quæ sanguinem supprimere possunt, est imponendum. Porrò balneæ in fluxionibus ad ventriculum quidem aptissimæ sunt: at sanguinis fluxum acriter irritant. Et quicunq; ob sudoris copiam animi defectum patiuntur, his etiam plurimum nocent: vt quas potius astringere oporteat, atq; refrigerare. His etiam vinum frigidum exhibēdum est: ac nihil omnino calidum. Sed nec etiam artus ipsorum ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; ullo modo mouere. At ventis refrigerātibus aditum pparare: aerem quoq; domus alterare frigida & acida qualitate, myrtorum frondibus, & vitium capreolis, ac rosis pauimentum consternentes. Nihil verò hor confert, vbi fluxiones ad uentriculum fiunt. At qui exoluūtur ob plenitudinem, eorum artus q̃plurimum perfricare oportet, calfacere, ac deligare. A vino verò & cibis sunt abstinendi, & à balneis, si febriant. Sufficit autem, si eis dederimus mellicrati potum, ĩ quo ebullierit thymus, vel origanum; vel pulegium, vel hyssopus. Conuenit quoq; oxymel. Quæ ex matrice laborant, atq; exoluuntur, non aliter sunt curandæ, excepto oxymelite. Fricare autē ac deligare magis earum crura oportet, quàm manus. At quibus vterus aut sursum, aut ad latus reuellit, inguinibus & coxis cucurbitulas applicamus: & naribus quidē, ea quæ fœtidissimū hn̄t odorem: matricibus aūt odorata, & ea quæ laxare, calfacereq; pn̄t, medicamenta offeremus. Si verò ob imbecillitatē ventriculi, animi sequat̃ deliquiū, ea quæ roborādi vim habēt oportet emplastra adhibere, quale est qđ fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, & mastiche. Madefacere aūt iis quæ constant ex absinthio, oleo melino, & mastichino: necnon nardo, uino, & œnāthe. Quòd si exurātur, miscere ex refrigerātibus aliquid conuenit, veluti cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani,

Deliquii animi ob sudores curatio.

Exoluti a plenitudine quō sint curandi.

Vteri suffocationis curatio.

Exolutiōis ob uentriculi imbecillitatem curatio.

Ventriculum roborantia.

cæ, solani, intybi, atque uuæ acerbæ succũ. Aqua etiam frigida plerunque iuuat malè affectos stomacho, si tempestiuè, hoc est in declinatione, exhibeat. Alioqui plurimum obest. Atque his qui os ventriculi imbecillum habent, vinum calidũ exhibere oportet, si nihil prohibeat. Plurimum verò iuuat eos qui sic laborant, etiam frictio extremorum. Quòd si ex iis remediis nihil melius se habuerint, eos quidem qui adusti sunt, quamprimum ad balneas ducere oportet. Qui verò aliquid frigoris sentiunt, medicamẽ diatrion pepereon, ipsumque piper solum, atque etiam absynthiũ bibant. At qui exitiosis humoribus os ventriculi mordicãtibus exoluuntur, hos post aquæ calidæ, aut hydrolei potum, fac vomere. Vacuatis humoribus, partẽ læsam oportet modis omnibus roborare: partim iis quæ admouent extrinsecus: partim absynthii potione. Cęterùm si humores adhuc in ventre consistant, minimè sanè astringere, sed tantùm concalfacere oportet. Vbi verò multa pituita in ore ventriculi aceruata fuerit, fouere quidẽ plurimum oleo, in quo ebullierit absynthium: postea mellicratum exhibere, in quo hyssopum, vel quid simile infusum fuerit: item oxymeli, & piper, & diatrion pepereon, & diospoliticon medicamẽ. Victus ratio in summa, incidendi vim habeat. Quæ verò ex nimia frigiditate eueniunt exolutiones, eodem modo curãdæ sunt, quo bulimi, oĩmodo calefacientibus. Vinum igitur eis exhibere oportet, calida temperatum: ac cibos qui calfaciendi naturam habeant: fricareque & calfacere ad ignem simul. Quæ ex calore nimio accidũt deliquia animi, iis quæ refrigerandi & roborandi vim habent, curant. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & flabellaueris, & os ventriculi perfricaueris, & agitaueris, vinoque & cibo refeceris. At q ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris malignitatem, animi defectũ patiuntur, & in prin

Vinum calidũ propinandum imbecillo uentriculo.

Exoluti obprauos succos, uentris os infestantes, quõo sint curandi.

Exolutiõis ob refrigerationẽ curatio.

Exolutionis a calore ortæ curatio.

Exolutiõis ob febr:s, aut phlegmones magnitudinẽ, curatio.

cipiis accessionum refrigerantur, iis artus fricare fortiter, & calfacere, cruraq; ac man⁹ alligare, & vigilias, cibiq; & potus omnimodam abstinentiam præcipere oportet. Optimum verò in his, quid futurum sit, præcognoscere. Eos etiam qui ex siccitate in principiis accessionum, defectum animi sunt incursuri, optimũ est præuidere. Nam si duabus aut tribus horis ante accessionem exhibito cibo, concoctu facili, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Quòd si magnũ imminere periculum suspicatus fueris, vinum in alicam elixam infusum, dare anticipabis: aut panem quoq; ex alica. At si mediocris expectatur defectus animi, parcendum est vino: sed sufficit tunc mala punica, aut pira, cibis ipsis miscere. Iis qui præter expectationem in periculum inciderunt, vinum calidum, & panis est exhibendus: parumq; aliquid cum eo alicæ calidæ. Qui ob præcipui membri obstructionem linquuntur animo, iis oxymel dare oportet, atq; ex hyssopo, origano, pulegio, & melle potum: cibosq; incidendi naturã habentes. Sed nec deterius fuerit artus perfricare, deligareq;. Prodest etiam hisce potibus vti, qui vrinam ciendi vim habent: veluti qui anethum, fœniculum, apium, petroselinum, ammi, daucum, & spicam nardi recipiunt. Quæ vbi manifestè iuuerint, iam vino albo, & tenui, nec admodum antiquo, est vtendũ. Fiunt verò & in huiuscemodi dispositionibus, quum vehementes fuerint, pulsus inæquales, intercidentesq;. Qui ex abscessus disruptione, aut sectione exoluuntur, aut ex superflua aquæ inter cutim inanitione, ii quidẽ confestim optimis odoribus sunt fouẽdi. Paulo autẽ post, sorbitionibus concoctu facilibus, sunt reficiendi. Si verò ob tristitiã, aut gaudium, aut timorẽ, aut iram, aut terrorem exolui videant, odoribus, & narium apprehensionibus reuocandi sunt: cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgatio

Exolutiõis ob siccitatẽ futuræ, præcautio.

Exolutionis præter expectationem obortę curatio.

Exolutiõis ob membri præcipui obstructionem factæ, curatio.

Exolutiõis ex immodica puris, aut aquę inter cutem euacuatione, curatio.

Exolutiõis ob animi affectus ortæ, curatio.

nibus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & musculorum chordis eueniunt, exoluuntur, reuocãdi statim ab eo affectu sunt: postmodũ verò, cõueniens passioni cura afferenda. Defectus animi qui ex intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus cruciatibus fiũt, ex patientium locorũ calefactione, frictioneq; extremorum curantur. At, quæ ex propria imbecillitate uiriũ, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intẽperie videlicet ortæ, partium à quibus vires proficiscuntur, contrariis intemperaturis curãdæ sunt. Virtus ergo vitalis, quæ ex corde nascitur, ex pulsuum imbecillitate cognoscitur. At quę ex hepate oritur, & naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus, ab initio aquosis atq; tenuib⁹: postmodũ uerò crassis, ad modũ fęcis. Quæ ex cerebro originẽ ducit, quã animalẽ appellant, ex motuũ voluntarioꝝ imbecillitate deprehenditur.

Exolutiõis ob dolores intestinorũ, curatio.

Exolutionis ortæ a uiriũ imbecillitate, curatio.

Facultas uitalis, naturalis, & animalis unde proficiscantur, & ex qbus dignosci earũ imbecillitas possit.

De cura capitis à variis occasionib⁹ læsi. Cap. XV.

IGITVR symptomatum causæ, congruam curationem ostendunt. Veluti si quis doleat caput, simulq; fastidiat cibos, ex fameq; sentiat mordicationem, iubendus est, vt euomat: nam vel bilem vomet, vel pituitam, vel vtrũq;. Porrò qui cum grauitate dolores capitis fiunt, multitudinem indicant. Qui autem cum mordicatione, vaporis humoris'ue acritudinem. Cum pulsu verò, inflammationem. At cum tensione, si quidem sine grauitate ac pulsu, spiritus flatulenti & crudi multitudinem. Si verò cum pulsu, inflammationem corporis mẽbranosi. At si adsit grauitas, multitudo intra mẽbranas contenta significatur. Quum igitur oĩa distinxeris, causam ex qua horũ singula fiunt, considerare oportebit. Veluti si multitudo vaporis atque humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinẽ febriũ humores diffusi, ac veluti efferuescentes, ad caput ascẽderint: aut propter ei⁹ partis ĩbecillitatẽ: aut ob totius corporis plenitudinẽ. Hãc enim

Capitis dolentis per consensum curatio.

Capitis dolorũ species uariæ.

totius corporis euacuationibus haud difficulter curabis. Eam verò quæ ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in cõtrarium trahendo per totũ corpus: partim ipsi capiti remedia adhibendo. Atq; in contrarium quidem trahes, clysteribus acribus, nexibus, frictionibus plurimis infernarum partium, &, si expediat, sanguinis aliquantula detractione. Partem autem sanabis eo tempore quo ad vniuersum corpus retrahis, iis vtens asperginibus, quæ à capite vim repellendi habent: ac dein euacuantibus: postremò deniq; corroborantibus. Repellit autem oleum quod immaturum dicitur, ac tum oxyrhodinum, tum rosaceũ, & quæcunq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuæ germinibus, & hederæ corymbis, menthaq; viridi, & sisymbrio fiunt. Vtendum verò ipsis, in multitudine crudiori & frigidiori, tepidis: in calidiori autem & biliosiori, frigidis. Euacuat etiam, dissoluitq; oleum calidum, ipsum per sese: & magis si antiquũ fuerit, & sicyoniũ, aut anethum ferue factum in ipso fuerit. Quod si spondylion, vel serpillum, vel pulegii comam, vel calaminthę, vel menthę, vel sisymbrii, intus decoxeris, ita etiã crassiores succos vacuaueris. Hæc uerò ipsa, viriũ etiã aliquid membro imbecillo adiiciunt. Quòd si etiam ex vsu videatur, per nares atq; palatum expurgatio molienda est, sternutamentumq; excitandum. Si ad balneas hominem duxeris, siccis sindonibus caput est perfricandum, salq;, & nitrum, & synapi, sine oleo imponendum. Hæ itaq; sunt ex particulæ imbecillitate, doloris capitis medicinæ. At quando ex magnitudine febris accidit, & medicamenta adhibere conuenit, frigidæ qualitates ac vires, & quæ ex hydrelęo & oxyrhodino, & papaueris capitulis perfusiones constant, expediunt. In dolore autem capitis, qui sanguinis fluxum, aut vomitum decretorium significat, remedia inuestiganda non sunt; quum nõ accidens, sed talis dolor bo-

Capitis doloris ob imbecillitatem contractĩ, curatio.
Reuulsiõis modi diuersĩ.
Repellere humores a capite, quæ cõmode possint.
Vacuare discutereq; capitis humores q̃ cõmode possint.
Capitis doloris ex magnitudine febris ortĩ, curatio.

num existat signum. Siquidem vbi natura excretionē aliquam, ac præcipuè vomitum, aut sanguinis per nares fluxum molitur, horum inseparabile indicium est capitis dolor. Consyderandæ igitur ad cognoscendam crisin, primùm quidem sunt febrium species, an calidæ sint, * atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari cōsueuerunt: queadmodum quæ molliores sunt, ac veluti * fumigantes, diu durant, & sæpius in abscessus contendunt. Secūdo loco, an morbus sit salutaris. Nam quis obsecro bonam crisim in morbo pernicioso expectauerit? Tertiò ad hæc totius morbi tempus consyderandum. Nam si principii vel augmenti adsit signum, minimè autem status, nec concoctionis signa in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis cernantur, non est quòd bonam speres crisim. Porrò difficilis tolerantia antecedere omnem crisim solet. Quæ quidem si in die accidat, crisis sequetur noctu. Si autem noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, cōsyderandum est, quotus sit ægritudinis dies. Etenim septimus dies, etiā ex paruo naturæ apparatu, ad crisim per excretionē mouetur. Sextus verò, magno apparatu indiget: & sæpe neq; vlla in eo fit crisis, nec sine periculo, nec fideliter accidit. Ergo si dolor capitis statim ab initio nō inuasit, sicuti quoddam ipsius morbi symptoma, sed * in ipsa ante crisim perturbatione: dein si collum etiā aliquid condolescat, & præcordia retracta sint, aut repēte superuenerit difficilis respiratio, pulsusq; in tumorē subitò elati, non reciderint in paruitatem, neq; debiles fuerint, statim crisis per sanguinis fluxum è naribus, expectanda est. Si verò non modò non deciderit, sed etiam in altum attollantur, & vehementiā assumpserint, faciem iam ægrotantis inspicere oportet. Nā si quod in ea membrum * palpitet, aut venæ quæ sunt in temporibus pulsent, aut malum, vel nasus, vel oculus rubidior sit factus, magis etiam talis crisis est expe-

Capitis dolor, quarū excretionum sit signū inseparabile.

Ardentes febres consueuerunt iudicari p excretiones.

Crisim omnē præcedit difficilis tolerātia.

Septimi diei natura.

Sexti diei natura.

Sanguinis creticam excretionem per nares, quæ indicent.

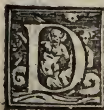
ſtanda. Quòd ſi etiam inuiti illachryment, vel imaginentur ſe ſplendores cernere, ac nares ipſas ſcalpant, tunc non iam fluxurũ, ſed iam fluentẽ conſpicies ſanguinem. Nec verò ex his perterrearis, ſi hominẽ deſipientem, aut reſilientẽ videris. Nam & hæc humorum repentium ad partes ſupernas indicia ſunt. Præterea ſi ægrotus ſit adoleſcens, aut alioqui natura calidus, aut multo ſanguine abundans, magis adhuc de hoc ſperandum erit. Quòd ſi ſæpius etiã antea illi ſanguis è naribus fluere eſt viſus, hoc vel ſolũ ſufficit fluxus ſanguinis ſpem confirmare. Si verò & tempus anni æſtas ſit, vel calidus cœli ſtatus, & ſi plures eo tẽpore criſim ex ſanguinis fluxu habuerint, ægriq́; corpus plenum exti terit, & conſuetæ excretiones retentæ, hæc inquã omnia ſpem vehementius augebunt. Has itaq; & alias excretiones omnes prænoſcere licet, ſi hæc duo tantùm explorauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quam partem. Siquidem quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderatè feruntur, coercebimus, ſi iſta nouerimus. Veluti confeſtim ſanguinis fluxus ex ſplene magnæ cucurbitæ ſiniſtris præcordiis ſuperpoſitæ, facilè retrahunt. At qui ab hepate proficiſcitur, dextris. Qui ab aliis membris, eadem ratione.

Excretiones prænoſcet facile, qui unde naturæ motus agatur, & ĩ quã partem inueſtigarit.

Sanguinẽ fluentem ab hepate & ab ſplene, cucurbitulæ illis admotæ uiſceribus, retrahũt.

GALENI PERGAMENI, DE ARTE CVratiua ad Glauconem. Lib. II.

CAP. I.

DE IIS AVTEM QVAE in ſingulis corporis partibus fiũt paſſionibus, deinceps ſumus dicturi, ab inflãmatione auſpicati: q̃ ſæpius hęc accidat, plurimæq́; ipſius ſint differẽtiæ, ex quarum ſingulis ſolẽt febres

oriri. Cõmunis igitur in omnibus est immoderata caliditas, & veluti quædam efferuescentia, vnde & phlegmones nomen de ipsis efferre veteres consueuerunt. Propriam aũt quandam in singulis differentiam inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & conuenientẽ assequeris medelam. Porrò prima inflammationis differentia est secundum quam, hanc quidem humidam, illam verò esse siccam contingit. Humidam quidẽ, quæ ex calida fluxione membrum occupante accidit. Siccam verò, quando nullo humore influente, calor naturalis efferuescit. Hæc autem, vsq; ad aliquid quidẽ, veluti febris est membri. Quum verò iam ad immoderatam caliditatem ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Rursus illius differentiæ quæ cum humorum affluxu accidit, multæ species existunt. Nam fluente sanguine, altera: flaua bile, altera: ambobus simul, alia tertia. Et quidem in earum singulis, vel iam putruit id quod influxit: vel in membro impactum putrescit. Præterea vel crassum est, vel tenue, vel optimum, vel deniq; acre. Sanguine igitur optimo ac mediocriter crasso ad particulam aliquam confluente, atq; ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit hominem; nisi hebetis sensus ipsa fuerit particula: pulsusq; in profundo permolestus sentitur, tendiq; omnino & contundi membrum apparet, cum vehementi incendio, renitentia, & rubore. Quæ sanè passio totius generis nomen recipit, inflammatioq; vocatur, ex omni ferè occasione proueniens. Quippe vulneribus, distentionibus, disruptionibus, contusionibus, scissionibus, exercitiorum laboribus, exarticulationibus, ac præterea fracturis, & spontaneis vlceribus aduenit. Quin etiam, si quando immodicam plenitudinem venæ ipsæ contrahant, tunc id quod superfluum est, effundunt ad aliquam partem, quæcunq;

Inflammationibus omnib' est cõis caliditas.

Inflãmationis prima differentia.

Inflãmationis quæ cum afflu xu humorum infestat, multiplex differẽtia.

Inflãmationis ortæ a sanguine indicia.

Inflãmationis causæ.

Recipientes su peruacua parti culæ quales ne cessario eẽ debeant.
Regii morbi ꝓductio.
Herpetis generatio.
Herpes exedẽs unde accidat.
Herpes miliaris unde exoriatur.
Erysipelas unde gignatur.
Erysipelas phlegmonodes quando accidat.
Phlegmone erysipelatodes quando fiat.
Erysipelas solius cutis est pasfio.

eo tempore fuerit aptior ad recipiẽdum. Eadem nãq; erit reliquis omnibus imbecillior, vel rarior, vel ad motum procliuior, vel minus nobilis. Flaua verò bilis, quando propriam naturam seruans, vnà cum sanguine per totũ corpus defertur, morbum regiũ producit. Quum autem secernitur sola, in aliquamq́; decumbit partem, herpetem gignit. Cæterùm si sit consistentia crassa, totam exulcerat cutim, vsq; ad carnem subiectam: qui affectus herpes exedens vocatur. Si verò tenuior fuerit, id quod in superficie est tantùm, veluti deurit: quæ species generis sortitur appellationẽ, quum simpliciter herpes dicatur. Nam ex reliquis speciebus duabus, * illa quidem cuius nuper mentionem fecimus, vocatur herpes exedens: altera verò, miliaris, ꝙ in ea pustulæ paruæ ac multæ, per summam cutem, similes milio, excitentur. Fit autem herpes huiusmodi etiam ex bile quidem, sed minus calida & acri, q̃ * illæ species priores. Quòd si ex sanguine & flaua bile calidioribus quàm oporteat, mista ipsa fluxio fuerit: aut ex sanguine quidem, sed feruido, & substantia tenuissimo: erysipelas hic affectus vocatur, multo inflammatione calidior, magisq́; flauum colorem referens. Non dolet tamen affectus hic, quemadmodũ inflammatio: nec vt aliqua inflammationis species pulsum, aut compresfionem, aut similem inuehit tensionem. Cæterùm interdum miscetur inflammatio cum erysipelate. Si igitur in miscella ipsa exuperẽt propria erysipelatis accidentia, affectus is erysipelas inflammationis particeps nominatur. Si verò inflammationis accidentia præpolleant, dicitur inflammatio erysipelatodes. At si accidentia vtriusq; esse appareant ęqualia, tunc erysipelas & inflammatio ex æquo misceri dicuntur. Exquisitum itaq; erysipelas, cutis solius est pasfio. Non tamen ipsa inflammatio pertinet tantùm ad cuti subiectas partes: sed ad has quidem præcipuè: nonnun

quam verò etiam ad cutim. At verò, si sanguis influēs calidus sufficienter fuerit & crassus, quodcunq; membrum inuaserit, hoc exurendo, vlcus cum crusta exci tat: quicquid autem circũiacet, in inflammationem at tollit efferuescentem, grauiterq; dolētem: qui affectus carbo appellatur. Similiter etiam, si sanguis influēs niger extiterit, crassusq; & fœculentus, & feruens: simul autem & saniem quandam tenuem admistam habuerit, pustulas per summam cutis excitat, similes iis quæ ex igne fiunt. Quibus disruptis, crustosum sub ipsis vlcus inuenitur. Qui affectus etiam est carbo. Phlegmone itaq; in hasce species vniuersales distinguit, ad quas nimirum referuntur aliæ omneis particulares. Etenim bubo, phyma, & phygethlon, glandularum affectiões existunt: bubo quidem, inflammatio: phyma, quod statim augetur, atq; ad suppurationem festinat. Phygethlon autem erysipelas particeps inflammationis, aut inflammatio erysipelatis particeps nominatur. Sic etiã & ophthalmia, eius membranæ quæ corneæ inhæret, est inflammatio. Pleuritis verò, costas succingentis mẽbranæ. Quemadmodum & synanche gutturis: atq; peripnenmonia, pulmonis. Eas igitur quæ in partibus apparentibus cõspiciuntur inflammationes, promptum est quidẽ cognoscere. Quæ verò in occultis, & febres omnino afferunt, non æquè discerni possunt.

Carbunculi generatio.

Bubo quid.

Phyma quid.

Phygethlon.

Ophthalmia quid.

Pleuritis quid.

Synanche.

Peripneumonia.

De causis inflammationum. Cap. II.

EST autem vna quædam apparentium inflãmationum causa, eaq; non vsqueadeò occulta, quæ fluxio appellatur: nisi quandoq; eis coniungatur, quæ aliqua alia ex causa euidente, factæ videtur. Quum enim nulla ex his præcedente, repente membrum inflãmationem patitur, ea quæ hunc affectum gignit causa, fluxio vocatur. Affectus autem ipse, dispositio rheumatica. In curatione cuius, duo magni committuntur errores, vbi statim in ipsis auspiciis, vel nulla de toto cor-

Inflãmationis causa una est fluxio.

Inflãmationis curatio.

pore prouidentia habetur: vel ipsum calfit, atq; humectatur membrum. At qui rõnem simul & experientiã sequuntur, ii totum imprimis corpus vacuare quibuscũq; euacuationibus consulunt: ipsam verò inflammatam partẽ, perfundere, ac superlinire eis, quæ id quod influit repellendi vim habent: ac deniq; quod in membro patiente continetur, educere: vimq; ac robur adiungere iis quæ iam affectæ sunt partibus. Verùm vt rectè quis vacuatione vtatur, ætatem, anni tempus, regionem, præsentem aeris statum, robur eius qui afficitur, habitumq; & consuetudinẽ, nec non ipsius morbi naturam oportet consyderare. Ex his nãq; quando vacuandũ sit, aut minimè: & vnde, & quomodo, inuenitur. Si igitur ad genu fluxio feratur, atq; id plurimũ attollatur: præterea totum corpus sanguine plenũ appareat, & valida laborantis vis, tempusq; anni sit ver, & temperata regio: æger verò sit adolescens, aut iuuenis: is sanguinis euacuatione ex superioribus partibus indiget: oportetq; eius incidere in cubito venam, aut scilicet interiorem, aut mediam: quũ semper fluxionis motum ad contrarium reuellere oporteat. Ipsi autem laboranti particulæ, si quidem non admodum doleat, emplastrũ ex semperuiuo, & corticibus punicorũ malorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei constans, est admouẽdum. Hoc si quidem repellit quod influit, atq; id quod continetur exiccat, & circũiacentia membra corroborat. Cum magno autem dolore fluxu incidente, sufficit vehemẽtiam doloris lenire, cum aliquo ex iis, quæ ex vino dulci, oleo rosaceo, & pauca cera, in vtroq; liquata, constant. Oportet aũt hæc lanis excipere pinguibus, quæ plurimũ habeant œsypi: & æstate quidem, frigida: hyeme autem tepida apponere. Sic etiam cataplasmata ex arnoglosso, lente, pane, & rosaceo oleo adhibere: paulo verò supra patientes particulas admouere spongiã vino austero intin-

Euacuaturo corpus q̃ sint prius consyderanda.

Genu inflãmati curatio.

Reuulsionẽ fluctuum humorũ, esse in contrarium moliẽdã.

Genu inflãmato emplastrum commodum.

Genu inflãmati dolorem magnum leniẽtia, hyeme quidem calida: æstate sunt admouenda frigida.

Repercutientia esse applicãda paulo supra patientes particulas.

ctam, aut aqua frigida, cui mistum parum aceti fuerit. Quòd si ex hac medendi rõne magnus vsus sentiatur, nec alicubi pus se oñdat, mollibus medicamẽtis ad fluxiones vtendũ. Optima verò ex his sunt, quæ exiccandi & repellẽdi quod fluit, sine dolore vim habent. Quẽ admodũ ea quæ vehementer contendunt, atq; icciŕco dolorem afferunt, plus doloribus obsunt, q̃ exiccãdo proficiant. Tale igiť sit medicamen, quale est quod ex chalcitide constat, remissum oleo rosaceo. Si verò lanam mundã vino acerbo humectaueris, apposueris q;, plus iuueris. Quòd si pus se in particula ostẽderit, cataplasma offerrẽ oportet semel aut bis. Plus verò ad pũs iuuat farina hordeacea. Adiungendum tñ aliquid vel aceti, vel vini. At postq̃ secueris, & pus euacuaueris, cauendum est deinceps, ne oleum, aut aquam imponas. Quòd si qñ vulnus abluere oporteat, mellicrato, vel oxycrato, & vino, & mulso est vtendũ. Superponendum verò, si adhuc inflamnieť, ex lente cataplasma. Sĩ verò absq; inflãmatione fuerit, aliqđ ex iis medicamẽtis, quæ emplastica nominanť: & præcipuè qđ ex chalcitide constat. Imponenda aũt super hæc extrinsecus, spõgia, aut lana vino acerbo infusa: ad quæ quidẽ opportunũ est, quod aquã marinam recipit. Vulneri aũt, nullũ ex pinguibus medicamẽtis est admouendũ: qñquidem exquisitè exiccare expedit. Ac sic sanè sanare oportet inflammationes ex fluxione ortas. Quæ verò alia de causa fiũt, humectare, calfacere q;, nihil prohibet. Quas quidẽ si perducere ad suppurationem volueris, cataplasma ex farina triticea, quæ in oleo, & aqua ebullierit, est apponendũ. Quòd si qñ scarificare oporteat, ne hoc quidẽ verendũ est. Si verò eas quæ ex fluxionibus fiunt inflãmationes scarificaueris, magnum adferes malum: ac per initia præsertim. Quæcunq; autem ex ipsis, iam inueteratæ existentes, post totius corporis euacuationem, quasdam durities atque ni-

Fluxioni discutiendæ quę medicamenta cõueniant.

Vlcus, eiecto pure, quib⁹ sit abluendum.

Suppurãdæ inflãmationi congruere cataplasma ex fari na triticea quę in oleo & aqua ebullierit.

Inflãmationes qñ scarificãdę.

grities retinent, ab his per ſcarificationem ſanguinem auferre nil prohibet: & emplaſtrum ex farina hordeacea, & ceratum, & aliud aliquod medicamen ex diſcutientibus admouere. Non tamē ex vena in talibus ſanguis neceſſariò mittendus eſt: ſed ventrem tantummodo expurgare ſufficit, medicamine quod bilē flauam educat: vel ſolo clyſteri acri, ſi affectus ipſe ſit paruus. Quæ verò ex vlceribus fiunt eryſipelata, & quæcunque adeò manifeſtas cauſas ſortiūtur, ſi ſtatim volueris cataplaſma apponere ex farina hordeacea, & præſertim ſi ante ſcarificaueris, nihil nocebis. At inflammationibus quæ cum erypelate ſunt coniunctæ, & eryſipelatis cum inflammatione, adhibenda miſta curatio eſt: ſemperq; illi, quod magis præpollet, reſiſtendum. Herpetes autem, quantum ad totius corporis euacuationem attinet, vt eryſipelata curare oportet: quantum verò ad * eam quæ patienti debetur particulæ, non oībus ſimilis cura adhibetur. Nam qui exedentes ſunt, refrigerari quidem deſyderant, quemadmodum alii herpetes, & eryſipelata: non tamen ea ferunt medicamēta, quæ præter id quod refrigerant, humectare etiā ſunt apta: ſed ſola admittūt refrigerātia, quæ maximè exiccare poſſunt. Quare ſupimponere ipſis oportet, ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & plantaginis. Poſt hæc verò & lentem adiungere oportet, & aliquādo mel, & hordeaceam farinam, quodq; antea ſcripſimus ad inflāmationes quæ ex fluxione eueniunt cataplaſma, dempto ab eo ſemperuiuo. Ipſas verò partes exulceratas inunge medicamentis, quæ ad herpetas in pharmaceuticis libris deſcripta ſunt: quæ quidem, vbi vti volueris, ex vino dulci, aut tenui & albo, & ſubauſtero, minimè tñ acri, liqueface re oportet. Quòd ſi poſca aquoſa vice horum aliquando vſus fueris, nihil deterius feceris. At in longū tempus protractis vlceribus, ad id vina ſufficienter auſtera

Herpetis curatio.

conueniunt:præcipuè verò nigra. Quo tempore ipsis etiam medicamenta cōgruunt, quæ ad Polyidam, Pasionem, Musam, & Andronem relata extant. Herpetas verò qui summa tantummodo exulcerant, nisi diu perdurauerint, nullo horum inungere oportet (adurunt enim fortiter, & vehementer exiccant) verùm istis sufficiunt, quæcunq; vim glaucii habent medicamenta. Quæ quidem aqua diluenda sunt: vel aceto, si nil ex aqua profecerint. Quòd si etiā solani succo intinxeris, vel arnaglossi, plus etiā conferes. In summa verò, omne vlcus exiccari poscit, idq; medicamēto neutiquam irritāte, nisi vbi malignum, putrilaginosumq; ipsum vlcus fuerit. Talia siquidē, acriora medicamina postulant, & quæ igneas vireis possideant: quale est misy, chalcitis, arsenicum, calx, atq; sandaracha. Sæpe verò vbi ista cesserint, admouemus ignem. Eadem ratione uocatis carbonibus, super ipsam crustam, huiuscemodi medicamentorum est natura conueniens. Non tamen loca circūiacentia tangere expedit: alioqui dissolues ea, exulcerans quæ minimè expedit. Sed Andronis trochiscis potius vtendum est. Si quando verò inualuerit rubor, plurimaq; inflammatio, medicamentum ipsum dulci diluendum est, vel succo plantaginis: quemadmodum si magnus tumor simul infestet, vino quidem acerbo in principio: postmodum verò & aceto. Cataplasma etiā ex orobi farina & oxymelite confectum est apponendum: atq; ante hæc omnia, statim ab initio tantum sanguinis auferendum, quantum sit satis, nisi quid aliud prohibuerit. Hæc itaq; sunt passionum per genera curationes, quæ pro naturæ instrumētorum patientium varietate mutantur. Quatuor autē ab his indicationes sumuntur: ab eorum nempe temperie, à formatione, à situ, ac deniq; à facultate. Oportetq; in curationibus intentionem habere ad membri naturam. Hæc enim, quousq; infrigidandum, aut exic-

Vlcus omne exiccari postulat.

Vlcera maligna qualia medicamenta postulent.

Carbonib⁹ qualia medicamēta conueniant.

Andronis trochisci.

Indicationes, quatuor sumi ab affectis partibus.

Natura partis affectæ qd indicet.

Partiū inflāmatarum quęnam magis, & quæ min' sint exiccandæ.

candum sit, docet. Nam si carnosæ partes inflāmationem patiantur, paulū sunt exiccandæ. Venosæ quoq;, quāuis sint carnosis longè ficciores, nō tamen & ipsæ multum exiccari desyderant. Sed quæcūq; natura arteriosæ sunt, magis venosis sunt exiccādæ: atq; his amplius neruosæ: & multo magis chartilaginosæ, osseæq; Etenim prius q̄ ad propriam naturā particula redeat, nōdum curationi est impositus finis. Porrò ficciorem temperaturam inducunt, quæ ficcissima sunt: & frigidiorem quæ frigidissima: & secundum alias qualitates eodem modo. Ad mediocrem verò habitum referūt, quæ sunt in vnaquaq; mediocria. Ac sic sanè partium temperaturæ curationes affectuū variant. At formationes hoc modo. Nam quædam intra sese habent cauitates: quædam extrinsecus: quædam vtrobiq;: quædam neutra in parte. Quæ igitur neutra ex parte cauitates possident, in quas fluxio recipi possit, eas partes fortiter exiccare oportet, vel si nō fuerint natura ficciores: vt neruos, & præcipuè qui in artubus sunt. At quæ intus & extra relaxare aliquid possunt inflammationis, non multum huiuscemodi fortiter exiccantibus egent: si præsertim laxam carnē habuerint, quēadmodum pulmo. Indicatio autē ex positu, loca per quæ sit vacuandum, & quo pacto, demonstrat. Fluentium ergo humorū, reuulsio medela est: deriuatio autem, eorum quæ iam obsederunt membrum. Vtrūq; autem euacuationis genus per communes venas moliendum est. Siquidem à matrice reuelles, si eam quæ in cubito est, venam secueris: aut * iuxta mamillas cucurbitas admoueris: vel manus concalfeceris, fricueris, deligaueris. Deriuabis autem, si eas quæ in poplitibus sunt, aut in talis, venas diuiseris: & * fœminibus cucurbitas admoueris, & crura calfeceris, perfricaueris, atq; vinculo exceperis. Et si quidē in parte dextra matricis ipse affectus consistat, à dextra manu, vel cru

Temperaturæ partiū curationes affectuū uariant.

Formationes particularum quomodo curationes uarient.

Situs partis affectæ quā indicationem exhibeat.

Reuulsio ē fluentiū humorū medela: ut deriuatio, eorū qui iam obsederūt partem.

Reuulsio & deriuatio a matrice quibus fiat modis.

re sanguis est detrahendus. Sin verò in sinistra, à membris quæ illi è directo sunt. Cæterùm interiores venas tunc incidere oportet: quòd viciniores, magisq́; è directo sint patientibus membris. Similiter si liene inflāmato sanguinē vis detrahere, interiores in manu sinistra venas secato: vt si hepate, eadem ratione in dextra. Si quid verò ex superioribus inflammationem patiatur, veluti in ophthalmia, & angina, in cæterisq́; infestantibus caput, eas quæ extrinsecus sunt, atq; è directo, pertundito. Si verò artus patiant, à * coniugatis mēbris sanguis detrahendus est, siue reuellere, siue deriuare sit animus: præter quàm vbi passio fuerit īueterata. Tunc quippe à membro ipso patiente detrahimus. Sic ergo in angina eas quæ sub lingua sunt venas incidimus, vbi totum corpus vacuum quum sit, * producitur ipse affectus. Sic hepati, spleniq́; cucurbitulas applicamus. Sic aliud quodcunq; membrum affectum scarificamus, si non amplius humores influant (tunc enim magis irritaueris, ipsumq́; duplicaueris malum) verùm vbi vniuersum corpus iam expurgatū fuerit, nec quicq̄ præterea influit, sed quod prius influxerat, iā hæret in mēbro impactum. Et quidem laborantibus conuexis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat: concauis autem, per subductionem alui, situs ipsius visceris indicat. Atq; etiā thoracem, pulmoneḿq;, per tusses expurgari debere: ventriculum & stomachum, per vomitum: intestina per deiectiones: quemadmodum per vrinas & splenem, & renes: matricem autem, per mēstrua: cerebrum atq; eius membranas, per palatum, gargareonem, nares, & aures. Sed & q̄ his quæ in superficie sunt partibus, talia medicamenta apponere opporteat, qualibus eget passio: iis autem quæ in profundo sunt sitæ, & quas per multa interposita debent eorum virtutes attingere, non qualia nūc sint, sed qualia futura sint, ex situ membrorum agno-

Liene inflāmato interiores in sinistra manu uenas secādas esse: ut in dextra, si hepar affectum fuerit.

Supernis partibus inflāmatis, externas uenas directas illis secandas esse.

Artubus inflāmatis, a coniugatis esse mittendum sanguinem: nisi passio fuerit inueterata.

Angina protrahēte, uenas sub lingua secādas esse.

Scarificatione qn̄ utendum.

Vacuari in quē modum singulę partes debeant.

Altius reconditi affectus ualentiora medicamenta postulant, q̄ si in superficie consisterent.

ſcimus. Tantum quippe aduentitii roboris adiungere oportet medicamentis, quantum in tranſitu exoluitur: vt quod relinquitur, æquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thoracis inflammationibus, quæ in ſuperficie conſiſtunt, ea quæ ſolùm laxare poſſunt, ſufficiunt: intrinſecus autem, ſicuti in costas cingente membrana, requiruntur acriora. In uniuerſis autem viſceribus eadem habenda eſt ratio. Sæpius enim ex medicamentis impoſitis vlceratur cutis, quãuis durior, minusq́; ad patiẽdum habilis ſit, quàm viſcera. Quòd ſi ipſis viſceribus medicamenta applicare poſſemus, quibus frequenter indigent, tanto molliora oporteret eſſe, quanto ipſorum natura, vt afficiatur, eſt promptior. Quia verò hoc neutiquã nobis datur, ob id nimirum, quæ eduntur ac bibuntur medicamenta, conferentia affectibus viſcerũ, ea multo acriora & potentiora eſſe conuenit iis, quibus indigent ipſæ partes affectæ: exceptis tamẽ illis, quæ ventriculo, ſtomachoq́; auxiliantur. Hæc ſiquidem ſola talia exhibẽtur, qualia à paſsionibus exiguntur. Reliqua verò omnia, acriora & fortiora ſunt, & præſertim quæ vel renum, vel pulmonis occaſione ſumuntur. Sed indicatio quæ à facultate ſumitur, etiam curationem immutat. Nam ex partibus corporis nonnullæ ab influentibus virtutibus gubernantur: quædam verò à propriis atq; natiuis. Atq; ex iis ipſis, quædã ſibi ipſis dũtaxat: quædam etiam aliis fons & origo ſunt facultatum. Et aliæ quidem opus peculiare habẽt: aliæ autem commune. Permutare itaq; opus eſt curationis formam, pro ratione harum omnium differẽtiarum. Nam pleraq; ex remediis dictis, morbum quidem finiunt, ſed natiuas membrorum facultates offendunt: quæ quidem offenſio ad totum proueniet corpus: idq́; ratione duplici: vel quia membrũ eſt alicuius virtutis origo omnibus partibus cõmunicatæ: vel quia ipſius opus vniuerſo corpori

Ventriculo ſtomachoq́; affectis, ſolis talia exhibent, qualia ab affectibus exigunt.

Partium differentiæ.

pori est vtile. Etenim hepar, cor, cerebrũ, atq; testes, communiter vniuerso corpori principia sunt facultatum. At ventriculo, matriciq;, propriæ facultates insunt, nulli alteri parti communes. Opus tamẽ ventris quidem, toti corpori confert: matricis autem nequaquam. Quæ igitur immodicè laxant, exoluunt robur, quare & facultatem particulæ. Quæ autem supra modum refrigerant, natiuũ calorem extinguunt, qui fortassis substantia facultatum existit: aut certè primum & maximè necessarium instrumẽtum ipsarum. Nonnullæ etiam aliæ qualitates * immoderatæ, facultates exoluere possunt. Ad hanc aũt indicationem quispiam referre posset & facilẽ & difficilem sensum. Etenim quæ facilè sentiunt partes, acria medicamenta non tolerant, sicuti neq; acres humores. Ob idq; os ventriculi, atq; eo magis oculus, infestatur ab erodentibus medicamentis. At quæ sensum obtusum habent, cataplasmata grauia sustinent, atq; medicamẽta mordacia. Qui igitur secundum solam, nudamq; intemperiem, absq; humorum affluxu fiunt morbi, per contrarias qualitates curantnr. Vt exempli gratia, calida intemperies, per ref. igerantia, siue primò, siue ex accidenti refrigerent. Perfusio siquidem frigidæ, calfacit ex accidenti, vbi caloris reuocationem fecerit: calidumq; refrigerat, vbi calorem naturalem discusserit. At quæ ob materiæ influxum laborant, si quidem fuerint optimè temperata, solam euacuationem desyderant: si verò distemperata sint, vnà cum euacuatione, per contrarias qualitates alterationem postulant. Sed iam dicamus de œdemate.

Pricipia facultatum uniuerso corpori sunt hepar, cor, cerebrum, atq; testes.

Laxantia, imodice, exoluunt robur, atq; facultatem particulæ.

Calor natiuus quid.

Sensu acutissimo prædita, acria medicamẽta non tolerãt: ut ea qbus sensus obtusus inest.

Intẽperies simplices per contrarias qualitates curantur.

Frigidæ perfusio calfacit ex accidenti.

Calidum ex accidenti refrigerat.

De œdemate. Cap. III.

OEDEMA Est mollis quidam tumor, atq; doloris expers, ex pituitosa substantia, vel spiritu vaporoso ortus: qualis in cadaueribus, & pedibus hydropicorũ & tabidorum plerũq; cernitur. In hisce tamen

Oedema quid.

Oedema in q- bus sympto- ma existat. morbis oedema symptoma est, ꝓpria curatione non indigens. Sola quippe frictio ex oxyrhodino, aut ex sale & oleo, compescit ipsum. Quum vero propter influxum pituitæ in aliquam partẽ gignitur is affectus, spongia recenti, imbuta oxycrato (quod possit bibi) eum sedat. Quòd si ex his non discutiatur oedema, aluminis parum est adiiciendum. Si verò in aliquo artuum tale fuerit oedema, inchoãda ligatura est ab imis partibus: finienda verò in altioribus: vniuersam iniectionem & compressionem facientibus nobis, veluti in fracturis. Quòd si morbus dictis remediis non cedat, aliqd fortiorum medicaminum adiicere oportet, cui discutiendi simul & constringendi facultas insit.

Oedematis ex influxu or.i, curatio.

De scirrho. Cap. IIII.

Scirrhus quid.

Exquisitus scirrhus est tumor præter naturam, insensatus, durusq;. Non exquisitus verò, non omnino insensibilis est: difficulter tamen omnino sentit. Porrò insensibilis scirrhus minimè curationẽ recipit. Qui verò cũ difficultate sentit, nec incurabilis est, nec facilè curationem admittit. Fit autem ex humore viscido & crasso * tenacissimè partibus induratis infixo. Scirrhus itaq; interdum ab initio concrescit, atq; augetur paulatim. Crebrius verò inscitia medicorum paratur, vbi vehementer erysipelata & inflammationes astringunt, refrigerantq;. Quòd si quis fortiter discutientia induratis medicamẽta adhibeat, digeret quidem tenuiora: quod verò reliquum est, cõpactum, lapidis instar, relinquet. Non igitur curandæ sunt induratæ particulæ medicamento siccante immodicè, sed emollienti, quodq; calorem possideat tepidum, humiditatẽ verò, nec multam, nec omnino minimã. Siquidem quod superfluum humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod verò minimum, plus q̃ oportet exiccat. Ergo medicamenta idonea scirrhis sunt omnes medullæ atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet cer-

Scirrhus insensilis, minime curationem recipit.

Scirrhus unde contrahatur.

Scirrhus quo ob ineptam curationẽ gignatur.

Induratis qualia medicamẽta conueniant.

Medulla ceruina.

tuina: dein vitulina. Ex adipibus, anserinus, leoninusq́; At verò qui ex gallina sumitur, anserinum: qui ex pardo, leoninum sequitur: postea verò vrsinum, atq; taurinum. Cæterùm qui ex capris accipitur, & crassior, & siccior prædictis est: idq; magis, si ab hirco capiatur. Porrò tendonibus induratis oportet vnà cum præsidiis iis quæ simul & emolliunt, & digerũt. (Cuiusmodi sunt, bdellium, ammoniacum thymiama, solutum in q̃acerrimo aceto, opopanax, chalbanumq́;) etiam pyritem lapidem candentẽ, aut (si eius copia non sit) molarem, acerrimo aceto aspergere: ac dein super ipsum dimouere partem affectã, vt à vapore sursum elato, scirrhus dissolui possit.

Medulla uitulina.

Adipis differtię.

Induratorũ tẽdonũ curatio.

De splene iecoreq́; induratis. Cap. V.

INDVRATVM splenem, non tantũ foris, fortibus medicamẽtis curare conuenit: sed intus etiã potionibus vehementissimis: nam eas sine molestia tolerat. Inter quæ sanè primas sibi vendicant partes, cortices radicum capparis, & scolopẽdrii, & myricæ tum radix, tum germina, omnia videlicet hæc in aceto & oxymelite cocta. At sæpenumero splen, quum tangit, reniti videtur, non ob scirrhum, sed ob flatulentũ tumorem. Tunc igitur vbi ipsum absynthii decocto foueris, aliquod cataplasma mistis facultatibus præditũ, superipones: quale est, quod ex sulfure & alumine constat. Verùm vbi lien in scirrhum obduruit, præpollere vim digerentem oportet: parum autem eius quod astringendi possidet facultatem, est admiscẽdum. Meritò igitur salis flos induratos splenes sanat, si extrinsecus ipsis in vesica apponatur. Porrò hepatis scirrhum, initio quidem sanauimus: inueteratũ autem, neq; ipse potui sanare, neq; alium vidi qui posset. Quippe omnibus ita affectis omnino aqua inter cutem subsequitur. Nec verò perfert hoc viscus fortia medicamenta, vt splene. Quare si sit induratum, augere oportet ea quæ

Lien uehementissimas potiones tolerat.

Lieni indurato congruentia remedia.

Lienis ob flatum distenti curatio.

Salis flos ĩ uesica apposit' in duratos lienes sanat.

Hepatis scirrhus inueteratus est insanabilis: quum ei subsequatᷣ necessario hydrops.

ratione inflammationis illius apponuntur, in mistura emollientium: adhibita etiam congruente victus ratione, vnà cum potionibus & dissipantibus, & abstergentibus cum, qui in viscere continetur, humorem. Admiscere autem oportet, & ex iis quæ ciere possunt vrinam, aliquid. Iam verò in omni flatulento tumore, astrictum corpus est relaxandum: extenuandus autem ipse crassus spiritus. Si igitur subtiliori aliquo medicamine anodynoq́; vbi dolor adsit, calfeceris, id quidem quod densatum est, rarefacies: extenuabis verò, quod crassius est redditum. At patientium particularum natura, coindicabit conuenientem auxiliorum materiam: in ipsaq́; maioris minorisq́; rationem. Ac secundum differentiam earundem, materia etiam curationis variatur, intenditurq́; atq; remittitur. Si igitur à crasso spiritu oboriatur dolor in ventre inferiore, subtile oleum per ima, vnà cum medicamentis quæ in ipso ebullierint, per clysterem iniiciens, statim dolorem sedabis. Quæ verò debent bullire in oleo medicamenta, cum partium tenuitate calfacientia, sunt cyminum, apii, petroselini, marathri, synonis, anesi, libystici, seseleos, dauci, atque spondylii semen. Quòd si coniectura comprehenderis frigidam esse dolentium partium dispositionem, rutam & marathrum, & grana lauri intus decoques: miscebisq́; asphaltum, ipsumq́; oleum laurinum, & si quæ similiter calfaciunt. At si inflammationem dolori adiunctam putaueris, auferes ea quæ admodum acria sunt, quæq́; calfaciunt impensius: ad relaxantia verò, quæ vires illas mediocres possident, transibis. In oleo itaq; anethum coques, miscebisq́; adipem anserinum, vel gallinaceum. At verò mediocres dolores extrinseca tantùm calfactione iuuantur: ea præcipuè quæ ex miliis fit, vel ex sale calfacto, vel ex lini semine crudo. Cucurbita etiam magna cum multa

Hepatis indurati curatio.

Flatulenti tumoris curatio.

Natura patientium particularum, auxiliorũ materias indicat.

Doloris a crasso spiritu in ventre oborti, curatio.

Flatus discutientia medicamẽta.

Dolores uẽtris mediocres uel extrinseca tantum calfactiõe sedantur.

Cucurbitula umbilico admota uẽtris dolores sedat.

flammā absque cutis scarificatione, sæpius statim dolorem amouit, vmbilico admota. Quòd si etiam tum dolores permanserint, vti medicamentis ex opio ne dubites, quale est quod ad Philonē refertur. Sic enim hominem liberaueris à cruciatu, & sequentibus diebus noxam ex opio contractam, corriges. Auferunt enim id genus medicamenta dolorem, non tamē dispositiones sanant, sed vim sentiendi quodammodo stupefaciunt. Vti autem oportet Philonis medicamento, omnibusq; ex opio confectis, non statim, sed post tempus compositionis annuū, aut omnino semestre. Non modica verò fit virtutis distributio, & ex ebibitis ad inferiores intestinorum partes, dum afficiūtur: & ex iis quæ iniiciuntur per sedem, ad superiores, vbi dolore cruciantur. Porrò discutiendo flatui in partibus carnosis collecto (qui & nonnunq̄ vacat dolore, & longiori tēpore durat) ea medicamenta congruūt, quæ insigniter subtili constant substātia: cū quibus misceri debent, quæ molliendi facultatem sortiuntur.

Opiū recipientia medicamēta dolorem tollunt, ipsam tñ dispositionem relinquunt.

Opio constantibus esse utendum post tempus cōpositionis ad min⁹ semestre.

Intestinorū dolores ubicunque sint, iuuari a bibitis, & per se dē iniectis medicamentis.

De abscessibus. Cap. VI.

DISPOSITIONES in quibus à se inuicē distant, quæ prius se contingebant corpora, communiter abscessus vocantur. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam spirituosam, aut humidam, aut mistam ex vtrisque cōprehendat. Quæ substantiæ vbi diutius hærent, varias alterationes suscipiunt. Nam & lapidibus, & arenis, & testis, & lignis, & carbonibus, & limo, & amurcæ, & permultis aliis id genus similia in abscessibus corpora sæpe contineri inueniuntur. Transeunt verò in abscessum inflām̄ationes quędam, atque erysipelatosæ phlegmones, sicuti & erysipelata phlegmonosa non pauca: nimirum ab vno loco humoribus translatis in alterum. Quæ igitur per summa, sub cute consistunt, facilè dignosci possunt, neque est sanatio ipsorum difficilis:

Abscessus q̄d.

Abscessibus qualia soleant inesse corpora

quum solis medicamentis quæ extrinsecus applicant, curentur: nec medicamentis intro assumptis indigeāt, veluti quæ in visceribus accidunt. Curatio igit earum quæ in sup̃ficie cutis abscedunt inflāmationū, fit, incipiente quidem iam abscessu, per ea quæ dolorem sedant, relaxantq́;: procedēte verò tempore, ad ea quæ concoquendi, suppurandiq́; vim habere dicūtur, trāsferri oportet. Statim igitur aqua abundanti in qua fuerint decoctæ altheæ radices, perfundere, atq; oleo calido partem inflammatam conspergere, nec non ex farina triticea, quæ in aqua & oleo moderatè ebullierit, cataplasma imponere oportet. Si autem suppurationē prohibere sit animus, panem in oleo & aqua plurimū ebullire permittito: postea verò subigens admoueto. Sit tamen aquæ ad oleum proportio multiplex. Plus autem quàm hoc suppurationem prohibet hordeacea farina, similiter præparata. Si verò per summa cutis in parte inflammata tensio valida fuerit, multis ac mediocribus scarificationibus in superficie incidere oportet: ac postmodum ex farina hordeacea (vt diximus) elixata, cataplasma apponere. Cæterùm in quibus difficulter ad suppurationem peruenit, nec facilè discuti tumor potest, sed suspitio est humores crassiores & tenaciores ibi impactos existere, in iis tantùm dispositionibus conuenit ea quæ fit per profundiores scarificationes curatio. Conuenit etiam id quod ex caricis pinguibus, dulcibusq́; & decoctis, conficitur cataplasma. Quarum sanè decocto, aliquando hordeaceam farinā adiicimus: aliquādo panem syncomistum, hoc est miscellaneum: sed qui ex generoso confectus sit tritico. Porrò farina triticea maximè ad suppurationem promouet. Hordeacea verò, resoluit plurimum. Si igitur resoluatur tumor, minus tamē q̃ optes, cū caricis hyssopum & origanum simul coquere oportet. Quòd si vehementius exiccare tumorē volueris, sal decoctioni

Abscessuū curatio.

Scarificatiōes profundiores q̃ñ conueniāt.

Emplastrū ex caricis.

Farina triticea quidem, maxime ad suppurationes promouet: hordeacea uero discutit.

adiicias: dein farinam hordaceam, detracto prius furfure, insperge: & postq̃ plurimũ ebullierit, appone cataplasma. Si verearis ne tumoris reliquię in scirrhũ durescant (quod contingit, vbi quis fortiter exiccantibus vtitur) radicem agrestis cucumeris, aut bryoniæ, aut asari, in aqua decoque: sæpius quidem per se solas: nonnunquam caricas pingues adiiciens. Deinde aquæ farinam admisce, iniiciens aliquid adipis anserini, vel gallinacei, vel etiam suilli: Eædem quoq; radices, atq; etiam quæ producit altheam, si post moderatam decoctionem cum pane & adipe contundantur, huiusmodi discutiunt tumores. Fortior autem hisce omnibus est dracontii radix. Verùm fortiter resoluentibus medicamentis semper sunt miscenda emollientia, ne tumores ipsi in pertinaces scirrhos degenerent.

Tumoris i scirrhum abeuntis curatio.

Discutientibus fortiter, cur semper sint miscenda emollientia.

De tumore suppurato. Cap. VII.

PORRO vbi suppurandi tumorẽ amissa spes est, ex farina triticea vtere cataplasmatibus. Dein verò postquam suppurata secueris, si videris ea quæ circa sectionem sunt, omnino ab inflammatione libera, emplasticis medicamentis vtitor, sed quibus exiccandi, resoluendiq; citra morsum facultas insit. Equidem sæpius in huiusmodi vsus sum medicamẽto ex fermento & ostreis combustis confecto. Si verò pars aliqua circa sectionem inflãmata videatur, quod ex chalcitide constat, liquabis oleo: atq; vbi sensim refrigeratum fuerit, infundens vinum, in mortario emollies & subiges: ac deniq; vsui accommodabis. Vbi verò cutis per suppurationes plus quàm par sit, colliquata & veluti lacerata fuerit, non facilè subiectis corporibus agglutinatur: quare necessum est, vt per linicinia latiora vulnus ipsum curetur.

Tumoris suppurati curatio.

De sinu. Cap. VIII.

SIN autem amplius agglutinandi cutim subiectis partibus creuerit difficultas (qui sanè affectus vo-

Sinus quid. catur sinus) satius est fistulam directè perforatam, vel ex ære, vel ex cornu factam, habere in promptu: aut
Sinus curatio. etiam aliquod ex iis instrumentis, quibus pus extrahi consueuit, quod foramen latissimũ habeat: ac per id,
Medicamẽ ex charta combusta. exiguum medicamenti nostri, quod ex charta combusta constat, liquatum oleo rosaceo in ipsum sinum infundere: ac deniq; linamento concerpto, ipsius os claudere. Cæterùm quę sic liquantur medicamenta, oportet vt sint acriora, quàm quæ linamentis excepta illinuntur: qualia nimirum sunt quæ omnibus sunt in vsu, colore viridi. Nam quum hæc ipsa oleo rosaceo non pauco soluere expediat, vt iniici possint in sinum, necessariò certè ipsorum virtus exoluitur. * Quæcunq; igitur medicamenta exquisitè emplastica, quale est Machærionis, Epigoni, & quod Isis cognominatur, vbi ad emmotorum vsum perducun-
Sinui curando vtilia medicamenta q̃ sunt. tur, cerati indigent admistione, eadem etiam ad curandos sinus sunt commoda. Siquidem qua ratione ipsis ceratum miscetur (nempe quod vires mordaces haberent, si per se sola liquescerent) eadem sunt ad sinus vtilia. V bi verò sinus mediocriter fuerit oppletus carne, tunc agglutinantia medicamenta apponere oportet: veluti si recenti, & sanguinolento
Metallica oĩa sortiri maiorẽ uim exiccãdi, ubi pluſculum ebullierint. vulneri medicareris. Sciendum autem est interim, omnia metallica medicamenta, subtiliorum partium existere: sortiriq; maiorem vim exiccandi, vbi plusculum ebullierint. Quanto verò subtiliora medicamenta fuerint, habuerintq; maiorem vim exiccandi, tanto plus in sinum operabuntur. Porrò quum ad superiorem locum ipse sinus extenditur, facilè per os humor vitiatus elabit. Si verò ad ima declinet, quum retineatur intus, partem aliquam continuam erodit.
Effluxui puris esse faciẽdam sectionẽ aptã. Quare in huiuscemodi sinibus, nisi prius ad effluxum sectionem feceris, nihil proficies: nec quum carnem gignere, nec quum agglutinare volueris. In aliis ve-

rò non est opus sectione, si modò conuenientem figuram in patiente parte seruaueris. Ex qua figura potes aliquando sinum ad partem superiorem vergentem, facere vt deorsum inclinet: sicuti & vergentem ad ima, cōuertere ad superiora. Aduerte autem mellicratum esse aptum ad conglutinandas penitiores ipsius sinus particulas. Post cuius vsum, prius quàm aliud glutinans medicamen adhibeam, aliquando vino solo, aliquando vino mulso, ipsum soleo sinū abluere. Etenim ad abstergendam, expurgandamq́; adhærentem saniem, mellicratum est præstantius: ad conglutinandum verò, vinum est melius, & efficacius: præcipuè quod in medio dulcis & austeri consistit. Et quidem post medicamenti agglutinantis appositionem, spongia recens ex mulso, aut vino, circūiiciatur, quàm mollissimè fieri possit. Atque alligatio quidem incipiat à fundo sinus: desinat autem ad os. Linteorum verò circumductiones, cōstringantur quidem in fundo sinus, sed non ita vt dolorem inferant: paulatim autem laxentur, vsq; ad os sinus: quod quidem habeat laxam alligationem, emplastrumq́;, quod ei extrinsecus admouetur, adeò discissum forficibus, vt ex ore ipso, humores vitiati, si qui excernantur à sinu, facilè effluere possint: paruo aliquo alio ipsi imposito emplastro, vsque ad solutionem: quam tertia quaq; die faciens, auferes hoc ipsum, quòd veluti operculum hæret: id quod per totum sinum circumiectum est medicamentum relinquens. Iam verò, ex quantitate, & qualitate emanantis humoris, præterea ex dolore, vel indolentia, tumore, vel depressione partis affectæ, cognosces num pars ipsius sinus profunda, sit probè conglutinata. Siquidem si neq; in ipso sinu dolor sentiatur, neq; tumor appareat, sed totus locus depressus, siccus, atq; expers doloris existat, viderisq́; ad osculum pus exactè concoctum, nec non

Melicratū esse aptum sinui conglutinādo

Sinus qn̄ abluendus ex uino.

Vinum sinus glutinat.

Sinus quō deligandus.

Sinum glutinatum iri ex quibus signis colligi possit.

quantitate paucum, bene sperandum est, de sinus glutinatione. Si autem contraria se ostendant, nondum sinus conglutinatur. Sit verò medicamētum quod circūlinitur sinui, vehementer siccans, citra tamen mordacitatem: quale vtiq; nostrum existit, sine cera confectum ex metallicis medicamentis elixatis, & oleo cicino, & aceto. Quod nimirum vulnera cruēta conglutinat, sinusq; sine molestia siccat, si lixiuio prius sordes ablutæ fuerint. Porrò vbi qui abscesserunt tumores tardè secti fuerint, cutis ipsa admodum extenuatur, redditurq; laceræ vesti persimilis. Quo tempore vtendum medicamentis est, substantia quidem humidis: potentia autem siccis: quale est quod constat ex lithargyro, & suillo adipe antiquo, & chalcitide, quibus additum sit vetustissimum oleum. Confert etiam in lacera cute non minus mel, si vsq; ad consistentiam emplastri elixetur. Satius tamen fuerit ei myrrhā subtiliter tritam, aut aloem, aut thus, aut aliquod ex his, vel omnia simul aspergere: tum præcipuè, quum linteo inunctum humidius apparet. Vsus etiam sum aliquando & tenui centauro, quod mirum est ad eiusmodi medicamen. Post ipsum verò & symphytum vtile est: deinde ireos illyricæ radix. Postea farina ex orobis: omnia hæc & per cribrum subtile transmissa, & inspersa melli, dum ab igne amouetur.

Medicamenta sinui circūlinēda, esse debent uehemēter siccantia.

Cutis laceræ in abscessib' medicatio.

De gangræna. Cap. IX.

NVNC verò opportunum videtur de gangrænis aliquid dicere. Sic enim vocant mortificationes eas, quæ ex magnitudine inflammationum fiunt, nondum tamen absolutæ sunt factæ. Etenim quū ita membrum effectum est mortuū, vt nec punctionem, nec sectionem, nec etiam vstionem sentiat, statim ipsum recidere oportet, qua vicinam sanam partem attingit. Cęterùm quod sic affectū est, denigratur. Quod verò in medio consistit, vt ad mortem proficiscatur

Gangręna qd.

Membrū mortificatum, quaten' sit abscindendum.

appellatur gangræna. Curatur autem, euacuantibus quidem nobis plurimũ sanguinis, qui in patiente mem bro compingitur (cuius causa mortificationes fiunt) reliquo autem, exhibentibus transpirationem. Igitur aut cutem vniuersam multis sectionibus profundis se care oportet, vnà cum subiecta substantia: aut plurimis scarificationib⁹ profundis incidere. Vbi verò san guinem effluere permiseris, imponendũ aliquod medicamen est, ex iis quæ ad putrescentia conducunt: cuiusmodi est ex oxymelite farina orobi, lolii'ue. Si verò talia non adsint, fabarum farinam adhibe, atq; ipsum oxymel solum. Quòd si fortius medicamen apponere vis, adiice sal, aut ex trochiscis aliquem exquisitissimè tritum, qualis Andronis, & Polyidæ, & Pasionis, & Musæ existit. Verùm qui duras natura carnes sortiuntur, ii fortissima medicamenta desyderant: mollia verò, qui teneras. Ad maiorem autem securitatem, quando abscindis aut circũcidis id quod iam putruit, satius est ipsius mali radicem, parti sanę coniunctã, adurere, vti sæpius consueuimus in pudendis facere: nonnunq̃ ipsis affectis partibus admouentes cauteria: nonnunq̃ linamentum interponentes. Facta verò adustione solemus vti succo porri, aut, si is nõ adsit, recitatis trochiscis. Ad detrahendam autem crustã, medicamento dicto Cephalico, ex melle vtere: aut pane ex hydrelæo decocto. Iuuat etiam hordeacea farina similiter præparata, aut cum ipsa triticea mista, illitaq́;. Præterea, tetrapharmacum, & Macedonicum nominatum, sunt crustarum suppurationibus, atq; earũ excidentiis accommodatissima: & quæcunq; vim habent perducendi ad suppurationem. Panis etiam cum apio, vel ocymo tusus, optimè crustas disrumpit, & à sanis partibus eximit. Ex simplicibus autem medicamentis, iris, vel radix panacis, vel aristolochiæ, vel acori ex melle. In mollibus verò corporibus sat est farina orobi, cum

Gangrænæ curatio.

Putrescẽtibus apta medicamenta quæ.

Adurendã esse radicem putrescentis particulæ.

Eschatam quæ detrahant.

melle, vel thure. Aufert etiam crustas Macharrionis medicamentum. Quum verò exciderint crustæ, atque huiusmodi vlcera idoneis medicamentis carne repleta fuerint, debet induci cicatrix.

De cancris. Cap. X.

Cancri ubi & ex quo humore gignantur.

CARCINOSI tumores in omnibus consueuerunt fieri corporis partibus, sed præcipuè in mamillis mulierũ, * quæcũque naturali sua purgatione priuantur. * Nam quãdiu hæc, vt oportet, adfuerit, tandiu mulier integra sanitate fruetur. Hi verò tumores omnes ex atræ bilis recremento gignuntur. Qui humor fęci vinariæ similis, dum sanguis in hepate fit, ab splene expurgatur, cui est nimirum nutriendo. Quum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum genuerit, optimaq́; victus ratio præcesserit, & ex ipso qui generatur, splen abundè satis attraxerit, nulla huiusmodi superfluitas coaceruatur in venis. Si verò contraria accidant, tunc succus is melancholicus multiplicatur in venis, à quibus nõnunquam, facultate expellendi extranea præditis, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit. Quandoque ad cutim vniuersam expellit, vbi gignit elephantiasim. Est quum ad alias corporis partes, quæ cæteris ĩbecilliores sunt, humor iste decũbit. Quo tẽpore euidenter apparẽt quæ in loco affecto sunt venę, crasso & nigro sanguine ibutæ. Qui quidẽ quãto crassior fuerit & nigrior, tãto deterior est passio. In mamillis autem sæpe vidimus tumorem figura animali cancro persimilem. Hunc igitur morbum per sui initia sæpe sanauimus, medicamentis quæ atrã bilem educerent. Vbi verò in molem insignẽm attollitur, curari sine chirurgia non potest. At scopus in huiusmodi curatione est, totum qui circũstat tumorem præter naturã, qua partibus sanis adhæret, abscindere: ob vasorũ tamen magnitudinem, pręsertim si fuerint arteriæ, profluuii san

Atra bilis expurgatur a liene, quem alit.

Atra bilisque morbos excitet.

Cancri duplex curatio.

Cancri medicatio periculosa.

guinis statim periculum imminet. Quòd si laqueis ipsa excipias, * per consensum afficientur continuæ particulæ. Si verò radices morbi exurere animus sit, neque huic rei maximum periculũ deest, * si prope loca principalia insignis adustio fiat. Porrò in Alexandria, plurimi, ob crassam victus rationem, atq; regionis feruorẽ, elephantiasi corripiuntur. At in Germania & Mysia, rarissima hæc passio videtur: & apud Scythas lactis potatores, nunquã ferè apparuit. Huic igitur morbo melancholici succi conferunt purgationes. Quòd si ætas atq; virtus pmiserint, sanguis prius mittendus est. Sed neq; in cãcris inutile est, vbi nihil prohibet, primò sanguinem mittere, ac dein purgare: euocareq́; mẽstrua, si sint mulieres, nec attigerint quinquagesimũ annum. Ipsi aũt patienti particulæ, succus solani imponat, vel medicamen ex pópholyge constans, quo vtor ad cancros exulceratos: vel etiam quod ex chalcitide fit, si copia illius non detur. Quod pertinet ad victus rõnẽ, succus ptisanæ abundanter est exhibendus, & serũ lactis: at ex oleribus, malua, attriplex, atq; bletum. Cucurbitis etiam, si occasio ferat, vtendum, & piscibus saxatilibus, auibusq́; omnibus, exceptis palustribus.

Elephantiasis in Alexandria inualescit plurimum.

Elephantiasim i Germania reperiri rarissime, falso Galenus affirmat.

Cancri exulcerati remedia.

Cancris uictus ratio cõueniẽs

De elephantiasi. Cap. XI.

AT IIS qui elephantiasim patiuntur, mirabile auxilium est viperarum esus. Quas quidem, vbi caput, caudamq́;, vsq; ad digitos quatuor abscideris, excoriauerisq́;, ac deniq; interanea exemeris, in olla, prius ablutas coques, donec exquisitè molles reddant. Adiicere tñ debes aquæ, in qua illæ elixantur, porrũ, anethumq́;, & olei nõnihil. Ipsum etiã medicamẽtũ confectum ex viperis, confert in potu exhibitum, iis qui huiusmodi morbo laborãt: vel cuti etiam illitũ. Porrò ad sanandas strumas, optima sint quæ astringere, & exiccare, & pus etiam facere pñt. Ad meliceridas autẽ, quæ ipsas dissoluendi vim habent, & quæ pus di-

Elephanticis conducit uiperarum esus. Viperæ cõcinnatio.

Theriace elephanticis confert, comesta, illitaq;.

Hydropis curationis scopi tres.

scutiunt medicamenta. At verò curatio hydropum, ad has tres reducitur intentiones: vt sanemus durum tumorem, quo viscus affligitur: & apponamus ea quæ humiditatem dissoluant: & propinemus medicamenta quæ moueant vrinas,

FINIS.

ILLVSTRISSIMO ET SAPIENTISSI=
mo Viro, D. D. Ioanni Furtado à Mendoz=
za, apud Venetos Oratori Cæsareo lon=
gè Dignißimo, Andreas Lacuna,
Secobienſis, Doctor Med.
Miles Sancti Petri.
S. P. D.

IX MAXIMAM IN=
gratitudinis notam, aut decli=
nare, aut eluere, ſemel inuſtam, poſſem, Vir Illuſtriß. ſi ex lucu brationculis meis, ſub umbra Amplitudinis Tuæ ad abſolutio nem perductis, portionem ali= quam tibi non impertirer. Nam quum ex mercimo= niis ſingulis, quæcũq; inter ſubditos Cæſaris in hac Ve netorum Vrbe ſplendidißima contrahuntur, ad egre= gium & Conſularem Virum Thomam Sornozzam, uel Cæſareo decreto, nonnihil frugis pertineat, q. per= petuò illis patrocinetur, eorumq; uniuerſas lites com= ponat: multo magis, mea quidem ſententia, rationi conſentaneum uidetur, ut optima quæq; ingenia, qui= bus contigit huc ſuos labores aduehere, ex meditatio= nibus ſuis aliquod Dignationi tuæ literarium etiã tri= butum pendant, à qua nimirum fouentur, aluntur, lo= cupletantur: cuiuſq; in ſtudioſos omnes patrocinium atq; benignitatẽ ſum ipſe omnium maximè expertus. Conſilium impræſentiarum eſt præterire ſilentio im=

mortales istas uirtutes tuas, prudentiã, temperantiam, continentiam, constantiam, animi magnitudinem, multiplicemq; doctrinam, quibus totus splendes: ne aut earum sublimitatem claudicante oratione non assequar: aut reluctari uidear singulari modestiæ tuæ, quæ ut popularem semper aurã contempsit, sic nihil magis exosum habet, quàm huiuscemodi encomia. Amplißimum *quippe integritatis tuæ, uel me tacente, argumentum est, q;* Carolus. V. Imperator, *te sibi accersendum duxerit, ut in hac tam augusta* Repub. *uices suas gereres, grauißimaq; administrares negotia.* Quum *igitur minimè contemnenda artis* Medicæ *pars, in uacuatione redundantium consistat: ac uacuatio quidem ipsa, partim per uenæ sectionem: partim per purgantis pharmaci exhibitionem: partim per hirudines, cucurbitulas, atq; scarificationem soleat administrari; haud ab re me facturum existimaui, si* Galeni *tres commentarios de phlebotomia, quorum primo titulus est de uenæ sectione aduersus* Erasistratum: *secundo, de sectione uenæ aduersus* Erasistratæos Romæ *degentes: tertio, de curandi ratione per uenæ sectionem: ac præterea alios tres, unum de hirudinibus, cucurbitulis, & scarificatione: secundum, de purgantium medicamentorum facultatibus: tertium deniq;, in quo docetur, quos nam purgare, & quando, qualibusq; medicamentis oporteat, offerrem* Amplitudini Tuæ: *hisq; etiam, ueluti auctariũ quoddam, adiungerem libellum de ptisana, consiliumq; à* Galeno *conscriptum puero cuidam epilepsia laboranti.* Nihil *ergo iam superesse*

videtur,

uidetur, nisi ut ipse, Pater Obseruandiss. hosce octo commentariolos, pusillos quidem, si chartularũ tantùm ratio habeatur, sed mortalium uitæ admodum salutares, pignora quædam officij erga te mei, quàm benignissimè excipias, munerisq; tenuitatem non aspermeris, memor eos qui thure carerent, fuisse olim Diis mola salsa litare solitos. Vale, Musarum hospitium Amplissimum. Venetijs: ex ædibus tuis, tertio Idus Aprilis. M. D. XLVIII.

GALENI PERGAMENI, DE VENAE SEctione aduersus Erasistratum. Liber vnus.

MIHI QVIDEM illud inquisitione q̃ diligẽtissima dignũ esse videt, cur nã Erasistratus, quum cætera quæ ad artem spectant oĩa, etiam minima quæq;, satis superstitiosè tractarit, deveñ tñ sectione, pñtaneo illo vnicoq; remedio, &qđ apud ueteres fuit maximi põderis, ne minimũ quidẽ, nisi obiter & p transennam, sermonẽ fecerit. Nam dum ait inflãmationes, exempli grã, quæ vulneribus superueniũt, vacuatione quæ per inediam fit, esse curandas, miror sanẽ, q auxilio expeditissimo omisso, ad tardissimũ, minimeq; tutum confugiat. Ego verò, quãdoquidem

Erasistratus ne minimum quidem sermonẽ fecit de sanguinis detractiõe.

per inflãmationes necessaria vacuatio est (vel Erasistrati testimonio) eam oĩum facillimam, prõtissimamq́; venæ sectione pfici arbitror: vtpote p quam ipsas etiã phlegmonas solas, celerrimè curare possimus: quum è diuerso inediæ, præter q̃ quod longũ tempus reqrant, æqualiter etiã vniuersum corpus euacuant: id qđ certè nõ est expediens: vt interim alia reticeã incõmoda, quæ in dias * lõgas necessariò sequunť: cuiusmodi sunt virtus defatigata, succi biliosiores atq; amarulentiores effecti, morsus cordis frequentes, inquietudines, deiectiones suppressæ, ac breuiter, omnia recrementa * mordaciora & acriora reddita. Quorum Erasistratus nihil animaduertens, cœcorum more, qui amplam, compendiosamq́; & planam viam in propinquo habentes, sæpenumero angustã, prolixam, asperamq́; errabundi ineunt, & ipse propinquam admodum, satisq́; expeditam & amœnam semitam aspernatus, ad impeditam illã, salebrosam, & longam se contulit. Quippe qui hoc tantùm consyderauerit, num quò ipse contendit, via eò vergat: non autem an compendiosè, & sine periculo ducat. Nam quòd vel inedia ad plenitudinis vacuationem conferat, ego non eo inficias: verùm longo tempore, magnoq́; cum nocumento, eam efficere id profiteor. Iam verò, quum Erasistratus perpetuò admiretur naturam, ceu artificiosam, prouidamq́; animalium gubernatricem, nusquam tamen eam imitatur. Aut cur illã plurimis morbis sanguinis euacuatione medentem cernens, ne in vno quidem, ipse tali præsidio vtitur? Itaq; mihi aut modis omnibus demens, aut in naturæ operibus quãminimè versatus esse videtur. At omnium bonorum, quæ ad medicam artem spectant, nobis author Hippocrates, nos monet accuratissimè (id quod etiam Erasistratus nos monere debuisset) vt quãdiu natura fortis atq; vegeta existens, sese ad crisim accingit, nõ per-

Phlegmonas [e]uacuari facillime promptissi[m]eq; p sangui[n]is detractio[n]em.

Inediæ ut eua[c]uẽt phlegmo[n]em, longũ tẽ[m]pus desyderãt, [e]x æquoq; uni[u]ersum corpus [i]naniunt.

[I]nediis longis quæ incõmoda soleant sup[er]uenire.

Inediam uacuare, sed lõgo tẽpore, & cũ periculo.

Natura plurimos morbos soluit p excretionem sanguinis.

Naturam non esse impediendam, sed iuuandã, monet Hippocrates.

turbemus qdē motũ ipsius perficiamus aũt ea, quæ superata morbosarum causarũ vehementia, non pōt ad integritatem perducere. Quæ iudicantur, & iudicata sunt (inqt) integrè, nec mouere, nec nouare, sed sinere. Istud quidē habes proprium naturæ integrè mouētis præceptũ. Quod verò huic succedit, naturæ & ipsum, verùm diminutè ad crisim mouenti cōgruit: eãq; ob rē ut illi simus auxilio iubens, ait. Quæ ducere oportet, hęc quò maximè natura vergit, per loca conferentia, ducenda sunt. Natura siquidē tumtemporis expellere aduersariũ conatur: quum autē, præ imbecillitate imponere operi finē non possit, auxiliũ nostrum implorat. Propterea etiã laborantes dolore lateris, iugulum affligente, aut regionē quæ supra præcordia est, secta interna cubiti vena dicit esse vacuandos. Vbi verò dolor sub septo trãsuerso fuerit, vt subducat aluus vel nigro ueratro, uel peplio, cōsulit. Similiter in quopiã renum affectu, uenam quæ in poplite est, incidendã censet. Idem etiã, Margei famulam, cui ob contortũ ad vertebras coxarum os uteri, purgatio suppressa erat post partũ, atq; inde grauis dolor sequut[us], restituit, venam prope malleolũ secans: q̃uis tremores totũ corpus iam occupassent. Sed neq; ex iis qui rōnalē, empiricamq; sectã amplexi sunt, quisq̃ à venæ sectione abstinuit. Vt aũt naturæ opera producamus, an nō ipsa cũctas mulieres singulis mensibus, q ob ignauiã & otiũ, multitudinem humorũ coaceruent, superfluo sanguine euacuat? An non etiã idem post partũ molitur, quãuis fœtura ipsa quædã spēs vacuationis existat? Ad hęc uerò, postq̃ fœtus æditus est in lucē, lactis gñatio in mamillis nō pua & ipsa euacuatio plenitudini existit. Vna siqdē & lactis & mēstruorũ substantia est: amborumq; (vt quispiã dixerit) riuorum fontes cōes, sunt uenæ. Quam ob rem, quibuscunq; per ætatem menses fluere cessarunt, iis neq; in mamillis lac amplius gignitur.

Pleuritici quomodo sint uacuandi ex doctrina Hippocratis.

Menstrua cur mulierib[us] profluant singulis mensibus.

Lactis & menstruorũ una substantia est.

Lac iis nō gignitur, quibus menses cessarunt.

Lactantes non purgantur.

Quæcunq; etiam purgandi tempora adhuc habēt, atq; interea lactant, eæ non purgantur. Præterea quū lactanti mulieri sanguis per locos erūpit, illico huic lac euanescit. Insuper quæ animalia non gerunt vtero, iis neq; lac vnquam adest: rursus quibus id suppetit, illa etiam ad concipiendum idonea sunt. Porrò si mulier per excretionem illam menstruam probè expurgetur, nec podagris, nec articulorū doloribus, nec pleuritide, nec peripneumonia, nec aliis deniq; ex plenitudine affectibus infestabitur. At menstruis retentis, eam cuilibet malo implicari facile est: huicq; rursum euacuationes medentur. Ex hominibus etiam, quibuscūq; pro consuetudine superflua per hæmorrhoides uacuantur, ii omnes vitam morbis minimè impeditā agunt: quibus item supprimuntur inanitiones, hi in perniciosissima quæq; labuntur. Ac proinde, quum vel in tremorem, vel in hydropem, vel in alium affectum frigidum, mas quidem ob hæmorrhoidū, mulier verò ob mensium retentionem, inciderit, Hippocrates commendat meritò euacuationem sanguinis, per conuenientia loca: quum nimirum contrariorum contraria remedia existant. Natura quippe (quam ille Vir imitatur) inediam adiectione, repletiones euacuationibus, frigus calfactionibus, caloresq; refrigerationibus curat. Nam (vt alia multa subticeam naturæ miracula) frequenter conspexi canem sese prouocantem ad vomitum. Vidi & auem Aegyptiam, quæ clysmum imitabatur. Grues etiam, aquilasq;, prælongo vsq; ad vltimos terrarnm fines volatu, partim frigus, partim æstum vitantes, quo contraria cōtrariis propulsent, videre licet. Sectio itaq; venæ (vt eò vnde digressa est, nostra reuocetur oratio) ob causas dictas perperam ab Erasistrato omittitur. Quòd autem mensura in venæ sectione multo facilius deprehēdatur, quàm in cæteris quibusuis auxiliis, hinc declaratur. Nam & colo-

Lac iis nō adest quæ nō gerunt utero.

Menses cui probe fluunt mulier, qbus morbis non infestetur.

Hæmorrhoides fluētes supprefsæq; quorū bonorū, atq; malorum existant causæ.

Contrariorum eē cōtraria remedia.

Bruta sibiipsis natura duce, medentur.

Sanguinis detrahendi mensurām, q̄ aliorū auxiliorū, multo facilius deprehendi.

ris mutationem, nunc quidem in ipso fluente sanguine, nunc verò in ægrotantis corpore, dispicere licet. Animi quoq; defectio in plurimis affectibus vacuationis terminum obtinet: quemadmodũ sanguinis fluentis vigor lãguescens, & pulsus mutati. Adde q & medicus huius solius euacuationis liberam habet facultatem sistendę, quandocũq; illi placuerit: aliarum autem nullius. Nam vbi propinandũ sit aliquod medicamen, prima exhibitio in tua potestate sita est: cætera verò, fortuna administratrice obtingunt. Ingens præterea in propinationibus pharmacorum periculũ est, quum vel non commouetur purgatio, vel quod in aluũ attractum est, nõ facilè excernitur, vel cum dolore, torminibus, refrigeratione, pulsuum euanescẽtia, ac defectu animi exprimitur: vel quum corpus vehemẽter perturbatur, interimq; paulum admodũ euacuatur, aut euacuatio modũ excedit: id quod sæpius, ceu extremum malum, contingit. Neq; enim vt venæ incisæ fluxum mox digito superposito sistes, sic sistere alui profluuium poteris. Cibi etiam cuiusq; in mensura erratum grauissima incommoda inducit: vt in hominibus extenuatis & imbecillibus constat. In quibus si qd minus, quàm par sit, nutriat, virtutem tabidam reddet. Si verò modum exuperet, naturæ potius oneri, q̃ nutrimẽto, fuerit, illamq; penitus & extinguet, & suffocabit. Vt autem funditus Erasistrati opinionẽ euertam, solam instituẽtis inediam, ad euacuandas omnes inflammationes, nemo ignorat, mea quidẽ sententia, inediam ipsam priuationem quandã existere, ac proinde nec nutrire, nec euacuare posse: quum inter inanitionem & vacuationem sit media. Nec verò existimandum est, aliquem vnquam periisse ob inopiam ciborum: alioqui animantia delitescentia in latebris sine ciborum copia, perdurare nequaquam possent, quemadmodum certè perdurant: quia nutrimento non in-

Sanguinis euacuationis sistendę, medicus habet liberã potestatẽ: aliarum autem nequaquam.

Purgationi superueniẽtia discrimina.

Cibi in mensura erratum, grauissima incommoda, inducit.

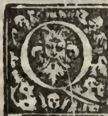
Inedia, priuatio quum sit, nec nutrire, nec inanire potest.

Latẽtia absq; cib'o durare.

digent: quandoquidem ob desidiam atq; torporem, in quo versantur, necnon ob astrictam cutem, nihil ab eorum corpore exhalat, quod cibo istaurari possit. Itaq; non inedia, sed raritas cutis euacuat: quam si frigore & quiete densaueris, quid commodi fuerit ex fame expectãdum? Cæterùm dum Erasistratus cuiq; instituere inediam contendit, videtur mihi ipsemet affectuum qui inedia opus habeant, author & promotor existere.

Interiisse ob ciborũ inopiam, neminẽ absq; ea raritas cutis euacuat.

GALENI PERGAMENI DE VENAE SEctione aduersus Erasistratæos Romæ degentes. Liber vnus.

QVVM ROMAM INITIO venissem, incidi in medicos quosdã, qui à venæ sectione tãtopere abhorrebant, vt quum aliquando æger quispiam propter plenitudinẽ iam præfocaretur, ne tum quidem hoc auxilio vti vellent: idq; secuti Erasistratum, qui nusquã venæ sectionem probans, omneis inflãmationes sola inedia euacuandas esse censebat. Qua in re quantopere vir ille hallucinatus fuerit, quis non cernat. Etenim si ob id inedias probamus, quod vacuatis per eas venis, affectum minui contingat, multo hercle commodius fuerit, vt semel adhibita euacuatione, potissimũ quæ per sectam venam administratur, ab inediis abstineamus: vt quæ & ægrotos ingenti molestia soleat afficere, & vigilias, & inquietudines, afflictionemq; oris ventriculi, tum corruptionẽ succorum, necnõ alui, atq; interdum vrinæ suppressionem inferant. Quamobrẽ nonnulli in Romana vrbe medici, præcipuè qui medebant mulieribus, quũ explorassent infelicẽ cuiusdam puellæ

Inflãmationes omnes sola inedia euacuandas esse censebat Erasistrat⁹.

Inediæ, quæ inducere soleant symptomata.

ob non sectam venã, successum, in quibus sanguis fere batur ad superiora, tempore quo eruptio menstruorũ expectabatur, venæ sectionẽ iam vsurpabant. Nec verò quietem, nec inediam eis iniungebant: sed melicratum propinabant: victuq; humectante, ac lauacris affatim vti eis permittebãt. Ab his enim, si vel mediocri quantitate sanguis fuerit detractus, purgationes exoriri confestim solent: præsertim si infra poplitẽ, aut iuxta talum uenæ sectio fiat. Sin autẽ quis vena secta iniunxerit ipsi mulieri inediam, menses prius fluentes cohibebit, inculpabilesq; reprimet purgationes. Sanguis nanq; ciborum inopia arescit, ac densior seipso redditur: eamq; ob rem, ad fluxum ineptus euadit. Quæ igitur tum lotæ fuerint, melicratumq; & cibos idoneos sumpserint, ac vinum neq; austerum, neq; crassum biberint, his purgationes proculdubio contingent: ob idq; ego inedias post venæ sectionẽ non frustra tantũ, verùm etiam adhiberi cum magno damno profiteor. Iam verò quum nostra hac tempestate mulieres quædam Romanę frigidissimam ex niue potarẽt, ob idq; aut nullo pacto purgarentur, aut diminutè: eas tamen medici sectione venæ adeò incolumes seruauerunt, vt nec sanguinem spuerent, nec pleuritide, peripneumonia, aut angina vnquã corriperentur. Porrò in auspiciis inflammationum, omnis sorbitionum, ciborumq; adiectio subtrahẽda est: utendum verò venæ sectione. Siquidem inflammationes quæ febres faciunt, vt plurimum, ex plenitudine fiunt. Quam ob rem si vasa nutrimento impleantur, maiores ac vehementiores ipsæ inflammationes reddentur. Cæterùm si adolescentes qui neq; de sanguis detrahẽdi mẽsura, nec de venarũ secandarum ratione quicquã audiuerint, ad pręsidium hoc sese accingant, ægros in exitiũ perducent. Plures nanq; ob perperã sectã venã perierunt, q̃ quibus adhibitũ id auxiliũ nõ fuerat. Quippe seniores medici tum

Menses euocãt uenæ sectæ infra poplitẽ, iuxtaq; talum.

Inedias post uenæ sectionẽ cũ magno damno adhiberi.

Menstrua quibus suppressa ob niuis potionem fuerãt, uenæ sectiõe succursum fuisse.

Inflammationum curatio.

Venæ sectione perperam administrata periisse plures, q̃ quibus adhibitum id auxiliũ non fuerat.

temporis uenas secantes, vtebantur aliis euacuatoriis auxiliis, quæ idem quod & venæ sectio, verùm longiore tempore efficere poterant: nisi q quandoq; ob principem partem affectam, aut ob plenitudinis exuperantiam, æger morte præoccupabat. Verùm qui febres cũctas in principio venæ sectione indigere autumãt, non mediocri etiam noxa ægrotos afficiunt. Itaq; minus aberrare eos consentaneum est (vt Plato ait) qui non aggrediuntur illa quæ ignorant, quàm qui ea tractant, quæ didicerunt nunquam. Porrò q uas aliquod ruptum possit absq; inflammatione coalescere, dummodo nos cætera ritè administrauerimus, sanguinisq; quantum nobis visum fuerit, in tempore euacuauerimus, liquidò constat. Frequenter siquidem vidimus, quum quibusdam pugnantibus singulari certamine, * totum crus brachium'ue dissectum esset, coaluisse tamen vulnus, antea quàm inflãmatio oriretur: quod quidem multo magis cõtinget, si(vt Hippocrates ait) illico sanguis copiosus fluxerit. Sæpius etiã vulnus in cauas thoracis partes illatum, triduo conglutinatum vidimus. Quod autem Erasistratus nusquã fuerit vsus venæ sectione, hinc perdiscere licet, quòd in plenitudine omni semper inediam iniungat: id quod neutiq̃ facturus esset, si eam sanguinis detractione vacuaret: quum minimè consentaneum rationi sit, vt quis circa vnum eundemq; ægrum, vtraq; auxilia, nempe inediam, & venæ sectionem, vsurpet. Nec verò existimandum est, plethoricos omnes sanguinis esse detractione vacuandos. Prius si quidem distinguenda natura plenitudinis est: habitudoq; & ætas ægri expendenda: tempus item, regio, & aeris constitutio consyderanda: nec non quæcũq; antecesserunt, quæq; ipsum ægrum etiamnum infestant symptomata. E conuerso alios plerosq; tibi ob oculos ponam, qui absq; repletione quũ sint, nihilominus venæ sectione opus hñt.

Febres cunctæ in principio nõ egent uenæ sectione.

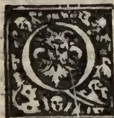
Peccare qui plus dicantur.

Inediam & uenæ sectionẽ simul circa unũ eundẽq; ægrũ, minime eẽ usurpandam.

Plethorici oẽs non egent uenæ sectione.

Venæ sectione plerique indigẽt, qui tamen extra plenitudinem sunt.

GALENI PERGAMENI DE CVRANDI RAtione per missionem sanguinis. Liber vnus.

QVI DE SANGVINIS MISsione speculantur, primò quidē inuestigare debent, quæ nam corporis affectiones euacuatione indigeāt. Secundò, quæ illa, quę per sanguinis fit detractionem. Tertiò, qui innoxiē hanc ferre possint euacuationem. Quartò, quo nam potissimum tempore ipsa molienda sit. Quintò, quam ex venis secare oporteat: quum nimirum haud parum intersit, hanc'ne, an illam incidas. Porrò hac quoq; cōtemplatione absoluta, succedit de scopis oratio. Quibus mentem adhibens quis, vacuationis modum facilè per coniecturam inuenerit: nec non in quibus semel auferre præstet: & in quibus repetitam ablationē moliri: tum in quibus nam inanire vsq; ad animi expediat deliquium: & in quibus id, ceu summum malum, vitare. Quum autem per omnē vitam, omnia quæ in quęstionem veniunt, duo inuentionis organa obtineant, nempe rationē & experientiam: necesse esse arbitror, & nunc quoq; me, aut ratione sola, aut sola experientia, aut iunctis ambabus, quæ proposita sunt, scrutari. Si quis ergo affectiones quæ vacuatione indigent, velit experientia collectas exponere, sola opus est ad explicationē memoria. At si via rationali id efficere instituat, necesse est, vt prius commune ac generale inueniat, ex illiusq́; deinde in species differētiasq́; sectione vsq; ad species vltimas, affectuum numerum, vacuationem desyderantiū, inueniat. Etenim ratio ipsa, hæc quidem, ex communibus tantùm progrediens notio-

Sanguinē detracturo cōsyderanda.

Inuentionis organa duo, ratio atq; experientia.

Ratio duplex.

nibus, inuenit & demonstrat: hæc autem, etiam quæ ex istis inuenta sunt, ad demonstrationem adhibet. Ac priori sanè ratione, omnes artes, omnesq; homines uti assolent. Secunda verò, non omnes homines: nam propriè ad artifices pertinet. Eam igitur nos impræsentiarum sequuti, vtemur multis, quæ in aliis commentariis sunt demonstrata. Nempe complures esse facultates quæ animalia gubernant: quarum alias naturales, alias animales vocari. Generationis autem principiis pro materia, quatuor elementa subiici: eaq; tota per sese mutuò misceri: esseq; inuicem in se agere nata, idq; per qualitates suas effectrices, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem: ex quibus vtiq; omnium temperamenta conflantur.

Facultates animal dispensantes sunt plures. Elementa quatuor, subiici pricipiis gñationis eaq; totaq; tota misceri.

Præterea dari duplicem plenitudinem, nempe secundum vasa, & secundum vires: primariasq; actiones, à similarib⁹ corporibus perfici: vt secundarias ab instrumentariis. Quum igitur plenitudo bifariam & fiat, & dicatur, vno quidem significato, vt ad vireis: alterò iuxta laxitatem continentium vasorũ: vtriq; sanè opus est vacuatione: siue ea in homine valetudinario, siue etiam in valente contigerit. Voco enim plenitudinem iuxta vasa, magnam humorũ colluuiem, ipsa vasa tendentium: iuxta vires autẽ, eam quæ vel si minimè vasa distendat, vires tamen grauat, & premit, hominẽq; reddit ad motiones pigrum, & tardum. Quòd si simul adsit vlcerosus etiã aliquis sensus, ac potissimum dum mouemur, signum est affectum ipsum vitiosi succi esse sobolem. Quandoq; aũt, & in partibus quibusdã corporis, nõ in tota mole, plenitudines adsunt similes iis, quæ vniuersum corpus solẽt opprimere. In omnibus igitur id genus affectibus, maximè ex vsu sunt vacuationes humorum, aut vaporum, aut spirituũ peccantium: minimè tamẽ semper sectio venæ desyderatur: sed sufficit interdum purgatio, frictio, balneum, inun-

Plenitudo est duplex: nempe iuxta uires, & iuxta uasa: quarũ utraq; eget euacuatione.

Plenitudo iuxta uasa quid sit.

Plenitudo iuxta uires quid

ctio, vel ex aliquo digerente medicamento. Quæ autem affectiones venæ sectione indigeãt, deinceps dicemus. Non solùm nutrimentum animantis partibus præstat sanguis, sed calorem etiam naturalem cõseruat. Itaq; ipsius cordis calor interdum quidem, seipso minor efficitur, aut propter sanguinis copiam, à qua nimirum extinguitur, aut propter ingentem inopiam, aut propter frigidam qualitatẽ: interim verò maior, aut propter calidam sanguinis qualitatem: aut propter exiguã inopiam. Quicquid autem cor in caliditate frigiditateq; perpetitur, eius quoq; & aliæ corporis partes protinus participes fiunt. At, quæ membratim accidunt caliditates, aut frigiditates, eas quæ parti quidẽ affectæ vicinæ sunt, vnà alterant: in totum tamen extendi corpus, prius quàm cor immutent, non possunt. Cæterùm quandoquidem omnia simul calida & humida * citissimè computrescunt, sanè si quod nutrimentum suggeritur à ventriculo ad hepar, à natura non superetur, inq; probum sanguinem non conuertatur, aliàs aliam perpetietur putredinem. Quum autem quæ ex materia putrescunt calida, quàm antea calidiora reddantur, calidior profectò erit ipse sanguis putrescens: ac proinde etiam particula, in qua ei putrefieri contigerit. Quia verò ab insigniter calidis, simul quæ vicina sunt incalescunt, vtiq; calor ille acris & mordax (qualis à putredine oritur) illis quæ vlterius sunt, communicabitur. Ergo si pars quæ hoc pacto incaluit, insignis sit, aut calorem suum in cor extendere valeat, vnà & ipsum accendet, vt quod natura calidissimum sit. Quòd si semel illud accensum fuerit, facilè totum ipsius iam corpus simul excalfiet: qui affectus vocatur febris. Nonnunquam verò, prius quàm computrescat sanguis, ingens ipsius vis, decũbit in partem ailquam: quam aut extinguit omnino, ita vt actio ipsius pereat: aut illi certè noxam non con-

Sanguis nõ solũ alit animal, sed calorẽ eius naturalem conseruat.

Cordis calor unde minor atque maior reddatur.

Cordis intemperies ꝓtinus cæteris partibus cõicantur.

Putrescunt citissime calida & humida.

Putrescẽtia redi calidiora q̃ antea.

Febris quid.

Apoplexiæ fiunt multo sanguine incūbente in animātis principium.

Phlegmones generatio.

Scirrhus.

Oedema.

Erysipelas.

Plenitudo iuxta uires facile in putredinē abit.

temnendam infligit. Hoc siquidem pacto apoplexiæ proueniunt, multo nimirum sanguine incūbente confertim in animantis principium. Quòd si in aliam particulam ruat, tumorem inibi prçter naturam excitat. Cui⁹ generis phlegmone existit. Verùm si crassior sit, atræ bilisq́; magis naturam referat is qui decubuit sanguis, scirrhosior tumor efficitur: sicuti si pituitosior sit fluxio, laxus: & si biliosus, tumor erysipelas dictus. Quum itaq; plenitudo (queadmodum exposuimus) sit duplex, & ex ipsis, ea quidē quæ ad vires refertur, facilè in putredinē abeat, interdumq́; in partes quasdam ingruēs, inibi tumores præter naturam excitet: altera autem, quæ iuxta vasa dicitur, sæpe etiā in partes quasdam decumbat, tumoresq́; & apoplexias, venarumq́; ruptiones moliatur: vtrãq; celeriter euacuare tentandum, prius quàm aliquam perniciem concilient. Si igitur qui plenitudine grauatur, aut tenditur, nec puer sit, nec senex, an illi venam secare oporteat, expendes, præ oculis habēs hosce principales scopos: plenitudinis nempe tum quantitatem, tum qualitatē: virium robur, atq; earūdem infirmitatem: naturalem totius corporis habitum, tempus, regionem, anteactā vitam: tum an cibi potusq́; copia, & præcipuè affatim nutrientium, qui sic affectus est, fuerit vsus: ad hæc cō suetudinem, & res præter consuetudinem actas: quousq; mot⁹ exercuerit, quas excretiones habuerit, aut præter solitum compescuerit. Præter omnia aūt hæc, num gracilior, aut crassior euaserit. Porrò vtriusq; plenitudinis quantitas, ex propriorum signoꝝ magnitudine definietur. Quanto enim grauior sibi homo videbitur, tantū & plenitudinem quo ad vires creuisse constat. Ad eundem modum, quantum auctus fuerit tensionis sensus, tātum & auctam alteram plenitudinem, quæ secundum vasa vocatur. At vtriusq; plenitudinis qualitatem, partim ex coloribus iudicabis, memor co

Sanguinem detracturo q̄ sint prius expēdenda.

Plenitudinis utriusq; quantitas, qualitasq; q̄bus signis sit definienda.

lorem humorum esse: si quidem ab externo calore uel frigore totum corpus haud immodicè affectum fuerit: partim ex iis, quæ humorũ naturæ coniuncta sunt. Etenim calidiores, calidior totius corporis sensus sequitur: vt frigidiores frigidior: tum eos qui in venis quidem aceruantur humores, vasorum tumor atque distensio: qui verò in carne, sensus in ea vel grauitatis, vel tensionis, vel etiam caliditatis. Porrò dispensantiũ nos facultatũ infirmitas atq; robur, propriis indicātur functionibus: voluntariis quidem, illius quæ in neruis cerebroq; consistit: pulsificis autem, eius quæ in corde ac per arterias mouetur. Nam secundum bonam nutritionem aut abolitam, & colorem probum, aut prauum, tertia facultas, quæ nutrix est, & à iecore proficiscitur, cognoscenda venit. Vbi ergo extantibus plenitudinis signis, valentes facultates extiterint, incides venam: videlicet, si tensiua quidem sit ipsa affectio, nihil distinguens: magisq; etiam in phlegmonode: sin uerò degrauans sit plenitudo quæ infestat, haud semper sanguinis molienda detractio est. Nam fieri potest, vt crudus p corpus collectus sit humor, à quo talis affectio gignatur. Quem succum sanguinis missione vacuare nõ expedit, sed frictionibus, vnctionibusq; mediocriter excalfacientibus: nec non potionibus cibisq;, & humoris crassitudinem incidentibus, & calfacientibus modicè. Siquidẽ quævalenter excalfaciunt, nimis subitò vires deiiciunt: sæpe etiã vires adaugent. At verò, qui sanguine reiecto ex pectore, in præsens quidem curati, cæterùm eam sortiti sunt thoracis pulmonisq; structuram, vt uel pauculo plus collecto sanguine, protinus aut vasis alicuius osculũ reseretur, aut ipsum rumpatur, iis, vel si nullum in corpore etiãdum adfuerit symptoma, ineunte tamen verè sanguinem mittere oportet. Similiter in iis qui promptè morbũ comitialem, aut apoplexiam, aut peripneumoniã, aut

Color humores indicat.

Facultatũ nos dispensantium robur imbecillitasq;, ex propriis indicantur functionibus.

Sanguinis detractione quando sit plenitudo uacuanda.

Crudus humor qua ratione uacuandus.

Sanguĩs detractione qbus sit prospiciẽdum ineunte uere.

pleuritidem, aut anginam īcurrunt, eiuſmodi affectus anteuertēdi ſunt ſanguinis detractione. Eodem modo quibus hæmorrhoides retentæ ſunt, potisſimum ſi natura ſint atrabilaria, quiq́; quotannis æſtate plethoricis morbis corripi aſſolent, & hos quoq; veris initio vacuare expedit: nec ſecus eos, qui ipſo etiam vere illiuſmodi malis vexantur. Cæterùm intemperantes & vinolētos, ventriq́; & gulæ deditos, nec purgatione, nec misſione ſanguinis magnopere iuueris: nam per vitæ intemperantiam rurſus crudorum humorum copiam quàm ocysſimè colligunt. Quare iis ne manum quidem admoueas. Eis verò qui præceptis ſalutaribus obſequē tur, ſummoperè profueris, ſi principio veris primum quidem euacuaueris: dein aūt ad exercitia, ſalubremq́; victus rationem perduxeris. Sed nec tantùm ubi adeſt plenitudo, ſiue ea ſecundum vires ſit, ſiue ſecūdum vaſa, mirificè prodeſt venæ ſectio: verùm etiam citra plenitudinē initio phlegmones, quæ aūt propter ictū, aut propter dolorem, aut partium debilitatem prouenit: quippe dolor ſanguinem ad ſe trahit, & ſæpe partium debilitas phlegmonem, abſq; corporis plenitudine, contrahit: quum videlicet partes fortiores, per venas, ceu per canales quoſdam, propria excrementa ſemper ad imbecilliores expellant: donec tandem ad partem imbecillimā omnium, defluxerint, & quæ ex ſe amplius propellere quod in ipſa redundat, nequeat: id quod accidit illis partibus, quę vim excretricem vicinis omnibus imbecilliorem posſident. Quamobrem omnium primæ infirmiores partes corripiuntur excrementitiis morbis: quemadmodum glandulæ, quæ ſunt fluxionibus excipiendis idoneæ, tum ob ſubſtantiæ laxitatē, tum quia inter omnes partes minimè robuſtas naturales facultates (excepta alteratrice) ſortiuntur, ſicuti & pinguitudo. Poſt glandulas ſequiť pulmo, fluxioni recipiendæ promptisſimus. Nam & hic

Intemperantibus cur medendum non ſit.

Phlegmone incipiente, etiam ſi plenitudo nō adſit, expedit ſanguinis misſio.

Dolor ſanguinem trahit.

Imbecilliores particulę a fortioribus humores recipiunt.

Imbecilliores partes cur omniū primæ corripiantur excrementitiis morbis.

Glandulæ cur prompte excipiāt fluxiones.

Pulmo.

tres facultates infirmas posſidet, corpusq́; laxum. Deinde eſt lien. At cerebrũ, aut perinde vt illi, aut etiam plus excipiendo fluxui eſt habile: conſtructionẽ tamen habet eiiciendis iis quæ recepit, appoſitisſimã. Quibus ergo carnoſo genere Pulmo, Lien, ac Cerebrum, natura ſunt robuſtiora, in iis ad glandulas carnesq́; perueniunt fluxiones, vbi totus nimirum habitus infirmus fuerit: veluti in rheumaticis affectibus accidit. Meritò igitur in his curandis ſcopus eſt, non euacuatio, ſed totius corporis roboratio: quamuis tamen curationis initium illis oriatur à miſſo ſanguine: & ſi excrementa prauam qualitatem habuerint, vnà etiam adhibeatur purgatio. Rectè autem admonemur, in libro de Victus ratione in acutis morbis, vt ſi magnus ſit ipſe morbus, & æger floreat ætate, adſitq́; robur, ſanguinem detrahamus. Cæterùm principes ſcopi mittendi ſanguinis, ſunt duo. nempe magnitudo morbi præſentis, imminentis'ue, & cum ea uirium robur: quibus ſi adiicias etiam florentem ætatem, nihil ſermoni defuerit: modò ſub ætate florente, præcedens ſequensq́; illam intelligantur, excipianturq́; diſtinctione, tantùm ſenilis atq; puerorum ætas. Quanuis ætas ſenilis in virium verbo comprehendi poteſt, quum eorum nulli adſit robur. Si itaq; magnum fore morbum timemus, aut iam præſens eſt, aut incipit, venam ſecabimus, virium habita rõne, tantumq́; ex oratione exemptis pueris. Nec verò vbi tanta humorum crudorum copia accumulata eſt, vt ſecandam venam * prohibeat, ſermo hic redarguitur: quum ipſis uiriũ robur non adſit. Eſtq́; hoc indicium eos haud poſſe ſanguinis misſionem perferre, * quod præter colorem totius corporis, degenerantem in ipſis ab eo, qui ſolet ſanguinis copiam oſtẽdere, etiam ipſorum pulſus inæqualis in vehemẽtia & magnitudine exiſtit: præpollẽtibus ſecundum ipſam inæqualitatẽ, ĩbecillis ſimul & paruis.

Lien.
Cerebrum.
Sanguinis mittendi pricipes ſcopi qui ſint.
Senes oẽs carere robore.
Pueris ſecandã non eſſe uenã.
Crudis ſuccis refertos nõ admittere uenæ ſectionẽ, quia carent robore.

Vacuationis quantitas ex quibus metienda sit.

Sanguis quibus sit detrahendus.

Itaq; ex morbo, ætate & viribus minuendus esse sanguis cognoscitur. At vacuationis quantitas, quum ex istis, tum etiam ex plethorica vocata syndrome, aeris nos ambientis temperie (quæ in tempus & regionem diuiditur) anteacta victus ratione, excretionibusq; factis, aut impeditis, commodè deprehēditur. Igitur ad hæc omnia respiciens, tum podagricis, tum arthreticis, tum morbo comitiali obnoxiis: præterea melancholicis, quiq; sanguinem antea expuerunt, aut thoracis structuram sortiti sunt ad id malum idoneam: vertiginosis etiam, quiq; assiduè corripi solēt angina, peripneumonia, pleuritide, hepatitide, ophthalmia vehementi, ac breuiter, morbo aliquo insigni, sanguinem detrahere consueui. Porrò in redundantia melancholici humoris, sanguinē mittere oportet: aut certè medicamento vti expurgante atram bilem. At vbi crudi succi exuperant, anteq̄ morbus inuaserit, cautè euacuabis: vbi verò iam corripuerit febris, nequaquam. Iudicium autem crudorum humorum est color plumbeus, aut albus pallescens, omniaq; potius q̄ rubeus: tum inæqualis pulsus. Verùm si ob hæmorrhoides suppressas cumulatus alicui sit sanguis in corpore, audacter venam incides, etiā si antea expertus grauē morbum non fuerit. Sed nec euacuatio iis prorogāda est, quibus restitit menstrua purgatio. Non tamen necesse est, illis semper secare venam: quum malleolorum scarificationes quandoq; superfluitati vacuandæ sint satis. Plenitudines tamē à suppressis mensibus ortas, omnino per crura euacuabis, siue venā secare oporteat, siue etiā scarificare. Sectæ quippe in cubito venæ, muliebrem purgationē reuellunt. Iam verò, quæ ex mulieribus albidiores sunt, aceruare tenuem sanguinem solent: quocirca scarificationibus malleolorum adhibitis, maximè solent iuuari. At quæ nigriores sunt, eas vena secta curabis: quum tales crassiorē sanguinem,

Crudos succos quando uacuare oporteat, & quando minime.

Crudorum humorū indicia.

Hæmorrhoidibus, aut menstruis suppressis, sanguinem detrahendum esse.

Menstrua esse euocanda per crura: reuellanda per uenam in cubito sectā.

Scarificatio quibus sit adhibenda mulieribus: & quibus sectio uenæ.

ac magis melancholicum gignant: præcipuè verò, si magnas habere venas appareant: id quod accidit illis, quæ graciliores simul atq; nigriores fuerint. Etenim carnosis & candidis paruæ insunt venæ, ac proinde ipsis malleolos scarificare, q̃ secare venam, præstiterit. Porrò validam sanguinis eruptionem, venæ sectio solet sæpe compescere, tanq̃ reuulsorium auxilium. Secare autem in cubitò venam, si ex dextra nare prorũpat sanguis, in brachio dextro expedit: sin ex altera, in sinistro: minimè tamen vsq; ad lapsum virium detrahendus est sanguis. Simul autem, quum agis, artubus vincula iniicito, aut ex lana, aut ex canabe: hypochondrioq; directè supposito, cucurbitulã admoueto: quandoquidem his remediis semper erumpentem è narib[9] sanguinem compescuimus: quum antea quæ inseruntin nares, atq; fronti illinuntur, infirma omnia comperiremus. Nihil autem æquè artem medicam in agendo coniecturalem efficit, vt cuiusq; remedii quantitas. Siquidem interdum exploratum habemus quid nam ægro, quale, & quando sit exhibendum: at quantũ exhibere oporteat, non nouimus. Hoc tamen summũ bonum in sanguinis missione habetur, quòd potes sistere euacuationem, dum opportunum videtur: ac rursus si quando animus sit, sinere vt fluat: quousq; videbitur tibi rectè se habere negocium: id quod nõ licet in purgantis pharmaci exhibitione. Nam quod semel in ventrem deuoratum est medicamen, quo minus omne sit deuoratum, fieri non potest: neq; possibile est, vbi plus q̃ conueniat, purgetur homo, partem oblati auferre. At verò, dum alicui sanguinem mittimus, nisi quid vrgeat, præstat priori missiõe minus detrahere, iterũq; illam repetere: immo, si lubet, tertiò. Vbi igitur multa euacuatiõe est opus, sed vires sunt imbecillæ, in iis euacuationem partiri expedit, vti & me fecisse vidisti, in iis quibus crudorum inerat humorum copia. Nam de-

Venæ quibus latę, & quibus exiguæ insint mulieribus.

Sanguinis eruptionem uenæ sectio cõpescit

Sanguinis eruptio per nares qua ratiõe curanda.

Quantitas remediorum pręcipue reddit artem medicã coniecturalem.

Sanguinis detractioni quæ commoditas insit.

Purgãtia pharmaca, vbi deuorata semel i ventrẽ sunt, reuocari nõ possunt.

Euacuationem qñ partiri expediat.

Sanguinis missio, in quibus adest crudorũ humorũ copia, quõo celebrãda.

tracto pauculo sanguine, protinus exhibeo melicratum, probè coctum, cum incidentium medicaminum quopiam: veluti hyssopo, origano, nepita, pulegio: aut certè cũ melicrato oxymeli, aut oxyglycy: ac sic rursum sanguinem minuo, vel ipso eodem nonnunq̃ die: interdum die postero: in quo rursum exhibito propositorum medicaminum quopiam, aliquid de sanguine aufero: ac rursum tertio die similiter bis. Cæterũ vbi

Sanguis quando mittendus ad animi vsq; deliquium.

feruescentis inest sanguinis plenitudo, acutissimam febrem accendens, subitò ac simul vacuare expedit, eamq́; prius q̃ in principem aliquam partem ingruat, inanire tentandum, uel ad animi vsq; deliquium: viriũ

Sanguis dum fluit, pulsus esse explorãdos.

tamen inspecto robore. Quare nec per noctem sanguinem detrahere verearis. Vtile autem fuerit, fluente etiamnum sanguine, expẽdere pulsuum diminutiões: ne videlicet, nobis nõ aduertẽtibus, pro animi deliqo

Reuulsio per sectam venã, quç nam sit efficacior.

mors hominem occupet. Quin etiam & reuulsionem, non leue & ipsam auxilium, quodq́; sæpe secta adhibetur vena, quanto maiorem in numerum particulares auxeris detractiones, tanto efficaciorem effeceris. Ergo si magnitudo morbi, missionem sanguinis postulet adsitq́; virium robur, nulla potest esse tanta crudorũ

Sangninis detrahẽdi f. opi. Vacuandi qui sint liberalius & parcius.

humorum copia, quæ inhibere id auxilium possit. Cæterùm quibus amplæ sunt venæ, quiq́; modicè graciles sunt, nec candidi, nec tenera carne præditi, eos copiosius vacuabis: contrarios autem parcius: quum exiguum habeant sanguinis, carnemq́; facilè transpirabilem. Qua ratione nec pueris pertundes venam, ante

Pueris ante quartũdecimũ annũ sanguinẽ non esse mittendum.

quartumdecimum annum: post quem, si multus cõgestus sanguis appareat, tempusq́; anni sit uernum, & regio temperata, puerq́; natura sanguinea, aut alicuius acuti morbi discrimẽ impendeat, sanguinem minues,

Vires robustas quis pulsus indicet.

in primis quidem ad cotylã vsq;: quod si postea vires validæ permanere videantur, dimidium eius adiicies iterata missione. At uehemens, æqualis, & magnus pul

sus, incorruptum virium robustarum est signum. Quare si in septuagenariis is adsit, affectusq́; iubeat, etiam secabis venam. Proinde non tantùm annorum numero, sed corporis etiam habitui animus intẽdendus est. Adhæc, vbi incisa vena effluit sanguis, mutationem eius, & maximè quũ adest phlegmone, labascensq́; fluxionis robur, expẽdere oportet: sed potissimũ alteratione pulsuum: quibus quidẽ alterascẽtibus, aut in magnitudine, aut in quauis inæquabilitate, continuò quiescendum est. In quibus aũt iuxta sectam venam phlegmone est ingens, optimum est sanguinis & in colore, & in consistentia expectare permutationem. Id quod sentiens Hippocrates in curatione pleuritidis ait. Secãda verò in cubito vena interna. Nec verearis multum detrahere, donec rubrior, flauior'ue multo effluat: aut pro puro ac rubro liuidus. Vtrunq; enim accidit. etc. Eius siquidem trãsumptionis, qua nõnihil sanguinis à parte phlegmone obsessa rapitur í vulneratã venam, constituit signum, ipsius sanguinis mutationem. Quæ tamen non omni ex parte expectanda est: quũ aliquando, prius q̃ ipsæ sanguis mutetur, cessandum sit: nimirum duplici nomine: vel ob vires infirmas, vel ob malignitatem phlegmones, à qua interdum nihil emittitur, sed inibi fortiter impactus est sanguis. At si ex vacuatione vires minimè resolui videantnr (id quod ex pulsu cognosces) æger autem sit ætate florenti, expectanda mutatio sanguinis est, potissimum si ambiẽs sit temperatus. Minus autem detrahimus, q̃ plenitudo commonet, secundum ætates quidem, in pueris: secũdum corporũ habitus, in candidis, & carne mollibus, cuiusmodi Galli existunt: secũdum tempora verò, sub cane: ac similiter secundum regiones, cõstitutionesq́;, in iis quæ calidiores iuxta & siccciores existunt: quum nimirum hæc omnia, q̃maximè ad resolutionem sint apta. Alia autem ratione in contrariis, hoc est tempo-

Septuagenariis qñ mittẽdus sint sanguis.

Sanguinẽ fluxẽ p sectã uenã supprimẽdũ esse, quũ alterantur pulsus.

Sãguinẽ detrahẽdũ p inflammationes esse, donec rubrior, flauior ue, aut liuid' cõspiciat.

Sanguinis mutatio post sectã uenã, qñ expectanda non sit.

Gallis parum sanguinis detrahendũ esse.

ribus & regionibus frigidis, largam fugimus vacuatiõnem, propter insequentem refrigerationem. Quare vnum vacuationis modum in dictorum singulis definire non licet. Memini enim quibusdam ad sex vsq; libras sanguinem fuisse detractum, ita vt febris protinus extingueretur, citra vllam virium iacturam: quibusdam verò sesquilibram tantum, nec id absq; insigni damno. Porrò ex venis quę ad magnos oculorum angulos cõspiciuntur, aut sub lingua, quod certè mentione sit dignum, effluere non solet: sicuti nec si quis summa in manu, aut pede venam secet: quemadmodum putant ii, qui lienem curari aiunt, à sectione venæ sitæ iuxta secundum ex digitis paruis. Quod verò ad differentiam venarum pertinet, quibuscunq; κατ' ἴξιν, hoc est è directo eruptio sanguinis accidit, summum id commodum laborantibus adfert. Quibus autem contra euenit, nihil iuuat: aut etiam interdum nõcet: quę vires scilicet, citra morbi leuamen, deiiciat. Vt si liene turgente, dextra nare sanguis efflueret: aut hẽpate, ex sinistra. Dextra igitur nare sanguis erumpẽs, ad dextrum hypochondrium fixa cucurbitula, clarè, celeriterq; sistitur: sicuti ad sinistrum, si ex sinistra profluat. Similiter si venam reuulsionis studio seces, secũdum rectitudinem quidem secta, oppositis sanguinis eruptionibus citissimè cõspicuam vtilitatem adferet. At si contra seces, nihil sanè profuerit. Quare liene affecto, perinde adiuuerit vena secta in sinistra manu, * iuxta annularẽ digitum, ac si internã cubiti venam seceris. Plurimum nãq; iuuat afflictum lienem, sanguinis ex sinistra manu interdum vsq; ad libram vnam, detractio. Præstat autem nõn semel quantum conueniat, detrahere: sed in duos dies ipsam euacuationem partiri. Pleuriticis etiam, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sæpe vtilitatẽ attulit. Quæ verò ex brachio opposito, aut om-

Sanguinem esse parcius detrahẽdũ sub cane, & in regiõibus calidis simul & siccis vt in frigidis etiã cõstitutiõib⁹.
Sanguinis sex libras tutò detractus fuisse Galenus meminit.

Saluatella à vulgo appellata, si diffecet, creditur curare lienem.
Sanguinis eruptiones e directo factæ, sunt vtiles alioqui non iuuant.
Sãguinis flux⁹ per nares, quõ supprimendi.

Lienem afflictum iuuari secta vena in sinistra manu iuxta annularem digitum.
Vacuatio quæ sit in duos dies partienda.
Pleuriticis esse secandã uenã incubito partis affectæ.

pino obſcuram, aut certè poſt temporis interuallum. Adhæc, oculorum pſæpe dolores grauisſimos è directo venæ humeralis ſectio, aut medianæ, quæ ab ea deriuata eſt, intra horæ vnius ſpatium compeſcuit. Conari antem in oĩbus affectibus pſtat, poſt modicã miſſionẽ ſanguinis, iterato mittere: interim eo die: iterim poſtridie: niſi quando ad animi vſq; deliquiũ, vacuationem ducere oporteat. At dolente latere, aut pulmone, aut ſepto tranſuerſo, aut liene, aut iecore, aut ventriculo, ſecta vena, quæ per axillas ad cubiti iũcturam pertingit, aut etiam quæ illi & humerali ẽ communis, luculentam utilitatem adfert. Sunt etenim eæ tres venæ, ex quibus in cubito mittitur ſanguis, interior, exterior, & media. Inter quas ſanè interior vtilis eſt, in iis quibus inferiores collo partes patiuntur. Exterior verò, in iis, quibus, quæ his ſuperiores ſunt, ut facies, aut caput. At media, medio genere ambigit: quum inter vtranq;, verſus anteriorem manum, ſuos ramos producat. Quare ſi vena quæ parti affectę propria eſt, aliquando fuerit obſcurior, cogariſq; ob id aliquã mediarum incidere, conare vt quæ à propria diducitur, eam potius pertundas. Interdum etiam, eas quæ inferiores flexura cubiti ſunt, nempe quæ in vlna ꝯſiſtũt, nihil prohibet venas ſecare: ſed tamen recto tramite particulis affectis correſpondẽtes: idq; vbi venæ quæ in cubito ſunt, non appareant. Equidem diuitis cuiuſdam œconomum, oculorum maxima inflammatione, atq; fluxione afflictum, quàm ocysſime in priſtinã ſanitatem reſtitui, detractis primum ex humerali vena, libris ſanguinis ternis: ac dein, modico interpoſito tempore, alia. Qua ratione, ſoluta phlegmone, poſtea in palpebris relictam aſperitatem abſterſi, aliquo ex medicamentis mordacibus, quod neutiq; æger ferre potuiſſet, niſi fuiſſet prius * euacuatus. Si quidem acria omnia medicamenta parti cuiuis admota, niſi vacuũ

Oculorũ dolores cõpeſci ſecta humerali, aut media.

Iterandã eſſe ſanguinis detractionem.

Venarũ cubiti quæ in quibus affectibus ſint ſecandæ.

Venæ in cubito conſpiciunt tres, interior, exterior (quæ humeralis eſt) & media.

Venis cubiti obſcuris, poſſe nos in ulna ab eis diductas ſecare.

Oculorũ maximã inflãmationẽ qua rõne curarit Galenus.

Acria oĩa parti cuiuis admota, fluxionem augent, niſi purum corpus reperint.

excrementis vniuersum corpus repererint, fluxionē attrahunt, phlegmonemq; producunt. Quemadmodum igitur supremæ omnes iam dictæ partes, secta in cubito vena iuuantur, sic iis inferiores, incisis quæ per poplites & malleolos decurrunt. Sunt autem inferiores dictis, coxendix, uterus, vesica. At renes, quarum collegio ascribi debeant, ambigũt. Quare misso ex cubito sanguini, interdum auscultant: si videlicet & recens ipsa phlegmone sit, & copia sanguinis adsit. Vbi verò propria nephritis infestat, eā quæ in poplite est, secare ꝯuenit uenam: aut certè, quæ in malleolis sunt. Sed vteri inflammationes, magis etiam quàm renum, à venis ĩ crure sectis iuuantur. Nam quæ ex cubito fiũt euacuationes, purgationes menstruas reprimunt, sanguinemq; retrahunt ad supernas corporis partes. At quæ fiunt ex cruribus, tantum abest vt retrahant, vt etiam menses promoueant: si tribus quatuor'ue diebus, ante tempus consueti mulieri circuitus, administrentur: idq; aut vena incisa, aut scarificatis vnius cruris talis, atq; inde exiguo sanguinis euacuato: quod sanè postero die in altero crure similiter etiam faciendũ est: sic tamen vt in ipsis diebus in quibus vacuas, atq; in aliis ante eos quatuor aut quinq;, mulieri extenuātem victum instituas. Sed mulieribus abundè menses prouocant nepita, pulegiumq;, si redacta in pollinem, coctaq; in melicrato, propinentur. Conuenientissimũ autem potui tempus est à balneo, adhuc inuolutis linteo. Valentiora medicamenta sunt Sauina, & dictamnum: quorum vsus est ante dictis similis. Datur autē hoc tempore & hiera picra, * illa scilicet in cuius cōpositiōe centum aloes drachmis, cuiusq; aliorum medicaminum senæ tantùm miscentur. Quod sanè medicamentum optimum est, vbi cinamomum receperit. Porrò ischiadas siue coxendices, vbi nō à frigore, sed impletis sanguine, quæ in coxa sunt venis, proueniũt,

Malleolorũ poplitumq; venę dissectę quarũ partiũ affectibus auxilient.

Renibus male affectis, quę uenæ secādę sint

Vteri inflāmationes a venis in crure sectis iuuantur.

Menstrua supprimũtur secta in cubito uena

Menses promouentur sectis in cruribus venis trib⁹ quatuor'ue diebus ante tēps consueti circuitus.

Menses prouocant nepita, pulegium, sauina, dictānũq;.

Hiera picra menses promouet.

Ischias a sanguine orta, secta in poplite vena curatur.

secta in poplite vena curabis. Scarificatio autem nihil perspicuè eis prodest. Igitur, vt summatim dicam, incipientes phlegmonas reuulsu euacuare oportet: quæ verò iueteratæ iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis particulis: aut, si id fieri nequeat, saltem ex vicinis. Etenim in incipientibus, auertere quod influit, expedit: in inueteratis autem, ipsum tantùm, quod affectæ parti ĩfixum est, euacuare. Atqui euacuabitur optimè per uenas diductas ab iis, quæ in partibus ipsis sunt sitæ. Quocirca, quæ in gutture & aspera arteria, graui torquentur inflãmatione, iis, in principio quidem, aperta in cubito vena: post principium autem, in ipsa lingua, magnificè prodest: icisis videlicet venis, quæ sub ea sunt, ambabus. Sic induratæ phlegmonarum in oculis reliquiæ, incisa quæ ad magnum decurrit angulum vena, exoluuntur: sicuti capitis grauitates, & inueteratos in eo dolores ex plenitudine, leuare manifestè solet secta in fronte vena. At incipientes, aut etiam vigentes, per cucurbitam in ceruice procurata retractio: iterim quidem solam: interim cum scarificatione. Cæterùm præuacuatum esse corpus vniuersum oportet. Eadem ratione incipientes in occipitio dolores, aut etiam vigentes, incisa frontis vena solatur. Quippe reuulsiões unà cum euacuatione adhiberi magis debent, in fluxionibus incipientibus: eas verò, quæ fiunt ex ipsis affectis partibus, aut illis vicinis, ĩ phlegmonis, quæ veluti scirrhi naturam referũt. In quibus autem corporibus nulla dum particula affecta est, cæterùm vacuatione Vere ineunte, ãteuertimus: in iis, si quidem talis sit homo, vt quotannis æstiuo tempore corripiatur morbis febrilibus, atq; in eo exundantia euacuare studemus, æquè pars quæuis, vt ex ea detrahatur sanguis, est cómoda: quemadmodum etiam, si arthreticus omnibus articulis affligatur. Quibus autem eximiè pars quæpiam, ubi prius euacuati non fuerint, ĩfestatur, haud pin

Phlegmonas incipientes, reuulsu: inueteratas ex ipsis affectis partibus uacuare oportet.

Venas sub lingua secandas esse in gutture & aspera arteria inflãmatis, post apertam in cubito venã.

Vena iuxta magnum oculi angulũ, & quæ in frõte est, secta, quibus auxilientur affectibus.

Cucurbitula ceruici admota, capitis sedat dolores.

Reuulsiones una cum euacuationibus incipiẽtibus fluere humoribus adhibẽdę sunt.

Sãguini detrahendo quæuis partẽ eẽ ęque appositã ĩ iis q; sollus præcautiõis gratia vacuationẽ desyderant: vt in illis qui ex ęquo omnibus articulis affligunt.

Podagricos eẽ vacuandos ex cubito.

Epilepsiæ ob noxios esse va cuãdos ex cruribus.

Hæmorrhoides supprimũtur sectis cubiti venis: prouocantur autẽ, iis quæ i cruri b⁹ sunt ptusis.

Sanguinẽ detracturo, dierũ aut horarũ numerus non est consyderandus.

de licet ex quauis parte euacuationem moliri: verùm sicuti in iis, q̃ pati iã occipiũt. Quãobrẽ podagricos * euacuabis ex cubito: comitialibus uerò morbis, vertiginibusq́; obnoxios, poti⁹ ex crurib⁹. At si retẽtæ hæmorrhoides mittẽdi sanguinis occasionẽ p̃stiterint, si q̃dẽ cohibere eas voles, quæ i brachio sunt: sin prouocare, quæ in cruribus consistunt venas, secare conuenit. In iis verò quibus repressi sunt menses, semper in cruribus. Iam verò ad sanguinis detractionem, dierũ numerus consyderandus non est. Siquidem quocunque die mittendi sanguinis scopus in laborante inueneris (nempe morbum ingentem, & virium robur, excepta ætate puerili, & ambiente admodum calido) auxilium illud non prætermittes, vel si is vigesimus à principio extiterit. Nam exoluitur in plerisq; morbis, temporis tractu, virtus, ac proinde mittendi sanguinis occasio, numero dierum deperditur. Poterit etiam quis sanguinem mittere, vel quacũq; die noctisq́; hora, scopum sibi proponens, in febrientibus quidem, particularium (quæ expectanda est) circuituum declinationẽ: in quibus autem aut ob oculorum lippitudinem, aut aliud simile citra febrem, hoc est opus auxilio, magnitudinem, aut doloris, aut phlegmones, aut totius affectus, i quo secta vena desyderatur. Vbi verò nihil eiusmodi aut vrget, aut prohibet, præstat mane venam incidere, haud protin⁹ ex somno excitis: sed circiter horam vnam iam antea vigilantibus. Atq; iteratæ vacuationis tempus, in quibus simpliciter quidem vacuare conamur, eodem die esto: in quibus autem reuellere, si vel post duos deinceps dies fiat, melius fuerit. Interim tamen animus sit circa laborantis vires intentus: manu iugiter arteriis illius admota. Consueuerunt ẽt medici interdum secare arterias, quæ in temporibus, & quæ secus aures consistunt, illas quidem, infestantibus oculos fluxionibus tum calidis, tũ spirituosis: has

Sanguinẽ mitti debere febres quidẽ, in ipsarum declinatione: per inflammationes autẽ absq; febre ortas, dum magis vrgent symptomata.

Sanguinẽ mitti debere, vbi nihil aliud vrget, aut prohibet, manẽ haud protinus ex somno excitis.

Sanguinis iterata vacuatio quando faciẽda sit.

verò, quæ secundum aures, in vertiginosis maximè, & iis qui calidis & diuturnis, spirituosisq; capitis doloribus infestantur. Etenim ubi calidus, spirituosusq; sanguis in arteriis coaceruatus infestat, illic communibus parti affectæ sectis arteriis est opus. Veru quia vulnera te arteriæ ægrè supprimi possunt, ob id ipsas medici incidere metuunt: quum si quis dum venā secat arteriā conuulnerarit, difficillimè cōpescere eruptionem sanguinis possit: aut si res optimè cedat, ad cicatricem pducta diuisione, tamen aneurisma contingat. Quanq̄ possumus sanè arteriam vel magnā, absq; aneurismate ad cicatricem perducere, totam transuersim secantes. Ego verò aliquando monitus per quædam insomnia, secui dextræ manus arteriam, iter indicem & pollicem sitam: permisiq; vt inde flueret sanguis, donec sisteretur sponte: subitoq; diuturnus mihi extinctus est dolor, qui in illa maximè parte erat fixus, qua iecur septo transuerso committitur. Minister etiam Dei Pergami, à diutino cruciatu lateris, similiter liberatus est, arteria in summa manu incisa: idq; monitu insomnii. Porrò alteri, cui ex vulnere in malleolo inflicto, dissecta fuerat arteria, sanguinis quidem cursus haud quieuit, donec ipse dissecui totā: ac medicamento ex aloe, manna, ouorum albumine, & leporis pilis imposito vsus, absq; aneurismate vlcus ipsum curaui. Vir autem ille prorsus sanus relict' est à coxæ dolore, quo iam diu fuerat exiguis temporum interuallis vexatus.

Arteriæ in quibus sectæ affectibus.

Arteriæ vulneratæ ægre supprimi possunt.

Aneurisma qñ accidat.

Arteriā inter indicem pollicemq; quum secuisset Galenus ab insomnio monitus, liberatus est diuturno præcordiorū dolore.

Arteria in malleolo dissecta, diuturnū coxæ dolorē soluit.

GALENI PERGAMENI DE HIRVDINIBVS, reuulsione, cucurbitula, & scarificatione, libellus.

DE HIRVDINIBVS.

Hirudines asseruandi, alēdi, & applicandi ratio.

VAE hirudines sunt recens captæ, eas diem unum asseruare oportet, pauculo sanguine in pastum exhibito. Sic enim prorsus earum venenum exprimit. Pars autem cui iam admoueri debent, nitro prius perfricetur, aut vnguibus scalpatur: nam sic promptius eam apprehendent. Iniiciendæ autem sunt in aquæ tepidæ vas purum, latiq; oris: deinde spongia eas comprehendentes, viscositatemq; ab eis detergentes, tandem manu applicabimus. Vbi aūt adhæserint, infundendum particulæ oleum tepidum est, ne scilicet refrigeretur. At si manibus aut pedibus admouendæ sint, ipsam partem, aquæ cui insunt sanguisugæ, īmergere oportet. Quòd si parum depascantur, forfice caudam præcidito, secundum rectitudinem filamento rū. Nam effluente semper sanguine trahere nō desistent, donec salem, aut cinerem, ipsarum ori insperserimus. Vbi verò deciderint, cucurbita uenenum est auellendum, aut pars fouenda ex spongia. Quòd si particula emorsa lachrymet, cuminum, aut farinam īspergito: superq; lana madidata oleo pauxillo, īuoluito. Sin sanguis erumpat, lintea ex aceto iniicito, aut gallam ustā, aut spongiam liquida pice madentem, posteaq; ustam imponito. Sciendum autem est, hirudines haud cumq in profundo est, sanguinem, sed tantùm, quo caro est

Hirudines vt depascantur, in explebiliter pręcidēdas in cauda esse.

Hirudines auelli, sale aut cinere ipsarum ori resperso.

Hirudine iam delapsa, cucurbitulā esse pti admouendam.

imbuta, exugere. Vtimur eis pro cucurbitulis: detrahimusq́; ipsas, vbi dimidiam sanguinis partem iam extractam coniicimus: prohibemus autem, & nō permittimus effluere, quousq; quod satis est, euacuetur: quandoquidem particula tum à sanguisugis ipsis natura frigidis, tum ab aere nos ambiente refrigeratur.

Hirudines sanguinē tantum carnis exugere. Hirudines natura esse frigidas.

De reuulsione.

VEhementissimos humorum influxus remediis reuulsoriis prohibemus. Qualia sunt, incumbente in pectus aut in ventrem humore, ad manus retractio. Vomitus, vbi deorsum decumbit. Sicuti in vomitu, p acriores clysmos reuulsio. Duo verò hæc momenta, quæ ad superiorem inquam vētrem, & inferiorem vergunt, ad vrinam, sudoresq́; reuelles. Quin & vrina, ad sudores, & deiectionem trahitur. Reuulsoriū quoq; auxiliū est, * iuxta mammas cucurbitula admota. Cæterùm hypochondriis affixa, sanguinis ad nares impetum reuocat: sicuti & immodicum ex vtero effluxum. Porrò vergentes ad caput, aut viscera humores, retrahunt acria in sinus imposita medicamina. In summa, reuulsio molienda est, humoribus sursum fluentibus, deorsum: deorsum verò, in contrarium. Rursus, itrò vergentibus, foras: sicuti si foras ruant, ad interiora. Similiter si ad dextram inclinent, ad sinistram: ad sinistram verò abeuntibus, in partē aduersam. Sic quæ retrò ꝓcedunt, ante: quæ verò ante, retrò reuocabis.

Reuellendi modi diuersi.

Cucurbitula hypochōdriis affixa, sanguinis ad nares ipetū reuocat, immodiūq; ex vtero effluxū.

Reuulsionem esse semper in contrariū moliendam.

De cucurbitula.

CVcurbitulæ iis qui ante euacuti sunt, cōueniunt. Nam in plethoricis, minimè sanè ipsis vtimur. Eadem ratione neque in cerebri aut meningum phlegmonis incipientibus vtimur cucurbitulis: sicuti nec alia in parte vlla phlegmone obsessa. Verùm vbi nihil præterea etiā influat, fueritq́; totum corpus antea vacuatum, atq; op⁹ nobis iam sit, aut mouere, aut amoliri, quod in phlegmone obsessa particula infixū

Cucurbitulis vtendum esse vbi corpus est abunde vacuatum.

Cucurbitulis vtimur dū euellere est anim⁹ quod in partes

phlegmõe obsessa est impactum. Inflãmatione incipiente, repellẽtibus est vtendum.

est: aut deniq; foras extrahere. Porrò dũ affectus etiã nunc fiunt, haud in ipsis iã laborare occipientibus partibus, sed in eis quæ illis continuæ sunt, reuulsionis cã est cucurbita imponenda: in principio autẽ, vtendum repellentibus est. Cucurbitula potest euacuare materiam, dolorem soluere, minuere phlegmonem, inflationem discutere, reuocare appetentiam, ventriculo infirmo robur recuperare, animi liberare deliquio, ab alto fluxiones transferre, resiccareq;, sanguinis eruptionis cohibere, facultates mensium corruptrices extrahere, ac deniq; menses ipsos leuare.

Cucurbitæ facultas.

De scarificatione.

Scarificare quas & in quẽ usum ptes soleamus.

SCarificamus partes corporis aut phlegmone scirrho'ue tẽtatas, aut tensas, aut dolore vexatas, aut fluxione affectas, sed quæ iam restitit: aut acri imbutas materia, aut vbi extrinsecus aliqua virulenta facultas in corpus incidit, aut vbi materiam ex alia parte in aliam traducere est animus. Veluti crura scarificamus affecto capite: aut materiam in corpore exundantem minuere statuentes: potissimum vbi exundãtia prouenerit à suppressa materia, quæ solenniter euacuari consueuerat. Sic suppressis hæmorrhoidibus scarificamus crura: prius ea per spongiam fouentes calida. Nam sæpius venam incidere in anno, haud expedire arbitror, quum vnà cum sanguine vitalis exhauriatur spiritus. Prodest autem scarificatio & oculis diutina fluxione afflictis: tũ capitis affectibus: quique pectori atq; dorso eueniũt: adhæc anginæ: atq; impactis humoribus,

Scarificanda crura, prius esse fouenda per spongiã calente aqua.

Venam sępius in anno incidere, cur non expedit.

Scarificatio q bus morbis cõueniat.

GALENI PERGAMENI DE PVRGANTIVM MEDICAMENTORVM FACVLTATIBVS. LIBELLVS.

ADEM De causa medici vetustissimi prauas opiniões reliquisse irreprehensas videtur, qua grauissima etiã delicta antiquissimi legum latores impunita siuerunt. Quum enim eo tẽpore minor esset malitia hominum; vt qui nec maxima crimina perpetrare aggrediebãtur, nec manifestissimis impudenter cõtradicere, quomodo aliquis punitionem iis quæ nõdum admissa erant, præscriberet, vel redargueret ea quæ nemo prorsus dixisset? At quia temporis spatio eò creuit hominum prauitas, vt nihil nõ aut facere, aut dicere ausi sint, legum quidem latores multas punitionum rationes nouas adinueniunt, quibus facinorosos plectant: veritatis autem studiosi, varias contra sophistas reprehensionum species excogitant, quibus ipsos coerceant: id quod nos impræsentiarum quodammodo facere cogimur, improbaturi eos, qui medicamentis purgantibus, vim attractricem humorum quos euacuant, in esse negant: mutatricem verò quandam omnium ex æquo illorum, quæ ipsis appropinquant, eis tribuunt. Qua nimirum facultate aiunt, medicamentum quod flauam efficit bilem, quemcũq; humorem contigerit, hunc in propriam sui speciem mutare: vocariq; medicamẽ id cholagogum, quod bilem flauam & efficiat, & moueat: aliisq; similiter,

Delicta grauissima cur antiquissimi legũ latores impunita reliquerint.

Prauitatẽ īdies creuisse.

medicamentis suā esse indita nomina, non quidem ab humoribus quos naturaliter vacuant, sed ab iis, quos suo contactu efficiunt. Ex cuius sanè opinionis absurditate sequitur, siue bilem ducēs, siue pituitam, siue atrā bilem, siue serosam humiditatem, aliquis medicamentum assumpserit, vniuersos ex venis humores vacuari. Neq; alia ratione purgatio ab huiusmodi medicamento petita, differet à sanguinis euacuatione per venæ sectionem, q̄ q; in hac quidē, ille qualis prius erat, excernitur: in purgationibus autem, inalteratur, non colore tantùm, sed etiam consistentia: id quod maximè ridiculum est. Siquidem per detractionem sanguinis equaliter omnes, qui in venis sunt, humores vacuātur. Per purgationem verò (quæ scilicet sanguinem ipsum purificat) non æquè omnes: sed vnus aliquis, p̄cipueq́; is, ad quem naturaliter educendū medicamen ipsum est aptum. Atq; hæc sanè existit optima Asclepiadarum sententia: cui etiam ratio simul & experientia patrocinantur. Nam si ex tribus absq; febri laborātibus morbo arquato, vni quidem sanguinem detrahas: alteri autem medicamen quod atram educit bilē exhibeas: tertio deniq; propines pharmacum eliciens diffusam illam bilem per corp⁹, certè duo illi priores, longè deterius habebunt: tertius autem, cui exhibitū medicamen fuerit familiaris succi attractiuum, natiuū colorē recuperabit. Atqui iuxta illoꝝ insaniam, perinde erit siue missione sanguinis, siue medicamēto quod bilem ducat, arquato morbo laborantem inanias. Idē etiam & in reliquis morbis est ineūdum iudicium. Igitur opinionibus ipsorum valere iussis, singula medicamenta purgantia, initio familiarē humorem trahunt: postea verò illum qui vt sequatur, habilior atq; aptior fuerit. Exempli gratia, medicamen quod flaua bili ducendæ est, primò quidē illam expurgat: dein aquosam humiditatem: pituitam tertiò mox atram bilem:

Sanguinis detractione vniuersi humores qui, sunt in venis, ex æquo vacuantur.

Purgatio purificat sanguinē.

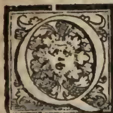
Regĩi morbi curatio.

Purgātia medicamēta principio quidē, familiarē humorem trahunt: postea vero illum, qui vt sequatur est p̄optior.

vltimò deniq; sanguinem: q sit is naturæ familiarissimus. Reperiuntur tamen aliqua medicamina, quæ statim ab initio sanguinem ducāt: cæterùm iis nemo vtetur: quandoquidem hoc iugulare esset hominem: non purgare. Siquidem purgantia, hoc nomine talia dicuntur, q repurgent sanguinem ab illis recrementis iam dictis. Quare inter deleteria, id genus omnia medicamenta annumerant, quæ sanguinis euacuationem, per venas ventris, & intestinorum, moliuntur.

Medicamenta nonnulla statim ab initio sanguinem ducere.

GALENI PERGAMENI QVOS PVRGARE, qualibus medicamentis, & quando oporteat. Liber vnus.

QVI Sano sunt corpore, purgationes grauiter ferunt. Nam quum purgans medicamentum familiarem sibi humorem attrahere desyderet, sanè dum eo destituitur, sanguinem & carnes eliquat, consumitq;, ut quod illis proprium est, trahat. Porrò qui sani quidem sunt, verùm ægrotaturi, nisi fuerint vacuati, inaniri uere ineunte debent: idq; vel sanguinis detractione, si plethoricis corripiantur morbis: aut purgatione, si factis ex corruptione affligantur. At melancholia, cancer, elephantiasis, cæteriq; id genus affectus, qui ab humore atro proficiscuntur, atræ bilis purgatione indigent: quam non vere tantùm, sed autumno etiam ipse moliri consueui. Iam comitiales morbi, apoplectici, suspiriosiq;, vacuationem pituitæ postulant. Articulares affectus, qui quidem vnà cum insigni caliditate affligunt, biliosorum: qui autem cum tumoribus frigidis,

Sani cur purgationes grauiter ferant.

Vacuandi qui sint vere ineunte, & quomō.

Atræ bilis purgatione qui af fect' indigeāt.

Vacuationē pituitæ, qui morbi postulent.

pituitosorum vacuatione iuuantur. Quidam æstiuo tẽpore tertianis febribus semper corripi solitus, iã multis annis non febricitauit, quòd bilis flauæ purgatione ad finem veris à nobis administrata, illi prospectum sit. Sic enim satius est tales vacuare: quemadmodum comitiales, articularios, melancholicos, quiq; ob humores crassos ægrotant, ineunte verè melius vacuantur. Cæterùm humores crassos & viscidos prius attenuare & incidere oportet: meatusq́; per quos transfunduntur, atq; trahuntur ii, aperire, ante medicamenta purgantia, si purgatio modis omnibus optima sit futura: præsertim in iis qui veratrum assumunt. At verò q ægrè per superiora purgantur, ii, nisi prius reddantur habiles, præparenturq́; ad vomitũ, minimè assumant veratrum. Præparabuntur autem medicamẽtis uomitoriis mediocribus: necnon cibo vberiori, & quiete. Etenĩ nos radiculas ex oxymelite propinauimus, quas arundine perforatas, ac ramulis veratri albi trãsfixas, per totum diem atq; noctem reliquimus. Atq; eiusmodi ex elleboro facta purgatio erit imbecilla. Verùm q angustum habent pectus, eoq́; etiam compressum, ineptissimi ad purgationes existunt, quæ per vomitoria medicamenta fiũt: ac potissimum per album veratrũ. Siquidem thoracis aliquod vas, ipsis rumpitur. At bilis supra, pituita per inferna vacuari debet. Est quando contrario modo accidat: si quidem in ventriculo pituitosus: biliosus autem in intestinis humor resideat. Melancholicum verò semper per inferiora vacuare oportet. Sic æstate quidem superiores ventres: hyeme verò inferiores mouere conuenit: vt author est nobis Hippocrates. Sed regionis etiam, anni temporis, ætatis, cõsuetudinisq́;, non exigua ratio est habenda. Siquidem qui, gratia exempli, uomere soliti sunt, facilius purgationes ferunt ꝑ superiora: qui non assueuerunt, haud citra periculum: magisq; ex veratro. Morbi etiam species examinanda

Crassos succos prius tenuandos esse q̃ euacuentur.

Vomitui qualiter præparati ęgri debeãt.

Vomendo inepti qui sint.

Flaua bilis, per superiora: pituita per inferiora maiori ex parte vacuari debet: vt atra bilis semper per inferiora.

ties examinanda est. Nam in hydrope, leucophlegmatia, medicamento quod pituitam ducat, egemus: prius sanè per inferiorem ventrem: dein per vomitum: tertio per apophlegmatismos. Vbi enim id quod redundat, per vniuersum corpus dispersum est, omnes vacuationes sumemus. Porrò in ascite, medicamentum aliquod, aquæ ciendæ idoneum, exhibebimus: sicut et in arcuatis, quod bilem eliciat. Nam & in his etiam bilem multifariam supra & infra, per vrinas, palatum, & nares, purgare conuenit. Morbi itaq; dispositio & vacuandum humorem indicat, & locum per quem debet vacuari. Verbi gratia, iis qui in iecore habent inflãmationem, vbi tumor concoctus fuerit, eius expurgationem molimur: per inferiorem sanè ventrem, vbi cauas ipsius partes affectus occupat: per vrinas autem, quum gibbas. Accedit his omnibus tempus & occasio. Per initia nanq; serosos tenuesq; humores vacuabis: in crassis autem & uiscidis, & expectabis coctionem. Adhæc, in accessionibus quidem, per superiora vacuabis: in remissionibus autem, per inferiora. Atq; hæc sanè, si sponte accidant, iuuant: in accessionibus quidẽ, dum multi & vomunt, & per nares sanguinẽ fundunt: in remissionibus autem, dum vrinæ deiectionesq; excernuntur. At tempus dierum accessoriorum & decretoriorum, quum infra copiosè purgare aggrederis, cauere oportet. Vbi enim humorũ impetus sursum vergit, medicamenti purgantis facultas impeditur. Porrò in morbis diuturnis, semper eorum maturatio expectanda est: in acutis aũt, quum turgent, ac pruriunt, vel per initia vti medicamẽtis licet. Verum quum omnia purgantia medicamenta facultate calida existant: febris autem sui ratione humectantia & refrigerantia postulet: certè non ipsius caloris gratia, purgatio à nobis administratur, sed humorum causa, qui nimirum illum accendunt. Igitur vt ii euacuentur, primùm sa-

Hydropicos euacuandi rõ.

Ictericos purgandi ratio.

Hepatis partes affectæ, qua sint regione vacuandæ.

Tenues humores statim esse vacuandos: crassorũ & viscidorum esse expectandam coctionem.

Vacuãdum in accessionibus quidem, per superiora, in remissiõibus aũt p inferiora.

Dierum accessoriorum, decretoriorumq; tẽpus cauendũ esse, dũ p infera purgamus.

Maturatio morbi ad purgationem qñ sit expectãda: & qñ minime.

Purgantia oĩa facultate esse calida.

Purgationibus inepti qui sint.

Humores esse tenues redden dos ad purgationem

Acuti morbi raro per initia indigẽt purgatione.

nè dispiciendum venit, num æger sit ad eiusmodi purgationem idoneus. Nam qui ex cruditatibus multis, aut viscosis crassis'ue cibis laborant, item quibus præcordia intenta sunt, inflataq́; , aut supra modum calida & ignea, aut aliqua inflammatione laborẽt, omnes hi ad purgationes inepti sunt. Proinde hæc abesse, & humores q̃maximè licet fluidos facere oportet: hoc ẽ tenues, & nullius lẽtoris participes: meatusq́; p quos purgatio futura est, adapertos. In acutis autẽ morbis rarò per initia purgantibus medicamentis egebimus: eo q nec frequenter noxii humores p initia turgeãt, pruriant'ue: nec, si hoc detur, æger sit ad purgatiõem idoneus: ac ne tempus quidem nobis præbeat p̃parãdĩ idoneum. At humores prurire, seu turgere dñr, quum motu vehementiori agitati, & à particulis in particulas transfluentes, p morbi initia molestant hominẽ do

Turgere qñ humores dicant.

lore afficientes, irritantes, & quiescere non permitten tes. Tales igitur euacuare conuenit. Particulæ autem alicui infixos, nec alio quodam præsidio mouere opor tet, nec medicamentis solicitare, prius q̃ fuerint con-

Humores qñ vacuandi.

cocti. Tunc siquidem & naturam vacuationi opitulantem habebimus: quippe quæ post coctiones & discernere humores, & superfluum deponere apparet: quo tempore etiam crises accidũt. Quòd si natura ipsa ab-

Crises quando accidant.

Naturam adiuuandã esse medicamentis.

solutè moueatur, nihil tunc est opus medicamentis. Vbi verò imbecillius actionem obit, id qđ deest, opor tet nos per medicamenta adiicere. Sciendum autẽ est, transfluxiones humorum ab vna in alteram partẽ rarò accidere: sed maiori ex parte ipsos ĩ vnico loco hærere, inibiq́; per totum morbi tempus ad solutionem vsq; cõcoqui. Si non acutus modò sit ipse affectus, sed etiã cũ febre vehementissima accidat, medicamẽ pur

Cathartica medicamenta.

gans exhibendum non est: præsertim si quis nõ habue rit naturam ægri exploratam. At si febris vehemens non fuerit, norisq́; ægrotãtis naturam minimè abhor

rere à catharticis, elleboro nigro vteris, aut hiera dia colocynthidos, quę elleborum recipit, absq; scammonio. Assumpto pharmaco, conducit mox super sorbere cremorem ptisanę: ut qui id quod in transitu affixũ applicitumq; est, abstergere, & deorsum trahere: qualitatem verò medicamenti, particulis insidentem, cõtemperare, & in alterare possit. At vbi purgatio fieri incipit, ptisanam amplius non dabimus: ne actio medicamenti exoluatur. Porrò aluus nonnunq̃ medicamẽto purganti non cedit: vel ob ægri naturæ proprietatem, vel ob medicamenti exhibiti paucitatem, vel ob stercus durum, atq; in aliquo ĩtestinorum impactum, quod clystere euacuari potuisset, ante pharmaci exhibitionem. Fieri etiam potest, vt natura impetum ad vrinas faciente, pharmacum nihil proficiat. Ex ipsis autem catharticis quæ sua actione frustrantur, hæc quidem interdum non modò nihil offendunt corpus, sed alimẽtum illi etiam fiunt: hæc verò in corruptelã atq; exitium vertuntur. Quum autem omnia purgãtia medicamenta ventriculum vitient, præcipueq; os ipsius, q; maximè sit neruosum & sensile, odoratorum mistura commodè excogitata est: ne videlicet sola, ac syncera ipsorum facultas, os ventriculi attingat. Conuenit itaq; ea quæ miscentur semina, eiusmodi esse, quæ & malignitatem possint obtundere, & actionem ipsorum non impedire, extenuatoria & incidenti facultate prædita: qua crassos humores dissecent, & vias ipsorum aperiant. At purgantia quæ miscentur, sibi inuicem congenera esse, & nulla ex parte dissidere oportet. Dissident autem, non quum aliud bilem, aliud pituitam euacuat (ambo enim eodẽ modo vacuari possunt) verùm vbi hoc statim: illud multo postq̃ assumptum est, purgatiõem mouere solet. Ita enim inæqualis fit euacuatio ex illis simul assumptis. Dico inæqualem, quum vna cessante, altera vacuatio incipit.

Pharmaco assumpto esse ptisanæ cremorẽ sorbendum.

Pharmaco aluus cur interdũ non cedat.

Odorata commode imisceri pharmacis.

Purgantia quæ mutuo miscentur, congenera esse oportet.

GALENI PERGAMENI CONSILIVM PVERO COMITIALI MORBO LABORANTI.

TAMETSI Nec filium tuum viderim, nec ab initio quæ fuerit eius natura ante morbum cognouerim, nec etiamnum, vt in ipso morbo se habeat, mihi compertũ sit, Ceciliane charissime, sed id tantùm ex te intelligam, comitialibus eum accessionibus infestari: vt tamen obsecũdem tuis votis, curabo quàm dilucidè fieri poterit, eam tibi victus rationem præscribere, qua si (vt par est) vtatur puer, tum non parum iuuabitur: tum ab eis etiam quæ sibi inopinatè accidunt, minus lædetur. Etenim nonnunq̃ necesse est homines in frigus atq; æstum incidere: adhæc inualidiores ventos, vitiosa balnea, alimenta stupefacientia, reuolutiones vertiginosas, corruscationes, tonitrua, vigilias, cruditates, tristitiam, iram, lassitudinem, atq; id genus alia, quæ vehementer commouent atque perturbant corpus: & morbi tum memoriam innouant, tum eius accessionem accersunt. Quare omnia id genus multo ante sunt præcauenda. Quòd si quãdo, vbi illa præcesserint, subsequatur dein morbi accessio, tum temporis puer penitus ab omni se motu abstineat: domiq; sese contineat, ac victu valde tenui vtatur: quousq; corpus exacerbationis molestia prorsus destituatur. Igitur inter veris initia (tunc enim prope cõtingit eos morbos moueri, qui per in-

Morbi q̃ p interualla redeũt Vere præcipue mouentur.

terualla redeunt) pueꝝ purgandũ censeo, idq́; purgatione mediocri. Post purgationem aũt, hac victus ratione utet. Mane quidẽ, vbi ẽ lecto surrexerit, priusq̃ ad præceptores accedat, modicẽ inambulet, non admodum tamen citato gressu. Dein verò vsq; ad palæstræ tempus, disciplinis ex eius more ĩcumbat. Quum primùm autẽ illinc discesserit, vbi rursus inambulauerit modicum, sic ad prudentem pædotribam cõmeet. Quippe totius curationis summa in hisce duobus est sita: nempe vsu medicamenti olim tibi à me dati, & idoneis exercitationibus. Reliqua verò, tanquàm præparationes quædam ad ista existunt. Cæterùm exercitationum scopi, quoad earum modum sunt hi: nempe vt prius quàm fatigetur puer, quiescat: vtq́; corpus illius calfiat, necnon moderatẽ euacuetur. Quòd si vltra hos terminos producatur exercitatio, nõnihil iam attingit solida corpora, atq; habitudinem ipsam colliquat: in articulis autem potissimum, atq; in musculis, colliquationes congregat. Vnde virium infirmitas sequitur: deinde vlcerosus sensus, quando æger conatur aliquam mouere particulam. Atque hoc est, quod lassitudo appellatur. Scopi autẽ exercitiorum, quo ad qualitatem, in eo præcipuẽ consistunt, vt inde omnes corporis partes, & caput præsertim, & ventriculus, roborẽtur: potissimumq́; illæ partes, quæ ad os ipsius ptinent. Quum igitur vehementes exercitationes caput repleant, ab his illum abstinere præcipio. Quibus si quando sit opus, ẽrecto capite constitutus partes inferiores commoueat, & potissimum crura. Verùm à paruis tardisq́; motibus pædotriba orsus, ad vehementiores & celeriores ipsum puerum conducat. Sed & frictio exercitatio quædam existit, imbecillioribus præsertim corporibus. Immo nonnunquàm si sola ea decenter fuerit administrata, nullis aliis præterea motibus indigent. Proinde primùm linteis corpus rube-

Epilepticos esse inter veris initia purgando

Epileptico puero uict⁹ ratio conueniens.

Exercitatio excedẽs modum colliquat corpora.

Lassitudo, q̃d.

Exercitatiões vehemẽtes, caput replent.

Frictio est exercitatio, imbecillioribus præsertim corporibus.

Fricandi epilepticos ratio.

facere oportet, à supernis ad inferiora sensim, manus detrahentes: à brachiis manibusq́; sumpto initio: ita deinde ad pectus & ventrem est procedendum. Postea verò & crura exactius fricanda sunt, vt aliquid huc à superioribus defluat. Vltimò denique ipsum caput est perfricandum, si absq; aliqua pinguitudine administretur frictio. Nam ad ipsum stati n accedere, admodum periculosum existit. Si verò oleum in frictiōe admoueris, nihil prohibet caput simul cum aliis membris fricari: ita vt hic quidem caput fricet: alii verò duo, pectus & ventrem: duo item alii crura: atq; eodem pariter modo post exercitationes: immo & tunc magis simul membra omnia fricare conueniet. Nanq; citius hoc pacto conquiescit corpus, & minus refrigeratur: cuius est non leuis habenda cura. A' lauacris autem vt plurimum abstinere conuenit: nec palæstrā confestim puer ab exercitatione egrediatur: sed vbi spiritus exactè conquieuerit, & quæ exercitationem sequitur perturbatio prorsus sedata fuerit. Tūc verò caput linteo diutius est confricandum: sæpiusq́; pectine vtendum. His sic peractis, ad prandium debet accedere, in quo aliquid olerum ventrem mollientium, aut salsamentorum, aut ptisanæ, aut oliuarum, vnà cum tertia panis parte ipsi offeratur: in cœnam tertias duas partes reliquas cum valentioribus opsoniis reponentibus nobis. Ex oleribus itaq; nec lactuca, nec malua, nec atriplici, nec blito, vt prorsus abstineat, iubeo. Verùm non semper idem, sed modò hoc, modò illud, moderatè sumendum est: nec diutius eorum vsui assuescendum. Huius autem generis est & beta, & brassica. Nam & hæc modicè degustare opus erit: pariter & porrum, & apium, & smyrnium aliquando conducet attingere. Ita ex autumnalibus etiam fructibus, quicunq; nō omnino crudi, & natura coctu difficiles sunt. Igitur mora, & quæ præcocia appellantur, & ficus,

Epilepticos esse abstinendos a lauacris.

Fructus epilepticis dandi.

& si qua alia id genus sunt, citra molestiam descendunt: adhæc & satiua cucurbita, nulli mollissimorum olerum est inferior: pari modo & syciopepones. Præterea & vuis maturis, & malis, & piris, & palmulis potest vesci nonnunquàm puer: parcè tamen, & raro. Quos fructus & in arbore, & domi maturuisse prius quàm edantur, oportet. Pituitosa autem cibaria summopere illi vitanda sunt. A' fungis etiam vt omnino abstineat, consulo: quemadmodum & à rapis, & à reliquis aliis, quorum radix est esculenta. Sunt enim hæc ex iis quæ crassos humores gignunt, & perquàm difficulter intra corpus elaborantur: exceptis quibusdam, quæ nonnihil acris & calidi in se ipsis continent: quemadmodum pastinacæ & raphani. Verùm raphanos ex aliquo dierum interuallo degustare non prohibeo: hortor tamen, vt pro viribus à pastinaca abstineat: & magis etiam à rapis. At eorum cibariorum copiosus vsus, salubris erit, quæcunque acris quippiam atque incidentis obtinent, citra insignem praui succi notam, aut odorem aliquem, capiti adferre noxam valente. Sunt autem & in hoc genere, quæcunque ob caliditatem caput replent, sicuti vinum, sinapi, petroselinum, pastinaca, cæpa, & smyrnium. Hæc siquidem plus quàm par est, excalfaciunt, vitiosósque succos producunt. At oxymelite audacter vtendum est: ex quo etiam capparis potest sumi: pauxillo olei istillato. Quòd si acetum ipsum scilliticum fuerit, oxymeli longè magis iuuabit. Cæterùm si oxymel bibere puer uelit, temperetur copiosiori aqua: & hyeme quidem, calidum: æstate autem, frigidum offeratur. Sic siquidem præter cætera, maximè sitim sedat. Permittere autem ei palàm & in tẽpore conuenit, quæcunque non insigni noxa ipsum possint afficere: ne clam atque intempestiuè eis potitus, multo magis lædatur. Quippe voracius & largius implẽtur iis quæ desyde-

Cibaria epilepticis aptaqualia esse debeãt

Oxymeli epilepticis dãdũ.

Capparis epilepticis congruit.

Acetum scilliticum.

Pueris cur permittendum sit vesci illis quæ non insigniter lædunt.

rarunt, qui palàm eis vti prohibentur. Porrò à prandio, vbi modicum quid interquieuerit, priusquàm ad studia literarum accedat, nonnihil ipsum lentè in ambulare præcipio. A' quibus vbi redierit, rursum ante cœnam deambulet modicè: ac deinceps panis offerantur portiones reliquæ: aliorum verò unumquodque.

Epileptici quibus nesci carnibus debeāt.

Verùm carnes omnium ferè volatilium conuenient, exceptis iis quæ in stagnis degunt. A' quadrupedum autem omnium carnibus abstinere debet. Quòd si & quandoq; his opus sit vti, suis quidem domestici extremis, atq; ventre vescatur. Sed syluestris etiam suis carnib⁹ vti poterit. Hœdos etiam gustare licebit, atq; nonnunquàm lepores, probè tamen conditos, aut citra nidorem assatos.

Suis extremas partes cōferre epilepticis.

Simplex condimentum fit ex aqua, quæ anethum, porrum, oleum, atq; salem receperit.

Condimentum simplex ex quibus constet.

Quantum verò ad marina pertinet, omnia testis intecta sunt perniciosa. Ex piscibus autem, saxatiles cæteris omnibus præstant. Torpedo autem sola ferè ex chartilagineorum genere illi conueniens est.

Legumina cōgruentia epilepticis quæ.

Inter legumina, ptisana quidem primum locum obtinet: deinceps lentes, alica, & pisa conueniunt. Reliqua noxia existunt. In vniuersum autem, quæcunq; glutinosa sunt, & crassi succi, quæq; inflant, & excrementa gignunt, necnon quæ ægrè coquūtur, ea prorsus vitare debet.

Medicamē ex scilla confectū conferre epilepticis.

At verò medicamento confecto ex scilla, post purgationem, quæ aduentante vere molienda est, vtetur singulis diebus, prius quàm palæstram accedat. Et sanè, nisi valde rebellis sit morbus, spero quadraginta dierum spatio, ipsum, sola eius medicamenti ope, prorsus solutum iri. Post purgationem tamen, ante quàm eo medicamento vtatur, absynthium & semel, & bis in potu accipere conuenit.

Oxymelitos differentiæ.

Cæterùm oxymel, quod acidissimum quidem est, quartam ad mel aceti portionem habet: quod verò dulcissimū, octauam recipit. At crassis & glutinosis existentibus

succis, acidiori atque meraciori est utendum. Sin autem minus sint tales, dilutiori, atque dulciori. Quo pacto autem ipse scillæ succum excipiam, iam adiiciam. Primùm vase melitero præparato, in ipsum scillam frustatim manibus comminutam iniicio: deinceps angusto operculo cooperiẽs, & extrinsecus corium vniuerso corpori vasis circunducens, & diligenter ligans, in locum omnino ad meridiem conuersum repono: ita tamen ab aquiloniis flatibus communitum, vt nullatenus ab ipsis perfletur. Id autem eo anni tempore efficio, in quo exoritur canicula: nempe ante illius quidẽ ortum, viginti diebus: postq; ipsum etiam, totidem. Tunc igitur per aliquot dies paulatim situm uasis permuto, vt æquè quacunque sui parte incalescat. Quo tempore exacto, dissoluens vas, in eo scillæ corpus, perinde ac decoctum, iuenio, atque adhuc ex ea humorem quendam effluere, quem excipiens optimo melle condio. Et huius quotidie plenum cochleare vnum, infantibus quidem paruum: adultis verò magnum exhibeo. Quin etiam quod totius scillæ corpulentum superest, exquisitè contundens, & cum melle leuigans, eius quoque cochleare vnum, vt prædictum est, porrigo: istud tamen viribus est longè inferius. Qui verò scillam in aqua coquentes subigunt, planè illius vires dissoluũt. Quemadmodum quicunque ex aceto eam decoquunt, calidum quidẽ medicamentum abundè efficiũt: at neruis sanè non innoxium.

Scillæ succum excipiendi rõ

Scilliticum medicamen optimum epilepticis.

Scillã aceto incoctã esse non innoxiam neruis.

GALENI PERGAMENI DE PTISANA LIBER VNVS.

VANDOQVIDEM composita quædam res est tum ptisana, tum eius cremor (ex hordeo enim probè decorticato, & aqua, & certa quadam coctione conficitur) prius de illius partibus summatim aliquid dicere est animus, quàm de eius compositione atque vsu disseram. In primis igitur ad conficiendam ptisanam, aquam optimam deligere oportet: quæ nimirum nec olfactu, nec gustu, vllam extraneam qualitatem referat. Præterea sit pellucida & pura, operæprecium est: minimeq; limosa, sed veluti exactè colata. Porrò huiuscemodi aqua, quoad vsum quidem, satis erit accommoda: natura autem ipsa, neque hoc acto prorsus syncera fuerit, sicuti nec vllum aliud sensibilium elementorum. Erit tamen tenuium partium, atque ad concoctionem, distributionemq; prompta: nec tantùm à naturali calore alterabitur facilè, verumetiam igni externo admota, protinus calefiet: quod etiam testatur Hippocrates, aquam quæ calfit cito, & cito refrigeratur, leuissimam esse existimans: idq; non æstimatam pendere, sed q partium tenuitate præpolleat, facileq; contrarias qualitates, recipiat. Itaq; huiuscemodi aqua, frigida & humida, proprieq; omnino aqua censenda est. Hordeum autē ipsum, refrigerat exiccatq;. Habet tamen nonnihil detergentis & flatuosi. Quòd si inspiciatur particula-

Ptisana ex quibus constet.

Aqua optima qualis nam esse debeat.

Elementū nullum esse prorsus syncerum.

Aqua quæ sit leuissima.

Hordeū refrigerat, exiccatq;.

tim, illius extremus cortex, furfuraceus, & ſiccior exiſtit, & magis detergendo accommodus. Quod uerò intus, ceu carnis vicem gerens, atque nutriendo idoneum habetur, deterget quidem & id, ſed furfure longè minus: & pariter quippiam flatuoſi in ſe continet. Quamobrem furfure quidem abſtergit minus: valentius autem hordeo. At verò, quod hordeũ ad ptiſanam conficiendam eligimus, eſſe plenum oportet, nec admodum recens, neq; antiquum valde, & quod omnis aſcititiæ qualitatis ſit expers: in tumoremq; dum coquitur, attollatur ingentem. Vbi aquã & hordeum delegeris, ipſum hordeum crudũ in aqua præmacerato: deinde ita manibus verſato, quouſq; deglubatur tenuis membrana. Poſtea rurſus valentius etiam manibus eouſq; confricato, vt quicquid paleaceum ineſt, decidat: niſi quis fortè velit eam magis detergentem efficere. Tunc ſiquidem ſatius fuerit ipſum vnà cum membrana decoquere. Ipſius autem decoctio ſit talis, vt primùm quidem ebulliat plurimum: poſterius autem lento igne, quouſque abundè in ſuccum vertatur. Hac enim ratione percocta ptiſana, quicquid inerat flatuoſi, deponit, reſtinguit ſitim, deterget, abluit, facilè coquitur atq; abſq; aſtrictione aliqua humectat. Iam verò quum cætera viſcida quo ad guſtũ nullã ſanè ſuauitatem obtineant, ptiſana guſtui neſcio quid ſuauis & blandi affert: & præſertim ægrotis. Facilè etiam in thoracis partes deſcendit: eſtq; ad deiectionem, atq; diſtributionem, accommodata. His de cauſis maximè ex vſu eſt ardentibus febribus: quòd nimirum eis quacunq; ex parte obſiſtat, refrigerans & humectans, necnon putridos humores detergens, & corpori non exiguum nutrimentum ſuppeditans: eos verò humores qui ex dimidio putruerunt concoquens, atque in optimum ſuccum permu

Hordeũ conficiendæ ptiſanę aptũ, quale nã eſſe debeat.

Hordeũ decorticandi ratio.

Hordeũ haud quaq; decorticatum, ptiſanã magis abſtergentem efficit.

Ptiſanæ facultas.

Ptiſana maxime ex vſu eſt ardentibus febribus.

tans. Præter has itaq; vires omnes, nullam habet aut aſtrictionem, aut ſtomachi ſubuerſionem ptiſana. Nã aſtrictio quantum ad ventriculum roborandum idonea eſt, tantum ad incraſſandos humores prompta; at ea humiditas quæ quod craſſeſcat non habet, facilè ſubuerſionem molitur. Ptiſanæ ſic confectæ, læues, æquales, atq; ex æquo omnes partes continuæ, & vnitæ exiſtunt. Cæterùm nec eam iis qui in diſcrimine ſunt, porrigere conuenit: nec iis qui venæ ſectione, aut purgatione, aut clyſtere, aut fomento indigent; nec eis qui excrementa plurima in regione ventriculi congeſſerunt: aut ingenti dolore vexantur. Sed neque in ſiccisſimis etiam morbis eam dare conueniet: quòd ſcilicet valentioribus egeant potionibus quàm ſit ptiſana, vt humectentur vberius. Tempus ſorbitioni opportunum tunc fuerit, quando æqualiter diſpoſitum corpus redditum eſt: id quod tantum morbo inclinante accidit. Porrò morbi ſicci ſunt, lateris pulmonisq; inflammationes, atque adeò quicunq; morbi in thorace fiunt, ſi nihil per excreatum excernant. At morbi qui circa iecur, & ventriculum, & inteſtina accidunt, tunc ſanè ſicci dicuntur, quum nihil excernunt, aut dura, & non vt neceſſe eſt, neq; effatu digna. Siccitates verò quæ in venis & arteriis conſiſtunt, ex lingua & exteriori cute noſcuntur: pariter & affectus qui in capite ſunt, ſi nihil per palatum excernatur, aut nares. Eadem etiam ratione, & inflammationes & ulcera eſſe contingit ſicca, ex quibus nihil per ſaniem excernitur. Igitur in huiuſcemodi morbis ptiſanam minimè propinare conueniet: quod ſatis eos humectare non valeat. At uerò, quando corpus humidius extiterit, aut ex pulmone aliquid excreatur, tunc eis ſemper ſorbitionem augere, atque adiicere oportet. Verùm neq; ipſam ſtatim ptiſanam

Ptiſana quib' exhibenda nõ ſit.

Morbi ſicci q dicantur.

Siccitates particulares quibus notis deprehendantur.

Ptiſana cur in ſiccis morbis non danda.

offerre expedit: sed prius sane eius cremorem solum: aut cremoris quidem plus, ptisanæ autem parum: mox vtriusque æqualiter: deinceps & solam ptisanam: idq; non ignorantes, ad corporis robur & nutritionem, maximè conducere ptisanam: ad facilem verò coctionem, atque in corpus distributionem, cremorem ipsius. Ptisanæ cremor.

F I N I S.

SERIES CHARTARVM.

Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sff, Ttt, Vuu, Xxx, Yyy, Zzz, AAa, BBb, CCc, DDd, EEe, FFf, GGg, HHh, IIi, KKk, LLl, MMm, NNn, OOo, PPp.

Omnes quaterniones.

VENETIIS.
Apud Hieronymum Scotum.
1548.

FAMAM EXTENDERE FACTIS, EST VIRTVTIS OPVS.
O. S. M.

606

GOTTSCHER
1972
L.

